Győregyházmegye
multjából

III. szám

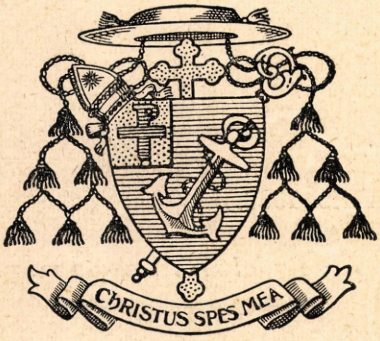
A győri székeskáptalan története

Irta: Bedy Vince dr

Győr, 1938
Győregyházmegyei Alap Nyomdája – 14.321

Győregyházmegye
multjából

III. szám

A győri székeskáptalan története

Irta: Bedy Vince dr

Győr, 1938.
Győregyházmegyei Alap Nyomdája. — 14.321.

Nihil obstat.

Jaurini, die 21. Decembris 1938.

Dr. Adalbertus Szabady m. p.
censor dioecesanus.

Nr. 2524/1938.

Imprimatur.

Jaurini, die 24. Decembris 1938.

L. S.

Dr. Rudolphus Ragats m. p.
vicarius generalis eppalis.

BEVEZETŐ SZAVAK.

Az országépítő szent király jubileumára készül csonkahazánk. Világraszóló ünnepségek keretében akarjuk bemutatni vallásos és hazafias hódolatunkat Szent István áldott emlékének. Úgy gondoljuk, nincs erre jobb mód, mintha rámutatunk azokra a hasznos intézményekre, melyeket romlást nem ismerő szent jobbja nemzetünk javára alkotott.

Ezek közé számíthatjuk az általa alapított győri püspökség székesegyházi káptalanát is, melynek főpásztorunk kitüntető bizalmából élére kerültünk. Káptalanunk együtt viselte a nap hevét és terhét a viharos magyar századokban a nemzettel és a nemzetfenntartó kereszténységgel. Sírt és örült a nemzet és keresztény sorsa szerint és részt kért és kapott abból a munkából, amely nemzetünket elvezette vérzivataros időkön át a mai napig. Ezt a sokrétegű munkát akarjuk feltárni jószándékú olvasóink előtt, mert tudjuk, hogy igen sokan nem ismerik. Nem csodálkozunk rajta. A kilencszáz évnél idősebb győri káptalan híven és buzgón végezte azt, amit az egyház, a haza, a magyar állam, a honvédelem, igazságszolgáltatás, gazdasági élet, keresztény szeretet, általános emberiesség, a társadalmi és művelődési haladás érdeke rászabott, de — nem beszélt róla. Az ismeretlenség homályába burkolva lappangott mindez. Minket bántott ez a kártékony homály és huszonöt esztendő óta kutatjuk a kiadott és kiadatlan forrásokat, hogy fényt derítsünk káptalanunk életére, munkálkodására. Nem áltatjuk sem magunkat, sem olvasóinkat azzal, hogy teljes és minden mozzanatra kiterjedő életkép megrajzolásával meg is valósítottuk azt, amit szerettünk volna. Erőnk véges és gyarló. A változó idők malma nemcsak az intézményeket őrli meg, hanem a létjogosultságukat, hasznukat, hű és érté-

kes kötelességteljesítésüket bizonyító emlékeket is. A mi káptalanunk forrásanyagából is sok elkallódott, de amit a magunk fáradozásával vagy mások lekötelező szívességével megtalálhatunk, összegyüjtöttük és szerény dolgozatunkban felhasználva közrebocsátjuk. Sok érdekes és értékes forrásra bukkantunk. Ez a történetírói célokra eddig nem használt anyag erős támasztékunk volt írásunkban, melynek célja nem az volt, hogy a magyarországi káptalanok történetét összefoglalja, hanem csak az, hogy a győri káptalan történeti forrásanyagát bizonyos célok szerint rendezve, lényeges adataiban közölve megvázolja annak munkáját és a homályáttörő hézagokon át belepillantást engedjen a győri káptalan belső életébe, szellemi és anyagi viszonyaiba. Munkálkodásunkat tehát szük keretek közé szorítottuk, de ennek ellenére is az a szerény véleményünk, hogy a figyelmesen olvasó szem elég gazdag zsákmánnyal térhet vissza a mi száraz, de mindig hitelt érdemlő adataink közül. Mert az olvasó meggyőződhetik róla, milyen része volt káptalanunknak a vallásos és a művelődési élet terepein kívül a magyar közélet, az igazságszolgáltatás, törvényhozás és a honvédelem terén, sőt hiteleshelyi működése révén milyen értékes szolgálatokat tett egyéneknek és családoknak. Hisszük, hogy az olvasó észreveszi a hazáért hozott áldozatokat, és méltányolja azt a munkát, amelyet a jobbágyság emberséges kezelésével a káptalan földesúri hatáskörébe tartozó városokban, falvakban a magyar népelem fennmaradása érdekében végzett. Meggyőződésünk szerint nem vétettünk az egyházmegyei történetírás érdekei ellen, midőn adatközlésünkben a lehetőség szerint figyelemmel voltunk azokra az írókra is, akik a magyar helység- és gazdaságtörténetírás terén fáradoznak. Ez a teljesítmény is beletartozik egyházmegyénk munkálkodásának részletezésébe.

Ha a történeti kép megszemlélése után a mai káptalani élettel, munkássággal összehasonlítást keresünk, meg kell állapítanunk, hogy e tekintetben is nagyot fordult a világ kereke. A káptalan belső élete a szent offi-

cium elvégzésére szükült össze. Külső működésének tág tere az egyházmegye kormányzásában való segítés, részvétel. Valamikor azt mondták, hogy a káptalan a megyéspüspök *született tanácsa*. Régebben ez csak megtisztelő cím volt. Ma azonban ténnyé vált valóság. Ha beletekintünk az egyházmegyei névtárba, és az ott felsorolt hivatalokat végignézzük, látjuk, hogy mindegyik kanonok az egyházmegyei kormányzat 2—3 ágában teljesít szolgálatot, — ahová a megyéspüspök bizalma kirendelte. Az országos tevékenység terén a káptalan tagjainak csak annyi részük, joguk van, amennyi a többi polgárnak. Társadalmi téren azok a káptalani tagok működnek, akiket erre a munkára társulatok, egyesületek bizalma meghív. Az azonban ma is biztos, hogy a mai káptalan is elkövet mindent, hogy a régi káptalan nyomába lépve teljesítse kötelességeit hazája és emberbarátai javára.

Nem akartunk sem apológiát, sem dícsérő beszédet írni. Teljes tárgyilagossággal igyekeztünk azon, hogy a multak tarlójáról és a mag vetéséből hasznos történelmi kalászokat szedegessünk. Ha dolgozatunkkal használtunk a történetírásnak és olvasóinknak, célt értünk és fáradozásunk bőséges jutalmát megkaptuk ebben. Nem is kérünk mást, mint azt, hogy velünk együtt áldja mindenki a Dicsőséges Szent Királyt, aki káptalanunk alapításával is szolgálta édes hazánk fennmaradását és boldog jövőjét. Mi magunk pedig hálával emlékezünk meg Breyer István dr. győri püspök úrról, aki állandó biztatásával sürgette munkánkat, annak megjelenését lehetségessé tette, azokról a barátainkról, akik segítségünkre voltak, köztük Szabady Béla dr. tanár úrról, aki az Országos Levéltárból, az Akadémia és az Egyetem levéltári osztályából sok értékes adatot juttatott nekünk dolgozatunkhoz; munkánk folyamán is sokszor segítségünkre volt nagy tudásával, történeti széles látókörével.

Győrött, 1938-ban, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén.

Dr. Bedy Vince
nagyprépost.

I. A káptalan alapítása, belső szervezete.

A győri székeskáptalan a püspökséggel egyidejű, Szent István alapította. Az ősi hagyományon kívül belső, tárgyi okot is találunk állításunk igazolására. A püspök a gondjaira bizott nagy területen nem nélkülözhette a segítőket munkája végzésében. A melléje hivott segítők alkották káptalanát. Külső bizonyságot is ismerünk: Weykei Dénes ősatyja Szent László király idejében a győri káptalan előtt hagyta pozsony- és valkóvármegyei birtokait Both ispánnak.[1]) Ha Szent László korában a káptalan mint hites bizonyság működött, akkor alapítását bátran tehetjük ötven évvel korábbra, Szent István idejére. Szervezete bizonyára később alakult ki úgy, hogy prépostja, oszlopos kanonokjai, főesperesei és mesterkanonokjai legyenek. De már a 12. században, a 13. század elején kiépült e szervezete, mint később a kanonokok névsorában meggyőződhetünk róla. A Chrodegang szabályai szerint való közös lakásra, étkezésre vonatkozólag csak távoli nyomokat találunk okiratainkban. A káptalan a 13. század közepén Csépán nevű szöllőművest felszabadította a prépost szolgálata alól, de kikötötte, hogy karácsonykor, áldozócsütörtökön, pünkösdkor és Mária-ünnepeken, mikor a káptalan közös ebédlőben együttétkezik, az ételt és bort ő szolgálja fel.[2]) A káptalan számadókönyvei évenkint felemlítik, hogy Győrváros karácsonykor ebédet adott a kanonokoknak; később évi 100 forinttal megváltotta e jobbágyi kötelezettségét, melyet mindig »*ebédpénz*«-nek neveznek okirataink.[3])

Ezek a példák legalább is annyit igazolnak, hogy a régebbi közös étkezés emlékére bizonyos ünnepeken közös ebédre gyülekeztek össze a káptalan tagjai még a 16. században is. A tatárjárás, az osztrákok, a csehek a 13. században ismételten felégették a várat, akkor — ha volt is még — elpusztult a közös lakást adó káptalani ház. A következő idők pedig egyáltalában nem voltak alkalmasak arra, hogy a várban fekvő székesegyház közelében

[1]) Wenzell: Árpádkori új okmt. 1, 41. l.
[2]) U. o. 2, 219. l. 1250. év.
[3]) Győri kápt. m. lvt. 18. T. 2834. sz.

telepedjék meg a káptalan. A 15. században már a városban szerte-szét laknak a kanonokok saját házukban. A 16. században a prépostnak, olvasó- és éneklőkanonoknak házát ismerjük a várban. Az utóbbiak mint a káptalani iskola tanítói az iskola szomszédságában laktak. A 17. század közepétől kezdve telepedtek meg a kanonokok a székesegyház közelében. Az 1649. évi Draskovich püspök ellen hozott ítélet mondotta ki, hogy a kanonokok szabadon vehetnek házakat a székesegyház környékén, még akkor is, ha e házak a püspökség területén állnak. Egész teljességében csak a 18. században foglalta el a káptalan e területet, mely ma Káptalandomb néven ismeretes.

A kanonokok rangsora szerint, a prépost, olvasó-, éneklő- és őrkanonok tartoznak az első osztályba, mint oszlopos (columnaris) kanonokok. A 12. század közepén már áll a Szent Adalbertről nevezett győrhegyi prépostság 4 kanonokjával, melynek prépostja a székeskáptalannak is kanonokja, és rangban az ötödik helyet foglalja el »kis prépost« néven.[4])

A 14. században alapította Magyar Pálné, a Nádasdy-nemzetségből származó Gelsey Margit a legszentebb Megváltóról nevezett pápóci prépostságot, melynek prépostját Kálmán püspök szintén a székeskáptalan tagjai közé sorozta be és pedig ötödik helyre, a szentadalberti prépost elé. A káptalani számadók könyvei a 15. század végétől kezdve e hat kanonokot méltóságoknak (dignitarii) vagy uraknak (domini) nevezik. — A második osztályba a főesperesek tartoznak: a székesegyházi, a soproni, a mosoni, a locsmándi, a rábai (rábaközi), a komáromi és a pápai. Igy van ma is avval a különbséggel, hogy a pápai főesperesség ma már csak puszta cim, történeti emlék, mióta annak területe a veszprémi egyházmegyébe olvadt be.

A harmadik rangsort a mesterkanonokok alkották. Minden kanonokot megilletett tanulmányai után a mester cim, azért a nagyprépositól kezdve mindegyik kanonok neve után olvassuk is okmánytárainkban a mester jelzőt, — mégis általában, legalább is a 15. század végétől a főesperesek után következő kanonokokat nevezték mester-kanonokoknak.

Mikor már a káptalannak munkája, különösen hiteles helyi működése következtében, igen megsokasodott, a mesterkanonokokra különböző tisztségeket rótt rá, melyek a káptalan, a székesegyház, az istentisztelet ügye

[4]) Fejér: C. D. $^{7}/_{2}$. 317. l. 1138. év.

körül igen fontos kötelezettségek teljesítésére vonatkoztak.

E tisztségek voltak: a **káptalani jegyző hivatala,** mellyel már a legrégibb időben is találkozunk. A jegyző irásba foglalta a hiteles felvallásokat; lemásolta a magános felek vagy bíróságok használatára a káptalan őrizete alatt levő okiratokat. Ha a mesterkanonok főesperessé lépett elő, sokszor még ezután is megtartotta hivatalát. A káptalani jegyzőktől meg kell különböztetnünk a közjegyzőket (notarii publici), kik pápai és királyi megbizatás alapján jártak el hivatalukban (auctoritate Apostolica et Imperiali): a szerződéseket és a magánfelek más hiteles okmányait aláirták, különleges kézjegyükkel látták el. E közjegyzők kanonokok, vagy más szolgálatban levő papok: plébánosok, káplánok, karbeli papok, oltárigazgatók. A 15. századtól kezdve lépten-nyomon találkozunk velük káptalani számadókönyveinkben és okiratainkban.

A templomgondnok (vitricus ecclesiae), aki a székesegyház vagyonát kezelte, belső felszerelését gondozta, épületére felügyelt. A legrégebbi káptalani Constitutio e feladatot az őrkanonokra rótta, akit okirataink is kincstárnoknak (thesaurarius ecclesiae) neveznek, — mégis a 16. században gyakran találkozunk templomgondnokokkal. E rendelkezés okát abban keressük, hogy az őrkanonok távol volt Győrtől, munkakörét másra ruházta a káptalan.

Aléneklő (subcantor = succentor), kinek kettős kötelessége volt: a káptalani iskolában az éneket és zenét tanította az éneklőkanonok helyett, a székesegyházban a karéneket vezette a szentmise és a zsolozsma alatt. Succentor kanonokok voltak: 1398-ban Nórápi Tamás,[5]) 1359—67-ben Pál,[6]) 1408—12-ben Nyéki Simon,[7]) 1420—3-ban János.[8])

A kar igazgatója. A kar vezetője a succentor, mégis a 16. században karigazgató (regens chori) néven kanonokot is ismerünk néha, akit távollétében kanonok helyettesített.

Székesegyházi szónok. A mesterkanonokok között találjuk egy időben a székesegyházi szónokot is. Valószinű azonban, hogy csak a 16. század közepe táján került be

[5]) Monumenta Vat. Hung. 4. 47. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 149. l.

[6]) Hazai okmt. 5, 204. — Fejér: C. D. $^{9}/_{3}$. 105.

[7]) Liber Cantoralis.

[8]) Hazai okmt. 3, 315. — Liber Cantoralis.

a részesedő kanonokok közé, Ujlaky Ferenc püspök rendelkezéséből. 1546-ban még csak 2 forintot fizetett a káptalan Gáspár szónoknak; 1547-ben Kristóf szónoknak tiszteletdíj címén akarata ellenére és kényszerítve (inviti et coacti) 10 forintot adott a káptalan. Ugyanebben az évben a szónok ügyében Velykey Márk adalberti prépostot küldte a káptalan Ujlaky Ferenc püspökhöz. Úgy látszik, nem sikerült neki a püspököt akaratának megváltoztatására rábirnia, mert 1551-ben már rendes kanonoki osztalékban részesedett a szónok, aki különben valamelyik szerzetes rendnek tagja volt; és csak annyiban számítjuk a kanonokok közé, amennyiben a káptalani jövödelemből rendes kanonoki részt kapott.

A székesegyházi szónoklat a káptalan terhe volt; vagy a székesegyházi főesperesnek, vagy a plébánosnak kellett elvégeznie. Mikor II. Draskovich György püspök idejében a káptalan az olasz Marianit nem akarta tagjai közé befogadni a magyar nyelvben való járatlansága miatt, a püspök avval érvelt, hogy a szónoklat a székesegyházi főesperes kötelessége, Marianit pedig adalberti prépositá nevezte ki, tehát nem kell feltétlenül magyarul tudnia. A Keresztély Ágost-féle káptalani Constitutiokiegészítés 1715-ben elrendelte, hogy a prépositól elkezdve minden kanonok prédikáljon. A székesegyházi főesperes irja ki és figyelmezteti a soros kanonokot kötelességére. Ha nem tud — bármi okból — prédikálni, költségére más szónokot állít a főesperes.[9]) Később Zichy Ferenc püspök idejében jezsuita szerzetes végezte a szónoklatot a székesegyházban, — majd a káptalan által fizetett karkáplánok terhére ment át, akik egyuttal a káptalanba bekebelezett székesegyházi plébánia adminisztrátorai is. A legújabb káptalani Statutumok szerint ma is prédikálnak nagyobb ünnepeken a kanonokok önkéntes vállalkozás alapján. Sátoros ünnepeken a megyéspüspök hirdeti hiveinek a székesegyházban az Isten igéjét. Megszabott ünnepeken a győrbelvárosi kanonok-plébános prédikál, aki szintén a székesegyházat használja templomául.

Orgonista. Orgonistáról a 15. század végéig nem szólnak irott okmányaink. Ez időben azonban már a mesterkanonokok között orgonistával is találkozunk, aki rendes kanonoki jövödelemben részesült. Ez a tisztség csak kivételesen volt kanonok kezében. A 17. századtól kezdve csak világi emberek végzik az orgonista tisztjét.

Alőr (subcustos). A subcustosság nem volt feltét-

[9]) Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai, 3 köt. 153. l.

lenül a mesterkanonokok kötelességei közé sorozva; mégis a 15. század végétől kezdve gyakran találkozunk subcustos kanonokokkal. Ha nem volt kanonok a subcustos, legalább felszentelt papnak kellett lennie, hogy a votiv- és ünnepi szentmisék végzésében helyettesíthesse a távollevő vagy másként akadályozott, vagy még nem áldozópap kanonokot. Ha e presbyter subcustos kanonokká lett, rendesen hosszabb időn át megtartotta hivatalát: így érthető, hogy majd kanonok, majd más presbyter a subcustos.

A székesegyházi plébános. A székesegyház kezdettől fogva plébániai egyház is volt. Mikor még a belső városban és külvárosokban külön plébániák nem keletkeztek, a székesegyházi plébánia szolgálta egész Győr lelkipásztori ügyét. Az Ujlaky Ferenc püspök-féle 1550. évi káptalani Constitutio, mely Omode és Kálmán püspök constitutioinak maradványain épült fel, meghagyja a káptalannak, hogy egyik kanonokja teljesítse mindig a székesegyházi plébános teendőit. Kötelességei közé sorozza a Magyarországon régóta szokásos reggeli korai misét a boldogságos Szűz Mária tiszteletére. A különböző plébániák felállítása után e plébánia területe a mai Káptalandombra korlátozódott. A káptalan történeti és jogi emlék gyanánt ma is fenntartja e plébániát, de kötelességét két karkáplánja által végezteti.

A dékán-kanonok. A káptalan létezése óta mindig volt egy-két dékánja, kik az anyagi ügyek rendezését végezték. A Constitutiok, Statutumok részletesen rendelkeznek a dékán megválasztásáról, működéséről, felelősségéről. Ma is fennáll e hivatal.

A divisor kanonokok. Évenkint két divisort választott a káptalan jövödelmeinek és kiadásainak kezelésére.

A (4) negyedik rangsorba a felesek (mediantes) tartoztak a 15. század végétől. Előbb ismeretlenek. E felesek elseje: az *alolvasó* (sublector), vagyis a káptalani iskola rendes tanítója, azután a megholtak oltárának két igazgatója (magistri altaris defunctorum, vagy röviden magistri defunctorum). Feleseknek azért nevezték őket, mert csak fél kanonoki jövödelmet élveztek. A fél jövödelmet is csak a negyedből és tizedből (ex quartis et decimis) kapták, amiket reális kanonoki jövödelemnek neveznek okirataink. Egyéb káptalani jövödelemből: a jobbágyok uri adójából (ex terragiis censibus), a hegyjogból, a kilencedből, a malmok, a vámok, vásárok, halastavak hasznából, a hagyatékokból, örökösök nélkül elhalt jobbágyok vagyonából, mely a földesurra szállott, a bünte-

téspénzekből, egyszóval: mindabból, ami a földesuri joggal valamiképpen összefüggött, nem részesedtek. E felesek csak a 16. század közepéig szerepelnek a rendes kanonokok között, azontúl már nem. Mégis azután is oly szoros kapcsolatban voltak a káptalannal, hogy nehezen tudnók őket a kanonokoktól teljesen elválasztani. A megholtak oltárának mestereit kineveztetésük, megválasztásuk után rendes beiktatással vezették be hivatalukba, akárcsak a kanonokokat. Ha azután kanonokká lettek, újból beiktatta, inkorporálta őket a káptalan.

Sublektor kanonokkal a korábbi századokban is találkozunk: 1345-ben Demeter mesterkanonok a sublektor.[10]) Amikor nem volt rendes kanonok, kanonoki fél jövödelmén felül az olvasókanonok asztalánál nyert élelmezést, akinek tulajdonképpen a tanításban helyettese volt.

A megholtak oltárának két mestere az oltár külön jövödelmét is élvezte.

Iskolás (scholasticus) kanonokok. Itt emlékezünk meg az iskolás kanonokokról is, akik hosszabb-rövidebb ideig külföldi egyetemeken: Párizsban, Bolognában, Paduában, Krakkóban, Bécsben tanultak. Ezek nem is tartoztak szorosan a mesterkanonokok közé, mert a legnagyobb méltóságokat is elérték a káptalanban, jóllehet még a papi rendet sem vették fel. Ezeket a káptalan mindig nagy tehernek tartotta, mivel semmi szolgálatot sem teljesítettek. Ismételten panaszkodott ellenük és kijelentette, hogy csak *tűri* őket. Az Ujlaky-féle 1550. évi káptalani Constitutio védelmébe veszi e tanulókat, mivel az egyháznak szüksége van tanult, tudós papokra. A püspökök ismételten sürgetik a káptalant, hogy e tanulóknak adja ki rendes jövödelmüket. — Az egyházmegyében rendszeresített teológiai oktatás mellett lépésről-lépésre fogy a külföldi tanulók száma, mig végre teljesen megszünik.

A kanonokok száma. A káptalan alapításának idejéből nem ismerjük a kanonokok számát, de bizonyára nem lehetett jelentékeny. Az egyházmegye szükséglete és a káptalan jövödelme arányában növekedett a következő századokban. A szomszédos káptalanok kanonokjainak számából vonhatunk valamelyes következtetést Győrre vonatkozólag. IX. Gergely pápa 1234-ben a fehérvári kanonokok számát anyagi helyzetének megfelelően 40-ben állapította meg; kikötötte, hogy 17 presbyter legyen közöttük, akik fekete kappát viseljenek a kóruson; a fele-

[10]) Fejér: C. D. $^{9}/_{1}$ 321. l.

séges papokat pedig távolítsák el.[11]) A veszprémi káptalannak 1276-ban 36 tagja volt. 1417-ben, mikor Rozgonyi Pétert püspökké választotta, 24 kanonokja volt.[12]) Az egri káptalan tagjainak száma 30-nál több. II. Márton egri püspök a 14. század elején 20-ra szállította le.[13])

Ezt a számarányt tekintetbe véve, valószínűnek látszik, hogy a győri káptalan a 13. és 14. században is körülbelül annyi tagot számlált, mint a 15—16. században: 30—33-at. Ennyit találunk ugyanis a káptalani számadók könyveiben.[14]) E számban benne vannak a fentebb említett »felesek« is.

A kanonokok számának megfogyatkozása. A 16. század második felében a töröknek hódolt terület nagyobbodásával megfogyott a káptalan földbirtoka, tized- és negyedjövödelme. A hódoltsági területről elmaradt az úri adó, a halastavak jövödelme; a baranya—valkómegyei legnagyobb birtok végleg elveszett, a többi a török adófizetőjévé lett. A nem hódoltsági birtokok jövödelmét

[11]) Fejér: C. D. $^3/_2$. 387. l.

[12]) U. o. $^{10}/_5$. 792. l. — Dr. Gutheil Jenő: Veszprém és a Szent István-év. 21. l.

[13]) Magyar Sion 1865. 3. évf. 321. l. Balássy Ferenc: Adatok az egri püspökség történetéhez.

[14]) Gyakran hivatkozunk a káptalani számadók könyveire, azért néhány sorban azok tartalmáról is szólnunk kell. A káptalani jövödelmek kezelésére évenkint, Szent György-napkor 2 számadót (divisores Capituli) választott a káptalan, akik napról-napra feljegyezték a bevételeket és kiadásokat a számadókönyvbe (Matriculae vagy Libri divisorum). Megnevezik az osztozkodó kanonokokat név és rang szerint. Feljegyzik a jövödelem forrását, nemét, összegét; a kiadások okát, körülményeit, a káptalan életében előforduló kellemes és kellemetlen eseményeket. Többször az egyes kanonokokról jellegzetes vonásokat jegyeznek fel. Valóságos naplószerű feljegyzéseket tartalmaznak e könyvek, melyekből a káptalan belső életére, szervezetére, személyi és vagyoni vonatkozásaira, összeköttetéseire, — sőt sok esetben a püspökökre, szomszédos káptalanokra, főurakra, országos eseményekre vonatkozólag tiszta képet alkothatunk magunknak. A legrégebbi számadókönyvek elvesztek, a 14. századból csak néhány lap maradt ránk. Az első könyv 1497—1528, a második 1528—1543., a harmadik 1543—1631., a negyedik 1631—1667., az ötödik 1667—1711. éveket foglalja magában. A későbbi évekről szóló könyvek történeti szempontból értéktelenek, mert a puszta bevételeket és kiadásokat sorolják fel minden naplószerű feljegyzés nélkül.

többször a király foglalta le a végvárak ellátására. Török Bálint, Bakits Pál és más hatalmas urak is rátették kezüket egy-egy birtokra. Ily körülmények között a püspökök nem töltötték be a megüresedett stallumokat. 1541-ben még 24 volt a helybenlakó és rendesen osztozkodó kanonokok száma; 1550-ben már csak 20, 1551-ben a sublektoron és két defunctorum mesteren kivül már csak 16—17 kanonokot sorol fel okmányunk. Ha 4—5 állandóan távollévőt is számításba veszünk, akiket a számadókönyv nem sorol fel, akkor is 5—10-zel kevesebb a kanonokok száma, mint a század első felében. 1569-ben meghagyta a király Salm Egon győri főkapitánynak, hogy a kanonokoknak meglevő 8 házát, *mely létszámuknak megfelel,* ne bántsa, a katonai beszállásolás alól mentse fel, a többit azonban foglalja le a katonák számára. Ha ez az adat fedi a valóságot, akkor alig 10 kanonok tartózkodott ez időben Győrött. Mielőtt Győr török kézre jutott volna, a káptalan Bécsbe, majd Sopronba menekült, hol hosszabb ideig tartózkodott, csak a 17. század első évtizedében tért vissza székhelyére. Ez időtől kezdve 13 kanonokja volt a káptalannak. Kimaradtak a kanonokok sorából a sublektor, a két defunctorum mester, az orgonista, a succentor, a subcustos, a templomgondnok, a kar igazgatója, a székesegyházi szónok. A káptalani iskola lényegében megváltozott a jezsuiták gimnáziumának és akadémiájának megnyitásával, ezért nagyobb képesítésű tanítóra nem volt szüksége az iskolának. A sublektor mégis 1630-ig rendes tanítóként működött és kanonoki fél jövedelmet élvezett. Draskovich György püspök beleegyezésével a káptalan néhány év mulva törölte a sublektort a féljavadalmasok sorából, és elemi iskolájához 100 magyar forint fizetéssel rendes iskolamestert (ludirector) alkalmazott, kinek a tanításon kívül még azt is kötelességévé tette, hogy a székesegyházi plébánia reggeli 6 órai miséjén énekeljen, a karban segítségére legyen a korális énekeseknek, a gyermekeket körmenetekre elvezesse. — Később Draskovich püspök kiközösítéssel fenyegette meg a káptalant, ha a tanítónak kanonoki fél jövedelmét vissza nem állítja. Csak az 1649. évi pozsonyi itélet, melyet a nádor és primás elnöklete alatt összeülő püspökök és főurak hoztak Draskovich ellen, mentette fel a káptalant a sublektornak, helyesebben szólva, ekkor már iskolamesternek rendelt kanonoki fél jövedelem kiszolgáltatása alól.

A succentor a 17. század elején még presbyter, azután már világi ember. A kántorkanonoknál nyert élel-

mezésen kivül 100 forint tiszteletdíjban részesült. Ha a kántorkanonoki stallum üresedésben volt, havonkint 4 magyar forintot kapott a stallum jövödelméből élelemre. Mivel a káptalani iskola növendékei alkották a székesegyház énekkarát, a succentornak hivatásához tartozott a korális ének tanítása és a kar vezetése. A 18. századtól kezdve a kántorok külön testületet alkottak.[15])

Az orgonistát a 17. század elejétől kezdve a püspökök fogadták fel és javadalmazták évi 100 forinttal; a káptalan külön 25 forinttal járult hozzá javadalmához. E változás okát a káptalan elszegényedésében keressük, melyet a török hódítás idézett elő. Draskovich György püspök megtagadta az orgonista fizetését, és kiközösítéssel való fenyegetéssel kényszerítette a káptalant, hogy a régi gyakorlat alapján az orgonistát állítsa vissza a »felesek« közé. Eljárását avval okolta meg, hogy győri püspökké történt kineveztetésekor 16 kanonoki stallumot talált Győrött, a kanonokok száma pedig csak 13 volt; a 14. részt a két defunctorum élvezte; a 15.-et rendesen a templom kapta a renoválás szükségletére; a 16.-nak felét a sublektor — a másik felének nem volt gazdája: ez tehát az orgonistát illeti. E teher alól is az 1649. évi pozsonyi itélet mentette fel a káptalant; és az orgonista díjazását a püspökre rótta. A 18. század óta a templom pénztára javadalmazza az orgonistát, kinek tisztét rendesen egyik koralista tölti be.

A subcustos és templomgondnok hivatalát átvette az őrkanonok, akihez tulajdonképpen tartozott is, és aki ebben az időben már a helybenlakás törvényét megtartotta. Mégis megmaradt e kettős tisztség — subcustosi és templomgondnoki — és a káptalan kebeléből választott subcustosra szállt át, de csak mint az őrkanonok segítőjére. A 16. század végén »aedituus«-nak nevezik okirataink e hivatalt viselő kanonokot, aki a templom számára eső hagyatékokat, a temető és harangok jövödelmét kezelte. A Keresztély Ágost-féle Constitutio-kiegészítés 7. pontja szerint is a kanonokok közül kell választani az aedituust, akinek az őrkanonok 100 arany forintot fizet. Ez az elnevezés hamarosan megszünt, megmaradt a subcustos név és hivatal, melyet ma is kanonok tölt be és akinek munkakörét a káptalani Statutumok irják elő.

A székesegyházi szónok tisztét a két defunctorum mester vette át, akiket ezentúl »székesegyházi javadal-

[15]) Győri Szemle II. évf. Bedy Vince értekezése: A győri székesegyház ének- és zenekarának története.

masok«-nak (beneficiati ecclesiae Cathedralis), majd székesegyházi magyar és német szónoknak, később magyar és német karkáplánnak neveztek. Még sok időn át kanonoki fél jövödelmet élveztek. Hivatalosan beiktatta őket a káptalan, a püspök pedig a kanonokok után való sorban a stallumban helyet jelölt ki nekik. Mivel nem voltak többé oltárigazgatók, az oltárhoz tartozó — és a háborus viszontagságok után megmaradt javadalmat a káptalan használta, ő teljesítette a velejáró kötelezettséget is.

A tizedjövödelem megszünése után mint a káptalandombi plébánia adminisztrátorai és egyben karkáplánok a káptalantól kapják fizetésüket; a legújabb időig sedecima váltság cimén az állampénztár is hozzájárult javadalmazásukhoz.[16])

Két régi stallum visszaállítása. Draskovich György püspök 1641-ben két régi stallumot visszaállított avval a megokolással, hogy a régi 33 stallum jövödelmét nem foglalhatja le 13 kanonok. A püspök nem vette számba, hogy a káptalan javadalma tetemesen megfogyott, tehát jövödelme is messze elmaradt a régitől. Ezután 6 dignitárius, 7 főesperes és 2 mesterkanonok tagja volt a káptalannak. A kuruc háború idején csak 12 stallumot töltöttek be a püspökök. Keresztély Ágost püspök 1700. júl. 12-én kiadott rendelkezésével 14-ben állapította meg a stallumok számát. Igy van ma is;[17]) az egyik mesterkanonok kimaradt, a másik scholasticus nevet kapott, akinek kötelessége volt a székesegyházban való hitoktatás (katekizálás). A pápai és királyi — főkegyuri rendelkezés a poenitentiarius és theologus kanonokok számára foglalt le egy-egy stallumot.[18])

A kanonokok kinevezése és beiktatása. A pápai reservátiók korát kivéve a püspök jogához tartozott a kanonokok kinevezése. Később királyaink főkegyuri jogukra való hivatkozással maguknak követelték e jogot, de kiváltságképpen mégis átengedték a püspököknek. Draskovich György 1636-ban királyi kiváltságnak nevezi azt a jogát, hogy minden egyházi javadalmat: a lektorságot, kántorságot, őrkanonokságot, a prépostságokat, a

[16]) Ezekről bővebben a székesegyházi plébánia történeténél szólunk. Bedy Vince dr. kézirata.

[17]) Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai II. 121. l.

[18]) Zalka püspök-féle 1872. évi Can. Visitatioban a káptalani Statutumok.

prebendákat, az oltárjavadalmakat, és az eddig fenntartott nagyprépostságot is szabadon adományozhatja. A káptalan néha ajánlással járult a püspök elé, aki nem mindig vette figyelembe az ajánlást. Nem ritka eset volt az, hogy a püspökök teljesen idegen nemzetbeli férfiakat neveztek ki a nagyobb méltóságokra. Mivel a jövedelemhalmozás még mindig divott az egyházban, megtörtént, hogy e méltóságok viselői nem is laktak Győrött, sőt egyik-másik még beiktatására sem jött el.

Beiktatás (installatio) által lett a kinevezett kanonok a káptalan tagjává és a stallum javadalmának birtokosává. Számadókönyveink azt mondják a be nem iktatott kanonokról, hogy még nem kanonok (non est canonicus). Lehetett főesperes, adalberti vagy pápói prépost, de kanonok nem. Máskor azt irják róla, hogy nem tagja a káptalannak (non est membrum Capituli); vagy ismét más helyen: nincs beiktatva (non est incorporatus). Ezek a kanonoki jövödelemből nem részesedtek, de a főesperességhez, a prépostsághoz kötött jövödelmet megkapták. A kinevezés és beiktatás között néha hosszú idő telt el. A nem installált, nem inkorporált kanonoknak csak ritka esetben a püspök közbenjárására adta ki a káptalan rendes jövödelmét. Installatio alkalmával a javadalomhoz való jogának elismeréseül (in corporalem proventum) valami csekély összeget szokott a káptalan az uj kanonoknak adni. (Egy krajcárt, 2—3 denárt, ritkán 1 forintot.)

A kinevezést a 18. században a királyok főkegyuri joguk alapján teljesen magukhoz vonták; a püspök felterjesztése alapján a helytartótanács, később a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter közbejöttével végezték a kinevezéseket. 1806-ban a magyar király sok visszaélés megszüntetésére a fokozatos előlépést rendelte el. A legujabb időben, apostoli király nem lévén, a Szentszék minden kinevezést magának tartott fenn, de a megyéspüspök előterjesztését rendesen tekintetbe veszi.[19])

A kanonokok nem mindig felszentelt papok. A püspökök igen gyakran oly tanulóknak adták a kanonoki stallumokat, akik külföldi egyetemeken teológiát, jogot tanultak; vagy oly ifjaknak, akik tanulmányaikat már elvégezték, de még a papi rendet nem vették fel; a királyi udvarban, a kancelláriában vagy előkelő urak házában teljesítettek szolgálatot. Az sem volt egyedülálló eset, hogy a humaniórákat tanuló gyermekifjak nyertek a káp-

[19]) U. o.

talanban stallumot, javadalmas apátságot, prépostságot. A kanonokok névsorában több esetre mutatunk rá. — Számadókönyveink lépten-nyomon tanusítják, hogy a 16. század folyamán 33 kanonok közül 18—20—25 volt a felszentelt pap, a többinek gyakran még kisebb rendje sem volt. 1521-ben Szentháromságvasárnapján osztották szét a káptalani számadók a Szent Ferenc-kápolna jövödelmét, de csak »a felszentelt papok között«; ugyancsak e kápolna jövödelméből 1530-ban csak a felszentelt pap-kanonokok részesedtek. Ujlaky Ferenc püspök 1550. évi káptalani Constitutiójának 18. fejezetében egyenesen megmondja, hogy az egyháznak hasznára válnak a tudományos papok, azért a külföldön tanuló kanonokoknak hiány nélkül szolgáltassa ki a káptalan jövödelmüket, ha nincsenek is felszentelve, úgy szintén az itthon levő nem pap kanonokoknak is. 1556. aug. 14-én Gregoriáncz Pál püspök Bécsből ir megrovó levelet a káptalannak, mivel az olvasókanonoknak évi jövödelmét azon a cimen tartja vissza, hogy az még nem felszentelt pap. Ez nem szokatlan dolog — irja a püspök — és különben is a püspök itélete alá tartozik. A szónoklatban, igehirdetésben jeles ember az olvasókanonok, azért a káptalan adja ki rendes jövödelmét, különben a káptalanon veszi meg.[20]) A 17. század végén Keresztély Ágost herceg győri püspök a káptalan ismételt sürgetésére megigérte, hogy a trienti zsinat rendelkezésére és a káptalan viszonyaira való tekintetből nem adományozza többé a stallumokat másoknak, mint felszentelt papoknak. Pilaty Lipót báró volt az utolsó győri kanonok, kinek Sinzendorf Lajos gróf biboros-püspök 1730-ban kanonoki stallumot adott, jóllehet ekkor még a papi rendet nem vette fel.

Feleséges embereket is találunk a káptalan tagjai között. Pápák és egyetemes zsinatok erősen küzdöttek a papi nőtlenségért, mégis csak lassan vált általánossá e fegyelem szigorú megtartása. Még a kanonokok között is találkozunk családos papokkal. Opus győri kanonok 1210-ben felesége és leánya megemlítésével rendelkezik vagyonáról.[21])

Említettük, hogy IX. Gergely pápa 1234-ben sürgeti a fehérvári káptalant, hogy a feleséges papokat zárja ki testületéből. A protestantizmus hatása alatt újból lábra kapott a papi nőtlenség elhagyása: a 16. század-

[20]) † Balics Lajos irói hagyatéka: Eredeti és másolatos okiratok.

[21]) L. a kanonokok névsorában.

ban ismét találunk feleséges embereket a káptalan tagjai között is. Ismerünk oly esetet is, melyben pápai engedéllyel egyházilag törvényesítették a pap gyermekeit.[22])

A káptalan mint hiteles hely. Mikor az irásbeliség III. Béla király idejében megkezdte térhódítását, a káptalanok, szerzetesrendek, apátságok, mint állandó testületek egymás után hiteles helyi kiváltságot nyertek. Minden birtokügyet itt bonyolítottak le a nemes urak; minden peres ügy megvizsgálását e hiteleshelyekre bizták rá királyaink; a végrendelkezés, az adás-vevés, ajándékozás itt történhetett meg. A nemesi levelek, családi okiratok ide kerültek letétbe, megőrzésre. A győri káptalan hiteleshelyi működésével a 12. század óta állandóan találkozunk, mint jeles okmánytáraink igazolják. Ide vonatkozó kiváltságlevelét 1400-ból és 1570-ből említik történeti forrásaink; de azt is hozzáteszik, hogy ősi időtől fogva megvolt a káptalannak e kiváltsága.[23]) A mohácsi vész után egész Dunántúlra kiterjedt működése mindaddig, mig a veszprémi és vasvári káptalan, a zalavári apátság vissza nem kapta hiteleshelyi jogát, azóta csak Győr-, Sopron-, Mosonmegyére és Komárommegye egy részére terjedt ki működése. Felvallási jegyzőkönyveink (Libri Expeditionum) 1534—1824. évekből 37 kötetben megvannak ma is, csak az 1594—97. évek felvallásai hiányoznak, mely időben a káptalan Győr ostroma elől Sopronba menekült. A felvallások elfogadására és

[22]) Forrásaink: Győri kápt. m. lvt. 1., 2., 3., 4. számadókönyv. — U. o. 16. Téka, 2604. sz. — 27. T. 3883. sz. 4. Cimoleot t. 110. sz. — 6. Cimf. 260. 265. 450. sz. 8. Cth. 610. 616. sz. — U. o. Nem protokollált iratok. Fasc. Fontosabb iratok. — Canonic. Visitatiok. Telekessy 1685. évi jegyzete. Ordo seu series D. Capitularium Cathedr. Ecclesiae. — Draskovich György püspök 1640. évi Can. Visit. — Püsky János püspök 1653. évi Can. Visit. Zalka János püspök 1872. évi Can. Visit. U. o. Pápóci prépostság oklvt. 9. Tárca 814—15. sz. Győri kápt. hit. h. lvt. Felvallási jegyzőkönyvek számos helye. — U. o. 11. Ladula, 32. fasc. 1348. sz. — 15. Lad. 44. Fasc. 2063. sz. 16. Lad. 47. Fasc. 2333. sz. — 18. Lad. 54. Fasc. 3039. sz. — 24. Lad. G. Fasc. 343. sz. 25. Lad. K. Fasc. 462. sz. — 27. Lad. R. Fasc. 858. 871. sz. Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai, 2. 39. 763. l. — Váci egyházmegye tört. névtára, 2. 601—606. ll. Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. Békefi Remig: A káptalani iskolák tört. Magyarországon 1540-ig.

[23]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. — 1811—13. évi Can. Visit.

kiadására való jogát és ennek Sopronban való folytatását az 1597. évi 35. t. c. adta meg a káptalannak. E 37 kötet bőséges anyaga országos érdekességű adatokat tartalmaz, melyeket a történetiró nem hagyhat figyelmen kivül. E könyveken kivül is rendezett, nagy anyag maradt ránk Győr és vele együtt a káptalan viszontagságos élete után is. A küldetéseket vagy a káptalan tagjai, vagy a káptalannal szoros összeköttetésben álló karbeli papok, oltárigazgatók végezték a királyi kiküldött társaságában. A felvallási jegyzőkönyveket a 17. század elejéig a káptalani kanonokjegyzők vezették, később e hivatalra felfogadott tudós világi emberek. A hiteleshelyi kiadványokat rendesen a prépost, olvasó-, éneklő- és őrkanonok irta alá; néha csak a bekezdés: Capitulum ecclesiae Jauriensis... és a káptalan pecsétje igazolja a hitelességet minden aláirás nélkül.

Okirataink kétféle káptalani pecsétről emlékeznek meg: a kisebbről és a nagyobbról. A legrégebbi pecsétek a heiligenkreutzi kolostor okiratain láthatók.[24]) A káptalan maga is megjegyzi, hogy 1269., 1271., 1279. években kiadott okleveleit avval a pecséttel pecsételte meg, melyet mindig használni szokott kiadványain, mielőtt a németek és csehek Győrt fel nem dulták és vele együtt a székesegyházat meg nem rongálták.[25]) Ugy látszik, ekkor elveszett a régi pecsét és újat kellett kérnie a káptalannak. A káptalan pecsétjének 1377-ben ez a felirata: Sigillum Capituli Geuriensis; ugyanekkor Péter győri püspök pecsétjének körirata: Sigillum Petri episcopi Jauriensis. Tehát a Geur kifejezés tanusága szerint a káptalan pecsétje régebbi Péter püspök idejénél.[26]) A mohácsi csatavesztés után I. Ferdinánd 1531-ben a káptalan hiteles helyi pecsétjét visszaállította.[27]) Valahányszor elveszett vagy megromlott a pecsét, csak királyi engedéllyel készíttethetett a káptalan újat, — akkora fontossága volt a pecsétnek. Körirata, rajza, nagysága oly pontosan ismert volt, hogy a hajszálnyi eltérésről meg lehetett ismerni a hamis pecsétet. A győri

[24]) Weiss: Urkundbuch des Stiftes Heiligenkreutz I. Nr. XLIII. és Anhang Nr. VI.

[25]) Wenzell: Árpádkori uj okmt. 4. 205. l. — 9. 260. l.

[26]) L. a két pecsétet Péter püspök levelén a lovászpatonai dézsma ügyében János kántor idejében. Gy. K. m. lvt. V. T. 1412. sz.

[27]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. — 1813. évi Can. Visit.

káptalan pecsétjén a boldogságos Szűz Mária képe volt e felirással: Sigillum Capituli Ecclesiae Jauriensis.

A legrégibb időben a kiszállások díját királyaink rendezték. II. Endre 1231-ben elrendelte, hogy a tanunak hivott kanonok, ha saját lován megy nemes emberhez tanuskodásra, 2 garast kérhet; ha pedig a nemes lován megy, csak 1 garas jár neki.[28]) Később hasonló díjszabással nem találkoztunk okiratainkban. A győri jobbágyok hiteleshelyi ügyben kiszálló minden kanonoknak évenkint 1 ingyenes fuvart adtak,a többi esetben feleáron állítottak kocsit rendelkezésükre.[29])

A győri káptalan országos, egyházi és tudományos vonatkozásban. Országos vonatkozásban nem akarunk szólni a káptalan tagjainak a »rendiség« idejében a budai, rákosi, nagyhatvani, pozsonyi, soproni országgyüléseken kifejtett munkásságáról. Pedig igen nehéz helyzete volt követeinek a 16. és 17. században, mikor Győr a várkapitányok hatalma alatt állott, kik a káptalan földesuri jogait semmibe sem vették. Az örökös panasz, tiltakozás ideje volt ez. A káptalan az idők szelleméhez nem alkalmazkodva, mereven ragaszkodott régi jogaihoz; a várkapitányok az uralkodóház, és mellette az ország védelmén kivül más nézőpontot nem ismertek.

A 17. század és 18. első fele Győrváros és a káptalan erős küzdelmét mutatja. A város szabadulni törekszik a földesuri hatalom alól; az országgyülésen sok pártfogót talál; a káptalan követei elavuló jogaikat védik, és érzik, hogy lépésről-lépésre visszaszorulnak. A káptalan végre is 1743-ban kiegyezkedik a várossal, átadja neki földesuri jogát, — csak a Káptalandombnak nevezett területet tartja fenn magának —, Mária Terézia királynő pedig a szab. kir. városok kiváltságával tüntette ki Győrt.

E nagy és hosszu küzdelem ismertetése külön dolgozatot igényelne.

Szólni akarunk a legjelesebb magyar nemzetségek fiairól, kik a káptalan tagjainak sorába kerültek, és nemzetségük, családjuk, nagy vagyonuk révén az országos ügyek menetében is résztvettek.

A Héderváry családból a 13. században Werenhart, a 14. században Dénes és János, a későbbi győri püspök, a 17. században másik János voltak a káp-

[28]) Fejér: C. D. $^{9}/_{2}$. 37. l.

[29]) Győri kápt. m. lvt. 18. T. 2804. sz.

talan tagjai. A 13. században a Győr-nemzetségből való Saul; Pok-nemzetségből való Péter; — a 14. században az Eszterházy család ősi törzséből, a Salamon-nemzetségből Bereck; majd a hatalmas németújvári Henrik fia — Miklós; az Ákos-nemzetségből való Salamonvári Lóránt ültek győri kanonoki stallumban. Nemzetségük révén kiváló összeköttetéseket szereztek a királyi udvarban, a kancelláriában, — befolyásos tisztségeket is viseltek: így az országos ügyek forgatagában is benne voltak. Ananiás kanonok II. István udvarában szolgált, Bulchu II. Endre kancellárja volt; Késmárky György a 15. században alkancellár, és Durazzói Károly fiának, Lászlónak párthive: így a politikai élet terén jelentékeny szerephez jutnak. Bodroghy Fülöp Ulászlónak római megbizottja; Roycha Mátyás, Fehérvári Sudor Fábián kancellária jegyzők, kik e hivatalukban többet dolgoznak, mint kanonoki tisztségükben.[30])

A 16. században a Nádasdy-nemzetségből származó gelsei Pethő Gergely; Várkonyi Amade fia Vilfing; Csáky Imre, Hetesi Pethe Márton püspök unokaöccse, a jeles nemesi sarj Ivánczy János; — a 17. századból Széchenyi Pál, Zichy Pál gróf a kurucok lelkes barátja, Telekessy István Rákóczi nagy hive: itt-ott nemcsak munkásai az országos ügyeknek, de vezetői is.[31])

Keresztély Ágost herceg püspök idejében a 17. század végén és a 18. elején a legelőkelőbb magyar és külföldi családok fiai foglalják el a győri stallumokat: Várkonyi Amade Ignác és Ádám bárók, Pechmann Hermann báró, Erdődy Ádám László gróf, Fiath Zsigmond báró, Nádasdy László gróf, Gaun Antal báró, Malzan Károly báró, Thurn Antal gróf, Pfüttschner Frigyes báró, Pilati Lipót báró, németújvári Batthányi Pál gróf, Kollonits Zsigmond gróf.

De nemcsak e főuri származású kanonokok összeköttetései, állami szolgálata révén vett részt a káptalan az országos ügyekben, hanem nagy anyagi áldozatával is, mikor Jajczához, Mohácshoz segítséget vitt a táborba, székesegyháza kincsének egyik részét is hadicélra adta át.[32]) Patonán váracskát épített, azt hadifelszereléssel látta el; saját zászlója alatt hadba állította zsoldosait. Sárfy Ferenc kanonok, a győri vár udvarbírája az első, aki a mohácsi veszedelem után kis csapat élén a szeren-

[30]) Lásd alább a kanonok névsorában.

[31]) U. o.

[32]) Ezekről más helyen emlékezünk meg.

csétlen Lajos király felkeresésére indul. — Tranquillus Andronicus, I. Ferdinánd titkára, Velencében, Konstantinápolyban jár a legnehezebb küldetésekben, és az ország nagyjaival állandó összeköttetésben dolgozik.[33])

Csak példákat emeltünk ki a káptalan életéből; külön dolgozat tudná csak teljes országos működésüket felölelni.

Egyházi vonatkozásban már a fentiekből következik az a tény, hogy a 12. század végétől, III. Béla király idejétől kezdve, annyira erősödött Magyarországon a kat. vallás, hogy a legelőkelőbb nemzetségek is papi pályára adták fiaikat. A győri káptalan stallumaiban oly férfiak ülnek, kik az egyháznak tiszteletet szereznek, és befolyását erősítik. Chepán prépostól (1240—1271) azt jegyzi fel történeti forrásunk, hogy kiválóan érdemes ember, aki az ország nagyjai és a király részéről nagy elismerésben részesült. 1359—60-ban Vilmos efezusi érsek, 1393—1422-ben Alsani Bálint szent sabinai kardinális, Miklós krétai püspök (1415. előtt), Pál argentini püspök (1433), erdődi Szathmári Pál, Tamás esztergomi érsek és Ferenc győri püspök öccse (1502—1509), Oláh Miklós (1527—28) a kanonokok sorában találhatók. Tagjai sorából megyéspüspöki székbe jutottak: Schaffembergi János, Molnári Kelemen, Oláh Miklós, Nagyfalvy Gergely, Fejérkövy István, Lépes Bálint, Balásffy Tamás, Matusek András, Dvornikovich Mihály, Telekessy István, Kopchányi Mihály, Mariani Péter, Széchenyi Pál, Kollonits Zsigmond gróf, Nádasdy László gróf, Thurn Antal gróf, Acsády Ádám, Sztankovich János, Karner Antal, Szily János, Somogyi Lipót. — Apátokkal, prépostokkal, címzetes püspökökkel, pápai kitüntetéssel biró kanonokokkal minden században igen gyakran találkozunk.[34]) Egyházias érzületében, a vallásos élet terén kifejtett munkásságában kifogástalannak, értékes szolgálatot teljesítő testületnek kellett lennie e káptalannak, mely ily kitünőségeket adott az egyháznak.

Tudományos vonatkozásban elsősorban a káptalani iskoláról kell megemlékeznünk, melyben a kultúra első terjesztői közé tartozott a káptalan. Amikor még más iskoláról alig beszélhetünk, több vármegyének egyetlen kultúrális intézménye a káptalani iskola, melynek vezetői az olvasó- és éneklőkanonokok, vagy azok helyettesei a sublektor és succentor, kik a trivium és

[33]) L. a kanonokok névsoránál.
[34]) U. o.

quadrivium tárgyain kivül a papi nevelésnek is mesterei. A 16. és 17. században a magyarságnak is menedéke az iskola, azért »Magyar iskola« néven is emlegetik.[35]) Ezenkivül is a jelesképzettségű és irodalmilag működő kanonokok névsorát nem tudnók felsorolni anélkül, hogy külön kötetet ne töltenénk vele, azért csak a kiválóbb példák bemutatására szorítkozunk. Abban az időben, mikor a magasabb tudomány megszerzéséért külföldi főiskolákat kellett felkeresniök a tanulóknak, a győri káptalan több tagja tartózkodik e főiskolákon és szerzi meg a tudós kitüntető címét, a doktori rangot. A 14. században Pataky András, a 15. században Otting János, Kuthassy Tamás, Eöchey Miklós, Csepeli Benedek jogi doktorok. Szegedy Gergely és Nagyluchei Ábrányi István a paduai egyetemen tanulnak és szerzik meg a doktori rangot, sőt Nagyluchei a jogi kar rektora. A 16. században Sabariai Gáspár, Gerliczy Gergely szintén jogi doktorok, Várday Balázs pedig a jogi tudomány mellettt a szépművészetek doktora is.

Gelsei Pethő Gergely a párizsi egyetemen, Nárday János Paduában tanul. Püspöki Orbán, Verőczey János, Szentmáriai Demeter a bécsi egyetemet látogatja; Egyeduthy Gergely a krakói egyetem növendéke, ahol magyar nyelvre fordítja Cureloniai Szaniszló Jakab, krakói astrologus művét: Kalendarium: Az égnek forgásából megismert és elrendelt praktikaival eggietemben es mostani Urunk Jézus születése után 1571. esztendőre.

A 17. században Dvornikovich Mihály Bolognában tanult. A római Szent Apollinaris intézetnek állandóan több növendéke volt, akik a győri káptalan jeles tagjaivá lettek; ezek között is kiváló Nagyfalvy Gergely nagy jogi tudásával.[36]) A 17. századból külön is ki kell emelnünk két jeles, nagynevű irodalmi munkást. Az egyik nyéki Vörös Mátyás, akinek életét, irodalmi munkásságát sokféle vonatkozásban feldolgozták már, azért nem kell felőle szólnunk. A másik Jongelin Gáspár idegen származású ciszterci rendű szerzetes, történetíró. A ciszterci tákról 8 munkát írt; 9. és 10. munkája pedig magyar vonatkozású Catalogus Palatinorum et Judicum Curiae regni Hungariae. Ennek függeléke: De monarchia et S. Corona regni Hungariae, Centuriae septem; auctore Petro Révay, quas emendatas et auctas publicabat Comes Franc. de Nádasd Frankfurti 1659.[37])

[35]) Győrvárosi lvt. Telekjegyzőkönyvek.
[36]) L. a kanonokok névsorában. — [37]) U. o.

A legújabb időből Balogh Sándor és Paintner Mihály exjezsuitákat említjük meg tudományos irodalmi működésük alapján. Balogh hatalmas könyvtára képezi alapját a győri szemináriumi értékes könyvtárnak. Balics Lajos, Mohl Antal, Mohl Adolf sokoldalú történeti munkájára mutatunk rá. Figyelmet érdemel Surányi János jogi és történeti dolgozataival; Werdenich Endre bölcseleti és dogmatikai, Balics Antal és Paár István bibliai munkáival; Giesswein Sándor nyelvészeti, bibliai és szociális nagy kérdéseinek fejtegetésével. Ebenhöch Ferenc kiváló régészeti tudásával tünt ki; nagy érdeme a káptalani magán- és hiteles helyi levéltár pompás rendezése. Nagy Antal hitelemzési nagy munkájával, példatárával szerzett magának írói nevet; Ruschek Antal a szónoklat mestere volt szóban és írásban.

Nem mehetünk el szó nélkül ama testület történeti méltatása mellett úgy, hogy tagjainak tudományos készültségéről, az irodalomnak, kultúrának tett nagy szolgálatáról e néhány sort fel ne jegyeztük volna.

II. A kanonokok kötelességei.

A) Kórusi zsolozsma, napi szentmise, istentiszteletnél való segédkezés.

A kórusi zsolozsma végzéséről, annak módjáról a 12—15. századokban keveset tudunk. Az egyházi törvények szigoruságát sok tekintetben legyengítette a helybenlakás hiánya, a különböző hivatalokban való szolgálat, melyek a zsolozsma közös végzését akadályozták. A helybenlakók bizonyára megfeleltek az egyházi törvények rendelkezésének. A 15. századtól azonban a győri káptalan szigoruan ragaszkodott szabályzatához. A távollevőket vagy másként akadályozottakat a karbeli papok helyettesítették. A Matutinumot és Laudest nyári időben már reggel 5 órakor, valóban hajnalban végezték, a Primát pedig a 6 órai plébániai szentmise előtt mondták el. Az Ujlaky-féle káptalani Constitutio (3. fej.) sürgeti, hogy a káptalan tagjai a megszabott időben valamennyien megjelenjenek a karban és ne sietve, a szavakat megcsonkítva, hanem ájtatosan, tagolva, méltóságteljesen mondják és énekeljék a zsolozsmát. A méltóságok a rangjukat megillető sorban, a többiek pedig koruk szerint való rendben foglalják el helyüket a karban, és ne üljenek össze-vissza. (4. fej.) Azt is előírja, hogy mint mesterek, vallástanítók komoly ruhában: karingben és epomisban, vagyis kapuciumban jelenjenek meg a karban, mellyel a méltóságok mindkét vállukat fedjék be, a többiek pedig csak egyiket. (7. fej.)[1]) A zsolozsmát felváltva mondták, részben énekelték. A Nocturnumok leckéit és evangéliumát mindig énekelték. Erre vall a Constitutio kifejezése is: devote et reverenter, ab omnibus decantentur. Határozottan ezt bizonyítják egyéb forrásaink világos kifejezései is, a leckék, evangeliumok énekléséről szólva. A lecke és evangelium éneklőjét meg is különbözteti okmányunk a zsolozsmát végzőétől: míg azt procedens-nek, addig emezt chora-

[1]) Az epomis hosszú, bélelt, újjatlan, köpenyszerü ruha volt.

tornak, supportator horarum-nak mondja.[2]) A méltóságok éppen úgy, mint a többiek előírt sorban hetesek voltak a zsolozsma vezetésében, vagyis az előimádkozásban.

Meglepő dolog az, hogy a hetesek sorát a püspök nyitotta meg. Még ez időben is oly szoros egységet alkotott a püspök a káptalannal, hogy istentisztelet végzésében a káptalan tagjaival egyenlően viselte az officium terhét. 1527-ben a püspök helyett $1^1/_2$ forintot és 25 dénárt fizetett a káptalan a horák elmondásáért. Ha a püspöki szék üresedésben volt, helyettesítéséről a káptalan gondoskodott. A káptalani számadó megjegyzi, hogy a püspökség adminisztrátora tartozik a káptalannak ezt az összeget megtéríteni. 1528-ban Pünkösd vigiláján a karbeli papoknak a püspök horáiért $1^1/_2$ forintot később ismét $1^1/_2$ forintot fizetett a káptalan.[3])

1526—1530. években nem volt Győrnek püspöke, a káptalan mégis, az ősi szokáshoz hiven, székürésedés idején is helyettest rendelt a püspök kötelességének elvégzésére, abban a biztos tudatban, hogy — mint mindig — a püspökség adminisztrátora vagy haszonélvezője elismeri a püspökség e terhét, és az előlegezett kiadást a káptalannak visszatéríti. Mikor Draskovich György az 1640-es években visszaállította a teljes zsolozsma elvégzését, a káptalan azt követelte tőle, hogy saját költségén állítson prebendátusokat, akik a káptalannal együtt végezzék a zsolozsmát. A követelésnek gyökere az lehetett, hogy ősi szokás szerint a püspöknek is részt kellett vennie a kórusi zsolozsmában. Később már egyáltalában nem találkozunk a püspöknek ilyen kötelességével.[4]) A kanonokok egyik része távollakott székhelyétől, akik helyettesről gondoskodtak. Gyakran találkozunk kanonokok káplánjaival, kik gazdáik helyett a zsolozsmát végezték, vagy a káptalan rendelt ki helyettesítésükre karbeli papokat. (Presbyter chori.) Megállapíthatjuk okmányainkból, hogy 5—10 karbeli papja állandóan volt a káptalannak, kiket rendesen maga a káptalan neveltetett ki, és akiket új miséjük alkalmával költséggel látott el.[5])

[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 25, 32, 172—189, 221, 414, 759. ll.

[3]) U. o. 747—9. ll.

[4]) Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 630. sz. — I. Szám. k.

[5]) 1497—1528. években a következő karbeli papokkal találkozunk: Szombathelyi Imre, Bakonyi Tamás, Eörkényi Péter, Eöchényi Imre, Pápay Gergely, Meszlényi Bálint és Pál, Ba-

A karbeli papok eltartásukat különböző címeken keresték meg: a helyettesítési díjat közvetlenül a káptalani számadóktól vették fel, akik viszont a helyettesített kanonok osztalékából levonták. Többen közöttük oltárjavadalmasok vagy káplánok voltak. Számadókönyveink ismételten emlékeznek négy káplánról, akik a fürdőházért végzendő Cibavit misét mondták; továbbá a Szent Ferenc-kápolna hat káplánjáról. A székesegyházi plébános káplánja is helyettesített távollevő kanonokokat; az adalberti prépostság kanonokjai is vállalták a helyettesítést. A helyettesítés díja egész évre 2—3 forint; egy hétre 25 dénár, egy-egy ünnepi vagy köznapi officiumért 4—6 dénár. Ha kanonok helyettesítette kanonok társát, ami szintén elég gyakran megtörtént, a zsolozsma vezetésében, az is felvette a megszabott díjat.[6]) A kanonokok gyakori távolléte miatt nem volt szokatlan dolog, hogy a karban 5—6 kanonok jelent meg, a többi zsolozsmázó karbeli pap és káplán volt.

A 16. század közepén túl a székesegyház is hadicélokat szolgált. Nagyobb részét a katonaság raktárhelyiségül foglalta le, csak egyik kisebb, elfalazott részét tarthatta meg a káptalan istentisztelet céljára. A kórusi zsolozsma végzése lehetetlenné vált. A törökök közeledésekor a káptalan el is hagyta Győrt, és Sopronba költözött át. A vár visszafoglalása után visszatért ugyan a káptalan székhelyére, de a kórusi zsolozsmát ezután is csonkán végezte: csak a Vesperát és Completoriumot végezte a karban, a többi részt otthon mondta el. Az 1638. évi nagyszombati zsinat meg is rótta a győri káptalant, és a teljes officium elvégzésére kötelezte. 1640-ben azzal mentették magukat a káptalan tagjai, hogy a váron kívül laknak, igen sok kellemetlenséggel jár rájuk nézve a korai Matutinumra való feljövetel, sőt veszedelmes is, mert ki vannak téve a várbeli katonák támadásának, fosztogatásának. Ebben a körülményben találjuk egyik okát a Draskovich püspök ellen hozott 1649. évi pozsonyi ítélet egyik rendelkezésének, mely

bothy Miklós, Németh (Aleman) Benedek, Mindszenty Ferenc, Zanathy Imre, Zothlár Péter, Ethey László, Szentgyörgyi Dénes, Móriczhiday Tamás, Révkomáromy Pál, Sümegi Imre, Győri Ambrus, Olaszkay Fábián, Kys Miklós, Szentguthy-Szentvidi Dénes.

[6]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 162—4, 188—9, 557—63, 712, 753. ll. II. Szám. k. 7, 21. l. — Pápóci prépostság oklvt. 1. Tárca, 416. sz.

szerint a templom körül a kanonokok szabadon vehetnek házakat, ha azok a püspök területén állnak is; és a püspöktől visszakövetelt pénzek egyik része kanonoki házak vételére fordítandó. Annyi házat szerezzen a káptalan, hogy minden kanonoknak jusson megfelelő lakás.[7])

Draskovich György püspök 1640. után visszaállította a teljes zsolozsma elvégzését. A káptalan tiltakozott e rendelkezés ellen; azt állította, hogy a magyarországi szokás és gyakorlat szerint a kanonokok csak az absolutiokat, benedictiokat, homiliákat, evangeliumot és oratiokat tartoznak mondani, az officium többi részét a prebendatusok recitálják. A Vesperát és Completoriumot pedig rendezze úgy a püspök, mint másutt van: hogy csak a kántorok recitálják felváltva kanonokok nélkül. Draskovich püspök nem tért el rendelkezésétől. Kijelentette, hogy az officium végzése a kanonokok kötelessége, azért *Horae Canonicae* a neve is. A Vesperát és Completoriumot éppen ő akarta úgy rendezni, ahogyan most a káptalan kéri, de a buzgóbb kanonokok tiltakoztak ellene, inkább a törvényes szabály megtartását kívánták. De meg a káptalan kívánsága esetén több kántor is kellene, akiknek eltartását a pusztult kónyi birtok nehezen birná el.[8]) Ez időtől fogva tényleg a teljes officiumot végezte a káptalan. Erről tanuskodnak a 17. század végén és a 18. elején Keresztély Ágost püspök iratai is. De az egyes részeknek, mint a reggel 5 órakor végzett Matutinumnak, és a 6 órai plébániai votivmise előtt mondandó Primanak recitálásánál gyakran csak a hetes kanonok maga vett részt, és a káplánokkal, kántorokkal végezte az Officiumot. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a 17. században a megfogyatkozott számú kanonokok kisegítésére nem volt többé szükség karbeli papokra, akiknek megfelelő ellátást sem tudott volna adni a káptalan. A kisegítést a két karkáplán és a kántorok — koralisták — végezték, akik a 17. század végén már többnyire világi emberek voltak.[9])

Az 1718. évi Keresztély Ágost-féle Can. Visit. még megjegyzi, hogy a káptalan a teljes zsolozsmát kórusban végzi el, — de később ellanyhult a kórusi szolgálat. A kisebb Horákat (Nonát, Vesperát, Completoriumot) ün-

[7]) Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: III. 97. l. Az itélet kivonata 7. 9. 10. 12. p. — 1872. évi Can. Visit. 92. l.

[8]) Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 610. sz.

[9]) U. o. 4. Szám. k. 9. l. 1632. év. 1872. évi Can. Visit. 92.l .

nepélyesen végezte, de a többi részt elhagyta. Zalka János püspök az 1872. évi Can. Visit. alkalmával visszaállította a teljes zsolozsma elvégzését; mégis felmentést kért a Szentszéktől a téli időre, mikor a templom rendkivüli hidegsége miatt csak az említett kisebb Horákat végzi közösen a káptalan.

A kórusi misék. A káptalan kórusi kötelezettsége a zsolozsmán kivül a mindennapi szentmise felajánlását és meghallgatását is magában foglalja; aminek minden időben eleget is tett. Az Ujlaky-féle káptalani Constitutio (5—6. fej.) szigorúan előirta, hogy a kanonokok a napi szentmise elmondásában hetesek legyenek. Ünnepeken személyesen, más napokon, ha akadályozva vannak, helyettes által végezzék e kötelességüket; a többiek ped g jelen legyenek a szentmisén, és igy mutassák meg hálájukat a káptalan jótevői iránt. Az ősi szokás által megjelölt főbb ünnepeken és a napi istentiszteleten való jelenléttől csakis betegség mentheti fel a káptalan tagjait. A misemondási kötelezettségben hetesség szerint a püspök is részt vett. 1528-ban a püspök hetét végző misézőnek és assistálóknak 75 denárt, 1530-ban 48 denárt fizetett a káptalan.[10])

Ezt a gyakorlatot 1547-ben is megtaláljuk. Ekkor Pécsy Mihály locsmándi főesperes, a győri vár udvarbirája, a püspököt akarván védelmezni, kifakadt a káptalan eme rendelkezése ellen, mellyel a püspököt kiirta a kórusi misék végzésében szokásos hetességre. Azt állította, hogy semmiféle törvényes rendelkezés nem kötelezi a püspököt a kórusi napi misék végzésére. Ha mégis kivánja ezt a káptalan, adjon jövödelméből a püspöknek is teljes kanonoki részt. A káptalani számadó megjegyzi e kifakadásra, hogy a káptalan *ősi szokása* szerint történik ez, aminek megtartására hitet tesznek a kanonokok. (Juxta depositam fidem et laudabiles consuetudines.) A győri székesegyházban mindenkor megtartották e szókást a püspökök is. Mintha bizony a püspöki név tiszteleti állást jelentene inkább, mint kötelességet; méltóságot inkább, mint hivatalt és szolgálatot. (Quasi vero Episcopus nomine esset honoris potius, quam oneris, et nomine dignitatis magis, quam officii ac ministerii.) Igy a számadó.[11]) E szokás továbbra is megmaradt. Vitriarius János mosoni főesperes 1587-ben bizonyítványt kért a káptalan-

[10]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 11. 44. ll.

[11]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. elején olvasható jegyzet.

tól arról, hogy † Draskovich György püspököt 7 éven át helyettesítette a misézésben, mikor a kórusban rákerült a sor, és ezért ezideig semmi díjban nem részesült. A bizonyítvány alapján az örökösöktől és a végrendeleti végrehajtótól kérte díját.[12])

Még II. Draskovich György püspök idejében (1635—50.) is ismerjük e szokást: a káptalan ugyanis avval is vádolta a püspököt, hogy a heti konventmiséket nem végzi és nem is végezteti el. A püspök pedig avval védekezett, hogy e misék végzése simplex javadalommal járó kötelezettség, neki ily javadalma nincs. Ha a káptalan rárója e kötelezettséget, adjon neki simplex kanonoki javadalmat is.[13]) Sulyosabbá tette e kérdést az a körülmény, hogy nemcsak a misézésről esett szó, hanem arról is, hogy — ugyancsak ősi gyakorlat szerint — a miséző adta a főoltárra a szükséges gyertyákat, és Draskovich püspök ezt is megtagadta.[14]) Ez idő után többé nem találkozunk okiratainkban a püspöknek a kórusi misékben való részvételével. A bekövetkező zűrzavaros idő különben igen alkalmas volt a régi szokások elfelejtetésére és megszüntetésére. A nagyobb ünnepeken régebben is, ma is a megyéspüspök szokta nagy segédlettel végezni a szentmisét.

A távollevő és nem presbyter kanonokokat a karbeli papok és káplánok helyettesítették megfelelő díj ellenében a napi és heti szentmisék elvégzésében. Egy miséért 4—8 dénárt, egész hétért 33 dénárt és 1 bécsi dénárt fizetett ki a káptalan a helyettesnek. Az üresedésben levő stallumok jövödelmének terhére is elvégeztette a káptalan a heti kórusi szentmiséket.[15])

A 18. és 19. századbeli Can.. Visitatiók és a legújabb káptalani Statutumok szerint is hetesség szerint végzik a kanonokok a konventmiséket, melyen valamennyien jelen vannak. Akit betegség vagy más ok akadályoz a misézésben, helyetteséről maga gondoskodik.

Az ünnepélyes istentiszteletnél való segédkezés. A káptalan kórusi szolgálatához tartozott az ünnepi miséken való segédkezés (assistálás) is. A segédkezés mi-

[12]) U. o. Hit. h. lvt. 4. felvall. jk. 775. l.

[13]) Győri kápt. m. lvt. Cth. 610. 630. sz

[14]) U. o. A gyertyakérdésnél az őrkanonokság kötelességeinél bővebben szólunk.

[15]) U. o. I. Szám. k. 177. 211. 218. 317. ll. II. Szám. k. 218. 282. 284. 312.l l. III. Szám. k. 58. 76. ll.

benlétét példák felsorolásával tudjuk legjobban megvilágítani. 1522-ben *Szeplőtelen fogantatás* ünnepi miséjén Szentmártoni Imre presbyter teljesítette a subdiaconus tisztjét Gerliczy Gergely mesterkanonok helyett, és ezért 1 dénárt kapott; 1528-ban Oláh Miklós helyett Vince presbyter assistált Urunk mennybemenetelének vigiliáján, amiért 2 dénárt kapott; később egész héten át a subdiaconus tisztét teljesítette helyette, amiért 12 dénárt kapott. 1541-ben Czeglédy János helyett Jakab presbyter assistált egész héten át, amiért 14 dénárt kapott. Ugyancsak 1541-ben Körmendy Balázs kanonok subdiaconus volt Kaposy Péter csornai prépost helyett, amiért 14 dénárt kapott. 1542-ben Kaposy Péter helyett Péter defunctorum mester assistált, és ezért 14 dénárt kapott. Advent 2. vasárnapján Saffaryts János mesterkanonok helyettesének az assistálásért 14 dénárt adott a káptalan. Vásárhelyi György mesterkanonoknak 14 napi assistálásért 8 dénárt, Péter succentornak 2 napi assistálásért 4 dénárt adott. Lőrinc subcustosnak, és Lőrinc szentadalberti prépostságbeli kanonoknak 28 dénárt fizetett ki a káptalan. Némethy Jakab kanonok helyett a pásztorbotvivőnek (per tres dies sceptrum deferenti) 3 napra 14 dénárt adott a káptalan.[16])

Forrásaink idézett helyeiből megállapíthatjuk, hogy mindennap énekes szentmisét mondtak, vagy mondattak a káptalan tagjai; hogy a nagyobb ünnepeken és azoknak nyolcada alatt assistentiával végezték a szentmisét; hogy sátoros ünnepeken és más bizonyos alkalmakkor pontificalis misét celebráltak, melyen a sceptrumot is kanonok tartotta. Ha a sceptrum nem a pásztorbotot akarja jelenleni, hanem azt a kis, kinyujtott mutatóújjal, kézalakban végződő pálcikát, mellyel a segédkező a misézőnek mutatta az Oratio, lecke, evangelium kezdetét, akkor is a nagyobb ünnepélyességgel végzett szentmisékre gondolhatunk.

A felsorolt ünnepeken nem misézhetett mindig a püspök, hiszen nem is tartózkodott Győrött — tehát bizonyosra kell vennünk, hogy a kanonokok miséjén is kanonokok assistáltak. Talán csak a kisebb rendekben levő kanonokok, vagy az alsó fokban levő mesterkanonokok kötelessége volt az assistálás, — mikor a méltóságokban levő kanonokok végezték a szentmisét. Forrásunk mindig mesterkanonokokat említ, mikor assistálásról van szó.

[16]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 177. 577. ll. — II. Szám. k. 8. 14. 241—2. 249. 252. 269. 274. ll.

A 17. század folyamán, mikor a kanonokok száma megfogyatkozott, többé nem találkozunk ily ünnepélyes, assistentiás kórusi misékkel. A helyettesítésnél a subcustosra és két karkáplánra voltak utalva a kanonokok. De a napi kórusi misék ezentúl is mindig énekes misék maradtak.[17]) Az utóbbi századok gyakorlatát magukban foglaló Canonica Visitatiók és káptalani Statutumok azt irják elő, hogy az ünnepi szentmisét pontifikáló püspök mellett kanonokok és felszentelt papok teljesítették a segédkezést.

B) Alapítványjellegű terhek.

A káptalan kötelességei közé tartozott azoknak a terheknek pontos és lelkiismeretes teljesítése, melyeket meghatározott birtoktestek, ingatlan jószágok vagy más jövödelmek adományozásához, átengedéséhez az adományozók hozzákötöttek. Ily alapítványszerű terhek a következők:

1. A gyirmóti birtokrészhez kötött teher.

Akai Ivánczy István deák a 14. században (1335.) a győrmegyei Gyirmót községben fekvő birtokrészét szülői és maga üdvösségéért, örök boldogságáért a győri káptalannak adta.[18]) Okirataink nem jelölik meg határozottan azt az ellenszolgáltatást, melyet az adományozó a maga javára kikötött, de az adomány alapítványi jellegét jelzi avval, hogy szülői és maga lelke üdvéért adta azt. Ily kifejezéssel rendesen a misealapítványokat szokták megjelölni.

2. Az écs-mesterfai birtokrészhez kötött teher.

A 15. század végén Bedegey Pál a kisécsi hegyben fekvő *Bangó* nevű szőllőjét, 1505-ben pedig Bedegey János écsi birtokrészét és házát hagyta a káptalannak. Ez adományt is alapítványjellegű adománynak tartjuk. Részletesen szólunk róla a káptalan birtokai között Nagyécsfalu—Mesterháza leírásánál.

[17]) U. o. 4. Szám. k. 9. l. 1632. év.
[18]) U. o. 9. Cth. 644. sz. — 12. T. 2301—2. sz.

3. Bakócz Tamás alapítványához kötött teher.

Bakócz Tamás (1487—1494) győri, azután egri püspök, majd esztergomi érsek, a *belmurai* kerület tizedének felét és *koroncói halastavát* adta a győri káptalannak, hogy naponkint egy *énekes* szentmisét szolgáltasson érette.[19]) A belmurai tizedről ismételten megemlékeznek a számadókönyvek, és mindig a napi szentmisét említik, mint hozzákötött terhet,[20]) — de a koroncói tóról csak ez egyetlen egyszer esik szó. Mivel azonban idézett helyünkön okiratunk a halastavat összeköti a belmurai kerület fél tizedével, és a két javadalom után járó teherként említi fel a naponkinti szentmisét: meg lehet állapítanunk, hogy a halastavat is Bakócz Tamás adta a káptalannak a naponkinti szentmise elszolgáltatása fejében.

A szentmiséket a káptalan tagjai, máskor a káptalan 5—6 káplánja végezte, akiknek évenkint 36 forintot fizetett ki a káptalan a belmurai tized jövödelméből. Ez alapítvány jövödelméből a távollevők kizárásával csakis a jelenlevők, és csakis a felszentelt papok részesedtek, akik a miséket mondták, és akik a szentmisén jelen voltak. Az alapítvány célja tehát az volt, hogy a szentmisén jelenlevők is imádkozzanak az alapítóért, aki így a szentmise gyümölcsén kívül az imádság kegyelmében is részesüljön.[21])

4. László vasvári prépost fürdőházához kötött teher.

László vasvári prépost a 15. század végén fürdőházat adott a győri káptalannak, hogy annak fejében hetenkint egy szentmisét mondasson az Oltáriszentség tiszteletére (Missa Cibavit de corpore Christi). Az ala-

[19]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 55. l. 1499. év: Item in festo Transfigurationis Dni dno Rdo preposito maiori et lectori ac Nicolao de Pápa missis Strigonium usque ad R. D. Archieppum pro ordinan. et disponend. dimidia parte decimarum Belmura et piscina in Koronczó habita pro una Missa singulis diebus decantandis per Capplum, octo diebus ibidem existentibus expositi sunt flor. 7. Item vectoribus duobus dati sunt. den. 17.

[20]) U. o. I. Szám. k. 19—36. 46. 53. 59. 112. 272. 552. 583. 657. ll. II. Szám. k. 79—80. 98. 112. 126—7. 261. ll. III. Szám. k. 44. 50. 58—9. 70. 116. ll. — III. 2. 1628. szept. 2. 1630. márc. feljegyzés.

[21]) U. o. 4. Szám. k. 1639. év. 172—3. l. — 1640. év. 204. l.

pítás pontos idejét nem ismerjük. 1484—1498. években találkozunk okirataink ban Körmendy László vasvári préposttal,[22]) tehát ez időből származhatik az adomány. Azt is tudjuk. hogy 1497-ben már mondatta a káptalan a Cibavit misét.

Rendesen a subcustos, majd meg a káplánok mondták el az alapítványi szentmisét. A fürdőház a török megszállás, a vár kétszeres ostroma, és a gyakori tűzvész idején elpusztult; a hozzákötött alapítványi teher is elmaradt. A 16. század végén már okirataink nem emlékeznek a Cibavit mise végzéséről.[23]) A fürdő forrásvizet adó kútja ma is megvan még. A fürdőről a káptalan jövödelmei között bővebben szólunk.

5. A Pokol-féle házhoz kötött teher.

Pokol nevű házért hetenkint egy szentmisét szolgált a káptalan. Sem alapításának idejéről, sem alapítójáról nincs határozott tudomásunk. A 16. század folyamán, mikor e misék végzéséről olvasunk okirataink ban, többször találkozunk Pokol Mihály nevével, — azért rá mint alapítóra gondolunk.[24])

6. Asszonyfalvy Kilián budai házához és szőllőjéhez kötött teher.

Asszonyfalvy Kilián a 15. század végén budai házát és szőllőjét a győri káptalannak hagyta alapítványul, hogy annak fejében minden pénteken énekes szentmisét mondasson érette és a megholtakért. A miséket a 16. század első felében a subcustos végezte, akinek 2—3 forintot adott ezért a káptalan. E házban laktak a káptalan tagjai, akik országgyűlésre, vagy az oktavális bírósági napokra Budára mentek. Gyakran hosszabb időt töltöttek a kanonokok Budán, és akkor kocsin, vagy hajón szállították e házba az élelmiszereket és tüzelőfát. Bérjövödelmet is hozott e ház: pl. 1516-ban 8 ftot és 20 denárt.A szőllő jövödelméről sehol sem emlékezik meg okmányunk. A későbbi időben sem a házról, sem a szőllőről, sem az alapítványi misékről nem találunk semmiféle

[22]) L. a vasvári káptalan történetében. Géfin Gyula dr. A szombathelyi püspökség tört. I.

[23]) U. o. Szám. k. 19. 24. 61. 112. 108—9. 397. 399. 428. 483. 517. ll.

[24]) U. o. 99. 397. 483. 428. ll.

feljegyzést sem. Talán eladta a káptalan e jószágot, az alapítványi terhet pedig a defunctorum mesterek által végeztette el, — talán elpusztult a ház is, a szőllő is, és az alapítványi teher is megszünt.[25])

7. Gelliony Zsigmond házához és szőllőjéhez kötött teher.

A 16. század első felében Gelliony Zsigmond budai polgár szentmiséiért két káplánnak 4 forintot, a templomnak gyertyára 100 bécsi denárt adott a káptalan. Okmányunkból ennél többet nem tudunk ez ügyről; azt már csak valószínűség szerint állítjuk, hogy e misék alapítványi tőkéje egy budai ház és egy budai szőllő volt. Az Asszonyfalvy Kilián-féle budai házon és szőllőn kívül ugyanis még egy budai házat és szőllőt találunk a káptalan birtokában, melyeknek eredetét okiratszerűen nem ismerjük. Csak feltevésünk, hogy az Asszonyfalvy alapítvány mintájára adta át Gelliony Zsigmond budai polgár is házát és szőllőjét a káptalannak. E második budai ház 1518—20 körül kerülhetett a káptalan birtokába; 1521-ben kért újabb birtokbaiktatást, birtokbavezető levelett és bírói ítéletet e házra vonatkozólag. Meglehetősen rossz karban volt e ház, sok költséget igényelt helyreállítása. Ez ügyben a ház lakója, aki úgylátszik felügyelője is volt, Fischer Benedek német polgár, 1520-ban Győrré utazott, és a káptalant a javítás sürgősségére figyelmeztette. A káptalan küldöttei azonnal Budára mentek, és a javítást elrendelték. Az ácsmunkáért közel 50 forintot fizetett a káptalan. Az ácsok között Oláh Lénárd győri mester is dolgozott. A ház 1520—24. években 4—5 forint bérjövödelmet hozott. Okmányunk megemlíti, hogy e ház a Duna partján, a *vöröstorony* közelében feküdt. 1524-ben 70 forintért eladta a káptalan e házat Sikátory Albertnek, — árából 60 forintot a »*pánzsakép*« előtt készített győri halastóra fordított 1526-ban.[26])

[25]) U. o. I. Szám. k. 24. 46. 108. 388. ll.

[26]) U. o. I. Szám. k. 99. 514—15. 537—545—6. 548. 550. 605. 634. 664. 704. 755. 772. ll. A »pánzsakép« valami szoborszerű mű lehetett a Pánzsaér mellett. Közelebbit nem tudunk felőle. Az említett halastó a mai pápai úti vámház mellett elterülő lapos helyen lehetett, melyet a Pánzsaér bőven ellátott tiszta vizzel. A felesleges viz levezetést talált a Rábába. A képet is, a halastavat is elpusztították a török hadak.

8. Alföldy Bálint házához kötött teher.

Alföldy Bálint a 15. század folyamán házat adott Győrött a káptalannak, hogy annak fejében hetenkint egy csendes szentmisét szolgáljon el érette. E házat 1497-ben 125 forintért eladta a káptalan Alföldy Péternek.[27]) Az alapítvány további sorsáról semmit sem tudunk.

9. A győri várban végzendő szentmisék terhe.

A győri várban a Boldogságos Szűz tiszteletére szentmisék elszolgálását vállalta magára a káptalan évi 8 forint ellenében. Alapítványi tőkéről nincs szó; azért nem is tartjuk igazi alapítványnak. Azt sem tudjuk, hogy kitől vállalta magára a káptalan e terhet, és meddig, hol teljesítette azt. Ha az egész 16. századon át gyakorlatban volt is, a törökfoglalás alkalmával megszünt. Ez egyetlen adaton kívül többé sohasem találkozunk vele.[28])

10. Szalay János házához kötött teher.

Szalay János szentadalberti prépost 1655-ben a győri püspöktől vett házát utódainak hagyta avval a teherrel, hogy hónaponkint egy szentmisét mondjanak érette. Bár közvetlenül az adalberti prépostságot illette e ház, tehát ráhárult a misemondási kötelezettség is, mégis felsoroljuk a káptalan alapítványi jellegű terhei között, mert a prépostság be van kebelezve a káptalanba; a káptalan a prépostság felügyelője is, tehát közvetve hozzá is tartozik annak minden java és terhe.[29])

11. Bubnich Mátyás nyúli szőllőjéhez kötött teher.

Bubnich Mátyás kántorkanonok 1690-ben Nyulon 350 forintért szőllőt vett Kohly Károlytól, amit végrendeletében a káptalannak hagyott. A végrendelet 31. pontja

[27]) U. o. 57—94. 108. l.

[28]) U. o. II. Szám. k. 93. l. 1535. év. Eadem die (in festo Corporis xti) Jacobo presbytero de Tata pro Missa beate Virginis in castro Jaurien. quam conduxit Capitalum per annum ad Florenos Octo, Feria 6. ante Sophie Virg. solvi flor. 1.

[29]) U. o. IV. Szám. k. 1655. évi szept. 23. feljegyzés. — 6. Cth. 271. sz.

a 4 táblából álló szőllőt, a hozzátartozó kertet és présházat, istállót úgy hagyta a káptalannak, hogy két buzgó kanonoknak adja haszonélvezetre, akik érette 1. azonnal 10—10 szentmisét mondjanak el; 2. havonkint 1—1 szentmisét szolgáljanak; 3. házában Mária-kép van a falba illesztve, előtte minden szombaton és Mária-ünnepek előtt mécsest gyújtsanak; 4. Nyulon az országút mellett Mária-szobor áll, azt tartsák fenn; 5. ha a szőllőt el kellene adni, árát biztos helyre tegye a káptalan, és kamatját két kanonok között ossza szét a nevezett terhek viselése fejében; 6. első haszonélvezők végrendeletének végrehajtói legyenek: Kontor István őrkanonok és Varjassy András székesegyházi főesperes.[30]) Valószínű, hogy a ma is meglevő nyuli káptalani szőllővel azonos e Bubnich-féle szőllő, melyért a szentmiséket a káptalan ma is végzi. A ház falán, restaurálva ma is épségben van a Mária-kép, melyről a házat lakó kanonok gondoskodik.

C) Votiv-misék alapítványi terhe.

1. Széchenyi György győri püspök alapítványa.

Széchenyi György 1665-ben 2000 magyar forintot adott át a káptalannak örökös misealapítvány tőkéjéül, hogy a káptalan tagjai hónaponkint egy énekes szentmisét szolgáljanak el érette; és pedig életében bűneinek bocsánatáért, halála után a megholtakért. A szentmisét mindig a főoltárnál végezzék a Telegdy János kalocsai érsek által Nagyszombatban alapított misék módjára. Az alapítványi tőke kamataiból csak a miséző és misén jelenlevő kanonokok részesülhetnek.[31])

2. Csupor Demeter győri püspök votiv-miséje.

A Szent Demeter-oltár alapítványi tőkéjéből 1535—1550 óta a káptalan élvezte a Sopron városánál elhelyezett 2500 aranyforint kamatait, és ennek fejében végezte az alapítólevélben megszabott kötelességeket is. 1688. óta a 100 forint kamat ellenében csak havonkint egy, összesen 12 énekes szentmise mondására kötelezte magát a

[30]) U. o. Téka. 1535. 1537. 1538. sz. — 31. T. 4435. sz. Alapítólevél.

[31]) U. o. Széchényi György esztergomi érsek és Kollonits Lipót győri püspök által hitelesített okmányok. 1. sz.

káptalan, és e kötelezettségéről a püspök és primás jóváhagyásával írást állított ki.[32]) Igy és ekkor változott át a Csupor Demeter-féle oltárjavadalom votivmise alapítvánnyá. Legközelebbi alkalmul ez intézkedésre az szolgált, hogy az oltár többi javadalma már hosszú idő óta nem jövödelmezett a káptalannak a háborús idők viszontagságai miatt. Ez ok alapján a nagyobb teherviselésre nem volt kötelezhető a káptalan. Bár ez alapítvány, mint oltárjavadalom, kétszáz évvel korábbi keletű, mint Széchenyi György alapítványa, a votivmisék között mégis későbbi. Széchenyi György alapítványának mintájára sorozta be a káptalan a votivmisék közé.

Nem érdektelen dolog, hogy Széchenyi György a maga alapítólevelét a Csupor Demeter-féle oltárjavadalom alapítólevelének mintájára készítette, még kifejezéseit is utánozta.

E két votivmise-alapítvány után sorra következtek a kanonokok votivmise-alapítványai a legújabb időig — de ezeket már nem soroljuk fel.

A votivmisék alapítóleveleiről általában a következőket akarjuk megjegyezni: Széchenyi György, az első votivmise alapítója azt kötötte ki, hogy a Telegdy János érsek által Nagyszombatban alapított szentmisék módjára végezze a káptalan e miséket. A módozatokból csak annyit jelölt meg az alapító, hogy a káptalan tagjai közül csak a misézö és a misén jelenlevők részesüljenek az alapítvány kamatjövödelméből. Az alapítás korához elég közel eső 1718. évi Can. Visitatio azt is mondja, hogy a misén jelenlevő kanonokok choraliter énekeljenek mise alatt; azt is jelzi, hogy a szentmisét papi segédlettel kell végezni. Az osztozkodás módjáról pedig azt mondja, hogy a jelenlevők egyenlő mérték szerint részesednek, a misézö húsz denárral többet kap, az assistálók 10—10 denárt kapnak. A későbbi alapítványok mind e mintát követik; legtöbbször csak annyit jegyeznek meg: a szokásos módon, vagy a votivmisék módja szerint kívánják a misék elszolgálását.

Az alapítók nem csak a saját lelki hasznukról akartak gondoskodni, hanem a káptalan jövödelmét is jobbítani törekedtek; azért nevezték többször adománynak, ajándéknak alapítványi tőkéjüket. Régi időből származik az a feltétel, hogy az alapítványok kamataiból a misézőn kívül a jelenlevő kanonokok is részesedjenek. Találkozunk e kikötéssel a Szent Demeter-féle oltárhoz,

[32]) U. o. 9. sz.

a Szentháromság- és Szent Ferenc-kápolnához kötött alapítványi miséknél is.[33]) Egyszerű magyarázata pedig a kikötésnek az, hogy a kanonokok egyik része nem volt felszentelt pap, ezek nem részesedhettek volna e feltétel nélkül a kamatjövödelemben, és így századokon át az egész káptalant nem is érdekelte volna az alapítványok ügye. A későbbi alapítók megtartották a régi szokást és kikötötték e feltételt. Talán az is késztette őket erre, hogy így ünnepélyesebb a szentmise, és bensőségesebben nyilatkozik meg a testvéri szeretet, mely az imádkozó élőket összeköti az imádságra rászoruló meghalt társakkal. Így keletkezett a legújabb időig fennálló különbség a káptalani votiv- és egyéb közönséges alapítványi misék között.

A legutóbbi században már elmaradt a kanonokok chorális éneke, — de mindvégig megmaradt az assistentia, és a kanonokok jelenléte.

E votivmisék alapítványát már az 1811. évi pénzromlás egy harmadára apasztotta, azért a megyéspüspökök az alapítványi terhet is kisebbítették; a legutóbbi 1914—18. évi világháború után bekövetkező anyagi összeomlás pedig teljesen megsemmisítette e tőkéket —: azért ma már nincsenek a káptalanban votivmisék.

---

[33]) Ezekről másutt szólunk részletesen.

III. A káptalani jövödelemből való osztozkodás. Helybenlakás. Távollét. Jövödelemtől való megfosztás. Büntetés.

A káptalani Constitutiók régebbi időben nem szabályozták a jövödelemből való osztozkodást; inkább a szokás »laudabiles consuetudines« — és a gyakorlat teremtette meg a részletes gyakorlati elveket. A káptalan hat első stallumához, és a főesperesek hivatalához kötött külön jövödelmekről más fejezet alatt szólunk, itt csak a káptalan közös jövödelmeiről beszélünk.

Okiratainkban öt, szabályul szolgáló elvvel találkozunk, melyek a kanonokok részesedésének módját megállapították.

Az első elv: a jelenlevők részesednek, a távollevők a jövödelemtől elesnek. Commune adagium est: praesentes tollere, absentes carere.[1])

Második elv: aki nem vet, nem arathat. Aki a rendes őszi vetés után lesz kanonokká, nem részesedik e gazdasági év terméséből: a tizedből, kilencedből, különböző bérletek jövödelméből.[2])

Harmadik elv: Assumptio bibit. Aki augusztus 15-én nem kanonok, nem részesül a bordézsmából.[3])

Negyedik elv: aki Szent György napján nincs jelen az ünnepi vesperákon és szentmisén, az nem részesedik ez év gabona- és bortizedéből.

Ötödik elv: a hagyományokból, a jobbágyok adójából (ex terragiis censibus), a hegyjogból, a kilencedből, a malmok és halastavak hasznából, és minden más — a földesuri joggal összefüggő jövödelemből — a felesek nem részesednek.[4])

[1]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 60. l. 1547. év.
[2]) U. o. IV. Szám. k. 3. l. — V Szám. k. 402. l. 1693. év.
[3]) U. o. 8. Cth. 607. sz.
[4]) U. o. IV. Szám. k. 382. l.

A jövödelemből csak a helyben lakók részesedtek. A helybenlakás törvényét azonban a 18. századig nem tartották meg a káptalanok tagjai, — a győri kanonokok sem. A javadalomhalmozás gyakorlatban volt; ugyanannak a kanonoknak több káptalanban volt stallumа, vagy püspöki javadalma, vagy jövödelmező apátsága, prépostsága, oltárjavadalma: így összes javadalmainak székhelyén nem is lehetett jelen. A kanonokok névsorában több ily esetet sorolunk fel. Nem ritka dolog, hogy a győri káptalan tagjainak egyik része állandóan távol van,[5]) majd külföldi egyetemeken, majd a királyi és pápai udvarban, kir. kancelláriában tartózkodik, majd a püspök váraiban udvarbírói tisztet teljesít, majd más javadalmának székhelyén van.[6]) Voltak győri kanonokok, akik beiktatásuk napján kívül soha sem jöttek Győrré; sőt olyanok is, akik még beiktatásukra is helyettest küldtek. Ezek az osztozkodási gyakorlat elvei szerint sem, de meg a káptalani Constitutiók szerint sem részesedhettek a jövödelemből, ha csak különleges kivételt nem tett velük a káptalan. Aki egy évig, vagy rövidebb ideig volt távol, ha távollétét meg tudta okolni, nem vesztette el minden jövödelmét. A káptalan ugyanis az osztalékot félretette e célt szolgáló burzába, és visszatérése után egészben vagy részben kiadta neki. (Restitutio in integrum). Aki csak fél, vagy negyed évig, vagy még rövidebb ideig volt távol, az csak ez időbeli járandóságát vesztette el. Kivételt tettek a káptalani Constitutiók a külföldi egyetemeken tanuló kanonokokra vonatkozólag, de ezeknél sem a teljes jövödelem kiadására. A 16—17. században még elég gyakran találkozunk a bécsi, gráci, krakkói, bolognai, paduai, párizsi egyetemeken és Rómában tanuló kanonokokkal.[7])

A kanonokok között többen a lelkipásztorkodás terén működtek a 16., de de főképpen a 17. században, amikor a törökhódítás következtében igen megfogyatkozott a papok száma. Nemcsak a kanonokká kinevezett plébánosok tartották meg továbbra is plébániájukat, ha-

[5]) U. o. I. Szám. k. 587. — III. Szám. k. 21. 65—66. ll.

[6]) U. o. Szám. k. 100—119. ll.

[7]) Veress Endre: A római Collegium Germanicum et Hungaricum magyarországi tanulóinak anyakönyve és irata. — A váci egyházmegye történeti névtára II. — Schrauf Károly: Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. — Frankl Vilmos: A hazai és külföldi iskoláztatás a 16. században. — Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok 1100—1900.

nem már régebbi kanonokok is vállalkoztak egyes, népesebb plébániák ellátására. Még Széchenyi György is küldött ki hivatalosan kanonokokat plébániák adminisztrálására: sőt még a 18. században Keresztély Ágost herceg is. A püspöki és káptalani engedéllyel jogosan távollevők sem részesedtek az összes káptalani jövedelmekből, kivéve azokat, akik országgyűlésen, vagy más országos, egyházi, káptalani ügyben jártak idegenben. Nem részesedtek a kisebb jövedelmekből, minők voltak a háztartáshoz szállított termények: fa, hal, szárnyasok, vadak, tojás, méz, bors, só, sajt, olaj; sem pedig az allodiális gabona és bor terméséből.[8]) Ezt a határozatot régi gyakorlat alapján ismételte meg 1650-ben a káptalan és a püspök is megerősítette. Úgy okoskodott a káptalan, hogy a plébániákon levő kanonokok a plébánia javadalmából úgyis megkapják a konyhájuk számára szükséges terményeket; annál inkább a prefekturákon levő kanonokok, minők voltak a püspöki várak udvarbírái; az egyes nagy javadalmak kormányzói — kommendátorai a 17. században, a főurak jószágain működő felügyelők. 1661-ben újból megismételte a káptalan e határozatát, és külön is kiemelte, hogy a káptalanon kívül élő kanonokok csak a nagyobb jövedelmekből (ex proventibus grossioribus) részesednek a Constitutiók szerint.[9])

Az egyházmegyén kívül levő kanonokok azonban a nagyobb jövedelmekből is csak a káptalan külön határozata alapján részesedhettek. A nagyobb jövedelmek a következők voltak: a jobbágyok uriadója, a kilenced, a tized, a negyed, a hídvám, a halastavak és vásárok haszna, a hagyatékok, az örökösök nélkül elhalt jobbágyok vagyona, mely a földesúrra szállt, a hegyjog, a büntetéspénzek.

A helyben nem lakó kanonokok részesedése 1674-ben is foglalkoztatta a káptalant; más káptalanokat is megkérdezett az ott dívó gyakorlatról. A pozsonyi káptalan jelentette, hogy statutumai szerint a helyben nem lakó kanonokok is részesednek az összes allodiális terményekből, csak a háztartáshoz behozott dolgokról nem.[10])

A plébániákon és prefekturákon tartózkodó kanonokoktól is megkívánta régi szokás alapján a káptalan, hogy Szent György-napra Győrré jöjjenek, résztvegyenek

[8]) U. o. IV. Szám. k. 1650. máj. 15 után olvasható jegyzet: De allodiatura tam vini. quam frumenti.

[9]) U. o. 1661. május 30. után olvasható jegyzet.

[10]) U. o. 9. Cth. 715. sz.

az ünnepi vesperán és szentmisén: különben nem részesedhettek az évi gabona és bor tizedéből. Kivételes esetekben e kötelezettség alól felmentette a káptalan a plébánosokat: így 1666-ban azért adott felmentést, mert Szent György napja nagyszombatra esett, mikor a plébánosok nem hagyhatták el plébániájukat.[11])

A jövödelemtől való megfosztás. Meg kell jegyeznünk, hogy a 16. századot megelőző időből nincsenek adataink a káptalan e szigorú eljárásáról; talán éppen a mult idők laza felfogása késztette a káptalant és püspököket a szigorúbb gyakorlat alkalmazására. Az Ujlaky-féle káptalani Constitutiók sok esetben szabták ki büntetésül a jövödelemtől való megfosztást. A gyakorlat megvilágítására néhány példát sorolunk fel: 1499-ben Szathmáry Ferenc püspök tartóztatta le Pály Mihály, Thussay Péter, Csehfalvy Benedek és Szathmáry János jövödelmét meg nem engedett hosszas távollét miatt.[12]) 1526-ban Kajáry Antal, Privigyey Miklós hosszabb távollétük miatt nem részesedtek volna a sokorói, védenyi, lozsi bortizedből, de többrendbeli szolgálatukra való tekintetből mégis 60 forintot adott nekik a káptalan e borjárandóságuk fejében.[13]) 1544-ben Várday Balázs nagyprépostot zárta ki a káptalan hosszú távolléte miatt az osztozkodásból, sőt nagyprépositi külön tizedét is elvonta a püspök parancsára.[14]) Igen gyakran maga a püspök is ellenőrizte, hogy a káptalan szabályszerűen végrehajtja-e a jövödelemből való kizárást. Gosztonyi János püspök parancsára zárta ki 1515-ben a káptalan egyik osztozkodásából Nylkay Albert nagyprépostot és Szatmáry Ferenc pápóci prépostot.[15]) 1516-ban pedig Meszlényi Györgynek 1515. Balázs-naptól 1516. Szent Dorottya-napig járó 31 frt. 30 den. jövödelmét saját kezéhez követelte.[16]) 1521-ben hites közjegyzők előtt tiltotta le Gosztonyi püspök Kajáry Antal jövödelmét.[17]) 1526-ban Csáky Imre nagyprépostnak a negyedekből járó részét, és a káptalani szekrényekbe már félretett 78 frt osztalékát

[11]) U. o. IV. Szám. k. 1666. évi Szent György-napi feljegyzés.

[12]) I. Szám. k. 47—52. 345—6. ll.

[13]) U. o. 686. l.

[14]) U. o. III. Szám. k. 9. l. -- 65—66—10—102. l. — V. Szám. k. 140.

[15]) I. Szám. k. 372.

[16]) U. o. 379. l. — 481. l. 490. l

[17]) U. o. I. Szám. k. 529. l. 576. l.

Paksy Balázs püspök követelte saját kezéhez.[18]) 1646-ban Bény János nagyprépositól és Berdóczy György mosoni főesperestől 12 frt. osztalékot vétetett el Draskovich György püspök, mert hivatalos ügyben való távozásokról neki nem tettek jelentést. (Ipso insalutato abierunt.[19]) A káptalan is, a püspök is szigorúan járt el e példák szerint a 16. és 17. században a helybenlakást megsértő kanonokokkal szemben.

Kötelességmulasztás, statutumok megszegése, és egyéb kihágások miatt is jövödelemtől való megfosztással, a templomból kizárással büntette a káptalan egyes tagjait a Constitutiók és régi szokás alapján.

Talán aprólékoskodásnak látszik egyes esetek felsorolása, mégis megtesszük azt, mert az előforduló hibákat, a korszellemet jellemzik.

1509-ben Chanády Jánost egyik osztozkodásból kizárta a káptalan engedetlensége és »lázadása« miatt. (Propter eius inobedientiam et rebellionem). A lázadás nem lehetett más, mint a prépost vagy Vicarius rendelkezésével szemben tanusított ellenszegülés. Ugyancsak 1509-ben Némethy Ferencet a Vicarius parancsára zárta ki a káptalan egyik osztozkodásból; mivel nem járt kórusra, és nem volt karinge sem.[20]) 1511-ben Szathmáry Ferenc pápóci prépostot 1 forint osztaléktól fosztotta meg, mert Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén nem ment kórusra az officium végzésére, és helyettesről sem gondoskodott.[21]) 1514-ben Chanády Jánost egyik osztozkodásból zárta ki, mert káptalani tanácskozásra nem jelent meg, jóllehet a prépost írásban hívta meg.[22]) E címen mindig szigorúan járt el a káptalan hanyag és rendetlen tagjaival: 1521-ben több tagját megfosztotta jövödelmétől, kiknek szokásává vált, hogy a káptalani ülésekre egyáltalában nem jártak el.[23]) 1546-ban Szerechenyi Sixtustól 1 forintot fogott el, mivel egész héten át hanyag volt a szentmise-hallgatásban; majd ismét azért fosztotta meg jövödelmétől, mert többszöri intés után sem vette fel a papi rendet.[24]) 1547-ben Fehérvári Fábián olvasókanonokot 1 forint osztaléktól fosztotta meg

[18]) U. o. 695. l. — IV. Szám. k. 362—3. ll.
[19]) U. o. I. Szám. k. 249. l.
[20]) U. o.
[21]) U. o. 291—2. lapok között levő betoldás.
[22]) U. o. 347. l.
[23]) U. o. 540. l.
[24]) III. Szám. k. 44—6. ll.

a hivatalos iratok körül tapasztalt hanyagságáért.[25]) Ugyancsak 1547-ben Pásztory Vince komáromi főesperest egy időre kizárta a káptalanból, és ez idő alatt a részesedéstől is megfosztotta, mivel a káptalani tanácskozás titkait elárulta.[26]) 1551-ben Kálmánchey Pál székesegyházi plébánost 50 denártól fosztotta meg a Boldogságos Szűz tiszteletére szokásos kora reggeli szentmise elmulasztásáért.[27]) 1647-ben Magyary Mihályt többféle botrányos kihágásáért egy hónapi jövödelmétől fosztotta meg, eltiltotta a templomba való belépéstől és saját lakásán házifogságra vetette.[28]) 1656-ban báró Héderváry János őrkanonokot 4 forint osztaléktól fosztotta meg, mivel Hamvazószerdán tiszte szerint a hamu megáldására nem nyujtotta a tömjént és füstölőt a misézőnek, sem pedig a subcustost nem rendelte ki a maga helyettesítésére.[29]) 1664-ben Gálovics István pápóci prépostot egy évi jövödelmétől fosztotta meg, mivel a nagyprépostot saját házában durva módon megtámadta.[30]) 1667-ben Suppanich György kántorkanonok, siklósi apát igazságtalan és gyalázó szavakat használt Berdóczy György rosoni v. püspök, adalberti prépost ellen, — azért a káptalan 12 forint osztaléktól fosztotta meg; és tudtára adta, hogy a jövőben szigorúbban bünteti, és eltiltja a templomba való belépéstől is, ha folytatja gyalázkodását.[31])

Mikor hosszabb,rövidebb ideig való távollét miatt fosztott meg valakit jövödelmétől a káptalan, osztalékát félretette a burzába, és esetleg később részben, vagy egészben visszaadta neki.[32]) Ha nem akart a káptalan maga határozni, vagy az esetet fontosabbnak tartotta, a püspök ítéletére bízta az eljárást.[33]) Ha gabona- vagy borkilenced és tized osztalékától fosztotta meg a káptalan egyik tagját, a visszatartott jövödelem a kanonokok között került szétosztásra;[34]) néha a készpénz is szétosztásra került.[35]) Legtöbbször a visszatartott pénz

[25]) U. o. 50. l.
[26]) U. o. 60. l.
[27]) U. o. 111. l.
[28]) U. o. IV. Szám. k. 392. l.
[29]) U. o. márc. 23-iki jegyzet.
[30]) U. o. márc. 7. jegyzet.
[31]) V. Szám. k. 1. l.
[32]) I. Szám. k. 66. 352. ll. — III. Szám. k. 8. l.
[33]) U. o. 45. l.
[34]) I. Szám. k. 62—85. l.
[35]) U. o. 249. l.

a templom pénztárába került be az 1556. évi káptalani Constitutiók rendelkezése szerint.[36])

Büntetések. Kánoni elv, hogy a beneficium az officiumért jár; hogy az oltárról éljen, aki az oltárnak szolgál. Igen természetes tehát, hogy a kötelesség elhanyagolását elsősorban a javadalomnak legalább részben való megvonásával kell büntetni. Ez az elv a kulcsa a káptalan 16—17. századbeli életében majdnem naponkint előforduló büntetésnek, a jövödelemtől való megfosztásnak. Annak a kornak, mely még az előbbi idők helytelen gyakorlata után a javadalomhalmozásban találta az érdem megjutalmazását, büntetőeszköze elsősorban az anyagi megkárosítás lehetett. Erényei is, hibái is erősebbek e kornak. A lelkeket átitató mély vallásosság, a becsületes szótartás, a nyilt szív — nyilt kapu mellett a szépítgetés nélkül megnyilatkozó nyers erőszakosság is jellemző tulajdonsága embereinek. Vallásos érzésük, Istent imádó mély hitük, felebaráti szeretetük nagy cselekedetekben, áldozatokban, alapítványokban, ma is fennálló intézmények létesítésében nyilvánult meg. A harci zajban, a házi tusában megkeményedett szív sokszor elég durva szóval és kézzel követelte a magáét, és sértette a másét.

Az egyháziak jellemzése sem sokban különbözött a többiétől, különösen mikor még a fel nem vett papi rend szentsége sem szelidíthette le heves vérüket. A sok idegen is idegen szokást, erkölcsöt hozott be a káptalanba, és talán egy idegszála sem kötötte hozzánk, azért viselkedése is elütő, idegen volt. Igy a káptalan élete is ezt a képet mutatta. Ennek feleltek meg a hibák megtorlására alkalmazott büntetések is. A lélek vallásosságára a templomból való kitiltással, a nyers természet letörésére anyagi büntetéssel akart hatni az egyházi vezetőség. Nem ritkák a börtönbüntetések sem. A nagyprépostok közül Várday Balázst 1542-ben bebörtönöztette a káptalan. Tudjuk, hogy rendes börtöne volt a káptalannak, melynek máskor is lehetett kanonok foglya.[37]) A püspök is alkalmazta e büntetést. Bakócz Pál kanonokot 1634-ben láncra verve keszői várának tömlöcébe vitette. Minden egyházi büntetésnek betetőzése, a szent rendektől való megfosztás, a degradálás. Ezzel a nagy büntetéssel

[36]) U. o. Szám. k. 102—111. ll.

[37]) U. o. Szám. k. 317. l. Fabro ferrario, qui ad carcerem apud dnum Custodem existentem ferrum ad hostij munitionem fecit, dedimus den XII.

csak egyetlen egyszer találkozunk felhasznált okiratainkban.

A kanonoki novitiatus. A kanonoki novitiatus intézménye összefügg a jövödelemtől való megfosztással, azért itt kell róla megemlékeznünk.

Ősi időtől kezdve az a különös szokás dívott az egyházi javadalmaknál, hogy az új javadalmas bizonyos időig (1—3 évig) nem részesült javadalmának jövödelmében, hanem a püspökök, káptalanok más célra foglalták azt le. Viszont a meghalt javadalmasok haláluk után is valamelyes időig megmaradtak javadalmuk élvezetében, illetőleg örököseik javára számolták el e jövödelmet. Ez volt a győri káptalan ősi eljárása is. A káptalanban a jövödelem nélkül élő kanonokokat novitius kanonokoknak, vagy canonici in herbis, a régi kanonokokat pedig veterán kanonokoknak, vagy canonici in floribusnak nevezték. A győri káptalanban e szokás úgy módosult, hogy a meghalt kanonok halálától a következő Szent György-napig maradt meg jövödelmének élvezetében. A stallumába beiktatott új kanonok ez ideig nem részesült rendes kanonoki jövödelemben. Mégis részesült a votivmisék alapítványi jövödelmében, és a beiktatásakor esedékes negyedek, valamint a bor- és gabonatized jövödelmében.

A káptalan statutumai egyáltalában nem szólnak az osztozkodás e rendjéről, csak az egyházlátogatási okmányok tartották fenn ez ősi szokást. A Keresztély Ágost-féle 1718. évi egyházlátogatási okmány (48. l.) így írja le az elfogadott és ősi időtől gyakorlatban élő szokást: Quibus omnibus peractis (t. i. az installatio szertartásai befejeződvén), si installatio eiusdem festum Sti Georgii militis et martyris praecedat: allodialibus quidem eius anni proventibus tam vini quam frumenti carere, ex puris nihilominus decimis vini et frumenti ac arendis quartarum et decimarum aequaliter cum aliis participare; si vero post festum Sti Georgii, ante tamen Assumtionem Beatae Mariae Virginis installatur, nonmisi de puris decimis vini aequalem sortiri portionem, de aliis autem omnibus nihil. participare. Si autem post festum Assumtionis BMV. (installatur), praenotatum eotum omnibus proventibus tam vini quam frumenti decimalis et allodialis proventibus, aliisque illius anni careri debere, iuxta immemoriali tempore observatam praxim huius Capituli, et annum hunc non a die installationis, verum a die fixae residentiae installati compensari con-

sueverunt.[38]) A plébániákon szolgáló tényleges kanonokok sem részesülnek teljes kanonoki jövödelemben. A 18. század elején kérik a plébániákra kiküldött kanonokok a püspököt: ne engedje meg a káptalannak, hogy minden jövödelemtől megfossza őket, és a helybenlakóknak ossza ki.[39]) 1727-ben ugyanezen a címen tagadta meg a káptalan Erdődy Ádám gróf nyitrai püspöknek megtartott stalluma után a jövödelem kiadását. Régi szokásjogára hivatkozott a káptalan: aki Szent Györgynapkor a vesperákon és szentmisén nincs jelen, nem részesülhet in omnibus fructibus Grossis et minutis, allodialibus — és a készpénzben; aki Assumtiókor hiányzik nem részesül in totali vino allodiali et decimali ac censu redempto.[40]) Erre a gyakorlatra hivatkozik a káptalan a Fengler püspök-féle egyházlátogatási okirat pontjaira adott feleletében. A püspök szóvá tette a novitiatus gyakorlatot; a káptalan tiltakozik a novitiatus elnevezés ellen; mert ezt csak a nép találta ki; ő csak az ősi gyakorlat szerint való osztozkodást követi. Felemlíti, hogy az esztergomi káptalan gyakorlata még terhesebb volt az új kanonokokra, mert három évig nem részesedtek teljes jövödelemben; csak Barkóczy primás törölte el a káptalan beleegyezésével e gyakorlatot.[41]) Ezt a szokást találjuk meg 1782-ben a pécsi káptalanban is: az új kanonok az első évben jövödelmének felét, a második évben egy harmadát veszti el a Cassa Nemonis részére.[42])

A római pápák is igénybe vették az ősi gyakorlat alapján a javadalom lefoglalását. XXII. János pápa megbízásából 1317-ben Rufinus volt tolnai főesperes, nuntius az üresedésben volt egyházi javadalmak jövödelmének felét lefoglalta a pápa számára. Ha betöltötték a javadalmat, akkor a javadalmas fizette e nagy adót. Üresedésben volt a vasvári prépostság, melynek jövödelme 32 ezüst márka volt, ami márkánkint 4 forintnak felelt meg. Meghagyta a nuntius András prépost testvéreinek, a győri püspöknek (a püspök 1308—37. II. Miklós, Németujvári Henrik fia), hogy a 16 márka felét fizesse le 1318. Mindenszentek napjáig, másik felét 1319.

[38]) Győri kápt. m. lvtár.

[39]) U. o. 33. Fasc. 6542. sz.

[40]) † Balics Lajos irói hagyatéka: Eredeti és másolatos okiratok.

[41]) Győri kápt. m. lvt. 33. fasc. 6555. sz.

[42]) U. o. 6548. sz.

nagybőjt első vasárnapján. János kanonok, a püspök familiarisa május 6-án 13 márkát fizetett le, 1320. február 15-én a többit. A 16 márka 64 arany forintnak felelt meg. Üresedésben volt a soproni plébánia, melynek jövödelme 30 márkát ért meg (cseh pénz szerint 1 márka 56 cseh garast tett ki.) Lefoglalt tehát a plébánia jövödelméből 15 márkát, márkánkint $3^1/_2$ arany forintot. Ez összeget János plébános 1318. aug. 1-ére igérte, de csak 1319. jún. 1-én fizette be. Üresedésben volt egyik győri oltárjavadalom, mellynek jövödelme 16 cseh márkának felelt meg. 1319. aug. 13-án meghagyta a nuntius Mátyás győri olvasókanonoknak, hogy 8 márkát Mindenszentek napjára, a többit a jövő bőjt első vasárnapjára fizesse be. Mátyás tényleg 1320. jan. 26-án befizetett 6 márkát, a többit György kanonok rótta le még ez évben az olvasókanonok helyett.[43])

E javadalomrövidítés, itt-ott már simónia-ízű jövödelemlefoglalás ellen felszólalt a lateráni, a trienti egyetemes zsinat; foglalkoztak vele a tartományi zsinatok, pápák, jogtudósok. Az 1570. évi milánói zsinaton Borromei Szent Károly szólt ellene; Magyarországon az 1560. és 1629. évi nagyszombati zsinat tiltakoztak ellene, visszaélésnek, törvénytelennek mondták. A királyi adománylevelek is egyenes ellentétben álltak vele: mégis fennmaradt a 19. század elejéig. Ugyanis a jugtudósok között akadtak védelmezői is azon a címen, hogy jövödelemrövidítés nincs, mert az elvesztett jövödelmet később visszakapják a javadalmasok.[44])

1791-ben két győri novitius kanonok hatalmas dolgozat keretében mutatta ki e szokás jogtalanságát, és kérte a novitiatus eltörlését, a Szent György-napi és Assumptio-ünnepi határnapokhoz kötött részesedés megszüntetését. Jogosnak csak azt tartja a dolgozat, hogy az időközi jövödelmek kerüljenek a tényleges kanonokok között szétosztásra.[45]) Mivel Fengler püspök a káptalannal nem tudott e kérdésben megegyezni, és mivel más káptalanokban is felmerült e szokás kiküszöbölésére való

[43]) Fejér: C. D. $^8/_2$—101. l.

[44]) Valere statuta et consuetudiaes, quibus cavetur, ut fructus primi anni cuiuslibet beneficii non illi, qui beneficium obtinuit, sed defuncti antecessoris haeredibus obveniant, quum praefata statuta non auferant beneficiato annáles beneficii sui reditus, sed hosce eidem post mortem pensitandos referant.

[45]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. — 1811—13. évi Can. Visit.

törekvés, mely az újabb idők viszonyainak nem felelt meg, a király mint főkegyúr döntött e kérdésben véglegesen. 1806. ápr. 8-án megszüntette a kanonokok távollétének e két fatális terminusát, a Szent György és Assumptio napot — az osztozkodásra vonatkozólag.[46])

---

[46]) U. o. 6550. sz. Frank György és Salamon István új kanonokok jogi dolgozata 1791. márc. 31., melyben a zsinatok határozatait, pápák döntéseit, püspöki és tartományi zsinatok végzéseit, jogászok véleményét nagy részletességgel sorolják fel, és azok alapján kérik: Consuetudo, vi cuius grossi totius anni fructus duobus terminis S. Georgii nempe et Assumtionis ita affiguntur, ut his duobus festis in Ecclesia non praesentes totius anni reditus amittant, diligentissimi sint alias licet in divino officio frequentando, cum principio a sacris Canonibus constitutio pugnet: ut ab his duobus festis participatio fructuum deinceps minime dipendeat. Sed novorum canonicorum intuitu pro fundamento participandi dies installationis, pro veteranis vero diligens (nt Sancti Canones jubent) residentia et officii divini frequentatio habeatur.

IV. Az egyes rangfokokhoz kötött jogok, kötelességek, javadalmak.

1. MESTERKANONOKOK: Kötelességeit, jogait a káptalani Constitutiók, Statutumok sorolják fel. A régebbi időben rájuk rótt tisztségekről már szóltunk. Javadalmuk a rendes káptalani osztalékból állott.

2. FŐESPERESEK. A főesperesi intézmény, ha nem létezett volna a káptalan megalapításakor, bizonyos, hogy hamarosan kifejlődött. A 12. század végén már találkozunk vele. Valami összeköttetést keresünk a főesperesség területe, és a dézsma-kerületek között. A dézsma-kerület egyezik a főesperesség nevével. A győri, soproni, mosoni, rábaközi, komáromi, locsmándi főesperességek egyúttal dézsma-kerületek, dézsma-kések is, és körülbelül egy-ugyanazt a területet foglalják magukban. A pápai főesperesség kivétel, mert itt vaszari és tornatapolcai dézsma-kerülettel találkozunk és nem pápaival. Kézenfekvő dolog, hogy a biztosabb, jobban megközelíthető várat, várost kereste mindkét intézmény a maga székhelyéül, és így önkénytelenül összetalálkoztak. A főesperesség területén befolyó dézsmából külön jövödelme is volt a főesperesnek, és így szinte össze kellett esnie e kétféle kerületnek.[1])

Később a dézsma-kerületek több részre oszlottak a dézsmabeszedés vagy bérbeadás könnyebbsége okából: de a kerületek főcíme megmaradt.

A mai szombathelyi egyházmegyében, mikor az még a győri püspökséghez tartozott, egyetlenegy főesperességet ismerünk, a szombathelyit. Egyik okmányunk *répce- és gyöngyösmelléki* főesperességnek is nevezi.[2]) Itt a

[1]) Alább a kanonokok névsorában lásd 1433-ban Pál locsmándi főesperes panaszát.

[2]) Anjoukori okmt. 5, 406. 1350. év. Pál répce- és gyöngyösmelléki főesperes, Kálmán püspök helynökének, Bereck nagyprépostnak, vicehelynöke Szombathelyen.

dézsma-kerületek egészen más beosztással és névvel fordulnak elő.[3])

A főesperesek jogait és kötelességeit a káptalani Constitutiók, Statutumok nem sorolják fel részletesen, csak gyakorlatból és egyes okmányok tudósításából kíséreljük meg összeállítását. Joguk és kötelességük volt a főesperesi kerületek felügyelete, ellenőrzése, a plébánosok beiktatása, a plébános és hívei között felmerülő ellentétek kiegyenlítése. A 13—14. századokban a kápolnákba, melyek a mai fiókegyházaknak felelnek meg, papok kirendelése, a szükség szerint eltávolítása.[4]) A későbbi időben, mikor a püspökök ritkán tartózkodtak székhelyükön, a plébániákra ők rendelik ki a lelkipásztorokat. Joguk és kötelességük volt a püspök által elrendelt Canonica visitatio elvégzése. Már ifjabb Béla király intézkedett 1252-ben, hogy a főesperesek a Visitatio alkalmával hatlovas kíséretével elégedjenek meg, ellátást évenkint csak egyszer kérjenek, akkor is nem többet, mint a rendes katedratikum felét, anyaegyháztól $^1/_2$ fertót, kápolnától 3 pondust.[5]) A túlzások megakadályozását, és a plébánosok védelmét rendezte a király.

A 16. és 17. században igen terhes feladat volt a Canonica Visitatio, mert a protestánsok sok helyen ellenálltak és kellemetlenkedtek a főespereseknek. Igen élénken világítja meg a főesperesek jogait és kötelességeit a szombathelyi főesperes ellen — ki egyúttal káptalani prépost is volt, — emelt panasz, mit a győri szentszéki bíróság tárgyalt le. Scacchi Ferencet (1700—31) avval vádolták, hogy nem approbált, nem vizsgázott papokat is alkalmaz főesperességében; hogy a szentolajokat és egyházi naptárt pénzért adja ki főesperessége papjainak; hogy a plébánosoknak megengedi a vegyesházasságnál való közreműködést. — Bizonyos egyházfői joghatóság gyakorlására vallanak e feljegyzések, amit ma, rendes egyházi viszonyok között csak a püspök és helynöke végez.

A székesegyházi főesperes kötelessége volt a prédikálás, — mint arról már megemlékeztünk. Most mégis idevonatkozólag néhány példát sorolunk fel a 17. századból. Újváry Mihály székesegyházi főesperest (1641—7.) rossz hír előzte meg; a káptalan arra kérte, hogy buzgó

[3]) Ezekről a káptalani dézsma jövödelmeknél tárgyalunk

[4]) Fejér: C. D. $^3/_2$—337. l. — 1233-ban IX. Gergely pápa papokat védő intézkedése.

[5]) Wenzell: Árpádkori új okmt. 7, 387. l.

prédikálással cáfolja meg a rossz hírt. Chemetey István szombathelyi főesperest (1604—15.) avval vádolta a káptalan, hogy sohasem prédikál.[6])

A plébániákkal, a lelkipásztorokkal való állandó érintkezéseik és velük szemben gyakorolt joghatóságuk miatt hivatalukat kurával összekötött javadalomnak tekintették a pápák. 1244—1252. Gellért mosoni, majd győri főesperesnek megengedi IV. Ince pápa, hogy lelkipásztori gondoskodással összekötött javadalma mellé más javadalmat is szerezhessen. 1264-ben János győri főesperesnek szintén megengedi IV. Orbán pápa, hogy kurával összekötött javadalma mellé más javadalmat is elfogadhasson.[7]) A későbbi századokban egyáltalában nem találtuk nyomát annak, hogy a főesperességek kurával kapcsolatos javadalmat képeztek volna. Ma már ismét más a Codex juris álláspontja.

A főesperesek jövödelmei. A kanonoki osztalékon kívül még rendkivüli jövödelmeik is voltak a főespereseknek, melyek hivatalukkal jártak. Ifjabb Béla király 1255-ben rendezte a dézsma ügyét; itt kijelenti, hogy a quarta $^3/_4$ része a káptalané és főespereseké.[8]) A plébániai templomoktól és kápolnáktól katedratikum néven adót szedtek.[9]) Arról is van tudósításunk, hogy a megölt emberek temetésénél a főesperesek 1 márkát szedtek, amit mint visszaélést Lajos király szüntetett meg 1351-ben.[10]) A későbbi időből több adatot találunk arra nézve, hogy a dézsmakerület székhelyének tizede majd egészen, majd részben, majd helyette más falu tizede a főesperest illette. 1516-ban a mosoni és kálnoki dézsma negyede a főesperesé volt.[11]) A locsmándi dézsma negyede a locsmándi főesperesé volt főesperessége címén (ratione sui Archidiaconatus), ami 1497-ben 6 forintot, 1509-ben és 1511-ben 4 forintot tett ki. A soproni főesperes 1537-ben saját soproni dézsmanegyede után 1 forinttal elégedett meg. A számadókönyv megjegyzi, hogy hajdan Sopron

[6]) Győri kápt. m. lvt. 43. T. 406. sz. — 6. Cth. 264. sz. Győri kápt. hit. h. lvt. 2. T. 24740. sz. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost irata: I., 1403. 1519. l. — II., 51. l. — IV. 317. l. VI. 314. 337. 423. ll. — Egyháztört. kmt. I., 373. l.

[7]) L. a kanonokok névsorában.

[8]) Wenzell: i. m. 7., 387. l. — Fejér C. D. $^3/_2$. 337. l. Hazai okmt. 8., 63. l.

[9]) U. o.

[10]) Fejér: C. D. $^9/_2$. 37. l.

[11]) L. alább Mosont és tárgyalásánál.

város dézsmanegyede egészen a főesperest illette. — Pápóci Imre mosoni főesperes 1633. évre járó 40 arany forintnyi tizedéért, Püspöki Orbán mosoni főesperes 1634—8. évekre Lébényből és Szentmiklósról járó fél tizedeért a bíróság előtt perel.[12])

A későbbi időről okmányaink nem szólnak már a főesperesek külön jövödelméről. A háborús-zavaros időkben a káptalan tizedjövödelme igen megcsappant; majd a török, majd egyes főurak, majd a királyi udvar foglalta le: talán ezért maradt el a főesperesek külön jövödelme. A 19. század megszüntette a tizedfizetést; a főesperesek jogköre már régebben megrövidült. Nincs is többé alap a külön jövödelemre.

Főesperesek a káptalanon kívül. Mint különleges dologról emlékezünk itt meg két soproni főesperesről, akik nem voltak a győri káptalannak tagjai. E két eseten kívül egyszer sem találjuk a főesperességet a győri kanonoki stallumtól elválasztva. Erdélyben dívott e szétválasztás. E két esetet jól meg tudjuk okolni. Sopronban a hitújítás nagy mozgalmat idézett elő, nagy hullámokat vert; azért célszerűnek találták a győri püspökök, hogy Sopronban lakó egyházi férfiakra bízzák a főesperességet; akik közelről látva a dolgokat, helyes mederbe tudják terelni a mozgalmat.

1551—76. *Dalmady Sebestyén* a soproni főesperes. Előbb fehérvári, majd a soproni keresztes lovagok házának főnöke, egyben 1554—7-ben soproni oltárjavadalmas is. Újlaky Ferenc püspök 1552-ben mint főesperesnek parancsolta meg, hogy a soproni oltárjavadalmak ügyét rendezze; a bitorló polgároktól vegye el e javadalmakat és adja arravaló, alkalmas papoknak. A lelkipásztori működés sok kívánnivalót mutatott fel: a hívek gondozását elhanyagolták, a szentségeket nem szolgáltatták ki: azért hívja össze a papságot, tanácskozzék vele a helyzet megjavításáról.

Más kérdés az, hogy Dalmady Sebestyén alkalmas volt-e a rábízott nagy feladatokra? Payr Sándor — Dalmady második utódja, Polosticay András keresztesfőnök után fennmaradt írás nyomán azt állítja, hogy Dalmady maga is feleséget vett, sőt egymás után kétszer is nősült.

Különös dolog, hogy a püspök nem tudta meg Dalmady törvényszegését? vagy annyira titokban tudta

[12]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 14. 44. 273. ll. — II. Szám. k. 128. l. V. Cth. 219—20. sz.

ezt tartani, hogy a püspök a főesperességtől nem fosztotta meg.[13])

1576—1589. *Spillinger Farkas* a soproni főesperes. Bécsújhelyről került Sopronba, hol a városi tanács 1570-ben plébánossá választotta meg. Plébánosi működése a hitújítás nehéz idejében példásan egyházias volt, azért találta őt alkalmasnak Listhy János püspök arra, hogy Dalmady Sebestyén halála után a soproni főesperességet rábízza, plébánosi hivatalának megtartása mellett. 1582. okt. 29-én Draskovich György püspök őt bízta meg az eretnekséggel vádolt Wirffel György kismartoni plébános ügyének megvizsgálásával. Főesperesi tisztjénél fogva ő iktatta be valamivel később az új nagyhöflányi plébánost. † 1589. Bécsújhelyen.[14]) Ez idő után hamarosan Sopronba menekült a győri káptalan a török elől, azért nem volt többé szükség a káptalantól különálló főesperesre.

---

[13]) Győri kápt. hit. h. lvt. 7. Crh. 455. sz. Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. 3. 10. 14. 11. — Payr Sándor: A soproni evang. egyházközség tört. 94. l. — Egyháztört. Eml. 5., 629. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 28. C. 13. Fasc. 4. 1 1553 év

[14]) Póda Endre i. m. 16—17. l. — Payr Sándor i. m. 119. l.

3. MÉLTÓSÁGOK.

A) Szent Adalbertről nevezett győrhegyi prépost.

A prépostság alapításának pontos idejéről és alapításáról irott emlék nem maradt ránk. Okmánytárunk a 12. század közepén már létezőnek mondja.[1]) Az a körülmény, hogy a győri várhoz tartozó *Királyföldén* épült fel a prépostság temploma és káptalani székháza, királyi alapítóra vall. A prépostság a győri váron és belső városon, vagyis Káptalan-Győrön kívül feküdt a Rába közelében emelkedő dombon, a Királyfölde nevű városrészben, a Kertesszer-utca utolsó szakaszában, ahol ma a Kálvária áll. Királyfölde nagyobb része a prépostság birtokához tartozott, de itt-ott más birtokos is szerzett néhány jobbágytelket e területen. A 16. század közepén, 1543-ban a győri püspökség haszonélvezője, Bakits Pál is három népes és két elhagyott, épület nélkül maradt telket tartott birtokában a prépostsági jobbágyok szomszédságában. A győri püspökség is a királyföldi birtokok közé tartozott.

A prépostság rendeltetése, szervezete. A prépostság első rendeltetése az volt, hogy négy kanonokja a szent zsolozsma végzésével Isten dicsőségét szolgálja; a szentmise-áldozat bemutatásával naponkint alapítójának és jótevőinek lelki javáért imádkozzék. Temploma egyúttal a hívek plébániai egyháza is legyen, kanonokjai lelkipásztori teendőket is végezzenek.[2]) Lelkipásztori gondozásra szükség is volt e területen, mely külön bíróval és elöljárósággal önálló falucskát alkotott; 1518-ban 17 adófizető, 8 szegény portát számlált benne az adórovás.[3]) Plébániai működéséről tanuskodik a templom mellett fekűvő temető, mely ebben az időben mindenütt a plébániai egyház szomszédságában terült el.

[1]) Fejér: C. D. VII. 2. 317: Prepositura Ecclesie Collegiate S. Adalberti de Jaurino. 1138.

[2]) Pannonhalmi Szent Benedek-rend tört. 8, 569. l. 1522. év.

[3]) Villányi: Győrváros és város helyrajza, erődítése. 15. l.

A 16. századot megelőző időről a prépostság életéből igen kevés adat maradt ránk, de prépostjáról a 13. század óta beszélnek okirataink. A prépost a győri székeskáptalannak is tagja volt, sőt itt méltóságot is viselt. Valószínű, hogy már a prépostság megalakulásakor inkorporálták a prépostot a székeskáptalanba, mint ezt az esztergomi káptalannál is látjuk, ahol három kisprépostság káptalanának prépostja a székeskáptalan tagjainak sorában foglal helyet. A szentadalberti egyház példájára inkorporálta Kálmán győri püspök (1337—1375.) az ő idejében alapított pápóci prépostságot és annak prépostját a győri székeskáptalanba. A szentadalberti prépost a székeskáptalanban a nagyprépost után való helyet foglalta el és *kisprépost* címet viselt. A nagyprépostot távollétében, vagy bármely akadályoztatása esetén a káptalani teendőkben helyettesítette. A kisprépost elnevezéssel 1535—1543., sőt még 1704-ben is találkozunk felhasznált okiratainkban. A 17. században azonban már az oszloposkanonokok (columnák) után való sorban következett, de e század végéig még megelőzte a pápóci prépostot; a 18. század elejétől azonban a pápóci prépost után való rangsor illeti meg. Saját préposti káptalanában valószínűleg őt illette meg a kanonokok kinevezésének joga, mint ezt a pápóci prépostság kanonokjainál szabály is előírta. Arra nézve nem találtunk adatot, hogy a prépostság kanonokjai közösen végezték-e a lelkipásztori teendőket, vagy pedig a prépost jelölte-e ki kanonokjai között a plébánost? A győri káptalan 1700-ban a szentadalberti prépostság rövid történetét magában foglaló felterjesztésében azt jelentette a püspöknek, hogy a prépostság valamikor hiteles hely kiváltságával is ékeskedett. Hiteleshelyi működésével azonban semmiféle okiratban nem találkozunk, semmiféle tőle eredő hiteleshelyi okiratot nem ismerünk. Nem is tartjuk valóságnak e kiváltságát: egy városban nem is működhetett két hiteles hely. A tévedés onnét keletkezhetett, hogy a prépostság prépostja és kanonokjai tényleg jártak el hiteleshelyi kiküldetésben, de a győri székeskáptalan megbízásából. A prépost ugyanis, mint a székeskáptalan tagja, a hiteleshelyi okiratot mindig a székeskáptalan nevében adta ki.

A prépostsági egyház és káptalan elpusztulása. A prépostság a 16. század közepéig állott fenn templomával, káptalanával együtt. Az 1536. évben a székeskáptalan még ide, mint biztos helyre hordatta a székesegyház értékes felszerelését; valószínűleg Bakits Pál

huszárjai elől akarta menteni, akik Győrt megszállották, a kanonokok házait is lefoglalták, Királyföldét azonban, hol a Bakits-családnak is voltak jobbágytelkei, megkímélték. A törökök ebben az időben már ismételten Győrig portyáztak, tűzzel-vassal égetve, pusztítva mindent. A külső városrészek könnyen prédájukul estek, mert mire a városból az őrség kiszállt, gyorslábú lovaikon már messze száguldottak. Majd Királyföldén, majd Szentbenedekfalván tüzelték el a védtelen jobbágyok házait, hajtották el marháit, — a mezőn dolgozó munkásokat pedig rabul ejtették. 1536-ban a Gyuke-utcában Seripár László házát tüzelték el, Szentbenedekfalván Kalmár Lukács házát rombolták szét.[4]) 1546-ban Deli bég 300 török lovassal a győri malomig merészkedett, 30 keresztény rabot és sok zsákmányt vitt magával. Akár a Kisdunán, akár a Rábán állott e malom, melynek fekvését okiratunk nem határozza meg, annyi bizonyos, hogy Győr belső határában jártak a törökök. Ez időtájban pusztult el a prépostsági egyház. 1558-ban Velykei Márk prépost a prépostság egyik szőllőjét $3^1/_2$ forintért Nagy Gergelynek oly kikötés mellett adta el, hogy a prépost és kanonokjai e szőllőt a ráfordított költség megtérítése után visszavehetik, ha az elpusztult templomot felépítik. Ha pedig a vevő elhanyagolná e szőllőt, minden ellenmondás nélkül azonnal visszavehetik tőle. Ez egyetlen adatból is világos, hogy a templom elpusztulása után még élt és működött a prépostsági káptalan, és bízott temploma felépítésének lehetőségében is. Az idő azonban nem kedvezett a felépítésnek, sőt a káptalant is elseperte székházával, temetőjével és a benne levő Szent Ábrahám-kápolnával együtt. A 16. század második felében már pusztahellyé vált a prépostság területe; a romokat szétszedték, köveit elhordták a vár kiépítéséhez. A várfalakon kívül eső városrészek egymás után pusztultak el, lakóik vagy a várba költöztek be, vagy más biztosabb helyre vándoroltak el. A puszta dombot a 17. század végén vesztőhely céljára foglalta le a katonaság, oda állította fel az akasztófát. A 18. század elején pedig a szentadalberti prépost, mint tulajdonos, kálvária építésére adta át e területet. A jezsuiták vezetése alatt álló Agonia-társulat, vagyis Krisztus haláltusájának társulata Heister Siegbert gróf várparancsnoknak és a híveknek adakozó segítségével fel is építette a kálváriát. Idők folyamán a Rába folyó is messzebb ásta medrét e hely-

[4]) Győri kápt. hit. h. lvt. I. Fel. a'l. jk. 9. 12. l.

től; az eső lemosta, megalacsonyította Győrhegyet. Mikor a kálváriát építették, már feltöltésről kellett gondoskodni. Ma már senki sem nevezné hegynek ezt az alacsony dombot, de a prépostság hivatalos neve ma is Győrhegyhez van kötve.

A prépostság javadalma. Az ismeretlen alapító megfelelő javadalomról is gondoskodott, amely a templom, a káptalani székház fenntartását biztosította, a prépostnak és kanonokjainak megélhetést adott. Ezek a századok, melyekből a prépostság is származik, csak földbirtokból, szőllőből, házból, malomból, halászó vízből, hasznos jogokból álló alapítványt ismertek. Ezekből állott a prépostság javadalmi alapítványa is. Legfőbb javadalma: *Söptér*, győrmegyei falu, mely a török világban elpusztult, és mint *puszta* maradt meg a mai napig. Területe a legújabb földvagyonváltság és földbirtokreform követelte megkisebbítés előtt 870 888/1600 kataszteri holdból állott. Ma 132 461/1600 kataszteri hold vagyonváltság és 44 883/1600 holdnyi földbirtokreform címen leadott terület után 691 544/1600 kataszteri hold. A földbirtokból már a 19. század közepén elidegenítették a prépostok a Selyemsuk nevű dombot. Ugyanis a Söptérhez tartozó Bercel nevű dülőben állott a Selyemsuk-hegy, vagyis inkább magas domb, mely a prépostságnak semmi hasznot nem hajtott, mert rendes megművelése szinte lehetetlen volt. 1810 óta még pászkumnak, legelőnek sem használták. Paintner Mihály prépost (1811—1826) felosztotta 50 parcellára, melyeknek hossza 125 öl, szélessége 10 öl volt, és szőllőültetésre kiadta sági és péri lakosoknak. Az egyes parcellák után 5 éven át 2 forintot, azontúl pedig dézsmát, minden parcellától 8 akó bort fizettek. 1859-ben 2250 o. é. forintért örök áron megvették a bérlők a szőllőt, úgy hogy 1860—1869-ben évi 225 forintot és 5% kamatot fizettek. E megváltást Novák Ferenc prépost (1858—1868) fogadta el.[5])

Régi, 1357. évi határjárási okirat és a 17. század elejéről való térkép szerint Pér, Machonpuszta, Selyemsukapuszta, Bőny (Buny), Duroghpuszta, Ság (Sághalom), Szent-Imre, Szent-Lőrinc, Pázmánd, Nyulászpuszta, Töltéstava határaival érintkezett Söptér. A török időbeli pusztulás után a falu többé nem épült fel. A 14. századbeli határjárási okirat még falunak ismeri, a 16. század közepén Győrvármegye jegyzőkönyvei már csak puszta-

[5]) A söptéri hegymester könyvéből Karácsonyi Sándor péri esperes közölte velünk.

ról emlékeznek, sőt 1614-ben elhagyott, senki által sem birt pusztának mondják. A török hódoltság idejében ugyanis senkinek sem hajtott hasznot, így adózás alá senki terhére sem vehette fel a vármegye. Amikor a prépostok értékesíteni tudták, bérbeadták. A falu pusztulása után jobbágyai elszéledtek vagy elvesztek, azért jobbágyi művelés alá nem is kerülhetett határa. A 16. századból semmiféle okiratot sem találunk a birtok jövödelmezőségéről. A 17. század végéről ismerjük egyik bérleti szerződést, mely szerint a ságiak fizettek érte 1. 20 forint jó pénzt; 2. 25 hatökrös szekér fát; 3. a parlagföldeket és a köveskút táján levő gyepet a prépost használta; 4. minden juhos gazda 1—1 juhot adott; 5. csak szemesgabonát vethettek (buza, rozs, árpa, köles, zab), amiből tizedet adtak; 6. a prépost tetszése szerint fenntarthat magának egy darab löldet, és azt bárkinek odaadhatja; 7. a pusztának csak felét vethetik el évenkint, másik felét ugaron kell hagyniok. — Ezek szerint nem sok jövödelmet hozott a birtok. Az erdőség is nagyobb területet foglalt el, mert különben 25 szekér fát nem adhattak volna évenkint a prépostnak. Juhtenyésztéssel is foglalkoztak a bérlők, amire nagyobb legelőt kellett tartaniok: így a szántóföld jelentékenyen megfogyatkozott, annak is fele évenkint ugaron maradt.

A puszta birtokáért sok pere, határjárási, határkiigazítási ügye-baja volt a prépostnak a pannonhalmi főapáttal a Söptérrel érintkező Selyemsukapuszta miatt, míg a két pusztát igazi jogos határai szerint egymástól a 18. század közepén el nem választották.

A pusztán Szily János prépost (1775—1777) négy szobából álló urilakást, a folyosó végére kis kápolnát épített. Az építési anyagot, téglát, cserepet, és odahordásra fuvart Zichy Ferenc gróf püspök ingyen adta a prépostnak. A kápolna kelyhe ma is megvan még, a győri székesegyház kincstára őrzi. A gazdasági épületeket, istállókat Balogh Sándor prépost (1805—1810) építette elődje (Somssich János) hagyatékából és a prépostság jövödelméből.[6]) Az urilakás, és kápolna arra vall, hogy a prépostok itt-ott hosszabb időt is töltöttek Söptéren. A gazdasági épületeket jelentékeny költséggel javíttatta, részben megújíttatta a legújabb időben Várits Károly prépost (1931—1934).

b) *Szőllőbirtok*. A prépostság javadalmához tar-

[6]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. 1811—13. évi Can. Visitatio.

zott a 16. században egy ismeretlen hegyen fekvő szőllő, melyet 1558-ban Velykei Márk prépost eladott. A 17. század elején az Écs, Nyulfalu, Baráti, Ménfő határában húzódó *Gerhahegyen* is a szőllőbirtokosok közé tartozott a prépostság, ugyanis e hegyen fekvő szabad, vagyis kilenced- és tizedmentes szőllőről emlékezik 1615-ben egyik okiratunk. Ez a szőllő is idegen kézre került, vagy elpusztult. 1622-ben Altabak János prépost ugyancsak a Gerhahegyen vett 150 forintért szőllőt Nyilas Bálinttól. E szőllőt Ergelyi Ferenc veszprémi püspök, mint földesúr magához váltotta, de 1628-ban 70 imperialisért mégis visszaadta Altabak prépostnak, aki azt a prépostságra hagyta. E szőllőt mai napig is művelés alatt tartja a prépostság: területe 1 514/1600 kataszteri hold. A vagyonváltság díját készpénzben fizette le érette a prépostság.

c) *Bordézsmajövödelem.* A prépostság javadalmához tartozott a Gerhahegy bortizede is, melynek összegyűjtésével okiratszerűen csak egyetlen egyszer, 1536-ban találkozunk. A tized nagyságát, értékét akkor sem jelölte meg okiratunk. A török hódoltság korában elpusztultak e szőllők, így a tized is megszunt. A 17. század végén, mikor e szőllőket újból ültették, ismét számot tett e tizedjövödelem. A francia hadjárat újból tönkre tette a sokorói hegyek szőllőit, azért a tized eltörlése nem okozott kárt a prépostságnak.

d) *Gabona-, állatdézsma-jövödelem.* A prépostság javadalmát növelte a mosonmegyei *Hegyeshalom* (Samaryn, Strass—Sumerain) és *Potzendorf* terményeinek tizede. E tizedet a legrégibb időben természetben szedték be a prépostok; az összegyűjtésre a tizedfizető falu vagy uradalom adott fuvart és berakodó helyet. A beszedés azonban igen sok kellemetlenséggel járt, azért többször bérbeadták a prépostok a tizedet. Bérlőül rendszerint a földesúr ajánlkozott, aki a kilenceddel együtt hajtotta be a tizedet is. Országos törvények ismételten rendezték a kilenced és tized fizetésének ügyét, — és egy időben a földesúrnak biztosították elsősorban a bérletet. A bér a 17. század folyamán 300—400—450 forintot tett ki. A tized nagyságáról valamelyes tájékoztatást nyujt az a körülmény, hogy pl. Hegyeshalomban 33 egésztelkes, 22 zsellérjobbágy lakott a 17. század végén. Hegyeshalom és Potzendorf az óvári királynéi uradalomhoz tartozott; a földesurat az óvári kincstári főtiszt helyettesítette és képviselte minden birtokügyben, aki majd a gabona-, majd a bárántized beszedését akadályozta

meg; majd a potzendorfi tizedet egészében megtagadta; majd a tizedszedőknek fuvart és lerakodóhelyet nem adott. Egyik per a másikat érte. A prépost hosszas pereskedés után mindig nyertes lett; de a perrel járó örökös kellemetlenség, az udvari tisztviselők részéről tapasztalt megalázás szinte elviselhetetlenné vált rá nézve. Felhasznált okirataink közel 100 éves meg-megújuló pereskedésről tanuskodnak. Az óvári kezelőtisztek és a bécsi udvari tisztviselők részéről oly goromba és megalázó jeleneteket írnak le, amelyek az előkelő állású, művelt papot vérig sértették. A bérbeadás alig változtatott valamit a kellemetlenségeken, mert a bért sem fizették meg rendesen; ha megfizették is, annak nagyságát kényük-kedvük szerint állapították meg.A 18. század elején a prépostság összes javaiért: Söptérpusztáért, a hegyeshalmi—potzendorfi—gerhai tizedért 1600 forintot, 12 aranyat, 1 muto zabot fizettek évenkint; majd más alkalommal Söptérpusztáért, a gerhai szőllőért és gerhai timedért 500 forintot adtak. A 19. század közepén megszünt a gyűlöletes tized. A veszteségért még valami kárpótlás is akadt: megszabadultak a prépostok a százados kellemetlenségtől és gyakori megaláztatástól! Az 1850—1860-as években végrehajtott tagosítás sok tekintetben emelte a birtok értékét. A modern gazdálkodás, mely az ugarolást kiküszöbölte, a földet sokkal jobban kihasználja, és hozadékát is megsokszorozza.[7])

e) A prépostság javadalmához tartozott a tizedváltságul szolgáló, földtehermentesítési kötvényekből álló törzstőke, mely azonban a világháború után teljesen megsemmisült. A földreform címén legújabban leadott földek ára fejében 33.974.40 pengőt állapított meg a földbirtokrendező bíróság a prépostság kárpótlására, melynek két harmadát készpénzben, egy harmadát pedig államkötvényekben ígérte meg. A készpénznek csak egyik részét fizette be eddig, — és a kötvényeket sem adta ki a fizetésre kötelezett állampénztár.

A prépostság ismételten is kisegítette a győri káptalant kölcsönnel, és neki adott egész évi jövödelmével. Az 1811-ik évi pénzromláskor a prépostságot kanonoki stallumával együtt egy évre a káptalannak adta a király, hogy hirtelen rászakadt adósságát törleszthesse.[8]) Az

[7]) A prépostság királyi alapítása mellett szól az a tény is, hogy a királyi birtokokon nyert tizedszedési jogot

[8]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6551. sz 1811—13. évi Can. Visitatio.

1848—9. évi szabadságharc okozta gazdasági bajok orvoslására 1850-ben a nagyprépositi és szentadalberti stallumot és a prépostságot, ez utóbbit nyolc esztendeig a káptalannak engedte át a király.[9])

A prépostság kiváltsága. Osi kiváltságot nyert a prépostság II. Lajos királytól arra nézve, hogy maga a prépostság és jobbágy népe minden kamarai és más adó, taxa alól mentes legyen. E kiváltságot 1527-ben I. Ferdinánd is megerősítette.[10]) E kiváltságot sokáig nem élvezhette a prépostság, mert alig 25 év mulva maga is megsemmisült.

A jövödelemből való osztozkodás. A prépostság jövödelme megoszlott a prépost és négy kanonokja között, egyik része pedig a prépostsági templom és a kanonokok lakásának karbantartását szolgálta. A jövödelem megoszlásának arányáról nem maradt ránk hiteles feljegyzés. A törökök pusztítása, a tized elmaradása a 16. század második felében és a 17. század elején igen megapasztotta a prépostság jövödelmét. Kanonokjai szívesen vállalkoztak a székesegyházi kanonokoknak a misézésben, kórusi officiumban való kisegítésére valamelyes kis tiszteletdíj fejében. A székeskáptalan tizedjövödelmének beszedésére is készségesen kimentek a tizedfizető kerületekbe. A prépostsági templom és káptalan elpusztulása után maga a prépost élvezte a javadalom teljes hasznát. Mivel a székeskáptalannak is tagja volt, kettős javadalommal rendelkezett. E tekintetben csak a 19. század közepén történt változás. A megszünt tizedjövödelem pótlására Simor János győri püspök a szentadalberti prépostság jövödelmét a káptalan négy idősebb tagja között osztotta fel. Maga a prépost viseli a prépostság címét és kiváltságának is tulajdonosa, kezeli a prépostság javait —, de a jövödelemből csak egy részt kap.

A prépost javadalmi háza. A 17. század közepe óta külön javadalmi ház állott a prépostnak rendelkezésére a Káptalandombon. Alberti Prym Márton éneklőkanonok magánházát, melynek nyugatról a székesegyházi harangozó háza, északról a vár egyik őrtornya, délről a Szent Erzsébet-tér volt szomszédja, tehát a káptalandombi mai 15. számú ház helyén állott, Draskovich György püspök Alberti Prym Márton halála után, földesuri jogon lefoglalta, és 1648-ban 1000 magyar forintért

[9]) U. o. 7. Téka, 1717. sz.
[10]) Hevenessi XXXII. 232.

eladta Szalay János olvasókanonoknak, aki a következő évben elnyerte a szentadalberti prépostságot, és 1655-ben bekövetkezett halálakor a prépostságban utódainak hagyta e házat havonkint egy szentmise elmondásának fejében. E házat Balogh Sándor prépost építette ki mai alakjára, aki benne hatalmas könyvtárát is elhelyezte.[11]) A káptalan a 17. század második felében és a 18. század elején megfelelő számú házat szerzett a Káptalandombon, a székesegyház szomszédságában, azért nem volt többé szükség arra, hogy az egyes stallumok haszonélvezői külön házakról gondoskodjanak a maguk számára. Mindegyik ház a káptalan tulajdonába ment át, melyek közül üresedés esetében, stallumuk sorrendjében választanak az egyes kanonokok.

A szentadalberti egyház prépostjai és kanonokjai. A prépostokat alább a székesegyházi kanonokok névsorában említjük fel, azért itt csak a gyér adatokból ránk maradt kanonokok nevéről szólunk. E néhány névvel is csak a 15. és 16. században találkozunk, előbb nem.

1419-ben *Felkavári Dyetlin Miklós* szentadalberti kanonok július 21-én kérte a pápától a győri püspökségre kinevezett Kelemen győri kanonoki stallumát. Kanonokságának időtartamát nem tudjuk meghatározni.

1420-ban *János fia György* szentadalberti kanonok lemondott stallumáról. Nem tudjuk, hol nyert másik egyházi javadalmat.

1423-ban *Balázs fia Kelemen* szentadalberti kanonok lemondott stallumáról, melyet Vaszari Ágoston fia, Miklós győri pap kért a pápától. Arról nem szól okiratunk, hogy kérése teljesült-e?

1425-ben *Pápai Imre* szentadalberti kanonok a római kúriában halt meg május 30-án. Mihály fia, Pál esztergomi pap, Placentini bibornok káplánja kérte e stallumot, de nincs okiratunk arról, hogy tényleg megkapta-e?[12])

Év megjelölése nélkül olvasunk ez időben Miklós kanonokról, aki a királyné káplánja volt.[13])

1412-ben jelenti a győri káptalan, hogy megjelent előtte Kelemen győri kanonok és szentadalberti prépost *János, Miklós, Domonkos* és *György* kanonokjaival, és

[11]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. 1811—13. évi Can. Visitatio.

[12]) Dr. Lukcsics Pál: A XV. századi pápák oklevelei I. V. Márton pápa oklevelei. 83. 101. ll.

[13]) † Balics Lajos irói hagyatéka.

felvallotta, hogy elődjének, Egyed prépostnak Győrött levő házhelyét, mely Szent Kálmán oltárának háza és István prépostnak (pápóci prépost) a róla elnevezett utcában levő háza között fekszik, lefoglalja és eladja. Egyed prépost ugyanis a templom javára befolyó adományokat elköltötte, ennek kárpótlását szolgálja e kuriális telek.[14])

A 16. századból is fenntartottak okirataink néhány kanonok-nevet: 1522—1547 *Keszői Kelemen,* akinek 1522-ből való kelyhet ma is őrzi a székesegyház kincstára.

1539—40. *Kajáry István,* kinek graduálés könyvét a székeskáptalan vette meg 1 forintért. Testvérei: Zili Nyirő Egyed, Péter és Bálint nevében eladta 95 forintért atyjuktól, Thaal Ferenctől rájuk maradt kajári Tarlószél nevű szőllőjüket.

1542. *Lőrinc,* aki egy héten át asszisztált a székesegyházban valamelyik kanonok helyett.

1543—1553. *Hodászy Mihály.* Újmiséjét 1543-ban Vízkereszt nyolcada alatt mondta, miután a győri káptalani iskolában tanulmányait elvégezte. Ez alkalomra a székeskáptalan 2 forintot ajándékozott neki költségeinek fedezésére. 1553-tól székesegyházi kanonok.

1543. *Gellért,* kinek újmiséjére 1 forintot adott a székeskáptalan.

A 16. század közepén megszünt a prépostsági káptalan.[15])

[14]) Magyar Tud. Akadémia könyvtára. Kézirati osztály. Oklv. ivrét 14. 19.

[15]) Forrásaink a szövegben hivatkozott oiratokon kivül: Wenzel G. Árpádkori új okmt. 5, 221. l. — Magyar Sion: 1. (1863. évf.) 1793—4. l. — Villányi Szaniszló: Győrvár és város helyrajza, erődítése a 15. és 16. században. 15. 22. 24. ll. — Rupp Jakab: Magyarország helyrajzi tört. I/2. 423—426. l. — Vitéz Házi Jenő: Sopron város tört. 1., 200. l. — 5., 279. 281. l. Győri kápt. m. lvt.: Káptalani számadók könyvei: 1., 44. 307. 455. 557. 563. ll. — 2., 117. 123. 127. 193. 213. 274. 287. 297. 312. 314. 320. ll. — 3., számtalan hely; 5., 355. 374. l. — U. o. VI. Cth. 246. sz. — VIII. Cth. 541. sz. — IX. Cth. 656. sz. — X. Cth. 788. sz. — U. o. 1. Téka. 1033. sz. — U. o. Adal. berti prépostság oklvt. 1. Tárca. 6—10. sz. — 2. T. 15. 45. 54. sz. 4. T. 1. 2. 3. 4. 10. sz. — Groll Adolf püspök 1738. évi Can. Visit. — Győri kápt. hit. h. lvt. 1. felvall. jk. 13. 18. 39. 40. ll, 2 felvall. jk 61. l. — 6. felvall. jk. 194. 485. l. — U. o, 27, Ladula, 5. Fasc. 916—918. sz. — U. o. VI. Cth. 289. sz. Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök iratai: 1., 665. l.

B) Krisztustestéről, másként a legszentebb Megváltóról nevezett pápói prépostság.

E prépostságnak, és a vele sok tekintetben kapcsolatos perjelségnek történetét külön tanulmányban bocsátjuk közre.

C) Őrkanonok.

A győri őrkanonok és az őrkanonokság története.

Az őrkanonokok állása, joga, kötelességei, terhei. Az őrkanonok a káptalanban a negyedik helyet foglalja el. A káptalan negyedik oszlopos kanonokja (Columna). Régi okmányaink kincstartónak (thesaurarius) is nevezik, mivel a székesegyház vagyonának, templomi arany- és ezüstedényeinek őre, felügyelője.

XIV. Benedek pápa 1745. nov. 26-án a győri székeskáptalan javára kiadott kiváltságlevelében az őrkanonokot is a magyarországi apátokat megillető pontifikáliák jogával ruházta fel; megengedte azt is, hogy címerét püspöksüveggel és püspökpálcával ékesíthesse.

Munkakörét a káptalan legrégibb statutumai alapján részletezte az Újlaky Ferenc győri püspök által 1550. évben kiadott káptalani Constitutió: gondozza a templom épületét, belső felszerelését, szent edényeit, ruháit; felelősség mellett kezeli a templom vagyonát; őrzi a káptalani levéltárat minden kiváltságot, jogot, adományt magában foglaló okmányaival; gondoskodik a templom tisztántartásáról; felügyel a harangozásra; gondoskodik az isteni tisztelethez szükséges ostyáról, borról, gyertyáról, tömjénről, olajról; felügyel arra is, hogy az öröklámpa állandóan égjen; hamvazószerdán a hamu megáldásához ő nyujtja a püspöknek vagy más pontifikálónak a füstölőt és tömjént.[1]) Valószínű, hogy egyéb szentelési szertartásnál — gyertya- és barkaszentelésnél — is ugyanez volt az őrkanonok kötelessége.

[1]) Győri kápt. magán lvtár: IV. Káptalani Számadókönyv; 1656. márc. 23-án olvasható jegyzet... Héderváry János őrkanonokot 4 frt. pénzbüntetésre itélte a káptalan e kötelességének elmulasztásáért.

Az őrkanonok eme kötelességeit az 1872. évi Canonica Visitatióban részletezett statutumok, és a legújabb statutumok is — jó részben — fenntartották.

Munkakörének betöltésénél a legrégibb idő óta segítségére és rendelkezésére állott az alőr (subcustos), aki a 16. század folyamán többször kanonok, máskor javadalmas áldozópap volt.[2])

A Keresztély Ágost püspök-féle Constitutió-kiegészítés 7. pontja a káptalanra bízta a subcustosnak a tényleges kanonokok közül való megválasztást 1715-ben, akit aedituus-nak nevezett, és akinek az őrkanonok saját jövödelméből évenkint 100 arany forintot fizetett.

Legújabb Statutumai szerint is saját kebeléből választja a káptalan a subcustost, aki a levéltár, kincstár őre és a templomi ruhák felügyelője.

Segítségére van az őrkanonoknak a legújabb időben a sekrestyeigazgató is az 1872. évi Canonica Visitatióban megszabott munkakörrel.

Terhei. Ősrégi gyakorlat és — valószínűleg — a balonyi birtok haszonélvezete alapján az őrkanonok szolgáltatta az istentisztelethez, a kórusi zsolozsmához szükséges gyertyát, az öröklámpa olaját, a nagycsütörtöki szenteléshez szükséges olajat és balzsamot, a tömjént, a miséhez és áldoztatáshoz való bort.[3])

E terhének viselésében azonban segítette az őrkanonokot: *a)* az egyes plébánosok gyertyaadománya; akik nagycsütörtökön a szentelt olajok átvételekor 1—2 font gyertyát hoztak neki.

A plébánosok e gyertyaszolgáltatását az esztergomi székeskáptalanban is megtaláljuk már a 13. és 14. században. 1270-ben Máté esztergomi őrkanonok egyezkedett három plébánossal, akik a custodiatus címén az év hét ünnepén 1—1 márka súlyú gyertyával tartoztak neki. 2—2 márkát elengedett szegénységük miatt, de 5—5 márka megadására kötelezte őket, és pedig: karácsony, husvét, pünkösd, Nagyboldogasszony, Mindenszentek ünnepére; ezeken kívül a saját temploma védőszentjének ünnepén befolyó offertórium harmadrészét is átadja mindegyik plébános az őrkanonoknak.[4])

[2]) Monumenta Vaticana Hungariae: IX. Bonifác bullái. 58. l. 1390-ben a pápa a subcustodiát javadalomnak mondja.

[3]) Győri kápt. m. lvt. 6. Téka, 1540. sz. — U. o. 1738. évi Can. Visit.

[4]) Wenzel G.: Árpádkori új okmt. XII. 39. l.

1297-ben az esztergomi őrkanonok pert indított két esztergomi plébános és a kovácsii plébános ellen, akik a custodiatus címén neki járó gyertyát megtagadták. Ladomér érsek az esztergomi plébánosokat 10, a kovácsiit 8 márka súlyú gyertya megfizetésére kötelezte. E kötelességüket gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén és hushagyókor kellett leróniok.

Az ítéletről az érsek is, a káptalan is okmányt állított ki.[5])

A 14. században (1314-ben) Tamás esztergomi érsek megismételte az ítéletet, melyben több plébánost, illetőleg egyházat interdiktummal fenyegetett meg, ha az őrkanonok jogát csorbítják, és a bizonyos ünnepekre neki járó gyertya- és dénártartozásukat pontosan be nem szolgáltatják.[6])

b) A körmenetekben résztvevő és különböző oltároknál misét szolgáltató céheket is kötelezte a püspök és káptalan céhlevelük megerősítése alkalmával, hogy a székesegyháznak évenkint bizonyos mennyiségű gyertyát ajánljanak fel.

A plébániák gyertyaadománya idők folyamán megszünt, azért az 1550. évben kiadott káptalani Statutumok már csak hétköznapokon követelték az őrkanonoktól a gyertyát. De az öröklámpa olaját továbbra is ő adta.

Az őrkanonok anyagi terhei közé tartozott a legújabb korig a subcustos fizetése, és ha nem volt kanonok, élelmezése is.[7]) Ma már ez is megszünt. Ha betegség vagy hosszabb távollét miatt nem teljesítheti kötelességét, akkor a káptalan pro-custost választ kebeléből a rendes teendők elvégzésére, akinek egyúttal az őrkanonok terhére tiszteletdíjat állapít meg. E procustos azonban nem segítője az őrkanonoknak, hanem teljes munkakörében helyettese.

A céhek is megszüntek, ezeknek gyertya-offertoriuma is elmaradt. Talán ez volt az oka, talán a tized megszűnésével megcsappant őrkanonoki jövödelem is okul szolgált rá, hogy a 19. századtól fogva az őrkanonok már semmiféle terhet sem visel a székesegyházzal szemben.

[5]) Knauz: Monumenta eccl. Strigon. II., 397—8. l.

[6]) U. o. 699. l.

[7]) Győri kápt. hit. h. lvt. 3. felv'l. jk. 322. l. 1579. év és Keresztély Ágost-féle Constitutio kiegészítés.

Az őrkanonok javadalma.

I. Balony falu.

Balony csilizközi magyar falu a győri vár földjéhez tartozott, és mint királyi várföld a magyar királyok joghatósága, szabad adományozása alatt állott. Érdemes nemes emberek és a győri egyház nyertek belőle kisebb-nagyobb birtokot.

A 13. században több nemes élt közös birtokon, akik 1266-ban az esztergomi káptalan hites emberének jelenlétében megosztozkodtak földjeiken.[8])

A nemes birtokos urak közül a 14. században Karcsai Omode mestert és Csitvándi Dénest ismerjük. Simon pozsonyi főispán bizonyítja ugyanis 1355. nov. 13-án, hogy a megyegyűlésen Karcsai Omode mester Csitvándi Dénest balonyi birtokának eladásától, a győri őrkanonokot pedig annak megvételétől tiltotta.[9])

A győri székesegyház, illetőleg az őrkanonokság régi birtokos Balonyban. IV. Béla királynak a turóci prépostság alapítására vonatkozó 1252-ben kelt oklevelében Balonyt a boldogságos Szűz Mária győri egyháza tulajdonának olvassuk.[10])

V. István király 1270-ben kelt kiváltságlevelében azt mondja, hogy a balonyi harangozókat részben az ő ősei a királyi udvarnokok közül ajándékozták a győri egyháznak a boldogságos Szűz szolgálatára; részben pedig egyes nemes urak adták saját jobbágyaik közül e célra. Azért is, hogy a győri egyháznál eme szolgálatukat minden akadály nélkül teljesíthessék, mindennemű adózás alól felmenti őket.[11])

Ebben az időben szokásos dolog volt a nevezetesebb egyházak mellé a harangozók kirendelése.

[8]) Knauz: Monumenta ecclesiae Strigoniensis, I., 538. l. Capitulum Strig. Nobiles de Balan possessiones suas presente Jacobo sacerdote de Choro Ecclesie nostre ad peticionem predictorum Nobilium per nos ad hoc transmisso inter se divisisse testatur per manus Magistri Syxti Lectoris Ecclesie nostre.

[9]) Hazai okmt. III., 167. l.

[10]) Fejér C. D. VII. 5., 306. l. A turóci prépostsági birtok határainak leírásánál azt mondja: ... inde ascendit versus aquilonem ... et ibi tenet metam cum vil'a Bolon, que est Ecclesie B. Virginis Jaurien.

[11]) Fejér: Cod. D. V. I. 44. l.

A veszprémi káptalan birtokainak 1082. évi összeírásában Tótvázsonyban 6, Kapolchban 9, Lean-ban 28, Szőllősön 2, Endréden 3 harangozót találunk,[12]) stb.

1152-ben Margit asszony végrendeletében a szentmártoni egyháznak, melyben temetkezési helyet is kér, a többek között 2 harangozót is hagyományoz.[13])

Adorján fia István 1158-ban két birtokát a szentbenedeki apátságnak ajándékozta a harangozók külön földjével együtt.[14])

II. Endre király 1211-ben kiadott okmányában megerősítette ősének a tihanyi apátság alapítására és birtokadományozására vonatkozó intézkedését, és névszerint felsorolta az apátság jobbágyai között az egyház harangozóit.[15])

Az örsi prépostság kegyura, Miske, szintén rendelt harangozót a prépostsági egyház mellé, mikor azt javadalommal látta el.[16])

Nem tudjuk megállapítani, hogy melyik magyar király adományozta a győri egyháznak a balonyi birtokot, de valószínűnek látszik, hogy az egyház alapításához közel eső időben történt az adományozás.

V. István azzal növelte az alapítványt, hogy Mikó őrkanonok kérésére az adózás terhe alól felmentette a harangozókat.

IV. László király István őrkanonok kérésére újabb adományt juttatott a balonyi harangozóknak: a földjeik között levő 40 hold várföldet, a hozzátartozó réttel, legelővel, nádassal, Barcstó és Ikenveiyz[17]) nevű halászóvízzel, Ophida nevű szigettel együtt a győri székesegyháznak adta a balonyi harangozók használatára, a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből, aki a magyar koronának őre, a királyoknak veszedelmes ügyeikben mindig hathatós segítője volt.

A szentmártoni konvent és Győri Pongrác királyi megbízott be is iktatták a győri egyházat e föld tényleges birtokába.[18])

[12]) Hazai okmt. IV. 1. és kk. ll.

[13]) Wenzel G.: Árpádkori új okmt. I., 62. l.

[14]) Knauz: Monumennta eccl. Strigon. I. 89. l.

[15]) Fejér: Cod. Dipl. VII. 5., 177. l.

[16]) Zalai oklt. I., 379—382. l. — Körmendi lvt. 3. Almar. 2. Lad. 9. sz.

[17]) Ikerviz — valószinüleg két ágra oszló folyócska.

[18]) Fejér: Cod. Dipl. V. 3. 231. l. Regestum: Instrumentorum litteralium Custodiatus.

IV. László király felemlíti adománylevelében, hogy győri egyház megrongálódott, javait elvesztette, nincs is az országos zavarok, belső villongások következtében remény rá, hogy visszaszerezhesse: azért akar segíteni rajta ez újabb adománnyal.

A következő időben sokszoros megtámadtatásnak, határvillongásnak volt kitéve Balony a szomszédos birtokos urak részéről. 1338-ban a szentmártoni konvent tartott Károly Róbert király parancsára határjárást Balony, Szap és Tunigh faluk igazi határainak megállapítására — Péter őrkanonok kérésére.[19]) A határvonalak közt említik a Chombóága, Jaingmagalaága, Kenderága, Gyékénesága, Jobbágyága, Lassuág, Zobordereka, Ophida, Chumbburd, Mylaksár, Cheleviz, Felsőfolyó nevű folyócskákat, Nemora erdőt, Völdevölgye nevű rétet.

1355-ben Balony, Bős és Zasty faluk között ismét valamely földterület idézett elő pert Imre őrkanonok és Várkonyi Amade, Gotthárd és Miklós nemes urak között. A pozsonyi káptalan hites embere előtt azonban egyesség útján békés elintézést nyert a dolog.

Imre őrkanonok mezitláb, cingulását leoldva, marék földet feje fölé emelve esküt tett arra, hogy a peresített földdarab a boldogságos Szűz Mária győri egyházának balonyi harangozóié volt, és az ma is. Erre Várkonyi Amadé a földet át is adta, — miről a káptalan bizonyítványt adott ki.[20])

Ugyancsak 1355-ben, az említett kiegyezés után, Sándorfy János mester békebíró határjárást tartott Balonyban, Bősben, Várkonyban. Új határokat hányatott-ásatott, és a határokat megállapította.[21])

Ez okmányok tanusítják, hogy a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére épült győri székesegyház a 13. században már a magyar királyok balonyi várföldjéből birtokot és a királyi udvarnokok közül jobbágyokat, egyes nemes urak buzgóságából szintén jobbágyokat birt, akiknek a székesegyházban harangozói szolgálatot kellett tel-

[19]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz. Ez okmány Balonyt — possessio ecclesie Virginis gloriose Jauriensis pulsatorum-nak mondja. Leközölve: Hazai okmt. I., 172. l.

[20]) Győri kápt. m. lvt. IX. Cth. 665. sz.... Particula terre ex una possessionis Bolon pulsatorum Ecclesie beate Virginis de Jaurino.

[21]) U. o. 643. sz. Ez okmány is Balonyt pulsatorum Ecclesie beate Virginis de Jaurino — birtokának mondja.

jesíteniök, és akiket ebben a században a királyok újabb kiváltságokkal gazdagítottak.

Hunyadi János, Magyarország kormányzója, 1453. március 30-án Győrött, István őrkanonok kérésére új kiváltságlevelet adott az őrkanonokságnak, melyben V. László király nevében is megerősítette V. István király kiváltságlevelét és Balonyfalut, mint a győri őrkanonokság birtokát felmentette a kamarai nyereség, a kincstári adózás, gyűjtés, az esztergomi érseknek járó gabonatized fizetése alól; a királyi adószedőknek és érseki tizedgyűjtőknek meghagyta, hogy Balonyt eme fizetésekre ne merjék kényszeríteni.[22])

Megismételt királyi adományozás, adománymegerősítés után is sok zaklatásnak volt kitéve a balonyi birtok és annak haszonélvezője.

Hunyadi János kiváltságlevelének kelte után két évre a szomszédos szapi földesúr tett foglalást Balony földjéből. 1456. július 13-án azonban Dénesszapi Borbála, Iszapi Harcha Pál özvegye, ekkor Keszölcsés István felesége, maga és gyermekei nevében István őrkanonokkal kiegyezett a balonyi és dénesszapi legelő és föld ügyében. Elmondja, hogy a földet ő és férje foglalták el, mivel a szapi határ mentén fekszik és az ő birtokukhoz tartozónak gondolták, — most azonban visszabocsátja az őrkanonokság birtokába, melyhez tartozott, az őrkanonok és az ő jobbágyainak használatára.[23])

1519-ben Győri Balázs őrkanonok II. Lajos király előtt Héderváry Ferencet és Istvánt perelte, mivel az ő birtokához, illetőleg az őrkanonoksághoz tartozó Szegágalja nevű balonyi rétet megkaszáltatták.[24])

1522-ben ugyancsak Győri Balázs őrkanonok Báthory István nádor által idéztette perbe Héderváry Istvánt, mivel tisztviselői az ő egyenes parancsára 13 borjut koboztak el a balonyi jobbágyoktól.[25])

Ugyancsak 1522-ben azért perelte Héderváry Istvánt

[22]) Győri kápt. m. lvt. V. Cth. 162. A. sz. — Teleky: Hunyadyak kora, X. 379. l.

[23]) Győri kápt. m. lvt. VIII. Cth. 523. sz. . . . intra metas possessionis Custodie dicte ecclesie nostre *Bo'o* ı vocate.

[24]) Győri kápt. m. lvt. Okmánymásolatok: Quoddam pratum suum et Custodie sue — mondja a panaszos őrkanonok.

[25]) U. o. IX. Cth. 633. sz. Balonyról azt mondja: possessio exponentis (t. i. custodis) et custodie Ecclesie Jaur. A jobbágyokat az őrkanonok jobbágyainak nevezi.

Balázs őrkanonok, mert Balonyban Szegág nevű vizét meghalásztatta és neki 200 forintnyi kárt okozott.[26])

A nyulszigeti apácák patasi birtoka is érintkezett Balony falu határával, — és a két birtok között hosszas határvillongás folyt. A patasi birtok javára új határjárást is akartak tartani, ami ellen azonban Körmendi Balázs őrkanonok tiltakozott.[27])

A nyulszigeti apácák patasi tisztje, Ludas Jakab, éjnek idején fegyveres erővel tört rá 1548-ban az őrkanonok balonyi birtokára, a Mylaksár (másutt Melegsár néven fordul elő) nevű rétre és onnét 50 forint értékű, a balonyiak által már lekaszált szénát vitetett el.[28])

1549-ben ugyanez a patasi tiszt a Folyóbár eret rekesztette el és a balonyi földekre zúdított víz által ismét 50 forintnyi kárt okozott a balonyiaknak. Majd ugyanebben az évben a Pethőföldje szigetre eresztette rá egy másik érnek a vizét, amivel 60 forintnyi kárt tett a balonyiaknak.[29])

Poki Gáspár alispán a Melegsár réten okozott 50 forintnyi kár megtérítésére ítélte a patasi tisztet.[30]) Ez ítélet után a patasi tiszt a győri káptalan előtt 1550-ben kiegyezett Balázs őrkanonokkal olyképpen, hogy ez alkalommal 16 forint kártérítést fizet, és a jövőben az őrkanonokság balonyi birtokát nem háborgatja. Ha mégis bármiben kárt tennének a patasiak a balonyiaknak, az apácák 200 forint büntetést fizetnek az őrkanonoknak, illetőleg a balonyiaknak.[31]) A patasi tiszt nem tartotta meg az egyezményt, mert 1551-ben ismét 60 lépés szélességben megkaszáltatta a balonyiak rétjét, ezért az őrkanonok követelte is a 200 forint büntetéspénzt kárpótlásul.[32])

1549-ben a patasiak és a nagypadániak a Barcstó és Ikerviz halászó vizek tulajdonjogát követelték maguk-

[26]) U. o. IX. Cth. 634. sz. Balonyról itt is azt mondja: Possessio ipsius exponentis et Custodie ecclesie Jaurien.

[27]) Egyháztört. Eml. V., 56—59. l.

[28]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz. Regestrum instrumentorum Litteralium Custodi tus Jaur.

[29]) U. o. 868. 869. sz.

[30]) U. o. 1718. sz.

[31]) U. o. 1751. sz. — és VIII. Cth. 1550. év márc. 29. 552. sz. Ez az utóbbi okmány Balonyt ismételten az őrkanonok birtokának mondja, a jobbágyokat az őrkanonok jobbágyainak — és az ő birtoka jobbágyainak nevezi.

[32]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.

nak, de Balázs őrkanonok IV. László királynak 1284-ben kelt adománylevele alapján határjárást kért és ezzel jogát a támadók ellen igazolta.[33])

1568-ban a nyulszigeti apácák patasi birtokuk határát Szent István király adománylevelére való hivatkozással a balonyiak kárára ki akarták terjeszteni és Fejérkövy István őrkanonok ellen a nyolcados bíróságnál pert indítottak. A pert Bornemissza Pál királyi helytartó, a győri püspökség helytartója rendelte el.

A tanuvallomások az őrkanonokság jogát igazolták. A peresített határvonalak nevét is másképen ismerte mindegyik fél: amit a patasiak Eschida néven ismertek, azt a balonyiak Zugó-nak hívták; amit a patasiak Parkad-nak hívtak, azt a balonyiak Apágha-nak nevezték. A patasiak egyszerűen *halászóviznek* hívták a balonyiak *Alangverme* vizét; a *Cselevizet* a másik fél Zabak néven ismerte. Egyenlő néven hívták a Baath vizét, a Szigeteges rétet, a Melegsár-rétet, a Csáklya vizét, a Setéthal földet és a Karasztágh-vizet.[34])

A határjárás a balonyi és bősi földekért folyó határvillongást is megszüntette.[35])

Rövid idő multával azonban ismét felújultak a határvillongások Balony, Bős és Várkony között. 1581-ben Spinola Jeromos őrkanonok kérésére Alsoki László győri alispán rendelt el határjárást Balony, Bős, Várkony között a Szigetegesrét ügyében, melyet Nyári Dorottya és az Amade testvérek, mint szomszéd birtokosok megkaszáltattak. Új határdombokat állítottak, egyet a Melegszeg-nél, mely a Szigetheges rétet a balonyi földhöz határolta.[36])

A 18. században sem szüntek meg a határvillongások Balony és a szomszédos községek között.

A század elején a plébánost nélkülöző falu lakosságát a Patason és Radványban működő kálvinista prédikátor elhódította. Az új hívők még anyagilag is a szomszéd kálvinista hitű faluknak kedveztek: Balony határából nagyobb földet azoknak adtak át. A medvei plébános, akihez Balony adminisztrálása tartozott, 1740-ben azt írta a győri őrkanonoknak, hogy a szomszédok használják a Bácstóere vizét, az Asztalos, Melegsár, Csáklya, Jákörömföli, Kepönyek nevű réteket.[37])

[33]) U. o.
[34]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.
[35]) U. o. V. Cth. 182. sz.
[36]) U. o. VIII. T. 1718. sz.
[37]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1737. sz.

Lacza János őrkanonok már 1702-ben tiltakozott a hatóság előtt az ellen, hogy balonyi jobbágyai Radványba járjanak a protestáns prédikátorhoz istentiszteletre, de eredménytelenül.[38])

1780—82-ben Schmith Gábor őrkanonok pereskedett Viczay Mihály gróf senior, medvei birtokossal, aki a vármegyei hatóság által új határjárást tartatott, melyre az őrkanonokot meg sem hívta. A balonyiak pedig jogtalanul Viczay javára átengedték a Szegágér halászó és csikászó vizét. A balonyiak azt vallották, hogy az őrkanonokot nem ismerik el földesuruknak, ők a győri székesegyház örök bérlői (feudarii). A tanuvallomások alapján a vármegye megállapította, hogy a Szegágér fele a balonyi, másik fele pedig a medvei határhoz tartozik.[39])

A 16. század közepétől fogva Balony sok viszontagságon ment keresztül. 1544-ben 20 portát számlált, melyből 8 adózott, 8 szegény, 3 elhagyott, 1 a bíróé volt. 1548-ban 12 adózó, 2 szegény, 9 új, 2 adó alól felmentett portát talált az adórovás a bíróén kívül: tehát összesen 26 kapu volt. 1549-ben ugyanennyi volt. Ebből 12 adózott, 13 új, és 1 a bíróé volt.[40]) — 1552-ben csak 13 portát találunk a faluban.[41])

A törökök kalandozása, előnyomulása, Győr ostroma és elfoglalása idején a török csapatok sarcolták, pusztították a falut; azért mondja róla a káptalan, hogy »Bolon, mely a Custodiatushoz tartozik, csekély jövödeldelmet hoz.«[42])

Győr visszavétele után a német zsoldos sereg és a győri várőrség fosztogatta, sanyargatta. Ez az oka, hogy a 17. század folyamán alig vette hasznát az őrkanonok. E nyomorúságok idején a balonyiak teljesen elszoktak a földesúrnak tartozó adózástól. Balásffy Tamás őrkanonok 1609-ben bírói úton tudta csak jobbágyait kötelességeik teljesítésére szorítani.[43]) — 1642-ben Nagyfalvy Gergely őrkanonok Perlaki Kálmán balonyi lakos ellen kénytelen volt pert indítani, mivel exemptiót követelt magának és jobbágyi kötelességét nem teljesítette.[44])

[38]) U. o. 1718. sz.

[39]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1749—1750. sz.

[40]) Manuscripta Bibliothecae Universitatis Bpest. Collectio Hevenes. Tom. 66. P. 89. Balon custodis Eccl. Jaur.

[41]) Egyháztört. Eml. V. 15. 263. 333. l.

[42]) Győri kápt. hit. h. lvt. III. felvA I. jk. 328. l.

[43]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.

[44]) U. o.

A törökök kiüzetése és a kuruc háború lezajlása után békésebb napok következtek Balonyra is, a gazdasági élet kezdett megélénkülni.

A 18. század folyamán lassan-lassan összeszedte régi gazdasági erejét a falu: 1715-ben $2^1/_2$ telkét rótta meg adóval a vármegye; 1727-ben 21 telkes- és 3 zsellérjobbágy lakta; 1795-ben 11 másodrangú, 26 harmadrangú házban laktak jobbágyai, akiknek kezén 45 hold kaszáló, 170 hold szántóföld volt művelés alatt.

Az Ollári családon kívül még néhány más nemes embernek volt birtoka a határban, amely nem adózott.[45])

Balony viszonya a székesegyházhoz a 17. század végéig. Felsorolt okmányaink a 15. század közepéig állandóan a boldogságos Szűz Mária győri egyháza birtokának, a győri egyház harangozói birtokának nevezik Balonyt. Hunyadi János 1453-iki okmánya és azóta minden okmány az őrkanonokok és őrkanonokság birtokának mondja Balonyt. A birtokos e kétféle megnevezése azonban nem foglal magában ellenmondást.

Balony mindig az őrkanonokságé volt bizonyos teherviselés ellenében.

A püspökségek, káptalanok, apátságok, prépostságok javára kiadott adománylevelekben királyaink is, nemes uraink is mindig a Szentháromság, a boldogságos Szűz Mária vagy a kiválasztott szent tiszteletére épített egyházat nevezik adományuk tulajdonosának, nem a püspököt, nem a káptalant, nem az apátot vagy prépostot. Csak kivételesen, mellékesen említik meg a püspökséget, káptalant, apátságot, prépostságot.

Minden egyházi birtok a templomé volt, melyet a püspök és káptalan bírt. Régi jogi állapotaink szerint a székesegyház volt az egyházi birtok jogi alanya.

A győri püspökség Rákos falujáról egyik 1244. évből való oklevelünk azt mondja, hogy ez a Boldogságos Szűz egyházának birtoka... possessio ecclesie beate Virginis;[46]) pedig a birtok minden kétségen felül mindig a püspökség javai közé tartozott.

Zsigmond királynak 1429-ben Pozsonyban kelt, határjárást elrendelő parancsa is a Boldogságos Szűz rákosi birtokához tartozónak mondja a Fertő tavát.[47])

[45]) Győrvármegyei lvtár: Dicalis összeírások.

[46]) Csánky: Magyarország tört. földrajza. Sopron megye. III. kötet. 626. l.

[47]) Nagy Imre: Sopron vármegye tört. II. 137. l.... vide

Asszonyfalvy Gáspár és társai 1506-ban ellene mondtak Bedegey János végrendeletének, melyben nagyécsi birtokrészét Szűz Mária győri egyházának hagyta.[48])

Ez a birtokrész minden kétségen felül mindig a győri káptalané volt, az ma is.

Több példát nem is akarunk idézni, mert ez a tény teljesen ismeretes.

A 15. század második felétől kezdve, mikor az egyházi közös birtok fogalma már kezdett az emlékezetből kiveszni, és mikor az egyes egyházi testületek, intézmények külön jogi alanyokká váltak: többé nem igen esik szó a boldogságos Szűz Mária, vagy a Szentek tiszteletére emelt egyházakról, mint birtokalanyokról, tulajdonosokról, hanem helyettük a tényleges haszonélvező kerül bele az oklevelekbe tulajdonosként.

Ezóta találkozunk plébániai birtokkal, szőllővel: előbb csak az egyház birtokáról beszéltek okmányaink a plébániák felemlítésénél is.

Ezóta szólnak okmányaink az apátságok, prépostságok javairól: előbb csak az apátsági, prépostsági egyház vagyonáról esett szó.

A székeskáptalan 16. századbeli számadókönyve állandóan az őrkanonok falujának nevezi Balonyt; lakóira mint az őrkanonok jobbágyaira csak a hadipénznek nevezett adót vetette ki. Igy 1507-ben 16 telek után $^1/_2$ forintjával; 1514-ben 8 telek után 80 dénárjával 6 forintot; 1515-ben ismét 16 telek után 40 dénárjával 6 forintot és 40 dénárt fizetett.[49])

1526-ban a hatvani fegyveres országgyűlésre küldött huszárok zsoldjára, valamint a vármegyei bandérium

licet stagni et lacus Ferthen vulgariter nuncupata in possessione ecclesie beate virginis Rakus vocate...

[48]) Győri tört. és régészeti füzetek, I., 135. l.

[49]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 201. l. Bolon Custodis de sessionibus XVI. florenos VIII. — U. o. 185. l. Item Nicolaus presbyter Babothy de taxa per medium florenum dicata de Bolon pro parte media presentavit flor. III. — U. o. 352. l. Item feria IV. in festo beate Lucie Virginis Dnus Blasius Custos Jaur. pecunias exercituales a suis jobbagionibus de villa tua Baalon per den. LXXX. solvit flor. VI., den. XL. minus Wien. — U. o. 371. l. Item Dmus Custos a suis jobbagionibus de Baalon pro exercituali de sessionibus XVI. per den. XL. solvit nobis flor. VI. den. XL.

költségeire adózott az őrkanonok balonyi jobbágyai részéről.[50])

Mikor a Héderváryakkal perelt az őrkanonok az 1519—1522. években, mindig a neki magának okozott kárról panaszkodott; a per tárgyában kiadott királyi és nádori okmányok egyáltalában nem említik az egyházat mint tulajdonost, hanem az őrkanonokról, az őrkanonokságról beszélnek.[51])

Az 1549. évi adórovás is az őrkanonok birtokának nevezi Balonyt, mikor portáit felsorolja.[52])

Az Újlaky Ferenc püspök-féle, 1550. évi káptalani statutumok XIX. fejezete szintén az őrkanonokság birtokának nevezi Balonyt.[53])

A 17. században Draskovich György püspök (1635—1650) perben állott a káptalannal, de különösen Nagyfalvy Gergely őrkanonokkal. Ha a székesegyház birtokát jogtalanul használta volna az őrkanonok, Draskovich püspök bizonyára a szemére vetette volna ezt és visszakövetelte volna tőle az egyház számára.

A Draskovich György püspök rendeletére készült 1640. évi Canonica Visitatióban azt feleli a káptalan a feltett kérdésekre, hogy a templomnak semmi vagyona sincs.[54]) Draskovich püspök el nem fogadta volna a káptalan jelentését, megállapítását, ha Balonyt a székesegyház tulajdonának tartja.

A balonyi lakosok mindenkor az őrkanonokot tartották földesuruknak, és elég gyakran kellemetlenséget is okoztak neki, mikor jobbágyi kötelességüket nem akarták teljesíteni.

1655-ben valamely — előttünk ismeretlen — kiváltságlevelükre való hivatkozással akartak szabadulni

[50]) U. o. 688. l. Mag. Blasius Custos ad expeditionem husarorum ad festum S. Joannis Baptiste ad Nagyhatvan destinatorum de medio colonorum suorum de Balon pro decima parte adhuc nobis solvet in medium Capituli. Similiter de dica Comitatus Jaur. post festum S. Martini Epi a colonis in Balon commorantibus exacta nobis solvit.

[51]) Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 33. sz. — IX. Cth. 634. sz. — X. Cth. 765. sz.

[52]) Egyháztört. Eml. V. 263. l.

[53]) Volumus preterea, ut neminem inhabitatorem possessionis Custodie, qui olim pulsatores vocabantur, valeat liberare, nisi forte Eppus una cum Preposito et universo Capitulo super hoc quicquam voluerit definire.

[54]) Győri kápt. m. lvt. VIII. Cth. 616. sz.

teherviselésüktől. Berdóczy György őrkanonok a káptalan előtt megjelenve előadta, hogy a balonyiak, akik az ő jobbágyai, és akiket semmiféle külön adóval nem terhel, régi kiváltságlevelüket, mely már értékét vesztette, és amelynek, több mint 300 éve, semmiféle előnyével nem éltek, most az ő földesuri tudta nélkül a király és a pozsonyi országgyűlés által hitelesíttetni és újból megerősíttetni akarják az ő kárára. Ez ellen tiltakozik a káptalan előtt és a királyt is tiltja a kiváltságlevél megerősítésétől; lázadóknak, törvényszegőknek mondja a balonyiakat, akikre büntetést fog kiszabni.[55])

A tiltakozás szövegéből arra következtetünk, hogy 1655. előtt több száz évvel valamelyik királytól nyertek a balonyiak oly kiváltságot, mely a földesúr hátrányára szolgált, mellyel azonban nem éltek, de ekkor ki akarták javukra használni.

A balonyi birtok haszonélvezete fejében viselt terhek. A balonyi birtok haszonélvezete fejében teherviselésre is volt kötelezve az őrkanonok. Az eredeti királyi adománylevelet, mely az őrkanonok eme terheit felsorolná, nem ismerjük. Az V. István-féle 1270. évi, a IV. László-féle 1284. évi és a Hunyadi János-féle 1453. évi adománylevél csak megerősíti, kibővíti az eredeti, első királyi adománylevelet, és megismétli az őrkanonokságnak adott kiváltságokat, de terheiről semmit sem szól.

A gyakorlatból, a fennmaradt emléktöredékből tudjuk csak — hozzávetőlegesen — megállapítani e terheket.

Az Újlaky Ferenc püspök által 1550-ben kiadott káptalani statutumok XIX. fejezete — szintén régi gyakorlatra hivatkozva — az őrkanonok kötelességévé teszi az öröklámpa olajáról, hétköznapokon az isteni tisztelethez és kórusi zsolozsmához szükséges gyertyáról való gondoskodást. Előbb a nagycsütörtöki olajról, balzsamról, ünnepekre való gyertyáról is ő gondoskodott.

A székeskáptalan 1579-ben Gabrini Antal pápóci prépost kérelmére tanuskodott a pápóci prépostság és az őrkanonokság jövödelméről. Itt Balonyról azt jegyzi meg, hogy csekély jövödelmet hoz, amiből az őrkanonok a subcustosnak, harangozónak élelmet, ruhát, a templomban pedig a Szentség elé olajat ád.[56])

1613-ban Balásffy Tamás őrkanonok kérte a német

[55]) Győri kápt. hit. h. lvt. 15. Lad. 43. Fasc. 2032. sz.

[56]) Győri kápt. hit. h. lvtár: III. felvall. jk. 322. l. 1579. jún. 11.

zsoldos katonaság parancsnokát, hogy Balonyt kímélje meg, mert régi királyaink azt a győri szentegyházban olaj, gyertya, és az Oltáriszentséghez szükséges egyéb tárgyak megszerzésére rendelték.[57])

A tömjén, a balzsam, a szentmiséhez és áldoztatáshoz szükséges bor kiszolgáltatását is az ő kötelességei közé sorozza egyik okmányunk,[58]) de az 1738. évi Canonica Visitatio már nem kötelességnek, hanem az őrkanonokok dicséretes jótékonyságának nevezi e terhet.[59])

A gyakorlatra vonatkozólag felvilágosítást nyujt Nagyfalvy Gergely őrkanonok (1618—1643) panaszos és jogorvoslást kérő előterjesztése, melyben elmondja, hogy: *a)* mióta a Szent István-templomot átadták a Győrré visszatelepített ferencieknek, azóta Győrnek nincs igazi plébániai temploma. A székesegyház ugyanis, ha szolgál is plébánia céljára, igazi rendeltetése szerint nem erre való. Most mégis minden plébániai tényked és a székesegyházban történik: és minden teher a custodiátusra háramlik, amit sem törvény, sem káptalani statutum nem rótt rá a custodiatusra.

A szentségek kiszolgáltatásánál, a plébános által mondott halotti miséknél a custos ád gyertyát, a viatikum vitelénél pedig fáklyákat.

b) Nemcsak a főoltárhoz kívánt a káptalan gyertyát a custostól, ahol a káptalani isteni tiszteletet végzik a kanonokok, hanem a mellékoltárokhoz, a kápolnákba is, amelyek pedig tulajdonképen alapítványi oltárok; az alapítványok jövödelmét pedig egyes kanonokok élvezik, vagy a káptalanba vannak bekebelezve: tehát a teher viselésére is a haszonélvezők kötelezendők.

Nem követelheti tehát senki sem jogosan, hogy az oltárokat ruhával a custos lássa el, ő gondoskodjék azok tisztántartásáról és ékesítéséről, az alapítvány jövödelmét terheli e kötelesség.

c) A harangokhoz kötelet, kenésre olajat a custostól követel a káptalan, de a harangozás díjának $^2/_3$ részét elveszik a kanonokok, csak $^1/_3$ része marad meg a harangozó számára.

d) A kriptákba való temetkezés díját sem adja át a káptalan a templom szükségletére.

Temetkezések és temetési szentmise alkalmával a templomba hozott gyertyát, viaszt, gyászlepleket, szala-

57) Győri kápt. m. lvt. Ráth Károly okmánymásolatai.
58) U. o. 6. T. 1540. sz.
59) U. o. 27—28. l. Laudabiles Custodum liberalitas.

gokat, az oltárokra tett ajándékokat (funeralia), melyek Istennek szánt ajándék számba mennek, a káptalan offertóriumnak minősíti és magának foglalja le.

e) A káptalani Statutumok szerint a püspök is, az egyes kanonokok is négy nagy gyertyát tartoznak a főoltárra adni, mikor az első Vespera és ünnepi szentmise végzésének sora rajtuk van: de nem adnak, a custostól pedig hangosan követelik.

A custos adja a husvéti gyertyát is. Az öregebb kanonokok tanusága szerint azelőtt a husvéti gyertya árához a káptalan tagjai is hozzájárultak; a dékán pedig a méhek tizedéből befolyó viaszt a templomnak adta. Ma ez is a káptalan közös jövödelméhez tartozik.

f) A nagyheti szentsír ékesítéséhez sem ád senki egy obulust sem.

g) A céhek és különböző jámbor társulatok bizonyos kápolnákban, oltároknál szoktak szentmisét mondatni; zászlóik alatt vonultak ki körmenetekre is: ezért időnkint gyertyát és olajat ajánlottak fel a templomnak.

Ma már semmit sem adnak. A kanonokok tartják vissza őket, azt mondván, hogy az oblátiók a földesuri jog elismerésére szolgálnak. Pedig a céhlevelek világosan megmondják, hogy ezen oblatio a templomot illeti.

h) A templom tisztogatásához szükséges ásót (rutrum), vaslapátot (batillum), kapát (ligo), fejszét (securis), fogót (forceps), gyertyakoppantót (emunctorium), vízmerítőt (vas ad hauriendam aquam) a custostól követel a káptalan.[60])

A panaszos irat azt mutatja, hogy a 17. század első felében a káptalani statutumoktól eltérően túlságos sok terhet rótt a káptalan a custodiatusra, amivel jövödelme nem volt arányban, és ami az igazság mértékét is átlépte.

A panaszos irat hátsó lapjára azonban feljegyezte Nagyfalvy őrkanonok, hogy a káptalan orvosolta eme sérelmeket.

Az orvoslás nyomán keletkezett gyakorlatról egyik 18. századbeli fogalmazványunk számol be, mely a custos terheit így sorolja fel:

a) Matutinumra, horákra, vesperákra és conventmisékre a főoltárhoz mindennap gyertyát ád.

Vasárnapokon, ünnepeken azonban a misézésben soros kanonok adja a gyertyát a főoltárhoz, úgyszintén az első vesperához is. Ugyancsak a soros kanonok adja a gyertyát a votiv (alapítványi) miséhez is.

[60]) Győri kápt. m. lvt. VIII. Téka, 1720. sz.

Karácsonykor, husvétkor, pünkösdkor, Úrnapkor, Nagyboldogasszony ünnepén, Vízkeresztkor, Nagycsütörtökön, Dedicatiokor mind az első Vesperához, mind pedig az ünnepi szentmiséhez a püspök adja a gyertyákat.

1814—16. években a püspök 1032 forint árú gyertyát adott.

A helytartótanács 1823-ban, mikor Schwarzenberg Ernő püspök halála után a püspöki szék üresedésben volt a régi Canonica Visitatio szerint püspöki ünnepek gyanánt, mikor a gyertyát a püspök adja a főoltárra, a király és királyné születésnapjával együtt 10 ünnepet fogad el, melyekre 3—3 font, összesen 30 font gyertyát utal ki; úrnapi körmenetre 12 darab 2 fontos fáklyát, összesen 54 fontot, vagyis pénzben à 3 forint = 162 forintot. Tehát a 16., 17., 18. század gyakorlata még a 19. században is dívik.[61])

A többi oltárhoz a templom pénztára és az alapítványok szolgáltatják a gyertyát. Ide használták fel a céhek gyertya-offertoriumát is, mielőtt Győr szabad királyi várossá lett.

b) Az öröklámpa olaját szintén a custos adja.

c) Nem kötelességből, hanem önkéntes ajándékképpen a custos adja a tömjént, balzsamot, bort úgy miséhez, mint az áldoztatáshoz.

d) A custos őre a levéltárnak, káptalani pecsétnek. A hiteleshelyi levéltárból való kiadványok pecsételéséért 1 forintot kap.[62])

Harangozó. Az őrkanonok hivatalánál fogva gondoskodott a templom minden szükségletéről, azért a harangozás pontos teljesítésére is ő ügyelt fel. E joga felett szigorúan őrködött az őrkanonok. Tiltakozott Draskovich György püspök ellen, mikor a subcustos és harangozó felett rendelkezni akart. Jogára és privilégiumára hivatkozott a custos — és a pozsonyi ítéletben 1649-ben Lippay primás és Pálffy nádor a custos jogát védték meg.[63])

Az őrkanonok rendelte be a balonyiakat valamely

61) Győri kápt. m. lvt. VI. Téka, 1540. sz. 1743. után való időből fogalmazvány. Ez okirat szerint kettős levéltára van a káptalannak: az országos hiteles helyi, és a magánlevéltár. Nem említi ez okirat a gazdasági levéltárt, mely szintén sok kulturtörténeti emléket őriz.

62) U. o. XII. T. 223. 17.

63) Győri kápt. hit. h. lvt. III. felvall. jk. 322. l.

beosztás, hetesség vagy hónaposság szerint Győrré harangozásra. A balonyi birtok haszonélvezete fejében pedig élelemmel látta el a berendelt harangozókat.

Mivel azonban a bejárás a balonyiakra nézve igen terhes, sőt a Duna kiáradása alkalmával majdnem lehetetlen feladattá vált, és mivel a váltakozó harangozók a rendet nehezen tanulták meg, és így kötelességüket sem tudták pontosan teljesíteni: azért az őrkanonok valamely váltságdíjban egyezett meg a balonyiakkal, és állandó harangozót fogadott, akit élelemmel és ruhával látott el. — 1579-ben találkozunk első izben okmányainkban ilyen rendes, állandó harangozóval.[64])

Okmányainkból nem tudjuk megállapítani, hogy mikor történt az őrkanonok és balonyi harangozók között az első megegyezés. Körülbelül a 16. század közepe tájára tehetjük.

A megegyezést nem foglalták írásba, azért nem akadunk okmányainkban nyomára. Az is lehet, hogy az őrkanonok csak esetről-esetre egyezett meg a balonyiakkal.

A 17. században 100 forint volt a váltságdíj; amit a balonyiak a rendes harangozó díjazására az őrkanonok kezéhez illetőleg a székesegyház pénztárába évenkint befizettek.[65])

Mikor a 18. század második felében országos rendelet alapján új urbáriumot készítettek a földesurak, illetőleg az illetékes hatóságok, a balonyi harangozók ügye hosszas pereskedésre adott alkalmat. Győrvármegye határozatát 1769-ben a király is jóváhagyta, mely a pernek úgy vetett véget, hogy a balonyiak továbbra is 100 forinttal válthatják meg harangozási kötelezettségüket. Ekkor már kétszázéves gyakorlatra hivatkozhattak a balonyiak, melynek alapján nagyobb teherviselésre nem lehetett őket rászorítani.[66]).

Ez idő óta megszakítás nélkül ezt az összeget fizették.

Voltak a balonyi lakosok között olyanok is, akik földjüket nem királyi adományból nyerték, aminek fejében harangozásra lettek volna kötelezve, hanem balonyi más birtokosoktól szerezték. Okmányaink ugyanis az ör-

[64]) Győri k. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.

[65]) Győri kápt. m. lvt. Nem regisztrált iratok. Fasc. Fontosabb iratok. Telekessy őrkanonok jegyzete 1685-ből.

[66]) Győr vármegye levéltára: Közgyülési iratok. 1769. év 258. sz.

kanonokságon kívül más balonyi birtokosokról is értesítenek.

Mivel azonban a harangozók földje száz és száz család kezén ment át, és annyira eldarabolódott, hogy többé sem a harangozó családokat, sem azok földjét megállapítani nem lehetett: a teherviselés alanya maga Balony község lett.

Már az 1718., 1738., 1767. évi Canonica Visitatiók szerint is a község fizette a 100 forint váltságdíjat. Az 1782. évi Canonica Visitatio tanuskodik róla, hogy a község ekkor is fizette a 100 váltó, illetőleg 42 o. é. forintot, amit már a 18. században a két sekrestyés kapott meg, akik a harangozást is végezték.

E terhüket 1898-ban egyszersmindenkorra 700 forint tőkével megváltották a balonyiak, amit több évi részletben fizettek be a székesegyház pénztárába.[67])

Harangozó háza. Az őrkanonok állandó lakás szerzéséhez segítette a harangozót, hogy mindig akadály nélkül végezhesse szolgálatát. Győrnek a töröktől való visszavétele után sok pusztult háznak helye állott a káptalannak mint földesúrnak rendelkezésére. Ilyen házhelyet adott 1604-ben Chetinyi Márton harangozónak a városban.[68]) — 1612-ben már harangozói házról emlékezik okmányunk,[69]) melyben a harangozónak hivatalos lakása volt. Arról nem ád felvilágosítást okmányunk, hogy hol állott e ház és ki építette? Későbbi adataink azonban megjelölik e ház helyét; építőjéül pedig az őrkanonokot vagy a székesegyházat kell elfogadnunk.

A hivatalos házon kívül magán-családi ház építésére is törekedtek a harangozók. 1618-ban Bagon Gergely deák harangozónak Újváros területén volt családi háza, melyet azonban eladott. Ugyanebben az évben szőllőt vett családjának.[70])

1625-ben is Gergely deákot találjuk a harangozói tisztségben, akit mint megbízható embert Visre küldött ki a káptalan gazdasági ügyben.[71])

1638—1641. években Szombathelyi János végezte a harangozó feladatát, aki egyúttal a székesegyház sekres-

[67]) Győri kápt. m. lvt. Székesegyház 1892—1910. évekről készült számadási könyve.

[68]) Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 174. l.

[69]) U. o. 398. l.

[70]) Győri kápt. hit. h. lvt. VII. fe'v. jk. 55. 99. l.

[71]) U. o. m. lvt. III. Szám. k. 140. l. 1625. febr. 12.

tyése is volt. — 1641-ben 36 éves fiatal férfinek ismerjük.[72])

Ezek a harangozók iskolázott emberek; ami azt is bizonyítja, hogy a harangozói-sekrestyési állást nem tartották megszégyenítő, cselédi foglalkozásnak.

A harangozó házát a város 1688-ban 2 forint adóval rótta meg, ami arra vall, hogy a kisebb épületek közé tartozott.[73])

Ekkor tudjuk meg azt is, hogy a harangozói ház a Káptalandombon az őrkanonok és adalberti prépost háza között, a mai 13. és 15. számú házak között állott, melyet Nagy Mihály szentadalberti prépost (1699—1713) saját javadalmi házához csatolt és épített hozzá.

Bár e házat a káptalani számadókönyv már 1689-ben elhagyatottnak mondta,[74]) Lacza János őrkanonok 1710-ben mégis tiltakozott Nagy Mihály eljárása ellen, aki a káptalan megkérdezése és hozzájárulása nélkül foglalta el e házat.[75]) Gaun Antal báró őrkanonok 1755-ben megismételte a káptalan előtt a tiltakozást, és a székesegyház számára, melynek tulajdona volt, kárpótlást követelt az adalberti préposttól.[76])

Okmányainkban nem találtam annak nyomát, hogy az adalberti prépost tényleg kárpótlást adott volna a székesegyháznak a lefoglalt házért.

1724-ben Finta István a harangozó.[77]) Az elfoglalt ház helyett 1736-ban már másik harangozói házat ismerünk a Káptalandombon, melyet a káptalan a várossal a földesuri jogok átadása ügyében kötendő szerződéstervezetben saját joghatósága alatt kívánt megtartani.[78])

Ez a ház a káptalandombi, mai 9. számú ház, mely minden valószínűség szerint még a 17. század végén épült meg, és amelyben az I. és II. harangozó, vagyis az I. és II. sekrestyés lakott megépülése óta. Ma is ugyanezt a célt szolgálja e ház részben, de a belső városi plébánia két káplánja is benne lakik már régebbi idő óta.

72) U. o. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 302—3. l. — L. Lad. 20. Fasc. 718. sz.

73) Győrvárosi lvtár: 1688. évi adólajstrom.

74) Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 282. l. Deserta Campanatoria.

75) U. o. VIII. T. 1718. 1728. sz.

76) U. o. 1743. sz. — és u. o. Adalberti prépostság okmt. I. Tárca. 15. sz.

77) U. o. 13. Fasciculus 5993. sz.

78) U. o. 18. T. 2812. sz.

A balonyi birtok viszonya a székesegyházhoz a 18. századtól fogva.

A 18. század három Canonica Visitatiója, a Keresztély Ágost-féle 1718. évi, a Groll Adolf-féle 1738. évi és a Zichy Ferenc püspök-féle 1767. évi Balonyt a székesegyház tulajdonának mondja, melyet az őrkanonok jogtalanul birtokol. Egyes réteket mégis az őrkanonokság birtokának tart. Ugyanekkor azt is mondja, hogy a székesegyháznak semmi vagyona sincs, de az őrkanonokságnak sincs Balonyból annyija, hogy a harangozót fizetni és élelmezni tudná.

E tételek ellentmondásokat tartalmaznak. Azt kell hinnünk, hogy a Canonica Visitatiók készítői olvasván V. István és IV. László király okmányait, azokat szó szerint értelmezték, a 13. század kifejezési modorát számba nem véve, az egyházat fogadták el tulajdonosul.

Tényleg azonban e Canonica Visitatiók semmi változtatást nem eszközöltek Balony birtoklásában, haszonélvezetében. Továbbra is az őrkanonok bírta, haszonélvezte annak jövödelmét. Sőt azok a terhek, melyek az előbbi századokban — bármiféle jogalapon — az őrkanonokra hárultak, megszüntek.

A 19. és 20. században is háborítatlanul használta az őrkanonok Balonyt.

1863-ban Balonyban is megtörténvén a birtoktagosítás, az őrkanonokság birtokát 341 376/1200 magyar holdban állapították meg; ebből mesgyékre, útakra, árkokra 10 holdat levonva, maradt tisztán 332 magyar hold, 1200 □-ölével számítva a holdakat.

A tagosítás költségeinek fedezésére az őrkanonok 4890 forintot vett kölcsön a káptalan kezelése alatt levő alapokból, amit Balony évi jövödelméből hosszabb lejárat szerint törlesztett le.[79])

A balonyi birtokot a balonyi plébánia kegyurasága is terheli, melynek alapján a templomot és plébániaházat jókarban kell megtartania, az őrkanonokot pedig megilleti a plébános kijelölésének és bemutatásának joga.

A trianoni békeparancs Csehszlovákia határát a Dunáig tólta ki, így a Csilizközben fekvő Balony is cseh területre esett. A cseh hatóság 1922. óta zár alá vette a balonyi birtokot, jövödelmét teljesen lefoglalta.

A székeskáptalan a hágai nemzetközi bíróságnál keres jogorvoslást — és egyúttal a prágai pápai nuncius elnöklete alatt működő bizottsághoz is fordult igazságos intézkedésért; mivel e bizottság a magyar egyházak cseh

[79]) 1872 évi Can. Visit.

impérium alá került birtokainak rendezésére barátságos megoldást keres.[80])

A birtokból 10 holdat házhelyek céljára adott el a csehszlovák hatóság; gazdasági épületet is idegenített el; a birtokon lévő összes élő fákat kivágatta, eladatta: az eladott föld, fa, épület árát az évi földbérrel együtt az egyházi javak központi pénztárába utalta be (Centralna sprava). A tulajdonos őrkanonokságot azonban sem a zár alá vételtől, sem az eladásokról egy sor írásban sem értesítette.

A 18. századbeli Canonica Visitatiók állásfoglalásával szemben néhány ellenvetést akarunk itt még felsorolni.

Ha a magyar királyok tényleg a székesegyházat akarták volna javadalommal gazdagítani, és az őrkanonokságnak sohasem adtak volna Balonyban birtokot; ha Hunyadi János kormányzó is csak az V. István királynak a székesegyház részére adott javadalmát és kiváltságát akarta volna megerősíteni, és az őrkanonokságot csak átvitt értelemben nevezné tulajdonosnak, amennyiben t. i. az őrkanonokság a székesegyháznak és minden javának gondozója és jogi képviselője: akkor igazán jogtalanul birta az őrkanonokság a 15. századtól kezdve Balonyt.

De: 1. szinte lehetetlen dolog, hogy sem a püspökök, sem a káptalan, sem a magyar királyok soha óvást nem emeltek, kifogást nem tettek az őrkanonokság birtoklása ellen. Sőt Újlaky Ferenc püspök 1550. évi káptalani Constitutiójában egyenesen az őrkanonokságot nevezte meg Balony birtokosául.

A 18. század három Canonica Visitatiója, és e Visitatiókat kiadó püspökök is csak megállapítást szegeztek le, de óvást, tiltakozást nem adtak ki, és megállapításuknak érvényt nem szereztek.

2. Ha Balony birtoka a székesegyházat illette volna meg, érthetetlen az, hogy honnét keletkezett ama több százados hagyomány, mely szerint olaj, gyertya, misebor, tömjén, balzsam szolgáltatása fejében haszonélvezték az őrkanonokok Balony jövödelmét? A meglevő királyi adománylevelekben erről nincs szó, -- tehát csak régebbi, talán az első adománylevél alapján maradhatott fenn e hagyomány.

Annak tehát semmi nyomát sem találtuk, hogy a 14.

[80]) Az idevonatkozó összes iratok a Székeskáptalan ügyészségi irattárában vannak. E barátságos egyezkedésből semmi sem lett.

vagy 15. században kezdődő elbirtoklás után rótták volna rá az őrkanonokságra az említett terheket a haszonélvezet ellenértékeül.

3. Nem is egyedülálló dolog a magyar egyház életében a győri őrkanonokságnak külön javadalma. A székesfehérvári őrkanonokság rendkívüli dús javadalommal volt ellátva.

4. Az is hihetetlen, hogy a káptalani számadókönyvek és egyéb felsorolt okmányaink adatai — tévedésen alapulnának, — és a 15. század közepétől kezdve egyetlen okmány se került volna ki a káptalan, püspök vagy bármely hatóság kezéből a 18. századig, mely Balonyt a székesegyház birtokának mondta volna, — ha tényleg azé volt volna —, és az őrkanonokságot annak haszonélvezetétől eltiltotta volna.

5. Az is hihetetlen, hogy egyházi férfiak között ily nagyarányú elbirtoklás történhessék.

A győri eset szinte példátlanul állana az egyházak történetében.

Azt kell inkább elfogadnunk, hogy a hivatkozott 18. századbeli Canonica Visitatiók megállapítása téves. Az 1718-ikiből átvette a másik kettő. Az 1718. évi pedig annál könnyebben tévedhetett, mert annak készítője idegen, esztergomi egyházmegyei pap volt.

Balonyi plébánia. Csilizközi plébánia néven Medvén (Egyházasmedve, Nagymedve) találunk plébániát, melynek fiókegyházaként Balonyt, Nyárádot, Radványt is beosztották.

Bár e plébánia fiókegyházaival együtt nem foglalt magában nagy területet, mégis széttagoltsága miatt egy pásztor nem tudta nyájának minden szükségét kielégíteni, különösen pedig nem tudta a terjedő és csalogató új hit ellen megvédelmezni. A 18. század első éveiben már nem a csilizközi plébániára jártak istentiszteletre a balonyiak, hanem Radványon a protestáns prédikátor szónoklatát hallgatták. Hiába protestált ellene 1702-ben Lacza János őrkanonok.[81]) Az új hit akkora hódítást tett a balonyiak között, hogy már csak két katolikus család maradt a faluban, a többi a patasi és radványi kálvinista prédikátor hívének vallotta magát. Nemcsak erkölcsi hanyatlást jelentett e vallásbeli változás, hanem anyagi kárt is okozott az őrkanonokságnak, mert a balonyi földből több darabot a patasiak és radványiak kezére játszottak át. A két katolikus tiltakozott ugyan az

[81]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.

elidegenítés ellen, de a protestáns többség elnémította e két gyenge szót.[82])

Csak per, határjárás tartása után tudta az őrkanonok az elidegenített földet visszaszerezni.

A század közepén túl már visszatértek a balonyiak régi katolikus hitükre, és könyörögtek az őrkanonoknak, hogy szervezzen plébániát Balonyban. Míg a közös csiliz-közi plébánia fennáll, már most a szegény plébános javadalmát is megjobbítják a medveiek, balonyiak, szapiak, patasiak, radványiak közös akarattal: minden külön kenyéren élő pártól 1 pozsonyi mérő búzát és 1 forintot ígérnek; de a lakók ennek csak felét fizetik. Adnak a plébános szükségletére elegendő fát és nádat; rétjét lekaszálják. Stóla címén: keresztelőért és egyházkelőért 1 máriást, gyermek temetéséért 10 garast, gazda temetéséért 1 forintot, gazdaasszony temetéséért $^1/_2$ tallért (= 15 garas), kis miséért 10 garast, halotti kis miséért $^1/_2$ tallért, gyászbeszédért 1 forintot fizetnek.[83])

Dongó Mihály őrkanonok 1784-ben látván a hitélet romlását, és mérlegelvén a plébánia felmérhetlen jó hatását: készségesen vállalkozott a plébánia felállítására, templom és plébániaház megépítésére. Azt a terhet is elfogadta a Custodiatus balonyi birtokára, hogy a plébános jövödelmét a 300 forintos kongruára egészíti ki. A helytartótanács a vármegye útján tudtára adta Dongó Mihálynak, hogy nincs akadálya a plébánia felállításának és a kegyuraság gyakorlásának. Erre Dongó Mihály az esztergomi egyházmegyei hatóságtól kérte a plébánia kánoni felállítását, és Radványnak fiókegyházként Balonyhoz való csatolását. Közben a plébániaházat meg is építette.[84]) Külső körülmény is követelte a balonyi plébánia felállítását. 1788-ban a Duna áradása a medvei templomot és plébániaházat összedöntötte és Kovács Antal plébános a védettebb Balonyba költözött át. Az egyházmegyei névtárak mégis 1793-ig medvei plébánia néven említik a balonyi plébániát; 1793—1806 Balony alias Medve néven nevezik, csak 1806-tól fogva nevezik tisztán balonyi plébániának.

A fiókegyházakkal megnövekedett plébánia nagyobb templomot is igényelt, mely 1836-ban épült meg.[85])

[82]) U. o. 1737. sz. A medvei plébános jelentése 1740-ben.

[83]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1741—1742. sz.

[84]) Győri kápt. m. lvt. VIII. Téka. 1755—1756. sz.

[85]) Némethy Lajos: Series parochiarum et parochorum Archidioecesis Strigoniensis. 21. l.

II. Az őrkanonokság tized jövödelme.

a) Köpcsény és *Körtvélyes* mosonmegyei faluk uradalmainak gabona-, bor-, bárány-tizedét Kálmán püspök (1337—1375) az őrkanonokság csekély és elégtelen jövödelme miatt 1350-ben örök időre az őrkanonoknak ajándékozta, illetőleg *a székesegyház felsegélyezésére Imre őrkanonoknak* és utódainak adta,[86]) melynek értékéről a 16. század előtt semmiféle tudósítást nem találtam.

1507-ben pápai breve parancsolta meg a győri olvasókanonoknak és Báthori István kanonoknak, hogy a köpcsényi dézsmát szedjék be és védjék meg. A várnagy bérbe vette és be is szedte, de a szokásos árt nem akarja érte megfizetni.[87]) — 1535-ben Nagybaráthy János őrkanonok köpcsényi tizedét 28 forintért, a körtvélyesit 8 forintért adta bérbe bazini Szentgyörgyi Ferenc gróf özvegyének, Weisprecher Borbálának, azzal a kikötéssel, hogy 72 forintot tartozik büntetésül fizetni a grófné, ha a 36 forintot a kikötött határidőre nem szolgáltatja be.[88])

Újlaky Ferenc győri püspök (1535—1554) Pinchman Wolfgang ellen védte az őrkanonok tizedét, aki a vár jogán, a hazai törvények ellenére Köpcsényben tizedet szedett.[89]) — 1579-ben 50 tallért, 2 muto zabot, ugyanannyi búzát és rozsot jövedelmezett e tized.[90])

Balázsffy Tamás őrkanonok a 17. század elején természetben kérte a tizedet Köpcsényből Lipcheytől, a vár urától, hogy az örökös súrlódásoknak végetvessen.[91]) E század folyamán 100 forintot, 60 mérő búzát, 60 mérő árpát, 60 mérő zabot jövödelmezett a köpcsényi és körtvélyesi tized.

[86]) Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 242. sz. — U. o. VIII. T. 1718. sz. — Dr. Dezső Gyula: Magyarországi kat. egyházi javak. 76. l. — 1872. évi győri Can. Visit. 111. l. Ez a kifejezés »a székesegyház felsegélyezésére Imre őrkanonoknak és utódainak adta«, előbbi okfejtésünket támogatja. A tulajdonos, illetőleg haszonélvező az őrkanonok, de a székesegyházzal szemben bizonyos terheket visel.

[87]) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1718. sz

[88]) U. o. 1719. sz. — és II. Cth. 48. sz. — VIII. Cth. 539. sz. IX. Cth. 645. sz.

[89]) U. o. 1718. sz.

[90]) Győri kápt. h. lvt. III. felv. jk. 322. l.

[91]) U. o. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.

Meglehetősen nagynak kellett lennie a bor- és bárány-tizednek is, mert pénzértékben 1450—1500 forintnak felelt meg a teljes tizedjövödelem.[92])

A földesurak ismételten megtagadták az őrkanonoknak a tizedet, amit azután csak hosszas per útján tudott behajtatni. 1627-ben Nagyfalvy Gergely őrkanonok, szerémi püspök perelte a köpcsényi vár urait, Listhy Istvánt, Jánost és Kristófot e címen; perét a vármegyénél meg is nyerte, de azután emberségesen kiegyezett a Listhyekkel.[93])

A 17. század végén és a 18. század elején Telekessy, Lacza, Kontor őrkanonokok a köpcsényi és körtvélyesi uradalmak uraitól, herceg Esterházy Páltól és Mihálytól nyertek igéretet, hogy tisztviselőik által pontosan kiszolgáltatják a tizedet és a régi szerződéseket is megküldik.[94])

A 18. és 19. században körülbelül ugyanazt a jövödelmet ismerjük Köpcsény és Körtvélyes tizede után, mint a 17. században.

A 19. század első felében, 1828-ban a köpcsényi tized értéke 1164 forintnak felelt meg.[95])

b) A heiligenkreutzi ciszterciták tulajdonában levő Pátfalu (Podersdorf) mosonmegyei falu gabona, bor- és állattizede szintén az őrkanonokság javadalmához tartozott; amiből a 16. század végén 90 tallért, 1 muto zabot, $^1/_8$ búzát kapott.[96])

A tized beszedése igen gyakran ellenállásba ütközött és sok kellemetlenséggel járt. Spinola Jeremos őrkanonok (1578—1593) karhatalom kirendelését kérte Lencsy Bálint és Orbán ellen, akik még az egyházi kiközösítés után sem adták meg a tizedet terményükből és bárányaikból. A Szentszék később feloldotta őket a kiközösítés alól, mivel tartozásukat leróták.[97])

A beszedett gabonatizedet az őrkanonok a pátfalui bíróhoz szokta összehordani, amiért jóakaratból — nem pedig járandóságból — a bírónak adta a szalmát. Erről a bíró és őrkanonok bizonyítványt is állítottak ki.[98])

92) U. o. 6. T. 1540. sz.
93) U. o. hit. lvt. VII. felv. jk. 380. l.
94) U. o. m. lvt. VIII. T. 1718. sz.
95) Győri kápt. m. lvt. VIII. T. 1745. A. B. C. sz.
96) U. o. hit. h. lvt. III. felv. jk. 322. l.
97) U. o. m. lvt. VIII. T. 1718 sz.
98) U. o.

Zámbó Gábor győri vajda, mint tizedszedő 1681-ben bizonyítványt állított ki arról, hogy Podersdorfban 1638-ban 390 3/4 akó bordézsmát szedett be, amiből 13 akót Balonyba küldött.[99]) Ily különösen nagy bortermés azonban a ritkaságok közé tartozott.

A 17. század végén 1800 forintot képviselt a tized értéke.[100]) A 18. század közepén 700—850 kereszt búzát, 800—1060 kereszt rozsot, 50—60 kereszt árpát, 30—40 kereszt zabot, 7—8 kereszt kölest, 75 akó bort hozott a tizedjövödelem; a bárántytized külön 12 forintot ért. De rosszabb termés idején a borjövödelem 12 akóra apadt le.[101])

A behajtással járó kellemetlenségek kiküszöbölésére löwengangi báró Gaun Antal őrkanonok, monostori apát, pharesi püspök felszólalására a Lajtafalun tartott moson-megyei gyűlés elhatározta, hogy a pátfaluiak sarlópénzben[102]) fizessék meg a tizedet.[103])

A 19. század első felében (1828-ban) a pátfalui tized értéke 150 forintnak felelt meeg.[104])

A tizedjövödelemből az őrkanonok a káptalannak negyedet adott.[105]) A 18. század vége felé az őrkanonok összes tizedjövödelme 1500 forintot ért.[106])

A tizedjövödelem a 19. század közepén teljesen megszünt. A tizedváltsági összeg pedig, melyet az állam adott, a mostani világháború okozta pénzromlás következtében semmisült meg.

[99]) Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1725. sz

[100]) Keresztély Ágost-féle 1718. évi Can. Visit. 19. l.

[101]) Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1540. sz.

[102]) Sarlópénzt (= keresztény pénz vagy füstpénz) dézsmaváltságul azok a jobbágyok fizettek, akiknek nem volt vetésük. Acsády Ignác: A magyar jobbágyság története. 273. l. A jelen eset igazolja, hogy egyes alkalmakkor az úrbéres telkeken gazdálkodó jobbágyoknak terménytizedüket készpénzzel kellett megváltaniok.

[103]) Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1759. sz

[104]) U. o. 1745. A. B. C. sz

[105]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 187. l. 1539. év: In festo S. Margarithe dnus custos pro quarta decimarum frugum possessionis Körtvélyes anni preteriti dedit nobis 2 florenos. — U. o. 190. l.: In vigilia S. Mathie apli dnus Custos pro quarta decimarum suarum possessionis Körtvélyes vocate dedit flor 11.

[106]) Győri kápt. m. lvt. VI. 5. 1540. sz

III. Miraculum és offertórium jövödelem.

A bolsenai mise csodája[107]) Magyarországban is megismétlődött. 1470-ben II. Pál pápa megbízta az esztergomi érseket és a veszprémi püspököt, hogy vizsgálja meg Demeter győri püspök (Csupor Demeter 1466—1481) panaszát Ellerbach Berthold monyorókeréki nemes úr ellen, aki az egyik templomban őrzött csodálatos ostyát, melyen a konszekráció után kilenc vércsepp jelentkezett, amit az egész nép is látott, fegyveres erővel két káplánja által elvitette és monyorókeréki templomában őrizteti.[108])

A vizsgálat eredményét és a panasz elintézését okmányból nem ismerjük. Az alább következőkből mégis arra következtethetünk, hogy a csodálatos ostya a püspök felügyelete alá Győrré került. Ugyanis Mohácsi Dénes pécsi kanonok a 15. század harmadik negyedében írta egyik prédikációját, melyben elmondja, hogy egyik pap konszekrálván az ostyát, kételkedett benne, hogy az valóban Krisztus testére változott át; erre az ostya hirtelen, szemmelláthatólag hussá változott. Ez a csodálatos ostya az ő idejében még Győrött volt.[109])

Igen valószínű, hogy nagyobb ünnepeken: Karácsonkor, Újévkor, Husvétkor, Úrnapkor, Pünkösdkor és Mária ünnepein kitették e csodás ostyát a nép hódolatára; a nép pedig ajándékot adott ilyenkor. A 16. század első felében még találkozunk a székesegyházban a sátoros ünnepeken összegyült adományokkal, amiket okmányaink »*Miraculum*« néven említenek.[110]) A név teljesen megfelel a csodálatos ostya tényének.

Mikor már a csodás ostya megsemmisült, vagy eltünt Győrből, még mindig megmaradt a Miraculum néven való ajándék felajánlása.

Az *offertórium*, amit az isteni tiszteleten jelenlevő király, királyné, főurak, előkelőségek szoktak felajánlani, — a legrégibb időtől fogva a legújabb időig ismeretes volt.

[107]) L. Kirchenlexikon II., 1001. l.

[108]) Veszprémi püspökség oklevt. III. CCCXX. sz. okm.

[109]) Nemzeti Ujság 1929. évi jún. 2. számának mellékletében — a Nemzeti Szalonban — Florio Banfi dr. értekezése. (Florio Bánfi: Barabás László dr. az olasz kir. katonai építészeti intézet tagja.)

[110]) Győri kápt. mlt. I. Szám. k. 152. 156. 164. ll. — II. Szám. k. 303. 308. ll.

Még a Zichy Ferenc püspök-féle 1767. évi Canonica Visitatio is emlékezik ez adományokról. Elrendeli, hogy a Miraculumból és a hozzávaló karácsonyi, husvéti, úrnapi, áldozócsütörtöki, pünkösdi, nagyboldogasszonynapi és kisasszonynapi offertóriumból az őrkanonok csak 1 kanonoki részt kapjon; a királyok, királynék, főurak offertóriumából azonban tizedet és 1 kanonoki részt vehessen ki.

E jövödelem a 18. században egészen megszünt, a 19. században már nevét is alig ismerik.

IV. Ostyára való barátii tized.

Egyetlenegy, 1579-ből származó okmány említi, hogy Barátiról 10 köből búzát kapott az őrkanonok ostyára. (Pro ostiis).[111])

Ha kapta, akkor csak a káptalan tizedéből kaphatta, amit a Héderváry-család kisbarátii birtokáról szedett.

Sem az előtt, sem az után nem találkozunk az őrkanonok e jövödelmével.

V. Tizedváltsági törzstőke.

A legújabb időből 25.000 kor. névértékű magyar koronajáradék kölcsönkötvénye is volt az őrkanonokságnak, mint törzstőkéje, mely a káptalan őrizete alatt állott, és amelynek kamatát az adóhivatal fizette ki.

E törzstőkét 137 korona, takaréktétben levő készpénz egészítette ki.

Tizedváltságból származott e tőke, mely ma teljesen megsemmisültnek tekinthető.

VI. Az őrkanonokság háza.

Az őrkanonokság javadalmához külön lakóház tartozott a 16. század közepéig. Ez a ház a székesegyház déli szomszédságában a nyilvános óratorony környékén állott, — de az 1566. évi hadjárat alkalmával a székesegyházi iskolával együtt lefoglalta Teuffel Kristóf, a győri várőrség élelmezési főtisztje, és részben élelmezési házzá, részben az élelmezési tisztek lakásává alakította át. A káptalan 1576-ban Czobor Imre alnádor előtt hivatalosan tiltakozott a lefoglalás ellen; ismételten kérte a

[111]) Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 322. l. 1579. jún. 11.

királyt is, aki meg is ígérte e házak visszaadását, de azért továbbra is csak a katonaság használatában maradt.

A Káptalandomb mai elrendezését tekintve, a káptalani gazdasági udvar egyik részét foglalta el e ház.[112])

A 18. században még mindig katonai élelmezési házul szolgált ez épület; a bástyafalak lebontása alkalmával, mivel különben is leégett, mint üres telek visszakerült a káptalan birtokába.

A 17. század elején a mai Káptalandombon a 13. számú ház épült az őrkanonok használatára. E ház falán — az udvarban[113]) — két márványtáblára vésett felirat hirdeti a ház eredetét és célját. Az egyik tábla felirata így hangzik: Dilectissimis Haeredibus B. M. Virgini, Ecclesiae Jauriensi, Et Gratis Successoribus, Et Locum Hunc Aedificio Aptum Fecit, Et Aedes Has Ex Fundamentis Extruxit Thomas Balásffy Custos Eiusdem Ecclesiae Jaur. 1612.

A másik tábla felirata ez: Deo Incarnato BMV. Dilectissimis Successoribus Domum Hanc Ad Custodiatum Ecclesiae Cathedralis Jauriensis Assumptae BMV. A Fundatione Spectantem Ad Fundamentum usque Exustam Propriis Expensis Aedificavit Georgius Berdóczy Custos Ecclesiae Jauriensis Anno D. 1648.

A márványba vésett okmányok arról tanuskodnak, hogy Balázsffy Tamás őrkanonok a töröknek Győrből való kiüzetése után egyik pusztult háznak helyét elegyengette, és arra magának és őrkanonok utódainak házat épített a székesegyház észak-keleti szomszédságába, a német katonaság által 1566-ban elfoglalt ház helyett. Az 1647. évi tűzvész alkalmával, mely Győr nagy részét is megsemmisítette, leégett e ház, — de a következő, 1648. évben Berdóczy György őrkanonok újból felépítette.

Erről mint javadalomhoz kötött házról emlékezik Széchenyi György püspök is 1681-ben.[114])

E ház udvarán, a mai káptalandombi 11. számú házhoz támasztva — a régi falakra — 1692. körül kisebb házat emeltetett az őrkanonok, mely a lakóház mellékhelyiségéül szolgál.[115])

[112]) Győri kápt. m. lvt. V. Cth. 181. sz. — VIII. Cth. 556. sz. — 5. T. 184. sz. — 8. T. 1736. sz.

[113]) Ma e két márványtábla a ház emeletén az előtérben nyer a falban elhelyezést.

[114]) Győri kápt. m. lvt. VII. Cth. 150. sz.

[115]) Győri kápt. hit. h. lvt. 17. Lad. 49. Fasc. 2402. sz. 1692. év.

Az őrkanonok lakóházáról az 1617. és 1703. évi városi telekkönyv is említést tesz.[116])

Az 1718. és 1738. évi Canonica Visitatiók is e Berdóczy-féle házról mint a Custodiatushoz tartozó épületről szólnak.

E háznak udvarán az épület falába vágott fülkében a Patrona Hungariae barokkizlésű kőszobra áll. A szobor alakja, bő,ráncos ruhája sokban hasonlít a kármeliták temploma mellett levő nyitott kápolnában látható Immaculata-szoborhoz, melyet Pigler Andor dr. olasz-osztrák barokknak és Diego F. Carlone művészetére emlékeztető alkotásnak tart.[117]) Mindazonáltal e Patrona Hungariae-szobor kevésbbé művészies, kissé elnagyolt kidolgozású alkotás.

A Szűz Anya itt is kigyót tipor lábaival, a fején pedig osztrák birodalmi korona van; előtte a gyermek Jézus áll szintén bő, ráncos ruhában, jobb kezében keresztet tartva. A Szűz Anya jobb kezében jogart tartott — e jelvény ma már hiányzik —, baljával a gyermek Jézus fölfelé nyujtott karját fogja.

Lipót király ideje óta (1657—1705) több szobormű-vön ábrázolják a Patrona Hungariae-t osztrák koronával; több rézmetszetű képen, pénzen is megtaláljuk ezt.[118])

A szobormű domború talapzatán III. Frigyes császár jelmondatát olvashatjuk: A. E. I. O. U. = Austria erit in orbe ultima.[119])

Ugyancsak a szobor talapzatán olvasható e felírás is: 16. S. T. E. I. E. C. 95. Ami jelzi az évzámot: 1695., és a szobor felállítójának nevét: Stephanus Telekessy Episcopus Jauriensis Ecclesiae Canonicus. Jelentheti ezt is: Stephanus Telekessy Episcopus imaginem erigi curavit.

Telekessy István 1682—1699. években a győri őrkanonoki stallum birtokosa volt, és a stallumához tartozó eme házat lakta. Az ő idejében restauráltatta Széchenyi György püspök a székesegyházat, melynek ügyében — ő mint őrkanonok — többször járt Bécsben. Ekkor ren-

116) Győrvárosi lvtár.

117) Pigler: A győri Szent Ignác-templom és mennyezet képei. 7. l.

118) Lásd: Mohl Adolf győri apátkanonok gazdag gyüjteményét.

119) A betük németnyelvű értelmezése: Alles Erdreich ist Oesterreich Untertan.

delte ott a székesegyház részére a 12 apostol szobrát is, melyek ma már nincsenek meg.[120])

Igen valószínű, hogy a Bécsben dolgozó olasz szobrászmesterekkel megismerkedvén, azokkal készíttette az apostolok szobrait, — onnét hozta a saját házának díszére a Patrona Hungariae szobrot is. — 1689-ben már csanádi püspök volt, de továbbra is Győrött tartózkodott, és így címei közé odairathatta a püspök nevet is.

Az osztrák korona a boldogságos Szűz fején, és az Ausztriára vonatkozó felírás is elfogadható megoldást nyer e feltevésben.

Mikor a bástyafalak lebontása által kissé szabadabb területté vált a régi Castrum, vagyis a mai Káptalandomb, és mikor a várőrség kivonult a Castrumból: a kanonoki házak a templom köré sorakoztak. Mindegyik kanonok megfelelő házat kapott a székesegyház szomszédságában: többé nem volt szükség arra, hogy az egyes javadalmasok külön-külön házat építsenek. Mindegyik ház a káptalan tulajdonába ment át, és a kanonokok sorrendjük szerint helyezkedtek el a megüresedett házakban. Így a káptalandombi 13. számú ház sem tartozik ma már az őrkanonokság javadalmához.

Az őrkanonokok nevét, okiratainkban feljegyzett tevékenységét alább a kanonokok névsorában soroljuk fel.

---

[120]) Győri kápt. hit. h. lvt. XI. T. 25641. 25645. 25667. 25692. sz.

D) Éneklőkanonok.

Ősi időtől fogva az éneklőkanonokok kötelességei közé tartozott az istentisztelet rendezése, a zsolozsmánál és a szentmisénél a kar vezetése. Régi hagyomány alapján az Újlaky-féle káptalani Constitutio 5. fejezete részletesen leírja e feladatát. Kötelességei közé tartozott a káptalani iskolában az ének és zene tanítása is. E teendőiben a subcantor (succentor) helyettesítette, akinek azonban saját jövödelméből rendes javadalmat biztosított. A váradi káptalan statutumai 1374-ben előírják, hogy bizonyos napokon, különösen ünnepek előtt tanítsa-gyakorolja az iskolában az éneket és zenét.[1]) Az esztergomi 1397. évi Canonica Visitatio még részletesebben előírja, hogy a succentor pénteken, szombaton, ünnepek vigiliáin tartson rendes előadásokat az iskolában. E napokon az iskola felett rendes joghatóságot is gyakorol.[2]) A káptalani iskolák egyenlő szervezet szerint működtek, azért a győri iskolánál is e gyakorlat valósulhatott meg. A káptalani iskolák megszűnése után is az éneklőkanonok kötelessége maradt, az ma is, a kar rendbentartása, felügyelete, a karénekesek igazgatása; kóták és zeneeszközök megszerzése, időnkint rendes leltárba való foglalása. Felügyelője a székesegyházi karzenészek és karénekesek lakásául szolgáló épületnek is.

Külön jövödelme. A legrégibb időből nem maradtak ránk okiratok, melyek az éneklőkanonok külön jövödelméről tudósítanának; de bizonyosra vehetjük, hogy a 15—17. századokban szokásos jövödelme régebbi jogalapon nyugszik. A káptalani birtokok tizedéből dupla részt kapott. E dupla 3%-ot jelentett, vagyis a közös osztozkodás előtt 3%-ot vett ki a tizedjövödelemből.[3]) Nem kapott duplát Győr, Szentbenedekfalva, Gyirmót, Sebes, Koroncó, Püski, Nádaslak, Mesterháza, Kis- és Nagyécs, Balony jövödelméből. Balony, Gyirmót, Koroncó, Mesterfa birtokoknál arra magyarázzuk e kivételt, hogy ezek nagyobb részben alapítványi javadalmak, de a többieknél nem találjuk a kivétel okát.

Dupla részt kapott a sokorói hegyek bortizedéből, a védenyi bortized feléből.

[1]) Fejér C. D. 9/4. 605.
[2]) U. o. 10/2. 506. l.
[3]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 2. 206. ll.

Vámoson külön jobbágytelke volt, mely után teljesen őt illette a tized; Markota, Vaszar, Lovászpatona teljes gabonatizede (frugatica vulgo Akon) az övé volt. Minden dézsmanegyedből duplát kapott, kivéve Felkést, vagyis a lékai kerületet, melynek kurtadézsmájából, más néven krajcáros dézsmájából nem kapott duplát.

A malmok és vámok jövödelméből sem járt duplája.

A 17. század végén e külön jövödelem összege nem haladta meg a 600 forint értéket. 1712-ben mégis 1128 forint jövödelméről tudunk, miből a succentornak 100 forintot adott.[4])

A vaszari és lovászpatonai dézsmát a győri püspökök engedték át az éneklőkanonoknak; Kálmán püspök visszavette és saját asztalára fordította. 1368-ban azonban ismét visszaadta János éneklőkanonoknak; Péter püspök 1377-ben, Vilmos püspök 1384-ben megerősítették e tized birtokában és élvezetében. 1369-ben a püspök Vaszart visszavette a kántorkanonoktól és helyette Lovászpatonát adta, melynek tizedszedését békében birhatja, a püspöki tisztek és jobbágyok itt nem kellemetlenkednek neki. A 17. században, a török hódoltság idejében e tizedjövödelem is elmaradt; később pedig a falvak tagadták meg kiszolgáltatását. Elszoktak az adózástól. Sok utánjárás, bírói közbelépés után jutott ismét az éneklőkanonok e jövödelméhez. Később a kántorkanonok mindkét falu tizedét élvezte. Bubnich Mátyás kántorkanonok 1716-ban Keresztély Ágosttal is megerősíttette magát e jogában. 1783-ban markotai dézsmája 465 forintot, a vaszari 370 forintot, a lovászpatonai 300 forintot ért, készpénze csak 34 forint és 79 dénár volt; összesen: 1069 forint és 79 dénár jövödelmet jelentett. — Nyuli bordézsmája 14 akó, az écsi 5 akó, a mesterfai 2 akó, a kisbarátii 6 akó, a ménfői 3 akó, a védenyi 8 akó volt; melyeknek összes pénzértéke 54 forintot és 30 krajcárt tett ki. — A tized eltörlése után megszünt e jövödelem — minden kárpótlás nélkül. A legújabb időben a székeskáptalanba bekebelezett szentadalberti prépostság jövödelméből kap $^4/_{22}$-ed részt.

4) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 764—5. l. — III. Szám. k. 2. része, 1631. év jan. 18. feljegyzés. — U. o. 5. T. 1410. 1414. 1415. 1418. sz. — U. o. 8. T. 1422. 1455. sz. Keresztély Ágostféle 1718. évi Can. Visit. — Fejér: C. D. 10/8. 145. l. — Hazai okmt. III. 185. 187. 198. L. a kanonokok névsorában Salamonvári János éneklőkanonok (1366—1394) adatait.

E) **Olvasókanonok.**

Az olvasókanonok elsőrendű rendeltetése, feladata a káptalani iskolában való tanítás. VIII. Bonifác pápa 1303-ban igen sürgette, hogy az érseki és székesegyházi káptalanok mellett iskolák létesüljenek. A székesegyházakban a grammatikában és logikában gyakorlott férfiú legyen, aki a klerikusokat, a szegény iskolásokat ingyen tanítsa; de tanítson másokat is, kik az iskola növendékei közé jelentkeznek. E tanítónak a püspök és káptalan a IV. lateráni zsinat rendelkezése szerint prebendát adjon.[1]) A váradi káptalan statutumai 1374-ben megismétlik VIII. Bonifác 1303. évi rendelkezését és hozzáteszik, hogy az iskola tanulói klerikusok és világiak. Tantárgyak: grammatika, logika, filozófia, a poetika csak rendkívüli tárgy. A tanítás az olvasókanonok kötelessége.[2]) Az 1397. évi esztergomi Canonica Visitatio már részletesebben beszél az olvasókanonok kötelességéről: a lektor az iskola vezetője, aki sublektort is tarthat az érsek és káptalan beleegyezésével. Naponkint 8 előadást tart, a szegényeket ingyen oktatja. Engedélye nélkül senki előadást nem tarthat a káptalani iskolában. A tanulókat büntetheti, be is börtönözheti. Éjjelre senki sem maradhat ki 1 órán túl.[3]) — A váradi káptalan statutumai azt is megmondják, hogy az iskola tanítója mit követelhet növendékeitől: Karácsonykor 1 kappant, 2 halat és kenyeret; husvétkor 2 kenyeret, 1 sajtot, 8 tojást; Szent Gál napján 1 kakast vagy tyúkot és 1 dénárt; télen fát az iskola fűtésére. A kolduló deákoktól semmit sem kérhet.[4])

Az olvasókanonok kötelességei közé tartozott még a káptalanhoz beérkező hivatalos okmányok elhelyezése, megőrzése; a hiteleshelyi okiratokból kért másolatok ki-

[1]) Fejér: C. D. 8/7. 59. l.
[2]) U. o. 9/4. 605. l.
[3]) U. o. 10/2. 506. l.
[4]) Fejér: C. D. 9/4. 605. l.

adása; a jogi ügyekben kiadandó hivatalos iratok aláírása; megpecsételése és kiadása. A hiteleshelyi levéltár felügyelete, őrzése. Polosticzay András (1599—1615) olvasókanonok hivatalos esküje is e kötelességeket sorolja fel.

Ez a kötelesség terheli az olvasókanonokot ott, hol nem volt káptalani iskola, és terheli ma is a káptalani iskolák megszünése után.

Külön jövödelmei. A régi időből ide vonatkozólag sem maradtak ránk írásos bizonyítékok; de itt is feltételezzük, hogy a 15—17. századbeli külön jövödelmek régebbi keletűek voltak. Tizedet kapott az olvasókanonok a káptalani birtokok nagyobb részének, nevezet szerint az abdai, bácsai, fehértói, markotai, patonai, sárási, szentpáli, vámosi, védenyi, zánki birtok minden jövödelméből; úgyszintén a patonai malom keresetéből; továbbá a tótii hegyjogból, a személyes dézsmából, a fehértói és abdai tó, valamint a Rába halászatából; a sokorói bortizedből, a védenyi tizedből és a dézsmanegyedből.

A felosztás alá kerülő eme jövödelmekből először az olvasókanonok vette ki tizedét, csak azután került közös felosztás alá.[5])

Amióta a tized megszünt, az olvasókanonok külön jövödelme is elmaradt. A legújabb időben a káptalanba bekebelezett szentadalberti prépostság jövödelméből $^5/_{22}$. részt kap.

---

[5]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 692. 764—5. ll. II. Szám. k. 127. l. — III. Szám. k. 50. l. — U. o. 8. Cth. 607 sz, — Keresztély Ágost-féle 1718. évi Can. Visit. 16. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. 3. Lad. 9. Fasc. 357. sz. 4. Lad. 10. Fasc, 448, sz, — 10. Lad. 28. Fasc. 1136. sz. — 22. Lad. B. Fasc. 78. sz. — 24, Lad. H. Fasc. 379. sz. — 24. Lad. G. Fasc. 341. 345. sz. IV, felv. jk. 349. l.

F) **Nagyprépost.**

A káptalani nagyprépost jogait és kötelességeit meghatározza az általános egyházjog; e kereten belül a győri nagyprépost kiváltságait és kötelességeit csak a 16. században részletezi az Újlaky-féle 1550. évi Káptalani Constitutio az I—II. cikkelyben. Röviden a következőkben foglalják össze: 1. a győri városi bírót a káptalannal együtt a prépost választja, illetőleg a polgárok választását megerősíti. A hármasjelölés mindig a polgárság joga volt. A bíró nemcsak Győrött, hanem a hozzátartozó két helyen, Bácsán és Sáráson is gyakorolta majd egy századon át intézkedő jogát.

2. A nagyprépost a bácsai prediális nemeseknek főispánja; még 1699-ben is ily címen ír nekik Matusek András és megparancsolja, hogy a protestánsok térjenek vissza a katolikus egyházba.

3. A nagyprépostot illeti meg a káptalan összes jobbágyai felett az ítélkezés a kisebb dolgokban, valamint az egy márkát meg nem haladó büntetés kiszabása is. Fontosabb ügyekben és oly kihágásokban, melyeknél a büntetés az egy márkát meghaladta, a prépost csak a káptalannal együtt ítélkezhetett, és szabhatta ki a büntetést. A prépostot és káptalant közösen illette meg a végrendeleti ügyekben, és a végrendelet nélkül elhalt jobbágyok birtokára vonatkozó ítélkezés, rendelkezés.

4. A prépost joga: a káptalan összehívása, gyűlésein való elnöklés; az egyes kanonokok felett való felügyelet abban, hogy kötelességeiket lelkiismeretesen teljesítik-e? Továbbá a mulasztók és rend ellen vétők megintése, megdorgálása. A kanonokok felett való ítélkezés és esetleg büntetés kiszabása a teljes káptalan joga. Fontosabb ügyekben csak a püspök bíráskodhatott a kanonokok felett.

5. Győrtől három napon túl terjedő távollétre a prépost adhatott engedélyt a kanonokoknak.

6. Nemcsak joga, hanem kötelessége is a prépostnak a kanonokok felett való felügyelet oly irányban,

hogy az istentisztelet megtartásában, a kórusi zsolozsma végzésében, a káptalani vagyon kezelésében lelkiismeretesen teljesítsék a kanonokok a rájuk bízott feladatot.

7. A prépost kötelessége: a káptalan jogainak, kiváltságainak, vagyonának megvédése. Ily ügyekben saját költségén kellett megjelennie a királyi kúriánál, a rendes bíróságoknál, a vele kiküldött kanonokok költségéről azonban a káptalan gondoskodott.

Ma e jogok és kötelességek az egyház általános törvénykönyvének rendelkezése és az idők változása szerint meglehetősen szűk térre szorultak vissza. Ma ez állás inkább díszt, egyházi méltóságot jelent, mint jogokat. A káptalani Statutumok mégis részletesen felsorolják kötelességeit, melyekről itt nem kell megemlékeznünk.

A nagyprépost külön jövödelmei. A nagyprépost külön jövödelmeivel is csak a 15—18. századokban találkozunk okiratszerűen, de ezeket is régibb keletűeknek kell tartanunk.

1. A nagyprépost a káptalani birtokok nagyobb részéről, úgymint: Abdáról, Bácsáról, Fehértóról, Markotáról, Nyulról, Patonáról, Sárásról, Szentpálról, Vámosról, Védenyből, Zánkról a terragium címén fizetett dézsmából ötödöt kapott; 2. a sokorói hegy bordézsmájából, a káptalantóti hegyjog címén járó borból ötödöt kapott; 3. a védenyi bordézsmából csak félötöd illette meg. Erre nézve a prépost és káptalan között folyó perben 1543-ben Újlaky Ferenc püspök így ítélt régi okmányok és gyakorlat alapján. Ugyanezt az 1550. évi Constitutio 19. cikkelyébe is felvette a püspök és káptalan. 1622-ben káptalani határozat is megismételte, — mégis 1624-ben Ivánczy János prépost kedvéért kivételt tett a káptalan, és egész ötödöt adott neki. 4. Az összes dézsmanegyedekből is ötödöt kapott; 5. a malmok közül csak a patonai adott ötödöt, a többi nem; 6. az abdai és győri vám jövödelméből sem járt ötöde; 7. Szentjános, Szentpéter, Szolnok községekből, melyek az óvári királyi uradalomhoz tartoztak, minden terményből tizedet kapott, a bárányokból és egyéb háziállatokból is. E tized értéke a 17. század végén 200 forint, 30 köböl búza, 30 köböl árpa, 270 köböl zab. A 18. század első felében (1743) a szentjánosi bárány, liba, csirke és méhraj dézsmát 22 forintért, a szentpéterit 20 forintért, a szolnokit 62 forintért váltották meg a jobbágyok. 8. Nagyölbő, Nagyasszonyfa és Borgáta vasmegyei falukból is tizedet kapott, aminek értéke a 17. század végén 23 forintnak

felelt meg. 9. Kemenesaljáról szintén tizedet kapott, aminek értéke a 17. század végén 100 forint volt. Összes dézsmájának értéke 1413 forint és 13 dénár volt.[1]) — Mikor a tized megszünt, a nagyprépost is elvesztette minden külön jövödelmét. A legújabb időben a székeskáptalanba bekebelezett szentadalberti prépostság jövödelméből kap $^{7}/_{22}$-ed részt külön javadalmazásként.

---

[1]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. $34^{1}/_{2}$. 764—5. ll. — III. Szám. k. 122. 134. l. — U. o. 11. Téka 215I. sz. — 43. T. 478, sz. U. o. Keresztély Ágost-féle 1718. évi Can. Visit.

V. Kanonokok lakóházai.

A káptalan belső szervezetével kapcsolatban szólunk a kanonokok lakóházairól, — habár teljes képet nem is tudunk e tekintetben megrajzolni. A káptalanok, mint a püspöki székhely középponti papi testületei még a magyarországi katolicizmus első idejében is közösségben, közös háztartásban éltek, szabályok, kánonok szerint,: innét a kanonok elnevezés is. Igy volt ez bizonyára Győrött is az első századokban. Győr különleges helyzete hamarosan megszüntette ezt az állapotot. A tatárdulás után az osztrák herceg, majd a cseh Ottokár dúlta, rombolta a várat és várost. Frigyes német császár pedig még a székesegyház mellé is istállókat épített, mert a várban levő házakban nem tudott megszálló népével elhelyezkedni. Hunyadi János és az országos rendek e miatt 1446-ban Jenő pápánál emeltek panaszt a császár ellen.[1]) Megérthető, hogy a kanonokok szétszóródtak a városban; még javadalmaikhoz tartozó házaik sem voltak, hanem kiki saját tehetségéhez mérten vett vagy épített magának házat. Az ellenséges támadáson kívül a tűzvész is gyakran pusztította a várost: azért nem csodálkozhatunk rajta, ha a 15—17. században igen szegényes kanonoki lakásokkal találkozunk. Gyér adataink nyomán nem sok lakóházat, káptalani épületet tudunk felsorolni, melyeknek fekvését a mai viszonyok szerint meg tudjuk határozni, legalább is hozzávetőleg.

A székesegyház déli szomszédságában állott a *káptalani iskola* épülete, benne a sublektor és a növendékek lakása; mellette az *őrkanonok* háza. Mindegyik a mai káptalani gazdasági udvar környékén a Káptalandombon. Ez épületeket 1566-ban Teiffel Kristóf élelmezési főtiszt elfoglalta, élelmezési házzá, és tisztek lakásává alakította át. Többé nem is kerültek vissza a káptalan birtokába; hiába kérte a káptalan, hiába ígérte meg visszaadásukat ismételten a király. E környéken volt a *prépost* háza is, mely szintén e török időben pusztult el. Okmányaink nem említik név szerint, de a dolog rendje megkövetelte, hogy az iskola környékén lakják az *olvasókanonok* is,

[1]) Villányi Szaniszló: Győrvár és város helyrajza, erődítése a 16. és 17. században. 24. l.

aki az iskola tanítója és felügyelője volt. E házak pusztulásának pontos idejét nem tudjuk meghatározni.

Az őrkanonok elfoglalt háza helyett 1612-ben Balázsffy Tamás a mai káptalandombi 13. számú ház helyén épített magának és őrkanonok utódainak házat, mely azonban az 1646. évi nagy tűzvészben alapjáig leégett. 1648-ban újból felépítette Berdóczy György. A 17—18. században át ez volt az őrkanonokok javadalmi lakóháza.[2])

A székesegyház déli szomszédságában épült a *Szent Katalin* oltárjavadalom kőháza, melyet 1586-ban Zlatáry Péter kanonok épített újra a káptalan beleegyezésével a saját használatára. E házról sincs szó többé a 17. században, tehát a török időben elpusztult.

A *Szent Katalin Oltár* másik háza a káptalandombi mai 11. számú háznak felelt meg, melyet szintén kanonok lakott az oltárjavadalomnak a káptalanba való bekebelezése után. A 17. században katonai szertár céljára foglalták le a várparancsnokok, és csak a 18. században került vissza a káptalan kezére.[3])

Szalay János szentadalberti prépost 1655-ben házát utódainak hagyta. E házat lakták a 17—18. században a szentadalberti prépostok. Nagy Mihály és Pechmann Herman báró meg is nagyobbították, át is építették, hozzácsatolták a harangozó házát. A mai káptalandombi 15. számú háznak felel meg ez épület.

A 16. században már a káptalan tulajdona a mai káptalandombi 16. számú ház is, ezt Bubnich Mátyás kanonok lakta; falába Mária-képet is illesztett, mely előtt szombati napokon való mécsvilágításra alapítványt is tett.[4])

A nagyprépostnak a főtéren, a régi városháza telkének egyik részén álló *kőházat* is ismerjük a 16. században. Ennek szomszédságában pedig a Szentháromság-kápolna háza feküdt, melyet a kápolna kanonokigazgatója lakott. E házakat is elfoglalta a katonaság és a török világban el is pusztultak.[5])

[2]) Győri kápt. m. lvt. 5. Cth. 189. sz. — 7. Cth. 450. sz. 8. Cth. 556. 616. 619. sz. — 5. T. 184. sz. — 8. T. 1736. sz. Győri kápt. hit. h. lvt. 17. Lad. 49. Fasc. 2102. sz. — L. Az épület falába illesztett márványtábla feliratát.

[3]) L. az oltárjavadalmak beirásánál. (Bedy: A székesegyház tört.)

[4]) L. az alapítványjellegű káptalani terhek leirásánál.

[5]) Győri kápt. hit. h. lvt. 2. felvall. jk. 192. l. — 3. Felvall. jk. 27/a. 276. l. — Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 88. l.

A Káptalandombnak a Dunára néző során, a mai 13., 15., 17., 19. számú házak helyén és táján feküdt valamikor a káptalani *beneficiátus*-féle ház, melynek délről nyílvános tér, északról a dunakapui őrtorony volt a szomszédja. E kicsike ház a 17. században vagy valamelyik kanonokházba olvadt bele, vagy a vár kiépítésekor elpusztult. Ide építettek a székesegyházi *harangozó* részére kisebb házat, melyet az adalberti prépostok saját javadalmi házukhoz csatoltak hozzá később.

Itt volt Lóny Mihály olvasókanonok magánháza, melyet 1639-ben, Szombathelyre való átköltözésekor 700 ezüst tallérért eladott Alberti Prym Márton rábaközi főesperesnek. Ezt vette meg Szalay János. Erről már szóltunk.

A mai *Sarkantyuköznek* megfelelő *Uri-utcában,* melyből egyenesen a székesegyházhoz vezetett fel egy kis köz, állott a 17. században *Cyriaky* György szentadalberti prépost háza, melyet Ivánczy János nagyprépost örököseitől vett meg 1648-ban 1600 forintért, 1650-ben pedig eladott 800 aranydukátért. E ház északi oldalán állott a nyílvános városi *Óratorony*. E ház felett a dombon állott *Káldy Mihály* nagyprépost háza, közvetlenül az óratorony mellett; nyugatról az élelmezési ház, kelet felől pedig *Baranyai* Péter kanonok háza volt a szomszédja. Ezt a Káldy-féle házat az ifjabbik Draskovich György püspök Káldy halála után magának foglalta le földesuri jogon, és a pozsonyi klarissza-apácáknak adta el. — E házak 1646-ban az óratoronnyal együtt leégtek, elpusztultak. E két ház — a Káldy- és Baranayai-féle — a leírás tanúsága szerint a mai két Lépcsőköz között levő területen feküdtek.[6])

E lakásviszonyokról méltán írhatta Széchenyi György püspök a káptalannak: »Volt-e házok a Custos, sz. Adalberti prépostság házán kívül? Egy sem; mit tudtak ezok szegények szörzeni pro successoribus? sőt akit más szörzött is, elosztják magok között.«[7]) Káptalan-Győr különböző utcáiban laktak a kanonokok. Az örökösök nélkül elhalt jobbágyok házai a káptalanra mint földesúrra szállottak át, ezeket vették meg egyes kanonokok, vagy pedig a városi polgároktól vásároltak maguknak lakóházat.

[6]) Győri kápt. hit. h. lvt. 8. felvall. jk. 335. l. — 9. felvall. jk. 122. 215—6. l. 10. felv. jk. 85—6. 312—13. ll. — Adalberti prépostság oklvt. 1. Tárca, 15. sz.

[7]) Győri kápt. m. lvt. 7. Cth. 450. sz. Széchenyi Györgynek 1681-ben Rákosról kelt levele.

Okmányainkból felsorolunk néhány esetet az előadottak megvilágítására. 1499-ben Mesztegnyői Lukács kanonok megvette a káptalantól Péter soproni főesperes és káptalani jegyző házát, melynek árát évi osztalékából 1506-ig törlesztgette.[8]) 1507-ben Győri Jakab mesterkanonok a meggyilkolt Mihály orvos házát vette meg 60 forintért.[9]) 1509-ben Hospital Pál kanonok néhai Munkácsy Márton kanonok házát vette meg.[10]) 1517-ben Iborliczkói István csornai prépost, kanonok a káptalani várban vett meg a káptalantól egy házat.[11]) 1523-ban Letenyey János kanonok az elhunyt Meszlényi György püspöki helynök házát kapta meg a káptalantól oly feltétellel, hogy a ház a káptalan tulajdona marad és joghatósága alá tartozik ezentúl is. Ezt Letenyey Jánosnak a káptalanban Komlósy Benedek, Révkomáromi Pál, Meszlényi Pál szentbenedekfalvi plébános, Zanathy Imre karbeli pap és Söptéry Mihály nyuli káplán közjegyzők előtt kellett elismernie. Arra is kötelezte magát, hogy a szükséges javításokat saját költségén eszközli; és hetenkint egy szentmisét mond a káptalan szándékára.[12])

E házak egyáltalában nem voltak értékesek, akár építési anyagukat, akár térfogatukat, akár lakályosságukat vesszük tekintetbe. Ludányi Péter kanonok házának fele fából, fele kőből épült; a fából készült falat sárral kenték be. 1548-ban e házat új birtokosa, Zabó János káptalani jobbágy 32 forintért adta el.[13]) 1540-ben Zanyi Péter Nándory Lukács kanonoknak adta el Varga-, másként Német-utcai házát 36 forintért.[14]) 1543-ban Velykey Márk szentadalberti prépost 20 forintért vett a káptalantól üres házhelyet a várral szemben levő Rába-utcában.[15])

Az 1567. évi városi telekjegyzőkönyv[16]) kevés kanonokházat sorol fel: Az *Alsóközéputcában* a prépost háza az Újutca felé $7^1/_2$ ° széles, az Alsóközéputca felé $16^1/_2$ ° hosszú. E ház az, melyről már fentebb szóltunk, mint a főtéren, a piacon fekvő épületről.

[8]) I. Szám. k. 46. 163. 165. l.
[9]) U. o. 183. 186. l.
[10]) U. o. 222. l.
[11]) U. o. 425. l.
[12]) U. o. 584. l.
[13]) Győri kápt. hit. lvt. 1. felv. jk. 98. l.
[14]) U. o. 29—30. l.
[15]) U. o. 77. l.
[16]) Győrvárosi lvt.

A hegyen: a lengyel keresztes lovag háza 2° széles, 4° 2' hosszú. A lébényi prépost háza $6^1/_2$° hosszú, 2° széles. De üres házhelye is volt ugyanitt a prépostnak, Máthéssy Istvánnak.

Az 1617. évi városi telekjegyzőkönyvben már sokkal több kanonoki házzal találkozunk. A Szent Rudolf-utcában (a mai Szent László király-utca) volt Iványczy János nagyprépost sarokháza, mely 13° hosszú, a Szent Vilmos-közben (Első Lépcsőköz) 19° széles.

Baksay István kanonok sarokháza, melyet Hanenstein Mátyás kiérd. élelmezési magtárkezelőtől vett, 5° hosszú, a Lépcsőköz felé 10° $4^1/_2$' széles. E két ház körülbelül a mai Bárány (Pannónia) szálló környékén feküdt a mai Szent László király-utcában.

A *Szent Miksa-utcában* volt *Lépes* Bálint őrkanonok sarokháza, melyet Ergely Ferenc veszprémi püspöknek adott el. Ennek hossza 6° 5', szélessége 12° $1^1/_2$'.

A *Szent Sebestyén-utcában* (a mai Teleky-utca) szintén volt Lépes Bálintnak sarokháza, melyet azonban Szappanfőző Ferenc polgárnak ajándékozott.

A *Szent Mátyás-utcában* (a mai Kazinczy-utca) a bécsikaputól jobbkézre *Nagyfalvy Gergely* pápói prépostnak volt sarokháza, melyet Buday Mártontól vett, annak pedig Naprághy Demeter érsek adta ajándékba. E ház a nagyobbak közé tartozott, mert hossza a tér felé 10° 3', a Szent Lázárköz (Kármelitaköz = ma Deák Ferenc-utca felé 8° 2'. Itt volt *Farkas* kanonok háza is, melyet Naprághy érsektől vett, 7° 1' hosszú, 10° $2^1/_2$' széles. Mindkét ház eredetileg Máthéssy György v. püspök, kanonok tulajdona volt.

A *Szent Erzsébet-utcában* (a mai székesegyháztól az Apáca-utcán végig húzódó utca) a baloldali házsorban, mely a székesegyháztól a szentdombi bástyáig húzódott, feküdt Balásffy Tamás őrkanonok 16° hosszú, a Szent Lénárdközben pedig 10° $1^1/_2$' széles háza; Mihály apátkanonok (Monoszlay Mihály zirci apát) 7° $1^1/_2$', a Szent Sebestyén-utcában (a mai Teleky-utca) 9° 2' széles háza, melyet a káptalantól vett.

A *Bástyasoron* találjuk Altabak János kanonok 14° 2' hosszú, 17° 5' széles házát, melynek bejárója is 3° 3' hosszú. Több házhelyből álló kertje is van. — Itt volt Köntös János soproni plébános sarokháza is, melynek hossza 10° 3', a Szent Margitközben (Álomköz) 10°.

A *Szent Mihály-utcában* (a mai Ispita- és Opitz-utca) volt Fülei Farkas Tamás apátkanonok sarokháza, 14° hosszú és 5° széles területen.

A *Szent László-közben* nyéki Vörös Mátyás kanonok 7° 2½' hosszú, 6° 1' széles háza feküdt.

A *Szent Móric-utcában* (ma Apátur-utca) feküdt Farkas kanonok háza, melyet Gáspár paptól vett. A kisebbek közöl való e ház, mert hossza 2° 5', szélessége a Schvybogen-közben 9° 2'.

A *Szent Jeromos-közben* (a Káptalandombon a 2. Lépcsőköztől a régi szeminárium felé elhajló utca) állott Nagyfalvy Gergely 2° 5' hosszú, 7° 5' széles háza, mellette üres telekkel.

A *Szent Ágoston-utcában* (a régi szemináriumtól a székesegyház felé vivő utca) állott Pozsgay Márton 5° 5' hosszú, 10° 2' széles háza.

A *Szent Rudolf-utca* (Szent László király-utca) sarkán a 17. század legelején Altabak János szentadalberti prépost épített hatalmas barokk-stílű kőházat, melynek a Szél-utca (Jacobus-Gassen) felé néző homlokzata még régibb eredetre vall. A ház Győrnek ma is legszebb barokképülete, bár homlokzatát, árkádos folyosóit és udvarát újabb tulajdonosai össze-vissza törték, át- és beépítették.

Bár az 1649. évi Draskovich György püspök ellen hozott pozsonyi rendkívüli bírósági ítélet megengedte a kanonokoknak, hogy a székesegyház környékén szerezhetnek házakat, még akkor is, ha e házak a püspök területén feküsznek: mégis még a 18. század elején is szerteszét a városban laktak a kanonokok, mint az 1703. évi városi telekjegyzőkönyv igazolja.

A *Szent Erzsébet-utcában* Bubnich Mátyás kanonoknak volt 7° 4' hosszú, 6° 3' széles emeletes háza; Zichy Pál gróf kanonoknak 9° 2' hosszú, 8° 3' széles emeletes háza. E két ház közvetlenül a székesegyház szomszédságában feküdt. Innét folytatólag a Dunakapu felé állt Lacza János, Nagy Mihály és Pagelli György kanonokok háza, melyek mégis a mai Káptalandombon, a dunakapui bástya szomszédságában feküdtek, és a nagyobb házak közé tartoztak. — Erdődy Ádám gróf pápói prépost háza a Káptalandomb alján és a Szent Anna-utcában (a mai Jedlik Ányos-utca) volt. A mai »káptalani iskola« házán túl (Apáca-utca 5. szám) találjuk Matusek András kanonok emeletes házát, melyben az emeleten 2 szoba, 1 konyha, 2 bolt (bolthajtásos helyiség), a földszinten 2 szoba, 1 konyha, 1 bolt, 2 pince, 6 lóra istálló, kút, kicsi udvar volt: tehát a legnagyobb házak egyike. A ház hossza 5½°, a *Szent Menphért-közben* (ma Szappanosköz) 16° 1' széles.

A *Szent Albert-utcában* (ma Megyeház-utca) Liptay Ferenc kanonoknak volt nagyobb háza.

Fent a hegyen, vagyis a mai Káptalandombon már egyre szaporodnak ekkor a kanonokok házai.[17])

A szűkre mért lakóházak pótlására a külső telkeken kerteket szereztek a kanonokok, hová naponkint kijárhattak üdülni.[18]) 1519-ben Iborliczkói István külső kertes háza után 18 dénárt, Meszlényi György kanonok kertje után 28 dénárt, Ludányi Péter háza és kertje után 6 dérárt fizetett uriadó címén.[19])

A 17. században Győrszigetben, a püspök területén találkozunk kanonokok kertjeivel.[20])

---

[17]) A régi utcák meghatározását Villányi Szaniszló 1. munkájából vettük át.

[18]) I. Szám. k. 52. l. 1499. év

[19]) I. Szám. k. 463—4. lapok között levő betoldás.

[20]) Győri kápt. hit. h. lvt. felvallási jk. tanusága.

VI. A káptalan javadalma, jövödelme.

E cím alá foglaljuk össze a káptalan jövödelmet hozó birtokait, szőlőit, halastavait, dézsma- és dézsmanegyed jövödelmét és hasznos jogait, — de mindegyikről külön-külön tárgyalunk a rendelkezésünkre álló adatok alapján.

A káptalan birtokai — falui.

Az első századok (12—15) is elég zavart, kárt zúdítottak a káptalan birtokaira. A háborús viszonyok többször letarolták az útbaeső birtokokat, megsemmisítették a tized-, kilenced-jövödelmet, sőt egész jobbágyfalukat törültek le a birtoktestektől, de az igazi pusztulás a török háborúk idején következett be a 16. és 17. században, mikor a virágzó jobbágyfalvak pusztahellyé váltak, nagy birtoktestek végleg elvesztek, mások sok küzdés, költség árán lettek ismét jövödelmethozó javakká. Ez utóbbi állapotokról néhány általános vonást akarunk előrebocsátani.

A 16. század első felében a Bakits-család és Török Bálint hatalma alá kerültek a győrmegyei faluk és káptalani jövödelmek. A Bakitsok ellen bírói eljárás indult a felbecsülhetetlen kár megtérítéseért; a többi foglalókat a törvény rendelkezésének értelmében barátságos úton kérte a káptalan javainak visszaadására.

Az 1542. évi besztercebányai országgyűlés kimondotta, hogy a II. Lajos halála óta beállt zavarok és török háborúk idejében elfoglalt birtokok és mindenfajta jövödelmek jogos birtokosaiknak visszaadandók. A 3. cikkely meghagyja, hogy az egyházi javadalmakat és tized-jövödelmet, melyet a király nem adományozott el, hűtlenség terhe alatt adják vissza a jogtalan birtokosok. A 21. cikkely megköveteli, hogy az erre kiszabott időig minden erőszakos foglalás, fosztogatás, elnyomás megszünjék.

A győri káptalan e törvényes rendelkezések alapján Izsaiás deákot, Badhochy Mátyás győrmegyei szolgabírót és Felpéczi Miklós deákot Török Bálint feleségéhez, Pempflinger Katához Ozorára küldte avval a felhívással, hogy a tisztviselői által elfoglalt győrmegyei falukat és tizedeket haladéktalanul adja vissza. A visszafoglalás hivatalos küldöttség által történt meg, amelynek értékes élelmiszerajándékkal kedveskedett a káptalan.[1])

[1]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 269—271. ll. Feria 6. proxima post Ascensionem Domini ex Commissione Capitularium occupatoribus possessionum totalium et porcionum Capituli in Comitatu Jauriensi existentium per Magistros Joannem Baráthy custodem et Jacobum Borhy decanum misimus pisces diversi

A törvény azonban nem volt oly erős, hogy a baranyamegyei legnagyobb birtokot is visszaszerezhette volna. Itt még a török volt az úr; annak kiszorítása után szóba sem kerülhetett többé e birtoktest visszaszerzése.

A földbirtoknál is értékesebb volt a tized-jövödelem, azért országos intézkedéseket hoztak az országgyűlések annak védelmére is. I. Ferdinánd királynak 1552. évben Pozsonyban kiadott 13. dekrétuma a 18. cikkelyben intézkedett, hogy a győri püspökség elajándékozott javai visszakerüljenek jogos tulajdonosához.[2]) A káptalant annyiban érintette ez intézkedés, hogy megszabadult rossz szomszédjától, dézsmájának és dézsmanegyedének gyakori lefoglalásától. — Az 1555. évi pozsonyi 16. dekretum 12. cikkelye arról intézkedett, hogy a Miksa és Ulászló királyok által elzálogosított szarvkői várhoz tartozó javakból a győri püspök megkapja tizedét, mely ősi jogon megilleti, és amelyet Fürsth Konrád erőszakkal foglalt el.[3]) Így azután a káptalan is hozzájutott dézsmanegyedéhez. II. Mátyás megkoronázása után 1609-ben Pozsonyban tartott országgyűlés 17. cikkelyében megparancsolta a vármegyék alispánjának, hogy a tized-jövödelmek erőszakos lefoglalóit kettős kártérítésben marasztalják el. Az 1613. évi pozsonyi országgyűlés 19. cikkelye névszerint intézkedik a győri püspökség és káptalan védelméről, mikor elrendeli, hogy az óvári királyi uradalom tisztjei ne avatkozzanak bele a mosonmegyei dézsmák ügyébe.

Az 1622. évi soproni országgyűlés 50. c. a győri püspök és káptalan javára szolgáló 1542. évi 21., 1552. évi 18., 1555. évi 12., 1613. évi 19. cikkelyeket újból megerősíti.[4])

E gyakori törvényes intézkedés mutatja, hogy nagy szükség volt a védelemre. Eme századok bizonytalan birtokviszonyait jellemzi az a körülmény, hogy a törvényes rendelkezések sem tudták megvédeni a birtokosokat, különösen az elegendő fegyveres erővel nem rendelkező egyháziakat.

Mielőtt az egyes birtoktestek ismertetésébe belekezdenénk, jelezzük, hogy nemcsak jövödelmezőség nézőpontjából foglalkozunk e falukkal, hanem rövid vonásokban történeti multjukra, művelődési viszonyaikra is kitérünk

generis: carpiones (ponty), barbotam (harcsa) unam magnam, lupos (csuka), murinas (menyhal), usonem (viza) salitum, cancros et alii generis pro den. 92, Wien 2, panes den. 12, piper (bors) et crocum (sáfrány), den. 13. Wien 2, vinum den. 16.

[2]) Corpus Juris Hung. — [3]) U. o. — [4]) U. o.

I. Győr.

Győrről, mint a káptalan székhelyéről, elsősorban akarunk szólni. Itt azonban kitűzött célunktól el kell térnünk. Győrnek sem történeti multjáról, sem kultúrális viszonyairól nem értekezhetünk. Ez a tárgy ugyanis köteteket megtöltő akkora anyagot ölelne fel, ami viszont dolgozatunk keretében nem fér el. Azért rövid vonásokban csak a káptalant érintő gazdasági vonatkozásait soroljuk fel. Győr városa maga is több részből áll. Ezeket egy-két vonással külön-külön kell megemlítenünk. Azt is őszintén meg kell vallanunk, hogy e területek gazdasági viszonyairól a 12—15. században alig találunk valamelyes adatot. Mégis megemlékezünk oly történeti és egyben gazdasági dologról, melyre dolgozatunk folyamán ismételten is vissza kell térnünk. 1271-ben V. István király a győri külvárosból a várba telepítette be a vendégeket (hospites), és a fehérváriakéhoz hasonló szabadsággal ruházta fel őket: kivette a várispán mindennemű joghatósága alól; maguk választhattak birót, kit a király erősített meg; a várispánnak járó fél ferto fizetése alól is felmentette őket; szabad vásárjogot engedett a várban és a váron kívül fekvő faluban, hol a várispán és tisztviselői semmi joghatóságot sem gyakorolhattak, — csak a szombati vásár díját kapja meg a várispán, mint eddig is. A vendégekkel egyenlő szabadságot élveznek a püspök és káptalan népei e faluban (villa), de a terrágiumot tartoznak uruknak megfizetni pünkösd nyolcada alatt. Egyebekben sem a vásárban, sem másutt az országban adót nem fizetnek. Házaik javítására vesszőt, földművelésre földet kapnak: azért nekik adja a Dunaszigetet (Győrsziget), berkeivel, rétjeivel, halászatával. Nekik adja Malomsok falut (Révfalu) Zámolyig; továbbá Zerphel monostor üres földterületét, melyet Terendőiül-nek neveznek, a Rába mellett. (Ismeretlen hely). E vendégekhez sorozza Zolga-Geur (Szolgagyőr) vendégeit, a királyi asztalnokok (tavernicorum) manzióit, a keresztesek Szent János-hospitáléját, és Szent Adalbert falu népét —, hogy egyenlő szabadságuk és joguk legyen. Árumegállítás jogával ruházta föl Győrt az Ausztriából jövő kereskedőket illető-

leg. — IV. László 1273-ban a győri vár előtt letelepedett és bárhol levő káptalani jobbágyokat kivette a rendes megyei bíróság alól — még lopás esetében is — mint a káptalan régi kiváltságlevelében már e szabadság benne volt.[5])

Káptalan-Győr

vagyis a tényleges város, mely közvetlenül a várra támaszkodott, és a mai belső város területét foglalta magában.

a) A jobbágyok telkeik, házaik után fizették a földesúri adót, azért az adóból a művelés alatt álló telkek számára és nagyságára is visszakövetkeztethetünk. A 14. század elejétől kezdve 70 dénárt fizetett egy egész jobbágytelek.[6]) A 15. század végén az adózás egy időre megszünt. 1489-ben földig égett a város, úgyhogy Mátyás király is hat évre felmentette az adózás alól. A felépülés után ismét helyreállt a régi adózás. Az adó összege 64 forint volt.[7]) Ebből látjuk, hogy még századok multával is változatlan maradt az adózás. Az egész 16. században át 60—70—80 forintnyi adót fizetett a város, ami annak a jele, hogy a porták száma nem növekedett.

Részint személyes szolgálatáért,[8]) részint elemi csapások miatt több jobbágyot felmentett a káptalan a rendes adózás alól. A felmentettek cédulát kaptak a préposttól, és adó helyett azt szolgáltatták át az adószedő bírónak, aki viszont e cédulákkal számolt le a hiányzó adóról. A 17. században kerekszámban 100 forintot tett ki a város földesuri adója.[9])

b) a cenzuson, vagyis a földesuri adón kívül tizedet is fizetett a város minden terményéből. A tized kijárt az őszi és tavaszi vetésből, borból, bárányból.[10]) Többször bérbe is adta a káptalan a dézsmát, mivel beszedése sok nehézségbe ütközött.[11]) Értéke a 16. század folyamán

[5]) Fejér: C. D. VI., 146. l. V. 2. 112. l.

[6]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. $34^1/_2$ l. 131. 1314. év.

[7]) U. o. 445. 477. ll. — Czeh jegyzetei. Akadémia 15, II. 110 db.

[8]) U. o. 212. l. 1508. év.

[9]) U. o. III. és IV. Szám. k. több helye.

[10]) A bárányдézsma értéke 1550-ben 10 frt. III. Szám. k. 75. l. — Kalmár Balázs 1547-ben 1 tallért fizetett bordézsma fejében. U. o. 51. l.

[11]) I. Szám. k. 342. ll. 1514., 1513. év. — III. Szám. k. 1631-ben. Szent György-napi feljegyzés.

18—20—25—36 forint között váltakozott;[12]) a 17. század folyamán pedig változatlanul 25 forint.[13])

Akinek vetése nem volt, dézsmaváltság fejében *keresztény pénzt* fizetett[14]) amit házankint 5 krajcárban állapított meg a káptalan. Befolyt belőle 1504-ben 3 forint 72 kr., 1512 ben 14 forint.[15])

c) Sokkal nagyobb terhet rótt a város polgáraira a *hadipénz* (pecunia exercitualis), vagy *fegyveresek díja* (taxa pro armigeris). A földesúr jobbágyaira vetette ki azt a költséget, amelyet fegyvereseinek, bandériumának felszerelésére, eltartására kiadott. De ez nem volt állandó teher, hanem csak a jelentkező szükség szabta meg.

Ez adó összegét egy-két példával mutatjuk be. 1507-ben első izben 44, másodízben 50 forintot fizetett a város e címen;[16]) 1511-ben 50 forintot,[17]) 1514-ben 61 forintot;[18]) 1525-ben a Nagyhatvanba — a fegyveres országgyűlésre küldött 20 huszár költségére 105 forint és 25 dénárt;[19]) 1526-ban a rendkívüli körülmények a városra is rendkívüli terhet róttak: fizetett hadiköltségekre 238 forintot, és 2 katona felszerelésére külön 22 forintot, — és még hátralékban maradt 100 forinttal.[20])

Ez adó kiszabásának mértékét 1515-ben találjuk meg, mikor portánként 40 dénárt szedett a káptalan; befolyt pedig 52 forint 25 dénár.[21]) Úgy látszik, némileg változott ez a mérték a kivetendő összeg szerint.

d) Rendkívüli adó címén, melynek kivetési jogát az 1550. évi káptalani Constitutióba is felvette Újlaky Ferenc püspök a régi, ősi Constitutiók alapján, különböző időben különböző összegeket fizetett a város polgársága: 1514-ben portánkint $^1/_2$ forintot számítva 60 forint,[22]) 1539-ben 50 forintot.[23])

Itt kell megemlítenünk azokat a terheket is, melyeket a város a külső városrészekkel közösen viselt: 1.

[12]) I. Szám. k. 52. 114. 247. 553. stb. ll.

[13]) III. Szám. k. 105. l.

[14]) A keresztény pénzre, füst-, vagy sarlópénzre vonatkozólag lásd: Acsády Ignác: A magyar jobbágyság tört. 273. l.

[15]) I. Szám. k. 123. 297. ll.

[16]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 182—3. 192. l.

[17]) U. o. 294. l.

[18]) U. o. 351. l.

[19]) U. o. 667. 680. l.

[20]) U. o. 706. l.

[21]) U. o. 371. l.

[22]) U. o. 345. l.

[23]) II. Szám. k. 190. l.

Szent György-napkor ebédpénz címén 100 forintot adott; 2. újévi ajándék fejében egy szarvast vagy vaddisznót, vagy 2 dámvadat szolgáltatott be; 3. a káptalan üres hordóit szüretkor Védenybe szállította, tél idején pedig a káptalan jégvermébe jeget hordott; 4. hivatalos ügyben tíz ingyenes fuvart adott, azonkívül minden kanonoknak évenkint egy félfizetéses fuvart.[24])

A városnak a káptalannal szemben való terheit és így a káptalanhoz való viszonyát igen jól jellemzi az a barátságos, de meg nem valósult egyezkedés, melyet a káptalan a városnak felajánlott. Ez egyezkedés pontjai a következők lettek volna: 1. a bíróválasztás régi jog szerint történik Szent György-napkor: négy jelöltet mutasson be a város a káptalannak, és azok közül válaszszon, a megválasztottat mutassa be megerősítésre; 2. minden bírság $^1/_3$ része a préposté; 3. a végrendeletek megerősítésre szintén bemutatandók, a házak körül történő magánjogi ügyletek felvallása a káptalan előtt történjék; 4. a gabona- és bárányt tizedet megváltott összegben adják meg; 5. a káptalan nem kívánja jobbágyokként kezelni a győri polgárokat, azért önkéntes megegyezésre hívja fel, hogy házaik után cenzust ajánljanak fel Szent György- és Szent Mihály-napkor; 6. szüretkor ősi szokás szerint vigyék Védenybe az üres hordókat; 7. a jégvermet télen töltsék meg; 8. minden kanonoknak évenkint hivatalos ügyben egyszer ingyenes fuvart, egyszer félárú fuvart adjanak; 9. a prépost beleegyezése nélkül semmi jogot gyakorolni, osztozkodást végrehajtani, házakat becsülni nem szabad; 10. négy forintnál többre nem büntethet a bíró, ennek is két része a préposté, egy a bíróé; 11. az abdai vámnál vagy fizetnek a győriek, vagy a hid fenntartásához felerészben hozzájárulnak; 12. a kanonokok születésnapján valami tisztelgő ajándékkal kedveskednek; 13. az örökösök nélkül elhaltak házai a káptalané maradnak, első fokon mégis a káptalani ügyész a bíró előtt tárgyaljon, az ingóságokban a polgárok $^1/_3$ részben részesednek; 14. minden bevételről és kiadásról a káptalan kiküldöttei előtt számot adnak; 15. a plébánost és káplánjait a városok és faluk szokása szerint eltartják; 16. a rácok és többi újvárosi lakosok 3 forint cenzust fizetnek; 17. a tanácsnak rendesen vezetett könyve legyen a házakról, határokról stb.[25])

[24]) Győri kápt. m. lvt. 18. T. 2833. sz. — 21. T. 3174. sz. — 21. T. 436. sz.

[25]) Győri kápt. m. lvt. 18. T. 2804. sz.

Ujváros.

Újváros a Rába és Rábca között fekvő területet foglalta magában, és a bécsikaputól Abda felé huzódott a pinnyédi, ikrényi és abdai határok között. A 16. század elején még lakatlan terület volt, legfeljebb egynéhány házat kereshetünk rajta. Ilyen volt a Szent Katalin-hospitale kis kápolnájával, melynek eredete korábbi századokra nyulik vissza.[26]) Fehérvárnak (1543) és Szigetvárnak (1566) eleste után kezdődött meg e terület sűrűbb benépesedése, mikor a Győrig és Győrön túl elkalandozó törökök elől a vár közelébe huzódott a környék lakossága, és e területet sáncokkal, palánkkerítéssel vették körül. Az első földsánc a mai Horthy Miklós-hid (Hosszúhid) tájékáról vonult Győrsziget felé; a második a mai újvárosi plébániaház mellett huzódott el és a Rábát kötötte össze a Rábcával; a harmadik a Rózsa-vendéglőn kívül a mai Kossuth-, Rába- és Rábca-utcák területét átszelve huzódott a rábcai usztatóhelytől a Rába felé. E sáncokról tanuskodnak a padlók, hidgerendák, melyeket több mint egy méter mélységben találtak úgy a plébániaház, mint a Rózsa-vendéglő táján a vízvezetéki csövek lerakása alkalmával az 1880-as években. Az egész utca szélességében fekvő hidgerendák a sáncok és sáncárkok felett épült hidak maradványai.[27]) Levéltári nyomát is találjuk e sáncoknak: a győri káptalan jelenti 1759-ben, hogy a Rábcán túl a győri várparancsnokság által épített, most Mária Terézia idejében *elhagyatott sáncot,* és a katonaság által beleépített kőből való őrházat megváltotta, és eladta — a házat — Sós Pálnak és Kis Jánosnak 60 forintért.[28]) A győr-abdai határnál húzódó külső sáncról és sáncárokról az 1560. évi győr-abdai határjárási okmány is emlékezik.[29]) A városrészt kerítő belső karósáncról, palánkról Bél Mátyás is beszél Győr leírásában; részletesen szól azok építéséről a városi 1604. évi tanácsi jegyzőkönyv.[30]) E sáncok és sáncárkok fenntartása az egész 17. századon át nagy

[26]) U. o. 6. Cth. 240. sz. 1519. év.

[27]) Győri püsp. lvt. II. Iskolai iratok. Fasc. Tanítói javadalmak összeirása 1776. és egyebek. † Horváth Lajos győrújvárosi plébános jegyzetei.

[28]) Győri kápt. m. lvt. 2. T. 1099. sz.

[29]) U. o. III. Szám. k. 212. 214. ll.

[30]) Győrvárosi lvtár: tanácsi jegyzőkönyvek.

gondja volt a városnak és vármegyének. 1657-ben a káptalan 15 forinttal, 1658-ban a híd és sáncok javításához 41 forinttal járult hozzá rendes adókivetés útján.[31])

A városrész a 16. század közepén túl már kisebb falu jellegét vette fel. Okmányaink 1548-ban Újfalunak, 1572-ben pedig már Újvárosnak nevezték.[32]) Még 1615-ben is csak 92 háza volt.[33])

Újváros is a káptalan földesuri joghatósága alá tartozott; nem volt külön bírója, külön községi szervezete, hanem a belváros kiegészítő részét képezte.[34]) A török uralom alatt és a vár visszafoglalásáért folyt nagy harc idején Újváros meglehetősen elpusztult, lakói elvesztek, vagy elmenekültek. A káptalan 1612-ben Vaicas Sáva vezérlete alatt megjelenő rácokat telepítette le Újvárosban 3 évi szabadság engedélyezése mellett. A telepedés ugyan már előbb történt, de csak ekkor kötötték meg szerződésüket a káptalannal. E telepítés emlékét őrizte a Rác-utca, melyet a városi tanács Bálint Mihály nevéről nevezett el — a történeti mult mellőzésével.[35])

A letelepedett rácok számára a földesuri adó nagyságából következtethetünk. A három évi szabadság letelte után minden ház után 3 forint adót fizettek. 1610-ben Szent György-napkor 81 forinttal adóztak; ugyanennyit kellett fizetniök Szent Mihály-napkor is; az összes adó 162 forint lévén, az adózó házak száma 54 lehetett.[36]) A házak — értékük után ítélve — igen kicsinyek voltak. 1611-ben az egyik rác 13 forintért, a másik — Mirha Miklós — 9 forintért adta el házát.[37])

A rácok egyik része hamarosan a vár katonái közé állott, és így a földesuri adózás alól mentességet nyert. Már 1617-ben kérte a káptalan báró Prainer János főkapitányt, hogy a rácokat kényszerítse az adó megfizetésére, — de eredménytelenül.[38]) 1618-ban már csak 28 forintot, 1620-ban 22 forintot, 1638-ban 34 forintot fizet-

31) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 569. l. és 1658. május 14-iki feljegyzés.

32) Győri kápt. hit. h. lvt. 2. felvall. jk. 175. 432. l.

33) Győrvárosi lvt. IV. jk. 273. l.

34) Győri kápt. m. lvt. 6. Cth. 246. sz. — I. Szám. k. 508. 511. 563. 451. 458. 477. ll. A püspök pinnyédi malma, a Szent Katalin-hospitale között folyó per és egyesség.

35) U. o. 14. T. 2473—4. sz.

36) U. o. III. Szám. k. 2. része, 26. l.

37) U. o. 27—31. l.

38) U. o. 14. T. 2481. sz

tek.[39]) 1682-ben újból kérte a káptalan, hogy rác jobbágyai fizessék meg rendes adójukat, de Hermann badeni őrgróf főkapitány kijelentette, hogy a katonaságnál szolgáló rácok nem fizetnek földesuri adót.[40]) Nem is találkozunk többé a káptalan jövödelmei között a rácok adójával. A nem katona rácok is a főkapitány joghatósága alá adták magukat, és így mint regimentalattvalók a földesúrnak nem adóztak.

A rácokon kívül más polgári lakói is voltak Újvárosnak, akik úgy adóztak, mint a többi városrészek jobbágyai.

A győri várparancsnokok is különböző terheket róttak a polgári lakosságra: terragium címén még báránydézsmát is szedtek tőlük, ami ellen a káptalan óvást emelt.[41])

E városrész jellemzésére meg kell jegyeznünk, hogy még a 17. század legvégén is kisebb területet foglalt magában. A mai vám és temető felé eső része mocsaras, vízállásos hely volt. Gindy Orbán városbíró (1697—99) az abdai út szomszédságában, a töltés felül délről és napnyugatról házhelyeknek való telkeket osztott ki. Az elsőrendű házhely szélessége 48 lábnyomású, hosszúsága 36; a másodrendűé 38 lábhosszú, 36 láb széles; a harmadrendűé 36 láb hosszú, 28 széles; a negyedrendűé 36 láb hosszú, 8 széles. A telek alján levő vizet töltsék fel, a telekért csak 3 forintot fizessenek.[42])

Később iparosok: fazekasok, téglavetők, molnárok, halászok telepedtek meg a vizek mellett nagyobb számban. A fazekas-kályhás ipar még ma is jelentékeny.

Szentbenedekfalva, más néven Pánzsa-utca.

E városrész keletkezését nem ismerjük; de a 13. században már itt is kereshetünk lakókat, akiket V. István király telepített a városba, és polgári jogokkal ruházott fel. Történetéből, gazdasági viszonyaiból a 15. századig keveset tudunk. A városi régi temetőtől húzódott a Pánzsaér felé; magában foglalta a Szent Péter-utcát, mely valószínűleg a mai Wennes Jenő-út belső felének

[39]) U. o. III. Szám. k. 2. része 102. 104. l. — IV. Szám. k. 153. l.

[40]) U. o. 15. T. 2520. sz.

[41]) U. o. 9. Cth. 676. sz

[42]) Győrvárosi lvt. Protocollum 1697—1701.

felelt meg, és az ismeretlen fekvésű Új-utcát, melynek adóját 1524-ben a szenbenedekfalvi adóval együtt szedte be és elkülönítés nélkül szolgáltatta át a káptalannak a szentbenedekfalvi bíró. Szentbenedekfalvának nevezték a Szent Benedek tiszteletére épült plébánia-templomról; Pánzsa-utcának pedig azért hívták, mert a Pánzsaérig nyult ki.[43]) Lakói földművelők, fuvarosok és kézművesek voltak. A tehetősebb és nagyobb határral biró faluk közé tartozott: a 15. század végén és a 16. század elején 30—40 egész telke állott művelés alatt. A vidék egyetlen falujának sem volt ennyi megművelt telke. Adója kisebb volt, mint a belső városé, mert telkenkint csak 35 dénárt fizetett. A káptalan tagjai is szereztek kerteket, kisebb telkeket itt, melyek után szintén adóztak.[44])

1516-ban hatalmas tűzvész pusztított a faluban, 15—20 telke, tehát a fele tűzkáros volt, és e kárt éveken át nem tudta kiheverni; azért e károsultak nem is fizettek földesuri adót a káptalannak.[45]) A cenzuson kívül dézsmát és keresztény pénzt is fizetett a falu, ami 1502-ben 5 forintot, 1520-ban és 1527-ben 6 forintot tett ki.[46]) Fizette a hadi adót is, ami 1507-ben 14 forint volt, — rendkívüli adója pedig 1505-ben 34 forint volt.[47])

Önálló községi szervezetét mutatja az, hogy bírája, elöljárósága, plébániája, plébániatemploma is volt.

Mikor a török Győr felé közeledett, és a haditanács a vár erősítését megkezdte, Szentbenedekfalváról is a belső várba húzódott be a lakosság, és a falu elnéptelenedett. Pusztulása már korábban kezdődött. Mikor a pápai kapitány 1538-ban 1500 emberével Győrré rontott, hogy Bakits Péteren bosszút álljon, elsősorban ezt a falut érte pusztítása. 1535-ben már a törökök is Győrig portyáztak és Szentbenedekfalvát égették.[48]) A 16. század második felében teljesen elpusztult; a 17. század elején már lakatlan, pusztahely.[49])

[43]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 35. 43. 50. 635. ll. — III. Szám. k. 201. l. Urbarium V. capituli. — Villányi Szaniszló i. m. 13. l.

[44]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 35—40. 52. 222. 290. 322. 337. 370. 577. 772. ll. — II. Szám. k. 2. l.

[45]) U. o. I. Szám. k. 370. 389. 460. l.

[46]) U. o. I. Szám. k. 24. 518. 737. ll.

[47]) U. o. 180. 182—3. 160. ll.

[48]) Győri kápt. hit. h. lvt. 1. felvall. jk. 12. l.

[49]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 201. l. Urbarium Capituli.

Győrnek többi része: *Szent Domonkos-utca, Szombatpiac-utca, Királyfölde, Kertesszer, Szent Adalbertfölde,* János lovagok földje, *Megyer,* Szabadhegy (Zabady) vagy egyálta'ában nem tartoztak a káptalan földesuri joga alá, vagy — ha kisrészben odatartoztak —, oly csekély jövödelmet hoztak, hogy okirataink nem tartották érdemesnek a feljegyzésre. Ezért e helyen nem is foglalkozunk velük. Megemlítjük mégis, hogy a város e részeivel már a 13. században mint községi szervezettel biró földekkel találkozunk.[50])

A földesur hasznos jogai Győrött.

A) A vásárjog.

A királyi adomány alapján birt jogok, regáliák között az első helyet foglalja el a vásárjog. Győr fekvésénél fogva igen alkalmas hely volt vásárok tartására. A budai—bécsi országút ment rajta keresztül, így mind a két oldalról jó közlekedést nyujtott a vásárosoknak. Viziútja is alkalmas közlekedési útnak bizonyult. Vontatásra a mosoni Duna-ág alkalmasabb lévén a Dunánál, a viziszállításokat erre bonyolították le. Már V. István király Győrt *árumegállítás* kiváltságával ruházta fel az Ausztria felől jövő kereskedőkkel szemben, akik így kénytelenek voltak áruikat kirakni, árúba bocsátani és esetleg a győri iparosok áruit felvenni.

Királyaink régi kiváltságlevelei Szent Péter székének ünnepén (jan. 18), Szent György napján (ápr. 23), nagyhét szerdáján, Úrnapján, Kisasszony napján (szept. 8), és Szent Erzsébet napján (nov. 19) engedtek Győrnek országos vásárokat.[51])

A város régi kiváltságlevelei elvesztek, a többszörös tűzvész és a török hódoltság idején, azért II. Mátyás király 1609-ben kiadott újabb kiváltságleveleiben a város e régi jogait felújította és megerősítette.[52]) 1614-ben Mária Magdolna napján is (júl. 22) vásárt engedélyezett a király.[53]) Ezeken kívül már ősidőktől fogva minden szom-

[50]) Győri kápt. m. lvt. 20. T. 3021. 3024—5. 5038. sz. 19. T. 3000. sz.

[51]) Győri kápt. m. lvt. 4. Cth. 1146. sz. — IV. Szám. k. 365. 389. l. 1563. évi ápr. 1. és nov. 18-iki feljegyzések.

[52]) Győrvárosi lvt.: Győr kiváltságlevelei. — Győri kápt.

[53]) Győri kápt. m. lvt. 3. Cth. 100. sz. 6. T. 1550. sz. hit. h. lvt. 26. Lad. O. fasc. 678. sz.

baton és vasárnapon heti vásárjoga is volt. A szombati vásároknak külön utcája volt Győrött a Szombatpiac-utca.

Különös nagy jelentősége volt a 15., 16., 17. század folyamán a győri állatvásároknak. Rudolf király e vásárt a királyi birtokra, Óvárra akarta áthelyezni, ami ellen nemcsak a győriek, hanem még a törökök is óvást emeltek. Ozman Aga, a váci harmincados 1581-ben aug. 20-iki kelettel Ernő főhercegnek írta, hogy a királynak is, a szultánnak is kárára válnék ez intézkedés, mivel a szénának és járó-utaknak szűk volta miatt a barmok útját egészen berekesztené. Elmondja azt is, hogy az ő húszéves főharmincados működése alatt a török hódoltsági területről a váci harmincadon át a győri vásárokra felhajtott barmok száma 15 ezerről 30—40 ezerre szaporodott fel. A vásárok elhelyezése lecsökkentené a tözsérek számát is, akik alig mennének el Óvárra. A közbelépésnek eredményeként a vásárok Győrött maradtak. Nyáry István, ki ekkor rendkívüli követként Konstantinápolyba utazott, Budán személyesen tárgyalt Ali basával és Ozmán cselebivel a győri vásárok ügyében, és 1582-ben Budáról meg is írta Bécsbe az ügy elintézését.[54]) Ernő főherceg 1589-ben e marhavásárok ügyét a tőzsérek visszaélései ellen megrendszabályozta. E rendszabály említi, hogy nemcsak a török hódoltsági területről, hanem Csallóközből, az Alföldről is sok állatot hajtottak fel a győri heti vásárokra. Azt is előírja e szabály, hogy a vásáron kívül a sokorói kapu előtt lévő vásártérre csak akkor mehetnek ki a vevők, mikor a várból zászlóval jelt adnak a vásár megnyitására, és a város kapuit is feltárják.[55]) Természetes dolog, hogy e vásárok jelentékeny jövödelmet hoztak a földesúrnak is, a városnak is. A vámnak és helypénznek a földesúr és a város között való megosztásáról nincsenek tájékoztató adataink. Az országos és heti vásárokra hozott áruk sokféleségéről igen érdekes tájékoztatást mutat a város által kiadott szabályzat, mely a díjtételeket is megállapítja.[56])

[54]) Takáts—Ekhard—Szegfü: A budai basák magyar nyelvű levelei. I. 227. — Takáts: Régi idők, régi emberek. 94. l.

[55]) Akadémia kézirattára. Tört. ívrét 195. 49.

[56]) Győrvárosi lvt. Protocoll. 7. 1629—1638.

Instructio telonii per Civitatem Jaur. in nundinis festo S. Elisabeth celebrari solitis pro Jurassoribus et aliis Officialibus Civitatis exigendi dari debita.

Terhes bőrös szekértől 40 dénár. Telibúzás szekértől 80

Valószínű, hogy a többi vásárok díjtételei is ugyanazok, mint a jegyzetben példaképpen közölt tételek.

A vásárok igen jelentékeny jövödelmet hoztak a földesúrnak.[57])

A sokorói kapu előtt elterülő téren külön vásárteret létesített a földesúr, de külön vámsorompót is állított fel (Forum boarium, telonium boarium), melynél a vásártérre hajtott állatok után vámot szedett. Vásáron

dén. Almás vagy diós szekértől 20 dén. Minden száz fazékból 2 öreg, 2 kicsi fazék.

Minden kalmár sátortól 40 dén. — Minden szekér bortól, kit ott kinn árulnak 20 dén.; ha által viszik teherként 40 dén.

Ures szekértől 40 dén. Minden száz kősótól 2 só.

Valaki másutt sót árul, minden sótól 2 dén.

Minden lábas marhától 2 dén. Minden számos marhától 1 dén.

Teknős, lapátos és tányéros szekerektől hat-hat.

Minden száz szitától, rostától egy-egy.

Minden gyékényes szekértől egy-egy. Minden vizen való hajótól kormány szerint 12 dén. — Sajtárosoktól és kannásoktól egy. Tallósoktól, minden száztól kettő-kettő. Minden eladott szekér hagymától két fogashagyma. Minden malomkőtől 20 dén. — Minden teli szekér haltól 1 fogas hal és 40 dén. — Idegen török marhaárustól 40 dén. Komáromiak, kik rác és török árusok 12 dén

Minden főző asszonytól 4 dén. — Minden len- és kenderáruló asszonytól 1 dén. — Egy ághosos szabótól 3 dén.

Párna és himes ruhaárusoktól 2 dén.

A komáromiak minden szüvettől 1 dén.

Minden dugha sótól 1 dén.

Ötvösöktől, kötélgyártóktól, szijgyártóktól 4 dén.

Uveggyártóktól 4 dén. — Süveggyártóktól 4 dén.

Minden szekér széntől és fától 4 dén.

Minden teli szekér léctől vagy gerendától 4 dén.

A győri csaplárok egy-egy pint bort, vagyis 4 dénárt adnak.

Minden szőllőárustól 40 dén. Minden hajón levő búza, rozs, árpa, zab, köles mérejétől 1 dén.

Minden táblán lévő kockásoktól 20 dén.

Minden hajtott eladó marhától beszállásolásért (pro loco depositionis) 2 dén. — Minden tung vajtól, akár Ujvárosban, akár ittben, akár külvárosban árulják, 2 kent funt vaj.

57) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 97. 119. 130. l. — IV. Szám. k. 86. 151. 192. 363. 389. ll. Részletes adatok az egyes vásárok bevételeiről. — U. o. IV. Sz. k. ápr. 1., nov. 18-iki feljegyzés.

kívül is vámot szedett a káptalan az itt keresztülhajtott állatok után. 1643-ban e vám jövödelme 205 forint 55 dénárt tett ki.[58]) A vámsorompó külön is nagy szálka volt a győriek szemében, hiába hivatkozott a káptalan ősi jogára.[59]) A polgárok 1640-ben fegyveres erővel elfoglalták e vámot és vásárteret, és a befolyó jövödelemből csak tetszés szerint adtak valamit a káptalannak. Az 1649. évi országgyűlés is foglalkozott ez üggyel; a karok és rendek a város követelése felé hajlottak, mivel a káptalannak nem volt e vásártérre külön kiváltságlevele, mégis régi gyakorlat alapján megtarthatta e jogát, 1660-ban vissza is foglalta e vásárteret.[60]) A vásárok rendjére a városbíró ügyelt fel, ki a mértékek hitelesítését és megvizsgálását is végezte.

Az 1743. évi kiváltságlevél alapján, mely Győrt a szabad királyi városok sorába emelte, e regália is a város kezére ment át.

B) A győri hidvámok.

Régi időtől fogva, ameddig okirataink tanusága visszanyulik, négy hidat ismerünk Győrött. Az egyik a Rábán Újvárost köti össze Győrrel. E hid és vámja a püspöké volt; de területi jogon és mert fenntartásához is hozzájárult, $^1/_{10}$ részben a káptalan is osztozkodott jövödelméből.[61]) A fellegvár megerősítésére a Rábából hatalmas árkon át vezették a vizet a vár alá 1577-ben. E vágáson áll a második hid, melyet a püspöknek kellett volna megépítenie, mivel az első hidnak valóságos folytatása. Draskovich püspök a költségek egyik részét a káptalantól kérte, de az nem vállalta, jóllehet Ernő főherceg is sürgette.[62]) Rudolf király a káptalannak vámszedési jogot ígért, ha az új meder fölé hidat veret, azt fenntartja, a gátról és mederről gondoskodik.[63]) Rudolf kiváltságlevelet is adott erről a káptalannak 1586. szept. 23-iki kelettel.[64]) A püspök is, a vármegye is tiltakozott a káptalan vámszedése ellen, azért a hid építését félben-

[58]) U. o. 133. 151. l. — 87—88. l.

[59]) Kápt. m. lvt. 43. T. 436. sz.

[60]) U. o. 42. T. 5340. sz. és IV. Szám. k. május 1. feljegyzés 1660-ban.

[61]) Győri püsp. lvt. C. Capsa. 16. Fasc. 2. sz.

[62]) Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 588. sz. 1585. év.

[63]) U. o. 3. Cth. 86. sz

[64]) Győri pp. lvt. M. Capsa. 3. fasc. 1. sz.

hagyta, levert karói még sokáig látszottak.[65]) A püspök mégis megépítette a hidat; az 1592. évi püspöki Urbarium mondja, hogy e két hidon a püspököt illeti a vámszedés joga.[66]) Ez a két hid azonos a Győrt Újvárossal összekötő, ma is meglevő hidakkal.

A harmadik hid szintén Győrt kötötte össze Újvárossal a Fehérvári kapu előtt, a budai országúton; tehát a mai Horthy Miklós-hid tájékán. E hidnak vámja sok pereskedésre adott okot a káptalan és város között. Az 1649. évi pozsonyi országgyűlés elé került az ügy. A karok és rendek úgy vélekedtek, hogy a jobbágy nem fizet urának hidján, elég, ha a hid fenntartásában segédkezik.[67]) Ez a per nem vonatkozhatott a püspök rábai hidjaira, mert akkor nem a káptalan ellen perelt volna a város, és az országgyűlés határozatának is más indokolásának kellett volna lennie.

A negyedik hid a Rábcán volt Újváros és Sziget között. Sziget a püspöké volt, azért a vámszedés is őt illette.[68]) 1732-ben az alispán hivatalosan leírja a győri hidakat, azok építési modorát, szerkezetét, hosszúságát, szélességét, a víz felett való magasságát. Az első hid a budai—bécsi úton van a Rábán; a második a Rábcán Sziget és Újváros között, a harmadik ismét a Rábán a Bécsi kapu felé, melynek a vár felé eső végén felvonóhid is van; a negyedik szintén a Rábán, és egészen a Bécsi kapuig terjed, melynek mindkét végén felvonóhidat épített a vár felügyelősége.[69]) Tehát a leírás szerint a hidak teljesen egyeznek a régebbi elhelyezéssel.

A hidak és vámok felügyeletére a káptalan megbízható vámost alkalmazott, aki szigorú esküt tett hivatalának pontos és lelkiismeretes teljesítésére.[70]) A vám mellett külön jövödelmet hozott a Kontrabant. Így hívták a büntetést, amit a vámos azon a félen vett meg, aki fizetés nélkül akart a vám mellett átszökni, vagy vám alá eső portékáját letagadta. A Kontrabant egyik része a vámost illette.

A várőrség sokszor megkárosította a káptalant, mi-

[65]) Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1710. sz. — 6. T. 1531. sz.

[66]) Győri püsp. lvt. C. Capsa. 16. fasc. 2. sz.

[67]) Győri kápt. m. lvt. 42. T. 5310. sz.

[68]) A vámok tételeiről bőségesen szólnak okirataink: U. o. 1. T. 1004—1008. sz., de nem szólunk külön róluk, mert a tarifa gyakran változott.

[69]) U. o. 1. T. 1016. sz

[70]) U. o. IV. Szám. k. 155 .l.

kor erőszakos foglalás után ő szedte a vámot, és a vámon átjövő kereskedőket megsarcolta. Az 1563. évi 13. t.-c. és az 1649. évi 92. t.-c. rendelkezéseit újította meg az 1659. évi 23. t.-c., és az 1681. évi 20. t.-c. a katonai visszaélések ellen, és védte a kereskedőket.

Az 1743. évi Győrnek adott kiváltság e regáliát is a város tulajdonába adta át.

C) Mészárszékek.

A regáliákhoz tartozott a mészárszékek felállítása is. A legrégibb időtől fogva öt szék felállítására nyert a káptalan engedélyt; melyek közül négy a belvárosban, egy pedig Szentbenedekfalván állott.[71]) A 16. század közepén igényelt a káptalan még egy mészárszéket, de 1542-ben erre nem nyert királyi engedélyt.[72]) Később a várőrség maga állított fel több mészárszéket.

Az öt mészárszék 10 forintjával évi 50 forint bért hozott a földesúrnak.[73])

E regália is átment a szab. kir. város jogai közé.

D) Bormérési jog.

A hasznos jogok között legjövödelmezőbb volt a bormérési-korcsmáltatási jog, melynek alapján úgy Győrött, mint összes faluiban korcsmát tarthatott, abban saját borát kimérette, vagy a korcsmát bérbeadta. Győrött a nagy piacon (mai Széchenyi-tér) a 15. században már hatalmas vendéglőt tartott a káptalan, mely utazó vendégek befogadására is alkalmas volt. Alatta nagy pince terült el a borok elraktározására. Számadókönyvünk állandóan »*nagy ház*« néven említi annak jeléül, hogy egyik legnagyobb épülete lehetett Győrnek. Az épület régiségét mutatja az a körülmény, hogy 1522—4-ben nagy tatarozásra szorult már tetőszerkezetétől kezdve a szobák belsejéig, és az istállók karbahozásáig.[74]) Újváros területén szintén találkozunk káptalani korcsmával.

[71]) U. o. 1663. évi jan. 30. feljegyzés. V. Szám. k. 27. 98. l. — III. Szám. k. 37. l. — II. Szám. k. 1. l, — Győrvárosi levt. 1617. évi telekk.

[72]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 273. l.

[73]) III. Szám. k. 107. 132. 170 ,ll. — IV. Szám. k. 178. l.

[74]) Részletesen szóltunk róla az Oltárjavadalmaknál a Szent Ferenc-kápolna leirásánál, melyhez e ház is tartozott.

A bormérés joga Győrött csak a két nyári hónapban, júliusban augusztusban illette meg a káptalant, az év többi részében a városé volt a korcsmáltatási jog.

A magdolnai vásár alkalmával szintén a földesurat illette a bormérés joga, mikor nyitott csapszéket állított fel a vásárban. Ha a kimérés jogát bérbe adta, akkor a vásáron is a bérlő állította fel csapszékét.[75])

A bor árát mindig a földesúr állapította meg és megbüntette a kimérőt, ha nagyobb árt követelt vevőitől. Az árdrágítást nem tűrte el.[76])

A kéthónapos bormérésért 300—400 forint bért kapott a káptalan.[77]) A várőrség jórészben megfosztotta a káptalant e jövödelmétől, mert a bormérést a maga számára foglalta le.[78]) Mátyás főherceg 1609-ben a belső városban a katonai élelmezési hivatalra ruházta e jogot.[79]) II. Mátyás király 1610—1616. kiváltságlevelében adta meg a katonai élelmezési hivatalnak e jogot.[80]) Újvárosban azonban még mindig gyakorolhatta a földesúr e regália jogát.[81]) De már e jogának alapja is ingott: már Rudolf király 1578-ban kiváltságlevélben megadta a városnak azt a jogot, hogy tanácsházában egész éven át bort mérhet.[82]) II. Mátyás 1609-ben a városnak elveszett régi kiváltságlevelei helyett újakat adott, melyekben a kéthónapi bormérési jogot a katonaság számára fenntartotta, egyebekben minden más időben a városnak adta; III. Ferdinánd 1652-ben megerősítette a város e kiváltságát.[83]) A káptalan tiltakozott ősi jogának elkobzása ellen, és folytatta is jogának gyakorlását: de már jogának alapja ingott, és gyakorlása is örökös surlódásra adott okot. Mire elérkezett az 1743. év, és Győr szab. kir. várossá lett, alig volt a káptalan e hasznos jogának nagyobb gyakorlati értéke.

[75]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 4. 170—1. l.

[76]) III. Szám. k. 48. 61. l.

[77]) III. Szám. k. 1633. szept. 10. feljegyzés. — IV. Szám. k. 170—1. l. — V. Szám. k. 99. 223. 297—310. ll.

[78]) U. o. 14. T. 2392. sz.

[79]) U. o. 3. Cth. 93. sz

[80]) U. o. 95—6. sz.

[81]) 2. Cth. 943. sz. — V. Szám. k. 72. l.

[82]) U. o. XI. Cth. 872. sz .— 1. T. 1042. sz.

[83]) U. o.

E) Örökös nélkül maradt jószág (Caducitas); művelés nélkül maradt szőllő; bitang jószág.

A káptalan hasznos jogai közé tartoztak a címben felsorolt jövödelmek is. Az országos törvények értelmében a végrendelet vagy örökös nélkül elhalt jobbágy birtoka, vagyona a földesúrra szállott át. A káptalan faluin is jelentett ez valamelyes jövödelmet,[84]) mégis e címen Győr adta a jelentékeny jövödelmet. A számadókönyvek minden lapján találkozunk e címen befolyó jövödelemmel. Találunk 50—60 arany, 170 tallér (1 tallér = 1 forint 40 dénár). 100—600 forintos jövödelmet, ami mégis számottevő bevételt jelentett. Az 1714. évi 59. t.-c. kapcsolatban ősi jogára hivatkozva védelmezte a káptalan e caducitast. Jelezte azt is, hogy e tekintetben a nemesek úgy mint a polgárok, a német lakosok úgy mint a magyarok az ő földe uri alattvalói — személyüket kivéve. Hivatkozik az 1599. évi 42., 1618. évi 26., 1622. évi 50. és 1625. évi 18. törvénycikkekre.[85])

A káptalan a többi földesúr példája szerint ragaszkodott e jogához, mégis emberségesen bánt el azokkal, akik az ilyen vagyonhoz valamelyes igényt tartottak. Számadókönyveink arról is tanuskodnak, hogy az özvegy, vagy a gyermekek, vagy a rokonok a Caducitas értékének egy harmadát, felét visszakapták a káptalantól.

Vármegyei rendelet hatalmazta meg a földesurat arra, hogy *az egy éven át művelés nélkül* hagyott jobbágyszőllőt tulajdonába veheti, másnak adhatja, mert ez is caducitasnak, gazdátlan dolognak tekinthető. A török világban igen gyakran megtörtént, hogy a Fehérvár felöl Győr alá kalandozó törököktől való félelem miatt a sokorói hegyekben több tábla szőllő művelés nélkül maradt. Ezeket a káptalan eladta, vagy kikötött bér mellett újra művelésre adta ki.[86]) A török világ után ritkák az ilyen esetek.

A földesúr földjén talált jószág, ha bizonyos időn túl gazdája nem jelentkezett, mint *bitang jószág* a földesúr tulajdonába ment át. E címen csak itt-ott találkozunk állatok behajtásával, melyekért gazdájuk nem jelentkezett.[87]) Ha kevés értéket képviselt is, a földesúr e hasznos jogához is mindig ragaszkodott.

[84]) III. Szám. k. 122. l. — IV. Szám. k. 402. l.
[85]) U. o. 18. T. 2831. sz.
[86]) Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 383—4. l.
[87]) U. o III. Szám. k. 14. l.

Mikor a káptalan 1743-ban a földesuri jogokat átadta Győr szab. kir. városnak, elmaradó jövödelmét a következő tételekben állapítja meg:

cenzus	100 frt
majorság, saját kezelésben	100 „
tizedből	25 „
robotváltságból	150 „
korcsmáltatásból	400 „
a régi pince fölé épített házból	50 „
3 mészárszék után	30 „
1 másik mészárszék után	1 „
az abdai vámnál elmaradó jövödelem	100 „
Caducitas	150 „
az üres hordóknak Védenybe való szállítása	20 „
2 dámvad	4 „
a Rábán való halászatból	50 „
végrendeletek és felvallások díja	60 „
	1240 frt[88])

E jegyzék is mutatja, hogy évről évre fogyott a káptalan földesuri jövödelme. 1728—1743-ig a cenzust sem fizette meg a város, aminek kárpótlásául egyszerre 5000 forintot fizetett utólag.[89])

Győr szab. kir. várossá lesz.

Mikor a káptalannak mint földesúrnak Győrből befolyó jövödelmeit nagy vonásokban részleteztük, és megemlékeztünk e jövödelmek évről évre való apadásáról, rövid visszatekintést vetünk az okokra, viszonyokra, melyek Győrt lassankint felszabadították és a káptalan földesuri jogát megszüntették. A város fejlődése magában hordozta a földesúrral való küzdelem csíráját. Minél fontosabb helyet foglalt el az ország honvédelmi és kereskedelmi életében, annál nagyobb erőre kapott a polgárságnak önállóság után való vágyakozása. A különböző időkben nyert kiváltságlevelek szintén siettették és támogatták a polgárok törekvését. Már II. István, IV. László, I. Károly, V. László és II. Ulászló kiváltságot adtak a káptalani jobbágyoknak, illetőleg a városi polgároknak arra, hogy még királyi bíró sem tartóztathatja le őket és vonhatja el a földesuri bíráskodás alól, még

[88]) Győri kápt. m. lvt. 18. T. 2810. sz.
[89]) U. o. 1743. sz.

lopás esetében sem; és arra, hogy az országos és egyéb közterheknek csak felét viselik-fizetik. E kiváltságokat a káptalan szigorúan őrizte és védelmezte. 1513-ban István nagyprépostot és Nagyluchei István dr. olvasókanonokot küldte Budára ez ügyben: 1518-ban Kajáry Antal kanonok jegyző által átiratta e kiváltságleveleket; 1527-ben pedig Oláh Miklós győri kanonok, a királyné titkára közbenjárásával I. Ferdinánd által Esztergomban újból megerősíttette.[90])

1578-ban Rudolf királytól újabb kiváltságlevelet nyert, melyben a városházánál szabad bormérési jogot, és mindenütt vámmentességet biztosított a város polgárainak.[91]) A város eme szabadsága sebet ütött a káptalan földesúri jogán, ami ellen tiltakozott is. Ezzel megindult a küzdelem a város és földesúr között, mely Győrnek szabad királyi várossá való emelésével végződött.

A város többi kiváltságlevelét csak II. Mátyás király újabb kiadásában ismerjük, aki 1609-ben január 28., 29., 30-án a régi, de a török megszállás alatt elveszett nyolc helyett újakat adott. Ugyanezeket 1652-ben III. Ferdinánd ismét átírta és megerősítette. A kiváltság a következő pontokat foglalja magában: 1. az ország bármely részéről jövő kereskedők tartoznak áruikat kirakni, és másokat bevásárolni. Nagyobb nyereség kedvéért nem szabad Győrt elkerülniük, mert ily esetben a város elkobozhatja áruikat. 2. Szárazon és vizen az országban mindenütt vám- és adómentességet élveznek a győri polgárok. 3. A város polgárait minden rendes és rendkívüli királyi adó alól felmenti a király. 4. Győr tanácsháza Salva quardia jogát élvezi, minden katonai beszállás alól fel van mentve; mindennemű országos, királyi és földesúri adó, szolgálmány alól ki van véve. 5. Felmenti a várost, a saját földjén termelt minden termény után szokásos tized, negyed, kilenced fizetése alól, — amennyiben szavahihető emberek állítják, hogy a város polgársága megszakítás nélkül mindig birtokában volt e kiváltságnak. 6. Szabad bormérési jogot nyert július—augusztus hónapok kivételével, mikor a király javára, vagyis a katonai élelmezési hivatal részére történik a bormérés. 7. Szent Péter székének ünnepére, Szent György napjára, Nagyszerdára, Úrnapra, Kisasszony ünnepére, Szent Er-

[90]) Győri kápt. m. lvt. 4. Cth. 134. sz. — I. Szám. k. 320. 445. l.

[91]) U. o. XI. Cth. 872. sz

zsébet napjára országos vásárokat, — minden szombaton és vasárnapra heti vásárokat engedélyezett. 8. Győr senki mástól nem függ, csak a káptalantól mint földesurától; a földesúrnak sem tartozik sem tizeddel, sem kilenceddel; de karácsonykor két dámvadat, vagy más élelmiszert ád neki; szüretkor üres hordóit Védenybe szállítja; a székesegyház és rábai hid tatarozásához tehetsége szerint hozzájárul; kocsit ád illő bérért, mikor a káptalannak hivatalos eljárásában fuvarra van szüksége.[92])

E kiváltságok nagyobb része egészen átlyuggatta a káptalan földesuri jogát, és máris megkezdte a város felszabadítását. Nem is a régi kiváltságok megerősítése volt ez, hanem jórészben teljesen új kiváltságok, melyek nem feleltek meg a történeti valóságoknak, melyre a kérelmezők jogukat felépítették. A város pártfogói ennek ellenére kieszközölték a kiváltságleveleket.

A káptalan minden alkalmat megragadott szétfoszló jogainak védelmére. 1609-ben nemes Zombathelyi Péter deák által protestált a vármegye előtt II. Mátyás Győrnek adott kiváltságlevelei ellen.[93]) 1650-ben ama kiváltságlevél ellen tiltakozott, melyet a nádor az 1649. évi országgyűlésen adott ki.[94]) Hiába volt minden, a város győzött. Győrött, Szombathelyen, Pápán, Óvárott, Komáromban, Egerszegen kihirdettette kiváltságleveleit; aláíratta Nádasdy Pál özvegyével, Révay Judittal, a nagyszombati és mórichidai klarissza apácák megbízottjával, Végh Ferenc minorita tartományi főnökkel, Tauris Pál minorita generálissal és másokkal.[95]) A káptalan és város között napról-napra növekedett az ellentét, amint a földesúri adó megfizetésére és egyéb jobbágyi szolgálmányok teljesítésére bírói úton kötelezték a győri polgárokat. A bíróság ugyanis elismerte és meg is ítélte a káptalan jogos követelését. Ha fizetett a város az ítélet után, sértő magaviseletet tanusított egyszer-máskor.[96]) 1647-ben kiváltságukra való hivatkozással az abdai vámnál tagadták meg a vámfizetést.[97]) A nádor közbejöttével 1649-ben egyezséget kötött a káptalan a várossal a hidvám ügyében, mely egyezség a kiváltságlevél álláspontját foglalta magában: a győriek vámot nem fizetnek, de a hid

[92]) U. o. 4. Cth. 1146. számu kiváltságlevelek másolatai.
[93]) U. o. 17. T. 2744. sz
[94]) U. o. 18. T. 2836. sz.
[95]) U. o. 1. T. 1037. 1042—3. sz. — III. Szám. k. 21. l.
[96]) U. o. IV. Szám. k. 121. l.
[97]) U. o. 377. l.

fenntartási költségének felét magukra vállalják.[98]) A káptalan tehát ismét kénytelen volt engedni jogából. A káptalan 1647-ben elszámlálta mindazokat a jobbágyi terheket, melyeket a győriek egymás után megtagadtak: 1. bíróválasztáskor 100 forintot tettek le a földesúri jog elismeréséül, 1647 óta megtagadták; 2. karácsonykor dámvadat adtak, megtagadták; 3. a káptalan jégvermébe jeget hoztak, megtagadták; 4. hivatalos kiszállásokra kocsifuvart adtak, megtagadták; 5. az újvárosiak bárántizedet adtak, megtagadták; 6. a legelőkön a legeltetési díjat a katonák szedik be, sőt az abdai földet el is foglalták; 7. a győri polgárok tartoztak végrendeletüket megerősítésre a földesúrnak bemutatni és a megerősítésért a templom javára valamit adni, most a város gyakorolja e jogot is; 8. a büntetéspénzekből a városbíró leszámolt a káptalan prépostjának, a 12 forintot meghaladó összeget be is szolgáltatta, ezt is megtagadták; 9. a káptalan tudta nélkül telket, házat adni-venni nem lehetett, most megteszik. A földesúr tudta nélkül protestánsok telepedtek meg a városban; 10. mindenféle tiltakozás eddig a káptalan előtt történt, most a város előtt történik ez is; 11. a peres és egyéb eljárások joghatóságát a város akarja gyakorolni; 12. az újvárosi rácok telepedésük óta 3—3 forint földesúri adót fizettek, most azt is megtagadták.[99]) Hosszú, 11 éves pereskedés után 1657-ben elismerte a város régi jobbágyi kötelességeit.[100]) De amit ma elismertek, azt holnap újból megtagadták. A káptalan a királyhoz, az országgyűléshez fordult védelemért. Wesselényi nádor 1658-ban az 1641. évi országgyűlés 95. cikkelye alapján kötelezte a várost a jobbágyi tartozások teljesítésére.[101]) Az ellentétet sem bírói, sem nádori ítélettel nem lehetett többé kiegyenlíteni. Nem használtak a tanukihallgatások, a régi okmányok tanuságai; nem a bírósági ítéletek, országgyűlési határozatok.[102]) A bíróválasztás és megerősítés százados gyakorlata ellen is tiltakozott a város, és minden jogot magának követelt. A megválasztott és megerősített bíró hivatalos hatalmát használta fel a káptalan ellen.[103]) 1678-ban valóságos for-

[98]) U. o. 18. T. 2859. sz.

[99]) U. o. 18. T. 2833. sz

[100]) U. o. IV. Szám. k. 1656. évi okt. 3. feljegyzés — és 1657. évi jan. 20. feljegyzés.

[101]) U. o. 1. T. 1079. sz

[102]) U. o. 43. T. 476. sz. — V. Szám. k. 291. l.

[103]) U. o. I. Szám. k. $34^1/_2$ l. — IV. Szám. k. 121. 398. l.

rongás támadt, mikor a káptalan a sok kifogás alá eső, és szabálytalanul megválasztott bírót nem erősítette meg, inkább kényszerűségből protestáns polgárt engedett be a bírói székbe.[104])

A 17. század végén a győri nemesekkel gyült meg a káptalan baja, akik szintén a bíró megerősítésének joga ellen tiltakoztak. A káptalan állítása szerint a győri nemesek legtöbbjének semmi vagyona sincs, csak egyszerű armalisták, akik polgári birtokból élnek: tehát semmi különös jogaik sincsenek.[105]) Az ügyet a m. kir. kancellária döntötte el, mely a káptalan bírómegerősítési jogát elismerte, a nemeseket pedig a nem nemesi telkek után adófizetésre kötelezte.[106]) A kir. tábla és a hétszemélyes tábla 1727-ben újból kötelezte a várost, hogy a káptalannak mint földesúrnak minden régi jobbágyi kötelességét fizesse meg.[107]) A káptalan e bírói ítélet után is tisztában volt avval, hogy földesúri jogait többé fenntartani nem tudja a várossal szemben. A gyűlöletes szolgálmányokat iparkodott megváltatni. Az összes kocsifuvarokat meg is váltotta a város 150 rajnai forinttal.[108]) A város meg nem állítható következetességgel készítette elő önállóságát. A káptalan nem tudta, most már nem is akarta tovább útját állni a város fejlődésének, azért a 18. század első negyedében már megkezdte a földesúri jogok átadására vonatkozó tárgyalásait. Az egyezség 1743-ban létrejött, és Mária Terézia királynő diplomája Győrt a szabad királyi városok sorába emelte. A káptalan ősi földesúri jogának emlékéül a Káptalandombot saját joghatósága alatt tartotta fenn, úgyszintén azt az Apáca-utcai házat, melyben templomi zenészei és énekesei laktak és amelyben egyosztályú alsó elemi iskolája is elhelyezést nyert. Kikötötte azt is, hogy a Káptalandomb továbbra is a székesegyházi régi plébániához tartozik, a városi plébánost pedig a város mindig a káptalan kanonokjai közül tartozik megválasztani. Ez az állapot áll fenn ma is, avval a kivétellel, hogy a Káptalandomb tereit és utcáit a legújabb időben átadta a káptalan a városnak.

---

104) V. Szám. k. 155—158. l.
105) U. o. 18. T. 2831. sz.
106) U. o. 450—1. V. Szám. k.
107) U. o. 21. T. 3174. sz
108) U. o. 18. T. 2878. sz

II.—III. Bácsa. Sárás.

A káptalan birtokai közül Győr után e két faluval foglalkozunk, mert ezek a 14—15. században Győrrel szorosabb összeköttetésben voltak azáltal, hogy a győrvárosi bíró e két faluban is rendelkezett és ítélkezett bizonyos hozzáutalt ügyekben. Ezt a bírót akkor a káptalan prépostjával egyetértve választotta meg.[1]) Mikor V. István 1271-ben a külvárosból a várba telepítette be a vendégeket (hospites), egyuttal a fehérvári polgárokéhoz hasonló kiváltságokkal is felruházta őket: kivette a várispán joghatósága alól őket; maguk választottak bírót, kit a király erősített meg. Ugyanezekkel a jogokkal rendelkeztek a káptalan népei is. A terragium, vagyis a földesúri adó megfizetésére mindenkit kötelezett.[2]) A 14. században már a bíróválasztás jogát a káptalan mint földesúr kezében láttuk; a 16. században pedig ismét a város polgársága választotta a bírót, a káptalant csak a megerősítés joga illette meg. — Ekkor már Bácsán és Sáráson semmi joghatósága sincs a győri bírónak. A bácsaiak ekkor már a káptalan prediális nemesei, kiknek főispánja a káptalani prépost; alispánt, bírót és tanácsbeli előljárókat maguk választanak. A prépost nemcsak közigazgatásilag, hanem gazdaságilag is felügyelője a két községnek; ő szedi be az adót is, melyből az ötödöt levonva, a többit a divisoroknak szolgáltatja át.[3]) Igy érthetjük meg azt a nem mindennapi dolgot, hogy Várday Balázs nagyprépost 14 éven át teljesen saját javadalmául tartotta vissza mindkét falut, és a káptalannak 1542-ben erőszakkal kellett visszafoglalnia.[4])

[1]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. $31^1/_2$ l. 1314. évből: Item de eadem antiqua matricula (1314.) folio 14. de Judice Civitatis eligendo. Judicem civitatis Jaur. Capitulum cum preposito communiter eligent, qui debet judicare in Civitate et duabus villis Bacha et Saransyri vocatarum in certis causis.

[2]) Fejér C. D. $5/_1$. 146. l.

[3]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 370. l. 1515. év.

[4]) U. o. II. Szám. k. 271—2. l.

Bácsa.

Bacha (Bácsa) a káptalan egyik legősibb birtoka. II. Endre 1231-ben bizonyítja,[5]) hogy Tamás ispán Zoa (= Száva = Esztergelhő) birtokából 100 holdat engedett át a káptalan bácsai birtokához a dunai halászat $^3/_4$ részével együtt. A káptalan 1369-ben újból hivatkozik bácsai ősi birtokára, sőt 1379-ben határjárást is tartatott Drugeth Vilmos nádor által Száva és Bácsa határának megállapítására. A határjárás a káptalan jogát igazolta.[6]) A káptalan régi számadáskönyve is e tény mellett tanuskodik.[7]) Már 1314-ben 10 márka rendkívüli adót fizetett Bácsa, ami 40 forintnak felelt meg;[8]) rendes adója különben csak 3 márka volt, melyből a prépost ötödöt kapott.[9]) Amint prediális nemesekké lettek, csak hadipénzt fizettek, más jobbágyi terhet nem viseltek.[10]) Ez az adó 1500—1547. években 12 forintot tett ki.[11]) A prediális nemesség címén hamarosan összeütközésbe kerültek a földesúrral: az adózástól huzódozni kezdtek. Már 1544-ben kétséget támasztottak az adó mennyiségét illetőleg. de hiteles tanuk igazolták, hogy mindig 12 forintot fizettek földesúruknak.[12]) A 17. század elején teljesen megtagadták az adófizetést, a káptalant földesúruknak sem ismerték el, hanem az országos nemesek közé való felvételüket sürgették.[13]) Forgách Simon országbíró az esztergomi káptalannak meg is hagyta, hogy a bácsaiak ügyét kedvezően intézze el; mire ez 1610-ben be is iktatta őket Bácsa egész határába, és ezzel az országos nemesek sorába felvette őket. A győri káptalan azonban

[5]) Wenzel: Árpádkori új okirat. I. 139—203. ll.

[6]) † Balics Lajos irói hagyatékából.

[7]) I. Szám. k. $34^1/_2$ l. 1314. év. Item dominium duarum villarum scil. Bacha et Saranyri vocatarum ab antiquo tempore pertinuit et pertinere debet ad Capitulum. — Pápóci prépostság oklvt. 4. Tárca, 416. sz. Kivonat az I. Számadó könyvből.

[8]) I. Szám. k. $34^1/_2$ l.

[9]) U. o. 140. év: Item ex tribus marcis, quas solent populi de eadem Bacha solvere semper in fto sti Georgii martiris, prepositus debet habere solum quintam.

[10]) U. o. 163. l. 1506. év. De anno 1505. Ladislaus Buryan de texa ordinaria seu aliter exercituali vocata... de Bachá presentavit flor. 7. den. 13.

[11]) U. o. 163. 171. 328. 366. 388. 666. ll.

[12]) U. o. III. Szám. k. 12. l.

[13]) Győri kápt. m. lvt. 3. Cth. 99. sz.

óvást emelt régi földesúri jogának elkobzása ellen.[14]) Peres útra került az ügy. Hosszas tárgyalások után Pakay Vince kir. protonotárius és Náprághy győri püspök előtt létrejött a megegyezés, melyről II. Mátyás király 1614. aug. 9-én nyilt levelet adott ki.[15]) A bácsaiak behódoltak földesúruknak, és a 8 évről elmaradt hadipénzt megfizették.[16]) A béke rövid ideig tartott, mert még ez évben a vármegyei alispán hatósága alá helyezték magukat a bácsaiak, mint a többi országos nemesek. 1627-ben újból meghódoltak, és a káptalani prépostot elismerték főispánjuknak, alispánt, bírót és ülnököket választottak, kiket esküjük kivétele után a főispán beiktatott hivatalukba.[17]) Ez időtől fogva 24 forint hadipénzt fizettek.[18]) Földjüket is veszedelem fenyegette, mert 1650-ben Lippay Gáspár, barsi főispán határuk egyik részét azon a címen foglalta le, hogy az ő sáskeüi várához tartozó Szent Vid földjének kiegészítő része.[19]) De a káptalannal egyetértve megbizonyították, hogy a kérdéses terület mindig a bácsai határhoz tartozott és nem Szent Vidhez. Időjártával a bácsaiak jobban ragaszkodtak prediális nemesi jogaikhoz. A káptalani prépostok elhanyagolták őket, a nemesiszék gyűléseit elhagyták. Mikor 1819-ben Hollósy nagyprépost installáltatta magát a bácsai nemesi szék főispánjává, a bácsaiak azt kérték tőle, hogy: 1. választasson rendes magisztrátust, mely a bíráskodást vezesse a faluban, mint régente. Most a község bírái bíráskodnak a vármegye rendelkezése szerint. 2. A bírák hatalmasokká lettek, kényük-kedvük szerint ítélkeznek. 3. A lakosok javait is elfoglalják és eladják.[20]) A káptalannál keresték prediális nemesi jogaik védelmét a vármegye ellen, melynek rendelkezései, bírái nem kedveztek nemesi jogaiknak.

Félszázad mulva nagy változások történtek: a földesúri jogok megszüntek, a predialis nemesek jogai is semmivé lettek. Valami kis emléke maradt még e régi jognak: a bácsaiak még sokáig *Hadnagy* néven hívták bírójukat.

[14]) U. o. 9. Cth. 639. sz
[15]) U. o. 3. Cth. 99. sz
[16]) U. o. III. Szám. k. 55. 63. l.
[17]) U. o. III. Szám. k. 211. l.
[18]) U. o. 98. 194. l. — IV. Szám. k. 13. 144. 221. 268. 358. 401. 416. ll.
[19]) U. o. 5. Cth. 201. sz.
[20]) U. o. 4. T. 1349. 1376. sz.

Sárás.

A mai Győr-Révfaluval határos Sárás-puszta szintén a káptalan ősi birtokai közé tartozott. A Bácsa leírásánál felemlített okiratok tanuskodnak róla, hogy Saránsyri, Sáráns-ér név alatt a 14. század elején szintén a győri bíró rendelkezése alatt állott, és adója 10 márkát (= 40 forint) tett ki. Később mint önálló községnek saját bírója volt. Nem tartozott a nagyobb községek közé: 1514-ben 9 telek után 80 dénárjával 7 forint 20 dénárt fizetett: 1515-ben 8 telek után csak 3 forint 10 dénár adót adott le.[21]) 1525-ben a nagyhatvani országgyűlésre küldött huszárok díjához 10 forinttal járult hozzá.[22]) A 16. század közepén még megvolt községi jellege,[23]) de már a század második felében vagy végén elpusztult. Valószínű, hogy a Győr alá vonuló törökök semmisítették meg, és többé fel sem épült. A 17. században már pusztának ismerjük, melyet a káptalan többször a révfaluiaknak adott bérbe. 1697-ben legelőjét a »falu helye« dülőig a városiakkal közösen bérelték.[24]) 1699—1700. években 30 forint bért fizettek a révfaluiak a pusztáért.[25]) Ez adatok mutatják, hogy a 18. században sem hozhatott a kis falu több jövödelmet a földesúrnak. A kuruc háború idején ismét elvesztette jövödelmezőségét, mert a győri várőrség kevés jövödelmét is lefoglalta. A 19. század békés idejétől fogva a káptalan házi kezelésben tartotta legtöbbször, bár még ekkor is többször bérlő kezén találjuk.

Művelődési viszonyok. A két kis falu műveltségi viszonyairól keveset tudunk. Bácsának már a 13—14. században temploma és plébániája volt. A 16. század legelején Jakab nevű plébánosáról tudósít okiratunk.[26]) Győr ostroma alatt, később a német várőrség zsarolásai miatt sokat szenvedett a község. A béke helyreálltával temploma, plébániája, iskolája megkezdte kultúrális tevékenységét.

Sárásnak templomáról, plébániájáról semmiféle okiratunk sem szól; a puszta tanuló gyermekei ma is Révfalu iskoláját látogatják.

[21]) I. Szám. k. 171. 180. 344. 370. ll.
[22]) U. o. 674. 679. ll.
[23]) II. Szám. k. 271—2. l.
[24]) U. o. V. Szám. k. 322. l.
[25]) U. o. 338. l.
[26]) II. Szám. k. 46. 56. l.

IV. Abda.

A Kisduna és Rábca szomszédságában, Győrhöz közel fekszik e falu. Győrújvárossal határos is. Határait részletesen leírja az 1560. évi határjárás, melyről azonban a megváltozott helyi viszonyok után alig ismerünk rá Abda vidékére.[1]) A határ a Rábcának Győr felől levő partján is számottevő területet foglalt magában, melyet később a győriek akartak elfoglalni azon a címen, hogy egy időben e területet ők használták; pedig a török beütés elől a Rábca túlsó partjára visszahúzódó abdaiak akkor csak a jó szomszédság kedvéért engedték át e területet ideiglenes használatra a győrieknek. Ma is a káptalan birtokában van e földterület.[2])

A faluval már 1150—4. években is találkozunk okiratainkban,[3]) majd ismételten 1208-ban, tehát ősi Árpádkori település.[4])

Nem tudjuk megállapítani, hogy mikor és mi címen került a győri káptalan birtokába; annyi bizonyos, hogy 1314-ben már a káptalannak, mint földesurának 25 márka (= 100 forint) rendkívüli adót fizetett. A népesebb és tehetősebb faluk közé tartozott; ugyanis a káptalan falui közül csak Patona fizetett több adót, a többi mind kevesebbet.[5]) Gazdasági helyzete nem változott a török háborúkig. 1513-ban 19 telkes jobbágya fizetett úriadót, 6 pedig szabad volt.[6]) 1514-ben $20^1/_2$ telek után 80 dénár

[1]) U. o. III. Szám. k. 214. l. Metales super Abda 1560.

[2]) U. o. Nota de város Akla. Mivelhogy Zigeth veszése után félő. barmot a győri mezőn őrzeni, és gyakorta a törökök elhajtották a mezőről a barmot, a barmokat legeltessék ott az abdai földön, mivel hogy az a hely igen sűrű csaritosval, hoc est dumetis et pinis repletus, az árkot is győriek ásták volt, hogy az ellenség lóval által ne mehessen; akkor a jó szomszédságért eltürték az abdaiak, mivel hogy ők akkor az innend való falu földről által költöztenek volt a Rábcán, és az ő marhájukat túl jártatnák.

[3]) Wenzel: Árpádkori új okmt. I. 63.

[4]) Fejér C. D. $^3/_1$ 66. 325. l. — és $^4/_2$ 223. l.

[5]) U. o. I. Szám. k. 34. l.

[6]) U. o. 322. l.

jával 16 forint 40 dénárt fizetett a falu.[7]) 1521-ben más szolgálata fejében 21 telke adómentességet élvezett.

A Győr alá kalandozó törökök Abdán is nagy pusztítást végeztek. 1544-ben 2 adófizető, 6 elhagyott portája volt a molnár portáján kívül; 1549-ben 5 adófizető és 10 új portát találunk benne.[8]) A törökön kívül a győri vár ura és a rárói birtokos Bakits Pál is többször megsarcolta a falut;[9]) szorgalmas népe iparkodott vagyonilag összeszedni magát, és bajait kiheverni. A 17. század folyamán 20—22 telke állott művelés alatt, és adóját 50 dénárjával fizette.[10]) Meg kell jegyeznünk, hogy adójából nem következtethetünk mindig pontosan a művelés alatt álló telkekre, mert a rábcai malomnál és hidnál teljesített szolgálat fejében gyakran részesültek a jobbágyok adómentességben. Innét érthető, hogy 1613—1656. években adója 5—33 forint között váltakozott.[11])

A határban táborozó vagy ott átvonuló katonaság is sok sanyarúságot hozott a falura. 1616-ban Miksa főherceg táborozott határában, 1622-ben a nádor csapatai vonultak rajta keresztül.[12]) 1654—8. között folyt le a várossal való pereskedés az abdai határ ügyében. A város határjárást is tartatott, — de Wesselényi nádor az abdaiak jogát igazolta.[13]) Majd 1682-ben a káptalan abdai és a püspök börcsi jobbágyai között merült föl határvillongás, melyet a vármegyei bíróság intézett el az abdaiak javára.[14])

A felsorolt adatok eléggé bizonyítják, hogy a háborús és bizonytalan időben e falunak sokat kellett küzdenie még vagyoni helyzete az egész 17—18. században át nem rosszabbodott. A kuruc háború is végig sepert rajta. A következő nyugodt időben vagyonilag gyarapodott. A jobbágyság felszabadítása után az uraság maga vette művelés alá a kezén maradt földet.

[7]) U. o. 370. l.

[8]) Egyháztört. Eml. 5, 333—4. és 263. ll.

[9]) II. Szám. k. 131—2. l. 1537—8. év.

[10]) III. Szám. k. 49. l.

[11]) U. o. III. Szám. k. 53—4. 101. l. — IV. Szám. k. 70—82. 277. ll.

[12]) Győrmegyei lvt.: ez évi közgyűlési jk. — V. Szám. k. 209—10. l.

[13]) Győri Káp. m. lvt. 2. T. 1134. sz. — IV. Szám. k. 1656. aug. 28. szept. 8—16. 18-iki feljegyzés. — 1. T. 1079. sz.

[14]) U. o. [illegible] 1097. sz.

Abdai hid és hidvám.

1208-ban már vámszedő-helynek ismerjük Abdát. IV. Béla király 1260-ban vámtételeit is rendezte: a kocsin vagy hajón hozott áru, állatok, só, bor után mit lizessenek az adószedőknek és a győri ispánnak.[15]) Valószínű, hogy a faluval együtt került a győri káptalan kezére a hid fenntartásának kötelezettsége mellett a vámszedés joga is. A győr—bécsi országúton, a Rábcán keresztül vezető hid hadászati szempontból fontos dolog volt, azért a 16. század első felében a hidfőt megerősítette, kis váracskává építette ki a káptalan; 1546-ban már készen találjuk a váracskát.[16]) A győrvármegyei hatóság 1588-ban őrvárda építését rendelte el Abdán a portyázó törökök feltartóztatására.[17]) Valószínű, hogy a hidfőnél levő váracska megerősítését és bővebb kiépítését célozta e határozat. A hidat már 1560 előtt sáncok, árkok védték. A hidat nem a mai helyén ismerjük, hanem a régi abdai falu mellett a Pinnyéd felé vívő út irányában. A »Gyepszegés« dülőben még ma is felismerhető a régi országút.[18])

A hid őrségének az abdaiak hetenkint 3 szekér tüzifát szállítottak, aminek fejében többrendbeli kiváltságot nyertek. 1613-ban II. Mátyás király meghagyta Győrvármegyének és a királyi adószedőknek, hogy az abdaiaktól ne követeljenek királyi adót, mivel emberemlékezet óta fával látják el a hid őrségét.[19]) II. Ferdinánd 1629-ben, Lipót 1681-ben, újból megerősítette a kiváltságukat, Győrvármegye pedig 1717-ben újból kihirdette.[20]) Amig királyaink kiváltságokkal ismerték el az abdaiak érdemét, addig a német várőrség sok kellemetlenséget okozott a falu népének. 1627-ben a vármegyei közgyűléshez folyamodott segítségért;[21]) az 1659. évi 23. t.-c. a német

[15]) Wenzel: Árpádkori új okmt. 7. 523. l.

[16]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 43. l. Item sabbato proximo post festum S. Regis Stephani cuidam Clementi Illyés colono de Wayden tabellioni dni Marci prepositi ex parte *fortalicii* pontis Abda pro expensis dedimus den. 21.

[17]) Győr vármegye ez évi közgyűlési jk.

[18]) III. Szám. k. 212.—1. Metalles oppidi Jaurien. — Abdai plébánia krónikás könyve.

[19]) U. o. 3. Cth. 98. sz

[20]) U. o. 4. Cth. 109. sz. — 2. T. 1089. 1090. 1092, 1095, sz, 88. l. 178. 196. l.

[21]) Vármegyei közgyül. jk.

őrség ellen akart védelmet adni. Ezek után 1688-ban 1200 forintot zsarolt ki az őrség az abdaiaktól.[22])

A hid fenntartása jelentékeny terhet rótt a káptalanra. A vízáradások sokszor igényeltek tetemes költséggel járó javítást.[23]) Az 1683—4. évi török hadjáratban a hid teljesen elpusztult, a Bécs alul visszavonuló törökök felégették. Megújítása 250 forintba került.[24]) A hid javítása az abdaiakra is terhet rótt, mert kézi napszámot adtak a munkához; azért vették zokon, hogy régi kiváltságaik is feledésbe kezdtek menni. 1700-ban Eszterházy nádor védte meg jogaikat.[25])

1704-ben Rákóczi Ferenc kuruc csapatai a váracskát ostrommal elfoglalták, a német őrséget felkoncolták. Valószínű, hogy a váracskát le is rombolták.[26]) 1710-ben újból átépítés alá került a hid. A káptalan kompot akart állítani a hidépítés idejére és vámot is akart szedni, de Brückenthal győri parancsnok tiltakozott a vámszedés ellen.[27]) A hid ma is megvan, de megszűnvén a hidvám, a hid fenntartása sem terheli többé a káptalant.

A hidvám. A hidvámot királyi kiváltság biztosította. 1260-ban, mint már említettük, IV. Béla király intézkedett a győri, abdai vám területeiről is. A régi kiváltságot erősítette meg I. Ferdinánd 1528-ban: minden nemzetiségű kereskedőt, akár magyar, akár német vagy rác legyen vámfizetésre kötelezett mindennemű áruja után; minden ellenkező kiváltságot érvénytelennek nyilvánított, akár az előbbi királyoktól, akár saját nővérétől, Mária királynétől származtak.[28]) 1548-ban a saját magától kiadott ellenkező kedvezményeket is visszavonta.[29]) A kedvezmények elvesztéséért több per szakadt a káptalan nyakába, de jogát mindig meg tudta védelmezni.[30]) A hidvám a 16. század folyamán jelentékeny jövödelmet biztosított a káptalannak, melyről Számadókönyveink számolnak be.[31]) A jövödelem mellett el kellett viselnie a

[22]) U. o.
[23]) Győri kápt. m. lvt. 4. Szám. k. 592. l. — 5. Szám. k.
[24]) U. o. 539. l.
[25]) Győrvármegyei közgy. jk.
[26]) Abdai plébánia krónikás könyve.
[27]) Győri kápt. m. lvt. 15. T. 2560. sz.
[28]) U. o. 2. Cth. 38. sz
[29]) U. o. 1. T. 1023. sz
[30]) U. o. 5. Cth. 198. sz. — 1. Fasc. 5676. sz. — 18. T. 2859. sz.
[31]) I. Szám. k. 18., 215., 387. l. — II. Szám. k. 15. 34. 78. stb. ll.

károkat is, melyeket Brandenburgi Joachim fővezérsége alatt a Győr mellett táborozó zsoldos sereg, és a Bakitsok okoztak a falunak.[32]) A káptalani Urbárium 300—500 forint jövödelmet is mutat ki kedvező években.[33]) A győriekkel való kiegyezés megcsappantotta a vám jövödelmét.[34])

A vámházzal kapcsolatban korcsmát is tartott fenn a földesúr, melyben saját borát mérette ki.

A vámos hivatalbalépése alkalmával esküt tett. Az állás nem volt megvetendő, azért többször nemes emberek is vállalkoztak rá.

A földesúri kiváltságok megszünésével eltünt a hidvám is.

Abdai rábcai malom.

Abdánál a Rábcán már régi idő óta malma volt a káptalannak, melyet a 15. század végén javítgatni kellett.[35]) Régisége mellett legjobban az a körülmény tanuskodik, hogy 1540—44. években teljesen újjá kellett építenie. A saját erdejéből vágott fákon kívül 380 forint 52 xrt és 14 bécsi dénárt fordított az építésre; a gát építése külön 85 forint 44 dénárba került.[36])

A 17. század elején megszünt e malom; az 1631. évi káptalani Urbárium annyit jegyez csak meg róla, hogy leromlott.

A különböző tulajdonosok kezén levő dunai úszómalmokat télre a Rábcába kötötték ki, hol a jégzajlás ellen több védelmet találtak. Jogelismerés címén ezek is fizettek valamit a földesúrnak.[37])

Káka-tó. Káka néven ismert zárt halastava is volt a káptalannak Abdán, mely valamikor a megáradt folyók kiöntéséből származhatott. Nevét valószínűleg onnét vette, hogy a víz szélét káka nőtte be.[38]) Jövödelmezőségéről alább szólunk. A tó a török világban elpusztult.

Müveltségi állapot. Temploma és plébánája már az Árpádházi királyok korában is volt. A 16. század elején

[32]) U. o. II. Szám. k. 131—2. 187. l. — III. Szám. k. 15. l.

[33]) U. o. III. Szám. k. 201. IV. Szám. k. 192. ll.

[34]) U. o. 10. Cth. 779—80. sz.

[35]) I. Szám. k. 40. l. — 396. 452. 515. 542. 562. 572. 587—8. 612. 663. ll.

[36]) II. Szám. k. 223—37. — 327. 333. ll. Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Felvall. jk. 46. l.

[37]) III. Szám. k. 128. 213. l.

[38]) Győri kápt. m. lvt. 10. Cth 772. sz.

még épségben állott fenn. Temploma Szent Balázs vértanu nevét viselte.[39]) 1552-ben ismét találkozunk okiratunkban István presbyterrel.[40]) A 16. század második felében elpusztult a templom. Mikor a győri vár kiépítését megkezdték, az abdai templom köveit is felhasználták a bástyák építésére a romokban lévő győri templomok anyagával együtt, ezért nevezték a német katonák e bástyarészt szent bástyának vagy szent dombnak.[41])

Nincs okiratszerű bizonyítékunk arról, hogy felépült-e a templom, rendbe jött-e ismét a falu, — de bizonyára nem vesztette el falujellegét, míg újabb szerencsétlenség nem zúdult rá. Templomának létezését mégis igazolja Draskovich György püspöknek intézkedése, aki 1636-ban arra kéri a káptalan tagjait, hogy a szünidőben fogadjanak be egy-egy bécsi tanulót, és küldjék ki Abdára prédikálni vasár- és ünnepnapokon. (Győri kápt. m. hit. 8. Cth. 607. sz.) A 17. század végén az árvíz döntötte össze, és annyira elpusztult, hogy lakói földalatti vermekben kerestek szállást. Templomnak nyomát sem találjuk. Az öttevényi plébános, vagy a Győrből misézésre kijáró kanonok valamely kis ideiglenes viskóban végezte az istentiszteletet. 1694—98. években épült fel Szent József tiszteletére egy kisebb templom győri kanonokok adományaiból.[42]) Plébánosa, plébániaháza nem volt a falunak, hanem fiókegyházként Öttevényhez tartozott. Iskolát, tanítót sem találunk.[43]) A plébániát 1739-ben szervezte meg a káptalan mint földesúr, ekkor épített új templomot és plébániaházat is.[44]) Nem sokára iskola is terjesztette a művelődés alapelemeit.

Az újabb árvizek miatt 1707-ben a mai helyére települt át a káptalan segítségével. Új temploma 1831-ben épült meg.[45])

[39]) U. o. I. Szám. k 688—9 l. 1526-ban egyik megölt abdai jobbágy vagyonából 14 forintot adott a káptalan a Szent Balázs tiszteletére épült plébániai egyháznak vörösszinű miseruhára.

[40]) Győri kápt. hit. h. lvt. I Felvall. jk. 223. l.

[41]) M. lvt. 8. Cth. 616 sz. Draskovich György püspök 1640. évi Can. Visit. Ad. 4.

[42]) Győri kápt. m. l. 8. Ctheca 607. sz. — Az építkezés Telekessy István vezette, 2533 forint ment rá. U. o. 1. Fasc. 3677. sz.

[43]) A székesegyházi kerület 1698. évi Can. Visit.

[44]) Plébánia krónikáskönyve.

[45]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k 1300—1. 1308. lt.

V. Borba.

Győrmegyében, a pusztai járásban, Tápfalu szomszédságában fekvő régi falu, ma puszta. 1360-ban Lajos király az elhagyatott Borba-Teleke földet Kathal János fiának, Péternek, Dénes vajda familiárisának és 5 testvérének adta.[1]) 1430-ban Gara Miklós nádor parancsára Borba-Teleke birtokába Gergelyfalvi János fiát, Pétert iktatta be a győri káptalan.[2])

A győri káptalan magánadomány folytán jutott benne csekély földhöz. 1497-ben három telkét védelmezte aszszonyfalvi Zalay Balázs özvegye ellen.[3]) A 16. század végén Csatáry Simon 12 jobbágytelekkel gyarapította e birtokot; de két telek úriadóját, 200 bécsi dénárt, élete végéig fenntartotta magának, amit évenkint a dékán szolgáltatott át neki.[4]) Ezenkívül is többrendbeli ajándékkal segítette őt a káptalan.[5]) Temetéséről és a lelke üdvéért tartott hetedről is a káptalan gondoskodott.[6]) Az egyes jobbágytelkek 100—100 bécsi dénár adót fizettek a földesúrnak (300 bécsi dénár = 1 frt).[7])

A káptalan birtokrészén kívül még a Szapáry-családnak volt Borbán nemesi kúriája és 7 jobbágytelke, melyek után a káptalan csak tizedet kapott. A káptalan jobbágyai oly szegények voltak, hogy úri adójukat mindig más munkával szolgálták le rendes fizetés helyett.[8]) 1508-ban is, 1527-ben is 9—9 szabad telket ismerünk Borbán, ami annak a jele, hogy új jobbágyok települtek meg a birtokon.[9])

A kis falut ismételten megtámadták és elfoglalták a hatalmas urak, mint enyingi Török Bálint, Tápi Márton és a káptalan csak peres úton tudta igazát megvédeni.[10]) A 16. század második felében a törökök elpusztították a

[1]) Czech S. gyüjteménye. C. D. Jaur. p. 233
[2]) Győri kápt. m. lvt. 4. T. 1390
[3]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 105. l.
[4]) U. o. 205—7. 214. l.
[5]) U. o. 382. 279. 281. 379—380 lapok között levő betoldás.
[6]) U. o. 455. l.
[7]) Az I. Szám. k. számtalan helye.
[8]) U. o. 182. 290. 729—589 614. ll.
[9]) U. o. 205. 729. l.
[10]) U. o. 756. l. — II. Szám. k. 206. l.

falut, jobbágyai elszéledtek, és mint 28 teleknyi föld puszta néven került művelés alá. Ez időben a két földesúr csak tizedet kapott birtoka után. A 16. század végén Zováthy Pál fosztotta ki a káptalan borbai jobbágyait, de Fehérkövy István veszprémi püspök 1581-ben visszaadta a jogtalanul elvitt dolgokat.[11]) Az 1612. évi határjárás szerint a győri káptalannak 21 jobbágytelke állt művelés alatt, a Szapáry-családnak pedig csak egy nemesi udvartelke volt.[12])

A tizedre vonatkozólag 1624-ben a győrmegyei nemesek gyűlésén megegyezés jött létre a káptalan és a Szapáry-család között, melynek értelmében, amig Borba be nem népesült, puszta marad, addig 20 telek után a káptalan, 9 telek után a Szapáry-család kapja a tizedet. Ha a jobbágyak visszatelepülnek, és így a telkek rendes jobbágyi művelés alá kerülnek, akkor 27 telek után illeti a káptalant a tized, a 28-ik telek, mint nemesi kúria adómentes lesz. A nemesi kúriához 14 holdnyi föld tartozott, melyből a 7 jobbágy 1—1 holdat művelt meg földesura számára.[13]) A puszta többé nem népesült be. III. Ferdinánd király rendelkezésére a győrmegyei hatóság elkülönítette a káptalan $^2/_3$ részét és a Szapáry-család $^1/_3$ részét a birtokból.[14]) A Borbapuszta néven ismert föld azóta teljesen a káptalan birtoka. Az utolsó törökjárás és kuruc háború annyira megrongálta a birtokot, hogy csak 8 forint bért hozott.[15]) A 18. század közepén (1742) Hollósy Ádám, Török János, Petrovics Imre, Hollósy László, Radovics Klára szomszédos birtokosok zavarták a káptalan békés birtoklását. A birtok értékét mutatja az a körülmény, hogy 1786-ban 500 rajnai forint bért hozott. 1771-ben újból osztályt eszközölt a káptalan az asszonyfai birtokosokkal, mely szerint Borba $^2/_3$ része a káptalané. Így találjuk a birtokot 1810-ben is. 1818-ban az osztály megerősítésére határjárást is tartott a káptalan Borbán.[16]) A békés-csendes idők visszatérése óta a káptalan e kis birtoktestet bérletben értékesíti.

Művelтségi viszonyairól sehol semmiféle adatot nem találtunk okiratainkban.

11) Győri kápt. m. lvt. 4. T. 1406.
12) U. o. 20. T. 3101. sz
13) I. Szám. k. 768. l. — III. Szám. k. 1. l.
14) U. o. 4. Cth. 121. sz
15) 5. Szám. k. 15. l.
16) Gy. k. m. lvt. 4. T. 1391. 1401—2. 1398. 190. sz.

VI. Csitvánd puszta.

A Fertő mellett fekvő Chitvánd faluról 1299-ben olvassuk már, mikor Chytvándi Herke bizonyos tartozása fejében Chytvánt birtokrészét elzálogosítja testvérének, Egyednek.[1]) Még a 15. század elején is falu; és ekkor is Csitvándi István özvegyének, Erzsébet asszonynak volt benne birtokrésze, melyet 1411-ben a győri káptalannak, mint szomszédos védenyi birtokosnak ajándékozott. Csitvándi Tamás fia, János a maga és rokonai, Egyed és ennek fiai-leányai nevében óvást emelt a csornai konvent előtt az ajándékozás ellen.[2]) E tiltakozás miatt, úgy látszik, nem is került a birtokrész a káptalan kezére, továbbra is a Csitvándi család birta. 1435-ben Zsigmond király Csitvándi Egyednek és rokonainak arra adott engedélyt, hogy a felső Csitvándi határban levő halastavukba a Fertő vizét belevezethették, a vízfolyás medrét és töltését haladéktalanul elkészíthették.[3]) A káptalan a régi ajándékozás címén jogigényét fenntartotta a birtokrészre, és a 15. század végén Csytvándi Ferenctől, fi- és nőtestvéreitől magához is váltotta. A megváltás összegét nem ismerjük, okmányunk csak azt jegyzi meg 1495-ben, hogy már ismételten fizetett a káptalan a puszta ára fejében; ekkor is 82 forintot, majd ismét 6 forintot adott érte.[4]) Ez adatból azt is megtudjuk, hogy a 15. század végén már puszta volt Chitvánd. 1495-ben birtokbavezető parancsot nyert a káptalan Chytvándpusztára vonatkozólag.[5]) A birtokbavezetés mégis csak 1499-ben történt meg, Rausar János kir. ember a szentmártoni konventtel együtt végezte a beiktatást.[6]) Még ekkor sem érezte magát biztonságban a káptalan, azért 1502-ben II. Ulászló határjárási rendeletet adott ki, ami

[1]) Hazai okmt. 7, 283. l.
[2]) Győri kápt. m. lvt. 10. Cth 761. sz.
[3]) U. o. 2. Cth. 25. sz
[4]) U. o. I. Szám. k. 38. l.
[5]) U. o. 38—9. l.
[6]) U. o. 54. l.

1503-ban meg is történt.[7]) Egyben új beiktatásra is kiváltságlevelet kapott a káptalan; de a beiktatásnak ellene mondott nezsideri jobbágyai által bazini és szentgyörgyi Gróf Tamás.[8]) Azonban jogát nem igazolta az ellentmondó, azért 1504-ben a szentmártoni konvent tényleg birtokba iktatta a káptalant.[9])

A káptalan sokáig nem tudta békében használni e birtokát. 1521-ben a hatalmas szentgyörgyi grófokkal, majd a királyné óvári uradalmának kezelőjével, Dóczy Ferenccel perlekedett a puszta birtokáért.[10]) 1528-ban helyszíni szemlét tartottak, és a kir. kiváltságleveleket küldöttséggel vitték Óvárra a királynéhoz.[11]) A kiváltságleveleket a királyné átnézte és Oláh Miklós titkára által megüzente, hogy a káptalan jogát elismeri, mégis perre utasította a káptalant. Az okmányok a királyné kezén elvesztek, így a káptalan hiteles irattal nem tudta birtokjogát igazolni.[12]) A szentgyörgyi grófok a királyné birtokához csatolták Csitvándot, de hiteles tanuk bizonysága mellett mégis visszakapta a káptalan jogos tulajdonát. 1582—87. években a királyi könyvekből kivonatot kért és nyert a káptalan Védeny határairól, melyben Csitvánd-pusztáról is szó van. A pusztát Sitbus vagy Cytbusz névvel is jelölik okmányaink.[13]) A puszta tehát beleolvadt a Védeny határában lévő káptalani birtokba. Emlékét sokáig megőrizte egyik dülő neve. 1675-ben panaszolta a káptalan, hogy Csitvánd pusztáját előbb a szentgyörgyi és bazini grófok bitorolták, kik Győrt is felégették, most pedig az óvári gazdatisztek bántják, pedig e birtok Zsigmond király ideje óta a káptalané.[14])

Jövödelmezőségéről nem szólnak okirataink a korábbi időben, a beolvadás után a védenyi jövödelmek között számolták el.

---

[7]) Győri tört. és régész füzetek 2, 149. l.
[8]) Győri kápt. m. lvt. 31. T. 4222. sz.
[9]) U. o. 89. 132. I. Szám. k.
[10]) I. Szám. k. 521. 530—1. l.
[11]) II. Szám. k. 8—10. ll.
[12]) U. o. 31. T. 4223. 4225 .sz.
[13]) U. o. 4249. sz.
[14]) U. o. 31. T. 4223. sz

VII. Fehértó.

Ősrégi falu a Tóközben. Nevét valószínűleg a határában levő nazy tótól nyerte. Hihető, hogy kir. adomány folytán került a káptalan birtokába. A 14. század legelején már káptalani birtok. 1314-ben 10 márka (= 40 forint) hadiadót fizetett urának.[1]) A 16. század háborús viszonyai megrontották a falu gazdasági viszonyait, alig 6—12 telkét művelték. Ezek után a jobbágyok $^1/_2$ forintjával fizették az úriadót.[2]) A következő évtizedekben még szomorúbb helyzetet találunk. 1544-ben 4 adófizető, 2 szegény, 1 új és 1 elhagyott portája volt a bíróén kívül, tehát 9 portája. 1549-ben $7^1/_2$ adózó, 3 új portát számlált az adórovás.[3]) A vidék hatalmas urai: Zápolya János, Poky Menyhért és Török Bálintné Pempflinger Kata, majd a Bakitsok zsarolták, pusztították a falut.[4]) A sokféle csapás után elnéptelenedett, azért a káptalan 1603-ban megtelepítésére felhívást bocsátott ki, melyben megígérte mindazoknak, akik egy-egy telket művelésre felvesznek és házat építenek, hogy telküket, házukat a maguk és utódaik számára örökösen megtarthatják.[5]) A felhívásnak eredménye az, hogy hamarosan 26-ra emelkedett a művelés alatt álló telkek száma, melyek után egy forintjával fizették az úriadót.[6]) 1633-ban 14 egész jobbágytelek volt Fehértón, és mindegyik 13 hold földből állt az egyik és másik évre is, vagyis 26 holdból, ide nem számítva a plébánia földjeit. Elegendő réttel is rendelkeztek, melyet évenkint felosztottak maguk között a jobbágyok.[7])

[1]) I. Szám. k. 34. l.

[2]) U. o. 33. 35. $36^1/_2$. 40. 42. 72. 81. 160. 180. 199. 278. 322. 343. 389. 535. 616. 668. 732. ll.

[3]) Egyházt. Eml. 4, 333—4. l. — 5, 263, l.

[4]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 393. II. Szám. k. 180. 318. l. — 10. Cth. 806. 810 .sz. — 12. T. 2248. sz.

[5]) U. o. Ráth Károly okmánymásolatai.

[6]) III. Szám. k. 65—6. 132. l. IV. Szám. k. 70—82. 135. 249. 278. 303. 401. ll.

[7]) IV. Szám. k. 38—40. l.

A Bécs alá vonuló és onnét visszaözönlő törökök ismét végig pusztították a falut, majd meg a 18. század elején a kuruc háború sepert rajta végig. Csak ezután szedte magát össze és kezdett erősebb fejlődésnek indulni. A 18. század második fele és a 19. század a békésebb gazdasági élet megteremtője volt.

Halastó is terült el a falu határában, mely a földesúrnak számottevő jövödelmet adott. E jövödelemről alább számolunk.

Művelt ségi viszonyok. Temploma és plébániája már a török időben fennállott és teljesen nem is pusztult el. 1633-ban a káptalan rendezte régi írások nyomán a plébános javadalmát, sőt az iskolamester megélhetéséről is gondoskodott, hogy a gyermekek elemi oktatásban részesülhessenek.[8]) Az iskola nem lehetett valami jó karban lévő épület, mert a század végén már iskola nélkül volt a falu, sőt kántora sem volt, a kántori teendők ellátására, a kónyi iskolamester fia járt át.[9])

A romladozó templomot, mely Gyümölcsoltó-Boldogasszony nevét viselte, 1696-ban áttatarozta a káptalan. Anyakönyvei 1693 óta megvannak a plébániának. Természetes, hogy a templom is, az iskola is a legújabb időben többszörös javításon, átépítésen ment át.

---

[8]) IV. Szám. k. 38—40. l.

[9]) Győri püsp. lvt. A székesegyházi kerület 1698. évi Can. Visit.

VIII. Urkonyföldje.

Fehértó és Újfalu[1]) között egy darab termő föld feküdt, és patak is folyt, melyeket Urkonyföldjének és Urkonyvizének neveznek okmányaink. Mind a kettőt 1516-ban Zápolya János foglalta el, de sok utánjárás után visszaszerezte a káptalan.[2]) Azt nem tudjuk megállapítani, hogy mikor került e földdarab a káptalan kezére. Már 1358-ban olvasunk *Urkun* (Urkund) nevű földről; sőt 1393-ban urkuni Szent Jakab egyházáról is. Okmányunk azonban e földet Sopronmegyébe helyezi.[3])

A Zápolyával való kellemetlenség után többé neve nem is fordul elő okiratainkban. Igen valószínű, hogy a fehértói határ egyik részét alkotta, és többé külön nem kezelte az uraság. A folyócska nevével még a 16. század közepén is találkozunk: 1545-ben a Török-család foglalta el, rá Újfalunál malmot épített, melynek erős töltése a fehértói határra zúdította rá a vizet. A határ egyik része hasznavehetetlenné vált; a halastó vize is annyira megduzzadt, hogy meghalászni sem lehetett. Ez is perre adott alkalmat.[4]) Többé e folyócska nevével sem találkozunk felhasznált okiratainkban. A hagyomány sem a földrész, sem a folyócska nevét sem tartotta fenn.

---

[1]) Ujfalu ma pusztult hely, Fehértó, Kóny, Sövényháza és Enese között. Győri kápt. m. lvt. 12. T. 2241. sz. 1536-ból, illetőleg 1489-ből való határjárási okmány. — Magyar tört. Tár. 7., 25. l.

[2]) I. Szám. k. 393—4. 399—400. lapok között levő betoldás

[3]) Nagy Imre: Sopronvárm. tört. I. 289. 325. 517. ll.

[4]) U. o. 2., Cth. 58. sz. 12. T. 2244. sz. — III. Szám. k. 24. l.

IX. Gyirmót.

Gyirmót községgel és pusztával Giurmoth, Giormolth, Germolth, Gyrmolth nevek alatt a 12. század közepétől fogva találkozunk okiratainkban.[1]) Felerészben királyi birtok, felerészben nemesi birtok volt. A nemesek között találjuk a Gyirmóthi-családot is.[2]) A birtokosok között ismerjük a váradi káptalant is. Szent László király adományából jutott e birtokrészhez.[3]) E birtokrészből 1255-ben a királyi udvarnokok egy és fél ekényit elfoglaltak, de bírói ítélet után vissza kellett adniok.[4]) Nagy Lajos király 1366-ban növelte a váradi káptalan e birtokrészét, mert a még meglévő királyi birtoknak felét és másik felének negyed részét neki adta, háromnegyed részét pedig a Wees nemeseknek juttatta.[5]) 1314-ben már a győri káptalan is a falu birtokosai között foglal helyet; ez évben 13 márka (= 48 forint) rendkívüli adót fizetett.[6]) Mivel királyi udvarnokok, faedénykészítők, lovászok birtokában volt a határ egyik része, azt kell hinnünk, hogy a győri káptalan is királyi adomány útján, alapítvány fejében szerezte meg. 1321-ben Germany Dénes és Thepány Wyd Ménfő és a Rába között fekvő birtokrészüket, mely a mai »Sárkerék« dülőnek felel meg, a Rábán való halászati joggal II. Miklós győri püspöknek eladták 60 bécsi márkáért.[7]) Miklós püspök e birtokrészt a káptalan képviseletében és annak számára vehette meg, mert a püspökség javai között sohasem fordul elő. Az 1321., 1341., 1345. évi határjárási okmányok egyenesen a káptalan birtokának nevezik Gyirmótot.[8]) 1355-ben akai Iványczy István deák a maga gyirmóti birtokrészét, melyet öröklés és vétel útján szerzett, és amely a káptalan birtokrészével határos, *a maga*

[1]) Fejér C. D. 2. 144. — $^4/_3$. 116. l. — Katona: Historia critica Regnum Hung. stirpis Árpád. 665. l. — Wenzel: Árpádkori új okmt. 1. 63. l.

[2]) Fejér C. D. $^4/_3$. 428. l. — Ortvay Tivadar: Magyarország egyházi leirása. 2. Függelék, 507. l. — Hazai okmt. 8, 28. l.

[3]) Fejér C. D. $^{10}/_3$. 253. l. Bunyitay Vince: A váradi püspökség tört. 2, 274. l.

[4]) Fejér C. D. $^{10}/_3$. 252. l.

[5]) U. o. $^9/_6$. 159. l.

[6]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 34. l.

[7]) U. o. 13. T. 2302. sz

[8]) U. o.

és szülői lelkiüdvéért örökös alapítványul a káptalannak adta.[9]) Tehát a gyirmóti birtok egyik része egyenesen alapítványjellegű.

A 15. század végén, miután a váradi káptalan birtokrészét csere útján megszerezte, már egész Gyirmót a győri káptalan földesúri joga alá tartozott. A jobbmódú jobbágyfaluk egyike lett, mert állandóan 20—26 telke volt művelés alatt. Ezek után $^1/_2$ forintjával adóztak a jobbágyok.[10]) Lakói tősgyökeres magyarok, földműveléssel és halászattal foglalkoztak;[11]) de a szomszédos sokorói hegyben, Ménfőn, Csanakon, Kis- és Nagybaráton, Nyulon a szőllőbirtokosok között több gyirmótit ismerünk.[12]) A szomszédos hatalmas birtokosok: az ikrényi Kanizsay László, a ménfői Zápolya János, majd a Bakitsok és Török Bálint, sokszor rátörtek a falura, vizét, erdejét, földjét elfoglalták, és csak peres eljárás útján adták vissza.[13]) Győr elfoglalása idején a törökök teljesen elnéptelenítették a falut; de a 17. század elején, 1609., 1612. években újból megtelepítette a káptalan,[14]) és hamarosan össze is szedte magát úgyannyira, hogy az 1619. évi adózás $2^1/_2$ portás falunak mondja, amikor 30 jobbágya, 2 házatlan zsellérlakója volt.[15]) Győrmegyét a Rába folyóig meghódoltatták a törökök és a fehérvári szandzsákhoz csatolták; e területbe esett bele Gyirmót is. Ibrahim spahia volt földesúruk, aki kíméletlenül sanyargatta a falu népét, ezért 1627-ben már csak 8 háza maradt épen, de azok lakói is szökésre készültek. Ibrahim utóda Rézmán aga emberségesebben bánt ugyan a néppel, de sanyarúságát nem szüntette meg. Az 1627—1647., 1649., 1651. évi vármegyei sérelmi jegyzőkönyvek részletesen felsorolják a község ezernyi baját.[16]) Ebben az időben a földesúr alig-alig kapott valami földesúri adót jobbágyaitól, 8—18 forintot.[17]) A káptalan többször

[9]) U. o. 2301. sz. — 9. Cth. 644. sz.

[10]) I. Szám. k. 33—36. 40—43. 72—81. 117. 160. 180. 199. 278. 322. 343. 370. 389. 535. 668. 722. ll.

[11]) Győri kápt. hit. h. lvt. 1. 2. 4. 6. 7. 9. Felvall. jk. számtalan helye.

[12]) U. o.

[13]) I. Szám. k. 393. l. — 10. Cth. 810. sz. — II. Szám. k. 197. 203. l. 46. T. 5643. sz. — III. Szám. k. 79. l.

[14]) U. o. II. Szám. k. 211. l.

[15]) U. o. 10. Cth. 845. sz.

[16]) Győrvármegyei lvt.

[17]) A győri kápt. m. lvtár: III. IV. V. Számadó könyveinek feljegyzései.

közbenjárt a falu lakosságáért a fehérvári bégnél. 1656-ban 1 arany dukátért vett 2 darab szépművű kést ajándékozott Olaj bégnek, mikor a faluért nála járt.[18]) Mikor 1683-ban Kara Musztafa hatalmas seregét Bécs alá vezette, a Győrnél hagyott hátvéd Gyirmótot is elpusztította. Később a Győrt és vármegyét megszálló német katonaság sanyargatta.[19]) A földesúrhoz benyujtott panaszlevelében elmondja a falu népe, hogy 1684. Szent György napjától fogva ismét sanyarúság az élete; a német katonaság mindenét viszi-hordja, őt magát üti-veri; fizetett már negyedfélszáz forintot, most újból követelődznek rajta. Ezt már nem bírja, azért elhagyja a falut.[20]) Tényleg a győrmegyei faluknak 1688. évi összeírásában Gyirmót nem fordul elő.[21]) 1689-ben mint puszta adta bérbe a káptalan 50 forintért.[22]) Lassankint visszaszállingóznak jobbágyai és újból kezdett megnépesedni a falu. 1696-ban hét és fél jobbágytelkét művelték, mely után 20 forint cenzus folyt be, a többi része bérben jövödelmezett 16 forintot.[23]) Még mindig nem volt annyi jobbágya, hogy az egész határt művelés alá vehette volna.[24]) Az 1698. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv 311 lakót ismer Gyirmóton.[25]) Alig kapott némi erőre a falu, máris a kuruc háború szele sepert rajta végig: Heister Sigbert császári generális felégette és így ismét puszta hellyé vált.[26]) 1714-ben a két évvel előbb Sebesen megtelepülő jobbágyokat helyezte ide át a káptalan Vas Péter szabados vezetése alatt, és Gyirmót határához kapcsolta az elpusztult Sebesfalu földjét is. Urbáriumot adott a telepeseknek, melyet szerződés alakjában közölt velük.[27])

[18]) IV. Szám. k. júl. 31. feljegyzés
[19]) Győrvármegye 1685. évi közgyülési jk.
[20]) Győri kápt. hit. h. lvt. XI. T. 25633. sz.
[21]) Győrmegyei lvt.
[22]) Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 281. l.
[23]) U. o. 316. 323. l.
[24]) U. o. 380. 389. 395. l.
[25]) Győri püsp. lvt.
[26]) Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2322. sz.
[27]) Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2311. sz.

Nos Capitulum Jaurien. quod nos consideratis modernorum temporum injuriis, cupientes peculium xti sive bona Ecclesiastica nostra perque injurias temporum in cineres redacta et annihilata pristino statui, signanter, possessionem Gyirmót, desertam populosam et inhabitabi'em fieri, egregio Petro Vas apud

1739-ben új Urbáriumot adott a káptalan a gyirmóti jobbágyoknak, melyet 1740-ben még jobban meg-

nos in praesenti negotio saepius instantis facultatem libertini concedimus suo suorumque nomine et in personis amplectundis dictam possessionem Gyirmót elocari usuarique fecimus conditione sequenti:

1. A káptalan Vas Pétert elsőben is szabadosnak vallja adván 3 évi szabadságot neki fiurul fiura, hogy az gabonabeli dézmán kivül semmivel ne tartozzék; hanemha juhai lennének, ötven bárányig szabados lenne, de azon felülvalókról dézmát ád.

2. Valakik helyt fognak fel Gyirmóthon, akik előbb is ott laktak, azoknak semmi szabadságok nem leszen; akik pedig most máshonnan jönnek oda, azoknak 3 esztendeig szabadságuk megtartatik, hogy hamarébb épülhessenek; mindazonban stante libertate dézmát mindenekből tartoznak adni.

3. Minden gazdának a helyben való igazság szántóföldből, rétekből, egyéb pertinentiákból assignáltassék, kimutattassék, hogy kiki tudja a magáét.

4. Semmi fuvarral vagy robottal avagy szolgálattal nem fognak terheltetni az előbb megirt punctumokon kivül.

E CONTRA.

Én Vas Péter és mindnyájan mi emlitett Gyirmóti pusztára kiszállandók az alább megirt punctumokban magunkat kötelezzük:

1. Mindennemü földi veté.ünkből, bárányunkból, méheinkből az igaz dézmát megadjuk, és azt kár nélkül elnyomtatván be is hordjuk Győrré ami urainhoz tudniillik.

2. Eltelvén a jövevényeknek 3 esztendei szabadságjuk, mi is a többiekkel együtt mindenegy házhelytől annuatim 8 forintokat tartozunk helypénzt fizetni két terminuson, u. m. Szent György- és Szentmihály-napra 4—4 forintot; melyeket a biró tartozik beszedni és az mi urainknak beszolgáltatni fogyatkozás nélkül.

3. Mivelhogy a ménfői és kisbaráti szőllőhegybeli dézma a győri káptalannak jár, tartozunk ez emlitett bordézmákat behordani Győrré, de oly okkal, hogy amint másnak a győri szőllős gazdák egy akónak bevitelétől fognak fizetni, a mi uraink is fizessenek annyit, avagy summáinból defalkáljanak annyit.

4. Aminemü rét vagyon a gyirmóti rétek között az urak számára, azokat becsületesen minden esztendőben mi is kaszáljuk, felgyüjtjük és összehordjuk.

5. A három jeles Karácsony, Husvét és Pünkösd ünnepekben egy-egy hordó bort kivinni, kimérni és a bornak árát, egyszersmind a hordót bevinni Győrré tartozunk.

6. Minden háztól Szent Mihály-nap táján egy szürü tyukfiat, és Karácsonykor egy kappant az uraknak adni tartozunk.

könnyített.[28]) A jobbágyokat név szerint birtokuk, rétjeik megnevezésével, állatállományuk jelzésével felsorolják a 18. század folyamán az adóösszeírások.[29]) Az 1759. és 1768. évi Urbáriumok még kedvezőbbek a jobbágyokra nézve.[30]) A 19. században nem sokat változtak a gazdasági viszonyok, míg 1848-ban a jobbágyság teljesen felszabadult, a kezén levő telkeket pedig megváltotta.

Műveltségi állapotok. Legelőször a falu ipari gazdaságáról: malom-, sörfőző-, téglavető- és takácsiparáról szólunk igen általános vonásokban.

Malomipar: a 14. század közepén már a Rábán álló malmáról tudunk, melyet régi malomnak mondanak okirataink.[31])

Azt is tudjuk, hogy jól jövödelmező háromkerekű malom volt ez.[32]) A török hódoltság alatt elpusztult, és csak 1728-ban építette újra a káptalan.[33]) E malmot báró Liebenberg Károly győri másodparancsnok leromboltatta, de a kincstár 150 arany kártérítést fizetett érte.[34]) Még egyszer felépítette a káptalan e malmot, de 1782-ben eladta.[35]) Bár a malom jelentékeny jövödelmet hozott a tulajdonosnak, mégis megunta az örökös pereket; hol egyik, hol másik szomszéd perelt, hogy a malom gátja az ő birtokára szorítja a vizet, mely áradás alkalmával nem tud a mederben rendesen lefolyni. Még a 19. század-

7. Ami a pusztahelyek után való réteket illeti, azokat szabadok lesznek az urak tetszés szerint bérbeadni.

8. Ha valaki házát el akarja adni pénzen, szabadon teheti, csak alkalmatos embert állítson bele önmaga helyett.

9. Minthogy az urak a halászóvizeket megtartották maguknak, ha mi azokat az uraktól ki nem béreljük, ha halászni akárunk, a fogott halaknak harmadrészét kiadni az uraknak tártozunk.

10. A győri káptalan nevez gondviselőt, kire a község minden ügyében hallgatni tartozik.

[28]) Győri kápt. m. lvt. 10. Fasc. 5949. sz. — U. o. Gazdasági lvt. Toronyszoba Manuali Decani aban. 1741. 51. l.

[29]) Győrvármegyei lvt. Conscriptiones Dicales.

[30]) Győri kápt. m. lvt. 10. Fasc. 5953. sz.

[31]) U. o. 13. T. 2302.

[32]) Győri kápt. hlt. h. lvt. I. Felvall. jk. 4, 14. l. — és m. lvt. 46. T. 5642. sz.

[33]) U. o. 13. T. 2380. sz. — 14. T. 2723. sz. — 20. Fasc. 6141. sz.

[34]) U. o. 13. T. 2340. 2350. 2359. sz.

[35]) U. o. 2358. sz. 2380. sz.

ban is találkozunk úszó és nem beépített malmokkal a Rábán Gyirmótnál. Ezek magános emberek tulajdonát képezték, akik jogelismerés címén fizettek valamit a földesúrnak. Végre vármegyei és országos rendelkezések eltiltották a rábai malmokat.

Sörfőzőipar. A 18. század közepén állította fel a káptalan Gyirmóton sörfőzőházát.[36]) Ez többszöri javítással a 19. század elejéig működött.[37]) A bérlet 300—600 forintot jövödelmezett.[38])

Téglaégetőipar. Szintén a 18. században létesítette a káptalana gyirmóti téglaégető kemencéjét. Ezt nemcsak saját céljára használta fel, hanem győri magánépítkezésekre is sok téglát adott el innét.[39]) Ez az üzem is megszünt a 19. század elején.

A takácsipar nem az uraságé volt, hanem magánosok szolgálták vele a közönség érdekeit. 1715-től a 20. század elejéig állandóan találkozunk ez iparág művelőivel, míg a gyáripar teljesen ki nem szoríította e kézműipart.[40])

Templom, plébánia. Régi okmányunkban sehol sincs említés gyirmóti templomról, plébániáról. Talán a szomszédos Ménfő, Koroncó plébániái látták el a gyirmóti hívek lelkiszükségletét is. A törökvilág letünte után licenciátus működött magánházban, és haranglábon álló kis harangja volt.[41]) A 18. század elején náddal fedett, szegényes kis viskót építettek istentisztelet céljára, melyben időnkint a koroncói plébános teljesített lelkipásztori szolgálatot, akihez fiókegyházként Gyirmótot beosztotta az egyházmegyei hatóság.[42]) 1769-ben épült meg a máig is meglévő templom; melléje helyikáplánságot szervezett az egyházi hatóság. 1806-ban létesült a plébánia.[43])

Iskola. 1732. óta találkozunk iskolaépülettel, iskolamesterrel.[44]) A természetes fejlődés itt is megfelelő színvonalon tartotta a népoktatás ügyét.

[36]) Győrvárm. lvt. Conscriptio domestica 174—1876. 4. csomó.

[37]) Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2384. sz.

[38]) U. o. Gazdasági lvt. Toronyszoba. Liber perceptionum.

[39]) U. o.

[40]) Győrvármegyei lvt.: Conscriptio domestica. Puszta- és Sokoró járás 1711—1346.

[41]) 1698. évi Can. Visit.

[42]) 1740. évi Can. Visit.

[43]) Győri püsp. lvt. Acta Parochialia. Fasc. Gyirmót.

[44]) U. o. Egyházlátogatási okmányok. Fasc. K.

X. Koroncó.

Győr megyében, a Marcal-folyó mellett fekvő igen régi falu. Kurumzue néven a 13. század legelején már ismételten előfordul okiratainkban, mikor nemes birtokosok lakták, kik között ismerjük a Koronczóy-családot is,[1]) melytől talán nevét is kapta a falu. A mai falu helyén két különböző, de egymással összefüggő község állott: Koroncó és Dusnok. Ezeket a Fyzegh nevű kis patak választotta el egymástól. Koroncó a mai falunak Győrszemere felé eső alsó végén, Dusnok pedig a falunak Gyirmót felé huzódó felső végén feküdt.[2])

A győri káptalannal mint koroncói birtokossal okmányszerűleg csak a 15. század második felében találkozunk. Egyes birtokrészekhez oltáralapítvány, zálog és vétel útján jutott.[3]) A 15. század legvégén és a 16. elején növekedett a káptalan kezére kerülő zálogos birtokrészek száma, melyekre beiktatólevelet is nyert. E birtokrészek közül többet visszaváltottak régi tulajdonosaik, vagy örököseik, mások teljesen a káptalan kezén maradtak.[4]) A 16. század első felében 6—7 telek volt a káptalan birtokában, melyek 100—130 bécsi dénár úri adót fizettek.[5])

A nemes urakkal való viszálykodás elkerülésére 1518-ban határjárást eszközöltetett a káptalan.[6]) Az egymással is háborúskodó Bakits-család és Török Bálint is sok bajt okozott a falunak.[7]) 1594-ben Koroncó is török hódoltsági területté vált, el is pusztult. 1609-ben telepítette meg a káptalan a maga birtokrészét öt esztendőre terjedő szabadság engedélyezésével,[8]) de az új telepesek nem sokáig maradtak meg, mert 1619-ben egész Koroncón csak 6 jobbágy lakott.[9]) A 17. század folyamán 3—7

[1]) Fejér C. D. $^{3}/_{1}$. 36. l. és $^{10}/_{1}$. 543—4hl l. — Hazai okmt. 1, 226. l.

[2]) Hazai okmt. 2, 414—7. l. 1412-ből való okm.

[3]) Győri kápt. m. lvt. 10. Cth. 790. sz. — I. Szám. k. 113. l. — 62. Fasc. 7365. sz. Ebenhöch Ferenc kézirata: A koroncói plébánia tört. — Czech János: Győrmegyei nemes familiák.

[4]) U. o. I. Szám. k. 83. 89. 90. 98. 120. 138. 164. 453. 457. 462. 482. 505. 545. 770. ll.

[5]) U. o. 120. 132. 148. 289. 302. 337. 353. ll.

[6]) U. o. 393. 445. l.

[7]) U. o. 10. Cth. 810. sz.

[8]) U. o. III. Szám. k. 211. l.

[9]) U. o. 10. Cth. 845. sz.

forint adót fizetett Koroncó.[10]) 1683-ban a Bécs alá vonuló törökök ismét feldúlták a falut; 1686—92. években mint pusztát adta bérbe a káptalan birtokrészét.[11]) Még az 1698. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv is pusztahelynek mondja Koroncót, hol község nincs. Ekkor a káptalannak $10^1/_2$ jobbágyi és 4 nemesi telke volt Koroncón, ami összesen 29 teleknek felelt meg.[12]) 1698-ban a vármegyét kérte a káptalan, hogy a háborúk alatt pusztává lett Koroncó határát méresse fel és igazi törvényes tulajdonosai között ossza fel, mert egyesek tetszésük szerint foglalnak el földeket, telkeket. A felosztás meg is történt: a káptalannak a malmon felül és a tó körüli $21^1/_2$ telek jutott, melyből 5 kuriális nemesi telek volt.[13]) A kuruc háború újból megviselte a falut. Forgách Simon kuruc tábornok csatavesztése után Heister császári generális csapatai zsaroltak, dúltak. Mikor kissé összeszedte magát a falú, 1717-ben az alispán újból felosztotta határát a jobbágyok között, és ekkor kimérte a plébános és iskolamester számára szükséges telket is. Ez az okmány név szerint felsorolja a község lakóit.[14])

A 17. században a Dusnok név teljesen eltünt, helyette gyakran Uzsaly—Koroncó névvel találkozunk okiratainkban.[15]) Máskor Muzsai—Koroncó néven fordul elő.[16])

Az Uzsaly—Koroncó nevet valószínűleg a volt dusnoki Uzsay vagy Uzsaly-családtól nyerte.[17])

[10]) U. o. III. Szám. k. 115. 127. l. IV. Szám. k. 9. l.

[11]) U. o. V. Szám. k. 281. 380. 389. 395. ll.

[12]) Győri kápt. hit. h. lvt. 1698. évi Felvall. jk.

[13]) Győri kápt. m. lvt. 22. T. 3310. 3323. sz.

[14]) Győri kápt. hit. h. lvt. 17. T. 26289. sz.

[15]) U. o. 1634. évi Felvall. jk. 58. l. 1638. évi 271. l. — 1696. évi 165. l. 1650. évi 168. l. 1674. évi felv. jk. 259. l.

[16]) Hazai okmt. 2, 41. l.

[17]) Talán ugyanabból a Gymolthy—Uzsaly családból valók a dusnak-koroncóiak, melynek egyik ága a 16. század végén Liptómegyében halt ki. 1601-ben Ernő, 1610-ben Mátyás főherceg utasította a m. kir. kamarát, hogy Gymolthy—Uzsaly Lászlónak Tepla, Bessenyőfalva, Knuchan, Páriahá-a, Bertalanfalva másként Demenfölde birtokait foglalja le a fiscus részére. Az Uzsaly-család e birtokait 1551-ben Ferdinándtól nyerte, Miksa pedig női ágra is kiterjesztette. A kir. kamara nem véleményezte a lefoglalást, mert az elhunytnak Lengyelországban élő anyja és nővére már birtokba vette e jószágokat. — Győri kápt. m. lvt. 14. T. 2460—61. sz. — U. o. Hit. h. lvt. 10. Ladula, 30. Fasc. 1257. sz.

A 18., 19. század folyamán is több nemes birtokost ismerünk Koroncón, kiknek birtokrésze a jobbágyság eltörlése után került a volt jobbágyok kezére. De még a legújabb időben is volt a határban egy-két nagyobb terjedelmű magánbirtok, mely nem került a jobbágyok megváltása alá. A káptalan kimaradt a falu birtokosai közül, alig számbavehető földje és rétje maradt a határban. A területén lévő Nádaslak-puszta vétel útján jutott a káptalan kezére. A még meglévő kis földet a földbirtokreform és vagyonváltsági törvény idegenítette el a káptalan kezéből.

Műveltségi állapotok. *Templomról és plébániáról* szólunk e címen először, mert ezek a lélek és ész kimüvelésének legfőbb mesterei. Keletkezésük idejét nem ismerjük, de bizonyára felérnek az Árpádok koráig. Okiratszerűen a 15. század legelején ismerjük a Szent István tiszteletére szentelt templomot, mely a mai falúnak Pusztatemető néven ismert részén feküdt. Helyét ma kereszt jelöli meg. A puszta temető elnevezés a templom mellett lévő, de elpusztult régi temetőtől vette nevét.[18]) Természetes dolog, hogy e népes községben a templom mellett plébániának és plébánosnak is kellett lennie. Volt is. A templom és plébániaház a török időben, mikor a falu elpusztult, elhagyatottan maradt, de meg nem semmisült. Még a 17. század elején is állott. 1636-ban Enesey Zsuzsa akarta elfoglalni és jobbágytelkével együtt Ölbőy Mártonnak elzálogosítani, de az előljáróság tiltakozott ellene. Kijelentette, hogy e ház ősi időtől fogva a templomé volt, attól soha senki el nem idegenítette, és emberi emlékezetet meghaladó idő óta egyházi emberek lakták.[19]) A protestáns prédikátor is szemet vetett rá, de őt meg Vasváry György püspöki helynök tiltotta le az elfoglalástól.[20]) Ez adatokból megtudjuk, hogy a 17. század

[18]) Hazai okmt. 2, 411—17. l. A győri káptalannak 1412-ben kelt okmánya.

[19]) Győri kápt. hit. h. lvt. 8. felv. jk. 180. l. . . . domum parochialem de jure et ab antiquo Ecclesiae eorum applicatam nec hactenus ab eadem avulsam, sed a memoria hominum juxta temporum statutum per Ecclesiasticos inhabitatam Martino Ölbőy impignorasset. Cum semel ecclesia tamquam Deo dicata in profanum usum, sicut et ipsa domus Parochialis in statum colonicalem convertenda non sunt, sed potius in pristina immunitate, prerogativa sua illabefacte per omnes Christifideles tuenda et conservanda.

[20]) Győrvármegye közgy. jk. 1636. szept. 26.

elején nem volt a falunak katolikus lelkipásztora, hanem a zavaros időkben itt is tért hódított az új vallás, és a protestáns prédikátor a régi plébániaházat akarta elfoglalni.

A 17. század végén a török és kuruc háború ismét elnéptelenítette a falut, a plébániaház is megsemmisült, a templom düledező állapotba jutott. A nép ekkor már azt sem tudta felőle, hogy kinek tiszteletére volt valamikor felszentelve.[21]) Nem is csodálhatjuk ezt, a 16. és 17. század folyamán ismételten elpusztult a falu, elveszett népe is, az öregekkel együtt a régi dolgok emléke is eltünt. A plébániát 1721-ben szervezte újból Kontor István püspöki helynök, koroncói birtokos.[22])

Ebből az időből való az iskolaügy rendezése is.

A malomipar is hozzájárult a műveltségi állapotok gyarapításához. Malma keletkezésének idejét nem ismerjük. Abban az időben épülhetett, mikor a zálogos birtokok a káptalan kezére kerültek. Birtokrészei a tó mellett terültek el, melyet a Fyzegh (Bakonyér) patakja táplált; így nyerhetett viz- és malomjogot. Elhelyezkedése is e patakon, a halastó felett lehetett, ahol ma is malom áll. E címen vádolták is a malmot, hogy a Bakonyérre lenyúló kertekre és szérükre rászorítja a vizet.[23]) Okiratszerűleg csak a 16. század legelején találkozunk a malommal, de akkor már javításra szoruló, régebbi építkezés.[24])

A malom átélte a falu pusztulását, a 17. században is üzemben volt: 1625-ben 1 köböl búzát, $1^1/_2$ tallért jövödelmezett.[25]) E század közepén a törökök foglalták el, molnárját megölték,[26]) használatáért 9 forint bért követeltek a tulajdonostól. E bér fizetéséről még 1663-ban is emlékeznek okmányaink,[27]) de amellett a káptalannak is hozott 12 forint jövödelmet.

A 18. század elején nagyobb költséget fordított még a káptalan e malom javítására,[28]) de később eladta, így magános ember kezére került, mikor e kis malmok már alig-alig hoztak valami hasznot.

[21]) Győri püsp. lvt. 1698. évi Can. Visit.

[22]) U. o. Parochialia. Fasc. K.

[23]) Győri kápt. m. lvt. Ráth Károly okmánymásolatai.

[24]) U. o. I. Szám. k. 160. 178. 390. 393. l. — III. Szám. k. 147. l.

[25]) U. o. III. Szám. k. 147. l.

[26]) U. o. IV. Szám. k. 402. l.

[27]) U. o. 495. 576. 656. ll.

[28]) U. o. V. Szám. k. 71. 191. 203. 411. 420. 434. 439. ll.

XI. Markota-Bödöge.

Egyesített kisközség Győrmegyében a Rábca mentén. Az egyesítés előtt mind a kettő külön álló, ősrégi falu volt. Bödögét 1161-ben III. István király Nyáry Lőrincnek adta Bedegh néven, innét nyerte a család bedeghi nemesi előnevét.[1]) Markota — Morgota — 1222-ben Péter ispán birtokában volt.[2]) Eddig ismert okmányainkból nem tudjuk megállapítani, hogy mikor és mily címen került e két község a győri káptalan birtokába; annyi bizonyos, hogy a 15. században már földesúri joghatósága alá tartozott. A 16. század folyamán a kettőnek együttvéve 6—10 teleknyi földje állott művelés alatt, melyek után $^1/_2$ forintjával fizette a földesúri adót.[3]) 1526-ban 10 telke közül csak 6 fizetett adót, 4 pedig szabados volt,[4]) ami annak a jele, hogy új jobbágyok telepedtek meg a faluban. A birtok viszontagságos életét, a 16—17. század birtokviszonyainak bizonytalanságát, a hatalmasok megfékezhetlen erőszakosságát mutatják a következő esetek: 1519-ben Asszonyfalvy Gáspár foglalta el Bödögét,[5]) 1536-ban Poky Menyhért tette rá kezét Markotára, és 3 évig birtokolta is a Rábcán levő malmával együtt.[6])

E viszontagságos élet elszegényítette a falut, elriasztotta a jobbágyokat. 1544-ben Markotának 3 fizető, 5 szegény zsellér, 1 elhagyott portája volt a szegény bíróén kívül. 1549-ben Bödögének—Markotának együttvéve $6^1/_2$ fizető, 3 új portája volt.[7])

A hatalmas úraktól a jobbágyok, az egyes faluk is eltanulták a hatalmaskodást, rá-rárontottak a szomszéd birtokra, terményt, állatot vittek magukkal. 1550-ben a

[1]) Fejér C. D. $^7/_5$. 121. l. — Győrmegyei közgyülés III. jk.
[2]) Tud. Társ. érk. 5. 197. l. 1882.
[3]) Győri kápt. m. lvt. I. Számadókönyv lapjai 33—733.
[4]) U. o. 729. l.
[5]) U. o. 473. 479. l.
[6]) U. o. 10. Cth. 806. sz. — 12. T. 2215. sz.
[7]) Egyháztört. Eml. 4, 333—4. l. — 5, 263. l.

János-lovagok kónyi jobbágyai és az uthaliak támadták rá fegyveres erővel Markotára. E jogtalan erőszakért ugyan később kártérítést fizettek, de az okozott szenvedést, pusztítást ezzel nem tudták kiegyenlíteni.[8])

A 16. század elején a káptalan határjárástartására kért és nyert engedélyt, hogy birtoktestének jogos határait megállapíthassa.

E határjárás azért is igen érdekes és értékes, mert úgy a határ, mint a szomszédos területek régi dülőinek neveit, vizeit, tavait részletesen felsorolja.[9])

A határokként megjelölt nevek ma már teljesen ismeretlenek. Az említett apró halastavakról, egyéb okiratainkban semmi szó sincs. Jelentéktelen, kiöntésekből keletkező tavacskák lehettek, melyek hamarosan el is tüntek.

A 16. századvégi leromlás után 1603-ban felhívást bocsátott ki a káptalan Markota megtelepítésére. Kijelentette, hogy aki valamely elhagyott telket művelés alá fog, és építkezik rajta, az a maga és utódai számára örökösen

[8]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 79. l.

[9]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 209. l. Metales super Markota. 1520.

Az első határ nyugat felé a »*galh'tó*« elejénél van, innét észak felé tér el a »Kövér réthez«, ahol a második határ van. Majd keletnek fordul a *Saár-réthez,* ahol a harmadik határ látható. Innét megy a *Halastóhoz,* melyet közönségesen *Donát-tavának* nevez a nép: és itt van a negyedik határ. Azután a Kónyból Markotára vivő uthoz hajlik el, ez úton van az ötödik határ. Innét az *Ispánteleke* nevű földhöz megy, hol szintén határ látható. Innét a *kónyi tóhoz* megy, melyet *Kóny vize* néven ismernek; itt is határ van. Innét tovább a *Kökényes* nevű hely felé tér el, melyen szintén határ van. Innét visz a *Férgesér* nevű patakhoz, mely a kónyi határ felé folyik. Innét tovább haladva a *Halastóhoz* érünk, mely szintén határválasztó. Innét *Láz* (Lázi) felé tér el, ahol árok alkotja a határt. Majd *Kiskomp* nevű patakhoz érünk, mely szintén határt alkot. Ettől kelet felé a *Jakov-* vagy *Jakovóhoz* érünk, melyet közönségesen *Jakóvize* néven ismer a nép; ez a halastó szintén határt alkot. Innét jobbra délfelé a *Sövény* nevű vizhez megyünk, mely a templomosok és György földjét választja szét. Innét tovább a *Nullófy* nevű tóhoz érünk, innét nyugatra a *Bard* nevű földhöz, melyen szintén határ van. Innét a *Kalanda-füze* nevű fát érjük; innét a *Disznó-rétet* vagy *Disznóólat,* mely szintén határt alkot. Ettől jutunk a *Cavcas* nevű helyhez, majd a *Vyzesre* nevű helyhez, melyen határt találunk.

megtarthatja jobbágytelkét.[10]) E felhívás eredménye az, hogy hamarosan 18 jobbágytelek került rendes művelés alá, melyek után uriadó címén 1—1 forintot fizettek a jobbágyok.[11]) A szomszédok támadása, rablása 1648-ban ismét oly súlyos csapásként nehezedett a falura, hogy a vármegye hivatalos vizsgálattal állapította meg a kárt, és iparkodott a falu jogát megvédeni.[12]) 1683-ban a Bécs alá vonuló török csapatok pusztították, rabolták ki a falut, azért 1695-ben csak 14 telke tudott adót fizetni.[13])

A kuruc háború lezajlása után a békésebb időben összeszedte magát a falu, a 18., 19. században rendes mederben folyt a gazdálkodás.

Műveltségi viszonyok. Mindenszentek tiszteletére szentelt, kerekalakú kicsike temploma, vagyis inkább kápolnája volt a falunak. Építési idejét nem ismerjük; csak annyit tudunk felőle, hogy a 17. század közepén már romladozó állapotban volt; tetején kicsike torony is állott. Plébániája, plébánosa nem volt. Előbb a kónyi, majd a 17. század második felében a fehértói plébániához tartozott fiókegyházként. Minden második vasárnapon járt át a fehértói plébános istentisztelet tartására.

A plébánia megszervezése a 19. század elején történt meg.[14])

Iskoláról, tanítóról is csak a 19. század eleje óta beszélhetünk, mert régebbi okiratainkban nincs róluk említés.

Malomipara is volt a községnek. Markotánál a Rábcán állott a malom, melynek építési idejét nem ismerjük. A 16. század elején már tetemes javításra szorult, tehát jóval korábbinak kellett lennie. A 17. század közepéig igen kevés jövödelmet hozott a káptalannak: 2—6 forintot, vagy 20—30 véka gabonát. E század közepén végleg eltünt. Elromlott, és a káptalan lebontatta.[15])

[10]) Győri kápt. m. lvt. Ráth Károly másolatai.

[11]) U. o. III. Szám. k. 132. 150. 159. 163. l. — IV. Szám. k. 82. 144. 221. 283. 351 ll.

[12]) U. o. IV. Szám. k. 413. l.

[13]) U. o. és V. Szám. k. 313. l.

[14]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 39—40. l. — Győri püsp. lvtár: A locsmándi, rábaközi és győri székesegyházi kerület 1659. évi Can. Visit. — A székesegyházi kerület 1698. évi Can. Visit. — Egyházmegyei névtár.

[15]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 329. 331. 366. 274. ll. — 631. l. — II. Szám. k. 253. l. — III. Szám. k. 52—70. 96. 117. 176—7. 195. ll. IV. Szám. k. 87. l.

XII. Nagybaráti.

A 13—15. században találkozunk a káptalan nagybaráti birtokrészével, melynek sem eredetét, sem terjedelmét nem ismerjük. 1261-ben határjárás jelölte meg a káptalan birtokrészét; erre vonatkozó levelét mutatta elő, mikor a csornai prépostsággal perelt e birtokrész ügyében.[1]) Még a 15. század elején is megvolt a káptalan e birtokrésze. 1426-ban Söthör = Nagybaráti határának kiméréséről tudunk,[2]) a későbbi időben egyetlen okiratunk nem említi e birtoktestet.

Ma csak szőllőbirtoka van itt a káptalannak, melyről alább szólunk majd.

XIII.—XIV. Nagyécsfalu—Mesterfa.

Nagyécsfalu, Nog-Ech néven az Echu nemzetség ősi fészke Győrmegyében a Pánzsaér és Sokorói hegy mellett. Már a 12. században rendes falu és a győri vár tartozéka; lakói szőllőművelők.[3]) — 1299-ben Csitvándi Herke Nagyécsfaluban levő birtokrészét testvérének, Egyednek zálogosította el. A falu egyik részét a 14. században Károly király Köcski Sándor országbírónak adományozta, aki viszont Magyar Pálnénak adta el;[4]) ez az általa alapított pápóci prépostság javadalmául kötötte le. A 14. század elején — valószínűleg királyi adomány címén — a győri káptalant is az écsi birtokosok között ismerjük. 1314-ben 2 márka (= 8 forint) rendkívüli adót fizettek jobbágyai.[5]) E birtokrész alig foglalt magában 3—5 jobbágytelket. A Csitvándi-család is écsi birtokos volt. A falu határai Ság, Nyul, Alsokoró, Tarján között húzódtak 1352-ben. A 16. század elején ado-

[1]) Fejér: C. D. $^{10}/_{6}$. 338—349. ll.

[2]) Fejér: C. D. $^{10}/_{6}$. 826. l.

[3]) Wenzel: Árpádkori új okmt. 1, 78. l. Hazai okmt. 3, 5. — Fejér: C. D. $IV/_{1}$. 194. l.

[4]) Hazai okmt. 1, 123—130. 161—1. ll. — 7, 283. Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 81. l.

[5]) U. o. I. Szám. k. 34. l. U. o. 12. 5. 2268.sz.

mány folytán megnagyobbodott: 1505-ben Bedegey János végrendeletében a káptalannak hagyta écsi birtokrészét házával együtt, melyet a káptalan 1506-ban Vízkereszt ünnepe előtt való vasárnapon ünnepélyesen el is foglalt, birtokba vett 4 kanonok és 23 káptalani katona jelenlétében. A házért, melyhez Nybel Mihály valamelyes jogot tartott, kárpótlásul 1 forintot fizetett.[6]) Bedegey János rokonai: Asszonyfalvi Gáspár és társai 1506-ban ellenmondtak rokonuk végrendeletének, melyben birtokrészét a győri Szűz Mária egyháznak hagyta, de Verbőczy István országbíró a káptalan javára döntött 1515-ben.[7]) E hagyatékkal együtt 11—12 teleknyi nagyságú földje lett a káptalannak, mely után a 16. század első felében $^1/_2$ forintjával fizették jobbágyai a földesúri adót.[8]) A század második felében elpusztult a falu: 1570-ben pusztának nevezik okmányaink, amelyhez értékes szőllőhegy tartozik.[9]) A török világ zűrzavarában a várkapitányok és magyar urak tarolták le, amit a török még meghagyott.[10]) A 17. század elején, 1606-ban új telepesek szállták meg a falut, melyben az 1619. évi összeírás 2 adózó portát talált; de a káptalani birtokrész különálló majort képezett.[11])

A falu a fehérvári szandzsákhoz tartozott, 1626-ban Salud basa volt földesúra, akitől igen sokat szenvedett a megmaradt lakosság. A megsanyargatott és az elemi csapásoktól is sujtott jobbágyokon a káptalan a pápóci préposttal együtt úgy segített, hogy a Pánzsaéren malomhelyet adott nekik; a felépülő malom jövödelméből talán segíthetnek magukon.[12])

[6]) A káptalan hálából, vagy talán alapítványi kötelezettség címén gondoskodott Bedegey János ünnepélyes eltemetéséről: 12 katonáját is kirendelte, kiknek 3 forint 12 dénárt adott; szemfödőért 12 dénárt, plébánosnak, iskolamesternek bucsuztatóért és zsoltáréneklésért 2 forintot, kiharangozásért 25 dénárt. A halál évfordulóján 1507-ben ismét 1 forint 8 dénárt adott a halott lelkiüdvéért. U. o. I. Szám. k. 152—4. 173. l.

[7]) U. o. 358—9. l. — Győri tört. és régész. füzetek. 1. 135. l.

[8]) U. o. 33. 35. $36^1/_2$. 40—72. 150—160. 278—343. 525. 616—7. 733. stb. ll.

[9]) Pápóci prépostság oklvt. 7. Tárca, 620. sz.

[10]) U. o. Kápt. m. lvt. 14. T. 2397. 2399. 2403. sz. — 3 Cth. 126. sz. — Pápóci préposts. oklvt. 4. Tárca, 414. sz.

[11]) Győrmegyei közgy. jk. — Győri kápt. m. lvt. 10. Cth. 845. sz.

[12]) U. o. 12. T. 2282. sz.

Az 1670-es években ismét felépült a falu a káptalan is, mint a részbirtokosok, megépítették majorjaikat: ekkor Mehemet ispája, mint a falu török ura, a tulajdonosoktól rendes földbért követelt, — így a gazdának megint semmi sem jutott.[13]) A török hódoltság megszűnése után a kuruc háború viszontagságait is átélte. Alig volt azonban 80—90 felnőtt lakója a falunak; temploma, plébániája is elhagyott állapotban volt. A békés idők beálltával kezdte magát összeszedni. Nagyobb gazdasági fejlődést nem tudott elérni, mert határa kevés szántóföldet foglal magában, az is nagyobb részben az uraságoké volt. Inkább szőllőműveléssel foglalkoztak lakói. A 19. század elején a francia háború kellemetlenségeit is megérezte.

A káptalan kicsi birtokrésze — az erdő kivételével — a legújabb vagyonváltság és földreform törvényeinek rendelkezésével a falu lakóinak kezére került.

Écsi erdő. Kisebb terjedésű erdőbirtok is tartozott a káptalan földjéhez, mely összefüggésben volt a pápóci prépostság nagyobb erdejével. A Gerencsér, más néven Káróhorogja nevű erdőcske itt-ott viszálykodást is támasztott a szomszédos pápóci prépostsággal: a 16. században majd az egyik, majd a másik birtokos jobbágyai követtek el hatalmaskodást.

A 17. század folyamán a *Hasság* vagyis *Feketeerdő* és a határ egyik részének ügyében a szentmártoni főapátsággal, mint szomszédos birtokossal volt határkérdési per.[14]) 1791-ben a káptalan és Majláth Antal pápóci prépost az eddig egy tagban lévő erdőt felosztották: $^1/_3$ a vallásalapé, $^2/_3$-ából $^1/_6$ rész a káptalané, a többi a pápóci prépostságé.[15])

A kis erdő hasznáról, mely még ma is megvan, részletes adatokkal nem rendelkezünk.

Művelтségi viszonyok. Templom, plébánia, iskola terjesztette a lélek és ész művelődését.

Écs egyike azoknak a rendezett faluknak, melyeknek már a 14. század elején önálló lelkipásztoruk, templomuk volt. 1341-ben már ismeretes a Szent István tiszteletére épült templom, melyet a kisécsiekkel közösen használtak még 1535-ben is.[16]) A templom saját vagyo-

[13]) Pápóci préposts. oklvt. 5. Tárca, 123. sz. Mehemet ispája magyar levele.

[14]) L. Bedy Vince kéziratát: A pápóci prépostság tört.

[15]) Gy. km. lvt. 12. T. 2276.

[16]) Pápóci prépostság oklvt. 10. Tárca, 886. sz.

nából tartotta fenn magát. 1429-ben egyik szőllőjét eladták a két község hívei, hogy a javítás költségeit fedezhessék.

Érdekes dolog, hogy az écsi plébánosok, mint a főapátság káplánjai a szentmártoni konventnél többször jegyzői teendőket végeztek és hivatalos kiküldetésben jártak el,[17]) talán e munkakör tette szükségessé, hogy itt-ott káplánt is tartsanak a plébánosok.[18]) A 16. század végén a templom és a plébánia elpusztult: 1571—1574. években már hallunk a pusztulásról,[19]) de azért romladozó állapotban még 1592-ben is állott a kőtemplom.[20]) A 17. század vége felé a pápóci prépost megújíttatta és újból Szent István tiszteletére szentelte fel.[21])

Ebben az időben a plébánia is rendes viszonyok között működött ismét. A templom elpusztult felszerelését is lassan-lassan kezdték felújítani, pótolni.

A kuruc háború a hamvaiból alig-alig felépülő plébániát ismét szétdúlta. A szegényes plébániaházban Fábián Péter feleséges licentiátus lakott, aki a legszükségesebb istentiszteletet végezte: keresztelt, esketett, temetett, hitoktatást végzett. A tisztán katolikus község ebben az időben a vallásújítók hitét is befogadta: 26 katolikus, 23 lutheránus, 39 kálvinista felnőtt lakója volt a gyermekeken kívül.[22]) A 18. század közepe táján, 1736-ban Milkovics János pápóci prépost a templomot is, a plébániát is jó karba helyezte: azóta a plébánia rendes keretek között folytatja működését. A legújabb időben Szely Lajos pápóci prépost áldozott sokat a templomra és plébániára.

Iskola. A 16. század legelején, mint fentebb említettük, iskolamesterrel találkozunk Écsen. Ebből joggal következtetjük, hogy akkor iskolának is kellett lennie. Egyebekben az iskola, iskolamester mindenben osztozott a plébánia és templom viszontagságos életében. Az iskolaügy teljes rendezése is a 18. és 19. században történt meg.

[17]) A pannonhalmi főapátság tört. 3. 235. l.

[18]) Pápóci préposts. okmt. 1. Tárca 189. sz.

[19]) Győri kápt. hit. h. lvt. 3. felvall. jk. 61. l. — 142. l. 128—9. l.

[20]) U. o. 5. felv. jk. 181. l.

[21]) Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 544. l.

[22]) Püspöki lvt. 1698. évi Can. Visit.

Mesterfalva (Mesterfa).

Mesterfalvát az Ech nemzetségből származó Mesterfalvay László alapította.[23]) A 15. század közepén Varangy Miklós bírta, kinek magvaszakadtával Dereskey Istvánra és Bakady Györgyre szállott, ezektől pedig, mint I. Ulászló híveitől Erzsébet királyné hűtlenségük miatt elvette, és Babonay Jánosnak adta.[24]) Babonay Zsigmond 1507-ben 700 forintért elzálogosította a győri káptalannak,[25]) illetőleg a Szent Ferenc-kápolnának.[26]) Patkó Pál komáromi polgár valami címen magához akarta váltani a birtokot,[27]) de továbbra is a káptalan kezén maradt. A 16. század első felében 12—13 jobbágytelek állott művelés alatt, melyek után a káptalannal kötött egyesség szerint 12—13 forintot fizettek a jobbágyok úriadó címén (census pactatus); de szegénységük miatt ezt sem tudták mindig megfizetni, azért szőllőmunkában dolgoztatta le velük a káptalan.[28]) A 16. század második felében teljesen elpusztult, és többé nem is épült fel. Beleolvadt a nagyécsi határba, melynek ma is kiegészítő részét alkotja.

---

[23]) Fejér C. D. $^{10}/_{2}$. 338. l.

[24]) Teleky: Hunyadiak kora, 10. 114. l.

[25]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 173. l. — 10. Cth. 800. B. sz.

[26]) L. Bedy Vince: A győri székesegyház tört. az oltárjavadalmak leirásánál.

[27]) Gy. K. m. lvt. I. Szám. k. 325. 343. 370. 398. 455. 617. 726. stb. ll.

[28]) I. Szám. k. 189. l.

XV. Nádaslak.

Nádaslak, röviden Lak, a mai Püski szomszédságában fekvő pozsonymegyei falu.[1]) Nem szólnak róla ismert okmányaink, hogy mikor és mily címen került a győri káptalan birtokába. Bizonyos, hogy a 14. század elején már a káptalannak, mint földesurának adózott.[2]) A 16. század elején csak 8 telke fizetett adót; a jobbágyokkal történt megállapodás szerint e századon át 6 forinttal adózott. Lakóit szerződéses jobbágyoknak (jobagiones pactati), adójukat szerződéses földbérnek (census pactatus) nevezi okmányunk.[3]) E ritka kedvezmény ellenére is fellázadt a falu földesura ellen és minden engedelmességet megtagadott 1543-ban, miért is pallósjogánál fogva vagyon- és fejvesztésre ítélte a káptalan jobbágyait, de a büntetést elengedte, csak 5 forint bírságot követelt tőlük.[4]) Kellemetlenkedés elkerülése végett 100 forintért elzálogosította a káptalan e birtokát Fanchy Jánosnak, akitől azonban 1545-ben visszaváltotta.[5]) Fancsy tovább is igényt tartott a falura, és meg-megsarcolta lakóit.[6]) Le is szegényedtek lakói, még a portánkint kivetett 20 dénár királyi adót sem tudták megfizetni.[7]) A kisfaludii nemesek is igényt tartottak a határ egyik részére, akikkel a káptalan 1549-ben barátságos egyességre lépett.[8]) A Győr ostromára felvonuló törökök letarolták a falut, nyomorúságra juttatták lakóit; csak a 17. század második felében tudták összeszedni magukat, mikor azután 25—31 forint adót adhattak a földesúrnak.[9]) E század végén elpusztult a falu; 1691-ben alig-

[1]) U. o. 684. l. II. Szám. k. 226. l.
[2]) U. o. 34. l.
[3]) U. o. 322. 413. l.
[4]) U. o. II. Szám. k. 306. l.
[5]) U. o. Pozsonyi kápt. m. lvt. 6. Protocoll: 367. III. Szám. k. 23. l.
[6]) U. o.
[7]) U. o. 35. l.
[8]) U. o. 5. Cth. 163. sz.
[9]) U. o. III. IV. V. Számadókönyv igen sok helye.

alig adózott; 1693—4-ben szinte elnéptelenedett a falu, 1696-ban 2 jobbágy és 2 nemes bérlő adózott 32 forinttal a földesúrnak.[10]) 1697-től fogva *pusztának* (praedium) nevezi okmányunk, melyet a szomszédos nagybodajkiak béreltek 40 forintért.[11]) Községi jellegét elvesztette és többé nem is épült fel.[12]) A káptalan a következő időben is bérlet útján értékesítette e pusztáját, míg az újabb időben eladta; a koroncói határban vett helyette birtokot, melyet Nádaslaknak nevezett el, és amelyet a pusztaszentpáli birtoktesthez csatolt.

Művelődési viszonyok. Plébániája, temploma régi keletű, de eredetéről nem találtunk feljegyzéseket; a 16. század elején azonban ismételten találkozunk okirataink-ban a plébános nevével.[13]) A plébánia osztozkodott a falu sorsában, hamarosan elpusztult.

Iskoláról, tanítóról egyáltalában nem szólnak ismert okirataink.

---

[10]) U. o. V. Szám. k. 298. 312. 315. ll.

[11]) U. o. 324. 328. 336. stb. ll.

[12]) U. o. 24. T. 3443. 6. sz. és győri kápt. hit. h. lvt. 15. T. 26038. sz.

[13]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 534. 619. l.

XVI. Nyulfalu.

Nyul, győrmegyei falu a 13. században a győri vár földjéhez tartozott, és a vár szolgái, a szőllőművelők lakták.[1]) A 14. század elején a győri káptalant is birtokosai között sorolja fel okmányunk: 1314-ben 4 márka (= 16 forint) rendkívüli adót fizetett a káptalannak.[2]) Nem lehet kétséges, hogy e várföldből csak királyi adomány folytán szerezhette a káptalan a maga birtokrészét. 1368-ban arról is olvasunk, hogy a szentadalberti prépostságnak is volt kis birtokrésze Nyulon, de többé nem találkozunk vele a birtokok között.[3]) Nyul és Nagybaráti között, de még a nyuli határban 4 teleknyi föld feküdt, melynek tulajdonjogára vonatkozólag a győri káptalan és csornai prépostság között per keletkezett. E Csutor (Zuthor) nevű földterületen 1455-ben a káptalan emberei arattak, de a túróci prépost és csornai prépost barátii jobbágyai rájuk törtek, a gabonát elvitték, a földet lefoglalták.[4]) 1466-ban Pál csornai prépost egyezkedett a káptalannal e földre vonatkozólag. Azt állították, hogy e földet Bognár Tamás fiai Mátyás és Mihály 600 forintért és 1 örök misealapítvány fejében adták el a győri káptalannak; mivel azonban a pénz felét a csornai konvent fizette le, a birtok fele is a konventé. Ugy látszik ez állítását a csornai konvent nem tudta igazolni, a tanuvallomások a káptalan joga mellett szóltak. A konvent ezért le is mondott igényéről.[5]) A káptalan jogának biztosítására 1499-ben II. Ulászló királytól újabb örökös adományként kérte e földet. E négy teleknyi földet észak felől a turóci prépostság birtoka, délről a Keresztelő Szent János királyföldi temploma határolta a Győrből vívő út mellett.[6]) A nyuli birtok 1501—7. években 4—9 forint jövödelmet hozott; 1508—28. években 14—19 jobbágytelek adózott. A telkek száma azonban ennél is több volt: egyik évben 14 adózott, 11 pedig adómentességet élvezett. Ezeknek jobbágyai szőllőmunkát

[1]) Hazai okmt. 3, 8. l. — Fejér C. D. $^{7}/_{5}$. 303—7. l.
[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 34. l.
[3]) Csánky: Magyarország tört. földrajza 3, 568. l.
[4]) Pozsonyi kápt. m. lvt. 13. Capsa, 2. fasc. 10. sz.
[5]) E földrészről szóltunk Nagybarátinál.
[6]) Győri kápt. m. lvt. 2. Cth. 32. sz.

végeztek adó helyett.[7]) 1528-ban 28 telket műveltek.[8]) A nyuli hegy bordézsmája is jövödelmezett a káptalannak: ugyanis a *Felkert* és *Mogyorós* nevű dűlőkben ő szedte a bordézsmát.[9])

Győr eleste után Nyul is török kézre jutott, mivel három községből állott (Kisnyul, Nagynyul, Káptalannyul), három török ura volt, kiknek zsarolásai elől a lakosok elmenekültek. 1619-ben már csak $2^1/_2$ portát számlált.[10])

A következő években azonban ismét több jobbágy telepedett meg a faluban, nevezetesen a káptalan birtokán. Ezekkel 1644-ben új egyességet is kötött a káptalan. Ez az egyesség megvilágítja a jobbágyok régi és újabb kötelességeit, anyagi erejét, a falu állapotát, azért teljes szövegében ide iktatjuk.[11])

A 17. század közepén a veszprémi püspököt is a

[7]) U. o. Szám. k. igen sok helye. — [8]) U. o. 733. l.

[9]) U. o. 7. Cth. 426. sz.

[10]) U. o. 10. Cth. 345. sz.

[11]) U. o. IV. Szám. k. 710. l.: Mi a győri székesegyház Káptalanja Adgyuk tuttára mindeneknek, az kiknek illik. Hogy az minémü örökös birodalmat Isten kegyes gondviseléséből vettünk, mind mi s mind az mi régi eleink, az mi jószágunknak mind iobbágyainknak hatalmunkban rekesztett szabadságával. Abban eddig kegyességgel való engedelmet inkább, hogy nem keménséget viseltünk, és ez után is viselni akarunk. Annak okájáért a mi nyulj Jobbágyinknak is ez mostani nyavolyás üdőben látván sok fogyatkozásokkal való nyavalájokat, és házok megégésével kárvallásokat, kegyelmességre indulván könytéseket attunk nékik az ő régi szolgálatyoknak aláb szállításával (megmaradván mindazonáltal mindenekben szabad hatalmunk), mig az irgalmas Isten nagyob Atyaj Gondviselését mutatlya hozzánk édes hazánk megvigasztalásával. Azért az Visre való szekerezést megengettük nekik akitől eddig szabadosok nem voltak. Ismét hogy itt a Győrj mezőn nekünk ne száncsának, Rábaközből az mi dézmáinkat, amint eddig, be ne hordgyák. Hanem egyéb szokott szolgálattyokat adóiokall az Karácson fájával, kappanokkal, tikfiakkal és az Husvéti ajándékkal véghez vigyék és megadgyák. Nyulj és az baráti dézmát elcsépellyék és be is hordgyák. Az Gönyüi az Tápival gondul vegyék. De mind ezek fölött az Bika szőllőt, ki elejtől fogva az ő gondviselésekre és munkájokra nézet, abban felette kivánnyuk az ő gondgyokat és szorgalmatos munkájokat, akit eddig csak imigy-amugy kelletlen kedvel végeztek, puszta állapottal hattanak, és semmi buitással, amelyből áll kiváltképpen az szőllőnek haszna, nem iobitottanak. A mellyben ha elébbeni restsé-

falu földesurai között ismerjük,[12]) kinek birtokrészét később Mária Terézia királynő az újonnan szervezett szombathelyi püspökség papnevelő-intézetének fenntartására adta át.

Már a 17. század második felétől kezdve a győri káptalant illető földbérrel nem találkozunk okmányainkban, csak szőllőbirtokról esik szó. A századvégi török felvonulás e falut is megsanyargatta, — de teljesen el nem pusztította.

A győri káptalan eltünt később a nyuli birtokosok közül; a szombathelyi szeminárium, mint nagyobb birtokos lett a templom és plébánia kegyura. Megmaradt mégis a határban *Tüzestelek* puszta néven 100 és néhány holdnyi földje, melyhez a győri határban fekvő Palotaiféle rét is tartozik. A jobbágytelkek megváltása után, egy majorban összefoglalva maradt meg e föld az uraság kezén. A földreform a legújabb időben ezt a kis birtokrészt is megcsonkította.

A Nyulon levő szőllőterületről alább szólunk.

Műveltségi állapotok. Temploma, plébániája régi keletű; de okiratszerűen csak a 16. század elején hallunk róluk, amikor rendezett plébániáról, különböző küldetésekben eljáró plébánosokról olvasunk.[13]) A templomot szőllői tartották fenn, melyekkel bőségesen el volt látva.[14]) Ez intézmények átélték a török időt, de a 17. század elején mégis felszentelt pap hiányában licentiátus gondozta a falu híveit.[15]) A 18. század elején már ismét rendes lelkipásztor működött, aki 1718-tól kezdve anyakönyveket is vezetett. Mindenszentek tiszteletére szentelt ősrégi temploma 1775-ben újjá épült.[16])

Iskoláról, tanítóról csak az újabb időben emlékeznek okirataink.

gek szerént viselik magokat, és tapasztalható haszonnal azon nem mutattyák munkájokat, ez mi nékik adott könytésekre való kegyességünk, engedelmünk és az szolgálatban való dolgokban megkönnyebbítésünk nehézségekre és ártalmokra kezd fordulni. Kinek nagyobb erősségére attuk ez mi pecsétes levelünket. Datum ex consistorio nostro in Festo Beatorum Philippi e' Jacobi apostolorum. An. 1641.

[12]) U. o. 545. l. 1656. év.

[13]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 123. 235. 279. 584. l.

[14]) Győri kápt. hit. h. lvt. 1. felv. jk. 32. l. — 2. felv. jk. 13. 16. 310. l. 3. felv. jk. 276. l. — 412. 427. l.

[15]) U. o. 6. felv. jk. 473. 484. 530 l. 8. felv. jk. 30. l.

[16]) Egyházmegyei névtár.

XVII. Kóny.

Kóny (Con, Coon, Cony, Coun) Győrmegyében, a Tóközben fekvő faluval a 13. század elején találkozunk okiratainkban. Első birtokosa Endus fia, Péter, kinek magvaszakadtával 1228-ban II. Endre király a keresztes lovagok Keresztelő Szent Jánosról nevezett győri házának adományozta saját lelkiüdvéért. Az adománylevél leírja Kóny határait és név szerint felsorolja 52 szabadosból álló lakosságát. Ugyanezt az adománylevelet 1491-ben II. Ulászló király átírta és újból megerősítette a János-lovagok javára.[1])

Mátyás király 1486-ban a kónyi jobbágyokat örök időre felmentette minden királyi adó alól. E felmentő okmányt II. Lajos király 1524-ben átírta, és a benne foglalt kiváltság élvezetében a kónyiakat megerősítette.[2]) A keresztesek főnöke volt a birtok törvényes képviselője, őt illette meg az intézkedés joga is. Mikor pedig a rend Győrből eltünt, rendháza elpusztult, az utolsó győri keresztes maradt a birtok jogos ura. 1516—19. években Velykey Márk volt a győri ház főnöke, azért az ő nevével találkozunk a birtok körül való intézkedéseknél. 1520-ban ő kért bírói döntést a kónyi határ ügyében *a Kompow, Jákóvize, Vizhely, Vizere, Kóntava* nevű rétek tulajdonjogát illetőleg.[3]) Mivel Velykey Márk a győri káptalan kanonokja volt, azért okmányaink többször a káptalan birtokai között sorolják fel Kónyt: így az 1544. évi egyházi birtokokra vonatkozó összeírás is, mely szerint a győri káptalan e faluja 7 adófizető, 4 szegény, 1 elhagyott portát számlál a bíróén kívül. Az 1548. évi adólajstrom Márk keresztest írja a falu urának.[4]) A birtok jövödelmezőségéről tiszta képet nyujt az a bérleti szerződés, melyet Velykey Márk 1550-ben szarvaskendi Sibrik Mátéval kötött: évi bér 100 magyar forint, 25 szekér fa, 25 szekér széna, amit a bérlő Győrré

[1]) Hazai okmt. 2, 372. l. — Győri kápt. m. lvt. 2, Cth. 29. sz

[2]) Teleky: Hunyadiak kora, 12, 312—3. l. — Hazai okmt. 2, 426. l.

[3]) Győri kápt. m. lvt. 5. Cth. 215. sz.

[4]) Egyháztört. Eml. 4, 333—4. l. — 5, 15. l.

tartozott beszállítani; azonkívül a sajt, vaj, kappan-járulék felét is a tulajdonosnak szolgáltatja be a bérlő; továbbá Velykey Márknak a győri várban (in Castro) fekvő házát is a bérlő javíttatta ez évben; a kónyi jobbágyok pedig mindazt a szolgálatot tartoznak teljesíteni, amire Velykeynek szüksége van.[5]) A török veszedelem miatt senki sem vehette hasznát a birtoknak; 1550-ben egyik házát a másik után pusztították el.[6]) Velykey oly hatalmas urat keresett, aki esetleg fegyverrel is meg tudja védeni birtokát: Nádasdy Kristófnak adta zálogba, akit 1555-ben tényleg a falu birtokában találunk. Velykey halála után a soproni keresztesek főnöke tartott igényt a birtokra,[7]) de eredményt nem ért el. A gazdátlanná vált birtokért megindult a versengés. A kónyi születésű Fehérkövy István győri őrkanonok Gregoriáncz Pál püspökkel együtt kieszközölték I. Ferdinánd királytól, hogy Kónyt a székesegyházi iskola céljára adományozza oda. Ferdinánd 1559. május 25-én Augsburgban állította ki az adománylevelet.[8]) A birtokot rendesen egy egy kanonoknak adta bérbe a püspök. 1591-ben a királyi kamara elfoglalta a birtokot, és csak 1593-ban adta vissza II. Rudolf Prágában kelt adománylevelében.[9]) Rudolf a pozsonyi káptalan útján a győri káptalant birtokba is vezettette.[10]) II. Rudolf adománylevele abban egyezik Ferdinándéval, hogy a birtokot mindegyik a székesegyházi iskola céljára rendelte; de különbözik abban, hogy Rudolf elismeri a káptalan zavartalan birtoklását, birtokjogát; Kónyt egyenesen a káptalannak adja, birtokbaiktatását is elrendeli.

A 17. században, 1641-ben Nádasdy Ferenc katonái kifosztották a falut,[11]) Draskovich György püspök a következő években *pusztult* helynek nevezi Kónyt.[12]) De a pusztítás nem semmisítette meg a falut, a következő időben ismét megnépesült. Széchenyi György püspök 1663 óta saját kezelése alá vette a birtokot;[13]) 1667-ben határkiigazítást kért Kóny, Sövényháza és Újfalu között,

[5]) Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 551. sz.
[6]) Magyar Tört. tár 7, 5. l.
[7]) Győri kápt. hit. h. lvt. 2. felv. jk. 89. l.
[8]) Győri kápt. m. lvt. g. Cth. 729. sz.
[9]) U. o. 731. sz.
[10]) U. o. 732. sz.
[11]) Győrmegyei közgy. jk.
[12]) Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 610. sz.
[13]) U. o. 22. T. 3238. 3240. sz.

mivel azt látta, hogy a kónyi határt megcsonkították.[14]) A káptalan 1676-ban, 1681-ben ismételten kérte vissza e birtokát. A püspök elismerte a káptalan birtokjogát, de a falut 1685-ben adta vissza, mikor esztergomi érsekké lett.[15]) Ez idő óta 20—21. megmunkált telek után fizetett Kóny a káptalannak úriadót.[16]) A 18., 19. századon át mint a káptalan egyik legértékesebb birtoka állandó gazdasági fejlődést mutat. A jobbágybirtokok megváltása után is jelentékeny területű föld maradt a káptalan kezén.

Műveltségi állapotok. *Templom, plébánia, iskola.* Ismeretes okmányainkból nem tudjuk megállapítani a templom és plébánia keletkezésének idejét. Mivel azonban a 13. századtól kezdve egyházi testület birtokában volt a falu, fel kell tételeznünk, hogy lakói sohasem voltak lelkipásztori gondozás nélkül. Egészen természetesnek vehetjük, hogy ősi időtől fogva megvolt temploma is, plébániája is. Tudjuk, hogy Markota-Bödöge 1633 előtt fiókközségként a kónyi plébániához tartozott,[17]) tehát a 17. század elején rendezett plébániája volt. Mikor a zavaros időkben nem volt plébániája, a káptalan tagjai végezték a lelkipásztori teendőket.[18]) 1659-ben a templom nagyobb javításon, átépítésen ment keresztül, de tornya még nem volt készen.[19]) A század végén rendes plébánossal találkozunk.[20])

A szomszédos Enese már a 17. század végén Kónyhoz tartozott fiókegyházként.

A 18., 19. században semmi sem zavarta a rendes lelkipásztori működést.

A templomot 1905-ben megnagyobbították.

Iskola, iskolamester. A 17. század végén a templom közelében fekvő rendes iskolaházat találunk, és eléggé iskolázott iskolamestert is ismerünk. A következő századokban a tanügyet országos törvények rendezték és biztosították kellő fejlődését.

---

[14]) U. o. 4. Cth. 116. sz.

[15]) U. o. 7. Cth. 316. sz.

[16]) U. o. 5. Szám. k. 289. 308. 317. 329. ll.

[17]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 39. l.

[18]) U. o. 261. 286. 536. l.

[19]) Győri püsp. lvt. A locsmándi, rábaközi és székesegyházi kerületek 1659. évi Can. Visit.

[20]) U. o. 1698. évi Can. Visit.

XVIII. Rábapatona.

Patona a Rába partján fekvő győrmegyei falu már a 13. század elején ismeretes; ekkor bessenyők lakták, akik határőrvidéki szolgálatot teljesítettek. Ezektől vette nevét is.[1]) A 14. század elején a győri káptalan földesúri joga alatt van már, valószínűleg királyi adományozás folytán. 1314-ben 30 márka (= 120 forint) rendkívüli adót fizetett.[2]) Ez idő óta Káptalan-Patona néven fordul elő okirataink ban. A tehetősebb faluk közé tartozott: 15—25 jobbágytelke állott művelés alatt, melyek után $^1/_2$ forintjával fizették jobbágyai a földesúri adót.[3]) A 16. század folyamán sok viszontagságon ment keresztül. 1513-ban 13 szabados jobbágya volt, tehát ekkor új telepesek szállták meg, vagy új építkezéseket eszközöltek valami okból.[4]) 1530-ban Bakits Pál foglalta el[5]) és úgy megzsarolta, hogy rendes adóját sem tudta fizetni.[6]) 1544-ben is csak 5 adófizető, 7 szegény zsellér, 5 elhagyott portája volt a bíróén kívül; 1549-ben még jobban elpusztult a falu, lakói elfutottak a török elől; 10 elhagyott, pusztult porta maradt utána.[7]) A török eltávozása után visszatértek, megnépesítették a falut: 1550-ben ismét 18 telke állott művelés alatt, melyek után 8 forint adót fizettek.[8]) 1552-ben 10 portás falunak ismerjük.[9]) A 16. század végén Győr környékével együtt Patona is elpusztult, lakói elmenekültek. 1606-ban 5 esztendei szabadság engedélyezésével újból megtelepítette a káptalan;[10]) az 1619. évi adóösszeírás már 7 portás falunak

[1]) Fehér Ipoly: Győrmegye és város egyetemes leirása.
[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 34. l.
[3]) U. o. I. Szám. k. számtalan lapja.
[4]) U. o. 321. l.
[5]) U. o. 10. Cth. 310. sz.
[6]) U. o. II. Szám. k. 304. l.
[7]) Egyházt. Eml. 4, 333—4. — 5, 263. l.
[8]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 86. l.
[9]) Manuscripta Bibliotechae Universitat's Bpest. Collectio Hevenesi. Tom. 66.
[10]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 211. l.

ismeri.[11]) A művelés alá kerülő telkek száma hamarosan 30-ra, majd 40-re szaporodott, sőt később többre is, melyek után a 17. század folyamán $^1/_2$, majd 1 forintjával adóztak,[12]) és még két dámvadat is adtak vagy helyettük 3 forintot.[13]) Bár a töröknek csak a Rábán innen fekvő Pénzes nevű rétért adóztak, mégis állandóan több és több sarcot vetett ki rájuk, Mehemet aga 70 forintot és egy vég kendula posztót követelt tőlük. A győri vár őrsége nem tudta megvédelmezni a falu lakóit, 1626-ban ki is rabolta Mehemet a falut.[14]) A sérelmi jegyzőkönyvek évről-évre elmondják a patonaiak nagy baját, kik elhurcolt rokonaikat is drága pénzen tudták csak a török kezéből kiváltani.[15]) A 17. század végén a Bécs alá vonuló török had teljesen elpusztította a falut; 1698-ban is csak 56 lakója volt.[16])

A falu védelmére kis váracskát is épített a káptalan 1634-ben;[17]) amelynek őrsége azonban többször csak kárára volt a falunak. A 18. és 19. századon át, a békésebb időben, a falu fejlődésnek indult. A jobbágytelkek megváltása után is jelentékeny földbirtoka maradt a káptalannak Patonán.

A patonai vár.

E váracskáról meg kell emlékeznünk, mert belekapcsolódik Patona történetébe; és mert meglátjuk viszontagságos életéből, hogy a káptalan mennyi gonddal őrködött jobbágyai anyagi érdekei és mindennapi élete felett.

A törökök ismételt beütése ellen sehol oltalmat nem talált a falu, azért rákényszerült, hogy sáncokkal, árkokkal maga védekezzék. A győri főkapitány 1633-ban megismételt kérésre is csak tanácsot adott, hogy a falu telepedjék át Győrújvárosba. Mivel a nép nem akarta faluját, földjét elhagyni, a káptalan 1634-ben megépíttette a sánccal, árokkal megerősített váracskát, melybe saját

[11]) U. o. 10. Cth. 845. sz.

[12]) U. o. III. Szám. k. 43—49. 57. 96. 112. 170. 191. ll. — 4. Szám. k. 70. 82. 92. 270—1. 333. ll.

[13]) U. o. 119. l. 1676. év. — 167. l. 1679. év, 202. l. 1682. év.

[14]) U. o. 18. Téka, 2827. sz. — Fehér Ipoly: i. m. 525. l.

[15]) Győrvármegyei lvt.

[16]) Győri pp. lvt.

[17]) Győri tört. és régész. füzetek 3. 276. l.

jobbágyaiból őrséget szervezett. Az őrség parancsnokát vajdának nevezte, kinek hatáskörét, teendőit Draskovich György püspökkel egyetértően állapította meg. A vajdát és az őrséget a győri főkapitány ellenőrzése alá adta.[18]) A főkapitány hamarosan teljesen a maga parancsnoksága alá kényszerítette az őrséget. Muskatérosokat küldött ki, akik az őrséget behajtották Győrré, és a főkapitány iránt való engedelmességre eskették fel. Majd egyenesen a győri katonaságból rendelt ki őrséget, a földesúrnak beleszólást sem engedett az őrség és a váracska ügyébe. Ez az eljárás sértette a földesúr jogát. Ugyanis úgy a világi, mint egyházi földesuraknak jogában állott várak építése, azokban őrség elhelyezése. A zágrábi káptalan Sziszeken, a veszprémi püspök Sümegen, az esztergomi érsek Újvárott, a türjei prépost Türjén, Nádasdy gróf Bodonhelyen és Árpáson stb. építettek megerősített kastélyokat, és azokban őrséget helyeztek el, a királyi kapitányoktól függetlenül.[19]) A kirendelt őrséggel már az első évben sok baja, kellemetlensége támadt a falunak. A káptalan jobbágyait védve 1636-ban panaszos írással fordult Mansfeld Farkas főkapitányhoz, aki személyének megsértését olvasta ki a panasziratból. A káptalan kijelentette a főkapitány előtt, hogy sértő szándéka nem volt; álláspontját azonban újból kifejtette: a patonaiakat nem lehet Győrújvárosba áttelepíteni, mert a Rába-vágás miatt nem férnek hozzá földjeikhez. A falut árkokkal, palánkokkal kell megerősíteni. A főkapitány vonja ki az erősségből muskatérosait, majd a káptalan a falu jobbágyaiból alakít őrséget, mely kapunyitás és zárás, jelentéstétel tekintetében mindig a főkapitánytól kapja a rendelkező parancsot.[20]) A káptalan óhajtásából csak annyi teljesült, hogy 1640-ben a kirendelt őrség jobbágyokat kért az árkok kimélyítésére és újak ásására. A káptalan sürgősen ki is rendelte e munkára jobbágyait.[21]) A német őrség ellen mindennapos dolog volt a panasz: úgy sarcolta a falut, akárcsak a török. A káptalan ismételt sürgető követelésére Mansfeld Fülöp gróf főkapitány 1644-ben visszavonta a váracskából a német őrséget. A török 1647-ben rajta ütött, kirabolta a falut, a váracskát pedig lerombolta.[22]) Draskovich György

[18]) Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 618. sz.
[19]) Győrvárm. lvt. Sérelmi pontok. Magyar Tört. tár 7.
[20]) Győri kápt. m. lvt. Ráth Károly okmánymásolatai.
[21]) Győri kápt. hit. h. lvt. 12. Lad. 36. Fasc. 1632. sz.
[22]) Vármegyei lvt. sérelmi jk.

győri püspök és főispán felkarolta a patonaiak ügyét; Sopron megyét is segítségül hívta 1648-ban, mivel a török a mult évben Patonát, Kónyt felégette, és most is Mérgesnél van: sürgős a munka, a patonaiak igen félnek. Mosonmegye is munkásokat ígért, de tőle inkább pénzbeli segítséget kér a káptalan.[23]) A káptalan 1649-ben megtelepítette az elnéptelenedett Patonát és a megígért segítség mellett vállalkozott a váracska felépítésére is, de jogainak elismerését kérte a királytól és az országgyűléstől. Az 1649. évi 50. t.-c. megengedte a váracska felépítését, mely a szomszédos falunak védelmét is szolgálja a törökök beütése ellen, és elismeri a vár felett a káptalannak teljes joghatóságát; a győri főkapitánytól teljesen függetlenül intézkedhetik az őrség szervezésében.[24]) A váracska meg is épült, őrségét is megszervezte a káptalan.

Érthető, hogy a káptalan is, a falu lakossága is félt a német katonaságtól, mely nem a maga fajtájának tekintette, azért nem is kímélte a falu lakosságát. De félt a szedett-vedett emberekből álló, rosszhírű magyar őrségtől is, azért toborozta azt a káptalan a saját kipróbált jobbágyai közül. Ezzel is szigorú szerződést kötött, melynek 11. pontja így hangzott: Patona ne legyen (olyan hely mint) Ugod, Devecser és Bodonhely, hogy minekünk orcánkra ne keljen az gonoszságnak rút híre, mert mind mostan, mind azután kíszek leszünk azon Patonánk földét pusztán birnia inkább, hogy sem országunk és szomszédink káraival az latrokat, dulókat, nyuzó fosztókat, rablókat, könnyen lézzegő, heverő, tekergő, hitvány, csavargó, és könyü életet kivánó, erdő határán járó, cseren futó, és bokor ugró, Istentől futamodott, és az majorságtól elrugaszkodott embereket befogadnunk, és ott szenvednünk.[25])

Éveken keresztül dolgoztak a kis őrhely megerősítésén, körülfutó árkain és földsáncain, csak 1655-ben készült el úgy, hogy igazán alkalmasnak látszott a portyázó törökök feltartóztatására. Az őrség vajdájának fizetésül évi 100 forintot állapított meg a káptalan. Az

[23]) Győri kápt. m. lvt. 25. T. 3534—39. sz.

[24]) Corpus Juris Hung. Cum plenaria iurisdictione independenter sine omni generalis Jaur. impeditione aut dependentia gubernare valeat atque possit. — Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 618. sz. — 42. T. 5340. sz. — Béni János nagyprépost, káptalani követ jelentése az 1649. évi országgyülésből.

[25]) Győri tört. és régész. füzetek. 3. 277. l.

ágyúmesterek 1656-ban 30 forint értékű ágyúgolyót hoztak Bécsből, majd ismét 127 forint értékű golyót.[26]) 1657-ben ismét 100 db. nagyobb és 100 db. kisebb ágyúgolyót rendeltek.[27]) A pattantyus fizetését is ekkor szabta meg a káptalan 3 forintban.[28]) A legkisebb dolgokra is nagy figyelmet fordítottak, hogy biztosabb legyen a váracska ellenálló ereje. A nagy árok felett felvonó hidon lehetett a váracskába jutni, melynek új erős láncokat vettek 7 forint 50 dénár költségen.[29]) A katonai rend teljességéért 1657-ben külön zászlót is kapott a várőrség, melynek anyaga 10 forint 70 dénárba került.[30]) 1662-ben új muskétákat, 1663-ban egy mázsa és 8 font ólmot szereztek be.[31]) Gondot fordítottak a kapuk erősítésére és a riasztó dob jókarba helyezésére.[32])

A váracskának fontosságát a király is elismerte, és a patonaiak őrszolgálatát avval jutalmazta 1655-ben, hogy a várban Vizkereszt és Keresztelő Szent János ünnepére országos vásárt engedélyezett.[33]) Az előrenyomuló törökök ellen a patonai vajda is táborba szállt 1683-ban 8 katonával; zsold fejében 62 forintot vitt magával.[34]) Az őrség elfutott a török elől,[35]) a Patona alatt táborozó hatalmas seregnek úgysem tudott volna ellenállni. Bécs sikertelen ostroma után erre özönlött vissza a török had, mely a kis várat földig lerombolta; többé nem is épült fel, helyét a mai napig fenntartotta a »Várhely«-dülő.

Patonai erdő.

A patonai birtokhoz jelentékeny erdő is tartozott, melynek különösen a malmok építésénél vette nagy hasznát a káptalan. Az erdő nagyságáról és jövödelmezőségéről nincsenek adataink. Nagyobb kiterjedésére abból következtethetünk, hogy az erdő gondozására 1619-ben erdőtisztet is tartott a káptalan.[36]) A patonaiak két dám-

[26]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 551. l.
[27]) U. o. 526. 559. l.
[28]) U. o. 566. l.
[29]) U. o. 593. l.
[30]) U. o. 555. l.
[31]) U. o. 635. 657. l.
[32]) U. o. 635. 657. l. — V. Szám. k. 199. 210. l.
[33]) U. o. 4. Cth. 114. sz.
[34]) V. Szám. k. 219. l.
[35]) Győri tört. és régész. füzetek, 3, 279. l.
[36]) III. Szám. k. 102. l.

vad beszolgáltatásával is tartoztak. Ily vadakat szintén csak nagyobb erdőben találunk. Az erdő ma is megvan, de terjedelme kisebb és értékes fát nem is termel.

Műveltségi állapotok. Ipari kultúráról tanuskodik a *malom,* mely Rábapatonánál a Rábán állott már a 15. században. A 16. század legelején rendes üzemben találjuk;[37]) rovására akarták írni a csécsényi határra rázúduló árvizet, de ok nélkül.[38]) E malomnak hamarosan el kellett pusztulnia, mert a 16. század közepén Miksa felhívására malom építéséről tanácskozott a káptalan. A nagy szárazság miatt Győr közvetlen környékén nem tudták a katonaság gabonáját megőrleni, ekkor a káptalan megengedte Jurasich Molnár Istvánnak, hogy vámfizetés mellett Patonánál malmot építhessen 1553-ban.[39]) Ez a malom sem lehetett hosszúéletű, mert a 17. század elején ismét malomépítésről olvasunk.[40]) A század végén nagyobb átalakításon ment át e malom.[41])

A malom jövödelmezőségéről csak a 17. század legvégéről van valamelyes adatunk: 1698-ban 56 forintot jövödelmezett.[42]) A jövödelemre azonban oly súlyos adóteher nehezedett,[43]) hogy a káptalan szabadulni iparkodott e malmától.

Templom, plébánia. Ismert okmányaink nem számolnak be arról az időről, amelytől fogva a templom, plébánia biztosította Patonán a keresztény kultúrát. Sokkal kisebb faluban is gondoskodott a káptalan híveinek, jobbágyainak lelkiszükségleteiről, bizonyára itt sem mulasztotta el. Ha a 16. században állt is a templom és plébánia, a többszörös török dúlás megsemmisítette. Okiratszerűen csak a 17. század közepén találunk templomot a faluban. 1657—1681. években épült fel lassan, mert tégla-, faanyagát Győrből hajón kellett Patonára szállítani.[44]) E

[37]) I. Szám. k. 465. l.

[38]) II. Szám. k. 95. l.

[39]) Győri kápt. hit. h. lvt. 10. fellv. jk. 449. l. — Akad. Értesítő 1863. 1—26. ll. Miksa főherceg már korábban ajánlatot tett a káptalannak, hogy a katonaság felépíti a malmot, és addig használja, mig költsége megtérül.

[40]) Győri kápt. m. lvt. 25. T. 3547—8. sz.

[41]) III. Szám. k. 2. része, 105. l. — V. Szám. k. 122. 161. 169. 120. 432. 441. ll.

[42]) U. o. 327. l.

[43]) U. o. 275. 389. 122. ll.

[44]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 569. 635—6. l. — V. Szám. k. 161—199. l.

kor szokása és szükséglete szerint kőfallal vették körül a templomot, hogy a híveknek védelmül is szolgáljon. A századvégi török felvonulás a templomot megrongálta, a plébániaházat pedig megsemmisítette, azért plébános helyett csak licentiátust találunk itt ebben az időben.[45]) 1828—30. években bővítették és teljesen átjavították a mult századon át meglehetősen megrongált templomot, elég nagy költséggel, mert 6514 forintot költött rá a káptalan.[46]) 1929-ben ismét nagy költséggel bővítette a káptalan és egyházközség.

Iskoláról a 17. század végéig szó sem esik egyik okiratunkban sem. A 18. század kezdi az iskoláztatás ügyét szorgalmazni.

---

[45]) Győri püsp. lvt. 1698. évi Can. Visit.
[46]) Győri kápt. m. lvt. 25. T. 3563. sz.

XIX. Püski.

Mosonmegyében a Kisduna közelében fekvő magyar falu. Nem tudjuk okiratszerűen megállapítani, hogy mikor és mily jogcímen került a káptalan birtokába. A 14. század elején már a káptalan földesúri joghatósága alatt találjuk: 1314-ben 20 márka rendkívüli adót fizetett, ami 80 forintnak felelt meg. Ez adó mértéke után ítélve a káptalan tekintélyesebb falui közé tartozott.[1]) A 16. század folyamán 18—23 egész telke után fizetett $^1/_2$, majd 1 forintjával földesúri adót.[2]) Sok viszontagságot okoztak a falunak a szomszédos birtokosok: a Hédervári-család, a Bakits-család, Pálffy-család, kik ismételten elfoglalták majd az egész birtokot, majd egyes részeit, és a káptalan csak hosszú pereskedés után jutott vissza jogos tulajdonába.[3]) E sok kellemetlenség elkerülésére a 16. század első felében Fancsy Jánosnak zálogosította el a káptalan e faluját, de már 1545-ben visszaváltotta.[4])

A Győr alá jövő törökök a 16. században, majd később a 17. században Püskit is rabolták, pusztították: a 17. század elején gyakrabban találkozunk elpusztult és elhagyott telkekkel.[5]) A 17. század végén Bacskó Ferenc mosonmegyei szolgabíró bérelte 150 forintért.[6]) A későbbi időben majd közvetlenül adózott a földesúrnak, majd ismét bérlő kezelte. A jobbágyföldek megváltása után csak kisebb terület maradt meg a káptalan birtokában, mely a földreform-törvény rendelkezése után még inkább megfogyott: azért önálló kezelésre nem is alkalmas, ma is bérlet útján hozza meg csekély jövödelmét.

[1]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 34. l.

[2]) U. o. I. II. III. IV. Szám. k. számos lapja.

[3]) U. o. I. Szám. k. 451. l. — 643. l. 684. 692. l. — II. Szám. k. 12. 154—6. 172. 178. ll. — III. Szám. k. 1II. l. 2. Cth. 68. sz. — 9. Cth. 635. sz.

[4]) III. Szám. k. 23. l. — 6. Cth. 256. sz.

[5]) 4. Szám. k. 33. l. 1633. év.

[6]) U. o. 15. T. 26033. sz. — III. IV. V. Szám. k. adatai.

Erdőbirtok.

Csereglyés nevű erdőcske tartozik a birtokhoz, melynek nagyságát az előbbi századokból csak abból ismerhetjük meg, hogy az uraságnak portánkint egy-egy kocsi fát szolgáltattak be a jobbágyok, egyebekben saját hasznukra fordították. A 17. század elején e fa megváltása címén 5 forintot, a század közepétől fogva 20—22 forintot fizettek a földesúrnak.[7]) Tehát kicsike területnek kellett lennie. Ma a bérlő szükségletét szolgálja.

Műveltségi viszonyok. A lélek és szív kultúráját ősi időtől fogva a templom és plébánia szolgálta, melyeknek eredetét azonban okiratszerűen nem tudjuk megállapítani.[8]) Plébánosával 1543-ban találkozunk elsőízben okiratunkban.[9]) A 16. század közepén a templomot is, plébániaházat is felégették a törökök. Az esztergomi Visitator 1561-ben panaszkodott, hogy templom nincs, plébános nincs a faluban; fel is hívja a győri káptalant mint földesurat templomépítésre. A török hódítás miatt nem épülhetett meg a templom. 1706-ig a hédervári plébániához osztotta be fiókegyházként az esztergomi érsek Püskit.[10]) A 18. század elejétől fogva rendes lelkipásztor gondozza saját templomában.

Iskoláról, tanítóról csak a 18. század óta beszélhetünk, korábbi időből okmányainkban nem találunk semmi nyomot ezekről.

---

[7]) U. o. III. Szám. k. 51—65. 84—92. 100. l. — V. Szám. k. 34. 63. 82. 11.

[8]) Péterfy: Conc. Hung. II. 269. l.

[9]) II. Szám. k. 290. l.

[10]) Némethy Lajos: Series parochorum et parochiarum Archidioecesis Strigon. 229. l.

XX. Sebes.

Győrmegyében, a Marcal folyó partján fekvő magyar falu Sebus néven már a 12. században előfordul okmányainkban.[1]) A 14., 15. században a Poky-család és a győri káptalan birtokában volt;[2]) a 16. század elején pedig teljesen a káptalan földesúri joga alá tartozott. Nem tudjuk megállapítani, hogy micsoda jogcímen jutott hozzá. Tény, hogy 1448-ban Barczar Kelemen özvegye ellenében visszafoglaló parancsot nyert rá a káptalan, és a szentmártoni konvent be is iktatta.[3]) A 16. század elején 8—20 telke állott művelés alatt, melyek után a jobbágyok $^1/_2$ forintjával fizették a földesúri adót.[4]) A 16. század elején a szomszéd birtokosok követtek el többízben hatalmaskodást a falu ellen, jobbágyait elhurcolták, termését elvitték: 1515-ben az ikrényi birtokos, Kanizsay László, 1521-ben Zápolyai János ménfői birtokos, majd a győri vár ura, Bakits Pál.[5]) Hiába volt minden bírói itélet, a hatalmas urak nem engedelmeskedtek a törvénynek. 1538-ban Török Bálint újból rátört a falura, az elvihetőt vitte, lakóit elhajtotta, lakatlan pusztává változtatta a falut.[6]) Ezt a pusztítást nem tudta könnyen kiheverni a falu, még 1549-ben is elhagyott pusztának mondja okiratunk.[7]) A 16. század második fele, mikor Győrmegye a török pusztításának volt kitéve, nem kedvezett a falu megújhodásának; még az 1619. évi adórovás sem említi. A 17. század közepe felé ismét meg-

[1]) Fejér: C. D. 7, 5. 109. l. — Wenzel: Árpádkori új okmt. 2, 19. l.

[2]) Teleky: Hunyadiak kora 2, 484. l. — Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2302. sz.

[3]) U. o. 10. Cth. 239—40. sz.

[4]) U. o. I. Szám. k. majd minden lapja.

[5]) I. Szám. k. 423. l. — 579. l. — 596. — 11. Cth. 863. sz. 805. sz.

[6]) U. o. 46. T. 3613. sz.

[7]) U. o. 9. Cth. 664. sz. — 10. Cth. 774. sz

népesedett, de már 1675-ben újra pusztahely, melynek rétjeit a gyirmótiak bérelték.[8]) Falu jellege csak annyiból állott még, hogy házai még részben megvoltak, csak lakói pusztultak el. Ezt az utolsó maradékot is megszüntette a kuruc háború, mikor a koroncói csatában Heister csapata megverte a kurucokat, és a vidéket kirabolta. 1712-ben a káptalan visszahívta a falunak életben maradt lakóit, kik hozzáfogtak a gazdálkodáshoz, építkezéshez, de a mostoha viszonyok között nagyobb eredményt nem értek el. 1713-ban adóalapul szolgáló vagyonuk: $152^1/_2$ mérő búza, 9 mérő árpa, 10 akó bor, 49 ökör, 38 tehén, 16 borjú, 12 ló, 5 öszvércsikó, 14 sertés, 29 kas méh.[9]) Maga a falu is oly pusztult állapotban volt, hogy a teljes megtelepítés igen hosszú időt vett volna igénybe, azért a káptalan jobbágyait áttelepítette Gyirmótra, mely falu jellegét jobban megőrizte, amelynek határába kapcsolta bele a sebesi birtoktestet is.[10]) Sebesfalu teljesen megszünt, helyén ma a káptalan majorja áll.

Erdőbirtok.

A sebesi birtokhoz értékes erdő is tartozott, melynek gondozására külön erdőőröket tartott a káptalan.[11]) Ez az erdő nem a káptalan számára hozott jövödelmet hosszú időn át: Török Bálint foglalta el és sem könyörgésre, sem többszöri ajándék után sem adta vissza.[12]) Mikor pedig Győr megye a Rábáig török hódoltsági területté lett, a török vette hasznát. Mire a háborús világ elmult, az erdőből csak kicsi terület maradt meg, ami ma számot sem tesz.

Rétek.

A birtoknak legértékesebb részét a rétek alkották. Név szerint ismerjük a Kántor-rétet, Erdőaljai rétet, a sóstó mellékén, és a Rábán túl fekvő Nagyrétet.[13]) Ma

[8]) U. o. V. Szám. k. 105. l.

[9]) Győrmegyei lvt.: Conscriptio domestica. Puszta és Sokoró. 1711—26. l. csomag.

[10]) Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2311. sz.

[11]) U. o. I. Szám. k. 333. 408. l.

[12]) U. o. 750. l. — II. Szám. k. 203. l. 223—237. l. — és győri kápt. hit. h. lvt. 1. felv. jk. 4, 14. l.

[13]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 423. l. — IV. Szám. k. 686. l.

már e nevek ismeretlenek, a sóstónak csak helyét tudjuk, mert az is rétté változott át. A rétek egyik része, megváltás útján a gyirmóti jobbágyok, és a politikai község birtokába jutott, másik része ma is a káptalan kezében van.

Műveltségi viszonyok. A templommal és plébániával okiratszerűen csak a 16. század legelején találkozunk: 1504-ben Gergely a plébános.[14]) E gyér kis adat arra vall, hogy a plébánia jóval régibb keletű. A templomról és mellette elterülő temetőről még 1550-ben is hallunk, de a temető már puszta hely, juhnyáj legel benne:[15]) tehát a templommal együtt már régebben elpusztult. Község nem volt, tehát többé templomra sem volt szükség; mikor újból kísérletezett a káptalan a falu megtelepítésével, a jobbágyok Koroncón és Gyirmóton találtak lelkipásztort.

---

[14]) U. o. I. Szám. k. 93. l.
[15]) U. o. 9. Cth. 664. sz.

XXI.—XXII. Szentpál—Győrszemere.

Szentpál győrmegyei falu volt. Ma puszta Koroncó és Győrszemere között. A Gyirmót és Ménfő birtokának megállapítása végett tartott 1321., 1341. évi határjárási okirat Ivánd másként Scenth Paul falut a győri káptalan birtokának mondja:[1]) tehát a 14. század elején már a káptalan földesúri joga alá tartozott. Feltűnő, hogy 1314-ben az adózó falvak között nem sorolja fel okmányunk, mely a káptalan ez időbeli birtokait rendre felemlíti. 1457-ben ismét határjárás volt Szentpál, Szemere, Pok, Ménfő határainak kijelölésére. A határjárási okirat megjegyzi, hogy most a káptalan van e falu birtokában.[2]) E megjegyzésből arra következtethetünk, hogy nem sokkal előbb még — bármi címen — idegen kézen volt e birtok. A 15. század végén elnéptelenedett és csak a 16. század elején szállták meg új lakók. Ugyanis a 15. század utolsó éveiben a káptalani adózó faluk között nem sorolják fel okmányaink; csak 1503-ban találkozunk elsőízben vele, akkor is csak egyetlen adózó jobbágya volt; 1507-ben 4, 1508-ban 9. Azt is megtudjuk, hogy többen még szabadosok, mentek az adózástól. Ez a körülmény határozottan új telepesekre vall, akiket építkezésük miatt a földesúr felmentett az adózás alól. Az is tény, hogy a 16. század első felében, 1527-ig 4—9 művelés alatt álló teleknél többet nem ismerünk. E telkek után $^1/_2$ forintjával fizették a jobbágyok az úri adót.[3]) A szomszéd birtokosok ismételten rátörtek: Poky Boldizsár, Kanizsay László és majd földjét, majd a Füzék-patak határolta rétjét

[1]) Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2302. sz.

[2]) U. o. 10. Cth. 762. sz. Eredeti határjárási okm. — U. o. 764. sz. A határjárási okm. 1517-ből való átirása. Fehér Ipoly: Győr város és megye egyetemes leirása 576. lapon pusztahelynek nevezi 1457-ben Szentpált; ezzel szemben a jelen eredeti okirat és annak 1517-iki átirása is *falunak* mondja, azért mi is falunak tartjuk.

[3]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. számos lapja.

foglalták el. Amit ezek meghagytak, azt Bakits Pál pusztította el fegyveres erővel; majd meg az idáig elkalandozó török rabolta-égette.[4]) Az elmenekülő jobbágyok csak az 1540-es években tértek vissza; 1542-ben már többen fizettek gabonatizedet.[5]) Pár év mulva ismét elpusztult a falu.[6]) 1578-ban már mint pusztát védelmezte a káptalan a koroncói foglalók ellen.[7]) Többé nem is épült fel a falu, melynek emlékét ma a »Faluhelyi« dülő őrizte meg. Bérlet útján iparkodott értékesíteni a földesúr e birtokát; 1630 előtt Siey János bírta.[8]) A 17. században majd a szemereiek bérelték 40—60—100 forintért, majd egyes bérlők használták.[9]) Az 1612. évi határjárás világosan megállapította a puszta határait, Koroncó felől az Istendombját, Tét felől a Sárdosért jelölve meg, mégis 1628-ban is, 1632-ben is kénytelen volt a káptalan újabb és újabb határ megállapítást kérni a szomszédok erőszakos foglalása ellen.[10])

Ma házi kezelésben levő puszta.

Műveltségi viszonyok. Csak a 16. század közepén találkozunk templommal, melynek plébániája ekkor már elpusztult.[11]) Feltételezhetjük, hogy attól az időtől fogva, mikor a káptalan kezére került, temploma és plébániája volt; de okiratszerű bizonyságot nem találunk errenézve.

Iskoláról szó sem esik e zavaros időben. Ma a káptalan külön iskolát tart fenn a cselédség gyermekeinek elemi oktatására.

Győrszemere.

A Ménfő és Gyirmót között 1341-ben tartott határjárás Szemerét a győri káptalan birtokának mondja:[12]) tehát ebben az időben a káptalan is helyet foglalt a szemerei birtokosok között; de az egész határ több földesúr

[4]) U. o. 378. 445—6. 483. l. — 10. Cth. 805—810. sz.

[5]) U. o. II. Szám. k. 278. l.

[6]) U. o. 310. 325. l. A templomhoz, illetőleg a plébániához tartozó 3 ökröt, mely a pusztítás után megmaradt, Vámosra hajtatta a káptalan, eladatta, árát a káptalani pénztárba utalta.

[7]) U. o. 24. T. 3478. sz.

[8]) U. o. Ráth Károly okmánymásolatai.

[9]) Kápt. m. lvt. 4. Szám. k. — 5. Szám. k. sok helye.

[10]) U. o. III. Szám. k. 2. része, 167. l. — IV. Szám. k. 9. l. — 20. T. 3101. sz.

[11]) U. o. II. Szám. k. 310. 325. l.

[12]) U. o. 13. T. 2302. sz.

között oszlott meg. E birtokrész a 16. században újabb adománnyal növekedett. Fejvesztésre ítélt és Győrött lefejezett Cziráky György végrendeletében 1571-ben győrszemerei, cziráki és sopronmegyei szemerei (Répceszemere) birtokának felét lelke nyugalmáért, örök alapítványul a győri káptalannak hagyta. E végrendeletet I. Ferdinánd király jóváhagyta, egyuttal a szentmártoni és csornai konventnek beiktató parancsot is küldött a káptalan javára. 1581-ben be is iktatta a csornai konvent a győri káptalant a cziráki és répceszemerei birtokrészbe, de Cziráky Tamás, István és Czirjék tiltakoztak a káptalan birtoklása ellen. A szentmártoni konvent ugyancsak ez évben a győrszemerei birtokrészbe vezette be a káptalant.[13]) A rokonság nem nyugodott bele a birtokvesztésbe. A káptalan követei 1589-ben már harmadízben jártak Bécsben a királynál, hogy az *alapítványt* elismerni nem akaró rokonok ellen a törvényes eljárást indítsa meg.[14]) Nincs okiratunk annak tisztázására, hogy a peres eljárásnak mi lett volna az eredménye; tény az, hogy a káptalan birtokai között Czirák és sopronmegyei Szemere soha sem fordult elő. Győrszemerével később is találkozunk. Valószínű tehát, hogy a káptalan a rokonokkal kiegyezett, a répceszemerei és cziráki birtoktesteket visszabocsátotta kezükre, az alapítvány céljára csak a győrszemerei birtokrészt tartotta meg. E birtokrészről 1581-ben is olvasunk; ekkor tiltotta a káptalan Thulok másként Thömördy Lajost és Jánost, Cziráky Mátyást és Ferencet, továbbá az Ujszászy-családot a Cziráky György-féle szemerei birtokrész elfoglalásától, melyet a káptalan *alapítványul* kapott Cziráky Györgytől, és amelyet most telepített meg újból jobbágyokkal.[15]) Bizonyos ezekből, hogy éveken át a káptalan tulajdonában volt e birtokrész. A 17. század folyamán egyszer sem említik fel okirataink e birtokrészt. Meglehet, hogy a szentpáli birtokba olvadt bele a régebbi szemerei birtoktesttel együtt. E mellett szólhat az a körülmény is, hogy a szentpáli pusztának egyik része tényleg a győrszemerei határban fekszik. De lehetséges az is, hogy e birtokrészt elvesztette a káptalan. E bizonytalanság miatt a káptalan alapítványjellegű birtokai között nem is sorolták fel Szemerét vagy Szentpált.

[13]) U. o. II. Szám. k. 51. l. Cth. 12. sz. — 10. Cth 767. 792. sz.

[14]) U. o. II. Szám. k. 197. l.

[15]) U. o. 11. Cth. 874. sz.

XXIII. Szőkeföld.

Sopron megyében fekvő puszta, a gyalókai határnak Káptalanvis felé eső, a Répce folyóhoz hajló része. A gyalókai határból hasították ki, azért okiratainkban felváltva Szőkeföld és Gyalóka néven fordul elő. Közelebbi fekvését Gyalóka és Gereblén között jelölik meg okirataink. Gereblén ma Salamonfa határának egyik része, a 17. század közepén még kis falu volt, fiókegyházként a visi plébániához tartozott.[1]) Ismert okmányaink nem adnak arról felvilágosítást, hogy mi címen került e puszta a káptalan birtokába. 1510-ben nyert rá a királytól beiktató rendeletet, és a csornai konvent tényleg be is iktatta. A visi nemesek részéről folytonos zaklatásnak volt kitéve e birtokrész, úgyhogy állandó bírói közbenjárást kellett a káptalannak igénybe vennie. 1520. és 1524. években újra beiktató parancsot eszközölt ki rá, és a csornai konvent tényleg birtokba vezette.[2]) Sem a birtok nagyságáról, sem jövödelmezőségéről nem tudunk. Igénytelen kis birtoktest volt. A birtok kiegészítő részét alkotta a Répcén álló malom, mely szintén szőkeföldi és gyalókai malom néven fordul elő írásainkban. A 16. század elején $1^1/_2$ forintot jövödelmezett.[3]) E csekély haszon okát abban kereshetjük, hogy egymás közelében több répcei malom bonyolította le a forgalmat.[4]) A 16. század közepén a törökök elpusztították e birtokot a malommal együtt, és mint gazdátlan jószágot 1562-ben Nádasdy Tamás nádor eladományozta; a káptalan csak peres úton szerezhette vissza.[5]) A Bethlen- és Bocskay-féle felkelés idején is-

[1]) Győri püsp. lvt. Locsmándi főesperesség 1646. 1651. 1659. évi Can. Visit.

[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 252. 431—2. 487. 500. 652. 651. ll.

[3]) U. o. 418. l.

[4]) U. o. 15. T. 2591. sz. és kápt. hit. h. lvt. 3. felvall. jk. 122. l.

[5]) Győri kápt. m. lvt. 9. Cth. 686. sz.

mét sok kárt szenvedett e kis birtok, mert a felkelők foglalták el, és elég kíméletlenül bántak vele.[6]) A kuruc háborúban ismét nem a káptalannak jövödelmezett, mert a kuruc csapatok minden lefoglalhatót a maguk részére tartottak meg. A 18. század óta háborítatlanul élvezi a káptalan e kis birtoktestet, mely ma Gyalóka határában fekszik, bérleti úton jövödelmez, terjedelme 78 és $^1/_2$ hold.

---

[6]) U. o. III. Szám. k. 14. l.

XXIV. Vis (Káptalanvis, Répcevis).

Sopron megyében a Répce folyó mellett fekvő magyar falu. A 14. század elején már a győri káptalan, felerészben pedig nemes urak birtokában találjuk. A káptalan 1314-ben 6 márka úri adót szedett az ő birtokrészéről, ami 24 forintnak felelt meg.[1]) A birtok kicsi területéről tanuskodnak a következő századok gazdasági adatai. A 15. század végén csak 3 forint adót fizet; a 16. században 50 bécsi dénárjával adózik 12—15 jobbágytelek.[2]) 1549-ben az egyházi birtokok adólajstroma 9 fizető, 2 égett, 1 új, 2 zsellér portát számlál a bíróén kívül a káptalan birtokrészén, — de 3 nemesi kúriáról is emlékezik.[3]) A birtoktest kiterjedéséről tanúskodik 1542-ben Ládonyi László özvegyének hatalmaskodása, aki 140 holdat foglalt le a káptalan földjéből és csak bírói eljárás után adta vissza.[4]) A bizonytalanná vált birtokviszonyok mellett megtörtént 1563-ban, hogy a királyi helytartó, Oláh Miklós esztergomi érsek, e birtokrészt Székely Lőrincnek adományozta, kitől szintén csak bírói úton tudta a káptalan visszaszerezni.[5]) A falu fele a 17. századon át is a káptalant ismerte földesúrának és neki adózott; de valamelyes allodiális birtokrészről is szólnak okmányaink, melyet a visi malommal együtt bérbe szokott adni.[6]) 1686-ban a Győri-féle telket is megvette a káptalan és régebbi birtokához csatolta.[7]) A földváltság

[1]) Győri kápt. m. lvt. 33. T. 4397., 4399. sz. — Csánky: Magyarország tört. földrajza. 635. l.

[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 20., 21., 31. l. — III. Szám. k. 33. l.

[3]) Egyháztört. Eml. 5, 281—2. l.

[4]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 268—70 l.

[5]) U. o. 9. Cth. 637. sz. — 5. Cth. 224. sz.

[6]) Győri püsp. lvt. Locsmándi főesp. Can. Visit. 1645., 1659., 1714.

[7]) Győri kápt. m. lvt. 5. Szám. k. 250. l.

után csak ez a kis allodiális birtokrész maradt a káptalan kezén, mely tulajdonképen ma a zsirai határban fekszik.

Visi répcei malom.

A Répce folyón malmot épített a káptalan, mely a 16. század közepén leégett; annak helyére a csepregi molnár, Gangel János épített újat, és 1574-től kezdve, 30 bécsi mérő búza, 30 bécsi mérő rozs bér fizetése mellett szabadon használta.[8]) A 17. század közepén is ismerjük még e malmot, amelyhez 1658-ban Székely Ferenc malomrét nevű kaszálóját is megvette a káptalan 75 forintért; a malom és rétje után 100—130 forint bért fizetett a molnár.[9]) A későbbi időben nem szólnak okmányaink e malomról.

Visi hegyjog.

Jelentékeny jövödelmet adott a káptalannak a visi hegyjog, vagyis a bortermés kilencede. Ennek nagysága a termés szerint változott. A visi hegyjoghoz tartozott a nemesek Zay-hegye, más néven Nemesvis, Kis-Sydán, Nagy-Sydán, Bleigrab, Temerd, Rett (Rőth), Rendek, Hamar, Hof: tehát elég nagy borvidék.[10]) A bortermés jelentékeny voltát igazolja az a körülmény, hogy Visnek egészen külön bormértéke is volt: a visi urnában 20 pint volt, a visi hydria 4 visi pintnek felelt meg; 5 visi hydria volt egyenlő 1 győri urnával, a tinna vagy tinia 7 hydriának felelt meg.[11])

A kuruc háború alatt 1705—7. években majd a kurucok, majd a császáriak foglalták le e borjövedelmet, amit a káptalan csak drága pénzen tudott kiváltani.[12])

A borkilenced és tized beszedésére mindig kanonok szállt ki Visre; és mivel hosszabb ideig kellett ott tartózkodnia, külön lakást épített számára a káptalan, melyet a plébániaházhoz toldott hozzá.

E jövödelem időközben már meglehetősen leapadt és a dézsma eltörlésével végleg megszünt.

[8]) U. o. 33. T. 4423. sz., 4402. sz. és kápt. hit. h. lvt. 3. felvall. jk. 122. l.

[9]) 4. Szám. k. 587. l. — XI. Cth. 912. sz. — III., IV., V. Szám. k. igen sok lapja. — Vasvár—szombathelyi kápt. lvt. D. fasc. 10. sz.

[10]) Győri kápt. m. lvt. 11. Cth. 2197. sz.

[11]) U. o.

[12]) U. o. 5. Szám. k. 504., 508., 512., 512. l

Műveltségi viszonyok. Plébániája régi keletű; okiratszerűen csak a 16. század végén találkozunk vele.[13]) A plébánia a 17. század folyamán is rendezett viszonyok között működött, tisztességes javadalommal rendelkezett.[14]) Fiókegyházakként hozzátartoztak: Zsira, Gyüleviz, Szőkeföld, Gyalóka, Salamonfa, Gereblén. A Szent András tiszteletére épült templom a falun kívül, a hegyen állott, ott áll ma is. E fekvése okozta, hogy gyakran tetemes javításra szorult, mert igen ki volt téve a viharok romboló erejének. Legújabb időben nagy javításon ment át, új tornyot nyert.[15])

Iskola. A 17. század vége előtt a török és kuruc háborúk okozta viszonyok miatt iskolát nem is kereshetünk. 1646-ban kezdtek a lakosok iskoláról gondolkodni, de akaratuk ténnyé még sem vált.[16]) Csak a 18. század óta van tanítója, iskolája a falunak.

---

[13]) Győri kápt. hit. h. lvt. 6. felv. jk. 2. l. — Magán lvt. 6. Cth. 293. sz.

[14]) U. o. hit. h. lvt. 6. felvall. jk. 34. l.

[15]) Győri kápt. m. lvt. 3. Szám. k. 122. l. — 4. Szám. k. 29. l. — Győri püsp. lvt. A locsmándi főesperesség 1646., 1651., 1659., 1714. Can. Vis.

[16]) U. o.

XXV. Tóti.

Zalamegyében a Balaton közelében fekvő Tóti magyar faluval már a 13. század vége felé (1272) találkozunk okiratainkban, mikor felerészben a káptalané, felerészben pedig várbirtok volt, és a királyi udvarnokok bírája, Salamon Miklós és fiai birtokolták. Az ide vonatkozó kiváltságlevelet az esztergomi káptalan állította ki, és 1274-ben átírta, megerősítette IV. László király.[1]) A falunak azt a részét, melyben a káptalan jobbágyai laktak, később Felsőtóti, Káptalantóti vagy Vár felől való Tóti néven nevezték okmányaink.[2]) A következő századokban már az egész falut Káptalantótinak hívták.

Mivel Tóti eredetileg királyi várföld volt, valószínű, hogy e birtokrészhez királyi adomány folytán jutott hozzá a káptalan.

A 14. század elején, 1314-ben 8 márka (32 forint) úriadót fizetett urának.[3]) A 16. század elején 1—3—$3^1/_2$ forinttal adózott. A birtok nagyságát nem ismerjük, mert okmányunk a telkek számát nem sorolja fel, csak mindig részbirtoknak mondja.[4]) A szomszédos birtokosok részéről állandó zaklatást szenvedett a falu; majd a veszprémi püspök, majd rátóti Gyulaffy László tihanyi kapitány tört rá és foglalta el.[5]) A 16. században tisztet is tartott a káptalan, aki a szomszédos zsidi birtokkal együtt Tótit is kezelte, de a század végén a törökök közeledésekor elmenekült. A nagy távolság miatt Győrből nem lehetett kezelni; és a jövödelem biztosítása is azt kívánta, hogy hatalmas, fegyveres erővel is rendelkező bérlő kezére kerüljön a birtok. 1573-ban Majtényi László pápai főkapitány, 1580-ban Ztarsich Farkas veszp-

[1]) Fejér: C. D. $7/_5$. 375. l. — Győri kápt. m. lvt. 30. T 4068. sz.

[2]) U. o. 4093. sz.

[3]) U. o. I. Szám. k. 34. l.

[4]) U. o. 175., 267., 332., 351. l. — III. Szám. k. 98. l.

[5]) U. o. II. Szám. k. 167., 271. l. — III. Szám. k. 98., 109. l.

prémi kapitány, majd ismét Majténvi László bérelte.[6]) Majténvi a hegyjogot is kibérelte úgy, hogy minden urna bortól 1 forintot ígért a káptalannak.[7]) A 17. század elején ismét káptalani tizedet találunk Tótiban; a jobbágyok adója ekkor 40—60 forint között váltakozott.[8]) 1651-ben új szerződést kötött a káptalan tóti jobbágyaival, mely szerint évenkint 60 forintot, 20 kappant, 20 csirkét, 2 vadat, 40 húros madarat fizettek a hegyvámon kívül.[9]) 1654-ben »némi nemü szükes és szorongató dolgok és okok miatt» elhagyták a jobbágyok Tótit, de 1657-ben kérték a káptalant, hogy bocsássa és telepítse őket vissza; amit a káptalan meg is tett 40 forint évi földbér és a régi hegyvám fizetésének kötelezettsége mellett. A hegyvám címén befolyó bornak Győrré való fuvarozása helyett 30 forintot kért tőlük; azonban továbbra is kikötötte a 40 húros madarat, a 2 őzet, 20 csirkét, 20 kappant, és a patonai malomhoz szükséges fát, amikor kívánja.[10]) 1674—79. években a csobánci kapitány bérelte a birtokot; majd ismét közvetlenül a káptalannak adózott.[11])

A fentebb említett 13. századbeli okmány alapján a káptalan megosztozkodott Balogh János özvegyével, Sec Juliannával a tóti birtok ügyében: a szántóföldeket elfelezték, a szőllőket, erdőket, irtásokat közösen használták.[12]) A 18. század vége felé elnéptelenedett a falu, a káptalan 1760—1800. évek között telepítette meg újból.[13]) A kezelési viszonyok nehézsége miatt a győri káptalan eladta e birtokát, de a plébánia kegyúri terhe rajtamaradt a káptalanon.

Tótii hegyvám.

Jelentékeny jövödelmet hozott a káptalannak a hegyvám joga. A 16. század elején átlagban 10—12 forintnak

[6]) U. lo. 30. T. 4092. sz., 4081. sz. — és kápt. hit. h. lvt. 3. felvall. jk. 382., 387. l.

[7]) Kápt. m. lvt. 30. T. 4090—1. sz.

[8]) U. o. III. Szám. k. 4., 12., 20., 31., 49., 199. ll. — IV. Szám. k. 24., 44., 226. 274., 340., 410., 445. ll.

[9]) U. o. IV. Szám. k. 459. l.

[10]) U. o. 711. l.

[11]) U. o. 681., 705. l. — V. Szám. k. 67., 177., 206., 216.; 216., 286., 817., ll.

[12]) U. o. 87—8., 140., 163., ll. — 30. T. 4068. sz.

[13]) Dr. Sziklay János és Kozma Béla: Zalavármegye ismertetője, 227. l.

felelt meg.[14]) a 17. században azonban sokszorosan nagyobb volt: 23—62 forintot is elért.[15]) 1623-ban 17 szőlőbirtokos $25^1/_4$ hold szőllőt művelt, és minden hold után egy csöbör bort fizettek. Ez $28^1/_4$ urnát tett ki. Egy csöbör (tina, hydria) 25 tótii pint volt, később mégis csak 20 pinttel számították; 1 tótii pint pedig $1^1/_3$ győri pinttel volt egyenlő.[16]) A birtokkal együtt a hegyvám joga is megszünt.

Tótii erdő.

Az erdőterület nagyságát nem ismerjük. Mondtuk fentebb, hogy a palonai malomhoz fát adott. A vágott fa egyik része is a káptalant illette. Ezt 20 forint összegben pénzen szokták a tótiak megváltani.[17]) Ez az erdő szolgáltatta az őzeket és húros madarakat a földesúr asztalára.

Az eladott birtokkal együtt az erdő is az új birtokosok kezére ment át.

Műveltségi viszonyok. A tótii plébánia és templom keletkezésének idejét nem ismerjük, de 1272-ben már emlékeznek okirataink a falu templomáról, mely Szent Márton tiszteletére volt felszentelve.[18]) A templom mellett plébániát és plébánost is bátran kereshetünk. Tényleg a 14. század elején, 1329-ben okmányszerűleg is találkozunk plébánossal.[19]) A szomszédos hatalmasok előtt néha semmi sem volt szent, ha vagyonszerzésről volt szó. Ezt látjuk 1550-ben Gyulaffy Lászlónál is, aki a tótii templomot is kirabolta, értékeit elvitte.[20]) A következő időben ismét jó viszonyok között ismerjük a templomot, mert szükségleteinek fedezésére 60 hold szántóföldből álló birtokkal rendelkezett, mely után földesúri adót sem fizetett. A földeket a tótiak használták, de ennek fejében a templomról gondoskodtak.[21]) A 17. század végén a törökdúlás itt is megsemmisítette a

[14]) U. o. I. Szám. k. 332., 351. l.

[15]) U. o. III. Szám. k. 12—82. l.

[16]) U. o. 138., 181., 210. l.

[17]) U. o. 379. l.

[18]) Fejér: C. D. $7/_5$5. 375. l. — Győri kápt. m. lvt. 30. T. 4068. sz.

[19]) Csánky D.: Magyarország tört. földrajza a Hunyadiak korában 3, 17. l.

[20]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 98. l.

[21]) U. o. 210. l.

plébániát, és az általános paphiány következtében Tótiban 1695—1698. években Vörös Péter 78 éves licentiátus végezte a legszükségesebb lelkipásztorkodást.[22])

A 18. század közepén, 1742-ben még mindig a Szent Márton tiszteletére épült templom szolgálta a hívek lelkiszükségletét.[23])

A mult években épült újból a plébániaház a kegyúr és a hívek elég nagy költségén.

Iskoláról, tanítóról a régebbi időben szó sem esik. A 19. század karolta fel az elemi oktatás ügyét.

---

[22]) U. o. 30. T. 4082. sz.
[23]) U. o. 4069. sz.

XXVI. Zsid.

Zsid (Syd, Sydy) mint neve is mutatja, igen régi falu Zalamegyében, a Balaton közelében. Zsid ugyanis szláv szó, völgyet jelent: tehát már a szláv lakosság idejében is megvolt. Kis váracskája is volt, tehát területe királyi várföld számba ment (Terra Castri regis). A 13. században, 1244-ben IV. Béla király a János-lovagoknak adta e váracskát a mohi csatában nyujtott segítségükért. A 15. században pedig (1427) a rezii vár tartozékaként ismerjük.[1]) A 15. század végétől fogva találjuk a káptalan földesúri joghatósága alatt; és pedig mint királyi várbirtok csak királyi adományozás útján kerülhetett a káptalan kezére. A 16. század elején még kevés földje állott jobbágyi művelés alatt, de már később 26—30 telek után adózott.[2])

A török előnyomulás közvetlen közelről érintette e falut, azért a káptalan 1521-ben a tótii jobbágyokkal együtt őrséggé szervezte, hogy a kalandozó, portyázó törököknek ellent tudjon állni.[3]) A török helyett egyelőre csak a szomszédos magyar urak pusztították, rabolták és foglalták el: a veszprémi püspök, akitől fegyveres erővel foglalta vissza a káptalan; Gyulaffy László tihanyi kapitány, Sárkány Miklós keszthelyi kapitány, Lengyel László. Alig hogy egyik kezéből visszaítélte a bíróság, már a második tette rá kezét. Az okozott kártérítésért büntetést is fizettek, de a szegény jobbágy gyötrelmét, küzdelmét nem enyhítették.[4]) Ami a birtok jövödelmezőségét illeti:a 17. század első felében 32—40 forintot, a második felében 80 forintot fizettek a jobbágyok 40 telkük után. Adtak ezenkívül 2 vadat, vagy helyette 2

[1]) Dr. Sziklay János és Kozma Béla: Zalavármegye ismertetése. 195. l. — Csánky D. i. m. 3, 126. l.

[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. számtalan lapja 174—631.

[3]) II. Szám. k. 540. l.

[4]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 540., 629., 167., 180., 271. ll. — III. Szám. k. 37., 54., 109. l.

forintot; továbbá szárnyasokat, vagy 9 forint készpénzt.[5]) Bérelte a veszprémi püspök is Tótival együtt 120 forintért.[6]) A 17. század végén annyira megromlottak a közbiztonsági viszonyok, hogy fegyveres rablók garázdálkodtak a falu körül, akik raboltak-égettek, pusztítottak. A zsidiek, mint előbb a török portyázók ellen, őrséget állítottak fel, szinte katonai alakulatot rendszeresítettek a rablótámadások ellen. A káptalan zászlót vett az őrségnek, és riasztódobot adott, hogy gyülekezésre riadót verhessenek.[7]) A győri főkapitány is, mint a végek főparancsnoka, védelmébe vette e sok oldalról szorongatott falut: 1686-ban Hermann badeni őrgróf, főkapitány hadbíróság elé állította és elítélte Horváth Péter keszthelyi vajdát, mivel zsarolta, bebörtönözte, palánkfa hordására kényszerítette a zsidiket.[8]) E sokféle zaklatás, sarcolás elkerülése végett a káptalan a későbbi időben eladta e birtokát.

Zsidi erdő.

Kicsi erdő is tartozott a zsidi birtokhoz, melyből a káptalan portánkint 1 kocsi fát, vagy annak váltsága fejében 40 forintot kapott.[9]) Ami a sok pusztítás után megmaradt az erdőből, átment az új tulajdonosok kezére.

Zsidi malom.

A 17. század elején találkozunk a zsidi malommal, melynek fekvését sem jelölik meg okmányaink, annál kevésbbé szólnak jövödelmezőségéről. E malmot 1629-ben 26 forintért eladta a káptalan. Az eladási árt nézve, értéktelen lehetett e malom.[10])

Zsidi hegyjog.

A hegyvám jelentékenyebb jövödelmet adott a földesúrnak: 1614-ben $21^1/_4$ akó, 1622-ben 49 akó, 1625-ben 226 csöbör (hydria) bort jövödelmezett; 1628-ban 234 csöbört szolgáltattak be a szőllőbirtokosok. Egy csöbör 4 zsidi pintet foglalt magában, 1 zsidi pint pedig 2 győri

[5]) III., IV. és V. Szám. k. számos lapja.
[6]) IV. Szám. k.
[7]) V. Szám. k. 226. l.
[8]) U. o. 35. T. 4513. sz.
[9]) IV. Szám. k. 316. l.
[10]) III. Szám. k. 176—7. l.

pinttel volt egyenlő. Az urnába 20 zsidi pint fért bele.[11]) A hegyvám alól a bíró és esküdtek szőllői sem voltak mentesek.[12])

Az eladással a hegyjog is az új tulajdonosokra szállt át, pedig a 17. század végén már 90—100 forintot ért e jog.[13])

Műveltségi viszonyok. A műveltség legelső keresztény terjesztője, a templom a 14. században már állott.[14]) 1333-ban újból épült fel, amikor rendes plébánia is működött mellette.[15]) Átélte a nagy török háborút is. A 17. században javításra szorult, amit a káptalan végre is hajtott,[16]) megrongálódott felszerelését is megjavíttatta: misekönyvét pergamenre iratta át, és beköttette.[17]) A 15. század közepén (1441) a plébánia még a legjelesebbek között foglalt helyet, plébánosa az alesperesi hivatalt is viselte.[18]) A 17. század elején az erkölcsök annyira eldurvultak, hogy 1626-ban a plébánost saját hívei rablótámadással, erdőben fához való kikötéssel kényszerítették pénzének átadására.[19]) A 17. század végén újabb tatarozást igényelt a templom.[20]) 1723-ban újból épült meg a Szent Domonkos tiszteletére szentelt templom, ez időtől fogva rendes viszonyok között működik.

A kétfelé tagozódott falu másik felében, Felső-zsiden is új templom épült a 18. században Péter és Pál apostolok tiszteletére.

Iskoláról, tanítóról a 19. századig nincs szó.

---

[11]) I. Szám. k. 314., 351., 566—7., 631. ll. — III. Szám. k. 37., 54., 84. ll. — 75., 122. ll. — 210. l.

[12]) III. Szám. k. 215. l.

[13]) Szám. k. 218., 304., 317., 336. ll.

[14]) Veszprémi egyházm. névtár.

[15]) Sziklay János és Kozma Béla: Zalavármegye ismertetője. 195. l.

[16]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 24. l.

[17]) U. o. 177. l. ...pro pergameno et scriptione Missalis Sydiensis flor. 1. den. 30. — compactori den 80.

[18]) Zalai oklvt. 2, 512. l.

[19]) Győri kápt. m. lvt. 35. T. 4563. sz.

[20]) U. o. V. Szám. k. 44. l.

XXVII. Vámos.

Vámos Győrmegyében, a Szigetközben fekvő magyar falu, mellyel első izben a 13. században találkozunk okiratainkban.[1]) Mint neve is elárulja, régi vámhely volt. Valószínűleg királyi adomány folytán került a győri káptalan birtokába. Az adományozás idejét nem ismerjük; bizonyos, hogy a 14. század elején már a káptalan földesúri joga alá tartozott. 1314-ben 25 márka adót fizetett, ami 100 forintnak felelt meg; tehát a vagyonosabb káptalani faluk közé tartozott.[2])

A 15. és 16. században a kisbajcsi nemesek, majd Bakits Pál háborgatták és el is foglalták a határ egyik részét, melyet csak peres eljárás után tudott visszaszerzni a káptalan.[3]) A 16. században 12—22 jobbágytelke állott művelés alatt, melyek után $^1/_2$ forintjával adóztak a jobbágyok.[4]) Egy jobbágytelke volt a faluban a kántorkanonoknak, mely csak neki jövödelmezett.[5]) A sok határvillongást a megismételt határjárások sem tudták megakadályozni, a falu leromlott: 1544-ben 8 adófizető, 3 szegény, 2 elhagyott portája volt a bíróén kívül; 1549-ben és 1552-ben $8^1/_2$ portája adózott.[6]) A következő időben csak 5—6 jobbágytelek fizette a földesúri adót.[7]) Győr elfoglalásakor a törökök Vámost is feldúlták, elpusztították; csak 1607-ben telepítette meg újból a káptalan ötesztendei szabadság engedélyezése mellett.[8]) A következő időben már meglátszott a job-

[1]) Fejér: C. D. IV. 3, 452. l.

[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 34. l.

[3]) Teleky: Hunyadiak kora, XI. 173. l. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 614. — 10. Cth. 805. sz. — II. Szám. k. 316—7. l.

[4]) I. Szám. k. sok lapja.

[5]) U. o. 668., 765. l.

[6]) Egyháztört Eml. IV, 333—4. — V. 263. l. — Bpesti egyetemi lvt. Hevenesi-féle gyűjt. 66. köt., 89. l.

[7]) III. Szám. k. 54., 56. l.

[8]) U. o. 211. l.

bágyok szorgalmas munkája: 24 telek állott rendes művelés alatt, melyek után 2 forintjával fizették az úri adót.[9]) Az 1619. évi adóösszeírás $3^1/_2$ portás falunak mondja.[10]) Az egész 17. században át 24—26. jobbágytelek után 2 forintjával adóztak a vámosnak. Gyakran maradt 1—2 telek művelés nélkül, mikor a törökök egyikmásik jobbágyot elhurcolták vagy megölték; ugyanis a falu 1609 óta a török hódoltsági területhez tartozott.[11]) A törökök kiüzése után a győri vár német őrsége is sok kellemetlenséget, zaklatást okozott a falunak. A békés idők beálltával lassankint összeszedte magát e falu szorgalmas népe is. A jobbágyság felszabadítása után csak igen kicsi terület maradt meg a káptalan kezén, mely termelés szempontjából említésre sem érdemes.

Műveltségi állapotok. Plébániája és temploma a 14. század elején már fennállott: 1332—37. években Mihály nevű plébánosát ismerjük. A 16. század közepén elpusztult. Az 1561. évi egyházlátogatási okmány szerint a templom teljesen elpusztult, plébánosa sincs a falunak. A pásztor nélkül maradt nyáj elszéledt, Kalvin tanításának követőjévé szegődött, és csak a 17. század második felében, 1677-ben tért vissza a katolikus anyaszentegyházba a káptalan mint földesúr erélyes fellépése után. A 17. század elején még (1627—9) Máté deák licentiátus működött a faluban. De e licentiátus nem tudta megvédelmezni a plébánia régi javadalmát. A plébános kertjéből valami takácsmester foglalt el egy részt, arra házacskát épített. Az 1631-ben kiküldött bizottság azt is megállapította, hogy 8 hold földje is volt a plébánosnak, melyet a falubeliek foglaltak el. A bizottság intézkedett a földek visszafoglalásáról, a takácsmesternek kitelepítéséről.[12]) A rendezés eredményeként 1657-től a század végéig rendes plébánosok működtek a faluban.[13]) A plébános a visszaszerzett javadalom mellett még igen szegény maradt, azért a győri káptalan az abdai vám jövödelméből 1689-ben alamizsnaképpen 3 forintot adott neki.[14]) A Mindenszentek tiszteletére szentelt templomot a 17. században építette újra a földesúr

[9]) U. o. III. Szám. k. 53., 65., 75., 89., 115.; 140.; 167. ll.
[10]) U. o. 10. Cth. 845. sz.
[11]) U. o. IV. és V. Szám. k. igen sok helye.
[12]) III. Szám. k. 200. l.
[13]) Némethy Lajos: Series parochorum et parochiarum in A. Dioecesis Strig.
[14]) V. Szám. k. 280 l.

a török világból megmaradt romjaiból. Ideiglenes szegényes fatornyot is kapott a templom.[15])

A templomnak, belső szükségleteinek fedezésére a 17. század első felében Nyulon szőllője volt, melyet bérlet útján hasznosított.[16]) A háborúk forgatagában elpusztult, elveszett e szőllő is.

A káptalan mint kegyúr a jelen időben ismételten jelentékeny költséggel restauráltatta a templomot is, a plébániaházat is.

Iskoláról, tanítóról itt sem szólnak okirataink a régi századokban, csak a 19. század kezdte a népoktatást felkarolni.

---

[15]) Borovszky: Magyarország vármegyéi. Győrmegye, 65. l.
[16]) Győri kápt. m. lvt. 30. T. 4160. sz. — 43. T. 420. sz.

XXVIII. Védeny.

Mosonmegyei (ma Burgenland) régi falu a Fertő partján. A 14. század elején már a győri káptalan földesúri joga alá tartozott: 1314-ben 18 font úriadót fizetett, ami 22 forintnak felelt meg.[1]) A 16. századig részletes adatok nem számolnak be a falu gazdasági életéről. E század első felében 27 jobbágytelkét művelték. Ezek után $6^1/_2$ font adót fizetett földesúrának, ami 5 forint 20 dénárt ért.[2]) Az óvári királynéi uradalom vezető tisztjei évtizedeken keresztül kellemetlenkedtek Védenynek: elfoglalták, felgyujtották, bordézsmáját is lefoglalták. A bírói idézésre a német tisztek meg se jelentek azzal az ürüggyel, hogy rájuk a magyar törvények nem vonatkoznak. Az országgyűlés által kiküldött bizottság hat év után sem ért a helyszínére.[3]) A falu a 16. század közepén elég jó módban volt, az 1544. évi egyházi adólajstrom 18 portát számlált benne.[4]) Talán épen ez a körülmény vezette a támadókat, és ingerelte a lefoglalásra. A 17. század elején Bocskay hadai is megjelentek Védenyben, gazdasági épületeit szétrombolták.[5]) 1618-ban II. Mátyás király kárpótolni akarta a védenyieket a felkelők pusztításáért, azért 3 évi mentességet adott nekik a katonai beszállásolás alól. Amint felépült, újból tűz pusztította el a falut.[6]) Még 1631-ben, sőt 1635-ben e pusztítás címén nyert a falu kiváltságot a királytól.[7]) A határ biztosítására 1630—40. években ismételten határjárást eszközölt ki a káptalan e birtokára.[8])

[1]) U. o. I. Szám. k. 34. l. Libras 18, facit flor. 22.

[2]) U. o. 512., 545., 575. l. — III. szám. k. 84. l.

[3]) U. o. 496., 508—9., 521., 530., 539. ll. — I. Szám. k. 536—7. l. — U. o. 31. T. 4170—72., 4174. sz.

[4]) Egyháztört. Eml. 4, 335. l.

[5]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 188. l.

[6]) U. o. 31. T. 4213. sz.

[7]) U. o. III. Szám. k. 197. — 31. T. 4220. sz .

[8]) U. o. III. Szám. k. 188. — IV. Szám. k. 213. l.

A sok csapás következtében kedvezőtlenek voltak a gazdasági viszonyok: a 17. század első felében évi földbér fejében csak 7 forintot tudtak fizetni, 1635—40. években pedig semmit se.[9]) A viszonyok jobbrafordultával, 1666-ban új Urbáriumot adott a káptalan e falujának, melyben adóját 32 forintban állapította meg. Ezt az összeget fizették változatlanul az egész századon át.[10]) A 18. és 19. században, a békésebb időben a gazdasági viszonyok is jobbak, a káptalan jövödelme is nagyobb. A jobbágyság felszabadulása után jelentékeny birtoktest maradt a káptalan kezén, melyet a legújabb világháború után, mikor e falu Burgenlandba került át, a káptalan a falu lakóinak eladta e birtoktestet, a Fertőben fekvő vizes területet tartotta csak fenn magának.

Zsidók Védenyben. A 17. század második felében több zsidó lakossal találkozunk Védenyben, akik külön adóztak a földesúrnak: páronkint 10 forintot, és Úrnapi vásárkor 40 forintot fizettek.[11]) Valószínű, hogy kereskedők voltak e zsidók, azért adóztak vásár címén is. A későbbi időben nem találkozunk velük.

Védeny pecsétje. A falu értékességét igazolja az a körülmény, hogy a káptalan kérésére külön címeres pecsétet engedélyezett számára 1588-ban Rudolf király.[12]) A közönséges faluk sorából kiemelkedve oppidum, vagyis mezőváros lett. A következő időben még megtartotta e kiváltságos jellegét, de azután, talán éppen a ránehezedő csapások miatt, elvesztette.

A védenyi dézsma. Országos törvények szerint a a földesurat a termés kilencede, az egyházat tizede illette meg.

A védenyi tizedről másutt külön is megemlékezünk még, mert mértékéről, nagyságáról néhány érdekes ada-

[9]) U. o. 249. 273. 366. 612. 678. ll. — 228. l.

[10]) U. o. 709. l. — V. Szám. k. 6—33. 63. 101. 150. 293. 316. ll.

[11]) U. o. 84. 103. 123. 130. ll.

[12]) Scutum nimirum rubri coloris erectum, quem fluvius albus pertransversim currens et Lacum Fertő expressis literis designans in medio dividit, in cujus fundo trijugis viridis monticulus enatus, ex quo duae viles virides duobus Racemis seu Botris nigris mixtae in formam crucis transpositae exurgere et in superiore scuti parte supra ipsum fluvium inter duas aureas rutilantes stellas literas W, nomen videlicet oppidi Védeny de ignans albo seu argenteo colore expresse conspiciuntur. — Hevenessi XXXII. 246.

tot tartottak fenn okirataink, és mert nagyobb jövödelmet jelentett a földesúr számára. 1541-ben a gabona tizede 46 vékát tett ki;[13]) a 17. század elején, 1623-ban 98 mérő búzát, 196 mérő zabot hozott; a búza mérőjét 1 tallérral, a zabét $^1/_2$ tallérral számították; így a tized pénzértéke 196 tallért tett ki.[14]) 1690-ben a gabonatized értéke már 530 forint volt.[15]) A tizedjövödelem tehát a 16—17. században át számottevő összegnek felelt meg, mikor ellenséges pusztítás nem tette tönkre a termést. A 18. században e jövödelem emelkedőben volt; de a 19. század a jobbágyi terhektől való szabadulás jegyében folyt, ezért állandó apadást jelentett e jövödelem, míg teljesen meg nem szünt.

Védenyi hegyjog, bordézsma. A bortermés átlagban a legtöbb jövödelmet adta a földesúrnak. A hegyvám és dézsmabor beszedését rendesen két kiküldött kanonok eszközölte, akik a védenyi kerületbe sorozott szőlőkből is beszedték a káptalan járandóságát. A bor elraktározására hatalmas pince szolgált, mely fölé az ott működő kanonokok lakását építette fel a káptalan. Az 1666. évi Urbárium szerint minden font szőllő után $^1/_4$ mértéket, vagyis 8 pint bort fizettek a védenyiek.[16]) A beszedett bor mennyiségét illetőleg a 17. századból néhány adatot sorolunk fel: 1659-ben a hegyjog $56^1/_2$ urnát $6^1/_2$ pintet, a tized $215^1/_2$ urnát adott, 1669-ben a hegyjog $88^1/_2$ urnát, a tized $281^1/_4$ urnát; 1672-ben a hegyjog $99^1/_4$ urnát, a tized $440^3/_4$ urnát adott. A következő években meglehetősen alább szállott a bor mennyisége a gyengébb termések következtében. 1699-ben jégverés érte a szőllőket.[17])

Ide kell számítanunk az Ungerberg nevű szőllőhegyet is, mely után csak tizedet, és a mosonmegyei szőllőhegyeket, melyek után kilencedet és tizedet kapott a káptalan: így a bor mennyisége 800—1000 akóra emelkedik.

A védenyi borból a nagyprépost és olvasókanonok külön részt kapott. A védenyi bort a győri jobbágyok szállították haza; ők fuvarozták Védenybe az üres hordókat is.

[13]) U. o. II. Szám. k. 254. l.
[14]) U. o. III. Szám. k. 133. l.
[15]) U. o. V. Szám. k. 316. l.
[16]) U. o. IV. Szám. k. 709. l.
[17]) U. o. Liber decimarum in oppido Waiden pro Capitulo Jaur. (Kápt. gazdasági lvt.)

Művelt ségi viszonyok. *A plébániáról és templomról* csak annyit tudunk, hogy a 16. századot megelőző korból valók. A 16. század elején már ismételten találkozunk plébánossal: 1527-ben a templom kincseivel Győrré jött a törökök közeledésének hírére.[18]) Tehát a templomnak ez időben már értékesebb felszerelése is volt, amit a plébános menteni törekedett. A plébánia anyakönyvei 1685-től megvannak: tehát a plébánia a 16—17. századon át megszakítás nélkül működött. Természetes, hogy a következő időben ismételten javításra, átépítésre szorult. A legújabb időben a templom szinte alapjából megújult a káptalan mint kegyúr költségén; a plébános pedig a község jóakaratából nyert új lakást.

Iskoláról, tanítóról a 18. századig nem emlékeznek okirataink. Országos törvények rendelkezései alapján indult meg a népoktatás fejlődése.

---

[18]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 579. 693. 571. ll.

XXIX. Zánk.

A Baranyamegyében fekvő Zánk (Nagyzánk) tartozékaival: Kiszánk, Petry, Madárháza, Kovácsi (Kovachi, Kováthy) Illésfalva, Jánosfalva falukkal, Veresszeg (Wereszeg v. Weressed, Wereched) és Iszeg (Isegh v. Hidegh, v. Hidvég) pusztákkal együtt a 14. század elején már a győri káptalan földesuri joga alá tartozott: 1314-ben 300 forint rendkívüli adót fizetett.[1]) Nem tudjuk megállapítani, hogy mikor és mi jogon került a káptalan kezére.

Meg kell jegyeznünk, hogy e falvak fekvését illetőleg nem csak ma tájékozatlanok történeti forrásaink, bizonytalanok voltak a 17. században is.[2])

[1]) U. o. 34. l.

[2]) U. o. 19. 34. 39. 45. 274. 684. ll. Ez okmány Baranyamegyébe helyezi Zánkot Petryvel és többi tartozékaival együtt, de tartozékait nem sorolja fel. Beszél pedig ez okmány a 14., 15., 16. századbeli eseményekről. A II. Szám. k. 20. l. — 11. Cth. 967. sz. — IV. Szám. k. 687. lapján az 1631. évi Urbarium felsorolja Zánk tartozékait: Madárházát, Kovácsit, Illésfalvát, Jánosfalvát és Weressed v. Vereszeg, Hideg v. Hidvég v. Iregh pusztákat.

III. Szám. k. 211. l. Wrachevich Farkas kanonok írásával három vármegyébe helyezi e birtokokat: Bona Capituli in Comitatu de Valkó et Baronia vel Posgapossessiones Kys Zánk, Nagy Zánk, item Petry, Madárháza, Kovachy, Illesfalva, Jánosfalva; nec non praedia Vereched et Hideg. Et ipse retulit, qui ibidem natusest, Joannes Ezeky.

Csánky Dezső Magyarország földrajza a Hunyadiak korában II. 364. l.: Zánkot Valkómegyébe helyezi, de multjáról, birtokos urairól semmit se tud. U. o. 490. l. Hidvéget falunak ismeri Baranyamegyében, mely a 13. században Szár—Somlyó várához tartozott, a 15. században pedig (1479) a nyulszigeti apácáké volt. — U. o. 493. l. Jánosfalva baranyamegyei faluról annyit tud, hogy 1542-ben az adólajstrom Sellye mellett sorol fel ily nevű falut. — U. o. 517. l. Kovácsit és Petryt nem ismeri. Ismer azonban a 13. századtól fogva Baranyamegyébenn Petreh nevű falut, mely a 15. században a Győrnemzetségé volt. Ma Rácz-Petre.

A birtok nagyságáról nincsenek biztos adataink. Okmányaink az egyes falvak és puszták területét nem említik meg; a jobbágytelkek számáról sem nyujtanak felvilágosítást. Azt sem tudjuk, hogy a felsorolt falvak, puszták egész területe a káptalan kezén volt-e, vagy csak egyes birtokrészek tartoztak-e földesúri joga alá. A földbér beszedésére tisztet tartott a káptalan Zánkon, aki egyúttal a falu bírája is volt. Majd bíró, majd vajda, majd ispán (comes), majd tiszt (officialis) néven említi okmányunk.[3]) Az évi adóösszege a 15. század végén és a 16. század elején 100—120 forintot tett ki. A birtok ügyes-bajos dolgában e tisztek (bírók) többször is megfordultak Győrött.[4])

A birtokhoz valami címen az aurának (vránai) perjel is jogot tartott: 1507-ben csak az ő engedélyével szedhette be a káptalan tisztje a hadi pénzt, amiből neki is 25 forintot adott.[5])

A zánki jobbágyok sok kellemetlenséget okoztak a káptalannak: 1499-ben gyilkosság és egyéb viszálykodás okozta nyugtalanság lecsillapítására a nagyprépost szállt ki Zánkra.[6]) 1521-ben fellázadtak a földesúr ellen, és az engedelmességet megtagadták, amiért 100 forint pénzbüntetés fizetésére ítélte őket a káptalan.[7]) 1525., 1529-ben ismét egyik kanonokját és gazdatisztjét küldte a káptalan Zánkra a mutatkozó bajok orvoslására.[8])

E birtok ügyében igen sokszor fordult a káptalan a veszprémi püspökhöz, esztergomi érsekhez és a királyhoz, de az ügy mibenlétét nem jegyezte fel okmányunk.[9])

A birtok igazi nagyságáról és jövödelmezőségéről csak szórványos adataink vannak, melyekből — mint részletfizetésekből — tiszta képet nem tudunk magunknak alkotni. Egy bizonyos, hogy területileg Zánk volt a káptalan legnagyobb birtoka, így jövödelmének is nagyobbnak kellett lennie.[10]) 1529 után Zánk és tartozéka nem fordul többé elő a káptalan adózó birtokai között. Valószínű, hogy a mohácsi csatavesztés után hamarosan török kézre jutott, vagy a zavaros időben mások fog-

[3]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 26. 274. 330. 525. ll.
[4]) U. o. igen sok helyen.
[5]) U. o. 196. l.
[6]) U. o. 57. l.
[7]) U. o. 525—6. l.
[8]) U. o. 674. l. — II. Szám. k. 21—2. l.
[9]) U. o. I. Szám. k. 19. 26. 28. 82. 375. ll.
[10]) U. o. 43. 100. 196. 253. 309. 330. 445. 509. 637. 692. ll.

lalták el. Az 1631. évi káptalani Urbárium még felsorolja a baranyamegyei birtokot a káptalan javai között;[11]) de a Püsky János püspök-féle 1653. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv már az elidegenített, elvesztett birtokok közé sorozza; azt is megjegyzi, hogy ez volt a káptalan legnagyobb és legjövödelmezőbb birtoka.[12])

Halastó is tartozott e birtokhoz, melynek csak jelentéktelen jövödelméről számolnak be okmányaink.[13])

Műveltségi viszonyok. *Plébánia* már a 16. századot megelőző időben működött a községben, de keletkezésének pontos idejét nem ismerjük. Plébánosával 1511-ben találkozunk elsőizben okmányainkban.

Templomról, mely nélkül a plébános nem működhetett volna, részletesen nem szólnak okirataink.

A 16. században *iskoláról* sincs sehol említés.

---

[11]) U. o. 11. Cth. 967. sz. — III. Szám. k. 201. l.

[12]) U. o. Nem protokollált iratok. Fasc. Fontosabb okiratok, Can. Visitatiók.

[13]) I. Szám. k. 100. 295. 330. 509. 637. ll.

XXX. Olcha (Ócsa).

Komárommegyei magyar falu, mely a 13. században köznemesek birtokában volt.[1]) A 14. század elején már a káptalant is földesúrai között találjuk: 1314-ben 2 márka (8 forint) adót fizetett a káptalannak.[2]) A 15. század végén okirataink itt-ott mint régi birtokról beszélnek, mely ekkor már nem volt a káptalan kezén. Okmányaink nem adnak felvilágosítást arról, hogy mikor és mi okból idegenítette el, vagy vesztette el a káptalan e kisebb birtoktestet.

Ma Nemesócsa falu és Ócsa-puszta néven ismeretes e birtok.

Zálogos birtokok.

A 15. század második felében és a 16. század elején több zálogos birtok volt a káptalan kezén, melyeket azonban tulajdonosaik rövidebb-hosszabb idő után kiváltottak. Ily birtokok: *Öttevény, Sziget* (Kúnsziget), *Újfalu*,[3]) *Ikrény*,[4]) *Hathalom*,[5]) *Kisigmánd* (Kyswigman, Kyswignány) és *Szentmihály*.[6]) A 17. században pedig *Lévavára* 1649—1677-ig.[7])

Régi malom.

A 13. században, 1219—1222. években Árpásnál a Rábán malma volt a káptalannak.[8]) Ezzel azonban ez egyetlen adaton kívül sehol többé nem találkozunk.

---

[1]) Csánky D. i. m. 3, 509. 529. l.

[2]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 34. l.

[3]) U. o. I. Szám. k. $36^1/_2$. 105. l.

[4]) U. o. 199. 224. l. II. Szám. k. 111—112. 124. l. — Csánky D. i. m. 3, 550. l.

[5]) I. Szám. k. 144. 147. l. — 150. 160. 171. 184. 230. 279. l.

[6]) U. o. 547. 560. 620. 645. 676. 691. stb. ll.

[7]) Győri kápt. lvt. 7. Cth. 479. sz. — 6. T. 25113. sz. — 8. T. 25322. sz. — 4437—38. sz.

[8]) Wenzel, Árpádkori új okmt. 1. 187. l.

A megközelíthető források segítségével iparkodtunk mindent megörökíteni abból, amit a győri káptalan faluiról, pusztáiról, erdőiről, malmairól megőríztek az írások. Természetes, hogy érintettük ezek jövödelmezőségének kérdését is. Óvakodtunk azonban attól, hogy a mai állapotokkal összehasonlításokat tegyünk. A régi birtokkezelés nem támaszkodhatott a telekkönyv pontos adataira. A változások mértékét sem figyelhetjük meg. Nem lévén még pontos gazdasági üzemi számvitel; az egyes birtokok hozamáról sem kapunk teljes és kimerítő tájékoztatást. Az ilyen hozzávetőleges átértékelések helyett jobbnak gondoljuk, ha megelégszünk a talált művelődéstörténeti adatok egyszerű közlésével. Vélekedésünk szerint ezzel legalább a tájak művelődéstörténeti kutatóinak munkáját megkönnyítettük.

B) A káptalan szőllőbirtokai.

Háziművelés alatt álló szőllőre nem volt szüksége a káptalannak. A székesegyházi oltárjavadalmak jó részben szőllőbirtokokból állottak. E javadalmak haszonélvezői igen gyakran kanonokok voltak, sőt a 16. század folyamán a nagyobb oltárjavadalmakat már be is kebelezték a püspökök a káptalanba. Mikor pedig e javadalmak már elpusztultak, vagy legalább is megromlottak, még mindig megmaradt a dézsmabor, mely igen jelentékeny jövödelmet biztosított a káptalannak. Ha a 15. századtól kezdve itt-ott adomány vagy hagyomány címén szőllőbirtokhoz jutott a káptalan, legtöbbször eladta azt, vagy kilenced- és tizedfizetés ellenében jobbágyainak adta művelés alá. Mégis találkozunk okiratainkban néhány házikezelésben lévő szőllővel is.

1. Bangó szőllő.

A legrégibb szőllőbirtokok között ismerjük a kisécsi hegyen lévő *Bangó-szőllőt,* melvet a 15. század végén Bedegey Pál hagyott a káptalannak, valószínűleg alapítványképpen.[9]) A szőllő nagyságáról, jövödelmezőségéről nincs semmi adatunk sem.

2. Nyuli szőllő.

E szőllő eredetét nem ismerjük; a 15. század végén már megvolt, vincellért is tartott benne a káptalan; 1505-

[9]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 17—18. 36. 94—98. 111. 11.

ben sajtolóját javíttatta, 1516-ban kis házikót épített bele. E körülmények arra vallanak, hogy jelentékenyebb szőllőről van szó. Okmányaink ismételten a káptalan szőllőjének, az urak közös szőllőjének nevezik; ami világosan megmondja, hogy nem oltárszőllő, hanem szoros értelemben vett káptalani birtok.[10]) Művelésre a nyuli jobbágyokat rendelte ki a káptalan, akiknek e munka ellenében elengedte a telkeik után esedékes úriadót. A munkára a községi bíró ügyelt fel, és számolt el a kiadásokról is.[11])

3. Kis Domonkosné szőllője.

Kis Domonkosné a kisbaráti hegyben fekvő szőllőjét 1499. előtt a káptalannak ajándékozta, melynek megmunkálására 1499-ben $3^1/_2$ forintot költött a káptalan.[12])

4. Kis Györgyné szőllője.

Kis Györgyné a kisbaráti hegyben levő két szőllőjét 1500 körül a káptalannak adta, melyeknek egyikét már 1501-ben el is adta a káptalan. A szegény asszonynak évenkint valamelyes segítséget adott ez ajándék fejében: 1503-ban temetésére is 1 forintot és 40 dénárt költött.[13])

5. Soós-féle szőllő.

Soós Dénes káptalani jobbágy Nagybarátin a Középszél-dülőben fekvő szőllőjét végrendeletében a káptalanra hagyta az esetre, ha fia, János természetes örökös nélkül halna meg. Soós János 1532-ben el akarta adni a szőllőt, de a káptalan tulajdonjogára való hivatkozással tiltakozott az elidegenítés ellen. A Ferdinánd király által 1533-ban elrendelt tanuvallomások igazolják, hogy Soós Dénes e szőllőt házával együtt, fiának, Jánosnak magvaszakadtával, a Boldogságos Szűz templomára és a káptalanra hagyta. Birtokbavezető okmányt is nyert rá a káptalan, és 1534. január havában a csornai konvent be is iktatta.[14]) A szőllőre a püspök is

[10]) U. o. 44-től 733. lapig számtalan hely. II. Szám. k. 16—31. 54—5. 92. 116. 145. 194. ll. — III. Szám. k. 30. ll.

[11]) U. o. I. Szám. k. 353. 627—29. ll.

[12]) U. o. 48. l.

[13]) U. o. 63. 117. l.

[14]) U. o. 1—3. l. I. Cth. 31. sz. — 10. Cth. 794—5. sz.

igényt tartott, valószínűleg azon a címen, hogy a hagyomány a Boldogságos Szűz templomát is illette. Ismeretes dolog, hogy ebben az időben is még az egyház, a templom vagyonának nevezik okirataink a püspök és káptalan birtokát. A káptalan békés úton kiegyezett a tulajdonra nézve úgy, hogy 1543-ban 40 forintot fizetett a püspök kezéhez a szőllőért.[15]) A győri ház árát, 37 forint 50 dénárt pedig már 1535-ben odaadta a székesegyház javítására.[16])

6. Budai szőllők.

Budán Gelliony Zsigmond és Asszonyfalvy Kilián alapítványából két háza volt a káptalannak, melyekhez két szőllő is tartozott.[17]) E szőllők nagyságáról, jövedelmezőségéről nem szólnak okirataink. A Püsky püspökféle 1653. évi egyházlátogatási okmány az elidegenített birtokok közé sorozza e szőllőket.[18]) A török uralom nem kedvezett a Buda körül fekvő jószágok tulajdonjogának.

7. Bika-szőllő.

A 16. század vége felé, 1577-ben találkozunk első izben a káptalan e nagybaráti szőllőjével, mikor Galamboki Máté csornai prépost négy évre felmentette a földesúrat megillető kilenced és a nagyobb hordók után járó pecsétpénz fizetése alól.[19]) Eredetéről nincs bizonyos adatunk; de alig tévedünk, ha a Bika-család adományának tartjuk; akivel már 1513-ban találkozunk okmányainkban, mikor a káptalan Bika Jánosnak ajándékot adott.[20]) E szőllőben is vincellért tartott a káptalan, megmunkálását pedig nyuli jobbágyaira bízta, akiknek e terhét 1644-ben kiadott új Urbáriumába is belefoglalta; de e munka ellenében a győri mezőn való szántástól, a rábaközi dézsmának Győrré való szállításától felmentette őket.[21]) E szőllő nagyságáról csak követ-

[15]) U. o. II. Szám. k. 298—9. l.

[16]) Lásd a Székesegyház történeténél.

[17]) I. Szám. k. 24—46. 99. 188. l. — III. Szám. k. 201. l. — 11. Cth. 697. sz. — 1631. évi Urbarium.

[18]) Győri kápt. m. lvt. Nem protokollált iratok. Fasc. fontosabb iratok, Can. Visitatiók.

[19]) U. o. 5. Cth. 186. sz.

[20]) U. o. I. Szám. k. 321. l.

[21]) U. o. V. Szám. k. 710. l.

keztetést vonhatunk a következő adatokból: 1645-ben ötezer darab, 1684-ben négyezer darab karóra volt szüksége a vincellérnek; 1689-ben negyvenhat kapás dolgozott benne. A 17. században át, az akkori pénzviszonyok szerint, elég nagy költséggel tartotta fenn a káptalan: tehát nagyobb kiterjedésű szőllőnek kellett lennie.[22])

8. Nyuli újabb szőllő.

A 17. század végén valamelyik kanonok — nevét nem ismerjük — »Ebegyik« nevű nyuli szőllőjét a káptalanra hagyta, melynek haszonélvezetéért havonkint egy szentmisét mond még ma is a káptalan.[23])

Az écshegyi, kisbaráti szőllők még a 16. század folyamán elpusztultak, vagy a török hódoltság idején idegen kézre jutottak, és többé nem kerültek vissza a káptalan kezére.[24]) A nagybaráti és nyuli nagyszőllők megmaradtak, sőt újabb területekkel is bővültek a következő századokban. Igen valószinű, hogy a régi Bika-szőllő azonos a mai nagybaráti szőllővel; a régi nyuli és új nyuli Ebegyik-féle szőllő, Bubnich Mátyás kanonok szőllőjével kiegészítve azonos a mai nyuli nagyszőllővel.

C) A káptalan bordézsmája és dézsmanegyed-jövödelme.

A negyed- és tized-jövödelem a királyok adományából egyidejű a püspökség és káptalan alapításával. Abban az időben, mikor a földmüvelés Magyarországon még gyermekkorát élte; mikor a jobbágyok müvelték kilenced és tized fizetése ellenében az uraság földjét, a tized biztosította valójában az uraság jövödelmét. A káptalan is nyert külön tizedfizető területet, mégis a püspöké volt a nagyobb jövödelmet hozó terület. E jövödelem azonban nem magát a püspököt illette, hanem a káptalant és az egyházmegye papságát is. A felosztás akkor történhetett meg, mikor a káptalan mint testület a közös egyházi vagyonból a maga részét kikérte. A negyed- és tized-jövödelemhez hozzájárult még az egyes templomokban

[22]) U. o. III. Szám. k. 113. l. — IV. Szám. k. 270. l. V. Szám. k. 92. 193. 221—2. 219. 275. 186. 330. 380—1. 410—13. ll.

[23]) 1718. évi Keresztély Ágost-féle Can. Visit. — 1873. évi Zalka-féle Can. Visit.

[24]) Draskovich-féle 1640. évi Can. Visit. Ad. 33.

befolyó ajándék (oblatio) is. A jövödelmek felosztásáról első izben IX. Gergely pápának 1233. évi utasításából értesülünk, mikor prenestini bíbornok-követének meghagyta, hogy a plébánosok helyzetének jobbításáról értekezzék a magyar püspökökkel. Ugyanis a tizedjövedelemből a püspök elvisz $^3/_4$ részt, az $^1/_4$ nagyobb részét a káptalan és főesperesek foglalják le: a papoknak alig marad valami. Az ünnepi ajándékokból is két részt a mesterek (a nagyobb plébániák papjai) visznek el: a megmaradó jövödelemre alig vállalkozik más pap, mint a szolgai rendből való.[25]) A győri egyházmegyében IV. Béla király (1235—70) hozott létre egységet II. Omodé püspökkel 1255-ben úgy, hogy a tized $^3/_4$ része a püspöké, $^1/_4$ részének $^3/_4$ része a káptalané és főespereseké, $^1/_4$ része (sedecima) pedig a papságé. Az egyes templomokban befolyó felajánlások és halotti ajándékok (mortuaria) a papságot illetik. Mégis a templom védőszentjének ünnepén befolyó ajándékok a káptalant illetik. A főesperesek ezenkívül a templomoktól és kápolnáktól valami csekély katedratikum nevű járulékot is szedhetnek; egyházlátogatás alkalmával még külön a rendes járulék felét igényelhetik: az anyaegyháztól $^1/_2$ fertót, a kápolnától 3 pondust.[26])

E rendelkezésekből maradt meg századokon át a tized felosztásának rendje. A beszedés alkalmával már így osztották el a tizedet, azért a 15—18. századokban a negyedből kieső sedecimáról nem is emlékeznek okmányaink. A tized eltörlése után a plébánosok az állampénztárból kapták a sedecima-váltságot. A plébániákon befolyó offertóriumokról, mortuariákról a 15. század végétől fogva a káptalani jövödelmek között nem találkozunk. A főesperesek járulékai többféle változással még sokáig fennmaradtak. A maga területén a káptalan is szedett a plébánosoktól katedratikumot a 16., 17. században is.

1. Bordézsma.

A bordézsma nagyságát és értékét nem tudjuk megállapítani, mert kimerítő, részletes adatok nem maradtak ránk minden egyes borvidékről; a termés is évenkint változott. A dézsmafizetésre kötelezett területek nagyságáról következtethetünk a befolyó jövödelem mér-

[25]) Fejér: C. D. 3. 2. 337. l.

[26]) Hazai okmt. 8, 63. — Wenzell: Árpádkori új okmt. 7, 387. l.

tékére. E következtetés is csak hozzávetőleges lehet. Győrmegyében a sokorói szőllőhegyek fizették a bortizedet: Ménfő, Kisbaráti, Kis- és Nagyécs nagyobbik része,[27]) Ravazd,[28]) Táp és Nyul nagyobbik része.[29]) A nyuli hegyben a Felkert- és Mogyorós-dülők dézsmajogát a szentmártoni főapát is magának követelte; de 1589-ben Fejérkövy István nyitrai püspök, a főapátság kommendátora elismerte a káptalan tizedjogát.[30]) E szőllők termésének tizede a 16. század első felében a többi oltárszőllővel egyetemben nem sok hasznot hajtott a káptalannak, mert Bakits Pálnak is, Török Bálintnak is adóztak,[31]) sőt Török Bálint a földesúrnak járó kilencedet is, a tizedet is teljesen a maga számára foglalta le. A káptalan 1539-ben Budára és Gesztesre követséget küldött a jogtalanul lefoglalt hegyvám és pecsétpénz visszakövetelésére. A hatalmas úr írásban utasította főtisztjét, Giczy Istvánt, e jövödelem visszaadására.[32])

Sopronmegyéből: *Bleigraben* (Ólmod), *Kiszsidány, Nagyzsidány, Lozs, Kövesd, Path, Pinnye, Vis* fizettek bordézsmát.[33]) A lozsi dézsma jelentékeny, feléért a földesúr 90 forintot fizetett.[34]) Visen hegyvám címen kilencedet is kapott a káptalan mint földesúr.

Mosonmegyéből: *Védeny és vidéke,* és a kettős *Ungerberg* fizették a dézsmát és hegyvám címén a kilencedet. E borvidékhez a következő szőllőtermő faluk tartoztak: *Védeny, Magyaróvár, Zurány, Gálos* (Gols, Goes), *Gáta* (Gattendorf, ma Lajtakáta), *Nyulas* (Jois), *Barátfalu* (Minikhof), *Pátfalu* (Bala-Podesdorf), *Nezsider* (Neisidel), *Miklósfalu* (Niklisdorf), *Újfalu* (Naidorf), *Tarcsa* (Antau), *Rajka* (Rackendorf), *Szolnok* (Zanegg), *Szentpéter, Szentjános, Moson* (Wieselburg, Bizilburg), *Hegyeshalom* (Strassumerein), *Tétény* (Taten), *Illmicz, Potsneisidel* (Lajtafalu), *Pomogy* (Pomhagen), *Boldog-*

[27]) Egyik része ugyanis a pápóci prépostnak fizette a dézsmát.

[28]) Győri kápt. m. lvt. 11. Cth. 967. sz. a. található urbariumban Ravazd nem fordul elő, de a III. Szám. k. 201. lapján levő urbarium Kys-Ravazdot is felsorolja a dézsmát fizető faluk között.

[29]) U. o. 11. Cth. 967. sz. 1631. urbarium, III. Szám. k. 201. l.

[30]) U. o. 7. Cth. 426. sz.

[31]) U. o. II. Szám. k. 176. l.

[32]) U. o. 202—3. l.

[33]) U. o. 9. Fasc. 5918. sz.

[34]) U. o. V. Szám. k. számos helye.

asszony (S. Maria in Pratis), *Rorau* (Nádvár, előbb mosonmegyei, később ausztriai falu), *Bruck* (Bruck ad Leitam), *Puerbach, Németjárfalu* (Taich-Jandorf), *Opetlan* v. Apetlon (Apátlan, később Mosonbánfalu). Ungerberg címén ide tartozott Sopronmegyéből; *Horenstein* (Szarvkő), *Kroisbach* (Rákos) dézsmája is.[35])

A szőllősterület a 17. század folyamán nagy mennyiségű bort adott. 1659-ben a következő tételeket ismerjük.

Védenyből a tized . . . 215½ urna, 3 pint,
a vidékről a tized . . . 173¾ urna, 6½ pint,
Ungerbergről a tized . . 148¾ urna,
Védenyből a hegyvám . . 56½ urna, 6½ pint,
a vidékről a hegyvám . . 173¾ urna, 6½ pint.

A következő években a termés rosszabb volt, azért felényi jövödelmet sem adott.

1672-ben ismét jelentékeny a termés:

Védenyből a tized . . 440¾ akó,
a külső hegyekről . . 252 akó, 3½ pont,
Ungerbergről . . . 132 akó, 2½ pint,
Védenyből a hegyvám . 99¼ akó, 1½ pint,
a külső hegyekről . . 252 akó, 3½ pint.

Az 1699. évben jégverés érte a szőllőket, azért a tized is kisebb mértéket muta: Védenyből 116 akó, hegyvám 113 akó; a külső hegyekről 24½ akó, hegyvám 24½ akó.[36])

Zalamegyéből: Zsid, Tóti káptalani faluk adóztak tizeddel és kilenceddel; Rendek (Sümeg mellett) pedig csak tizeddel.

Vasmegyéből: Rőth, Sitke, Somlyó bortizedét említi okiratunk.

Veszprémmegyéből: Szőllős adott bordézsmát; de ez a Szentháromság-kápolnához tartozott, ott szóltunk róla.[37])

A tizedszedés rendkívül sok kellemetlenséggel járt. Ennek megvilágítására csak két példát említünk. Kisbarátin Héderváry István emberei az 1518., 1521. években nem adtak szüretkor lakást a tizedszedő kanonokoknak;

[35]) U. o. V. Szám. k. számos helye. — U. o. Liber decimarum in oppido Waiden V. Capituli. A faluk neveinek leírásánál követtük okiratunk írásmódját.

[36]) U. o.

[37]) U. o. 1631. Urbarium. — II. Szám. k. 88. l.

Nagybarátin barlangban kellett meghúzódniok. Beszedett boruk elhelyezésére deszkából építettek kunyhót a mezőn.[38]) Baranyai Forrás Péter kanonok 1617-ben így ír Lozsról Ivánczy János nagyprépostnak: Zállásom igen fő mogiával vagyon; az sátor alat való cigánioknak töb niugodalmok és alkalmatosságuk vagion, hogi sem ennekem. De bár chiak az én ebecskémnek Giőrött való zurdekát kaphatnám.[39]) A földesúrak és jobbágyaik egyaránt kellemetlenkedtek a tizedszedőknek, azért igen gyakran illő tiszteletdíj mellett másokat küldött ki a káptalan a tized összegyűjtésére; szívesen bérbe is adta, ha megfelelő bérlő jelentkezett rá.

Nincs módunk benne, de nem is szándékozunk részletesebb képet rajzolni a bortizedről, mint jövödelmi forrásról; csak általános vonásokban számoltunk be a bortermő és tizedfizető hegyvidékről. A 16. század második felében és a 17. században a török háború Győr szőllővidékét csaknem teljesen elpusztította. Később, a 18. század elején, a kurucok foglalták le Lozs, Védeny és Vis vidékén a bortizedet, és csak oly váltság mellett adták ki, mely a káptalan e jövödelmét felemésztette.[40]) A következő időben, a törökök kiüzetése, a kuruc háború megszűnte után az elpusztult szőllőterületeket újból kiültették, de már nem a régi méretekben; azért a káptalan e címen befolyó jövödelme is erősen megcsappant.

Megemlítjük, hogy a káptalanba bekebelezett pápói és adalberti prépostságoknak külön szőllői voltak, melyeket okirataink gyakran a káptalan szőllőbirtokai között sorolnak fel. A sokorói hegyek szőllői legtöbbnyire az egyes oltárjavadalmak birtokához tartoztak; akkor mentek át a káptalan tulajdonába, mikor a püspökök e javadalmakat a hozzájuk kötött teherrel együtt a káptalanba kebelezték be.

2. Dézsmanegyed.

Jelentékeny jövödelmet hozott a káptalannak a püspök tizedéből kihasított negyed, latin szóval quarta. A tizedfizető falvakat, birokokat kerületekre osztották fel, melyeket a latin *cultellus* szó után *kés*-nek neveztek

[38]) U. o. I. Szám. k. 458. 529. ll.

[39]) U. o. 43. T. 418. sz.

[40]) U. o. V. Szám. k. 512—9. ll. Vak Bottyánnak a sokorói, visi, lozsi, védenyi bortizedért 60 + 600 forintot fizetett — máskor ismét 400 forintot a védenyi, pottendorfi tizedért. U. o. 508. l.

el. E kerületek, kések a következők voltak: Győr—Komáromkés, Sopronkés, Mosonkés, Rábaközkés, Locsmándkés, Szombathelykés, Árokközkés, Lékakés vagy Felkés, Őrségkés, Olaszkakés, Vaszarkés, Tornatapolcakés, Belmurakés. E kerületekből később, főképpen a 17. század folyamán egyes kisebb tizedkerületek váltak ki, melyek külön adóztak. E kiválás egyik oka az volt, hogy egyes földesúrak a maguk falui után járó dézsmanegyedet kibérelték és a kerület többi falujától különválva szedték be a negyedet. Ugyanannak a földesúrnak több kerületben is voltak falui, ezeket egy cím alá foglalva bérelte ki. Másutt az egyes várak tartozékai alkottak külön kis kerületet. Ilyen kisebb kerületek váltak ki a Mosonkésből: a Harrach-féle brucki, pándorfi, neudorfi birtoktest; a mannersdorfi, götzendorfi birtoktest. A Locsmándkésből kivált a kaboldi, lánzséri, lakompaki birtok; a fraknói—kismartoni várakhoz tartozó birtoktest; a szombathelyi kerületből kivált a kemenesaljai, németújvári, rohonci, szalónaki birtok; az Erdődy grófok monyorókeréki és vörösvári birtoka; a Nádasdy grófok több kerületből alakult kis kerülete: a borsmonostori, csepregi, lékai, kövesdi, keresztúri, sárvári, kapuvári birtok; a jánosházai, somlyói, devecseri birtok.

E kerületekben a tized összegyűjtése úgy történt, hogy a püspök is, a káptalan is kiküldötte saját tizedszedőit; mindegyik fél külön-külön jegyzéket vezetett a beszedett tizedről, és így egymást ellenőrizték. Mikor a kerülettel végeztek, leszámoltak: a püspök részét is, a káptalanét is külön-külön helyre hordták össze. A győri, szombathelyi, keszői várak voltak a győr—komáromi, rábaközi, vaszari, tornatapolcai, árokközi, szombathelyi kések dézsmagyűjtő középpontjai. E gyűjtési eljárás a püspöknek is, a káptalannak is sok kiadást okozott, a jobbágyokra is nagy terhet rótt, azért a káptalan a püspöki várakhoz tartozó kerületek dézsmanegyedét rendesen bérbe adta a püspöknek, a püspök viszont az egész kerület tizedét adta ki egyes főuraknak, várkapitányoknak. A távolabb eső kerületek dézsmanegyedét sem szedte be természetesen a káptalan, hanem győri, vasvári kanonokoknak, világi uralmak, legtöbbször a földesúraknak adta bérbe. Ily bérlők voltak: a Széchy, Batthyányi, Nádasdy, Erdődy, Eszterházy, Liszhy, Harrach családok.[41]) Az 1548. évi 61. t.-c. szabályozta az egyházi tizedek bérleti ügyét, és bérlőkül a

[41]) Győri kápt. m. lvt. 38. T. 4810—11. sz.

földesurakat jelölte meg. 1. §. Aki az egyházi személyek közül bérbe adja a dézsmát, csak a földesúrnak adhatja. Szent György-nap előtt megtörténik az egyesség. 2. §. Ha a dézsma meghatározott mennyiségű, és szokott értéke van: ezen az értéken kell bérbeadni. A bér felét a bérbeadáskor, másik felét Szent Miklós-napkor vagy Gyertyaszentelőkor fizeti a bérlő. 3. §. Ha nincs megszabott ára a dézsmának, és nem tudnak egymással megegyezni, akkor másnak nem adhatja ki az egyházi személy, hanem természetben maga szedeti be. 4. §. Beszedés után bárkinek eladhatja. 5. §. Ha Szent György-nap előtt az egyházi személy nem a földesúrnak adta ki a dézsmát, vagy szerződés ellenére, valami ürügy alatt, beszedés előtt másnak akarja kiadni —: ez évre elveszti dézsmáját. 6. §. Ha valaki a dézsma behajtására illetéktelenül befoly, azt akadályozza, kétszeres dézsmát fizet.[42]) Ez a törvény sértette az egyháziak érdekét; kiszolgáltatta őket a földesúraknak, azért tiltakoztak ellene. Az 1553. évi 8. t.-c. meg is szüntette e korlátozást, és felhatalmazta az egyházi személyeket, hogy annak adják bérbe tizedüket, akinek akarják.

A 16. század közepétől fogva általános dolog volt a tizedek bérbeadása. A törökök a közlekedést több oldalról elzárták; a tizedszedők nem férhettek hozzá kerületeikhez; a protestantizmusnak behódolt faluk és földesurak egyenesen megtagadták a tizedfizetést: a káptalan nem tudta törvényes jogát érvényesíteni; csak egyes várkapitányok, főurak tudták fegyveres erővel a megváltott vagy kibérelt dézsmát a maguk javára beszedni. Természetes, hogy így a dézsma értéke igen megcsappant a káptalan kárára. Az árokközi, szombathelyi, locsmándi és mosoni kerületek dézsmája a 16. század második felében 1800 forintot; a rábaközi, tornatapolcai és vaszari késeké 1000 forintot; a 17. század elején az előbbi már csak 250 forintot, az utóbbi pedig 200 forintot jövödelmezett.A győr—komáromi kés Szigetvár és Fehérvár török kézre jutása után, úgyszólván semmit sem hozott, mert török hódoltsági területté vált. A vasmegyei, zalamegyei, sopronmegyei és Ausztriával határos mosonmegyei faluk adtak valamelyes, megfogyatkozott jövödelmet. Az Ausztriának elzálogosított birtokok után az osztrák katonaurak és világiak csak úgy fizettek tizedet, ha kedvük tartotta.[43]) A törökök kiverése után

[42]) Corpus juris Hung.

[43]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 212—14. ll. Memoriale.

a kuruc háború fosztotta meg a káptalant birtokainak egyik részétől is, dézsmajövödelmétől is. Csak hosszú idő multával jutott ismét hasznos jogainak birtokába. Már a 16. században is örökös küzdés, pereskedés kísérte a dézsmjövödelem megszedését. Csak néhány példát akarunk felsorolni e küzdés jellemzésére.

A mohácsi vész után a fejetlenség lett úrrá az országban. A jobbágyközségek az általános zavart felhasználva, minden egyházi adót megtagadtak. 1528-ban Prágából parancsolta meg I. Ferdinánd a győri, soproni, szombathelyi, keszői, tatai és komáromi kapitányoknak, valamint Pápa, Kőszeg, Monostor, Lánzsér, Kabold, Kismarton, Szarvkő, Scharfeneck urainak, hogy szorítsák jobbágyaikat a győri káptalannak járó dézsmanegyed kiadására.[44]) Az urak be is szedték jobbágyaiktól a tizedet, de saját céljukra fordították. 1531-ben ugyancsak Prágából hagyta meg Ferdinánd bethlenfalvi Thurzó Elek országbírónak, Batthyányi Ferenc horvát-dalmát bánnak, Csulai More Lászlónak, Perényi Imre nádor özvegyének, enyingi Török Bálintnak, Kanizsay Ferencnek, Széchy Istvánnak, Chorom Andrásnak, Viczay Miklósnak, ugodi Horváth Jánosnak, hogy a győri káptalannak járó tizedet, dézsmanegyedet, optionális jövödelmet, miket már két éven át maguk számára foglaltak le, adják ki.[45])

A királyi parancs tulajdonképpen jóakaratú figyelmeztetés volt, mert a király nem tudott, de nem is akart érvényt szerezni rendelkezésének, nehogy párthíveit elidegenítse magától. Legvilágosabb példa erre a Bakits család garázdálkodása. Alig nyerte el Bakits Pál a királytól jutalmul a győri püspökség javainak haszonélvezetét, azonnal lefoglalta a káptalan javait, jövödelmeit is. Hiábavaló volt a királynak ismételt tilalma. 1531-ben elfoglalta az árokközi, szombathelyi és locsmándi negyedek dézsmanegyedét is. 1537-ben Bécsből igazán szigorúhangú parancsot küldött a király a Bakits testvéreknek, melyben kijelentette, hogy csak a püspökség jövödelmét ajándékozta nekik, a dézsmanegyedet érintetlenül meghagyta a káptalan jogában.[46]) E parancsnak sem lett foganatja; azért 1538-ban Nádasdy Tamás tárnokmester, horvát-dalmát bánnak hagyta meg, hogy kényszerítse a Bakitsokat a káptalan jövödelmének ki-

[44]) U. o. II. Cth. 39. sz.
[45]) U. o. 44. sz.
[46]) U. o. 49. sz.

adására.[47]) E rendelkezésnek annyi eredménye lett, hogy a Bakitsok bizalmas értekezésre és egyezkedésre Galgócra hívták meg a káptalant 500 aranyforintra felszaporodott követelésének kiegyenlítésére. A káptalan nevében Saffarith János megjelent a kitűzött időre, de a Bakitsok nem jelentek meg, sőt megbízottat sem küldtek.[48]) Végre 1540-ben Thurzó Elek országbíró perbe idézte a Bakits testvéreket: így nyert elintézést a kilenc éven át húzódó dézsmaügy.[49])

Ez alatt a győrmegyei tizedjövödelmet Török Bálint foglalta le a maga számára. 1538 augusztus hó elején jelentette Thurzó Elek Ferdinánd királynak, hogy Török Bálint szedeti a győri káptalan és a szentmártoni apát tizedét, minek következtében azok, de különösen az apát, csaknem éhen vesznek.[50]) A püspöki helynöknek 1547-ben kiadott rendelete mutatja, hogy más kerületekben is sok akadályba ütközött a tizedszedés. Velykey Márk apostoli főjegyző, Újlaky Ferenc püspök helynöke a Belmura és Olaszkakés plébánosaival tudatta, hogy a tized beszedésére a káptalan Kaszaházi Balázs deákot és Halastavi Nagy Jánost küldte ki. Ha valamelyik falu lakosai megtagadják a fizetést, ott egyházi tilalmat rendeljenek el.[51]) Tehát egyházi fenyíték alkalmazására szorult rá a püspök és káptalan, hogy tizedét megkaphassa.

A 16. század második felében (1567—9) Delfini Zakariás bíbornokkal, a győri püspökség adminisztrátorával pereskedett a káptalan a keszői várhoz tartozó rábaközi, tornatapolcai, vaszari tizedfizető kerületek és a szombathelyi várhoz tartozó szombathelyi, árokközi, locsmándi kerületek és a mosoni kerület dézsmanegyedének kiadásáért. Delfini először adósságaira, nagy kötelezettségeire való hivatkozással elkérte a káptalantól az 1567. évi dézsmanegyedet. A káptalan május 11-én kötött egyesség szerint neki is ajándékozta avval a kikötéssel, hogy a jövőben pontosan fizeti. Azonban 1568-ban nem fizetett; 1569-re is előre felszedte bérlőitől a tized árát és Rómába küldte. A káptalan a királyhoz fordult kérelmével, hogy a mosoni—óvári uradalomhoz tartozó birtokok tizedéből tartsa vissza a negyedet és neki adassa ki. Felhozza a káptalan, hogy Gregoriáncz Pál püspök-

[47]) U. o. 50. sz.
[48]) U. o. 9. Cth. 646. sz.
[49]) U. o. 5. Cth. 218. sz.
[50]) Egyháztört. Eml. 3, 281. l.
[51]) Győri kápt. hit. h. lvt. 7. Cth. 387. sz.

nek önként ajánlotta fel a szombathelyi kerület dézsmanegyedét a szombathelyi várnak és hozzátartozó birtokoknak Révay kezéből való kiváltására; erre a célra a püspök maga is sokat költött. Delfini Zakariás is kívánja a káptalan áldozatkészségét, holott ő semmit sem költött a püspökség javainak, jogainak visszaszerzésére. Megegyezett végül a káptalannal 400 forintban a dézsmanegyedért, de semmit sem fizetett. II. Miksa ismételten beleszólt az ügy elintézésébe, eredménytelenül. A király rendeleteit Kardhordó Ferenchez, a püspökség főtisztjéhez intézte, mert Delfini Bécsben és Rómában tartózkodott, Győrré sohasem jött. Mégis Rómából levélben alkudozott Máthéssy István nagypréposttal.[52]) Delfini a keszői várat is bérbe adta a hozzátartozó falukkal együtt 500 forintért 1567-ben Thury Györgynek, a kiválóan vitéz végvári kapitánynak, akitől csak Listhy János püspök váltotta vissza 1573-ban. A keszői várhoz tartoztak: Bágyog, Csanak (Rábacsanak), Dőr, Egyházaskesző, Felsőkesző, Keszőváralja, Váraskesző, Szentmiklósfalva, Szany.

Igen gorombán jellemzi Delfinit Szentgyörgyi Gábor, Nádasdy Ferenc titkára, mikor azt írja felőle: *amint eszembe veszem, Istent önmagát is megvehetnők tőle pénzen. Megismerni rajta az velencés természetet.*[53])

A tizedek lefoglalásában különben a kir. kamara járt elöl rossz példával. A mosoni kés dézsmáját erőszakkal vette igénybe a maga számára. 1573-ban keserűen panaszolja a káptalan a királynak, hogy kétharmad részben a török vitte el birtokát; a győrieknek évi 300 forint értékű szolgálmányát már húsz év óta elengedi, hogy azok a várőrséggel szemben rájuk rótt terhet viselni tudják; az őrség a káptalan házait, rétjeit, földjeit is lefoglalta: ez a jutalma hűségéért. A lefoglalt tized 170 forint értéket képviselt.[54]) Listhy János a negyedet nem tudta kiadni a káptalannak, mert a lázadozó urak a tizedet neki megtagadták. A püspök halála után, 1578-ban fia, Listhy János köpcsényi birtokos fizette meg atyja helyett az elmaradt negyedet — Czobor Imre alnádor közbelépésére.[55]) A 17. század közepén Dras-

[52]) U. o. 3. Cth. 74—75. sz. — 6. Cth. 258. 259. sz. — 11. T. 2080—2081. a) b) sz. — 43. T. 385. sz.

[53]) Takáts Sándor: Régi magyar kapitányok és generálisok 88—9. l.

[54]) Győri hit. h. lvt. 25. Ladula, K. fasc. 499. sz.

[55]) U. o. 5. Cth. 185. sz. — 6. Cth. 261. sz. — 7. Cth. 434. sz. — 11. Cth. 964. sz.

kovich György püspököt perelte a káptalan a szombathelyi kerület dézsmanegyedéért.[56]) Tehát nemcsak a világi földesurak, hanem még itt-ott a hatalmas püspökök is megfeledkeztek a jogos rész kiadásáról. Igaz, hogy többször a távollevő püspök helyett gazdatisztje hatalmaskodott a káptalannal szemben.

Érdekes dolog, és az idők jele, hogy a többszázados gyakorlattal bíró jogot már a 16. század végén bizonyítani kellett. 1589-ben Fejérkövy István nyitrai püspök, előbb 17 éven át győri őrkanonok, és Mátéssy István váci püspök, 26 év óta győri kanonok, írásban adtak róla tanubizonyságot, hogy a püspök tizedéből mindig quartát kapott a káptalan Mosonkés, Locsmándkés, Szombathelykés, Árokközkés, Rábaközkés, Vaszarkés, Tornatapolcakés faluiból, továbbá Kismarton- és Fraknóvárához tartozó földekről, Manersdorf és Götzendorf földeiről, melyeket zálogként Ausztria birt.[57])

A 18., 19. században alaposan megfogyatkozott e jövödelem. Egyes helyek elpusztultak, mások protestáns kézre kerültek: így nem fizettek. Ha előbb népszerűtlen és gyűlöletes volt az adózás, mely magukat az egyházi személyeket és testületeket is népszerűtlenné tette, akkor e századokban csak fokozódott az ellenszenv. Több helyen örök váltságért szabadultak az egyháziak e gyűlöletes adózástól.

A következőkben az egyes *k*ésekről akarunk valamelyes képet nyujtani, amennyiben hiányos adataink megengedik.

Győr—Komáromkés.

Szigetvár és Fehérvár eleste után Győr- és Komárommegye nagy részben török hódoltsági területté lett; falui elnéptelenedtek, elpusztultak; a megmaradt gyér lakosság alig tudta fizetni a török sarcát, tizedfizetésről szó sem eshetett.[58]) E körülményben találjuk meg annak okát, hogy a káptalan jövödelmét felsoroló okiratok e dézsmakerületről sem sok adatot jegyeztek fel számunkra. A kerület faluiból a következőket ismerjük: *Ács, Bana, Bábolna, Gönyü, Gyömöre, Ács, Kispécz, Loval, Nyul, Makk* (Kysmok, Nagymok), *Monos'or, Malomsok,*

[56]) U. o. 9. Cth. 692. sz.

[57]) U. o. 7. Cth. 424. sz.

[58]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 214. l. Memoriale pro informatione juniorum conscriptum per Wolfgangum Wrachevich 1619.

Nagywydman (Nagyigmánd) *Paznan* (Pázmánd), *Ságh, Szentmiklós, Szentlászló, Szőny, Táp, Vas* (ma puszta Ács mellett); a 16. század elején még Szentimre is, mely azonban hamarosan elpusztult.[59])

A dézsmanegyed értékéről csak a 16. század elején tudósítanak okirataink: 1497-ben 40 forint, 1501-ben 60 forint, 1503-ban 50 forint, 1518-ban 100 forint, 1536-ban 181 kepe és 13 kéve, melynek pénzértéke 28 forint 50 dénár.[60]) Arról már szóltunk, hogy majd Bakits Pál, majd Török Bálint szedte itt a tizedet, melyből a káptalan negyedét sem adta ki. Török Bálint saját gönyüi birtokáról is megtagadta a tizedet.[61]) A Bakits Pál és Török Bálint között folyó fegyveres villongás nemcsak a tizedszedést akadályozta meg, hanem a jobbágyfaluk termését is tönkre tette.[62])

A kuruc háború lezajlása után minden visszatért a régi vágásba, csak a tizedszedéssel járó kellemetlenség növekedett folytonosan.

Mosonkés.

A mosonmegyei tizedfizető kerülethez 1516-ban a következő faluk tartoztak: nagyobb és kisebb, vagy külső és belső *Kimne* (Magyar- és Horvát-Kimle), *Arak* (Arack, Arak), *Palesdorf* (Bezenye), *Rackendorf* vagy Ragendorf, *Raycha* (Rajka), *Jahrendorf* (Járfalu), *Pandorf, Neudorf* (Mosonújfalu), *Karenwurg* (Oroszvár), *Kaltenstein* (Levél), *Pots-Neusidel* (Lajtafalu), *Gatta* (Lajtakáta), *Pfintogmarck* vagy Finztogmark (puszta Levél mellett), *Samaria in Pratis* (Boldogasszony), *Thatten* (Mosontétény), *Gols* (Gálos), *Vogeldorf* vagy Veyeldorf, *Tene-Ténvefalu* (Thunfalva Gálos, Boldogasszony és Pátfalu környékén feküdt és a heiligenkreutzi apátságé volt), *Winden* (Sásony), *Neusydel* vagy Newsidel (Nezsider), *Monasdorf* (Mannersdorf Ausztriában), *Samaria* sub Monte (Osztrák-Sommerein), *Hof* (Ausztiában), *Moson, Gallen* vagy Galgen, helyesebben Pallen

[59]) U. o. I. Szám. k. 125. 335. 340. 465. 541. 703. ll. — II. Szám. k. 94. 114. 220. 222. ll. — III. Szám. k. 53—4. 65. l. — Urbarium Capituli 1631.

[60]) U. o. I. Szám. k. 18. 78. 116. 227. 452. ll. — III. III. Szám. k. 111. l.

[61]) U. o. II. Cth. 46. sz. — I. Szám. k. 747. l. — II. Szám. k. 94. l.

[62]) U. o. 112. l.

vagy Pallin (másként Csaholy Gálos és Pátfalu vidékén feküdt), *Noack* (Novák-puszta), *Halászy, Fekete Erdewsy* (Feketeerdő), *Scharfeneck* (Ausztriában), *Antau*-Tarchya (Mosontarcsa), *Gestencze* vagy Kis-Somorja (Mosonszentjános mellett), *Nyulas, Pomeren* (Baumern, Pama, Kerthvelesz = Mosonkörtvélye), *Chun* (Dunacsún), *Barátfalu, Nádvár* (Rorau Ausztriában), *Götzendorf* (Ausztriában), *Gallnack* (Kálnok), *Niklasdorf* (Miklóshalma).

A dézsma nagyságáról is tudósítást nyujt az 1516. évi kimutatás: 1503 kepe búza, 960 kepe zab jutott ekkor a káptalan részére; ide nem számítva három község (Mannersdorf, Hof és Somerein) dézsmanegyedét, melyet összehordás előtt eladott a káptalan; és fel nem számítva a mosoni és kálnoki negyedet, mely a mosoni főesperest illette. Ezen kívül a pusztult helyekről is jutott a káptalannak 40 kepe búza és 25 kepe zab dézsmanegyed fejében.[63])

A mosoni kés egyik kisebb területére vonatkozólag, a Lajtán túl fekvő Nádvárhoz (Rorau) tartozó birtokokra nézve 1592-ben Harrach Lénárddal egyességre lépett a káptalan, hogy dézsmanegyed fejében évenkint 50 tallért fizessen. 1590—1. évekre utólagosan egy összegben 160 tallért, később minden Szent Györgykor 50 tallért fizessen.[64])

Az óvári uradalomhoz tartozó faluk dézsmanegyedét a szentgyörgyi és bazini grófok bérelték 30—50 forintért.[65]) A szentgyörgyi és bazini grófok után kincstári birtokká lett ez uradalom, melyből 1602-ben II. Mátyás régi jogon kiadta, illetőleg visszaállította a quartát.[66]) Az uradalom 125 forinttal váltotta meg a quartát, és ezt fizette az egész 17. századon át.[67])

A püspök tizede a 17. század első felében e kerületben 1800—2000 forintot ért; Harrach Károly gróf ily összegért bérelte.[68])

[63]) U. o. 46. Téka, 5610. sz. — 14. Fasc. 6000. sz. — I. Szám. k. 183. 581. 676. ll. — Csánky Dezső: Magyarország tört. földrajza. 3. 679. 680. 687. ll.

[64]) Győri kápt. hit. h. lvt. V. felvall. jk. 206. l. 1592. Szent Mihály-nap.

[65]) M. lvt. I. Szám. k. 16. 23. 48. 63. 99. 169. 285. 634. 735. ll. — II. Szám. k. 113. l.

[66]) U. o. III. Szám. k. 121. l.

[67]) U. o. 79. 121—2. l. — IV. Szám. k. 16. 105. stb. ll.

[68]) U. o. VI. Cth. 267. sz. — VII. Cth. 390—91. sz.

Sopronkés.

A kerület faluit nem sorolják fel okirataink, csak jelzik, hogy a város és földesuri joga alá tartozó faluk alkották e kerületet. A quarta értéke a 16. század első negyedében 70—80 forintot ért.[69]) A török hódoltság és a városban elhatalmasodott protestántizmus következtében megcsappant e jövedelem. 1537-ben 14 forintot, 1538-ban 10 forintot vett be e címen a káptalan.[70]) 1547-ben Kuzmich Mihály kanonok járt Sopronban a dézsma ügyében, de semmi eredményt sem ért el;[71]) a quarta 10—16 forintnál többet nem jövödelmezett.[72]) A 16. század végén és 17. elején Nádasdy Ferenc gróf is 16 forintért bérelte a quartát,[73]) de már 1604-ben ennek fizetését is megtagadta.[74])

A 17. század közepén a püspök e kerület tizedéből 30 forintot adott a káptalannak;[75]) a század végén ismét 60 forintért adta bérbe a káptalan.[76])

E kevés adaton kívül részletesebb tájékozást nem találunk ismert forrásainkban.

Rábaközkés.

E kerület faluit nem sorolják fel pontosan okirataink, elszórt adatainkból a következők nevét tudtuk összeszedni: *Árpás, Bánhegye,* (Szil határában pusztult hely), *Babot, Bodonhely, Sárkány* (Bősárkány), *Chemeren* (pusztult hely), *Csőnge* (pusztult hely), *Frád* (Farád), *Gyarmat, Heölgyész, Kechkéd* (pusztult hely), *Kisfalud, Magasi, Mihály* (Rábaszentmihály), *Némethi, Pály, Pápocz, Pásztory, Sebes, Szentandrás, Zaárfelde* (Szárföld), *Zentmiklósfalva, Zergen* (Szergény), *Vág.*[77])

[69]) U. o. I. Szám. k. 35. 48. 270. 377. 431. 637. ll.
[70]) U. o. II. Szám. k. 128. 167. l.
[71]) U. o. 242. l.
[72]) U. o. III. Szám. k. 33. 77. l.
[73]) U. o. 214. l. Memoriale.
[74]) U. o. 13. l.
[75]) U. o. IV. Szám. k. 41. l.
[76]) U. o. 14. Fasc. 6009. sz.
[77]) Győri püsp. lvt. C. Capsa. 16. Fasc. 3. sz. — Győri kápt. m. lvt. 14. Fasc. 6004. sz. — 1519. évből. — I. Szám. k. 13. 58. l. 1509-ből — III. Szám. k. 91. l. 1551-ből. — IV. Szám. k. 510. l. 1654-ből.

E kerület tizedét a keszői vár udvarbírája szedte be, aki mellé a káptalan a vidék egyik másik plébánosát, a bágyogit, szanyit, keresztúrit küldte ki. A dézsmanegyed értéke 15—30 forintot tett ki.[78]) Már a 16. század közepén megjegyzi a számadó, hogy a rábaközi lakosság nagy szegénysége miatt a tized nem igen hajtható be.[79]) Az elszegényedés, a pusztulás még általánosabbá vált a következő időben. A 17. század folyamán csak egyik-másik falu tizedével találkozunk okiratainkban, az egész kerületével egyáltalán nem.[80])

Vaszarkés.

E kerület Veszprémmegyének Pápa körül fekvő faluit, és Győrmegyének több faluját foglalta magában, melyekről mint a keszői vár tartozékáról már előbb szóltunk. Ide tartoztak: *Alason,* ma Nagyalasonfalu és Kisalasony puszta Pápától délnyugatra; *Asszonyfalva,* ma Asszonyfapuszta Mezőlak mellett; *Békás,* Pápától délnyugatra; *Bogdán,* ma puszta Noszlop mellett; *Chykwand* (Csikvánd); *Dalka,* ma Dáka Pápa közelében; *Gych* (Gicz), *Gyömörő, Feölpech, Kispech, Kup, Marcaltő, Malomsok, Mórichida, Merethe,* ma Dobához tartozó puszta Somlyóvásárhelytől északra; *Nagydém, Nyárád, Nóráp, Nagy-Gyimolt, Lak,* ma Kéttornyúlak Pápa közelében; *Olaszfalu,* Zirc mellett is, Szücs mellett is, Fehérmegyében is találunk Olaszfalut; valószínűleg a Szücs mellett fekvőről van itt szó; *Thamásy,* ma Bakonytamási, Zirctől északnyugatra; *Tenia-Terna* (Therna), ma puszta Borsosgyőr mellett; *Sázh,* ma puszta Sikátor mellett; de van másik Ság is, Bakonyság Lovászpatona mellett; *Szerecsen; Szemerew,* ma Győrszemere.[81])

A káptalan dézsmanegyede e hatalmas területről a 16. század első felében alig tett ki 10—25 forintot.[82]) Később a török pusztítás is végigsepert rajta, a pápai

[78]) U. o. II. Szám. k. 301. l. — III. Szám. k. 52. 55. 78. 82. 91. ll.

[79]) U. o. 88. l.

[80]) U. o. IV. Szám. k. 510. l. 1654. év.

[81] Győri püsp. lvt. C. Capsa, 16. fasc. 3. sz. Urbarium sub Draskovich. — Győri kápt. m. lvt. 14. fasc. 6004. sz. — I. Szám k. 221. l. — III. Szám. k. 52. l. — Csánky Dezső: Magyarország tört. földrajza. III. Veszprémmegye.

[82]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 18. 25. 44. 122. 221. 636. ll. — III. Szám. k. 52. 82. l.

várkapitányok is rátették kezüket: azért a 17. század folyamán nem igen találkozunk okiratainkban ismét befolyó quartajövödelemmel. A 17. század második felében a vaszariak fizették tartozásukat; még az irtásföldek után is adóztak; de mikor a törökök Bécs alá vonulásának idején nem volt beszedhető a tized, felhasználták az alkalmat a tized megtagadására, — később sem fizettek. Csak per útján ismerték el kötelezettségüket.[83]) A 18., 19. században hol önkéntesen, hol pereskedés után rótta le a kerület megfogyatkozott tizedét.

Tornatapolcakés.

E kerület veszprém-, vas- és zalamegyei falukat foglalt magában, melyek közül a 16. század közepén a következőket ismerjük: *Alsókamand,* ma Kámond Tüskevár közelében; *Nagalasson,* ma Nagyalásony Veszprémmegyében;[84]) *Bánd,* Veszprémtől északnyugatra fekszik; *Cheh vagy Chehy,* vasmegyei falu, Vasvártól keletre; *Chergelv,* ismeretlen hely; *Chechen,* ily nevű falut csak Győrmegyében ismerünk, mely azonban e tizedkerülettől messze fekszik; *Dabronv,* Pápától délnyugatra Alásony mellett; *Doba,* Devecsertől délnyugatra; *Ethwes,* Ötvös Zalamegyében; *Felsőkamank, Illenfalva,* Üllőfalva, Veszprémmegyében, ma Ülőfa néven puszta Kamond mellett; *Intaah,* Intapuszta Kiscell közelében; *Martonfalva* Vasvár mellett; *Mesterv,* ma puszta Veszprémmegyében Bánd mellett; *Merse* Kiscell közelében; *Mindszent,* ma Csehimindszent Vasvár közelében; *Nagy-Börsön* Pápa közelében; *Nagy-Simonyi* Vasmegyében Ostffyasszonyfa mellett; *Karakó* Zala—Veszprém—Vasmegye határán; *Kyssomlyó* Vasmegyében Sárvártól délnyugatra; *Pálfalva,* ma Pálfa Vasmegyében Jánosháza tőszomszédságában; *Pereszteg,* Vasmegyében, ma Hosszúpereszteg; *Pokviszkáz,* ma Iszkáz Vasmegyében; *Saágh,* Sárvártól keletre; *Széplak,* Körmend mellett; *Szentmárton,* Vasmegyében négy falut találunk e néven, nem tudjuk, melyiknek felel meg; *Szent-Odorfalva,* Vasmegyében, ma Szentodorfapuszta Hosszúpereszteg mellett; *Thaskand,* ma puszta Hosszúpereszteg mellett; *Tokorch,* ma Tokorcs, Sárvártól keletre; *Torna,* Veszprémmegyében

[83]) U. o. 41. T. 5186. sz. Kecskeméty Mihály veszprémi főprépost, előbb győri kanonok bizonyítványa.

[84]) Vaszarkés falunál is felsorolják okirataink. Talán a két Alásony közül egyik oda, a másik ide tartozott.

Tüskevár közelében; *Versan,* valószínűleg a veszprémmegyei Varsánynak felel meg; *Wath* Vasmegyében; *Werekew, Vérkő* Jánosháza és Hosszúpereszteg környékén feküdt; *Zalók* vagy Zalak Egervár környékén feküdt; *Újvár* Vasmegyében.[85])

A dézsmanegyed 1525-ben 1095 kepét hozott;[86]) e század első felében 30—115 forint között váltakozott értéke; a 17. században már tetemesen leapadt. A kuruc háború után ismét emelkedett e jövödelem értéke; de 1848-ig igen sok körülmény apasztotta.

E kerület a keszői várhoz tartozott; a tizedet a vár udvarbírája szedte a káptalan megbízott emberével együtt. Káptalani megbízottaknak ismerjük a 16. század elején a szanyi, keszői, ságsomlyói, laki, varsányi, berzseni plébánosokat.[87])

A 17. század legvégén és a 18. elején több kerületet kapcsoltak hozzá e várhoz a püspökök, így lett tizedszedőközponttá. A különböző kerületekből a következő falukat ismerjük mint a keszői vár tartozékait: *Asszonyfa, Árpás, Bágyog, Békás, Csanak, Csönge, Egyházaskesző, Farád, Gencs, Geese, Gyarmat, Hőgyész, Iszkáz; Iván, Káld, Kissomlyó, Külsővath, Malomsok, Marcaltő, Mórichida, Merse, Németi, Pálfa, Páli, Rábaszentmiklós, Salamon, Sebes, Simonyi, Szany, Szovát, Szilsárkány, Tét, Tokorcs, Tüskevár, Vanyola, Vaszar, Várkesző.*[88])

Locsmándkés.

E kerület adózó faluinak nevét nem ismerjük, csak azt tudjuk, hogy Kőszeg környékét, Lánzsér, Kabold, Lakompak vidékét foglalta magában; így egyike volt a nagyobb tizedkerületeknek.[89])

[85]) Győri pp. lvt. C. Capsa. 16. fasc. 3. sz. Urbarium. — Győri kápt. m. lvt. 14. Fasc. 6004. sz. — Csánky D. i. m. Vas—Veszprémmegye.

[86]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 485—6. között levő betoldás.

[87]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 13. 18. 31. 45. 122. 381. 408. 416. 472. 497. 529. 595. 638. 772. ll. — II. Szám. k. 3. 78. 316. l. — III. Szám. k. 16. 64. 82. ll.

[88]) Győri püsp. lvt. B. II. Capsa, 10. fasc. 19. sz. 1744. év.

[89]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 273. l. 1511-ben a Lánzsér—Kabold-vidék plébánosainak sedecimát adott a káptalan a locsmándi kerület quartájából. — V. Szám. k. 329. l.

A quarta nagysága 1525-ben 1013 kepe, pénzértéke ekkor is, 1526-ban is 109 forint.[90])

A század közepén csökkent a quarta értéke; 1546-ban csak 32 forint; a század végén ismét emelkedett.[91]) A 17. század elején panaszkodott a káptalan a királyhoz intézett felterjesztésében, hogy Nádasdy gróf elfoglalta locsmándi dézsmáját, pedig igen szorult anyagi helyzetben van, mert birtokai elvesztek. A Bocskay-féle felkelés idején Pápócz, Páli, Sebes faluit elvették; Tótit, Markotát, Kónyt, Bocskay saját híveinek adta.[92]) E század folyamán állandóan csak 25 forint bevételt számolnak el e címen a számadók könyvei.[93]) Ekkor azonban már a kaboldi, lánzséri, lakompaki várak a hozzájuk tartozó birtokok után külön kerületként fizették a quartát. Ebben találja egyik magyarázatát a tized értékének kevesbedése. 1717-ben is 25 forint bérösszeggel találkozunk.[94])

Szombathelykés.

E kerület a Szombathely és Sárvár között fekvő vidéket foglalta magában, lehúzódott Veszprémmegye széléig. Okirataink a következő falukat sorozzák be e kerületbe: *Boghod* (Beghod, Beghyd), mind a három néven előfordul; megfelel a veszprémmegyei határhoz közel, Czelldömölk szomszédságában fekvő Bokod-nak; *Chene,* ma Csénye, Sárvártól délnyugatra; *Dyákfalva* (Thyakfalva) a mai Ják; *Loghod,* pusztult hely, Ostffiasszonyfa táján keresendő; *Nyék,* fekvése ismeretlen; *Path* — Pathy, ma Kispaty és Nagypaty, Szombathelytől északra; *Pagh,* ma Alsó- és Felsőpaty, Sárvártól északra; *Porpach,* ma Porpác, a győr—szombathelyi vasút mentén; *Saár,* a Sárvíz mentén több ily nevű falut emlegetnek okirataink; *Sárvár, Surány, Teresztyényfalva,* ma Teresztyénfa, Sárvártól északra; *Újfalu,* Vasmegyében több ily nevű helyet sorolnak fel okirataink.

E kerület tizedét mindig a püspök szedette össze, és negyedrészét a szombathelyi vagy győri vár udvarbírája által készpénzben adatta ki a káptalannak. E negyed

[90]) U. o. I. Szám. k. 485—6. lapok között levő betoldás.
[91]) U. o. III. Szám. k. 33. 214. Memoriale.
[92]) U. o. 37. T. 4715. sz.
[93]) U. o. III. Szám. k. 58. 126. 184. ll. — 14. Fasc. 6009. sz.
[94]) U. o. 12. Fasc. 5975. sz. A kerületet okiratunk ekkor Locsmándkés seu Kőszeg-nek mondja.

1525-ben 696 kepét, a 17. század elején 747 kepét tett ki. Két századon át tehát meglehetősen változatlan volt. Pénzértéke 50—60 forintnak felelt meg.[95]) Az udvarbírák nem egyszer megtagadták a negyed kiszolgáltatását; amikor kiadták, 25 forintra értékelték le.[96]) 1550-ben Révay Ferenc a püspökség szombathelyi várát a hozzátartozó birtokkal együtt elfoglalta, a tizedjövödelmet sem adta ki.[97]) A vár és birtok visszaszerzésére a káptalan felajánlotta Gregoriáncz Pál püspöknek e kerület quartáját, mivel a püspök már különben is sokat költött e célra.[98])

A 16. század végén már a püspök kezén e vár és birtok, és a quartát 25 forintban adta ki a káptalannak 1588—9. években.[99])

A 17. századon át és a 18. elején is 25 forintot ád e címen a püspök a káptalannak.[100])

Árokközkés.

E tizedszedő kerületről a káptalani 1631. évi Urbárium azt jegyzi fel, hogy a *Zalaságban* feküdt, felsorolt falui azonban részben Vasmegyéhez tartoztak. Nevét a mai vasvári járásban fekvő *Árokköz* falutól vette, mely Egervártól északnyugatra volt. *Árokközszentpéterfalva* néven ismerik 15. századbeli okmányaink. A falu elpusztult, és határával együtt a mai Szentpéterfa területébe olvadt bele. Ma is nagy árok- és római sáncmaradék található e falu határában. Ha az Urbáriumban felsorolt falvak szerint állapítjuk meg e kerület határait, akkor Szombathelytől Zalaegerszegig lehúzódó szabálytalan sávot látunk. Falui a következők: *Asszonyfalva,* valószínűleg a mai Ostffiasszonyfának felel meg; *Bardos,* Szombathelytől keletre fekvő Bárdos község; *Beled,* Monyorókerék közelében fekvő vasmegyei Alsó- és Felsőbeled; *Baghófalva,* a zalamegyei Bakófalvának felel meg,

95) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 17. 22. 41. 176. 212. 224. 368. 382. 417. 495. 633—6. 689. ll. és 485—6. lapok között levő betoldás. — II. Szám. k. 319. 331—5. l. — Csánky D. i. m. Vasmegye falui.

96) I. Szám. k. 772. l. — III. Szám. k. 89. l.

97) III. Szám. k. 103. l.

98) U. o. 1. l. T. 2081. sz.

99) U. o. 46. T. 5643. sz.

100) U. o. III. Szám. k. 131. 152. l. — IV. Szám. k. 11. l. V. Szám. k. 33. 285—6. ll.

mely a megye északi részén fekszik; *Bodorfalva,* ma Bodorfa, Zalamegyében a veszprémmegyei határon, akkor Adorjáné volt; *Boghod,* a Zalaegerszegtől délnyugatra fekvő Bagod faluval azonos; *Házd,* Vasmegyében Szombathelytől délkeletre fekvő Cázd pusztával azonos; *Chenge,* a mai Csönge Ostffyasszonyfa mellett; *Chomaháza,* ma puszta Vasmegyében Pécel és Rábakovácsi között; *Harasztv,* vagy a Körmendtől nem messze levő Kölked szomszédságában fekvő Harasztifaluval, vagy a a Gyöngyös folyó mellett levő Táplánfának felel meg; *Hermán,* Szombathely közelében található; *Kysszeölös,* Szombathely szomszédságában van ma is Kisszőllős és Nagyszőllős; *Kyskajd,* ma Kajd, Szombathelytől délkeletre; *Lukafalva,* tulajdonképpen Hermánnal azonos; *Menek,* a va vá. i káptalan birtoka volt, fekvése ismeretlen; *Megehid,* ma Megyehidpuszta Sárvártól délnyugatra; *Petri,* Kothay János és Herc Bálint tulajdona volt, ismeretlen hely; *Sotthon-Nyger,* ma Sótony és Nyőgér faluk Sárvártól délre; *Tanya,* ma Tana néven; *Tanakajd; Tápánfalva,* azonos a Gyöngyös mellett levő Haraszti faluval; *Tiburzek,* ismeretlen fekvésű hely; *Zechen,* ma Szécsen néven Szombathelytől délre; *Újfalu,* e néven több falut olvasunk okiratainkban Vasmegyében is, Zalamegyében is; nem tudjuk megállapítani, hogy melyiknek felel meg.

A falukból a quarta 1525-ben 747 kepe; a 17. század végén 778 kepe.[101])

A kerület a szombathelyi várhoz tartozott, mint dézsmaszedő központhoz; az udvarbíró szedte be a tizedet; rendesen készpénzben fizették ki a káptalan quartáját; 25 forintot szoktak érte adni az udvarbírák.[102]) Mikor Révay Ferenc foglalta el a várat és tartozékát, semmi tizedet sem adott ki.[103]) A püspök kezére jutván vissza a birtok, a káptalan is megkapta dézsmanegyedét.[104])

A 18., 19. században nagyobb változás nincs a dézsmanegyed szedésében, csak időről időre mindig jobban apad, és többszörös Urbáriumváltozás szabályozza.

[101]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 231. l. 485—6. lapok között levő betoldás. — II. Szám. k. 334—5. l. — Csánky Dezső i. m. II—III. Vas- és Zalamegye.

[102]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 17. 22. 185. 212. 224. 286. 383. 417. 495. 555. 633. 702. 772. ll. — II. Szám. k. 309. l.

[103]) U. o. III. Szám. k. 103. l.

[104]) U. o. 46. T. 5647. sz. — III. Szám. k. 131. 152. tlb. ll.

Lenkakés (Léka) vagy Felkés.

A kerület Léka várától vette nevét, mely tizedszedő központ volt, és a vár környéke tartozott a kerülethez. Falui: *Agyagos, Bergecz* (Ebergőcz), *Chafrod* (Csáford), *Czirák, Dénesfa, Gioro vagy Guro* (Gyóró), *Geresd, Jánosfalva, Loos, Karlingh, Kys-Sidán, Nagi-Sydán, Muzsaj, Path, Pinnye, Puszta-Choó, Reytek* (Röjtök), *Themerd* (Tömörd), *Vis, Und* (Rátkyszer és Pokyszer), Zechen.[105])

E kerület quartája 1525-ben 1207½ kepét adott.[106]) A káptalan nem természetben szokta itt kivenni dézsmanegyedét, hanem pénzértékben, azért *kurtadézsmának* vagy *krajcáros dézsmának* nevezték okirataink.[107]) Amikor ezt is bérbe adta a káptalan a 16. század folyamán 80—100—120 forint között változott a bér összege. A bérlők között előkelő urakat találunk: Kanizsay Lászlót, Bánffy Boldizsárt, mihályi Ládonyi Miklóst, jánosfalvai Lórántffy Mihályt, saághi Fyntha Albertet, Nádasdy Tamást.[108])

E jövödelemből nem kapott a prépost ötödöt, az olvasókanonok tizedet, az éneklőkanonok duplát, — hanem a káptalan tagjai egyenlően osztozkodtak. A 17. század folyamán e quarta értéke már csak 20—24 forint között váltakozott.[109]) A következő idők még kevésbbé kedveztek a tizedszedésnek.

Őrségkés—Olajköz.

Külön tizedkerületet alkotott a Lőrinc herceg[110]) birtokában levő Őrség, melynek egyes faluit okirataink-ból nem tudtuk felismerni és összeállítani.

A kerület jövödelmét győri vagy vasvári kanonokok, vagy világi urak szokták kibérelni. A 15. század végéről való szerződésben megállapított 28 aranyforint bérrel találkozunk a 16. század első negyedében is.[111])

[105]) U. o. 201. l. Urbarium Capituli. IV. Szám. k. 76. l.

[106]) U. o. I. Szám. k. 485—6. lapok között levő betoldás.

[107]) U. o. IV. Szám. k. 76. l.

[108]) U. o. I. Szám. k. majd mindenik lapja. — II. Szám. k. 3. 34. 108. 167. 216. 264. ll. — III. Szám. k. 2. 77. 81. l.

[109]) U. o. 85. 93. l. — IV. Szám. k. 31. 345. 620. ll.

[110]) Laurentius dux t. i. de Németújvár.

[111]) Győri kápt. m. lvt. 9. Cth. 679. sz. — I. Szám. k. 17. 20. 26. 88. 91. ll. — II. Szám. k. 260. l.

Később olajbogyóból sajtolt olajat fizettek a bérlők, és pedig 7—8 hordóval, melyeknek mindegyike 150 fontot tartalmazott. Azon idő szigorú bőjti rendelkezése szerint a káptalan tagjai konyhájukban ez olajat használták nagybőjt idején. E bér után a kerületet is *Olajköz*nek írták okmányaink;[112]) pedig tulajdonképpen csak a kerület néhány faluját ismerték Olajköz néven. Az Olajközi falukat 1523-ban Széchy Tamás elfoglalta, és hosszabb ideig használta is.[113]) 1547-ben Mikulics Miklós vasvári jegyző négy hordó finom olajért és 25 font fügéért bérelte e kerület quartáját.[114]) 1598-ban egyesség szerint 28 forintot kapott a káptalan a quartáért.[115]) Amint látjuk, a bérnek nemcsak összege, hanem minősége is gyakran változott, a gazdasági viszonyok szerint. A 17. században már az Olajköz elnevezéssel nem találkozunk, csak *Őrségkés* névvel, melynek dézsmanegyedéért 36 forintot fizettek a bérlők.[116]) Mint érdekességet jegyezzük meg, hogy a 17. század végén az Őrségből 2 darab rókaprém is járt a káptalannak.[117])

A 18., 19. század tizedszedési viszonyairól a bevezető általános sorokban szóltunk.

Olaszkaközkés—Olajköz—Hegyhát—Tótság.

E tizedszedőkerület a mai németújvári, vasvári, muraszombati, körmendi és szentgotthárdi járás területén húzódott keresztül, és a következő falukat foglalta magában: *Andrecz-Andreicz,* Muraszombat vidékén fekszik ma is; *Barkócz,* ma Kis- és Nagybarkóc Vasmegye legdélibb pontján; *Baricha* (Barcs), ugyancsak e vidéken feküdt, ma már pusztult hely; de ma is van Barcs Somogymegye déli határán; *Bokrács,* Muraszombattól délre; *Borhida* (Bordasyncz), szintén Muraszombat környékén; *Chyprincz,* ma Csipinc vagy Csöpinc, Szentgotthardtól délre; *Damokosfalva,* talán a mai Domonkusolcnak felel meg, mely Körmendtől délre fekszik; *Dolina,* Muraszombattól délre; *Gijelv* vagy *Ittlv,* ismeretlen hely, vagy okmányunk helytelenül írta fel; *Himfalva,* ma

[112]) U. o. I. Szám. k. 329. 606—7. 632. 671—3. 692. ll.

[113]) U. o. 607. l.

[114]) U. o. 8. Cth. 585. sz.

[115]) Győri kápt. hit. h. lvt. 6. felvall. jk. 49. l.

[116]) Kápt. m. lvt. III. Szám. k. 12. 84. 184. l. — IV. Szám. k. 205. 449. 714. ll. — V. Szám. k. 14. 52. 147. 165. 200. 213, 240. 267. ll.

[117]) U. o. V. Szám. k. 240. I. 1685. év.

Himfapuszta Körmend és Csákány között; *Ivanócz,* Muraszombattól északkeletre; *Kaam,* ma Kám Vasvártól északkeletre; *Kansitz—Kanyócz—Kansócz,* ma Kansóc Muraszombattól északkeletre; *Kis-Stanócz* (Kustanócz), Felsőlendvától délkeletre; *Korong,* a megye déli sarkában; *Kükecs—Küszecs,* Muraszombattól északkeletre; *Markócz* (Marácz), ma Markusóc Muraszombat mellett; *Mogyorósd,* Csákánytól délre; *Muzsnya,* Muraszombattól északra; *Németfalva,* három falut találunk e néven Vasmegyében; nem tudjuk, melyiknek felelt meg; *Olaszka,* Vasvártól délkeletre; *Pananócz,* Panolcz, Felsőlendvától keletre; *Petáncz* (Petanich), Muraszombat közelében; *Peszkosich,* a Mura mellett feküdt; *Petrócz,* Muraszombattól nyugatra; *Prosznákfalva—Prosznyákfalva,* ma Prosznyákfa, Muraszombattól északkeletre; *Tótkeresztúr,* Felsőlendvától keletre; *Zent-Márton,* a Muraszombat mellett fekvő mai Martyánsznak felelhet meg; *Zent-Jakab,* Vasmegyében Zalalövő környékén; *Zent-Benedek,* Vasmegye déli részén feküdt.[118])

A kerületnek Győrtől való távolsága következtében a dézsmanegyed természetben nem volt beszedhető, hanem bér útján jövödelmezett a 16. század folyamán 10—40 forintot. A kerület egyik részét olajért szokta bérbeadni a káptalan. 5 hordó olajat adtak érte, aminek pénzértéke 18 forintnak felelt meg. A kerület jövödelmét kanonoki háztartási járandóságnak nevezték okirataink.[119]) Az olajfizetés után a kerület egyik részét, sőt többször az egész kerületet *Olajköz*-nek nevezték okirataink.[120]) A kerületből a 17. század elején több falu elpusztult, azért a quarta értéke is 15—25 forintra szállott le.[121]) A 17. század második felében e kerületet *Hegyhát* néven is írták okmányaink. A vasvári járásban ma is ismerjük Hegyhátkisbér és Hegyhátszentpéter falukat, melyekben a régi elnevezés emléke fennmaradt. Majd Tótság névvel jelölik okirataink e vidéket a lakosság és a falunevek után. Olajköz névvel a 17. században már nem találkozunk.

[118]) Győri kápt. m. lvt. 1631. évi Urbarium. — 14. Fasc. 6017. sz. — X. T. 2002. sz. — Csánky D. i. m. Vas megye falui.

[119]) Kápt. m. lvt. 41. T. 5184. sz. — II. Szám. k. 18. 33. 50. 59. 70. l. — Kápt. hit. h. lvt. I. felv. jk. 20. l. Proventus ad mensam Canonicorum.

[120]) Kápt. m. lvt. II. Szám. k. 70. l. 1548. év.

[121]) U. o. III. Szám. k. 26—53. 194. l. — IV. Szám. k. 240. 310—11. 351. ll.

A kerület dézsmanegyedének bérösszege 25—36 forint, majd később 60 forintot tett ki.[122]) A 18., 19. század a békésebb gazdasági fejlődés kora, melyben a tizedszedés rendes mederben folyik, — de már erősebb hullámokat kezd verni a jobbágyság alól való felszabadulás törekvése. 1717-ben még 50 forint dézsmanegyedet fizet a kerület.[123]) Fengler püspöknek a 18. század legvégén jelenti a káptalan, hogy a *Tótsági* kerületben krajczáros dézsmája bérbe van adva.[124])

Kisebb tizedkerületek.

Néhány rövid vonásban megemlékezünk azokról a kisebb-nagyobb birtoktestekről, melyek előbb valamelyik tizedkésbe voltak beosztva, de később különváltak, és külön fizették a püspök tizedét és a káptalan quartáját.

Pandorf, Neudorf, Brukk.

A mosoni tizedkerületből váltak ki mint a Harrach grófok birtokai, és külön adóztak. A káptalan dézsmanegyed fejében 1593-ig 1516 forintot, később 50 tallért kapott, ami 62 forintnak felelt meg; még később 60 imperiálist, ami 90 forintot ért.[125]) Egy időben Bruck városa fizette a quartát, mikor a nevezett birtokokat a Harrach grófoktól zálogban bírta; a 17. század közepétől fogva ismét a Harrach grófok fizették a quartát.[126]) Különböző időben szerződések szabták meg a quarta bérértékét. Még 1717-ben is 90 forintot fizetett a kerület.[127])

Mannersdorf—Götzendorf.

E két ausztriai falu, melyek a 16. század folyamán Mosonmegyéhez tartoztak, szintén *a mosoni* késből váltak ki, és külön adóztak. Mannersdorf 1717-ben 40 forintot fizetett.[128])

[122]) U. o. 434. 588. l. — V. Szám. k. 148. l. — 14. Fasc. 6009. sz.

[123]) U. o. 12. Fasc. 5975. sz.

[124]) U. o. 33. Fasc. 6555. Canonica Visitatio pontjaira adott válasz.

[125]) U. o. IV. Szám. k. 214. 240. 344. ll. — 8. Cth. 591. sz.

[126]) U. o. IV. Szám. k. 214. l.

[127]) U. o. 12. Fasc. 5975. sz.

[128]) U. o.

Kabold—Lánzsér—Lakompak.

A 16. század folyamán ez az osztrák zálogban levő föld is elszakadt a locsmándi tizedkerületből. Hűbér címén a Waispriach család kezébe került a kaboldi és lánzséri vár; a hozzájuk tartozó birtokról ő fizette a quartát; melynek értékét hiányos okiratainkból nem tudjuk megállapítani pontosan, mert Waispriach családja hol fizetett, hol nem. A 16. század közepén 8 forintot találunk a számadók könyvében quarta címén, ami bizonyára csak valami bérrészlet lehetett.[129])

1544-ben Waispriach János soproni főispán, Kobelsdorf (Kabold) ura, a Locsmándhoz tartozó lánzséri—kobelsdorfi dézsmáért 180 forintot fizetett Újlaky Ferenc győri püspöknek.[130]) Ennek mértéke szerint a quarta 40—50 forintnak felelt meg. Később Listhy János, Joó Miklós, Hagymássy, Lippay Gáspár és Ekker Lukács bírták Kaboldot, akik a 17. század elején megtagadták a quartát és 1611—1640. években sem fizették. Sopron vármegye hatósága perbe is idézte ez urakat, és évi 12 forintban marasztalta el őket a káptalan javára.[131]) Ugyanebben az időben Lépes Bálint győri püspök a kaboldi birtokról járó tizedet 200 forintért adta bérbe.[132]) A káptalan része tehát nem negyednek, hanem 14-nek felelt csak meg. Lánzsér és Lakompak a 17. század elejétől fogva az Eszterházy-család birtokában volt; aki a quartát évi 20 forint váltságösszegben fizette.[133])

A zálog címén Ausztriához tartozó Fraknó, Kabold, Borostyánkő, Kőszeg, Kismarton, Szarvkő birtokokat az 1635. évi soproni országgyűlés 60. t.-c. Magyarországhoz visszacsatolta, a 61. t.-c. pedig a tizedet és quartát jogos tulajdonosainak visszaadta.[134]) A törvény végrehajtása ugyan elhúzódott és a tizedfizetés miatt is sok költséges pereskedés folyt, de a 17. század második felében mégis valóság lett belőle. 1717-ben Kabold 12 forintot, Lánzsér 20 forintot, a Lánzsér mellett levő Karlingváros 16 forintot fizetett quarta címén.[135])

[129]) U. o. III. Szám. k. 51. 82. l.

[130]) U. o. 38. T. 4898. sz.

[131]) U. o. IV. Szám. k. 218. l.

[132]) U. o. 8. Cth. 591. sz.

[133]) U. o. III. Szám. k. 24. 58. 67. 84. 181. ll. — IV. Szám. k. 205. 236. 305—6. 449. 714. ll.

[134]) Corpus Juris Hung.

[135]) Győri kápt. m. lvt. 12. Fasc. 5975. l.

Kismarton—Fraknó.

A kismartoni (Ferrea Civitas) és fraknói várhoz tartozó birtok, melynek a 16. században Fuerst-család, a 17. század óta az Eszterházy-család az ura, szintén quartát fizetett a káptalannak, és pedig pénzben: a 16. században 16—60 forintot,[136]) a 17. század első felében 40 forintot,[137]) majd Eszterházy nádorral kötött egyesség szerint 20 rajnai forintot, vagy 118 tallért; egy tallér 1 forint 35 dénárban számítva.[138]) Később az egész 17. századon át 160 forint bért találunk számadó könyveinkben.[139]) 1750-ben panaszkodott a káptalan, hogy az 1629. évi szerződés szerint Kismartonból és Fraknóról 200 forint járna, de 1676—1750. években csak 160 forintot kapott.[140])

Németújvár—Rohoncz—Szalónak.

A Németújvári herceg és a Batthyányi grófok kezén levő Németújvár várföldje, Rohoncz és Szalónak szintén külön fizették a tizedet, quartát, amelynek váltságösszege a 16—17. században át 15—40 forint között váltakozott. A természetben szedett quarta nagyságáról csak a 17. század elején értesülünk: ekkor 1463 kepe gabonának felelt meg.[141]) 1717-ben 40 forintot fizetett, de a szomszédos Pinkafeld (Pinkafő) is adott 25 forintot.[142])

Monyorókerék—Vörösvár.

Az Erdődy grófok birtokában levő Monyorókerék és Vörösvár a hozzájuk tartozó uradalmak után 20 forintot fizettek quartaváltság címén. A püspöki tizedet Lépes Bálint 300 forintért adta bérbe, a káptalan járandósága itt is aránytalanul kevés volt. A 17. század első felében (1613—1641) ezt a csekélységet is megtagadták az Erdődyek; 1641-ben mégis kiutalta Erdődy György gróf

[136]) U. o. II. Szám. k. 34. 112. 210. 220. l. — III. Szám. k. 9. 48. 56. 75. 89. ll.

[137]) U. o. 148. l.

[138]) U. o. 176. l.

[139]) U. o. IV. Szám. k. 21. 206. 437. 613. 699. ll. — V. Szám. k. 43. 180. 284. 331. ll.

[140]) U. o. Hit. h. lvt. 18. T. 26354. sz.

[141]) U. o. I. Szám. k. 224. l. — II. Szám. k. 260. 334—5. l. IV. Szám. k. 40. 84. 141. 196. 205. ll. — V. Szám. k. 277—8. 302. l. — és 38. T. 4810—11. sz.

[142]) U. o. 12. Fasc. 5975. sz.

a monyorókeréki uradalom után járó 15 forintot. A vörösvári uradalom birtokosa, gróf Erdődy Bálintné, Révay Zsófia ekkor is jobb időkre halasztotta 145 forintos hátralékának kiegyenlítését. 1717-ben a kettős uradalom 15 forintot fizetett.[143])

Borsmonostor—Csepreg—Léka.

A Nádasdy grófok Borsmonostor, Csepreg, Léka, Sárvár, Kövesd, Keresztur, Kapuvár nevű birtokait kivették a tizedkerületekből a 17. század folyamán, és a káptalan quartáját magukhoz váltották 130—140 forinttal.[144]) A 18. század elején beszámol egyik okmányunk e birtoktestek quartaváltságáról: 1717-ben a kapuvári, lékai, sárvári birtok 43 forint 43 dénárt, a kövesdi 12 forintot, a borsmonostori 50 forintot, a csepregi 35 forintot fizetett.[145]) A későbbi időről nincsenek részletes tudósításaink.

Jánosháza—Devecser—Somlyó—Lukácsháza.

E birtokok a 16. század folyamán még rendes tizedkésbe voltak beosztva, de a 17. században a Nádasdyak külön fizető kerületté tették. A quartát az uradalom 20 forinttal váltotta meg, jóllehet a püspök a maga tizedét 1618-ban 300 forintért adta bérbe. Egy századdal később, 1717-ben már csak 10 forint bevétellel találkozunk e terület quartája címén.[146])

Szarvkő.

A 16. század első felében a szarvkői vár hozzátartozó földeiről rendesen fizette a püspök tizedét és káptalan quartáját. Fuersth Konrád azonban a maga számára foglalta le e jövödelmet. Az 1555. évi országgyűlés 12. t. c. elrendelte, hogy a tizedet, mely ősidőtől fogva illeti a püspököt, vissza kell adni, mert azt a vár ura, Fuersth Konrád csak hatalmaskodással foglalta

[143]) U. o. III. Szám. k. 212. l. Memoriale. — IV. Szám. k. 258. 305—6. 715. ll. Urbarium Capituli. — III. Szám. k. 210. — 11. Cth. 969. sz. — 8. Cth. 591. sz. — 12. Fasc. 5975. sz.

[144]) U. o. III. Szám. k. 22. 41. 84. 93. 126. 134. l. — IV. Szám. k. 173. 236. 449. 714. ll. — 14. Fasc. 6009. sz.

[145]) U. o. 12. Fasc. 5975. sz.

[146]) U. o. III. Szám. k. 41. 141. 184. 192. ll. — IV. Szám. k. 205. 236. 305—6. 449. 714. ll. — 8. Cth. 591. sz. — 12. Fasc. 5975. sz.

le.[147]) A váltság értékét, vagy a quarta nagyságát a 16. század második feléből nem ismerjük. A 17. század közepétől fogva Nádasdy Ferenc gróf 50 forintot fizetett érette. A számadókönyv megjegyzi, hogy e zavaros világban kénytelen a káptalan az 50 forinttal megelégedni.[148]) Ez a váltságösszeg továbbra is megmaradt, még 1717-ben is ezt kapta a káptalan.[149])

Borostyánkővára

Vasmegyében, a kőszegi járásban fekszik. Előbb a Németújváriak birtokában volt, majd az osztrák hercseghez került zálogba. Az 1625. évi soproni országgyűlés 60. t.-c. visszacsatolta Magyarországhoz, és 61. t.-c. az egyházi tized kiadását is elrendelte.[150]) 1644 óta a Batthyányi-család tulajdonába ment át. Batthyányi Ádám gróf 50 forintot fizetett quarta fejében; a 18. század elején, 1717-ben azonban már csak 25 forint bevétellel találkozunk e címen okiratainkban.[151])

Rákos

sopronmegyei falu ősi időtől fogva a győri püspök birtokában volt, aki tizedéből a káptalannak quartát adott. Valószínűleg a soproni kerülethez tartozott előbb; csak a 17. század második felétől fizeti külön quartáját.[152])

A 18. század elején mint külön fizető birtokkal találkozunk a *magyaróvári* uradalommal, mely 125 forintot, és a *vépi* uradalommal, mely 5 forintot fizetett quarta fejében.[153])

Belmurakés.

E kerület Vasmegyének délkeleti részén, a mai muraszombati járás és szentgotthárdi járás egyik részén terült el. A felsőlendvai és Belmurának nevezett muraszombati várhoz tartozó hatalmas földbirtokot foglalta magában. A 13. században Hemer fia, Crathonu és Heiur, a belmurai sziget urai ittlevő birtokukat eladták, Pe-

147) Corpus Juris Hung.
148) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 176. l.
149) U. o. 12. Fasc. 5975. sz.
150) Corpus Juris Hung.
151) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 361. 618. l. 12. Fasc. 5975. sz.
152) U. o. IV. Szám. k. 1661. 1662. év.
153) U. o. 12. Fasc. 5975. sz.

thenyed fiának, Varasló (Varaslaus) ispánnak; ez pedig elcserélte Hemer másik fiával, Imrével, és a csere folytán lemondott Kathe, Mocs és Teleke faluiról.[154]) Nagy Lajos korában, 1366-ban 100 falu tartozott e birtoktesthez, és a Balog-nemzetségből származó Széchiek tulajdonában volt. Ők szerezték meg 1387-ben Dobravárát is a hozzátartozó földdel, melynek területe Felsőlendvától északnak, a Rába vidékéig nyult fel, és mintegy 30 falut foglalt magában. Ezt a hatalmas birtoktestet nevezték okirataink Belmurakésnek, melyet már a 14. században belmurai főesperesség néven is ismerünk.[155]) E kerület később két részre szakadt: felsőlindvaira és dobraira, amint a hatalmas birtoktest is kétfelé vált. Jóllehet az egész kerület Muraszombattól, vagyis a belmurai vártól vette nevét a 17. század elején mégis per tárgyát képezte, hogy a muraszombati uradalom hozzátartozik-e eme tizedfizető kerülethez.[156])

A kerületben a győri püspököt illette a tized, annak negyede pedig a győri káptalant. A 15. században a püspök és káptalan per útján érvényesítette ősi jogát a Széchy-család ellen. 1472-ben fellebbezés folytán IV. Sixtus pápa elé került a püspök és káptalan panasza, aki a veszprémi püspököt és a fehérvári prépostot küldte ki az ügy megvizsgálására.[157]) Úgy látszik, Csupor Demeter püspök nem is tudta a pert befejezni, mert utóda, Bakócz Tamás győri püspök idejében is ismételten találkozunk a per irataival. 1494-ben VI. Sándor pápa az esztergomi, veszprémi és fehérvári prépostokat bízta meg, hogy Bakócz Tamás győri püspöknek és káptalanának Széchy Miklóssal folytatott perében állapítsák meg, és az örökösökkel téríttessék meg a püspök és káptalan kárát.[158]) Alig végzett a püspök és káptalan az urasággal, máris a kerületbeli plébánosokkal gyűlt meg a baja: azok foglalták le a tizedet. Okirataink nem tájékoztatnak felőle, hogy mi okon és jogon jutottak a plébánosok e szokatlan javadalomszerzési módhoz. 1494 május 15-én kelt okmányában bízta meg VI. Sándor pápa az esztergomi, veszprémi és székesfehérvári prépostokat avval, hogy Bakócz Tamás püspöknek és káptalanának a belmurai plébáno-

154) Fejér: C. D. VII. 5. 345. l. 1265. év.

155) Csánky D. i. m. II. 708. 713. 717. 726. ll.

156) Győri kápt. m. lvt. 9. Cth. 688. sz. 1608. évből.

157) Veszprémi püspökség római oklvt. III., 349. sz. okm. 1472. máj. 4.

158) U. o. 27. sz. okm.

sokkal folytatott perében a kárt állapítsák meg és térítessék is meg. E plébánosok: a szentvenceli (de Sancto Venceslao), ivánczi, előriszentpéteri, hódosi, cziprinczi (de Chyprincz), delmezi (de Dolmez), és szentmártoni (de Sancto Martino).

Mivel a győri káptalan már 1472-ben is — Bakócz Tamás püspöksége előtt 15 évvel — élvezett a belmurai kerületből valamelyes tizedjövödelmet, és mivel a következő időtől fogva e tized felét állandóan Bakócz Tamás misealapítványi tőkéje gyanánt tüntetik fel okmányaink: — arra kell következtetnünk, hogy Bakócz Tamás a kettős per megnyerése után a quarta helyett tizedének felét átengedte a káptalannak, aki ennek fejében énekes miséket ajánlott fel az alapítóért. Okmányaink az alapítványról oly részletesen beszélnek, hogy félreértésnek nem is lehet helye.[159])

A per lefolyása után Széchy Tamás évi 150 forintot fizet a káptalannak a tized fele után; de megint ismételten megtagadta a fizetést. 1498—9-ben újból Bakócz Tamás közbenjárását kérte a káptalan e tized ügyében. Az érsek közbenjárására Széchy Tamás 721 forintra felszaporodott tartozásából 250 forintot lefizetett, a többit részletekben törlesztette. Abban is megegyezett a káptalannal, hogy évenkint Gyertyaszentelőkor teszi le a 150 forintot a szentmártoni konvent kezéhez.[160])

A 16. századon át tényleg a szentmártoni konvent útján vette fel a káptalan a 150 forint váltságdíjat.

A belmurai kerületben egyéb kisebb birtokok is vol-

[159]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 37. l. 1497. év: Jn die Cecilie Virg. Ambrosio succentori pro cera ad Missam Rssmi Thome episcopi pro Belmura dedimus 32. vien. den. — U. o. 59. l. 1499. év: Item 6 capellanis Missam quotidianam per R. D. Thomam archiepiscopum Strig. pro dimidia parte decimarum Belmura institutam dati sunt fl. 18. feria 2. ante festum beati Barnabe apostoli. — U. o. 24. l. 1502. év: Item precedentibus quattuor missam pro dimidia parte decime Belmura cantan. ae per Rss. D. Archiepiscopum Thomam Capitulo dedic. dati sunt. flor. 4. — U. o. 583. l. 1523. év: Item dñis Capellanis tenentibus missas condam Rssmi dni Thome Cardinalis ae archiepiscopi quinque personis de prescriptis 150 flor. (decime Belmura) pro eorum salario annuo et supportatione dedimus fl. 30, feria 6. in festo S. Dorothee virg. L. előbb II. B. alatt Alapítvány-jellegű terhek. 3. sz.

[160]) U. o. I. Szám. k. 55. l.

tak, melyek külön rótták le a quartát. Ez adózás 1499-ben 12 forintot, 1503-ban 20 forintot, 1517-ben és 1522-ben 7 hordó olajat hozott, mindegyik hordóra 200 fontot számítva.[161])

Amint a felsőlendvai vár más kézre került, vagy a Széchyek birtokát örökösödés révén más uraságok bírták, a quarta váltságát is mások fizették. 1535—37-ig Thurzó Elek gróf fizette szarvaskendi Sybrik Oszvald, a felsőlendvai vár udvarbírája által.[162]) 1543—51-ig Salm Miklós gróf, a pozsonyi vár főkapitánya fizette, aki Széchy Tamás Margit leányát vette feleségül; majd meg ormosdi Székely Magdolna fizette.[163])

A 17. században többfelé darabolódott a Széchyek birtoka, a 150 forintot megosztva fizették Széchy Dénes, báró Lobkovitz Poppel Éva, Batthyányi Ferenc, Szapáry Péter báró, Batthyányi Ádám gróf, Draskovich, Forgách, Csáky, Nádasdy grófok.[164]) 1717-ben a felsőlindvai és dobrai uradalom együttesen fizette a 150 forintot.[165])

E tizedjövödelemből a káptalan felszentelt paptagjai egyenlő arányban osztozkodtak; a nagyprépost ötödöt, az olvasókanonok tizedet, az éneklőkanonok duplát nem kapott.[166]) Csak az alapítványjellegű jövödelem volt kizárólag a felszentelt pap kanonokok jövödelme, így a belmurai tized alapítványi jellege igazolt dolog.

D) A káptalan tizedjövödelme.

Saját faluiban a földesuri kilenceden felül tizedet is szedett a káptalan; sőt a magyar királyok ősi adománya alapján más birtokokon is gyakorolta a tizedszedés jogát. A jövödelmet a gabona, bárány és méh tizede adta. Győrmegyében *Győrön* kívül *Abda, Börcs,*

161) U. o. 46. 76. 424. 557. ll. — 41. T. 5184. sz.

162) U. o. 10. Cth. 798. sz. — II. Szám. k. 112. 126—7. l.

163) U. o. 10. T. 2010. sz. — III. Szám. k. 89. l.

164) U. o. I. Szám. k. 19—24. 26—30. 46. 62. 76—86. 114. 251. 270. 424. 431. 521. 621. 689. ll. — II. Szám. k. 59. 79. 80. 98. 112. 127. 134. 261. ll. — III. Szám. k. 115—6. l. — IV. Szám. k. 172—3. 204. 305—6. ll. — V. Szám. k. 310. l. — 9. Cth. 688. sz. — 10. Cth. 798. sz. — 7. Cth. 302. sz. — 10. T. 2010. sz. — Kápt. hit. h. lvt. 14. felvall. jk. 487. l.

165) M. lvt. 12. Fasc. 5975. sz.

166) U. o. I. Szám. k. 251. l.

Borba, Csécsény, Enese, Öttevény, Kónyi, Kúnsziget, Gönyü, Fehértó, Gyirmót, Ikrény, Kapi, Koroncó, Kisbarát, Maglócza, Markota, Nagybaráti (fele részben), *Nyul* (fele részben), *Szentmihály* (Rába-), *Réti, Patona, Szerecsenypuszta, Sövényháza, Útal, Újfalu* fizettek tizedet.[167])

Ezt a kerületet *Cultellus personalis* vagy *optionalis* kerületnek is nevezik okirataink, mert jogában volt az egyes kanonokoknak, hogy ezt megvételre, vagy leszámolásra maguknak kérjék.

Komárom megyében: *Banán* szedett tizedet a káptalan.

Moson megyében: *Lébény, Mecsér, Szentmiklós* községekben.

Sopron megyében: *Agyagos, Barbacs, Bősárkány, Czirák, Csorna, Csepreg, Egyed, Ebergőcz, Gyóró, Fraknó, Horvátzsidány, Kabold, Karling, Kapuvár,* (Tót-) *Keresztur, Kismarton, Kövesd, Lozs, Lánzsér, Mannersdorf, Muzsaj, Németzsidány, Pinnye, Pordány, Röjtök, Sobry, Széchény, Szarvkő, Vág* (fele részben), *Vadosfa, Tamási, Und, Zsebeháza* falukat sorolja fel okiratunk.[168]) E faluknak azonban nagyobb része a püspöknek adózott tizeddel, a káptalan csak a negyedet kapta belőle, mint fentebb az egyes »*csek*«-nél felsoroltuk.

Veszprém megyéből: *Ihászi, Kisvanyola, Kovácsipuszta, Nyőgér, Szalmavár*[169]) és *Vanyola* szerepelnek az 1631. Urbáriumban, mint tizedfizető faluk, pedig ezek többsége csak quartával adózott a káptalannak.

Veszprém megyéből még *Szőllős* és *Kerta* fizettek tizedet; de e faluk a Szentháromság-kápolna adózói voltak.[170])

Vas megyéből, Kemenesaljáról: *Bekény, Bokod, Eny, Gércze, Mihályfalva, Puszta-Nádasd, Nagy-Paty, Semjén, Sitke, Tömörd* fizették a tizedet. Ezekről a 18. század végén is azt jelenti a káptalan a püspöknek, hogy a *Vis-* és *Kemenesaljai* kerület bérlet útján jövödelmez.[171]) A bérlet azért volt mindig biztosabb, ha kevesebbet jövö-

[167]) Győri kápt. m. lvt. 1631. Urbarium. — II. Szám. k. 124. 241. l. — 9. Fasc. 5948. sz. — 15. Fasc. 6016. 6035. sz.

[168]) U. o.

[169]) Csánky D. i. m. III. 251. l. Szalmavár Pápa vidékén Lovászpatonától délnyugatra fekszik.

[170]) Bedy Vince: A győri székesegyház. és kápolnáinak története.

[171]) Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6555. sz.

delmezett is, mert a tizedszedés örökös pereskedéssel járt.[172])

A közállapotokat jellemzi a 17. század elején (1618—19) a Viczay grófok kifogása, mellyel tizedfizetésük elmaradását megokolták. Azt irják, hogy a lozsi tizedet nem küldhetik, mert »*sok a gonosz ember nemcsak a szegénylegények között, hanem a főemberek között is. Bethlen Gábor hadjárata következtében annyi tolvaj támadt, hogy az utasokat kifosztják, leölik. Most is a soproni kapu előtt ölnek embert.*«[173])

A tized értékét megközelítőleg sem tudjuk megállapítani, mert e tekintetben igen hiányosak okirataink. Egy-két hely bérbeadott tizedének értékét feljegyezték ugyan, de ezek csak szórványos esetek, melyekből általános képet nem alkothatunk.[174]) A gabonatizedet Győr környékén többnyire természetben szedte be a káptalan, és így is osztotta szét a kanonokok között, azért értéke nem is került bele a számadók könyvébe. Példa kedvéért megemlítjük, hogy 1539—40-ben Réti tizedéből 39 vékával, Kapi-Újfalu tizedéből 78 vékával, Öttevény tizedéből 78 véka árpát, 74 véka zabot, Lébényből 30 véka gabonát, Uthal tizedéből 45 vékát, Szentmihályról 18 vékát osztottak szét a kanonokok között.[175])

A bárány és méh, illetőleg méz tizede természetben került felosztás alá, azért értékéről nem is emlékeznek okirataink.

— — — — — — — — — — — — — —

Mielőtt e résznek tárgyalását befejeznők, rá kell mutatnunk arra, hogy a quarta- és tizedfizető faluk megállapításánál szinte áthidalhatatlan nehézségre találtunk. Okmányaink különböző időkből valók, egymásnak ellenmondanak. Amit a régebbi okmány egyik kerületbe osztott be, azt az újabb okirat másik kerületbe sorozza be.[176]) Idők folytán a kerületek változtak, nagyobbodtak, kisebbedtek. Egyes birtoktestek — mint jeleztük — kiváltak a kerületből. Különben azt is megvalljuk, hogy a tizedszedés történetét Szent Istvántól 1848-ig nem is akartuk részletesen megírni. Sok kötetet megtöltő anyag

[172]) U. o. 8. Cth. 554. sz. — 6. Cth. 295. sz.

[173]) U. o. III. Szám. k. 169. l.

[174]) U. o. IV. Szám. k. 186. 240. 351. 576. 715. ll. — III. Szám. k. 194. l.

[175]) U. o. II. Szám. k. 253—55. l.

[176]) Győri püsp. lvt. L. Capsa, 5. Fasc. 1—3. sz. — G. Capsa, 3. Fasc. 4—5. sz.

volna ez. Nem akartuk a különböző Urbáriumok rendelkezéseit felsorolni. Amit anyagban összehordtunk, az is sok kultúrtörténeti, gazdaságtörténeti adatot foglal magában. Rávilágít az egyház küzdelmes gazdasági életére. Azt is megláthatjuk nagy vonásokban, mit vesztett az egyház a jobbágyság felszabadulásával, különösen pedig a legújabb vagyoni összeomlással, mely a föld megváltásának árát megsemmisítette. A jobbágyság sem sokat nyert: szabaddá lett, de szegényebbé vált, mint előbb volt. A hevenyészett 1848-iki törvényt sem tudja jóvátenni a vagyonváltsági, földreform, telepítési és hitbizományi, és még többféle új törvény sem. A nagy latifundiumokból eltüntek, idegen kézre kerültek a kivágásra való óriási erdők, legelő- és rétterületek, melyek a föld népét kielégíthették volna. Ma már csak itt-ott tudnak segíteni a népen, melyen a nemzetfenntartás, országvédés egész terhe nyugszik; legtöbb helyen semmije sincs: sokkal rosszabb sorsa van, mint jóravaló, jószívű uraságnál a jobbágynak volt.

E) Halastavak. Halászat.

A győri káptalan birtokai bővelkedtek folyókban és állóvizekben. A házi szükséglet is, az okos gazdálkodás is ajánlotta, hogy jövödelmezőleg használja ki a káptalan e vizeket. A malmokon kívül a halászat kínálkozott hasznothajtó gazdasági tényezőül. A Duna, Rába, Rábca, Marcal és Bakonyér kiöntései több helyen tavat alkottak, melyet csekélyebb költséggel szabályozás által zárt és lecsapolható tóvá lehetett átalakítani. Ily tavak voltak: a győri *Pánzsató,* a sárási *Bálványtó,* az abdai *Kákató,* a *Kónyi tó,* a *Fehértói tó,* a *Koroncói tó,* a *Zánki tó.*

A *Pánzsatavat* 1526-ban készíttette a káptalan a budai vöröstorony mellett fekvő, eladott házának 60 forint árából. A tó a *Pánzsakép*-pel szemben, kelet felé terült el.[177]) Ha fekvését meg akarjuk határozni, a pápai országútnál elhelyezett vám és a Pánzsaéren átvezető hid környékén kell keresnünk. Az Ecs és Kisbaráti felől jövő Bakonyér, melyet *Pánzsá*-nak is neveztek, itt szélesedett ki, és alkotott tavat, melyet töltéssel körülvéve, medrét kimélyítve, halastóvá lehetett átalakítani. Ez a kerület a mult években végzett szabályozásig posványos, kákás, nádas területet alkotott. A tóvá átalakított területen a Pánzsaér folyt keresztül, mindig tiszta vízzel látta el;

[177]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 704. 772. l.

befolyásánál és kiömlésénél könnyen lehetett ráccsal elzárni, és így a halakat benne visszatartani. Arra nézve nem nyerünk okmányainkból felvilágosítást, hogy a *Pánzsakép* vallási szobormű-, vagy miféle emlék volt, és ki állította fel a Pánzsaér vidékére. 1529-től kezdve ez a tó is osztozott Győr sorsában; az erre kóborló török csapatok miatt nem fordíthatott rá gondot a káptalan; beiszapolódott. A közel fekvő Rába áradásai tönkretették. A 16. század második felétől kezdve forrásaink nem emlékeznek meg róla.

Bálványtó. Sárás határában találjuk e tavat. Keletkezésének idejét okiratainkból nem ismerjük; bizonyos, a 17. század elején már hasznot hajtott, tehát korábbi. Valószínű, a Kisduna kiöntése alkotta meg. Az 1612. évi határjárás alkalmával 18 tanu vallotta, hogy e tó a sárási pusztához tartozik, mindig a győri káptalan halásztatta. Ha idegen ember engedély nélkül ráment a tóra, hálóját elvették, megbüntették.[178]) Ugyancsak ez évben egy alkalommal 2 forint 30 dénár haszonról; 1672-ben 28 forintnál nagyobb haszonról számolnak be a káptalani divizorok e tó halászata címén.[179]) A 18. század folyamán már nem sok hasznot hajtott e tó: 1731—56-ig a vámosiak 6 forintot fizettek a halászatért; 1756-ban új szerződést kötöttek a káptalannal, mely szerint a pusztáért és halászatért 50 forintot fizettek; de a réteket továbbra is a káptalan használta.[180]) A tó már nincs meg, de helye és környéke *Bálványos* néven ma is lapos, vizenyős terület; a legújabb vízlevezető csatorna, melyből gép emeli át a Kisdunára a vizet, lassankint kiszárítja e területet.

Kákató. Abda határában ismeretlen időben a Duna kiöntése létesített tavat, melyet a káptalan szintén töltéssel körülzárva halastóvá alakított át.[181]) Jövedelmezőségét illetőleg két adatot tudunk felhozni: a 16. század közepéig 25—80 forint haszonról számolnak be okiratainkban;[182]) mikor pedig 1546-ban Dezsőffy Ferenc győri lovaskapitány feltörette a tavat, a káptalan 200 forintnál több kártérítést követelt. A török háborúk idején ez a tó is elpusztult.

[178]) U. o. 20. T. 3101. sz. — 28. T. 3979. sz.
[179]) U. o. 29. Fasc. 6362. sz. — V. Szám. k. 63. l.
[180]) U. o. 29. Fasc. 6371. sz.
[181]) U. o. 10. Cth. 772.
[182]) U. o. I. Szám. k. 55. 382. 400. ll. — III. Szám. k. 56. 67. l.

Fehértói és Kónyi tó. Jelentékeny jövödelmet hozó, szakszerűen kezelt tavak voltak. A *fehértói tó* természetes alakulatnak látszik; a körülvevő területeknél mélyebben fekvő talaja régi idő óta halastó céljára jelölte ki. A *kónyi tó* valószínűleg a *Hany* maradványa; akkor kezdett kiszáradni, mikor a Fertő vize megfogyatkozott, és a Hany lassankint messze visszahúzódott. E tavak kezelésére a káptalan *tóbírókat* választott, a bírók ellenőrzésére pedig saját tagjai közül *tómestert* küldött ki, aki a kiadásokról és bevételekről évenkint pontosan elszámolt. A tómester vette a halászoeszközöket: hálókat, kötéleket, csónakokat. 1676-ban 200 öl kötelet vett 10 forintért; 1677-ben 150 hálónak való kötelet 4 forint 50 dénárért; 1670-ben 383 öl hálót, ölét 10 dénárjával; majd 300 öl kenderből való, és 50 öl szőrből font kötelet 11 forintért.[183]) 1685-ben 2 forintért vett csónakot a tómester Kónyba.[184]) A kiadásokat a tómester levonta a bevételből, és csak a maradványt adta be a káptalan közös jövödelmére. 1689-ben a tóbíró a kiadások címén 194 forint 80 dénár, majd ismét 40 forintot fizetett vissza a hal árából.[185]) A jövödelemből a prépost ötödöt, az olvasokanonok tizedet kapott; ha pedig házi szükségletre halásztak, a prépost és olvasókanonok egy hallal többet kapott.[186])

E halastavakkal szemben is többször hatalmaskodást követtek el a szomszédos uraságok: a fehértói tavat 1536-ban Poky Menyhért foglalta el, 3 évig halásztatta is; a káptalan 500 arany forint kártérítésért perelte őt.[187]) 1544-ben Horvatynovich Bertalan, a győri püspöki vár udvarbírája foglalta el a tavat, akit Pozsonyban a király tanácsosainál panaszolt be a káptalan.[188]) A 17. században át a fehértói tó szolgáltatta a különféle halajándékokat, és a kanonokok háziszükségletének egyik részét; az évi jövödelem ezeken felül 60—200 forint között váltakozott.[189]) A tó ma is megvan, nádas veszi kö-

[183]) U. o. V. Szám. k. 39. 49. 51. 113. 139. ll.

[184]) U. o. 246. l.

[185]) U. o. 281. l.

[186]) U. o. I. Szám. k. 65. 595. 764. ll.

[187]) U. o. 10. Cth. 806. sz. — 12. T. 2245. sz. — II. Szám. k. 180. l.

[188]) U. o. 322. l.

[189]) U. o. I. Szám. k. 400. 433. 738. l. — II. Szám. k. 90—1. 112. 126. 265. l. — III. Szám. k. 48. 66. 87. l. — IV Szám. k, 460. l. — V. Szám. k. 285. 325. 344. ll.

rül, vizét, ha szükséges, a Rábától vezetett csatornán át lehet feifrissíteni. Ma bérletben van.

A kónyi tóról csak a 17. század utolsó negyedétől fogva szólnak okmányaink. Előbb, mint a székesegyházi iskola fenntartására szolgáló birtokot a püspökök egyes kanonokoknak adták bérbe, ők használták a tavat is; később maga Széchenyi György püspök foglalta le. Ebben az időben 45—50 forint értékű halat fogtak ki belőle, ami 100 darabnak felelt meg; horoggal és varsával is fogták a halat és csikot.[190]) Mikor Széchenyi György Kónyt visszaadta a káptalannak, jövödelme 100—300 forint között váltakozott.[191]) Ez a tó teljesen kiszáradt, termő földdé lett: ma a kónyiak között osztotta fel a káptalan.

Koroncói tó. Bakócz Tamás püspök adta e tavat a káptalannak, mint alapítványi tőkét.[192]) Gondozására 1499-től többször találunk kiadást a káptalani számadók könyvében.[193]) Fekvésének helyét okiratszerűen meghatározni nem tudjuk; de közel járunk az igazsághoz, ha a mai plébániaház előtt levő tó helyén keressük. Ezt a tavat táplálta a Fyzégh vagyis Bakonyér patakja, és így tisztavizű halastó részére alkalmasnak látszott. Csak háziszükségletre szokták a tómesterek meghalásztatni; eladásra ritkán került hal, akkor is csak 2—3 forint értékű.[194]) A török háború és megszállás idején e tó is elpusztult. Lassankint beiszapolódott, ma mint sekély vizű tavacska őrzi a régi idők emlékét.

Zánki tó. Sem keletkezéséről, sem fekvéséről nem számolnak be irott okmányaink. Bizonyos, hogy a 15. század végén már használatban volt: 1511-ben 5 forint és 39 kir. dénár hasznot adott, később a zánki ispánok $^1/_2$—2 forintot küldtek be időnkint a hal árából.[195]) A mohácsi vész után idegen kézre került a zánki birtok, ott is maradt, így a tóról sincs több feljegyzésünk.

A Rábának és Rábcának Győr mellett folyó része szolgált legközelebbi halászó vizül, melyet a felmerülő szükség szerint azonnal meghalásztathatott. Sok kárt és jogtalanságot okozott itt a győri várőrség, mely tetszése szerint nagy hálókkal halásztatta meg e vizeket,

[190]) U. o. 43. T. 473. sz.

[191]) U. o. V. Szám. k. 288—9. 294. 296. 304. 306. 314. 319. 341. 360. 388. 407. ll.

[192]) Lásd e dolgozat II. B) alapítványjellegű terhek.

[193]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 57. 257. 173. 233. 364 ll.

[194]) U. o. 156. 173. 411. 422. l. — II. Szám. k. 62. l.

[195]) U. o. I. Szám. k. 100. 295. 330. 509. 525—6. 637. ll.

és még a szokásos harmadot sem adta ki belőle a káptalannak. Maga a király szabadította rá a várőrséget e halászatra, amiért a földesúr 1576-ban Czobor Imre alnádor előtt tiltakozott.[196]) I. Rudolf király 1583-ban letiltotta a katonaságot a nagy hálóval való halászatról, de a tilalomnak semmi eredménye sem volt. 1625-ben Ferdinánd király is, a legfőbb haditanács is, 1682-ben a budai helytartótanács is megismételte e tilalmat.[197]) E két folyó halászatát néha egyes kanonokok, máskor rendes halászok bérelték ki a fogott hal harmadáért.[198]) A rendes halászok az akkori idők szokása szerint eskűt tettek a következő szöveg szerint: Isten téged ugy segellien, tellies Szent Háromságh Attya, Fyio, Szentlélek egy bizony Isten, Boldogh Asszony, Istennek Szentj, hogy földes Uraidnak igaz lész, igazán beszolgáltatod az Harmadot, mindenből kyveszed az harmadot; és hogy nem zimboráz társaiddal, hired nélkül hogy eladnak, mintha te hireddel nem volna, hanem hited szerint reá vigyáz, és sem kedvet, sem barátságot nem tekintesz, hanem chiak az egy igazságot. Isten téged ugy segellien.[199])

Az egyes faluk határában levő folyórészt az odavaló jobbágyok szokták kibérelni. A gyirmótiak 1548-ban a hal harmadát fizették bér fejében, majd évi 5 forintot adtak.[200]) Sebesnél a sebesi jobbágyok voltak a bérlők. Itt csak a Rába felét halásztatta a káptalan, a folyó közepétől az ikrényi birtokost, a Kanizsay-családot illette a halászati jog. A két birtokos között torzsalkodás támadt a halászat miatt; 1516-ban és 1532-ben perbe is idézte a káptalan a Kanizsay-családot, mert kapuvári várnagya a sebesieket teljesen eltiltotta a Rábán való halászástól. Az alispán megvédte a káptalan jogát.[201]) 1661-ben a török földesúr vette birtokába Sebesnél a rábai halászatot.[202]) Patonánál az odavaló halászok bérelték a rábai halászatot 20—25 forintért.[203]) A patonai vajdának, míg a váracska fennállott, kötelességévé tette

[196]) U. o. V. Cth. 183. sz.

[197]) U. o. III. Cth. 85. sz. — 14. T. 2432. sz.

[198]) U. o. I. Szám. k. 52. 55. 98. l. 1497—99. években a nagyprépost bérelte két társával 22 forintért.

[199]) U. o. 10. Cth. 845. sz. 1619. évi Regestrum.

[200]) U. o. II. Szám. k. 307. l. — III. Szám. k. 90. l.

[201]) U. o. I. Szám. k. 423. l. — XI. Cth. 863. sz.

[202]) U. o. IV. Szám. k. 629. l.

[203]) U. o. V. Szám. k. 220. 294. 308. 333—4. 358. 373. ll.

a káptalan a halászatra való felügyeletet is.[204]) A 17. század végén Győrújvárosban rendesen alkalmazott halászt tartott a káptalan, aki időnkint háziszükségletre meghalászta a Rábát; aki rekeszték és hálók megerősítésére szolgáló karók vételére évenkint 1 forintot kapott.[205])

Csak a 16. században találkozunk a Rábca-folyó halászatával, melyet a Rábával együtt szokott bérbeadni a káptalan 20—28 forintért.[206]) Úgy látszik, halászat tekintetében e folyó kevesebb értéket képviselt. Inkább az abdai és markotai halászok használták valami kevés ellenszolgáltatás fejében.

A *Marcal* halászatával csak a 17. század végén találkozunk 1689-től kezdve. Okirataink majd *marcaltői halastó*-nak, majd *Marcal-halastó*-nak nevezik, melynek bérletéből 8—20 forintot fizetett be a káptalani ispán a számadó kanonokok kezéhez.[207])

A Marcal-folyó Gyirmótnál, Sebesnél és Koroncónál érintette a káptalan birtokát: azért nem tudjuk, miféle jogcímen illette a Marcaltőnél való halászat. Később Marcaltőről tényleg nincs is említés okiratainkban.

Ma a Rábán, Holt-Rábán, Marcalon és Holt-Marcalon gyakorolja a káptalan halászati jogát csekély bérjövödelem mellett.

Okirataink néhányszor a *Barch*-vizét is említik, melyet majd tónak, majd folyónak neveznek. A *balonyi* határban a Dunának valamely kis mellékága volt e víz; később valószínűleg eliszapodás folytán holt ággá lett, azért lehetett tónak is nevezni. — Említik okirataink az *Acha*-folyót is a Rábával kapcsolatban. Nem tudjuk, melyik község határában keressük a Rába mentén. Bizonyosnak látszik, hogy a Rábának nagyobb ere volt, mely idővel beiszapolódott, betemetődött, úgy hogy ma már emléke sincs meg.

Meg kell emlékeznünk *Urkon-vizéről* is, mely Fehértó és az elpusztult Újfalu között folyó patak volt, melyben szintén a káptalant illette a halászati jog. Ennek sincs ma nyoma, emléke sehol sem. A korábbi századokból semmi feljegyzést sem ismerünk a káptalan halászati jogáról, vizeiről, tavairól. Az elveszett számadókönyvekben talán erre nézve is voltak adatok.

204) U. o. IV. Szám. k. 608. l. 1660. év.

205) U. o. V. Szám. k. 58. 84. 123. l. Baranyai István halász.

206) U. o. I. Szám. k. 10. 16. 21. 36½. 48. 51—2. 55. 77. 81. 149. 308. 358. 395. ll.

207) U. o. V. Szám. k. 279. 297. 309. 314. 324. 341. ll.

F) Végrendeleti hagyományok; végrendeletek megerősítésének díja, büntetéspénzek.

E jövödelmi forrásokról csak a 16. és 17. században emlékeznek okirataink; később nem is voltak, a korábbi részletes feljegyzések pedig elvesztek.

A végrendeleti hagyományokat nem jogi, hanem valamely tiszteletbeli szokás szabályozta, mikor az oblatiók, offertóriumok, ajándékok általános gyakorlatban voltak. A püspökök, kanonokok, kegyuraságbeli papok ily hagyományait a testvéri együttérzés megnyilatkozásának tekintették; hiánya pedig szeretetlenségre vallott, és megütközést keltett. Gorup Ferenc nagyprépostról 1677-ben külön feljegyezte a számadó kanonok, hogy rossz emléket hagyott maga után, mivel végrendeletében nem emlékezett meg a káptalanról.[208]) A világiak hagyományai inkább az egyházi testület iránt való tiszteletnek kifejezői voltak. A püspök hagyományát offertóriumnak nevezi okiratunk; ilyen volt 1630-ban Dallos Miklósé; melynek összegét azonban nem jegyezte fel.[209])

A kanonokok hagyományai igen különbözők: Sabariai Gáspár 1519-ben 100 forintot, Nagybaráti János 1528-ban 13 forintot, Pápay Béda Bálint 1539-ben 10 forintot, Nagyváthy Pál 1542-ben 8 forint értékű 4 darab ezüst kanalat és 2 silány ezüst poharat, Lőrinc alőr 1542-ben 4 arany forintot, Baksay István 1631-ben 100 forintot, Nagyfalvy Gergely 12 darab aranyat, a temetési költségeinek fedezésére külön 12 tallért, Győri István 1636-ban 86 forint értékű ezüstneműt, Vasváry György nagyprépost 1637-ben 100 forintot hagyott a káptalannak.[210])

A jobbágyok végrendeletüket bemutatták a káptalannak jóváhagyás végett, melynek megerősítéséért 1 font borsot fizettek; de végrendeletükben is tartoztak megemlékezni a földesúrról. Urbáriumok szabályozták azt az összeget, melyet a jobbágyok fizettek azért, hogy jobbágytelkük utódaikra átszállhasson. Rendesen 1 forintról emlékeznek okirataink e címen, melyet *testpénz*nek hívnak az Urbáriumok. A hivatalos hagyaték rendesen nem is haladta meg ez összeget, néha mégis

[208]) U. o. V. Szám. k. 131. l.

[209]) U. o. III/$_2$. 185. l.

[210]) U. o. I. Szám. k. 483. 485. l. — II. Szám. k. 160 169. 194. 261. l. — III. Szám. k. 194. l. — IV. Szám. k. 101. 129. 291. ll.

2—10—20 forinttal is találkozunk. A városi jobbágyok, akik értékesebb házaikat hagyták örököseikre, nagyobb összeget hagytak a földesúrnak.

A káptalannal jogi vagy más összeköttetésben nem levő urak és nők is gyakrabban hagytak kisebb-nagyobb összeget neki, mint egyházi testületnek. 1510-ben Pásztory György deák 100 forintot hagyott, amit Kanizsay György és felesége, Klára fizettek le két részletben kapuvári várnagyuk útján.[211]) Horváth Márton szentmártoni vajda 1612-ben 16 forintot,[212]) Angrano Ilona, Grebechy-Laky Gáspár, győrmegyei első alispán özvegye 1632-ben 6 tallért,[213]) gyimesi Forgách Zsuzsanna 1636-ban 100 forintot hagyott, amit Bakits Margit, gyarmati Balassa Menyhért özvegye küldött meg.[214]) Spanyol Mihály győri várnagy 1637-ben 12 tallért, Siey győrmegyei alispán özvegye 1647-ben 50 forintot, nemes Hader Illés 1660-ban 20 forintot, Puttnyk János rác kapitány 1639-ben 6 aranyat hagyott.[215]) — A kisebb-nagyobb hagyatékokról megjegyezhetjük, hogy évi 50—200 forintnyi összeget értek el.[216])

A káptalan Constitutiói meghatározták, hogy mily esetekben és mily összegű büntetéssel róhatja meg a dékán, a prépost, vagy a káptalan azt a jobbágyot, aki földesura rendelkezéseinek nem engedelmeskedik, kötelességeit nem teljesíti, jobbágyi terheinek viselése ellen fellázad, uraságát bármi módon megkárosítja, vagy megszökik. De a Constitutiók mégsem szolgálhattak részletes szabályul minden egyes esetre vonatkozólag, melyet a mindennapi élet felvetett: azért a földesúr feltétlen jogára való tekintettel józan belátása és igazságérzete szerint rótta ki jobbágyaira a büntetést, a szabályzatban meg nem állapított esetekben. Büntetéssel sújtott kihágások okiratainkban: az *árdrágítás,* mikor a földesúr által megszabott árnál többet követeltek a kereskedők a kimért borért; a *lopás, fosztogatás, útonállás*, különösen a vándorkereskedők kifosztása; az *erkölcstelen élet,* különösen a *házasságtörés;* az egyházi

211) U. o. I. Szám. k. 266. 270. l.
212) U. o. II. Szám. k. 68. l.
213) U. o. IV. Szám. k. 23. l.
214) U. o. 97. l.
215) U. o. 131—2. 377. 602. ll.
216) U. o. I. Szám. k. 672. 735. l. — II. Szám. k. 1. 5. 51. 214. 222. l. — III/$_2$. Szám. k. 48. 81—2. 88. 104. 110. 113. 116. 123. ll. — IV. Szám. k. 224. 229. 602. stb. ll.

és hazai törvények megsértéseivel *egyházi ténykedések* (keresztelés, esketés, beteglátogatás) végeztetése erre illetéktelen protestáns lelkész által; *verekedés,* ha annak eredményeként a legkisebb vérontás következett be, akár ha asszonyok követték is el; a *gyilkosság*. E büntetéspénzek néha nagyobb összegre rúgtak: 1521-ben a földesúr ellen fellázadt zánkiak 100 forintot fizettek; 1634-ben a katonákkal fajtalankodó asszonynak 52 forintot érő házát adatta el a káptalan; a házasságtörésen ért István deák 12 forintot fizetett (Bika-pénz).[217])

A káptalan mint földesúr *pallósjogánál* fogva halálos ítéletet is mondatott ki vegyes bizottság által, — de az ítéletet egyetlen esetben sem hajtotta végre. Sőt még a vagyonvesztésre szóló ítéletet is ritkán foganatosította, hanem enyhébb büntetésre változtatta át. 1521-ben Bende Gergely szentbenedekfalvi lakos halálos és vagyonelvesztési ítéletét 4 forint pénzbüntetésre változtatta át. 1526-ban Faber Mihály győri jobbágy életét és vagyonát 5 forint pénzbüntetéssel válthatta meg. 1527-ben Both Máté vámosi jobbágy 20 forint lefizetésével megmenekült a fejvesztés és vagyonelkobzás büntetése alól.[218])

A káptalan mint egyházi testület a Canonok értelmében nem is hajthatott végre halálos ítéletet, csak jogának fenntartásáért élt forma szerint pallósjogával.

Apró részletességgel kimerítettük a győri káptalan jövedelmeinek forrásait. Történeti kutatóink az Urbáriumokon kívül kevés eredeti okiratot tártak fel, melyekben különösen a török háborúk idejebeli, 16—17. századi földesuri jövedelmek, jövedelmi források részletesen volnának felsorolva. A kor jellemzéséhez hozzátartoznak ezek a gazdasági, így mindenesetre művelődéstörténeti adatok. Nagy dolgokra, nagy eseményekre rámutatnak a történetírók, de a háttérben levő kis dolgok, melyek a nagyobb események elindítói voltak, sokszor figyelmen kívül maradnak. Ez a gondolat vezetett minket az előbbiek részletes feltárására.

---

[217]) U. o. I. Szám. k. 525. l. — III. Szám. k. 21. 46. 48. 61. 73. 75. 110. 127—8. 132. ll. — IV. Szám. k. 62. 95. l.

[218]) U. o. I. Szám. k. 525. 686. 735. ll.

VII. Az egyes kanonokok jövödelme általában; a török uralom, soproni tartózkodás alatt.

Az egyes kanonok jövödelmét még csak megközelítőleg sem tudjuk megállapítani, mert a természetben kiosztott kilenced, tized értékéről, mint fentebb is mondtuk, általános képet nem tudunk rajzolni. A bárány, méz, sajt, vaj, bors, kősó, olaj, szárnyasok, húros madarak; vadak értékéről sincs összefoglaló tájékoztatásunk. A pápai reservatiók korából találunk néhány feljegyzést az egyes stallumok jövödelméről, de ezek nem mindig megbízható adatok. Mégis néhány példát felsorolunk: a II. Omode püspök által a soproni főesperességről elmozdított Irén kanonoknak a pápa 25 ezüst márkás javadalmat követelt kárpótlásul 1363-ban.[1]) Az ítélet feltételezi, hogy Irénnek ennyi érő javadalma volt. A stallumok jövödelme egyáltalában nem mutatott nagyobbodást, mert Kálmán püspök is 1350-ben azért adta az őrkanonoknak Körtvélyes tizedét, mert az őrkanonok szegény.[2]) 1403-ban Gergely fia, István kanonoki stallumának összes jövödelme 16 ezüst márka, a soproni főesperességé pedig 15 ezüst márka volt.[3])

Ezek után szinte hihetetlen Pál argentini püspök, locsmándi főesperes követelése; aki 10 ezer forint kárról panaszkodott, mivel Kanizsay László halálos fenyegetése miatt főesperesi jogait nem érvényesíthette.[4])

A 15. század végén és a 16. elején dúló háborúk nagy terheket róttak az egyházi javadalmasokra is; birtokállományuk is megfogyatkozott, tizedjövödelmük is megcsappant: ez okból a 34 tagból álló káptalannak anyagi helyzete is rosszabra fordult. 1499-ben 50 forintot kért kölcsön, hogy helyzetén valamit javítson, és azt 2 forintjával osztotta szét a helybenlakó kanonokok között.[5]) 1513-ban és 1521-ben Gosztonyi János püspök 50—50 forint segítséget küldött a káptalannak, hogy a

[1]) Wenzell: Árpádkori új okmt. 3. 65. l.
[2]) L. a kanonokok névsoránál.
[3]) Monumenta Vatic. Hung. IV. IX. Bonifác bullái. 517. l.
[4]) Nagy Imre: Sopronvármegye tört. 2. 187. l.
[5]) I. Szám. k. 53. l.

nélkülöző kanonokok és egyetemi tanulók részesedjenek belőle.[6]) 1506-ban a királynak lovakat küldött ajándékba a káptalan; pénzéhez 20 forintot kért kölcsön Oroszlán és Jakab zsidóktól. A király viszonzásul 62 forint adóleengedésben részesítette a káptalant.[7]) 1527-ben 12 ló vásárlását és adóban való befizetését rótta rá a király a káptalanra, amit szegénysége miatt nem tudott teljesíteni, azért könyörgő követséget küldött a királyhoz.[8]) 1528-ban újabb terhet rótt a király a káptalanra, hogy jövödelmének 20%-át fizesse be a nádor, vagy a prímás és egri püspök kezéhez; amit keservesen panaszkodva teljesített 100 forint lefizetésével.[9]) 1528-ban kecskédi tizedjövödelmét zálogosította el nagybaráti Ravasz Andrásnak 40 forintért, hogy királyi adóját le tudja fizetni; 1529-ben pedig adófizetésre Győri Ambrustól kért kölcsön 6 forintot.[10]) Ez adatok jellemezte helyzetben szinte ijesztő teherként nehezedett rá a királynak nyujtandó 400 forintnyi kölcsön, ami alól kitérni egyáltalában nem tudott. Ez összeg előteremtése céljából 1 darab ezüst szentségmutatót zálogosított el 100 forintért Thurzó Elleknek, több egyházi ezüst edényt pedig 300 forintért Héderváry Istvánnak, miket csak a következő évben váltott vissza.[11]) A király a kölcsönt a következő években részint adóleengedéssel, részint kősó kiutalásával fizette vissza.[12]) Az 1529. esztendő rendkívüli csapást mért a káptalanra, mikor Lamberg Kristóf várkapitány a törökök elől menekülve felgyújtotta a várost. A templom minden drága felszerelésével együtt, a kanonokok házai is leégtek. Minden mozgó vagyonuk veszendőbe ment. A káptalan menekülése közben hiteles helyi pecsétjét is elvesztette, helyette 1531 március 29-én Brünnben kiadott királyi rendelet alapján készíttetett Pozsonyban újat.[13]) A káptalan anyagi romlását nemcsak a törökök és háborúk segítették előre, hanem a Bakits testvérek és Török Bálint foglalása is, melyekről már fentebb szóltunk.

Ez időkben az egyes kanonokok jövödelméről a következő példákat említjük meg: Győri Balázs őrkanonok

[6]) U. o. 314. 530. l.
[7]) U. o. 158. 169. l.
[8]) U. o. 742. l.
[9]) II. Szám. k. 11. l.
[10]) U. o. 19. 21. 26. l.
[11]) U. o. 18. 20. 21. l.
[12]) U. o. 45—6. l.
[13]) U. o. 129. l. — 2. Cth. 41. sz.

jövödelme 1507-ben 20 arany dukát = 24 arany.[14]) Sárospataky Menyhért 1517—20-ban évi jövödelmét 19—20 forintért vette bérbe maga a káptalan, és egyúttal fizette helyettesét, aki a karban és heti misézésben teendőit elvégezte, amiért szintén 6—8 forintot számíthatunk fel: így évi jövödelmét 28, legfeljebb 30 forintra becsülhetjük.[15]) Mivel azonban Sárospataky veszprémi kanonok is volt, és sohasem tartózkodott Győrött, azért a káptalani szabályok értelmében a természetbeli járandóságokból nem részesedett: így jövödelme kevesebb volt, mint a helybenlakóké. Tehát ez az adat nem nyujt kellő tájékoztatást kérdésünkre. 1516-ban a számadók által kiosztott és egyesekre jutó készpénzjövödelem 33 forintot és 16 dénárt tett ki.[16]) 1543—7-ben Szerechenyi Sixtus nem felszentelt pap kanonok félévi jövödelme $8^1/_2$ forint, 1 arany és 11 bécsi dénár volt, amit a káptalan félve adott ki neki, nehogy ekkora összeg lelki kárára szolgáljon a fiatal embernek.[17]) 1526-ban Gerliczy Gergely kanonoknak napi megélhetésére társai 20 forint segítséget adtak,[18]) ami annak a jele, hogy igen szegény viszonyok között éltek a kanonokok.

A káptalan anyagi helyzetét és az egyes kanonokok jövödelmét jellemzi a mohácsi csata után történt elszámolás. A számadókönyv azt írja, hogy a király eleste után már többé semmi reménye nem maradt a magyar népnek, mindenki futásra, menekülésre készült. Ebben a bizonytalanságban a káptalani számadók is előhozták a kezükben levő pénzt, és a káptalan tagjai között egyik részét kiosztották, hogy minden eshetőségre készen legyenek. Egyik zacskóban $77^1/_2$ forintot és 15 dénárt adtak elő hitványabb folyópénzben. A másik zacskóban ugyanily pénzben 106 forintot. A harmadikban jó pénzben 58 forintot és 35 dénárt; a negyedikben szintén jó pénzben 105 forintot. Különböző hátralékokból befolyt a számadók kezéhez, amiről szintén most számoltak le: az egyik zacskóból $28^1/_2$ forintot, 15 dénárt hitványabb pénzből; a másikból ugyanilyen pénzben 24 forintot; a harmadikból $32^1/_2$ forintot szintén ily pénznemből; a negyedikből 100 forintot régebbi pénzből, ami a Szent

[14]) Hazai okmt. 2, 391—4. ll. — Győri kápt. m. lvt. 1. Cth.

[15]) U. o. I. Szám. k. 385. 417. 423. 446. 470. 482, 493, 507, 514. ll.

[16]) U. o. 1516. év adatai.

[17]) L. a kanonokok névsorában.

[18]) I. Szám. k. 695. l.

Ferenc-kápolna jövödelméből jött össze; az ötödikből 68 forintot német pénzből (de moneta alemanica). Négy kisebb zacskóból is előhoztak különböző jó pénznemekből $78^1/_2$ forintot.

A jó pénzből 27 kanonoknak jutott 10—10 forint; a számadóknak fáradságukért külön 3—3 forint és 30—30 dénár. A maradékot a templom javára tartották vissza. Kisasszony ünnepén a hitványabb rézpénzen (moneta cuprea) is megosztozkodtak: 300 forintból 28 kanonoknak jutott 20—20 forint, a számadóknak még külön 6—6 forint. A maradékot ebből is a székesegyház számára tették félre.[19])

A 16. század második felében sem javult a kanonokok anyagi helyzete. Fehérvár eleste után állandóan itt portyáztak, raboltak, gyujtogattak a török csapatok: minden falu elnéptelenedett, minden birtok pusztulóban volt. Teljes nyomorúságra juttatta a káptalant Győrnek 1594-ben bekövetkezett eleste. Ez év husvétján még annyira biztonságban volt Győr, hogy Forgách Ferenc veszprémi püspök 2 láda templomi kincsét ide küldte a sekrestyében való megőrzésre. Az elismerő írást a feltámadási ünnepség után adta ki a káptalan az átvett kincsekről.[20]) De hamarosan futnia kellett a közeledő török elől. Bécsbe, onnét Sopronba menekült. Vitte magával templomi kincseit, levéltárát, melyeket később Kőszegre mentett át. Sinán basa hatalmába kerítette az erős és bevehetetlennek tartott várat.

Az 1597. évi 39. t.-c. rendes rezidenciát adott a káptalannak Sopronban, felhatalmazta hiteleshelyi működésének folytatására is. 1598-ban Győr ismét a király kezére jutott; a káptalan azonnal kérte birtokának, földesuri jogának, székhelyének visszaállítását, valamint polgárai házának visszaadását is. A király Mátyás főherczegnek, az pedig a prímásnak adta ki a káptalan folyamodását. A prímás véleményadásra a királyi tanácsot szólította fel, de a maga véleményét előre leadta: a győri káptalan kérése feltétlenül a legigazságosabb, azért a királytól kérni kell annak teljesítését, nehogy *a káptalan kizárása ürügyül szolgálion arra, hogy Győrt a magyar koronától teljesen elszakítsák.*[21]) A királyi tanács a prímás véleményét elfogadta és a király elé

[19]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 716. l.

[20]) Győri kápt. hit. h. lvt. V. felvall. jk. 285. l.

[21]) Akadémiai kézirattár: Történeti ívrét, 193. köt. 16. — Győri kápt. m. lvt. 14. T. 240—4. sz.

terjesztette. Az 1599. évi 42. t.-c. tényleg visszaadta a káptalannak Győrt mint székhelyét, jogait, polgárainak házait. A káptalan ennek alapján haladéktalanul felhívta polgárait a visszatérésre, házaik, házhelyeik elfoglalására, illetőleg jogaik bejelentésére. A visszatérőkről és jelentkezőkről részletesen tanuskodik a győri telekjegyzőkönyvhöz csatolt jegyzék.[22]) A káptalan maga nem térhetett vissza: házai részben romokban hevertek, részben a várőrség birtokában voltak. Payr Sándor azt állítja, hogy Kuthassy János, majd Pethe Márton püspökkel egyetemben a káptalan több mint 20 évet töltött Sopronban. Okiratainkból ennyi időt nem tudunk megállapítani.[23]) Széchenyi György püspök 1683-ban azt írja a káptalannak, hogy a török időben 14, sőt több évet töltöttek a kanonokok Sopronban.[24]) Ez az adat közelebb jár az igazsághoz. Bizonyos, hogy a káptalan 1594-ben husvétkor még Győrött volt, — az is bizonyos, hogy 1606-ban már ismét itt volt. Azt hisszük, nem tévedünk, ha visszatérésüket kapcsolatba hozzuk a Bocskay-felkelés soproni hullámával. A felkelés idején Sopron külvárosa a tűzvész martaléka lett, már pedig legnagyobb részt itt voltak azok az oltárjavadalmas házak, melyek a földönfutóvá lett káptalant ideiglenes szállással látták el. Javadalmi házaik pusztulásával legfeljebb magánházban helyezkedhettek volna el a belvárosban, vagy a ferencesek kolostorában.

A számadókönyvekbe az 1600—1605. évek adatait utólag másoltatta bele, — de ez időtől fogva ismét rendesen vezették e könyveket. Így a soproni tartózkodásra csak 12 év jut. Altabak János dékánkanonok már 1601-ben Győrré jött;[25]) a többiek azonban csak később, lassankint jöhettek vissza, amint lakásról tudtak gondoskodni. Valószínű mégis, hogy — mikor a káptalan Győrött már hivatalosan működött — 1606 után is maradtak még egyes kanonokok Sopronban. Ez években még találkozunk a számadókönyvben csomagolásra, ládákra, költözködésre elszámolt kiadásokkal. 1606 után egy-két évvel azonban már az egész káptalan Győrött volt.

A Sopronban való tartózkodás idején is, onnét való visszatérés után is, a 17. század első felében szegény anyagi viszonyok között éltek a káptalan tagjai. 1605-ben

[22]) Győrvárosi lvt. 1567. évi telekkönyvhöz csatolt jegyzék.
[23]) A soproni evang. egyházközség tört. I., 11. l.
[24]) Győri kápt. m. lvt. 7. Cth. 453. sz.
[25]) U. o. III. Szám. k. 121. l.

Pethe Márton püspök a vasvári prépostta kinevezett Chemetey István győri stallumát nem töltötte be, hanem a káptalannak adta annak jövödelmét avval a megokolással, hogy Győrnek Sinán basa által történt elfoglalása és több éves pusztítása miatt jövödelme annyira megfogyatkozott, hogy alig tud megélni.[26])

Ebből érthető meg Lépes Bálint tinnini püspök, aradi prépost és győri őrkanonok kérése, aki Mátyás főherceghez fordult segítségért, mert végső szükségben volt, és még élete fenntartására szükséges dolgai is hiányoztak. A püspökség jövödelméből kért, mert néhai Pethe Márton után ő végezte a püspöki istentiszteletet, és prédikált a püspöki napokon. A szónoknak pedig tiszteledij jár.[27])

1623-ban egy-egy kanonok a kilenced- és tizedgabona árával együtt 57 forintot és 78 dénárt, továbbá 48 imperiális tallért, 15 vas- vagyis dupla tallért kapott. Az imperiális tallér ez időben 1 forint 20 krajcárnak, a vas- vagyis dupla tallér 2 forintnak felelt meg.[28]) 1648-ban tűzvész pusztította a káptalan házait. Baranyai Forrás Péter seniorkanonok házával együtt a káptalani pecsét is elpusztult; február 16-án Pozsonyban újat készittetett helyette 3 forint 75 dénár költséggel.[29]) Ennyi anyagi kár után megérthetjük őket, hogy 1649-ben 450 forintot kellett a káptalannak kölcsönkérnie Zichy István győri vicegenerálistól; majd meg Fesser Farkastól újabb 150 forintot.[30]) A század vége felé sem javult az anyagi helyzet: 1660-ban 101 forintot és 70 dénárt tett ki az osztalék; ezenkívül jutott 21 forint *a kontrabont*-ból; továbbá kősó, sajt, bors, sertés.[31]) A püspök úgy segített a kanonokok anyagi helyzetén, hogy 7—9 stallumot töltött csak be. Széchenyi György püspök 1684-ben a pápóci prépostság jövödelmét adta át ideiglenesen a káptalannak jobb megélhetésére. Tényleg bírta is 1700-ig.[32])

A kanonokok közül többen a vidéken plébániát is adminisztráltak, és annak jövödelmét is élvezték.

[26]) U. o. 6. Cth. 264. sz.

[27]) Orsz. lvtár: Acta Ecclesiastica, Fasc. 70. nr. 78.

[28]) Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1623—1644. évek adatai.

[29]) U. o. 398. l.

[30]) U. o. 1649. máj. 15. feljegyzés.

[31]) U. o. IV. Szám. k. 1660. év adatai.

[32]) U. o. 7. Cth. 495. sz. — V. Szám. k. 262. l. — Pápóci prépostság oklvt. 1. Tárca, 237. sz.

A káptalanba bekebelezett szentadálberti és pápóci prépostságok haszonélvezői sokkal nagyobb javadalommal bírtak; valamint a nagyprépost, aki ötödöt, az olvasókanonok, aki tizedet, az éneklőkanonok, aki duplát kapott a quartából és tizedből — szintén több jövödelemhez jutottak; később az őrkanonok is, aki Balony jövedelmét élvezte.

A szórványos adatok, melyek mindig korlátozott időre vonatkoznak, nem nyujtanak alapot arra, hogy egy-egy kanonok valóságos jövödelmét századonkint meg tudnók állapítani.

A 18. században erősen javultak a gazdasági viszonyok; a jobbágyság felszabadulása, quarta és tized elvesztése után a rendes, belterjes gazdálkodás pótolta ki a veszteséget. A földreform, vagyonváltság megcsonkította a káptalan jövödelmét; többet ártott azonban az állami különböző értékpapirok megsemmisülése, mely a törzsvagyont egy csapásra eltüntette. Az 1872. évi Can. Visitatio, és annak alapján a legújabb káptalani Statutum is 1131 forint = 2262 pengőben állapítja meg a kanonok rendes jövödelmét.

VIII. A káptalan hadi terhei.

Igen természetes dolog, hogy földbirtokai és jövödelmei arányában jelentékeny országos terhek is nehezedtek a káptalanra. A királyi adózásról, melyet szintén országos törvények szabályoztak, nem akarunk szólni. Az egyházi terhek mértékét nem ismerjük. A mai értelemben vett kegyúri teherről csak a legújabb időben eshetik szó, — de a földesúr gondjai közé tartozott a templom megépítése, fenntartása, a plébánosok javadalmazása; az iskola építése; mikor már e kultúrtényezőkről szólni lehetett. Győrött a székesegyház gyakori átépítése, felszerelése számottevő áldozatot kívánt a káptalantól is. Legjelentékenyebb terhe volt a katonaállítás, és a rendkívüli háborús adók fizetése. Erről akarunk valamelyes mozaikképet megrajzolni a 15. század végétől a 18. század első negyedéig, a török és kuruc háborúk korából. Korábbi időről nincsenek részletes adataink; a későbbi idők általános képe ismeretes a különböző hadtörténelmi munkákból. A katonaállítás kötelezettségét különböző idők törvényei különböző módon határozták meg. A teher alapját és mértékét a telkek, házak és jobbágyok száma alkotta. A törvény mindig névleg felsorolta azokat a világi és egyházi nagybirtokosokat, akik teljes bandériumot tartoztak kiállítani. II. Ulászlónak 1492. évi I. dekretuma a 20. cikkelyben meghatározta, hogy az egész bandérium 400 emberből áll, és pedig felerészben gyalogosokból. Az 1498. évi 20., 21. t.-c. szerint 1000 lovas alkotott egész bandériumot. A győri káptalan birtokviszonyai a török háborúk idejében távolról sem voltak alkalmasak egész bandérium kiállítására. A hivatkozott 1498. évi 20. t.-c., mely felsorolja a bandérium kiállítására kötelezett egyházi javadalmasokat, a győri káptalant nem is említi fel. Az általános törvények voltak rá nézve is kötelezők: annyi lovast kellett hadba küldenie, ahány kanonok tagja volt; továbbá minden tiz jobbágy után is egy felszerelt lovast; dézsma címén pedig 100 forint jövödelem után 5 lovast állított ki. A káptalan tagjai és más egyháziak maguk helyet másokat tartoztak küldeni.[1]) Egy lovas elmaradá-

[1]) 1523. évi 19. 42. t.-c. — 1542. évi 34. t.-c. 1543. évi 15. t.-c. — 1515. évi 17. 22. t.-c.

sáért 16 darab aranyat, 1 gyalogos elmaradásáért pedig 10 forintot fizetett büntetésül a nagyjavadalmas.[2]) II. Ulászló idejében az 1500. évi 22. t.-c. bandérium- és katonaállítás tekintetében Zsigmond és V. László rendelkezéseit ismételte meg. Zsigmond király 1433. évi V. dekretumának 2. cikkelyében úgy rendelkezett, hogy 33 jobbágy után 1 lovast, 100 jobbágy után 3 lovast állítanak ki a földesurak. V. László 1454. évi dekretumának 4. cikkelyében pedig azt parancsolta, hogy a földesurak, akár világiak, akár egyháziak, 100 jobbágy után 4 felszerelt lovast és 2 gyalogost állítanak ki puzdrával, pajzzsal, kópjával. Az egész megyéből egy kapitányt küldenek. 1528 táján a káptalanra 50 lovas kiállítását rótták rá a királyi rendelkezések.[3])

A 16. század a török ellen folytatott háborúk kora, melyben a káptalanra is állandó terhet jelentett a zsoldos csapat kiállítása, felszerelése és eltartása. Igaz, hogy a zsoldos feszerelésének és eltartásának költségét a káptalan is jó részben áthárította jobbágyaira, mint a többi földesúr; de az is igaz, hogy a jobbágyok e nagy megterhelése mellett a földesúr elesett egyéb jövedelmétől, melyet az Urbárium rendje szerint a jobbágyok nem tudtak beszolgáltatni. Győr városánál láttuk, hogy a hidfőnél levő őrségnek fával való ellátása miatt a káptalan a rendes cenzust kénytelen volt a polgárságnak elengedni.

A pórlázadás idejében, 1514-ben június végén szállt táborba Győrffy István kapitány a káptalan zsoldosaival. A táborozás helyét nem jelöli meg okiratunk. A táborozás nem sokáig tartott; a káptalan meghagyta a kapitánynak, hogy a 3 hónapi zsoldra felvett 90 forintból a maradékot saját évi díjára számolja el. Táborozás alkalmával rendes évi fizetésén felül külön tábori zsoldot is húzott a kapitány.[4])

A káptalan zsoldosai különböző években 6—10—12 lovasból állottak, akiknek élelmezésére havonkint 3—3 forintot, zsoldjára félévenkint 7 forintot adott; de ezenfelül bort is küldött számukra a táborba.[5]) Ez a fizetés megfelelt a törvény rendelkezéseinek. Az 1552. évi 13. t.-c. szerint ugyanis a lovasoknak egy hónapra 3 forint 20 dénár, a gyalogosoknak 2 magyar forint járt. Akiket

[2]) 1454. évi 11. t.-c.
[3]) Egyháztört. Eml. I, 423. l.
[4]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 339—40. 356. 358. ll.
[5]) U. o. 355. 369. 606. ll.

egész évre fogadott fel a katonaállításra kötelezett földesúr, azokkal a körülmények szerint szabadon egyezkedhetett; de háború idején azoknak is havi 2 forintjuk járt ki.

Nagyobb készülődéseket tett a káptalan 1521-ben, mikor a török nagy erővel vonult fel Nándorfehérvár ostromára. Érdemes mindenek előtt feljegyeznünk, hogy a győri káptalan közvetítette a német császár és a magyar király között folytatott levelezést. A győri vár fekvése alkalmas volt a budai és bécsi intéző körök között folyó érintkezés lebonyolítására. A császárnak Győrré küldött leveleit Budára, Mohácsra, Pécsre továbbította a káptalan a király kezéhez; a király leveleit pedig Bécsbe juttatta el. A fuvarosoknak a levélváltás idején 8 forint 45 dénárt fizetett ki.[6])

Zsoldosok toborzása okából messze földre küldte el embereit. Nagyszemű Benedeket Nyitrára, Kajáry István és Szanyi Mihály kanonokokat a zalamegyei káptalani birtokokra, Zsidre, Tótiba küldte. Pathy Mihály kanonok személyesen kereste fel Pinney Antal zsoldoskapitányt a káptalan komoly üzenetével, hogy »*készüljön a halálra*«, szálljon hadba; zsoldos csapatával haladéktalanul jelenjék meg a király táborában. A zsoldosok Pázmándon gyülekeztek, hol július 20-án meg is szemlélte őket a káptalan. Ekkor már külön levélben sürgette a király a zsoldosok megérkezését.[7]) Kötelességén felül nagyobb hazafias áldozatot is hozott a káptalan az ország szorongatott helyzetében: ágyuk vontatására új szerszámokkal és 3 nyereggel felszerelt 6 lovat küldött a királynak. A lovaknak Budára való felszállítása 22 forint 20 dénárba került.[8]) Ugyanekkor Balbi Jeromos pozsonyi prépost útján oly különleges terhet is rótt a király a győri káptalanra, ami eddig szokatlan dolog volt: fuvaroskocsik, vagyis mai néven *kocsipark* kiállítására kötelezte. E szolgálatáért azonban 1523-ban 100 forint értékű kősót utalt ki számára a szolnoki sókamarából.[9]) Nándorfehérvár két hónapig ellenállt a törökök

[6]) U. o. 542—3. l.

[7]) U. o. 358—9. 540—1. 518. ll.

[8]) U. o. 540. l.

[9]) U. o. 1521. aug. 3. Item sabbato die in festo inventionis corporis S. Stephani prothomartyris reverendo domino Alberto preposito cathedrali et magistro Johanni de Thur euntibus ad regiam Majestatem in negotio vecturarum per quendam Balbum prepositum Posoniensem imponendarum, — pro expensis dati

ostromának. More Mihály parancsnok árulóvá lett, a török táborba szökött. Oláh Balázs hadnagy, aki a parancsnokságot átvette, többször visszautasította a feladásra szóló ajánlatot; de augusztus 29-én, mikor legénysége már 72 emberre apadt le, ezek is sebesültek voltak, szabad elvonulás feltétele mellett megnyitotta a vár kapuit.[10]) A király Tolnára rendelte a bandériumokat, zsoldosokat, de a főurak viszálykodása miatt a felmentő sereg nem érkezett meg; tehát a győri káptalan zsoldosai sem vettek részt a vár védelmében, illetőleg felmentésében. — 1523-ban Poky Boldizsár és Niczky Ferenc kapitányok vezetése alatt ismét táborban volt a káptalan lovas és gyalogos zsoldos katonasága. Zsoldra és élelmezésre felvett 228 forintról 1524 január 15-én számoltak le a kapitányok.[11]) Ez alkalommal új zászlót is készíttetett a káptalan lovascsapata részére, melyre saját nevét és jelvényeit is ráfestette 3 forint 35 dénár költséggel.[12]) 1525. év tavaszán, nagybőjt 4. vasárnapjának hetében Miklós kamarás által sürgető levelet küldött a király a káptalannak is, hogy a *végső veszedelemre* jutott *jajczai* várhoz küldje minél előbb zsoldosait.[13]) A jajczai őrség 1525 március hó utolsó napjaiban követséget küldött Budára, mely megindító módon írta le az őrség szenvedését. Frangepán Kristóf vezérlete alatt tényleg le is küldte a király és az országtanács a felmentő sereget Jajczához. Frangepán június 7-én 4000 gyalogossal és 2000 lovassal átkelt a Száván. Az elébe 16.000 emberrel jövő boszniai basával az ütközetet elkerülte, június 15-én bevonult Jajcza várába, — őrséget, élelmet, pénzt, hadiszereket hozva magával. Jajcza így mentve volt.[14])

sunt flor. 15. — U. o. 601. l. 1523. Item eodem die (in Vigilia Penthecostes) magistro Martino de Wiz ad Zolnok pro salibus centum florenorum per regiam Majestatem Capitulo datis propter servitium curruum Kochi in expeditione Nándoralbensi factum et exhibitum, misso et destinato, pro expensis dedimus flor. 12. — U. o. 604. l. 1523. 10. junii: Feria quarta ante octavam Corporis Christi vectori salium 18c. S. Petri de Pesth per duos currus partium inferiorum in Zolnok per regiam Majestatem capitulo datorum de civitate Pesthiensi hoc ad Jaurinum delatorum solvimus flor. 8.

10) Szilágyi S. Magyar nemzet tört. 4. köt. 430. l.

11) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 632. l.

12) U. o. 606. l.

13) U. o. 661. l.

14) Szilágyi S.: Magyar nemzet tört. 4. köt. 457—8. l.

E felmentő seregben kellett lennie a káptalani zsoldos csapatnak is.

Az 1525. évi rákosi országgyűlésen a köznemesség elhatározta, hogy mivel a király nem teljesítette kérését, Keresztelő Szent János napján Hatvanban országgyűlést tart, melyre mindenki fegyveresen tartozik megjelenni. A gyűlésre elment a király is, az országnagyok is.[15]) A győri káptalan 20 huszárt küldött, akiknek költségére 120 forintot adott;[16]) egyúttal 219 forint háborús adóját is beszolgáltatta.[17])

Az 1525—6. évben nagyméretű előkészületeket, lázas munkát látunk a káptalannál is a török ellen tervezett döntő hadjáratra, mely a szerencsétlen kimenetelű mohácsi ütközetben Magyarországot a töröknek szolgáltatta ki 150 éves rabságra. Az általános készülődéshez tartozott az is, hogy a székesegyház ezüst edényeit Bánfy Zsigmond és András királyi megbízottak kezéhez szolgáltatta az országos költségek fedezésére.[18]) A vármegye a hadipénzek beszedésére a csornai prépostot választotta meg, akinek kezéhez a győri káptalan is a megyei bandérium költségére Esztergethő György szolgabíró útján $146^1/_2$ forintot adott át.[19]) A közös költségek viselése címén még külön 200 forinttal rótta meg a király a káptalant, amit a királyi adószedő be is hajtott rajta.[20]) A részletes készülődés folyamán Nagy Jánost szerződtette zsoldos csapatának kapitányául, kinek rendelkezésére nagyobb összegű pénzt adott át.[21]) Paghy Mihály kanonokot Nezsiderbe küldte zsoldosok fogadására.[22]) A zsoldosok felügyeletére Pesthy Pál kanonokot választotta meg és küldte ki, akinek különböző ruhákra 9 forint értékű posztót, zászlókészítésre 16 rőf gyolcsot szolgáltatott át.[23]) E kanonok volt tulajdonképpen a zsoldoscsapat élelmezője; az ő kezéhez adta a káp-

[15]) U. o.

[16]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 667. l.

[17]) U. o. 670. 674. 679. 688. ll. — Az adó összege 169 forint 26 dénár volt.

[18]) U. o. 709. l.

[19]) U. o. 707. l.

[20]) U. o. 706—7. l.

[21]) U. o. 704. l.

[22]) U. o. 705. l.

[23]) U. o. 705—8. l. Győr vidékéről csak egy koroncói nemessel találkozunk a káptalan katonái között: Koroncói Dénessel. (Dionysius de Coronco).

talan a szükséges pénzt, ruhát, élelmet. Kívüle még a kántorkanonok (Ludányi Péter), az adalberti prépost (Leteney János), Körmendy Ferenc és Olaszkay Benedek mesterkanonok is résztvettek a hadjáratban. Készpénzben 1596 forintot vett át Pesthy Pál kanonok a katonák zsoldjára és élelmére; a kanonokok költségére külön 605 forintot. A gyalogosok számára új zászlót készíttetett, melyre 2 forint költséggel ráfestette jelvényeit. Bécsből fegyvereket hozatott; kocsikat készíttetett, melyeket láncokkal, kötelekkel szereltetett fel. E kocsik vitték a zsoldosokat kísérő kanonokokat, szállították a ruhát, sarut, lisztet, zsírt, sót, főzelékféléket, vasneműeket, sátrakat, zabot. A győri jobbágypolgárok Bécsből hozattak fegyvereket 188 forintnyi adóval. A háború rövid tartamát eléggé jelzi az a körülmény, hogy a hadból visszatérő kanonokok az elvitt 605 forintból 370 forintot visszahoztak.[24])

Az itt elsorolt terheken felül még igen sok költségébe került a káptalannak e török háború. A számadó kanonokok részletesen felsorolják a háború elejétől a szerencsétlen mohácsi csatáig történt kiadásokat. Mivel a hadi'történelemre és az akkori hadifelszerelésre vonatkozólag sok érdekes adatot foglalnak magukban e feljegyzések, nagyobb részletességgel számolunk mi is be róluk.

A káptalani tagok előkészületére és kocsiik átjavítására a városbíró kezéhez 18 dénárt adtunk. A kocsisnak, aki Bécsből fegyvereket hozott, 2 forintot, a szabónak a gyalogosok zászlójának elkészítéseért a régi, értéktelenebb folyópénzből 1 forintot adtunk. A gyalogosok kapitányainak Szent Anna napján az értéktelenebb pénzből (de vili moneta) 40 forintot fizettünk ki; ruhájukra külön 10 forintot. Körmendy Ferenc kanonoknak fegyverre 1 forintot. Nagyasszony napján (In festo Marie Magne) a gyalogosok fizetésére 755 forintot fizettünk ki. Eddigi kiadásunk ezzel már 1247 forintra emelkedett. Márton papnak, a kanonokok kiszolgálójának hadi célra 6 forintot adtunk át. Az őrkanonok kocsijának javítására 2 forintot költöttünk. Egyéb kocsik javítására, szíjakkal való felszerelésére György szíjgyártónak 12, majd ismét 23 dénárt fizettünk. Cipők és saruk készítéséért a vargáknak régi pénzben 4 és $^1/_2$ forintot és 6 dénárt fizettünk. Antal kocsisnak kocsirúd-készítésért 50 dénárt adtunk, de a hozzávaló fát Borsos Elektől 18 dénárért szereztük meg. Ugyancsak Antal készített az

[24]) U. o. 705—6. 710—16. ll.

egyik kocsira saráglyát (Scharagleya) és fölibe tetőt 25 dénárért. A kocsik javításán idősb Kalmár Tamás díjtalanul dolgozott, de egy tengely vételére 25 dénárt adtunk neki. A kovácsoknak a kocsik felvasalásáért $2^1/_2$ forintot, borravalóra $^1/_2$ forintot adtunk. Vida kovácsnak számlája szerint régi pénzben $2^1/_2$ forintot fizettünk. Korláth a tőle vett kötelekért $2^1/_2$ forintot, 34 dénárt, Kalmár Benedek szintén kötelekért 2 forintot és 40 dénárt, Kalmár Mihály egy tengelyért 16 dénárt kapott. Péter szabónak a háborúba menő kanonokok ruhájáért 32 forintot és 40 dénárt fizettünk; a gyalogosok zászlójának jelvényekkel való ellátásáért a festőnek 2 forintot adtunk. Buga szabónak a fedőlapokért (talán sátorlapok) 1 forintot adtunk. A városbírónak a cseheknek ajándékozott borért 32 forintot, kereskedőknek szintén borért 8 dénárt fizettünk. Kalmár Bálint a tőle vásárolt vasért és 16 rőf gyolcsért régi pénzben 13 forintot kapott. Kalmár Mátyásnak sátorért jó pénzben 3 forintot adtunk. Benedek kocsikészítőnek munkadíjul 25 dénárt fizettünk. Posztómetsző özvegyének egy vég posztóért jó pénzben 8 forintot adtunk. Kalla György háborús szükségletre 3 forintért zabot adott. Hat darab kősóért hadiszükségletre $2^1/_2$ forintot és 23 dénárt adtunk ki. Lisztért és hozzávaló edény javításáért 23 dénárt fizettünk. Főzelékfélét ismételten 42 dénárért vettünk. A hadjáratban résztvevő kanonokoknak, az éneklőkanonoknak, szentadalberti prépostnak, Körmendy Ferencnek és Olaszkay Benedeknek hitványabb folyópénzben 500 forintot, jó pénzben 5 forintot adtunk, majd ismét hitványabb pénzben 100 forintot, akik visszahoztak 320 forintot jó pénzben, és még 5 forintot jó pénzben és 2 forintot régi pénzben.

Mindezek előteremtésére a kápolna (Szentháromság-kápolna) pénzéből jó és hitványabb pénzben elvettünk 3 forintot; Bálint kereskedőtől váltottunk hitványabb pénzre 300 forintot, Benedek kereskedőtől szintén 300 forintot kértünk, a posztómetsző özvegvétől is 300 forintot azon feltétel mellett, hogy amig a jelenben folvó rézpénz használatban van, ily pénznemben fizetjük visszza, ha pedig forgalomból kimegy e régebbi pénz, akkor egyenlő értékű német pénzben fizetjük vissza.

Eme költségek fedezésére Szentpál, a két Ecs és Mesterfalva 150 forintot adtak régi pénzben, a káptalan többi falui 205 forintot régi pénzben és 14 rézdénárt.

Mezánvi Lukácsnak, aki a király ünnepén (talán Szent István napján) még a káptalan megbízásából cseheket vezetett Budára, 2 forintot adtunk.

A mohácsi csatavesztés után az üldözés hevében menekülő királyi embereknek különböző ajándékokat küldött a káptalan. Horváth Fülöpnek, ki ez ajándékokat kézbesítette, a számadó 1 forintot és 2 dénárt adott. Lovasokat is fogadott, akik különböző útakon őrt álltak a városon kívül, hogy a török közeledését jelentsék, akiknek Szentkereszt ünnepének előző napján (szeptember 13.) régi pénzből 6 forintot fizettek ki. Mivel azonban hamarosan nem közeledett a török, ezt az őrséget megszüntette a káptalan.[25]) János király, megválasztása után, azonnal hozzálátott a hadikészülődéshez, melynek céljára 12 lovat, ezek mellé vezetőt kért tábo.ába a káptalantól, és egyúttal ezeknek 3 havi ellátását is követelte.[26]) Alig hódolt meg Győr Ferdinándnak, az is pénzt kér hadi céljaira: 400 forintot kért kölcsön. A törökök előnyomulása védelemre késztette a királyt, a védelem pedig áldozatot követelt a földesuraktól és más javadalmasaktól. Az 1537. évi pozsonyi országgyűlés 15. t.-cikke az egyházi nagyjavadalmasok tizedjövödelmének felét követelte; a 17. t.-c. pedig a plébánosoktól, káplánoktól és oltárjavadalmasoktól 3 forintot kívánt.[27])

A győri káptalan anyagi erejének romlásával már kevesebb emberrel szerepel a zsoldosokat kiállító földesurak között. 1542-ben Zalay Tamás kapitány vezetése alatt 6 lovast állított ki és küldött a táborba, akik június—szeptember hónapokra vették fel zsoldjukat.[28]) Ez időben indította Ferdinánd Joachim herceget erős haddal Buda ostromára. Bizonyára ide csatlakozott a káptalan zsoldos katonasága is.[29]) A következő, 1543. évben szeptember közepén 40 ezer emberből álló hatalmas hadsereget vont össze Ferdinánd Győr alatt. A táborban voltak: Zrinyi Miklós, Báthory András, Verbőczy Imre, Bakits Péter. Igaz ugyan, hogy e sereg jó részben csehekből, morvákból és az örökös tartományokban toborzott zsoldosokból állott, — de alig hiányozhattak a helybeli püspöki és káptalani zsoldosok közülük. A nagy had feloszlott, csak 10 ezer ember maradt és vesztegelt tovább itt.[30]) 1550-ben Cseszneky János kapitány vezetése alatt küldte a káptalan zsoldosait a királyi táborba, Pápára,

[25]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 710—16. ll.
[26]) U. o. 742. l.
[27]) Egyháztört. Eml. 3, 126. l.
[28]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 274—80 l.
[29]) Szilágyi S. i. m. 5. 234. l.
[30]) U. o. 5. 245. l.

Nádasdy főkapitány vezérlése alá. Csapatszemlére Velykey Márk nagyprépost is megjelent szeptember 27-én.[31]) 1552-ben Móric szász herceg vesztegelt Győr alatt az Eger ostroma alkalmával dúló török háború alatt; — de arról nem szólnak okirataink, hogy a magyar zsoldosok csatlakoztak volna. Eger felszabadulásának hírére Móric herceg hadával ki is ment az országból.[32]) Az 1566-ban kiújuló nagy török háború idején Miksa király Győr alá vonta össze hadait, hogy Bécset fedezze. Ő maga augusztus 15-én jött a győri táborba Ferdinánd főherceggel; 40 ezer gyalogos, 32 ezer lovas felett tartottak szemlét.[33]) A nagy sereg nem mozdult, — de Győrnek óriási kárt okozott: az idegen zsoldosok gondatlanságából tűz ütött ki a táborban, Győrnek nagyobb része leégett. A tűzvész 1575-ben megismétlődött, a törökök Győrnek egyik külvárosát felgyújtották; 1577-ben pedig nyilt csatában megverték a várőrséget, sok halottat hagyva hátra, foglyokkal mentek vissza Fehérvárra.[34])

A század közepén túl a káptalan fegyvereseivel már alig vehetett részt a haza védelmében. Már 1549—50-ben Győrmegyének egyik része hódoltsági terület volt;[35]) a káptalan birtokai a töröknek adóztak. Mátyás főherceg 1594-ben Esztergom ostromát abbanhagyva, Győrré vonult vissza, innét pedig, a törökök közeledtével Szigetközbe. Győrt Hardegg Nándor főkapitány lázongó őrsége kényszerítésére kénytelen volt feladni. A káptalan mindenét itt hagyta, legszükségesebb dolgaival, egyházi kincseivel elmenekült. Ekkor már annyi egyházi birtok volt hódoltsági területen, hogy Dunántúlon az egyházi nagyjavadalmasok alig tudtak katonát küldeni a király táborába. Az 1595. évi 14. t.-c. már csak általánosságban mondta ki, hogy az apátok, prépostok, káptalanok, oltárjavadalmasok, nagyobb javadalmasok, kilenced-, tized- és tizenhatodbirtokosok tehetségük szerint állítsanak katonát. Győr eleste alkalmával Győrmegye annnyira tönkrement, hogy 1609-ben nem akadt még benne adózó lakosság. Az 1596—1604. évek adóösszeírásában mindig elpusztultnak (desolata) említik a megyét. A szomorú állapotokat legjobban jellemzi a következő tudósítás: Mivel-

[31]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 106—7. l.

[32]) Szilágyi S. i. m. 5. 328. l.

[33]) U. o. 368. l.

[34]) Takáts S.: Rajzok a török világból 1. 341. l. 316 ember vesztette életét, 160 esett rabul — Zelting főkapitány hibájából.

[35]) Szilágyi S. i. m. 5. 257. l.

hogy Győrmegyébe, mióta fogva Isten keresztény kezekbe adta Győrt, még igen kevesen jöttek meg nemes uraimból, a parasztságiak is igen kevesek, akik megjöttek, ide Győrmegyébe lakni, mert amit egy esztendőben építenek, azt más esztendőben a németek és vallonok pusztítják el.[36]) Sopronról 1604-ben azt írják: Ami kicsiny vármegyénk most csak 16 faluból áll; annak is harmada puszta, a többi közt van olyan, melyben csak 6—7 ház van.[37]) Ilyen állapotban találta a káptalan a 17. század elején birtokait, mikor Sopronból visszatért. Mosonmegyei birtoka és tizedjövödelme után 1601-ben mégis 4 lovast szerelt fel, és küldött táborba Domján István vezetése alatt. A királyi tábor ez időben Mosonmegyében volt.[38]) Ekkor kezdődött a *hosszúnak* nevezett török háború (1597—1604), melyre a király is minden erejével rákészült.

Mikor kissé csendesebb idők következtek szerencsétlen országunkra, a vagyoni viszonyoknak megfelelően újból megállapították a földesurak katonaállítási kötelezettségét. 1626-ban a káptalan tagjaira a következő terhet rótták ki: az erdélyi püspök, aki győri kanonok és pápóci prépost (csikamadéfalvi Szentandrássy István) 3 lovast állít; a szerémi püspök mint győri őrkanonok (Nagyfalvy Gergely) 2 lovast állít; a szentadalberti prépost és kanonok (Altabak János) 2 lovast állít; a bakonybéli apát és rábaközi főesperes (Baksay István) 2 lovast állít; a pilisi apát és komáromi főesperes (Fülei Farkas Tamás) 1 lovast állít; a locsmándi főesperes (Pozsgay Mátyás) 1 lovast állít; a pápai főesperes (Baranyay Forrás Péter) 1 lovast állít.[39]) A káptalan többi tagjáról nincs szó, még a nagyprépostról sem, tehát azok nem tudtak haditerhet viselni.

Nagyobb arányú katonaállítással csak a 17. század végén, 1683—87. években találkozunk, mikor az egyesült magyar-német csapatok döntő tusájukat vívták a törökkel, és lassankint kiszorították az országból. Kecskeméty Mihály kanonok vezetése alatt szálltak táborba a káptatalan zsoldosai. A patonai váracska kis őrsége is felvonult a döntő hadjáratra. Kecskeméty Mihály saját lován teljesített katonai szolgálatot. A háborúra fordított kiadásról nincsenek részletes adataink; feljegyzéseink-

[36]) Hadtört. Közlemények, 1896., 225. l.
[37]) U. o. és Szilágyi S. i. m. 5. 535. l.
[38]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 6. 7. 15. l.
[39]) U. o. 4. Téka, 1361. sz.

ben csak 300 forint költséget találunk.[40]) A háborús költségek között nem soroltuk fel azt a sok királyi rendes és rendkívüli adót, amit évről-évre az országgyűlés és király vetett ki az egyes portákra, és amit a királyi adószedők közvetlenül hajtottak be; sem azt az adót, amit a vármegyék szedtek bandériumaik költségeire, melyekhez birtokai arányában a káptalan is hozzájárult. Egyes esetekben különleges kötelezettséget is rótt a káptalanra a hazafiúi gond, országvédelem: 1640-ben a jobbágyközségek által befizetett 50 forintnyi földesuri adót Pozsonyvármegye kezéhez küldte, az érsekújvári vár munkálataira.[41]) Érsekújvárt Várday Pál prímás építtette ki erősséggé, várrá, Esztergomnak 1543-ban történt eleste után.[42]) Saját költségén őrséget is tartott benne; halála után a király kezére került a vár. — 1664-ben Lippay György prímás felhívására a Kanizsát ostromló Zrinyi Miklósnak küldött a káptalan élelmiszereket.[43])

A török háború letűnése, a töröknek az országból való kiverése után nem sokáig tartott a békés idő, mert Rákóczi Ferenc kurucháborúja ismét sok anyagi bajt zúdított az országra. E háború alatt nem találkozunk a káptalan törvényes haditerheivel, de annál több sarcról emlékeznek meg okirataink. Majd a német, majd a kuruc csapatok sarcolták meg a káptalan faluit, adó alá vetették gabona- és bortizedjövödelmét, ha ugyan teljesen el nem kobozták. Heister, Lonberg, Starhemberg, Leffenholz és Bruckenthal császári generálisoknak is ajándék, állatváltságdíj és a jobbágyok védelme címén 1704—9. években 418 forintot és 67 dénárt fizetett a káptalan.[44]) Nem volt különbség kuruc és labanc között, a háború jogán mindegyik sarcolt ott, ahol tudott.

A kurucok több mint 1400 forint sarcot vetettek ki a káptalanra: a többek között Pethő György kapitány Lébénybe ruhára való posztót, karmazsin csizmákat, aranyos és ezüstöt vitézi öveket, 4 pár rókamálypremet követelt magának. Vak Bottyán generális a védenyi, lozsi, visi, pottendorfi és sokorói bordézsma váltsága fejében három izben, összesen 1200 forintot hajtott be katonái számára a káptalanon. Flórián kapitány Nagybarátira

40) U. o. V. Szám. k. 219. 256. 544—6. ll.
41) U. o. IV. Szám. k. 208. l.
42) Török János: Magyarország primása. 167. l.
43) Győri kápt. m. lvt. 7. Cth. 335. sz.
44) U. o. V. Szám. k. 491—4. 496. 507—8. 519—20. ll.

karmazsin csizmákat vitetett ki magának. Máskor dohányt, bort, élelmet követeltek a káptalantól.[45])

Ezek a nem törvényes terhek néha súlyosabbak voltak az országgyűlés által a földesurakra rótt adóterheknél. A kurucokat sokszor a nyomorúság kényszerítette a sarcolásra ott is, ahol jó barátokat talált. A győri káptalan tagjai között is voltak jeles kurucbarátok.[46]) A császári generálisok sem nézték, hogy császár- vagy kurucpárti urasággal, faluval van-e dolguk: amire szükségük volt, vitték. Katonáik idegen nemzetiségűek voltak, akik a magyar ember baját-jaját nem hallották, nem értették, nem is törődtek vele.

A háborús terhek közé tartozott a zsoldosok vezetésére fogadott kapitány költsége. E kapitányok többnyire a szegényebb nemesek sorából kerültek ki, akiknek a katonáskodásban, fegyverforgatásban gyakorlatuk volt. Okirataink névleg a következőket sorolják fel:

1513. *Babonay Zsigmondot,*[47]) akivel a mesterfai káptalani birtok leírásánál már találkoztunk. Mesterfát 1507-ben zálogosította el 700 forintért a káptalannak.

1514—1519. *Nemes Gewrffy Istvánt.*[48])

1521. *Pynnyey Antalt,*[49]) akinek a szanyi határban rétje volt, melyet 1512-ben 30 forintért adott el Teke Mihály szanyi lakosnak; a vági határban is volt rétje, melyet 1513-ban adott el a Fekete-családnak 37 forintért.[50])

1521. *Izbek Jánost,* a gyalogosok kapitányát.[51])

1523—4. *Poky Boldizsárt és Niczky Ferencet.*[52])

1526. *Nagy Jánost,* a gyalogosok kapitányát.[53])

1526. *Mezányi Lukácsot,* aki a cseh zsoldosokat vezette fel Budára.

1542. *Zalay Tamást.*[54])

1550. *Cseszneky Jánost,* a lovasok kapitányát.[55])

[45]) U. o. 506—9. 512—3. 519. ll.

[46]) Erről a kanonokok névsoránál szólunk.

[47]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 316. l.

[48]) U. o. 339—40. 344—46. 358. 363. 365—6. 369. 374. 380—1. 460—69. ll.

[49]) U. o. 538—9. l. és Győri püsp. lvt. A. Capsa, 17. Fasc. 13. sz. — B. Capsa, 8. Fasc.

[50]) I. Szám. k. 541. l.

[51]) U. o.

[52]) U. o. 606. 632. l.

[53]) U. o. 704. 707. l.

[54]) U. o. II. Szám. k. 274. 276. 278—9—80. ll.

[55]) U. o. III. Szám. k. 107. l.

1601. *Domján Istvánt,* a lovasok kapitányát.[56])

A 17. század elején még *Benkovich Pétert* ismerjük, aki később győrmegyei alispán lett.[57])

1683—7. évi harcokban *Kecskemétv Mihály* kanonok vezette a káptalan zsoldosait.

Ismerjük még *Alapi Benedeket,* kinek buzogányát a székesegyházi kincstár **őrzi.**

Más nevet nem sorolnak fel ismert okirataink.

Még néhány adat áll okiratainkból rendelkezésünkre, melyek a káptalan haditerheiről tudósítanak bennünket, és amelyet kiegészítésül itt felsorolunk. 1526-ban Szent Margit ünnepe (június 10) előtt $146^1/_2$ forintot fizetett a káptalan a csornai prépost kezéhez, a győrmegyei bandérium költségeire.[58]) Ugyancsak ez évben a Boldogságos Szűz látogatásának (július 2) nyolcada előtt királyi adó címén 200 forintot rótt le.[59]) 1529-ben ismét 123 forint királyi adóval rótták meg, amit csak kölcsönből tudott összeszedni.[60]) Ez adózás a török háború folyása alatt a 17. században is nyomta a káptalant: 1545-ben I. Rákóczi György erdélyi fejedelem ellen katonatoborzásra 299 forintot és 60 dénárt fizetett a káptalan az esztergomi érsek kezéhez. De ezt az összeget csak részletekben fizette le 1644 október 4-től 1645 januárig.[61]) 1648-ban a pozsonyi diéta rendelkezése szerint királyi adóban 45 forintot, a mosonmegyei bandérium költségeire pedig 17 forint 50 dénárt fizetett le.[62])

---

[56]) U. o. 6. l.

[57]) Győri Szemle 1938. évi I. szám. Szabady Béla értekezése. 24. l.

[58]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 707. l.

[59]) U. o. 706. l.

[60]) U. o. III. Szám. k. 28. l.

[61]) U. o. IV. Szám. k. 320. l.

[62]) U. o. 399. l.

IX. Káptalani terhek vendégek fogadásakor a 16. és 17. században.

Amit e fejezetben le akarunk írni, nem tartozik ugyan szorosan a káptalan történetéhez, mégis összefügg anyagi terheivel; és annyi kultúrtörténeti dolgot tartalmaz, hogy megírásra érdemesnek gondoltuk.

Királyok, főurak Szent István ideje óta igen gyakran fordultak meg Győrött, itt menedéket is kerestek; békekötést eszközöltek, küldöttségeket fogadtak, országgyűlést tartottak: de a 16. századig nem a káptalan volt a vendégfogadó gazda, azért e látogatások nem ékelődnek bele a káptalan életébe. Csak arról az időről akarunk szólni, mikor a püspökök nem tartózkodtak Győrött, így minden vendégfogadás a káptalan mint földesúr és mint előkelő egyházi testület költségén ment végbe.

A 16. és 17. században, a török háborúk korában mozgalmas élet folyt a győri várban. Miután erős kőfallal vették körül a várost, a püspöki várat fellegvárrá építették ki, nemcsak Felsődunántúlnak, hanem a császárvárosnak és Ausztriának is védőbástyává lett a törökök ellen. Mint feltétlenül védett helyet gyakran látogatták királyok, főhercegek, nádorok, országbírók, pápai és királyi követek, főkapitányok, püspökök, főurak akár hadviselési, akár politikai okokból. A győri püspökök a keszői, rákosi, szombathelyi várban, vagy a királyi udvarban tartózkodtak, mióta palotájukat fellegvárrá építették át, megszálló kisebb palotájuk pedig 1529-ben leégett. Így a vendégfogadás kötelessége a káptalanra hárult. Okirataink a nagy vendégek elszállásolásáról — egy esetet kivéve — nem emlékeznek meg. Talán a főkapitány fogadta őket a fellegvárban, vagy a királyi táborban nyertek elhelyezést, egy esetben a városbírónál. A kanonokok házai nem is voltak alkalmasak a nagy uri vendégek befogadására. Az élelmezés, a szokásos ajándékküldés azonban mindig a káptalan feladatához tartozott. A város polgáraira nem róttak terhet e látogatások, sőt inkább alkalmul szolgáltak különböző pártfogók megszerzésére és kiváltságok kieszközlésére. Csak a kiválóbb és jórészben ismeretlen látogatásokról akarunk megemlékezni.

1497 január havában II. Ulászló király jött Győrré. A káptalan nagy előkészületeket tett a király fogadá-

sára: különböző halakat, vadakat, borjukat rendelt meg.[1]) Okmányunk e királylátogatás okát nem mondja meg, egyéb történeti kútfőinkben sem találjuk meg. Ráth Károly említi, hogy 1496-ban Szombathelyen és Sopronban járt a király, de győri látogatásáról nem tud. Azt állítja, hogy ez évet Budán töltötte.[2]) Lehet, e városokból visszatérve jött Győrré és Győrön keresztül ment vissza Budára.

1499-ben ismét Győrré készült a király december havában; a káptalan előre gondoskodott is fogadásáról; értékes halakat vásárolt, négy éjjelen át őríztette e halakat. Okiratunkból nem tudjuk megállapítani, hogy tényleg itt volt-e a király? Ha ide jött is, csak átutazóban lehetett, mert a vendéglátásra szóló előkészület kevés költséget emésztett fel.[3])

1523-ban Szent Mihály napján II. Lajos király feleségével, Mária királynéval együtt Győrött tartózkodott; innét Soprononon keresztül Németújhelyre utazott, hogy Ferdinánd főherceggel, a császár és a lengyel király követeivel tárgyaljon a magyarországi belső zavarok megszüntetéséről és a törökök ellen indítandó had-

[1]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 95. l. Feria 5. ante octavam Epiphaniarum Domini domino Zentkirályi de Vas pro piscibus emendis ad adventum regium dedimus flor. 2. et den. 10. Eodem die Emerico literato de Jaurino tunc autem Comiti Capituli Jauriensis ad eundum propter adventum regium pro feris acquirendis dedimus flor. 2.

Eodem die (Fabiani et Sebastiani), pro vitulis emendis pro adventu regio carnificibus ad Óvár euntibus dedimus flor. 2. Eodem die Emerico literato Comiti eunti pro piscibus ad Feyertho pro expensis dedimus den. reg. 15.

In profesto Fabiani et Sebastiani martiris Emerico de Abargatha eunti ad Vas pro piscibus dedimus den. reg. 24. Et eidem prius dederamus 16 reg. pro expensis.

Feria 4. post Sebastiani, hominibus, qui duxerant pisces de Feyertho et feras de Pathona regie Majestati, ad vocem decani Ollárj dedimus flor $1^1/_2$. Et hominibus de Pathona, qui duxerant cervos in curribus et.... premium quoddam eorum dedimus flor. 1. hoc est venatoribus.

[2]) Ráth Károly: A magyar királyok hadjáratai, utazásai és tartózkodási helyei. 260. l.

[3]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 52. l. Item pro adventu regis et aliorum dominorum pisces empti sunt flor. 3, den. 36. Et euidam famulo quattuor noctibus eosdem pisces eustodienti dati sunt den. 12.

járatról.[4]) — Kíséretében voltak: Szalkay László egri püspök, királyi kancellár, a pilisi apát, az egri prépost, Vilmos királyi titkár, Brodarich Mátyás királyi udvarnok, Bornemissza János és Szàki Péter főnemesek. A káptalan ajándékkal kedveskedett mindenkinek: a királynak és Szalkay kancellárnak egy-egy ökröt ajánlott fel; a királynénak aranyozott ezüst serleget, melyet 36 forint 20 dénárért Budán vetetett; a királyi titkárnak, írnokoknak, a kancellár iskolásainak és Brodarich Mátyásnak 90 dénár értékű bort küldött; Bornemissza Jánosnak 20 dénár értékű finom gyümölcsöt; Szàki Péternek 24 dénár árú finom bort és kenyeret.[5])

Néhány nappal a király távozása után a pápa követe, egyik római bíbornok érkezett Győrré, és a király után Sopronba utazott; akinek halat, csirkéket, kacsákat ajándékozott a káptalan. — Bizonyára országos ügyben, talán a török hadjárat miatt, kereste sürgősen a királyt. Nevét okiratunk nem mondja meg.[6])

1527-ben, a mohácsi gyászos csata után II. Lajos király özvegye, Mária királyné óvári várába utazván

[4]) Monument. Vatic. Series II, Tom. I. Bevezetés.

[5]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 611—12. l. In adventu regis et regine ad Jaurinum sunt oblata secundum eorundem status exigentia. — In festo divi Michaelis archangeli domini Capitulares regi Ludovico pro munere obtulerunt unum bovem, regine vero unum ciphum, argenteum deauratum. Cancellario regio Ladislao Zalkano Agriensi episcopo similiter unum bovem: qui oves empti sunt flor. 9. — Item abbati de Pilis, prepósito agriensi et Guilhelmo secretariis regiis, scribis et scolaribus domini Cancellarii et Bordach aulico regio misimus diversa vina pro den. 90. Item magnifico Bornemissza Joanni misimus fructus diversos optimosque pro den. 28 emptos. — Item magnifico de Zaak misimus muneralia, ut puta, vina optima, panesque bonos pro den. 23. — Item secundo die post divi Mattei apost. M. Franciscus de Pazman et Joannes Ettwes missi a Capitulo Budam pro emendo et comparando chipho argenteo vulgo Kupa, reginali Majestati offerendo, nos divisores de commissione eiusdem Capituli dedimus eisdem fl. 40, qui transeuntes emerunt unum fl. 36. den. 20., pecuniarumque remanentias exposuerunt preter fl. 3. quos reportaverunt, quorum 1 solvimus vectori eorundem ducenti et reducenti.

[6]) U. o. I. Szám. k. 612. Item Cardinali de Urbe et legato de latere misso ad Jaurinum venienti eunti post regem Sopronium misimus pisces flor. $1^1/_2$ emptos, ancas, pullos den. 60, et vina peroptima den. 36.

hosszabb tartózkodásra, Győrön ment keresztül, mely alkalommal a káptalan ajándékkal kedveskedett neki: halat, kacsát, kappant, kenyeret, bort ajánlott fel.[7]) Ferdinánd király, Győr meghódolása után azonnal, 1527 augusztus havában Győrré jött, itt fogadta a káptalan és polgárság hódolatát; a várat német őrséggel erősítette meg. A király kísérete számára a káptalan bort ajánlott fel.[8])

1528 elején ismét nagyobb kísérettel jött Ferdinánd Győrré; és pedig Esztergomból visszajövet tért be ide; a káptalan nagyprépostja elébe utazott. Kíséretében találjuk: Thurzó Eleket, Szelestey Miklóst, Ládonyi Miklóst, Choron Andrást, Chaby Istvánt, és több nemes urat, akiket ez alkalommal szintén különböző ajándékokkal tisztelt meg a káptalan.[9])

Ugyanebben az időben tartózkodott a győri várban egy ismeretlen nevű német püspök is; akiről nem tudjuk, hogy a király kíséretéhez tartozott-e, vagy politikai küldetésben, vagy magánügyben járt-e Győrött.[10])

[7]) U. o. 752. l. Regine Marie consorti condam Ludovici regis secundo die festi Elisabeth obtulimus munera, demptis piscibus, et vino, ancos anniculos, panes, cappones flor. $1^1/_2$, den. 42. Vinum erat de vinea Capelle de Ech.

[8]) U. o. 746. l. Michaeli Pathy pro precio vini, quod ab eodem comparavimus tempore adventus serenissimi principis Ferdinandi propter dominos cum eo existentes, dedimus flor. 1, cruc. 17. — A bor árának kifizetése Kisasszonynap előtt történt utólag, tehát a király látogatásának augusztusban kellett történnie. Ráth Károly i. m. 289. l. augusztus 13—14-re teszi a király győri tartózkodását.

[9]) U. o. 738. 756—7. l. Item secundo die Valentini (febr. 14) ad adventum regis Ferdinandi serenissimi principis comparavimus quartalia avenarum 33 flor. 11 den., vien. 100. — Quibusdam hominibus, qui importaverunt in domum Philippi, dedimus bibalia den. 8. — Vectori, qui duxit dominum prepositum ad regiam Majestatem ad Strigonium, dedimus flor. 1. — Item ad adventum regis comparavimus pisces flor. 6, et panes similiter flor. 1. — Item ad adventum prelatorum et baronum comparavimus pisces flor. 2, den. 20. — Feria 2. sequenti (post Oculi) remanentiam vini, quod comparavimus propter adventum dominorum prelatorum et baronum cum rege, a Christofore Posthometzew, fecimus educillari per cruciforos 4, et habuimus ex eodem flor. $1^1/_2$, den. 25. — Ráth Károly i. m. 293. a király győri tartózkodást márc. 2-re teszi.

[10]) U. o.

Ferdinánd uralkodásának vége felé ismét megfordult Győrött; talán az erődítési munkálatokat tekintette meg; vagy a török ellen készülő nagyobb hadművelet ügyében időzött itt.[11])

1566-ban Miksa király testvérével, Ferdinánd főherceggel Bécsen, Pozsonyon át Győrré, a győri táborba jött szeptember 24-én. Kíséretében és a győri tábor tisztjei között sok hazai és külföldi előkelőség látta ekkor Győrt. Ekkor nem a káptalan, hanem Nádasdy Tamásné küldött a táborba remek gyümölcs-ajándékot. Ádám deák, aki a gyümölcsöt hozta, azt írta a nádornénak, hogy az urak elragadtatással nézték a pompás gyümölcsöt. A király a gyümölcs felét önmaga vitte be házába, és igen dicsérte. A ferrarai herceg is elvitte a maga részét. Harrach gróf kijelentette, hogy sem Magyarországból, sem másnemű országból nem kél olyan jeles gyümölcs, mint te nagyságodtól, oly igen jó major legyen a te nagyságod.[12]) Miksa október 29-én Bécsbe indult, tehetetlenül nézte, mint veszi meg Szolimán szultán Zrinyi Miklóstól Szigetvárat, Perláf basa Kerecsényi Lászlótól Gyula várát.

1594-ben Mátyás főherceg fordult meg Győrött ismételten, itt haditanácsot is tartott, — de a török közeledésekor magára hagyta a győri várat —, hadával elvonult Győr alól. A vár visszavétele után 1598-ban október elején, majd 1604-ben ismét a győri várban találjuk őt.

Királyokkal, fejedelmekkel többé nem találkozunk Győr látogatói között, — kivéve Szobieszky János lengyel királyt, aki Bécs felszabadítása után Győrré jött, és a várat megtekintette. A 17. század folyamán gyakran említik okirataink a főhercegek nevét, Mátyását, Rudolfét, Ernőét, — akik a király nevében a győri várőrséggel rendelkeztek, — de nem tartózkodtak itt.

[11]) U. o. 8. T. 1734. sz. A győri káptalan 1569. előtt folyamodott Miksa királyhoz, hogy az éléstárul lefoglalt székesegyházat, és sütőházzá átalakított iskolát adja vissza; amit atyja, Ferdinánd *utolsó győri látogatásakor* megígért. — 1567-ben már volt a káptalannak iskolája, tehát e folyamodás Miksa uralkodása elején történhetett. — Ráth Károly i. m. 306. l. mondja, hogy Ferdinánd 6 évi távollét után 1563-ban Pozsonyba jött, hol 3 hónapot töltött. — Innét könnyen lerándulhatott Győrré a vár kiépítésének megtekintésére.

[12]) Takáts Sándor: Rajzok a törökvilágból III, 360. l. — Magyar Nagyasszonyok, 32. l.

Különböző előkelőségek látogatása, vagy Győrön átutazása igen gyakori eset mind a két században. Találkozunk felsővidéki, erdélyi, dunántúli főurakkal, nemesekkel, katonákkal, akik országos vagy magánküldetésben jártak itt. Csak az általánosan ismert nevek közül említünk meg néhányat. 1496-ban Karácsony táján az ország nádora jött Győrré nagyobb kísérettel, akiknek élelmére 1 borjut, lovaiknak zabot ajándékozott a káptalan.[13]) A nádor útjának célját okiratunk nem mondja meg. 1499-ben Kanizsay László, majd György tartózkodott a városban, akiknek szintén ajándékkal kedveskedett a káptalan.[14]) A Kanizsayak a szomszédos Ikrény földesurai voltak, azért közelebbi érdek fűzte őket Győrhöz és vidékéhez. — 1502-ben Marcaltői Miklós részesült Győrött vendéglátásban.[15])

1514 július végén Szentgyörgyi Péter grófot látta vendégül az olvasókanonok; a káptalan 43 dénár értékű ajándékkal kedveskedett a hatalmas főúrnak.[16]) 1516-ban ápril közepe táján petróczi Henczelffy István országbírói és tótországi ítélőmester fordult meg Győrött — és fogadta a káptalan ajándékát.[17]) — 1518-ban Gosztonyi János püspök és a káptalan között fennforgó peres ügy békés elintézésére Bakócz Tamás prímás helynökét, segédpüspökét, Nyásy Dömötör santoriani felszentelt püspököt küldte Győrré; aki Győrből a káptalan küldötteivel együtt Budára ment kocsin a prímáshoz, és onnét ugyancsak kocsin Esztergomba.[18]) A kérdéses peres ügy a város békéjét forgatta fel, mert a püspök fegyveres erővel bizonyos földterületeket foglalt el, a káptalan jobbágyait megkárosította. A békés elintézés megtörtént. — 1518-ban augusztus 9-én Amade István és Konde Mihály nemes urak tartózkodtak Győrött, több nemes úr társaságában. Okiratunk itt sem jelöli

[13]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 39. l. A borju és zab ára: 2 frt. 25 den.

[14]) U. o. 40. 56. l. Ladislao de Kanizsa pro honore vinum et pisces den. 41. — Kanizsay Györgynek 48 den. értékű ajándékot adott.

[15]) U. o. 36. l. Nicolao de Marczaltő pulliculas et vinum misit Capitulum den. 29.

[16]) U. o. 342. l.

[17]) U. o. 384. l. Domino Stephano Henczelffy prothonotario exceptis donis per dominum decanum nomine Capituli oblatis, exposuimus pro vino et panibus den. 71.

[18]) U. o. 447. l.

meg ez urak itt való tartózkodásának okát, célját. — Ugyancsak 1518-ban, Úrnap nyolcada alatt a nagynevű Werbőczy István jött Győrré Gosztonyi János püspök társaságában. Innét Széchy Tamáshoz utaztak, de június vége felé ismét Győrré jöttek vissza. A káptalan mind a két alkalommal ajándékot küldött Werbőczynek.[19])

1521-ben Mátyás (Baráti) vránai perjel járt nagyobb kísérettel Győrött, akinek a szomszédos nyuli határban birtokrésze és tizedszedési joga volt. A káptalan nagyobb értékű ajándékot ajánlott fel neki: 1 borjut, halakat, libákat, csirkéket, kenyeret, bort, — lovainak pedig zabot. A bort 44 dénárért, a kenyeret 200 bécsi dénárért, a borjut 28 dénárért vette.[20]) 1521-ben fordult meg Győrött Szatmári György pécsi püspök, aki nagyobb kísérettel Hainburgba ment Mária, II. Lajos menyasszonya elé. Mária eddig hajón jött, itt fogadta a magyar küldöttség. A káptalan a Győrön átmenő küldöttség számára jelentékeny élelmiszer-ajándékot adott.[21])

1524 elején Tamás bíbornok, pápai rendkívüli követ jött Győrré Bernát királyi titkár és mások kíséretében.[22]) De Vio Tamás gaetai bíbornokérsek volt e látogató, aki egy időben mint külön pápai követ működött Magyarországon Burgio Antal báró világi diplomatával

[19]) U. o. I. Szám. k. 444—5. l. Domino Stephano Werbewczy, quum huc venerat cum Rssmo dom. nostro ad Thomam Széchy profecturus pro muneribus avena, pullis et vino exposuimus den. 83. — Item prefata feria 3. (ante Joannis Baptist.) Stephano Werbewczy revertenti cum domino Rssmo a Thoma Széchy pro muneribus exposuimus den. octingentos.

[20]) U. o. 535. l.

[21]) U. o. 536. l. Reverendissimo dno Georgio episcopo Quinqueecclesiensi obtulimus muneralia, videlicet vitulos sex, pullos, pisces tok, anserulos et avenam cum uno curro, panes similiter cum curru, et unum vas vini, continens tinas 16, quod emimus a m. Nicolao de Baboth flor. 12, den. 25. — Feria 5. post festum b. Barnabe apost. pro emendis piscibus Rssmo dno Georgio Quinqueeccl. pro munere dedimus fl. 3, den. 36. Pro panibus solvimus den. 25. vien. 2.

[22]) U. o. 620. l. In dominica Sexagesima Rssmo Thome Cardinale legato de latere Capitulum pro muneralibus misit pisces peroptimos flor. 1, den 70., libones albos den. 38, et suis prosternariis dedimus flor 1, den. 25. — Bernát királyi titkárnak 8 den. értékű bort, 35 den. értékű halat.

együtt.[23]) — Ugyanezen év december havában ismét egy római bíbornokkal találkozunk Győrött, aki a veszprémi püspök (Várday Pál) társaságában érkezett ide, és Budára igyekezett a királyhoz. A káptalan mindkettőjüknek élelmiszer-ajándékot adott.[24]) — 1524 január elején és 1526-ban nagyhéten Drágfi Jánost vendégelte meg a káptalan Győrött.[25]) — 1525-ben Túróczy Miklós királyi személynök járt itt és vette igénybe a káptalan vendéglátását.[26]) — 1526 február elején Fekete Mihály, II. Lajos főlovászmestere utazott Győrön át, mikor is a káptalan őt gyümölccsel és borral vendégelte meg, lovainak pedig zabot küldött.[27]) 1528-ban a nagyheti szertartások végzésére a káptalan az esztergomi segédpüspököt hívta meg, akinek költségét, fuvardíját megtérítette.[28]) Valószínűleg Tasnádi Tamás saloni felszentelt püspök volt ez, akit Kollányi csak 1516—22. években ismer esztergomi kanonoknak.[29]) — 1528-ban Thurzó Elek nádor Pünkösdkor is, Nagyboldogasszony ünnepén is átutazott Győrön. — 1529-ben feleségével együtt itt pihent meg Budára vívő útjában. Mindegyik alkalommal kiváló

[23]) Fraknói V. Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római Szentszékkel. II, 331—333. l.

[24]) Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 653. l. Item sabbato ante dominicam 3. Adventus domini Rssmo Cardinali de Urbe venienti et versus Budam ad regiam Majestatem transeunti excommissione Capituli misimus muneralia: pisces peroptimos, libones, 4 quartalia avenarum ac bona vina empta flor. 3, den. 30. — Item eodem die Rssmo Wesprimiensi episcopo dictum Cardinalem comitanti similiter ex commissione Capituli misimus muneralia: capones, volucres, libones, leporem, vina bona et 2 quartalia avenarum, empta flor. 2, den. 70, vien. 4.

[25]) U. o. 619. 696. l. Magnifico Joanni Drágfi misimus peroptima vina den. 30, pisces bonos et magnos. — Feria 4. (post Ramispalmarum) magnifico dno Joanni Drágfi misimus muneralia, videlicet unum juvencum flor. 1, den. 70, sex pintas vini den. 72, ac equis suis 2 quartalium avenas flor. 2.

[26]) U. o. 682. l. Egregio Nicolao Truci prothonotario, aliter personali nomine Capituli misimus muneralia: videlicet bonos pisces, libones, equis suis foenum, avenam flor. 2, den. 25.

[27]) U. o. 690. l.

[28]) U. o. 758. l. Dedimus expensas ad viam, et quamdiu hic fuit, fecimus expensas ad eum flor. $1^1/_2$, den. 30, vien. 1. Vectori, qui reduxit eum Strigonium, dedimus den. 80.

[29]) Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok. 129. l.

figyelemben részesítette őt a káptalan.[30]) — Ugyanebben az évben szállt meg itt enyingi Török Bálint, aki különben a szomszédos pápai vár kapitánya, és a gönyüi birtok ura volt; többször is megfordult Győrött, és nem jött mindig vendéglátásra.[31])

Itt utazott át 1528-ban Henckel János, kassai plébános, Mária királyné udvari káplánja, akit Óvárra rendelt magához a királyné. A káptalan őt is megvendégelte.[32]) — 1528 december elején Perényi Péter erdélyi vajda időzött Győrött. A káptalan őt is megajándékozta. Jövetelének és itt tartózkodásának célját okiratunk nem említi.[33]) — 1534-ben januárban (Pál fordulása után) Szalay János és Chobor Gáspár előkelő urak időztek Győrött —, és élvezték a káptalan vendéglátását.[34]) — 1535-ben János és Ferdinánd királyok között komolyabb tárgyalások folytak, hogy a szerencsétlen, darabokra tépet ország békéjét visszaadják; mely alkalommal a két király megbízott követei közül többen Győrön át utaztak, a várost és a várat is megtekintették. Ferdinánd követei közül február elején itt járt Gerendi Miklós erdélyi püspök, és Révay Ferenc királyi személynök. Május 5-én pedig János király követei, Werbőczy István és a kalocsai érsek utaztak keresztül.[35]) — 1538 augusztus

[30]) Kápt. m. lvt. II. Szám. k. 9. 13. 23. l. Magnifico domino Thurzoni obtulimus muneralia, pinta vina diversa, panes cerasa cancros, avenam — den. 97. — Die dominica post Assumptionem magnifico Thurzoni obtulimus munera, pinta vina bona, pruna damaschena, melones, panes. — Item eodem die (feria 6. ante Dominicam Oculi) magnifico domino Thurzoni, qui una cum charissima conjuge sua Budam proficiscebatur, obtulimus ipsis, nomine Capituli, munera diversa flor. 1, den. 10.

[31]) U. o. 16. l.

[32]) U. o. 10. l. Item feria 3. ante Margarethe virginis, domino Joanni Henkel plebano de Cassa, capellano reginalis Majestatis ex mandato dominorum de Capitulo obtulimus munera, pnta unum quartale de vitello, pullicutos, panes, fructus, bona vina, faciunt in toto den. 66.

[33]) U. o. 20. l. Feria 4. post Nicolai festum magnifico Petro de Pereni vaivode Transylvaniensi obtulimus muneralia pro den. 40.

[34]) U. o. 3. l.

[35]) U. o. II. Szám. k. 92—3. 99. ll. Eodem die (feria 4. in festo b. Gotthardi) oratoribus regis Joannis pro munere panes 200 cruciferos 50. — Item euidam jobbagioni nostro de Zentpál, qui portavit avenam ad Leben dno Stephano Werbwe-

elején Laczfy, másként Wajvodicz, október végén pedig a váci püspök tartózkodott Győrött.[36]) — 1539-ben januárban Nádasdy Tamással, a hatalmas főúrral, május elején pedig Majlath István erdélyi vajdával találkozunk Győrött.[37]) Október 27-én ismét Gerendi Miklós erdélyi püspököt találjuk itt.[38]) Ugyanebben az évben Batthyányi Orbán Bécsbe a királyhoz utazván, augusztus végén Győrön ment keresztül.[39]) A kisebb ajándékokat fel sem jegyzi okiratunk.

V. Károly császár követe, egy német püspök, szintén Győrön keresztül utazott Budára, János királyhoz.[40]) 1539-ben Pünkösd ünnepe után Újlaky Ferenc győri püspök jött le Pozsonyból, székhelyének, megyéjének megtekintésére. Fogadására nagy előkészületeket tett a káptalan, élelmiszerek és bor megszerzésével; Pannonhalmáról »*velumot*« kért, ami talán a mai *baldakin*-nak felelt meg. A káptalan tagjai közül kettőt Pozsonyba küldött elébe, négyet pedig Swl-ig küldött fogadására, hogy díszes kísérettel vonulhasson be Győrré.[41])

chy, pro vectura die dominico inter octavas Ascensionis Domini pro uno vase vini continente tinas 12, Rssmo domino Archiepiscopo Colocensi Cancellario, magnifico Stephano Werbwechy, commissariis serenissimi Joannis regis dono a domino lectore Paulo Nagywáthy emimus et solvimus precio flor. 12. — Item sabato inter octavas Ascensionis Domini commissariis serenissimi Joannis regis Stephano Werbwechy et archiepiscopo Bachien i per Franciscum Sárfy ducentos speciales pisces dono emimus fl. 1.

[36]) U. o. 172. 176. l.

[37]) U. o. 181. 192. l.

[38]) U. o. 203. l.

[39]) U. o. 180. l.

[40]) U. o. 199. l.

[41]) U. o. 193—l. l. Feria 2. sequenti (post Pentecosten) ad adventum Rssmi prelati nostri pulliculos et munerulas emimus den. 79. — Eodem die panes et cherasos pro muneralibus eidem domino prelato nostro nomine Capituli emimus den. 96. — Feria 3. sequenti domino preposito S. Adalberti et M. Stephano Wysy missis usque ad Posonium obviam Rssmo domino prelato nostro pro expensis dedimus den. 52, vien. 1. — Feria 4. sequenti domino Lectori et magistris Paulo Pápay, Vincentio Pásztori et Valentino Gyirmolth missis usque Swl obviam eidem domino prelato nostro, pro vectura dominorum curruum simul cum expensis dedimus flor. 1, den. 26. — Eodem die domino Custodi et magistro Jacobo Borhy euntibus ad Stum Martinum

1541-ben a vár kiépítésének megtekintésére kétszer is megfordult Győrött *Roggendorf*, a királyi hadak országos főkapitánya, nagybőjtben és júniusban. Itt fogadta a pápai kapitány jelentését is.[42])

1545-ban Busbeque I. Ferdinánd követe, konstantinápolyi útjában Győrön ment keresztül. Megemlékezik a káptalan jól berendezett vendéglőjéről; amelyik azért is nevezetes, mert azután az egész országban nem talált megszálló fogadót.[43]) — 1542-ben Bakits Pál és Péter, Nyáry Ferenc, Bánffy László tartózkodtak a győri várban. Ugyanebben az évben, keresztjáró napok körül, Báthory András jött Győrré, akit szintén a szokásos ajándékokkal tisztelt meg a káptalan.[44]) — 1544. és 1545-ben *Fels Lénárd* főkapitány járt Győrött, és fogadta el a káptalan vendéglátását.[45]) — 1551-ben Nádasdy Tamás Erdélybe utazóban Győrön ment keresztül, Kalmár Balázs bírónál szállt meg; a káptalan pedig borral és hallal kedveskedett neki.[46])

Győr visszafoglalása után, a világraszóló küzdelem színhelyének megtekintésére Miksa, Ferdinánd, Mátyás főhercegek és Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem jöttek Győrré.[47])

A 17. század folyamán talán a török hódoltsági terület megnagyobbodása miatt is kevesebb fejedelmi és főuri látogatást jegyeztek fel okirataink.

1611-ben gyimesi Forgách Ferenc gróf bíbornok, esztergomi érsek jött Győrré, akinek és kíséretének nagyobb élelmiszer-ajándékot adott a káptalan.[48])

pro petendo *velo* ad excipiendum Rssmum prelatum nostrum. Pro vectura dedimus den. 20. — Eodem die domino prelato vina muneralia in canteribus duximus den. 22, et vien. 2. Similiter tria vasa vinorum continentia tinas 44, eidem pro munera duximus.

[42]) U. o. 250. l.

[43]) Villányi Szaniszló: Győrvár és város helyrajza, erődítése a 16. 17. században, 29. l.

[44]) Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 250. 269. l.

[45]) U. o. 326. l. és III. Szám. k. 10. l. — Septimo dio Januario magnifico domino Leonardo Fels magistro curie ac consiliario totiusque exercitus Regie Majestatis in Hungaria capitaneo generali — emimus capones 1 den. 40., pyra et ova pro den. 27.

[46]) U. o. 118. l.

[47]) Mohl Antal: Győr eleste és visszavétele, 68. l.

[48]) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 36. l. 28. Junii. —

1613-ban a káptalan és bácsai jobbágyai peres ügyének elintézésére Pakay Vince királyi protonotarius járt Győrött, a ki a káptalan vendége volt.[49]) — 1625-ben Telegdy János kalocsai érsek, mint királyi megbízott, tartózkodott itt a püspök, káptalan, várparancsnok és város között húzódó viszálykodás elintézésére.[50])

Ezek a látogatások sokszor országos események kísérői voltak, melyek az ország más területén játszódtak le.

Ex commissione Capituli dedimus pro emendo uno vitulo fl. 3, item pro panibus vulgo *czipó* den. 32, et 13 pinta vini.

[49]) U. o. 3. Cth. 99. sz.

[50]) U. o. III. Szám. k. 146—7. l.

MÁSODIK RÉSZ.

A KANONOKOK NÉVSORA.

A névsor nem teljes, nem is tökéletes. Csak attól az időtől fogva találkozunk kanonokok nevével, melyben a káptalan hiteleshelyi működését megkezdte, és okiratokat adott ki: tehát a 11., 12. századból vagy egyáltalában nem, vagy csak kivételesen bukkanunk rá egy-egy kanonok nevére. A nyomtatásban megjelent okmánytárakban is sok hibát találunk: a másoló rosszul olvasta a neveket vagy az évszámot; így a különböző adatok egymásnak ellenmondanak. A pápai reservátiók korában nem egyszer történt meg, hogy a pápa is, a püspök is nevezett ki kanonokot ugyanarra a javadalomra, amelynek így egyszerre két birtokosa lett. Innét keletkeztek a gyakori javadalmi perek. Az is többször előfordult, hogy püspök, bíbornok élvezte egyik-másik kanonoki stallum jövödelmét. Ezeket a javadalom kommendátorának nevezték okirataink; de ugyanakkor a stallummal járó kötelességet a káptalan másik tagja végezte el a távollevő javadalmas helyett, — és e másik kanonok neve került bele egy-egy hiteleshelyi okiratba. Így ismét két olvasó- vagy éneklő, vagy őrkanonok nevével találkozunk ugyanabban az időben.

Az ellentéteket nem tudtuk mindig kiküszöbölni. Dolgozatunk célja és terjedelme nem engedi meg, hogy az egyes kanonokokról, családi viszonyaikról, működésükről részletes ismertetést adjunk, ahol az idevonatkozó adatok rendelkezésünkre állottak; legtöbb esetben részletes adataink hiányoznak. Azt is jelezzük, hogy a megnevezett évszámok csak annyit mondanak, hogy ezekben az években találkozunk okiratainkban az illető kanonok nevével.

A kanonokok névsorát elsőízben Telekessy István őrkanonok gyűjtötte össze Arca Noe című írásában a 17. század végén; ennek felhasználásával 1878-ban Szely Lajos kanonok írta össze a győri kanonokokat, és a kántorkanonok őrizete alatt tartott Liber Cantoralis-ba másoltatta bele; aki ez idő óta az újabban kinevezettek nevét belevezeti e könyvbe. Mi is hivatkozunk rá. Mi úgy a régi, mint újabb időből ismét több adattal tudtuk megbővíteni e névsort; e megbővítéssel adjuk közre.

12. és 13. századbeli kanonokok.

1116—1131. között *Ananiás,* aki II. István király udvarában teljesített szolgálatot.

(Wenzell: Árpádkori új okmt. 1, 18.)

1209—1216. *János.*

(Liber Cantoralis.)

1210—16. *Péter* őrkanonok.

(Wenzell i. m. 1, 100—105. 139. l. 6, 372. . — Fejér: C. D. III. 1. 150. l.)

1210—14. *Illés* (Eliás) dékán kanonok.

(Wenzell: 1, 100. l. 6, 372. l. Fejér: III. 1. 150. l.)

1210—16. *Vede* vagy *Bede* v. *Beda* kántorkanonok.

(Wenzell: 1, 105. 139—40. l.)

1210—14. *Kilián* nagyprépost.

(Wenzell: 1, 100. 6, 372. l. Fejér: C. D. III. 1. 150. l.)

1325-ben I. Károly Köcski Sándornak adományozta Kilián hajdani győri prépostnak Csatabér nevű birtokát. Ez az adat azért is érdekes, hogy okiratunk 100 év multával emlékezik meg egyik régi birtokosról abban az időben, mikor a birtokviszonyok még bizonytalanok voltak. De azt is megtudjuk belőle, hogy Kilián nagybirtokos, tehát előkelőbb családból származhatott.

(Hazai okmt. 3, 137. l.)

1210—26. *Benedek győri főesperes.*

(Fejér: C. D. III. 1. 105. l. Liber Cant.) Fejér 1224-ben győri prépostnak mondja, ami nyilván tévedés, mert ebben az időben Bulcsu a prépost.)

1210—14. *Jakab főesperes.*

(Wenzell: 1, 105. l. 6, 372. l. Fejér: C. D. III. 1. 150. l.)

1210. *Opus* kanonok, ki ez évben ölbői, szőllősi, katlui birtokrészeit, a sokorói hegyekben fekvő szőllőit, nagyszámú jobbágyát a pannonhalmi Szent Márton-egyháznak hagyta, ha fia nem születik, mert eddig csak leánya volt. Feleségéről külön gondoskodott.

Ez az adat tanusítja, hogy Opus előkelő, gazdag családból származott, — és feleséges pap volt.

(Wenzell: 1, 105. l.)

1210—14. *Felicián dékánkanonok.*

(Wenzell: 1, 105. 6. 372. l. Fejér: C. D. III. 1. 150. l.)

1214. *Péter főesperes.*

(Wenzell: 6, 372. — Fejér: III. 1. 150. l.)

1214. *Miklós kanonok.*

(U. o.)

1214. *Bereck kanonok.*

(U. o.)

1216—54. *Wirunto mester,* v. Wyrunko, v. Viruco 1216. dékán. 1245—54. győri főesperes.

(Wenzell: 1. 139—140. 182. l. — 2, 187. 254. l. 7, 125. 272. l. — Hazai okmt. 1, 25. l. Eszterházy János gr. Az Eszterházy-család és oldalágainak leirása. Okmt. 4. sz. okm.)

1216. *Teobald mesterkanonok.*

(Wenzell: 1, 139—40. l.)

1216. *Pethe kanonok,* a hospitalis ház mestere. Valószínű, hogy a Jánoslovagok hospitaléjának mestere.

(Wenzell: 1, 139—40. l.)

1216. *Tamás dékán-kanonok.*

(U. o.)

1216—31. *János dékán-kanonok.*

(U. o. és 283. l.)

1216 *Pál mester-kanonok.*

(U. o.)

1220—29. Demeter olvasókanonok.

(U. o. 171. l. — Liber Cant.)

1221—29. *Bulcs — Bulchu — Bulsu — Bulco* káptalani nagyprépost, II. Endre király kancellárja 1228—9. években, 1230. valószínűleg csanádi püspök.

(Wenzell: 1, 182. 188. 248. 250—2. 259. l. — Fejér C. D. VII. 2. 275. l.) Karácsonyi János: Váradi tüzpróba lajstrom. Archontologia aetatis regestri varadiensis 1228. és kk. ll.

1221—31. *Béda — Weda őrkanonok.*

(Wenzell: 1, 182. 283. l.)

1223—30. *Primus* v. *Primogenitus* alszerpap, káptalani nagyprépost. IX. Gergely pápa meghagyta káplánjának, Egyednek, hogy P. subdiaconust a győri prépostságba iktassa be. A győri püspök (1223—41. Ger-

gely) először Primusnak adta a prépostságot, majd annak lemondása után saját kiközösített unokaöccsének adta. A püspök hamisan védekezik; ne fogadjon el tőle védekezést.

(Wenzell: 1, 276.)

1225. *Smaragd kanonok.*

(Liber Cant.)

1230. *Miklós éneklőkanonok.*

(Békefi: A káptalani iskolák története Magyarországon 1540-ig. 109—10. l.)

1234—1271. *Chepán (István)* mester, 1240. olvasókanonok, 1241—71. nagyprépost. Kiválóan érdemes férfiú volt, mert az országnagyok és király részéről nagy elismerésben részesült: propter suavem sue probitatis odorem meruit laudabiliter honorari.

(Wenzell: 2. 219. l. 1250. év. — Békefi i. m. — Eszterházy János gr. i. m. 4. sz. okm. — Nagy Imre: Sopron várm. tört. 1, 5. l. — Hazai okmt. 1, 25. 39. 54. l. — 5, 31. l. 6, 58. 76. 78. l. — 7, 134. 153. l. — Wenzell: 2, 187. 219. 254. 292. 300. 306. 317. l. — 3, 27. 116. 123. 202. 265. 267. l. — 7, III. II35. 272. l. — 8, 13. 112. 157. 245. 321. 362. — II, 5I3. 5I5. l. Fejér C. D. IV. 2. 335. l. — IV. 3. 251. 303. 307. 428. 482. 541. — V. 1. 84. l. — Liber Cant.)

1235—40. *Jónás kántorkanonok.*

(Eszterházy János gr. i. m. 4. sz. okm. — Házai okmt. 1, 25. l. — Wenzell: 7, 111. l. — Liber Cant.)

1238—45. *Máté dékánkanonok.*

(Wenzell: 2, 187. l. — Liber Cant.)

1238—1258. *Tamás őrkanonok,* ki 1246-ban a szentmártoni apáttal és veszprémi főesperessel együtt IV. Ince pápától megbízást nyert arra, hogy a boszniai püspökségnek a kalocsai érsekség alá rendelése tárgyában jelentést tegyen.

(Veszpr. püspökség oklvt. I. 123. l. Hazai oklvt. VI.)

1240. *Fülöp dékánkanonok.*

(Wenzell: 7, 111. l. — Fejér C. D. IV. 1. 19I—2. l.)

1241—54. *Süküsd,* v. *Syke,* v. *Sixtus* éneklőkanonok.

(Eszterházy János gr. i. m. 4. sz. okm. Hazai okmt. 1, 25. l. — Wenzell: 2, 187. l. — 7, 272. l. — Fejér: C. D. IV. 1. 191—2. l. — VII. 4. 97. l.)

1241—81. *Mikó,* 1254. dékán. 1269—81. őrkanonok.

(Hazai okmt. 6, 234. 251. — 1, 28. l. Wenzell: 2, 254. l. — 3, 267. l. — 4. 29. 205. l. — 7. 125. 272. l. 8, 145. 331. 361. l. — 9, 260. l. — Fejér C. D. V. 1. 84. l. — IV. 2. 592. l. V. 3. 98. l. — VII. 3. 67. l. — Nagy Imre i. m. 1, 28—9. 48. l.)

1243. *Roger* kanonok.

(Liber Cant.)

1243—52. *Gellért;* 1244. mosoni főesperes, kinek IV. Ince pápa — nagyobb tudománya, nemesi származása, erkölcsös élete miatt — megengedte, hogy főesperesi javadalmán és kanonoki jövödelmén felül, melyek *kurával* vannak összekötve, még egy javadalmat, akár personatust, akár dignitást, szerezhessen. — 1252-ben mint győri főesperesnek újból megengedte IV. Ince pápa, hogy lelkipásztorkodással kapcsolatos javadalmán felül más javadalmat is elfogadhasson, melyet Alemanniában ajánlottak fel neki. Valószínűleg olasz nemzetiségű volt.

(Fejér C. D. IV. 1. 555. l. — IV. 2. 151. l.)

1250—69. *Myke—Mikó—Jurkó* éneklőkanonok; nevét ugyanabban az évben váltakozva írják okirataink Mykének, Mikónak, Jurkónak.

(Wenzell: 2, 254. 300. 292. 306. 317. l. 3, 27. 116. 201. l. — 6, 58. 78. l. — 11, 513. 515. l. — Hazai okmt. 6, 58. 76. l. — 1, 39. l. 5, 31. l. Nagy Imre i. m. 1, 28—9. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 5. l. — Fejér C. D. IV. 2. 335. l. VII. 5. 300. l. — IV. 3. 251. 483. 541. l.)

1255 előtt *Werenhart* kanonok, a Héderváry-család rokona. Szentkút és egyéb birtokait IV. Béla királynak hagyta, aki viszont Werenhart rokonának, Dénes fia Herrandnak adta 1255-ben kiváló hadi érdemeiért.

(Hazai okmt. 21. sz. okl. — Héderváry-család oklvt. 1, 2. l.)

1255—97. *Uglin* rábaközi főesperes.

(Wenzell: 7, 399. l. — Hazai okmt. 1, 30. l. — Liber Cant.)

1257—67. *János éneklőkanonok.*

(Wenzell: 7, 472. l. — Fejér C. D. IV. 3. 128. l.)

1258—63. a Győr-nemzetségből származó *Saul* soproni főesperes. Halála után hosszabb pereskedés után királyi engedéllyel testvérei osztozkodtak a mosoni várhoz tartozó *Gesztence* és Városbolog nevű birtokain.

(Wenzell: 6, 251—3. 309—10. l. — 3, 65. l. — Hazai okmt. 6, 51. l.)

1258. *Márk kanonok.*

(Wenzell: 2, 309—10. l.)

1258.—73. *Sándor olvasókanonok.*

(U. o. 4, 29. l.)

1259—86. *Hector,* 1259—69. őrkanonok, kinek 1263-ban II. Omode püspök az † Saul soproni főesperes kápolnáit adta át; 1269—79. éneklőkanonok, 1279—83. olvasókanonok.

(Hazai okmt. 6, 234. 251. l. — 1, 39. l. — Wenzell: 2. 317. l. — 3, 65. 267. 116. 123. 199. 202. l. — 4, 205. 288. l. — 8, 43. l. — 112. 157. 9, 260. l. — 11, 249. l. — 513. 515. l. — Fejér C. D. IV. 3. 251. 301. 301. 303. 307. 428. l. V. 1. 84. 592. l. — VII. 2. 70. l. — VII. 3. 67. ll. VII. 5. 330. l. — Nagy Imre i. m. 1, 28—9. 60. 63. 69. l.)

1261. *Miklós dékánkanonok.*

(Fejér C. D. X. 6. 338—9. l.)

1262—3. *Péter,* a Pok-nemzetségből, II. Omode püspök öccse, soproni főesperes.

(Wenzell: 3, 65. l.)

1262—3. *Irén kanonok;* Saul soproni főesperes halála után a pápa neki adta a főesperességet, de II. Omode püspök nem engedte be a javadalomba, hanem azt unokaöccsének, Péternek adta. A megindított per eldöntésére István prenestei bíbornokot hatalmazta meg a pápa, aki így ítélt: a béke kedvéért Péter tartsa meg a főesperességet, de a püspök tartozik Irénnek 25 ezüst márkát hozó javadalmat adni; míg ez meg nem történik, Péterrel együtt 15 ezüst márkát fizetnek Irénnek.

(Wenzell: 3, 65. l.)

1263. *Demeter olvasókanonok.*

(U. o. 70. l.)

1264 előtt *Sixtus,* IV. Orbán pápa káplánja, Béla király követe. 1264-ben lemondott a győri egyházmegyében bírt főesperességéről. A pápa meghagyta a nyitrai püspöknek, hogy más javadalmat szerezzen neki.

(U. o. 100. l.)

1264. *János* győri főesperes, István prenestei bíbornok unokaöccse, IV. Orbán pápa káplánja. A pápa megengedte neki, hogy a győri főesperesség mellett, mely *cura animarum*-mal kapcsolatos, más javadalmat, personatust, vagy dignitást szerezhessen. Nagybátyja mint

meghatalmazott pápai követ neki is adta a zalai főesperességet a veszprémi kanonoksággal és prebendával együtt, melynek birtokában IV. Orbán meg is erősítette.

(Wenzell: 78. 83. 110. l.)

1269—82. *Mikó* őrkanonok V. Istvántól Balonyra vonatkozó kiváltságlevelet eszközölt ki.

(L. Sopronvárm. oklvt. I. 2.)

1270. *Ottmár* kanonok.

(Wenzell: 9, 86. — Liber Cant.)

1270—1. *Tamás* kanonok, hántai prépost, 20 denármárkáért eladta a szentmártoni egyháznak 10 ekényi földjét és 25 szőllőjét, melyeket István király adományából bírt.

(Wenzell: 3, 267. l. — Liber Cant.)

1271—73. *András* nagyprépost.

(Hazai okmt. 6, 251. l.)

1273. *Mikó* olvasókanonok.

(U. o. 1, 60. l.)

1273. *Mihály* mester kanonok.

U. o. 6, 191. l.)

1273—1306. *Karácson* — Karachinus — Karachin káptalani nagyprépost. Egyik okmányunk vice-episcopusnak mondja, tehát püspöki helynök volt. 1302-ben delegált pápai bíró a veszprémi püspök és esztergomi keresztesek ügyében.

(Győri kápt. m. lvt. 17. T. 2728—29. sz. 2731. sz. — 10. Cth. 788. sz. — 4. T. 1409. sz. — Hazai okmt. 1, 60. 85. l. — 3, 82. l. — 4, 84—6. 100—2. l. — 5, 72. 80—1. l. — Nagy Imre i. m. 1, 2. 47—8. 60—5. l. — Anjoukori okmt. 1, 108. l. — Wenzell: 4, 29. 205. 282. 328. l. — 5, 21. l. — 6, 181—3. l. — 10, 88. 358. l. — 11, 513. 515. l. — Fejér C. D. V. 2. 592. l. — V. 3. 98. 100. 278. 375. 443. l. VII. 2. 70. 92. 257. l. — VII. 4. 130. l. VII. 5. 330. 598. l.)

1278—81. *Ábrahám* mester, éneklőkanonok.

(Nagy Imre i. m. 1, 2. 28—9. 47—8. 60. 69. l. Hazai okmt. 6, 251. l. — Wenzell: 4, 205. l. — 6, 234. 285. 251—3. l. — 9, 260. 312. l. — Fejér C. D. V. 2. 592. l. V. 3. 98. l. — VII. 2. 70. 92. l. — Nagy Imre: Sopron vm. tört. I. 1230—1526.)

1281—99. *Domonkos éneklőkanonok* 1281—93., 1299. szentadalberti prépost.

(Nagy Imre i. m. 1, 2. 48. l. — Hazai okmt. 1, 85. l. — 4, 84—6. l. — 5, 72. l. — Wenzell: 4, 288. l. — 5, 221. l. — 10, 88. l. — 9, 537. 312. l. — Fejér C. D. V. 3. 98. 100. 375. l. — VII. 2. 92. l. 257. l. — VII. 5. 598. l.)

1281. *Illés* (Elias) kanonok.

(Liber Cant.)

1281—1311. *István őrkanonok,* IV. László királytól nyert Balonyra vonatkozó kiváltságlevelet.

(Nagy Imre i. m. 1, 60. 63. 69. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 13. l. Hazai okmt. 1, 85. l. — 3, 57. l. — 5, 72. 81—I. l. 7, 282—3. l. — Anjoukori okmt. 1, 108. 136. 155. 184. l. — Wenzell: 4, 288. l. — 9, 537. 593. l. — 10, 88. 358. l. Fejér C. D. V. 3. 100. 443. l. — VII. 2. 257. l.)

1281—1292 (?) *Mátyás* olvasókanonok.

(Fejér C. D. V. 3. 100. l. Wenzell: 10, 358. l.)

1283—1299. *István mester,* 1299-ben mosoni főesperes.

(Fejér C. D. V. 3. 167. 207. l. — Nagy Imre i. m. 1, 341. l. — Hazai okmt. 4, 84—6. l.)

1286. *Gergely mosoni főesperes.*

(Fejér C. D. V. 3. 339. l.)

1286—1296. *Bors olvasókanonok.*

(Nagy Imre: i. m. 1, 47—48. 60. l. — Hazai okmt. 1, 85. l. — 4, 84—6. l. 5, 72. 80—1. l. — Fejér C. D. V. 3. 375. l. — VII. 2. 257. l. — VII. 5. 598. l. — Wenzell: 10, 88. l. — 9, 537. 593. l.)

1296—1308. *Mátyás,* 1296. éneklő-, 1296—1306. olvasókanonok, 1306—8. nagyprépost.

(Anjoukori okmt. 1, 108. l. — Nagy Imre i. m. 1, 63—4. 69. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 13. l.)

1299. *Angelus* (?) őrkanonok.

(Wenzell: 5, 221. l.)

1299—1314. *Fábián éneklőkanonok.*

(Nagy I. i. m. 1, 28—9. 47—8. 60. 63—4. 69. l. Wenzell: 10. 358. l. — Anjoukori okmt. 1, 108. 136. 155. 184. 321. 335. l. — Hazai okmt. 4, 102. l. — 7, 283—4. l. Fejér C. D. VI. 2. 333 l. — VIII. l. 104—6. 143. 171. 363. 520. l.)

1299—1312. *Imre* mosoni főesperes.

(Wenzell: 5, 221. — Fejér C. D. VIII. 1. 470. ll.)

14. századbeli kanonokok.

1301—18. *József* mester kanonok.

(Nagy I. i. m. 1, 62. l. — Anjoukori okmt. 1, 117—20. l. Liber Cant.)

1303—9. *Miklós,* Németújvári Henrik természetes fia, szentadalberti prépost; 1309-ben 20 éves korában győri püspök. † 1337.

(L. A győri egyházmegye 1928. évi névtára. Fraknói Vilmos Magyarország egyházi és világi összeköttetései a római Szentszékkel I. 135. 159.)

1307—9. *László m. nagyprépost.*

(Nagy I. i. m. 1, 69. 71. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 13. l. — Hazai okmt. 3, 57. l. — Fejér C. D. VIII. 1. 369. l. — Anjoukori okmt. 1, 136. l.)

1307—17. *Mátyás,* 1308—9. olvasókanonok, 1312—17. káptalani prépost.

(Vatikáni m. lvt. I. sorozat, II. 129. 427. l. — Anjoukori okmt. 1, 136. 155. 184. 322. 335. 430. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 13. l. — Hazai okmt. 3, 57. l. — Fejér C. D. VI. 2 333. l. — VIII. 1. 469. 520. l.

1308. *Benedek győri főesperes.*

(Vatik. m. okmt. I. sorozat, II. 129. 427. l.)

1311—13. vagy 1317-ig, esetleg 1322. *Gergely őrkanonok* és soproni plébános. Még 1322-ben is találkozunk Gergely őrkanonok nevével, de valószínűleg téves ez az adat, mert ekkor más bírja e stallumot — hacsak távollété alatt közben nem viselte más az őrkanonok címét.

(Fejér C. D. VI. 2. 333. l. — VIII. 1. 520. l. Anjoukori okmt. 1, 321. l. 1313. év.)

1311—17. *András* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 105. l. — Anjoukori okmt. 1, 321. 335. 430. l. — Fejér C. D. VIII. 1. 470. 520. l.)

1309. *Péter* mester.

(Nagy I. i. m. 1, 70. l.)

1311—27. *Domonkos* főesperes.

(Fejér C. D. X. 6. 338—9. — Lib. Cant. Hazai okmt. 1, 127. l. — Nagy I. i. m. 1, 114. l.)

1314—24. *Damján.* 1314. őrkanonok, 1320—24. káptalani prépost. † 1324. jan. 20.

(Anjoukori okmt. 1, 335. l. — Nagy Imre i. m. 89—91. l. — Hazai okmt. 4, 135. l.)

1317—26. *Mihály* őrkanonok.

(Anjoukori okmt. 1, 430. l. — Nagy Imre i. m. 1, 89—91. 105. l. — Fejér C. D. VIII. 2. 312. 579. l. — Hazai okmt. 4, 135. l.)

1317—20. *János* kanonok, a püspök familiarisa.

(Fejér C. D. VIII. 2. 101. l.)

1317. *Pozsonyi Miklós* kanonok.

(Anjoukori okmt. 1, 430. l.)

1317. *Mátyás* éneklőkanonok.

(Békefi i. m. 110. l. — Anjoukori okmt. 1, 430. l.)

1317—49. *Szemerei Péter,* Szemerei Chyzer István unokája, répceszemerei birtokrészét öccsének, Istvánnak adta, 1331—49. őrkanonok.

(Nagy I. i. m. 1, 125. 202. l. — Hazai okmt. 1, 172. l. — Anjoukori okmt. 1, 430. l. — 5, 290. l. — Fejér C. D. VIII. 3. 549. l. VIII. 6. 144. 169. l. — VIII. 4. 262. 350—599. l. V. Házi Jenő: Sopron város tört. I. 91—2. l.)

1318. *Bereck* káptalani prépost.

(Fejér C. D. VIII. 2. 194. l.)

1318. *Ernő* őrkanonok. Három őrkanonok nevével is találkozunk ez időben.

(Fejér C. D. VIII. 2. 194. l.)

1318. *Ferenc* olvasókanonok.

(Fejér C. D. VIII. 2. 194. l.)

1318—49. *Mátyás—Macsa* olvasókanonok, a győri egyik rektoria tulajdonosa is, melynek évi jövödelme 16 cseh márka (1 márka = 56 cseh garas).

(Hazai okmt. 4, 135. l. — 3, 105. l. Nagy I. i. m. 1, 71. 105. 126. 147. 153. 167. 176. 192. l. — Anjoukori okmt. 2, 309 364. 514. l. — 5, 290. l. — Fejér C. D. VIII. 2. 101. 312. 579. l. VIII. 3. 126. 311. l. — VIII. 6. 144. l. VIII. 4. 262. 350. 599. l.)

1318—25. *Mihály* éneklőkanonok — 1322 — olvasókanonok.

(Fejér C. D. VIII. 2. 194. l. — Nagy I. i. m. 1, 89—90. — Lib. Cant.)

1318—26. *Miklós,* 1321—26. éneklőkanonok.

(Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2302. sz. — Nagy I. i. m. 1,

89—91. 104—5. l. — Fejér C. D. VIII. 2. 312. 579. l. — VIII. 3. 126. l.)

1319—43. *János* m. kanonok — 1339—41. pápai főesperes.

(Héderváry-család oklvt. 1, 32—3. l. — Anjoukori okmt. 4, 323. l. — Liber Cantoralis.)

1320. *Saul* káplán és kanonok.

(Eszterházy János gr. i. m. 11. sz. okm. — Fejér C. D. VIII. 6. 51. l.)

1320—53. *György*, 1327—53. éneklőkanonok.

(Anjoukori okmt. 2, 309. 364. 405. 514. l. — 5, 290. l. — Nagy I. i. m. 1, 125—6. 202. l. — Hazai okmt. 3, 105. l. — Fejér C. D. VIII. 2. 101. 311. l. VIII. 6. 141. 169. l. — VIII. 4. 170. 350.5 99. l. — IX. 1. 787. l. IX. 2. 258. l.)

1323. *János*, szentadalberti prépost.

1324. *Ottó* kanonok.

(Lib. Cant.)

1326—9. *Jakab* őrkanonok.

(Anjoukori okmt. 2, 309. 405. l. — Fejér C. D. VIII. 3. 126. 311. l.)

1326—38. *Pál* dékánkanonok, résztvett abban a küldöttségben, mely a szőkeföldi udvarnokok birtokában Szőke Pétert megerősítette.

(Anjoukori okmt. 2, 631. l. — 3, 512. l. Lib. Cant.)

1329. *Levelái Mihály* győri és veszprémi kanonok.

(Veszpr. püsp. lvt. Beke kézirata II.)

1329—51. *Miklós* mester, 1331. komáromi főesperes, 1340—45. soproni főesperes, 1350—1. olvasókanonok.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 8, Capsa 1. fasc. 2. Hazai okmt. 8, 64. l. — Anjoukori okmt. 2, 449. l. — 4, 60. 521. l. — Fejér C. D. VIII. 3. 649. l.)

1331—62. *Bereck* káptalani prépost, a Salamon-nemzetségből, melyben az Eszterházy-család is törzsét keresi. Kálmán püspökkel együtt meghalásztatta a király zárt vizét (klauzuráját) és 62 vizát elvittek belőle. Ezért 1338-ban Pál kúriai bíró perbe idézte. Mint püspöki helynöknek Szombathelyen vice-vicariusa volt Pál, répce- és gyöngyösmelléki főesperes.

(Anjoukori okmt. 5, 290. 406. l. — 6, 114. l. — Nagy I. i. m. 1, 125—6. 145. 330. l. — Győri kápt. m. lvt. 38. T. 4850/6.

sz. Pozsonyi kápt. m. lvt. 8. Capsa, 1. fasc. 3. sz. — Hazai okmt. 2, 111. l. — 4, 97—8. l. — Fejér C. D. VIII. 3. 549. l. — VIII. 4. 170. 350. 599. l. — VIII. 6. 144. 169. l. — IX. 1. 787. l. IX. 2. 258. l.)

1332. *Herman* rábaközi főesperes.

(Fejér C. D. VIII. 3. 619. l.)

1336—48. *János* győri főesperes, Lajos király kápolnájának aligazgatója, 1348-ban tévesen káptalani prépostnak írja Fejér C. D. IX. 1. 605. l.

(Fejér C. D. VIII. 3. 619. l. — VIII. 4. 170. l.)

1338. *Albert* kanonok.

(Liber Cant.)

1340—49. *Gergely* mester.

(Fejér C. D. IX. 1. 715. l. — Anjoukori okmt. 4, 60. l.)

1342—71. *Dénes* mester, 1361—71. mosoni főesperes.

(Hazai okmt. 2, 300—9. l. — 3, 178. l. Győri kápt. m. lvt Pápóci prépostság irattára: I. Cth. 26. sz. — Fejér: C. D. VIII. 4. 599. l. — IX. 4. 356. l.)

1342—59. *Devecseri Miklós,* Omode testvére, 1342—3. dékán, jegyző.

(Fejér C. D. IX. 1. 605. 715. l. — IX. 3. 105. l. — Anjoukori okmt. 4, 626. 329. l. — 6, 20. 57. 70. l.)

1345—6. *Gábor* komáromi főesperes.

(Fejér C. D. IX. 1. 325. l. — Anjoukori okmt. 4, 626. l.)

1345. *Demeter* mesterkanonok, sublektor.

(Fejér C. D. IX. 1. 321. l.)

1348. *István* kanonok.

(U. o. 605. l.)

1348—59. *Mihály* m. kanonok.

(U. o. 605. l. — IX. 3. 165. l.)

1348—52. *Gyurke* szentadalberti prépost.

(Fejér C. D. IX. 1. 665. l. — Lib. Cant.)

1350—60. *Imre* őrkanonok. Kálmán püspök 1350-ben az őrkanonoknak, kinek nagy méltóságát elődei is elismerték, mivel a templom kincstárát és Krisztus tiszteletreméltó testét (venerandum Corpus Christi) őrzi, és akinek elődei javakat is adományoztak, most pedig szegény, adja Körtvélyes tizedét, a quarta levonásával, mely a káptalant illeti. Ő szerezte vissza a balonyi bir-

tok egyik elfoglalt részét is. 1355-ben Várkonyi Amadéval folytatott Balonyra vonatkozó pert.

(M. O. D. L. 4773. sz. — Nagy Imre: i. m. 1, 200. 283. 290. 300. 333. l. — Hazai okmt. 4, 197—8. l. — Fejér C. D. IX. 1. 787. l. — IX. 2. 258. l. — IX. 89. l. — Győri kápt. m. lvt. 9. Cth. 643. 665. sz.)

1352. *Miklós* szentadalberti prépost. † 1352.

(Anjoukori okmt. 2, 608. l.)

1352—60. *Zempléni Marcel* fia Ferenc tanuló, olvasókanonok.

(Békefi i. m. 105. l. — Nagy I. i. m. 1, 206. 283. 290. 300. 328. l. — Hazai okmt. 4, 197—8. l. — Fejér C. D. IX. 3. 89. l.)

1353. *Soós Balázs* kanonok.

(Anjoukori okmt. 6, 70. l. — Liber Cant.)

1353. *Bereck* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 105. l.)

1353. *László* olvasókanonok.

(Fejér C. D. IX. 2. 258. l.)

1353—1357. *Scherfemberg János,* aki De Judicis Vilmos bíbornok (Sancte Marie in Cosmedin diaconus Cardinalis) pártfogásával 1352-ben csanádi kanonok és aradi prépost lett, majd esztergomi és győri kanonoki stallumot nyert. Nagy Lajos király 1353. április havában mint kedvelt káplánja számára a Miklós halálával megüresedett szentadalberti prépostságot kérte, melyet el is nyert. 1357-ben a knini, 1358-ban a gurki püspöki székre ment át.

(Monumenta Vatic. Eccl. Vesprim. I. 69. sz. okm. — Borsányi Árpád: Regesta Supplicationum, I. 213. 238—9. II. 261. 303. 321.)

1355—6. *János* éneklőkanonok.

(Békefi i. m. 110. l. — Nagy I. i. m. 1, 256. l.)

1357. *Ekhartsaui Lénárd* (Leonardus nobilis Chadoldi de Ekhartsau Albe Baronis). A passaui egyházmegyéből származott. Nagy Lajos király 1352. január 22-én kért számára felmentést, hogy kánoni kor hiányában is méltósággal vagy hivatallal kapcsolt egyházi javadalmat nyerhessen. E megnyert felmentés alapján Passauban kanonoki stallumot kapott. 1357-ben ugyancsak Nagy Lajos a szentadalberti prépostságot szerezte meg neki VI. Ince

pápától. Ez időben valamelyik egyetemen jogi tanulmányokat végzett.

(U. o. II. 185. 309. 406. ll.)

1358—65. *Mihály* éneklőkanonok.

(Győri kápt. m. lvt. Pápóci prépostság oklvt. I. Tárca, 201—208. sz. — Nagy I. i. m. 1, 200. 283. 330. l. — Hazai okmt 4, 197—8. l. — 2. 111. l. — Fejér C. D. IX. 3. 89. l.)

1358—79. *János* kanonok, † Miklós olvasókanonok unokaöccse.

(Hazai okmt. 5, 132. l.)

1358—98. *Zódi István,* 1366—1398. az első pápóci prépost.

(Nagy I. i. m. 1, 283. 290. 387—8. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 90. l. L. a pápóci prépostság történetében. Bedy Vince dr. kézirata.)

1358. *Benedek* mesterkanonok.

(Nagy I. i. m. 1, 283. 290. l.)

1359—60. *Guillelmus P.* efezusi érsek, Kálmán püspök helynöke in Pontificalibus.

(Fejér C. D. IX. 3. 192. l.)

1359—95. *Domonkos,* 1360—82. őrkanonok, 1394—5. éneklőkanonok.

(Nagy I. i. m. 1, 357. 387. 419. 457—60. 537. l. — Hazai okmt. 1, 277—81. l. 2, 111. 320—9. l. — 3, 193. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 64—5. l. — Fejér C. D. IX. 3. 105. l. — IX. 4. 190. 356. l. — IX. 5. 286. 416. l. X. 2. 212. l. — Pozsonyi kápt. orsz. lvt. 1. Capsa, Lit. K. — Győri kápt. m. lvt. 1. T. 1083. sz. X. Cth. 808. Pápóci prépostság oklvt. II. Cth. 69. sz. — I. Cth. 26. sz.)

1359—67. *Pál* kanonok, succentor.

(Hazai okmt. 4, 201. l. — Fejér C. D. IX. 3. 105. l.)

1359—86. *Salamonvári Lóránt,* az Ákosfalvi Ákos-nemzetség tagja. 1370-ben testvéreivel és azok fiaival egyezkedett zalamegyei Kavas, Harkál, Ákosfalva, Boncafölde, Középfalu birtokai ügyében. 1375—86. káptalani nagyprépost. Lóránt prépost előtt Pethős győri bíró özvegye győrmegyei Gyüd birtokát 50 márkáért eladta.

(Fejér: C. D. IX. 7. 566. l. — IX. 5. 286. l. — Iű. 3. 105. l. — X. 1. 317. l. Nagy I. i. m. 1, 419. 457—60. l. — Hazai okmt. 1, 277. 281—3. l. — Győri kápt. m. lvt. 1. T. 1083. sz. 20. T. 3021. sz.)

1359—83. *Simonfi Balázs* dékánkanonok.

(Eszterházy I. gr. i. m. 20. sz. okm. — Nagy I. i. m. 1, 448. sz. — Hazai okmt. 1, 276. l. — Fejér C. D. IX. 3. 89. l. — X. 8. 127. l.)

1360—82. *Miklós* m. olvasókanonok. Valószínű, hogy külföldön tanult, 1372-ben Miklós scholasticussal találkozunk, akit vele egy ugyanazon személynek tartunk.

(Győri kápt. m. lvt. 1. T. 1083. sz. — X. Cth. 808. sz. — Pápóci prépostság okiratt. I. Cth. 26. sz. — II. Cth. 69. sz. — Héderváry-család oklvt. 1, 64—5. l. — Nagy Imre i. m. 1, 330. 419. 457. 460. l. — Hazai okmt. 1, 271. 277. l. — 2, III. 320—9. l. — 3. 193. l. — Fejér C. D. IX. 1. 81. 190. 356. l.)

1363—1399. *Tamás*, 1394. olvasókanonok. Ez utóbbi stallumért még 1399-ben is perel, mikor Alsáni Bálint bíbornok birja e stallumot.

(Nagy I. i. m. 1, 89—95. 104. 202. 352. l. — Fejér C. D. XI. 1. 378. l. — Pápóci prépostság okiratt. II. Cth. 69. sz.)

1365—7. *János* káptalani prépost.

(Nagy I. i. m. 1, 357. l. — Fejér C. D. IX. 4. 81. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 64. l.)

1366—68. *Ozvald* éneklőkanonok.

(Gy. k. m. lvt. 8. Cth. 535.)

1368—94. *Salamonvári János* éneklőkanonok. Valószínű, hogy ő is az Ákos-nemzetség tagja. Pereskedés után nyerte el e stallumot, mint a Szentszék subcollectora. Kiküldetésekben gyakran találkozunk nevével. Kálmán püspök visszaadta neki a vaszari tizedet (frugatica-vulgo Akon) 1368-ban, 1369-ben pedig a vaszariért a lovászpatonait adta cserébe neki, mivel a vaszari tiszt és jobbágyok kellemetlenséget okoztak neki a fizetés megtagadásával. 1377-ben Péter püspök is megerősítette a lovászpatonai tized élvezésében.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 28. C. 2. fasc. 11. sz. — Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 808. sz. — 8. Cth. 535. — 1. T. 1083. sz. — 3. T. 1410. 14. — Pápóci prépostság okiratt. I. Cth. 26. sz. — II. Cth. 69. sz. — Nagy I. i. m. 1, 64—74. 90—1. 95—7. l. — Hazai okmt. 1, 271. 277. l. — 3, 185. 187. 193. 198. l. — Fejér C. D. IX. 4. 81. 190. 356. l. — IX. 7. — 496. 596. l. — X. 8. 190. l.

1367—83. *Geuke* szentadalberti prépost.

(V. Házi Jenő: Sopron város tört. I. 200. — Pannonhalmi Szent Benedekrend tört. XIII. 357.)

1367—86. *Héderváry Dénes*, Miklósnak a királyné

ajtónállójának unokája, 1376—84. győri főesperes, 1384—6. olvasókanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 64—5, 97. l. — Hazai okmt. 1, 282—3. l. — Fejér C. D. X. 1. 317. l.)

1368. *Demeter* rábaközi főesperes.

(Pápóci prépostság oklvt. II. Cth. 69. sz.)

1369—72. *Henrik* káptalani prépost.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 808. sz. — Pápóci préposts. oklevelei: I. Cth. 26. sz. 1. Tárca, 186. sz. — Hazai okmt. 1, 271. l. — 2, 320—9. l. — 3, 193. l. — Fejér C. D. IX. 4. 190. l. 356. l.)

1369—71. *Domonkos* káptalani dékán.

(Nagy I. i. m. 1, 387—8. l. — Liber Cant.)

1370—85. *Péter*, 1371—79. rábaközi főesperes, valószínű, hogy azonos Péter soproni főesperessel, aki 1385-ben a bécsi egyetemen tanult.

(Hazai okmt. 2, 320—9. l. — Pápóci prépostság okl. I. Cth. 26. sz. — Fejér C. D. IX. 4. 356. l. — Schrauf: A bécsi egyetem tanulói a 16. században.)

1371—1406. *János* kanonok.

(Hazai okmt. 2, 320—9. l. — Pápóci préposts. okl. I. Cth. 26. sz. — Fejér C. D. X. 8. 381. l. — Liber. Cant.)

1371—9. *Domonkos* soproni főesperes.

1371—9. *Mihály* mosoni főesperes.

(† Balics Lajos írói hagyatéka. — Pápóci préposts. okl. I. Cth. 26. sz. — Hazai okmt. 2, 320—9. l. — Fejér C. D. IX. 4. 356. l.)

1372. *Jeklini Miklós* m. kanonok.

1372. *András* m.

1372. *Benedekfi* Miklós m. kanonok.

(Hazai okmt. 1, 269. l.)

1373—77. *Héderváry János*, István fia, locsmándi főesperes. 1377. ápr. 28. IX. Gergely nekiadta a budafelhévizi és vele együtt az esztergomi János-lovagok javadalmát. Ekkor kanonoki stallumáról lemondott. 1386—1416. győri püspök.

(Veszpr. püsps. róm. oklvt. 1, 248. l. — Héderváry-család oklvt. 2, 335. l.

1378—9. *György* kanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 74. l. — Lib. Cant.)

1379. *Geláz* kanonok.

(Liber. Cant.)

1382—4. *Engel Benedek* székesegyházi főesperes, 1384. a bécsi egyetemen tanult.

(Héderváry-család oklvt. 1, 90—4. l. — Schrauf i. m.)

1382—88. *István* őrkanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 90. 95—7. — Hazai okmt. 1, 282—3. l. — Nagy J. i. m. 1, 486. l. — Fejér C. D. X. 1, 317. l.)

1383. *Teuton Miklós* kanonok.

(Fejér C. D. X. 8. 127. l.)

1384. *János* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 105. l.)

1387—90. *Moysi János,* veszprémi kanonok is. János püspök megfosztotta győri stallumától, IX. Bonifác pápa 1390. nov. 10. megparancsolta a püspöknek, hogy több éven át birt stallumába helyezze vissza őt. A visszahelyezés, úgy látszik, nem történt meg; IX. Bonifác dec. 10-én a hántai prépostságot adta neki.

(Veszpr. püspökség római oklvt. II. 328. sz. okm. — Monumenta Vatic. Hung. IX. Bonifác bullái 106. l.)

1387—88. *János* őrkanonok.

(Hazai okmt. V. 30. 72. 80. 171. l.)

1386. körül. *Plaga László.* Lajos király ajánlatára, testvére, István slavoniai herceg nevelőjének, Plaga Lászlónak VI. Kelemen pápa újabb méltóságot adott, bár Erdélyben plébániája, Győrött kanonoki stalluma volt.

(† Balics Lajos írói hagyatéka.)

1385—98. *Pataki András,* dekreták »kitünő« doktora, káptalani prépost.

(Fejér C. D. X. 8. 190. l. — X. 3. 163. l. — IX. 7. 496. l. — IX. 2. 242. 533. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 1. C. Lit. K. — Nagy Imre i. m. 1, 486. 512. 518. l.)

1387. körül. *Istentamása* kanonok.

(Veszpr. püspökség római oklvt. 2, 328. sz. okm.)

1387—1396. *Mihály* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 105. l. — Fejér C. D. IX. 7. 496. l.)

1388—1408. *Lőrinc* őr-, majd olvasókanonok.

(Békefi i. m. 105. l. — Nagy I. i. m. 1, 487. l. — Lib. Cant.)

1388—1419. *Seweskuthi Demeter* őrkanonok. 1409-ben püspöki helynök.

(Nagy I. i. m. 1, 487. 512. 535—8. 606. l. — 2, 13. l.) — Győri kápt. m. lvt. 19. T. 3000. sz. — Pozsonyi kápt. orsz. lvt. 1. Capsa. lit. W. — Héderváry-család oklvt. 1, 148—9. l. — Lukcsics Pál dr: A XV. század pápai 88. 195. l. — Pápóci préposts. oklv. II. Cth. 69. sz. — Hazai oklvt. 4, 241—2. l. — Fejér C. D. X. 2. 242. 503. — X. 8. 432. l.)

1390—1403. *Péterfia István,* veszprémi pap, kit Héderváry János püspök az elmozdított Moysi stallumára nevezett ki.

(Veszpr. püsp. róm. oklvt. 2, 328. sz. okm.)

1390—1403. *Péterfia András,* szentadalberti prépost.

(Monumenta Vat. Hung. IX. Bonifác bullái 106. A pápa neki akarta adni a gyilkosságért elmozdított Garázda András hántai prépostságát, de időközben elnyerte a szentadalberti prépostságot, mely méltóságot is jelentett.)

1393—1422. *Alsáni Bálint,* szent sabinai bíbornok, pécsi püspök, a lektoratus kommendatora.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 1. C. Lit. K. — Nagy I. i. m. 1, 535—8. 512. 518. l. — M. Akadémia irattára: Czech jegyzetei. — Pápóci préposts. oklvt. II. Cth. — Hazai okmt. 4, 241—2. l. — Fejér C. D. X. 2. 242. 503. l. — X. 8. 432. l.)

1394—1403. *Jakabfia Mihály* éneklőkanonok.

(Nagy I. i. m. 1, 536. l. — Pápóci préposts. oklevelei II. Cth. 69. sz. — Hazai okmt. 4, 241—2. l. — Fejér C. D. X. 8. 432. l.)

1398. *Berzenchei István* káptalani prépost. Pataki András halála után 1398. márc. 16. János püspök a prépostságot Berzenchei István kanonoknak adta; a pápa megerősítette, bár kanonoki prebendája is megért 300 forintot.

(Monumenta Vat. Hung. IV. IX. Bonifác bullái 1396—1404. 52. l. — Nagy Imre i. m. 1, 536. l.)

1398—1418. *Kápolnai Ábrahám,* pápóci prépost, 1399. káptalani prépost is.

(Pápóci préposts. okl. II. Cth. 61. 69. sz.)

1398—1437. *Nórápi Tamás.* Fehérvári kanonok, 1398-

ban 60 forintot érő prebendája mellé győri kanonokságot és kantoriát (succentoratus) kért és nyert IX. Bonifác pápától. 1402—37. éneklőkanonok, 1421-ben győri (székesegyházi) plébános is, aki Vasvári Péter lemondása folytán megüresedett káptalani prépostságot kérte, de nem kapta meg, mert a prépostok között nem találkozunk nevével.

(Monument. Vat. Hung. IV. 47. l. — Tud. Akad. Czech jegyzetei. — Békefi i. m. 112. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 119. 122—3. 125. sz. okm. — Lukcsics Pál i. m. 108. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 1. C. Lit. W. — Nagy Imre i. m. 2, 43. 52. 108. 209. l. — Hazai okmt. 3, 293. 302. l. — Fejér C D. X. 6. 285. 639. l. — Pápóci préposts. okl. II. Cth. 61. sz.)

15. századbeli kanonokok.

1400. *András* káptalani prépost.

(Nagy I. i. m. 1, 535—8. l.)

1400—3. *Gergely fia Imre* kanonoknak adta 1403-ban IX. Bonifác a soproni főesperességet, aki egyuttal a győri székesegyházban levő Szent Imre oltár igazgatója is. Az oltár és a kanonoki stallum összes jövödelme 16 ezüst márka, a főesperességé 15 ezüst márka.

(Monumenta Vat. Hung. IV. IX. Bonifác bullái 1396—1404. 517. l.)

1400—20. *Pápóci Sebestyén* m. kanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 122—31. — Lukcsics Pál i. m. 101. l. — Liber Cant.)

1402—11. *István fia Egyed,* 1403. soproni főesperes, 1403—4. szentadalberti prépost.

(Monument. Vat. Hung. IV. 517. l.)

1404. *Pál* káptalani prépost.

(Tud. Akad. Czech jegyzetei.)

1405. *Roh mester,* Lajos király fehérvári kápolnájának mestere, pápóci perjel, egyben a pápóci prépostság kezelője.

(Nagy I. i. m. 1, 572—3. l. L. a pápóci perjelek és prépostok között. Bedy Vince dr. kézirata.)

1406. *Miklós* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 107—8. l. Alsani Bálint bibornok helyettese lehet csak.)

1406—19. *Teodorik fia Gergely,* 1417. szentadalberti

prépost. A szepesi prépostságot oly feltétel mellett kapta meg, hogy a szentadalberti prépostságról, mely *dignitas principalis*, lemond, de nem tette meg. V. Márton pápa felszólította, hogy a szepesi prépostságot azonnal adja át, de a fél éven át jogtalanul felvett jövödelem bűne alól feloldozta.

(Fejér C. D. X. 6. 219. l. — Liber Cant.)

1406—26. *László* győri főesperes.

(Hevenessi gyüjt. 1. F. 147—8. — Hazai okmt. 3, 293. l. — X. 5. 204. l. — X. 6. 338—9. 826. l. — Liber Cant.)

1407. *Barnabás* kanonok.

(Liber Cant.)

1407. *István* győri kanonok és az esztergomi Szent Tamás-egyház prépostja.

(Nagy I. i. m. 2, 217. l.)

1408. *Nyéki Simon* kanonok és succentor.

(Lib. Cant.)

1409. *Benedek* őrkanonok. Héderváry János püspöknek a lelkiekben helynöke. Belydet kiközösítette, és a kiközösítést Belidben és a szomszédos falvakban kihirdette. A kiközösítést ünnepélyes alakiságok között hirdette ki: mikor harangzúgás közben a nép tömegesen megjelent, a gyertyákat meggyujtatta, majd földre dobta és kioltotta az örök kárhozat jeléül.

(Nagy I. i. m. 1, 606. l.

Más okirataink szerint ez időben Seweskuthi Demeter az őrkanonok.

1409—18. *György* olvasókanonok (szintén Alsáni bíbornok lektorátusa idejében).

(Pozsonyi kápt .m. lvt. 1. C. lit. W. Héderváry-család oklvl. 1. 48—9. 149. l. — Nagy Imre i. m. 2, 43. l. — Hazai okmt. 3, 293. 302. l.)

1410—23. *Vági Balázs* mesterkanonok, 1419-ben a káptalan prokurátora.

(Nagy I. i. m. 1, 6—7. 637. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 7. Capsa. 2. fasc. 17. sz. — Hevenessi gyüjt. 1. F. 147. 178. sz. — Fejér C. D. X. 6. 338—9. 570. l.)

1411—38. *Domonkos* győri főesperes.

(Hevenessi gyüjt. 1. F. 147. 178. sz. — Liber Cant.)

1412. *Péter* locsmándi főesperes és vasvári kanonok.

(Hazai okmt. 4, 266. l.)

1412—14. *Kelemen* szentadalberti prépost.

1412—19. *Pálfi Pál* (Scláv) káptalani prépost, előbb locsmándi főesperes, a pápai annátak subcollectora. † 1419. okt.

(Pozsonyi kápt. orsz. lvt. 1. C. lit. W. Lukcsics Pál i. m. 23. 87. l. — Nagy I. i. m. 2, 43. 1. — Héderváry-család oklvt 1, 149. l. — Hazai okmt. 3, 293. 302. l.)

1413. *István* éneklőkanonok.

(Békefi i. m. 112. l.)

1414—17. *Késmárki György* szentadalberti prépost, királyi alkancellár. Castellioni Branda pápai követ nevezte ki, de XXIII. János pápa nem erősítette meg; erre lemondott, és a pápa maga nevezte ki. — Jelen volt a bazeli zsinaton a káptalan képviseletében. Zsigmond király ellenfelei közé tartozott, Durrazói Károly fiának, Lászlónak pártját támogatta. — V. Márton pápa szepesi préposttá nevezte ki.

(Fejér C. D. X. 8. 208. 558. l. — Fraknói i. m. I. 325, II. 8.)

1415. *Miklós fráter*, teológiai mester, krétai püspök, János győri püspök helynöke. Arról intézkedett, hogy Kisfaludi Nagy Lőrinc özvegye és fiai a náluk zálogban levő mihályfalvai (mihályi) egyház misekönyvét a zálogösszeg lefizetése után adják vissza..

(Hazai okmt. 1, 309. l.)

1415—37. *Miklós* olvasókanonok.

(Nagy I. i. m. 2, 38. 209. l. — Pápóci prépostsk. okl. I Cth. 26. sz. — II. Cth. 61. sz. — Hazai okmt. 2, 320—9 l. — Fejér C. D. X. 6. 285. 639. l.)

1417. előtt *Molnári Kelemen*, 1417—38-ig győri püspök. Felkayáry Deytlini Miklós győri pap 1419-ben kérte Kelemennek a győri püspökségre való előlépése által megüresedett győri stallumot.

(Lukcsics Pál i. m. 83. l.)

A következő adatokban sok ellenmondás látszik. Ezek magyarázatát már bevezetésünkben megadtuk: a pápa is, a püspök is adományozta a javadalmakat, így egyszerre ugyanannak a stallumnak két javadalmasát is találjuk.

1416—26. *Egyed (Sclav)* káptalani prépost, aki egyúttal vasvári prépost is.

(Nagy I. i. m. 2, 33. 38. 45. 108. l. — Hazai okmt. 2,

320—9. l. — Pápóci préposts. okl. I. Cth. 26. sz. — Fejér C. D. X. 6. 285. 639. l.)

1417. *Frantiás Lőrinc* kanonok.

(Lukcsics Pál dr.: XV. századbeli pápák oklevelei 1717—1481. 47. l.)

1419—21. *Vasvári János fia Péter* locsmándi főesperes kérte és meg is kapta 1419-ben a káptalani prépostságot Gál halála után, a főesperesség megtartása mellett. 1421-ben lemondott mindkét javadalmáról.

(Lukcsics P. i. m. 87. 108. l.)

1419—42. *Balázs fia Gergely* pápóci prépost.

(Fejér C. D. X. 7. 129. — L. a prépostság történetében: Bedy Vince dr. kézirata.)

1419—25. *Molnár Péter fia György* pápóci prépost.

(L. a prépostság történetében u. o.)

1420. előtt *Miklós fia János* vasvári prépost és győri kanonok; 1420-ban javadalmáról lemondott.

(Lukcsics P. i. m. 92. l.)

1420. *Dénes* őrkanonok.

(Fejér C. D. X. 6. 285. l.)

1420—34. *Domonkos* rábaközi főesperes; 1426-ban mosoni, 1432-ben soproni főesperes. Ez utóbbi hivatalában Sopron város figyelmébe ajánlotta a keresztúri és harkai plébánosokat.

(V. Házi Jenő: Sopron város tört. 2, 52. l. — Nagy I. i. m. 2, 52. 183. 214. l. — Pápóci prépostság oklevelei: I. Cth. 1. — III. Cth. 109. sz. — Fejér C. D. X. 6. 788. l.)

1421—34. *János fia Simon* kanonok, a Corpus Christi oltár rectora; 1434-ben kápta'ani prépost. Egyik okiratunk 1447-ben is prépostnak mondja; de ez téves állí ás, mert ekkor regensburgi Fogol Gyö gyöt ismerjük a prépositi stallumban.

(Lukcsics P. i. m. 109. l. — Nagy I. i. m. 2, 209. l. — Komáromi lvt. Vegyes perek 63. II. 15. — Közölve Komárom III. évf. 1—2. sz. 32—33. l.

1421. *Kőszegi János,* a bécsi egyetem tanulója.

(Schrauf i. m.)

1422—30. *Péter fia Bassan* (v. *Wassan)* Mátyás őrkanonok.

(Pápóci préposts. okl. II. Cth. 61. sz. — Nagy Imre i. m. 2, 108. l. — Fejér C. D. X. 6. 639. l.)

1422. *Hollósi* György fiának *Gáspárnak* adta a pápa a locsmándi főesperességet.

(Lukcsics P. i. m. 129. l.)

1422—26. *Miklós* m. dékán. 1426-ban az András fia Balázs halála után megüresedett vasvári prépostságot kérte.

(Hevenessi gyüjt. XXII. 64—66. — Lukcsics P. i. m. 199. l.)

1425—30. *Domonkos fia Pál* főesperes, a Szent Katalin-oltár igazgatója. A Molnár Péter fia György halála után megüresedett pápóci prépostságot kérte 1430 ápr. 30.

(Lukcsics P. i. m. 76. 183. l.)

1422—1426. *András* szentadalberti prépost. Kelemen püspökkel határjárást végzett Kanizsai István javára Baboth, Pethlend birtokokon.

(Hevenessi gyüjt. XXII. — Nagy I. i. m. 2, 103. 105. 108. l.)

1430—2. *Leveldi János* győri és veszprémi kanonok.

(Veszpr. püspöks. róm. oklvt. 4, 2. 349. l. 359. sz. okm.)

1431—8. *János* őrkanonok.

(Nagy I. i. m. 2, 209. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 179. l.)

1433. *Pál* argentini püspök, locsmándi főesperes. Molnári Kelemen püspöknek a lelkiekben helynöke. Protestált Kanizsai László ellen, aki őt gyalázó szavakkal illette, sőt meg is akarta ölelni; gyilkosának 150 forintot ajánlott fel a pápai feloldozás megnyerésére, — mivel iváni hat jobbágyát előzetes intés után kiközösítette az egyházból. Azt is állította, hogy 10 ezer forint kárt szenvedett, mivel hivatását nem folytathatta, és a locsmándi főesperességben jogait nem érvényesíthette a fenyegetés miatt.

(Nagy I. i. m. 2, 187. l.)

1433—61. *Büki István* kanonok.

(U. o. 413. 290—1. l.)

1434. *Lőrinc* soproni keresztes.

1439—45. *Máté* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 107—8. l.)

1439—46. *Antal* éneklőkanonok.

(U. o. 112. l. Komárom vmegye lvt. Vegyes perek 63, II. 15.)

1445—6. *Váradi János* őrkanonok, egyúttal pozsonyi kanonok is.

1445. *Múzsa Mátyás* pápai főesperes.

(Nagy I. i. m. 2, 317. l.)

1445—56. *regensburgi Fogol György* káptalani prépost.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 788. sz. — I. T. 2728—9. 2731. sz. — Hevenessi gyüjt. XXII. 198. 248. 252. — Győrvárosi lvt. priv. levél 1603. évi átirása Rudolf által. — Nagy I. i. m. 2, 378. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 259. l. — Hazai okmt. 2, 408—11. l.)

1445—69. *Fehérvárv (de Alba) Mihály* olvasókanonok. A bécsi egyetemen tanult. Ágoston püspök helynöke.

(Békefi i. m. 107—8. l. — Nagy I. i. m. 2, 378. l. — Hazai okmt. 2, 408—11. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 259. 242—3. 308. l. — Schrauf i. m. Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 521. sz. — 10. Cth. 788. — 2. Cth. 63. sz. 22. T. 3253. sz. — U. o. Pápóci prép. oklv. 1. T. 2075. sz. — Hazai okmt. 2, 415. sz.)

1446—60. *István* éneklőkanonok.

(Hevenessi gyüjt. XXII. 198. 248. 252. — Héderváry-család oklvt. 1, 259. l. — Nagy I. i. m. 2, 378. l. — Békefi i. m. 112. l.)

1446—69. *István* szentadalberti prépost. Csupor Demeter püspökkel résztvett Héderváry Pál győri földjén elkövetett hatalmaskodásban; mikor a mészárszékeket felforgatták, a húst elvitték, a halastavat Királyföldén meghalászták. A pannonhalmi konvent tartott ez ügyben 1469-ben vizsgálatot.

(Héderváry-család oklvt. 1, 353. l.)

1447. *Demeter* őrkanonok.

(Komárom vm. lvt. Vegyes perek 63, II. 15.)

1447—57. *István* őrkanonok.

(Hazai okmt. 2, 408—11. l. — Nagy I. i. m. 2, 378. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 259. l. — V. Házi Jenő i. m. IV. 248)

1450—79. *Szentgyörgyi András* kanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 308. l. — Veszpr. püsp. róm. oklvt. 3, 253. l.)

1450. *István* mosoni főesperes.

(Hazai okmt. 3, 381—90. l.)

1450—4. *Malomsoki János* kanonok.

(Nagy I. i. m. 2, 345. l. — Liber Cant.)

1450—7. *Máté* pápóci prépost.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 788. sz.)

1450—69. *Vasvári János* kanonok; 1469. püspöki helynök.

(Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 63. sz. — U. o. Pápóci préposts. okl. 1. T. 201—8. sz. — Héderváry-család oklvt. 1, 256. 346. l. — Nagy I. i. m. 2, 457. l. — Győrvárosi lvt. a város priv. levelének 1603. évi átirásában.)

1453—55. *Pápay Antal* rábaközi főesperes.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 788. sz. — Lib. Cant.)

1455. *Berecк* éneklőkanonok; 1437-ben succentor volt.

(Héderváry-család oklvt. 1, 181—3. l. — Hazai okmt. 2, 408—11. l.)

1455. *Baych (Bayth) Mihály* kanonok.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 788. sz.)

1455. *Roycha (Roytha) Mátyás* mester; győri, pécsi, váci kanonok, a királyné különleges (specialis) jegyzője, és a királyi kancellária jegyzője.

(U. o.)

1455—63. *Otting (Octavius) János* mester, a dekreták doktora, soproni főesperes; 1459—63-ig soproni plébános is és oltárjavadalmas.

(U. o. — V. Házi Jenő i. m. 4, 82. l. — 5, 53. l.)

1455. *Amadé* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 107—8. l.)

1458—66. *Antal* pápóci prépost.

(Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 63. sz.)

Nem lehetetlen, hogy egy személy az 1453—55-ig jelzett Pápay Antal rábaközi főesperessel.

1460. *Kápolnai Mihály* mesterkanonok.

(Szepeshelyi kápt. orsz. lvt. hit. B. fasc. 1, 7. sz.)

1461—87. *Demelky László* káptalani prépost. Testvéreivel, Andrással és Mátéval Gógánfán birtokos volt.

(Győrvárosi lvt. Győr priv. leveleinek 1603. évi átirata. — Pozsonyi kápt. orsz. lvt. 13. C. 2. fasc. 15 21. sz. — Héderváry-család oklvt. 1, 308. 346. 452. l. — Veszpr. pps. róm. oklvt. 4, 458. l. — Monumenta Vat. Hung. I. 452. l. — Hevenessi XXVI. 341. XXII. 239. — Tud. Akad. Czech jegyzetei. — Nagy I. i. m. 2, 416—523. l. — Zalavári konvent orsz. lvt. Prot. C. p. 418.)

1461—3. *Márton* őrkanonok.

(Nagy I. i. m. 2, 416—7. l.)

1461—4. *Mihály éneklőkanonok. Vicarius gen. in spirit.*

(Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 64. sz. 10. Cth. 788. sz. — Héderváry-család oklvt. 1, 308. l. — Nagy I. i. m. 2, 416. l.)

1463—1502. *Szombathelyi Péter* soproni főesperes, káptalani jegyző. Mint káptalani követ résztvett az 1497. évi rákosi országgyűlésen. † 1502. május 4-én, Szent Bonifác napján temették el.

(Gy. k. m. lvt. II. Cth. 64. sz. — VIII. Cth. 536. sz. — I. Szám. k. 15. 16. 32. 35. 71. 105. l.)

A káptalan nagy tiszteletben tartotta, 1502—1503-ban gyászmiséket mondatott érette, és a halotti zsolozsmát végző papoknak gyászlakomát rendezett. Ezt még külön is feljegyezték okirataink: In die Bonifacii depositionis videlicet die condam magistri Petri de Sabaria Archidiaconi Sopron... missis celebrandis et collectione post Placebo expositi sunt flor. 1. den. 70. Item pro missis legendis pro memoria condam Petri Archidiaconi Sopron dati sunt flor. 3. den. 53. ad comestibilia sacerdotibus ad unam mensam eadem die — Vigilia Corporis Christi 1503. 14. jun.

1463. *Vince* székesegyházi főesperes, püsp. helynök.

(Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 64. sz.)

1463—1511. *Keszői Simon* mesterkanonok, a Jánoslovagok győri házának főnöke. 1491-ben előterjesztett kérelmére II. Ulászló király megerősítette II. Endre. 1228. évi adományát, melyben Kónyfalut a Jánoslovagok győri házának adta át. Mint káptalani követ résztvett az 1498. évi budai országgyűlésen.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 109. l. — U. o. Pápóci préposts. okl. 1. T. 206. sz. — II. Cth. 64. sz. — † Balics Lajos írói hagyatéka.)

1463—97. *Mihály* locsmándi főesperes.

(Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 64. sz. — Liber Cant.)

1463—97. *Tatay Mihály* mesterkanonok, mint a Szentháromság-kápolna igazgatója 1469-ben Udvardy Pál vásonkői várnaggyal, a szőllősi és kertai községek megbízottaival egyezkedett a kápolnát illető szőllősi és kertai tized ügyében.

(Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 64. sz. — VIII. Cth. 531. sz. — U. o. Pápóci préposts. okl. 1. T. 206. sz. — Héderváry-család oklvt. 1, 316. l. — Veszpr. püsp. róm. oklvt. 4, 451. l.)

1467—97. *Pál* mosoni főesperes.

(Győri kápt. m. lvt. 22. T. 3253. sz. — Veszpr. püsps. róm. oklvt. 4, 457. l.)

1463—1520. *Öcsényi Péter* mesterkanonok. Szívesen foglalkozott a gazdasággal: 1495., 1497., 1506—7., 1514. a dékáni hivatalt viselte; 1499-ben a káptalan halászó vizeit bérelte. A káptalan érdemeit avval ismerte el, hogy a Szentháromság-kápolna igazgatói tisztét ruházta rá, és javadalmát neki adta 1519-ben.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 8. C. 3. fasc. 2. sz. — Pápóci préposts. okl. 1. T. 206. sz. II. Cth. 64. sz. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 55. 96. 98. 160 . 173. 298. ll. — Győri kápt. hit. h. lvt. XIII. Cth. 261. sz. — 8. Cth 536. XI. Cth. 162—3.)

1463—1525. *Nylkay Albert.* 1463—1514-ig éneklőkanonok, 1514—25-ig nagyprépost. 1508-ban Kanizsay János csornai préposttá nevezte ki; 1519-ben királyi káplán; 1497—1519-ig a Szent Demeter-oltár igazgatója. — Sebasteni püspök, győri segédpüspök. Mivel a csornai prépostságot tényleg birtokolta, mint szerzetes a nagyprépositi és kanonoki stallumoknak csak kommendatora volt. 1520. püspöki helynök, római főpenitenciárius. Nem tartózkodott állandóan Győrött, azért 1515-ben Gosztonyi János püspök parancsára a káptalan egyik osztozkodásnál kizárta őt a rendes részesedésből. A győri káptalan 1515—16. években ismételten perelt ellene a győri és veszprémi püspök, az esztergomi érsek előtt; sőt pápai bullát is eszközölt ki ellene. A per anyagát okmányaink nem említik meg. 1523-ban közbenjáró és békítő a pannonhalmi konvent és Héderváry János között.

(Csornai házi lvtár. — Pannonhalmi lvt. 9. C. lit. M. — Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 64. sz. — VI. Cth. 246. sz. — X. Cth. 795. sz. — Pápóci préposts. okl. II. Cth. 64. sz. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 37. 372. 388. 391. 393. l. — V. Házi Jenő: Sopron város tört. VI. 177. 196. 209. 249. 259. 313. 345. 378. ll.)

1464—76. *Lukács* őrkanonok.

(Héderváry-család olvt. 308. l. — V. Házi J. i. m. IV. 242. okl. — V. 310—315. ll.)

1465—79. *Kuthasy Tamás* vasvári prépost, győri és esztergomi kanonok, érseki helynök, a dekreták doktora. 1479-ben győri őrkanonok. Mint érseki helynök 1470-ben meghagyta a mórichidai, pápóci, marcaltői, szentmihályi és szanyi plébánosoknak, hogy Kanizsay Lászlót és embereit, kik a Héderváry Ozsvát kegyurasága alá tartozó kisbaráti templomot kirabolták, sujtsák egyházi átokkal, ha 15 nap alatt minden értéket vissza nem adnak.

(Tud. Akad. lvt. Czech jegyzetei. — 96. sz. 15. II. 98. db. Győr városi lvt. Győr priv. leveleinek 1603. évi átirata. — Héderváry-család oklvt. 1, 358. l. — Nagy Imre i. m. 2, 523. l. A veszpr. püspökség római oklvt. IV. 458. l.)

1468—75. *Nyuli János* éneklőkanonok.

(Hevenessy gyüjt. XXII. 239. — Hazai okmt. 3, 418—9. l. — Békefi i. m. 112. l.)

1469—71. *János* olvasókanonok.

(Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 526. sz. — Héderváry-család oklvt. 1, 360. l. — Nagy I. i. m. 2, 523. l.)

1472—8. *Szombathelyi Imre* kanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 410. 417. l. — Nagy I. i. m. 2, 476—8. l.)

1472. *Nyitrai Benedek* kanonok.

(U. o.)

1472—5. *György* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 107—8. l.)

1472—9. *Ewchey Tamás Miklós* pápai főesperes, a dekreták doktora.

(Monument. Vat. Hung. I. 381. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 381. l. — Veszpr. püsp. róm. oklvt. 3, 253. l., 4. 451. l.)

1473—9. *Miklós* pápóci prépost.

(L. a prépostság történetében: Bedy Vince dr. kézirata.)

1473—76. *Antal* székesegyházi főesperes, püspöki helynök. 1476-ban Ferenc ciráki plébánost utasította, hogy a kiközösítés alól oldozza fel Cziráki János özvegyét és gyermekeit.

(Veszpr. püsp. róm. oklvt. 4, 458. l. — Nagy I. i. m. 2, 468. l.)

1474—5. *Mesztegnyői Miklós* kanonok.

(Győri tört. és régész. füzetek, 1, 125. l. — Veszpr. püsp. római oklvt. 3.)

1475. *Pápai Ambrus* kanonok.

(Héderváry-család oklvt. 1, 395—6. l.)

1478—87. *János* olvasókanonok.

(Békefi i. m. 107—8. l. — Hevenessi gyüjt. XXXVI. 344. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 13. Capsa, 2. fasc. 21. — Tud. Akad. Czech jegyzetei.)

Okiratszerűleg nem tudjuk megállapítani mégis valószínűnek tartjuk, hogy egyugyanaz a személy az 1469—71. években megnevezett *János* olvasókanonokkal.

1479. *Ewchényi György* kanonok.

(Hevenessy XXII. 242.)

1479. *Balázs* őrkanonok. Balonyi jobbágyai által hatalmaskodást követett el Baar Balázs és János kárára, mikor a dénesszapi erdőt felgyujttatta.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 63. C. 1. fasc. 1.)

1481. *András* éneklőkanonok.

(Békefi i. m. 112. l.)

1482—87. *Osvát* éneklőkanonok.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 13. C. 2. fasc. 21. — Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 535. sz. — Hazai okmt. 3, 418—9. l.)

1485. *István* fehérvári prépost, győri kanonok, pápai főesperes, a Szent Bereck-oltár igazgatója; 20 forintért megvette Kolgyasi Kiss György gerhai szőllőjének felét az oltár javára.

(Hevenessi XXXVI. 349.)

1485. *Kiss György* kanonok gerhai szőllőjének felét a Szent Bereck-oltárnak hagyta.

(Hevenessi XXXVI. 344. — Tud. Akadémia: Czech jegyzetei.)

1487—1518. *Dombrói Mátyás*. Első ízben 1487-ben találkozunk nevével, mikor Bándhegy birtokába beiktatta Vidafelder Benedeket. 1499-ben Budán járt a káptalan dolgában, mikor is subáját elvesztette, minek kárpótlására a káptalan 8 forintot ajándékozott neki. 1503—18-ig komáromi főesperes. 1505-ben a németújvári herceg Őrség birtokáról a bortizedet szedte be; árából a káptalan számára 19 forint 6 dénár árú 3 hordó olajat vett bőjtre. 1493-ban Pinnyei Lászlót és társait a király elé idézte,

mivel a Vági testvérek röjtöki birtokrészét elfoglalták. 1511-ben vizsgálatot tartott Várkonyi Amadé javára Héderváry Ferenc és István által elkövetett hatalmaskodás ügyében. 1516-ban a szentmártoni konvent ügyében járt el, mint káptalani hites ember.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 8. C. 3. fasc. 2. sz. — Szepesi kápt. m. lvt. Litt. E. fasc. 7. 27. sz. († Balics Lajos írói hagyatékából). — Győri tört. és régész. füzetek. 1, 144. l. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 59. 134. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. 18. Lad. 54. fasc. 2995. sz. — Liber. Cant. — Nagy I. i. m. 1, 1230. 1526. l. — 2, 550. l. — Héderváry-család oklvt. 2, 420. sz. okl.)

1486—1502. *Sokorói Péter;* 1498—1502-ig rábaközi főesperes. Igaz, hogy a rábaközi főesperest csak Péter néven írja okmányunk; mivel azonban ugyanakkor tünik el a mesterkanonokok közül Sokorói Péter, mikor Péter mint rábaközi főesperes neve feltünik, azért a kettőt egy személynek tartjuk.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. — Liber. Cant.)

1487—1519. *Pápay Miklós* dékánkanonok. Az 1497. évi rákosi országgyűlésen a káptalan követe; 1499-ben a káptalan halászó vizeit bérelte.

(Monument. Vat. Hung. I. 452. l. — Győri kápt. m. lvt. 21. T. 3202. sz. — I. Szám. k. 16. 55. 98. l. — Héderváry-cs. oklvt. 1, 453. l.)

1487—90. *Csepeli Benedek* olvasókanonok, a dekreták doktora; hántai prépost, püspöki helynök; egri, veszprémi olvasókanonok.

(Veszp. püsp. lvt. Beke kézirata II. — Hevenessy XXXII. 411. — Héderváry-család oklvt. 1. 452. l.)

1488—1510. *Győri Jakab* mesterkanonok. 1507-ben megvette a megölt Mihály orvos Új-utcában fekvő házát.

(Győri kápt. m. lvt. 38. T. — I. Szám. k. 186. l. — Szepesi kápt. orsz. lvt. Lit. B. fasc. 8. 5. sz.)

1489. *János* mosoni főesperes.

(Győri kápt. m. lvt. 12. T. 2241. sz. 21. T. 3202. sz.)

1494—7. *Zsigmond* pápóci prépost.

(L. a prépostság történetében: Bedy Vince dr. kézirata.)

1494. *Donatus Aretius,* a dekreták doktora. Hippolit érseknek a lelkiekben helynöke és általános ügyhallgatója.

(Pray kéziratai. — Egyet. könyvt. 9. sz. — fol. 58.)

1494—1502. *György* bodoni (Viddin) püspök, nagyprépost,. Családi nevét nem ismerjük. 1499-ben II. Ulászló királynál járt, hogy a káptalan nyuli birtokához tartozó 4 telek földet, melyre eddig a csornai konvent is számot tartott, mint az ő nagybaráti birtokának kiegészítő részére, de most jogigényéről lemondott, örök jogon újból a káptalannak adományozza. Ulászló ekkor átírta a csornai konvent 1478-ban kiállított okmányát a nevezett birtoktest visszaadásáról. 1501-ben a kezén levő koroncói 4 zálogos telket átadta a káptalannak 16 forint lefizetése ellenében.

(Pápóci préposts. okl. 1. T. 206. sz. — II. Cth. 63. 64. 32. sz. — Kápt. m. lvt. I. Szám. k. 770. l. — Hazai okmt. 2. 375. l.)

1494—1502. *Thury Gergely* olvasókanonok, severini püspök. Kollányi Ferenc és Békefi Remig *Thakaró* Gergelynek nevezik, aki előbb rábaközi főesperes lett volna, azután lett Békefi szerint 1494-ben, Kollányi szerint 1500-ban olvasókanonnokká. Egyúttal esztergomi kanonok is volt. A kezünk között levő okmányok Thury Gergelynek írják, és 1494—1502-ig olvasókanonoknak mondják. Thakaró névről nem találtunk említést. Lehet, hogy egyik családi nevét alkotja, a másik származási helyéről nevezi. 1497-ben Pozsonyba a királyhoz küldte őt a káptalan bizonyos kiváltságlevelek kiváltása ügyében; majd pedig Keszőre küldte Szatmáry Ferenc püspökhöz a királyi taxa megállapítása végett. A nyuli 4 telek ügyében 1499-ben ő is járt II. Ulászló királynál. 1502 után nem találkozunk nevével a győri kanonokok között; de az esztergomi káptalanban ismerjük, hol 1505-ben is az érsek segédpüspöke.

(Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok. 121. l. — Békefi Remig: A kápt. isk. tört. Magyarországon 1540-ig, 109. l. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 95. l. 2. T. 32. sz. — Pápóci préposts. okl. 1. Tárca, 206. sz. — 2. Cth. 32. 64. sz. — 17. 63. 61. Fasc. — Liber Cant.)

1494—1509. *Körmendy András* mesterkanonok. A szentmártoni apátság csécsényi birtokperében járt el 1502-ben mint káptalani hites ember.

(Pápóci préposts. okl. 2. Cth. 64. sz. — Szepesi kápt. orsz. lvt. Litt. B. fasc. 2. 11. sz. († Balics Lajos írói hagyatékában). — A pannonhalmi főapátság tört. III. 255. l.)

1495—6. *András* pápai főesperes.

(Lib. Cant.)

1495—7. *Bajor (de Bavaria) Gergely* komáromi főesperes.

(Lib. Cant.)

1495—1507. *Henyey András* mosoni főesperes. Az 1497. évi országgyűlésen káptalani követ. 1499-ben Szily János kanonok társával együtt 28 arany forintért bérelte az őrségi dézsmát. 1503-ban Veszprémben a pápai oldalkövetnél járt káptalani megbízásból, hogy a koppánmonostori apát ellen idézőlevelet eszközöljön ki.

(Győri kápt. m. lvt. IX. Cth. 679. sz. — I. Szám. k. 16. 78. l.)

1495—1502. *Tamás* székesegyházi főesperes.

(Lib. Cant.)

1495. *István* szentadalberti prépost.

1495—1517. *Szegedy Gergely* adalberti prépost, segédpüspök, a Szent Ferenc-rend tagja. Karácsonyi János Szekcsey Gergelynek írja, és a rend tartományi főnökének mondja, akit 1501-ben nevezteteit ki a győri püspök Sebasteni püspökké és tett helyettesévé a főpapi teendők végzésében.

(Karácsonyi János: Szent Ferenc rendjének tört. Magyarországon 1711-ig. I. 77. l.)

1495—6. *Körmendy János* mesterkanonok.

(Lib. Cant.)

1495—1508. *Lottemberg Gergely;* 1502—8-ig székesegyházi főesperes.

(U. o.)

1496—1509. *Bodrogi Fülöp* doktor, őrkanonok. 1496-ban találkozunk nevével először, mint római gyóntatóéval; aki egyszersmind Ulászló király képviselője. VI. Sándor pápa ez évben pápai káplánná nevezte ki. 1497-ben esztergomi főesperes is volt. Ő renováltatta a római magyar zarándokházat, mint a ház felirata mutatta. Az 1500. évi jubileum alkalmával, mint magyar gyóntató gondoskodott a nagyszámú magyar zarándokról. — Itthon is dolgozott, II. Gyula pápához fordult, a répcevölgyi dézsma ügyében; aki a répcevári várnagy (Castellanes castri de Repche) ellen bíróul a győri olvasókanonokot rendelte ki Báthory István kanonok társaságában. 1508-ban Győri Balázs javára lemondott őrkanonoki stallumáról, de még egy évig tagja maradt a győri káp-

talannak. Esztergomi stallumában megmaradt. 1512-ben barsi főesperes.

(Fraknói Vilmos: Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római Szentszékkel. II. köt. Függelék 403. 412. l. — Győri kápt. m. lvt. I. Cth. 3. sz. — Liber. Cant. — Kollányi i. m. 128. l.)

1497. *János* locsmándi főesperes.

(Lib. Cant.)

1497—1501. *Mátyás* komáromi főesperes.

(Lib. Cant.)

1497—1505. *Pyber Zsigmond* pápai főesperes.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k.)

1497—1515. *nagyluchei Ábrányi István*. 1498—1500. években a páduai egyetemen tanult, hol a kánonjogból doktori rangot nyert; 1499-ben a jogi karnak rektora volt. 1502-ben olvasókanonokká lépett elő, jóllehet a papi rendet még ekkor sem vette fel. 1503-ban mondta újmiséjét. 1509-ben mint püspöki helynök intézkedett az őrkanonok köpcsényi dézsmája ügyében. 1513-ban Győrváros és a káptalan ügyében Budán járt. Később nem találkozunk nevével.

(Veress Endre: A páduai egyetem magyar tanulóinak anyakönyve és irata. 21—22. l. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 52. 87. 320. l. — U. o. 8. Cth. 539. sz.)

1497—1503. *Munkácsy Márton* mesterkanonok. Az 1497. évi országgyűlésen káptalani követ.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 16. l.)

1497—1508. *Olláry Péter* mesterkanonok, 1497-ben káptalani dékán, és a rákosi országgyűlésen követ.

(U. o. 16, $36^1/_2$. 95. l.)

1497—1503. *Farády Péter* mesterkanonok.

(U. o.)

1497—1512. *Somlyói Kelemen* mesterkanonok, 1503—4. káptalani dékán, 1505. Zsid és Tóti káptalani falukat bérelte 36 forintért.

(U. o. 72. 93. 140. l.)

1495—1507. *Szilv János* mesterkanonok. Előbbi években a székesegyházi subcustosi hivatalt viselte, 1499—1500. dékán.

(U. o. IX. Cth. 679. sz. — I. Szám. k. 40.43. 94. l. — 8. Cth. 536. sz.)

1497—1507. *Mesztegnyői Lukács* mesterkanonok.

1497—1503. *Thussay Péter* mesterkanonok.

1497—1502. *Chefalvai Benedek* mesterkanonok.

1497—1508. *Pálussy János* mesterkanonok, 1503-ban káptalani küldetésben járt Veszprémben a pápai követnél a koppánmonostori apát ellen való perben.

(I. Szám. k. 78. l.)

1497—1514. *Szathmáry János* mesterkanonok.

(U. o. 331—2. l.)

1497—1505. *Pály Mihály* mesterkanonok, egyuttal esztergomi kanonok is, 1500-ban már Esztergomban őrkanonok.

(Kollányi Ferenc i. m.)

1497—1502. *Dalus Gáspár* sublector, a káptalani iskola tanítója.

(I. Számadó könyv.)

1497. *Pereszteghy Orbán* mesterkanonok. Csak ez egy évben találkozunk vele az osztozkodó kanonokok között.

(U. o.)

1497—1501. *János,* ferencesrendű testvér, székesegyházi orgonista.

(U. o.)

1497—1501. *Pécsi Benedek* meste kanonok.

1497—1507. *Sávolyi Antal* mesterkanonok.

1497—1505. *Bakonyi Tamás*, a megholtak oltárának igazgatója. A megholtak oltárának két igazgatóját okíratunk mindig a kanonokok közé számítja, mivel ketten egy kanonoki javadalmat élveztek. Erről különben dolgozatunk elején már szóltunk a »felesek«-nél.

1497—1512. *Kőrössy Gergely,* a megholtak oltárának igazgatója, 1506-ban káptalani kiküldetésben *Szalmaváron* dézsmát szedett. 1599-től mesterkanonok, 1511-ben Héderváry István ellen idézőlevélért Esztergomban járt az érseknél.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 165. 282. ll. — Magyar Sion III. 14. l.)

1497—1520. *Tandallo — Dandalo — Győry János.* Neve után ítélve Győrött megtelepedett olasz család sarjadékának kellett lennie. 1497—1503. mesterkanonok, 1503—8. rábaközi főesperes. Ez időben többször járt Veszprémben, Budán a koppánmonostori apát ellen folyó perben. 1507—8. káptalani dékán. 1508—20. székesegyházi főesperes. 1519. bencés novicius lett. Máté főapát Ulászló királytól már korábban nyert felhatalmazás alapján őt jelölte a tihanyi apátságra. Még 1519-ben megegyezek János kallipoli püspökkel, a tihanyi apátság kormányzójával, hogy lemond az apátságról és átengedi Tandallonak, de 100 forintot, vagyis a tiszta jövödelem felét kiköti magának élete végeig. Igy akarták megakadályozni, hogy az apátság az apát halála után világi kézre ne jusson. Mivel azonban minden jószándék mellett is simonia jellege volt az egyezkedésnek, felmentésért Rómába folyamodtak. X. Leó pápa 1520. okt. 27. kelt bullájában megbízta a győri püspököt, hogy vizsgálatot tartson ez ügyben. A vizsgálat eredménye az lett, hogy Nylkay Albert győri püspöki helynök, római főpenitenciárius sebasteni püspök a szerződést megsemmisítette, a feleket az egyházi fenyíték alul feloldozta. — János kallipoli püspök, az apátság kormányzója 1521-ben meghalt, utóda mégis csak Tandallo János lett. Ferdinánd király 1529-ben hűtlenség címén, mivel Tandallo Zápolya János királyhoz csatlakozott, a tihanyi apátságot megüresedettnek nyilvánította, és saját hívének adományozta. 1530-ban pedig a veszprémi püspökséghez kapcsolta. Tandallo azonban János király pártfogása mellett halála napjáig bírta az apátságot. † 1530.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 137. 145. 184. 205. l.)

1497—1502. *István* pápóci prépost.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 137. 145. 184. 205. l. — Erdélyi László: A tihanyi apátság tört. 71. és kk. ll. — Egyháztört. Eml. I., 16. 302. l. — Veszpr. püspöks. róm. oklvt. IV. 219. sz. okm.)

1499. *Chanaky Márton* mesterkanonok. Ez egyetlenegy évben találkozunk nevével az osztozkodó kanonokok között.

(U. o. I. Szám. k.)[1])

[1]) A 15. századvégi kanonokok között többen a 16. század elején is tagjai voltak a székesegyháznak, mégis stallumuk elnyerésének idejét véve figyelembe, a 15. századiak soroltuk fel őket. Az is valószínű, hogy a megjelölésnél korábban jutottak be a káptalanba, de erre nézve határozott okiratszerű adataink hiányoznak.

16. századbeli kanonokok.

A 16—17. századbeli kanonokokra vonatkozólag legtöbb adatunkat a káptalani számadók könyveiből merítettük, melyekről dolgozatunk folyamán már említést tettünk. E könyvek évről-évre a jövödelem kiosztása alkalmával név, rang és szolgálati idő szerint felsorolják a kanonokokat és így legbiztosabb adatokat szolgáltatnak a kanonokok káptalani elvétele, hiteleshelyi, oktaválisbírósági, országgyűlési működésére vonatkozólag. Mégis a távollevőket, mivel rendesen nem részesülnek a káptalani jövödelemből, nem mindig említik fel: azért itt is hézagot találunk, amelyet más okíratokból iparkodtunk kitölteni.

Az említett oknál fogva anyagunk itt bővebb, sokkal több kanonokkal találkozunk, mint az előbbi századokban. A számadó könyveket, mint közös okíratot, az egyes kanonokoknál nem is idézzük; de más lelőhelyekre részletesen rámutatunk.

1500—3. *Dengeleghy Ferenc* mesterkanonok, 1500. Szent Bertalan napján iktatta be a káptalan.

(I. Szám. k. 103. l.)

1501. *Lajos* komáromi főesperes.

1502—21. *Iborliczkói István* mesterkanonok, csornai prépost és esztergomi kanonok. Többféle káptalani kiküldetésben járt el: 1505-ben a koppánmonostori apát ellen folyó perben Rómába utazott, és idézőlevelet eszközölt ki az apát ellen. Bár a perről ismételten szól okíratunk, annak tárgyát sohasem mondja meg. Utiköltségre és okmánykiváltásra 100 forintot és 2 darab aranyat adott neki a káptalan. 1516-ban Fehérvárra, onnét Budára ment, hogy Kanizsay László ellen idéző parancsot kérjen. Gyakran tartózkodott Esztergomban, ilyenkor győri stallumának jövödelmét nem adta ki a káptalan. 1517-ben a várban (in arce Capitulari) házat vett a káptalantól. 1521. után nem találkozunk vele a győri kanonokok között; de 1523-ban is gömöri főesperes, kinek a győri káptalan ajándékot küldött.

(U. o. 149. 356. 423. 425. 592. ll. — Kollányi F. i. m.)

1502—8. *Thury Gergely* mesterkanonok, egyuttal esztergomi kanonok is. Az egész 1507. évét Győrtől távol töltötte, a kórusi zsolozsma elvégzéséért 2 forintot fizetett a káptalan helyettesének. Valószínűleg azonos személy a fentebb említett Thúry Gergely kanonokkal, akit Kollányi Thakaró Gergely néven is, meg Thúry Gergely

néven is felvesz kanonokjai sorába. Az azonosságot szinte bizonyossá teszi, hogy Thakaró mezőtúri születésű és az évszámban is megvan a folytatólagosság.

(I. Szám. k. 36. 188. l. — Kollányi F. i. m. 123. l.)

1502—11. *Gyöngyösi Ferenc* mesterkanonok, orgonista.

1502—19. *Chanády János*. 1502. Sarlós Boldogasszony után való kedden installálta a káptalan győri kanonokká és komáromi főesperessé. A következő évben azonban már mást találunk a főesperességben, őt pedig a mesterkanonokok között sorolja fel okmányunk. E változás oka csak az lehetett, hogy másutt is volt javadalma, Győrré nem jött, a főesperesi teendőket nem tudta végezni, hát lemondott róla, de kanonoki stallumát megtartotta. Távolléte alatt kanonoki osztalékban sem részesült. A zsolozsma végzésére is állandóan helyettest jelölt ki a káptalan. Még 1508-ban sem vette fel a papi rendet. Ez idő után kellett felszenteltetésének megtörténnie. Ezután már rangban is emelkedett: 1510-ig mosoni főesperes. 1519. után nem találkozunk vele okíratunkban.

(Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 246. sz. — I. Szám. k. 203. 207. 215. 219. 249. l.)

1502—9. *Szathmáry Pál* nagyprépost. Tamás esztergomi bíbornok-érsek és Ferenc győri püspök édes testvére. 1502. Sarlós Boldogasszony után való hétfőn iktatta be a káptalan. † 1509. Sarlós Boldogasszony napja körül.

(U. o. 114. 244. l. — Liber Cant.)

1503—19. *Keresztury Balázs* mesterkanonok, egyuttal nyitrai éneklőkanonok és a Szent Margit-oltár igazgatója. *Nyitrai Balázs* néven is írja okmányunk. Győrött hosszú időn át a Szentháromság-kápolna igazgatója; 1505-ben a székesegyház gondnoka (vitricus ecclesiae). † 1519. okt. 8.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 800. B. sz. V. Cth. 187. sz. — I. Szám. k. 145. 265—6. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. XIII. Cth. 261. sz. — 1. T. 21610. sz. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 8. C. 3. fasc. 2. sz.)

1503—22. *Debreczeni Lukács* mesterkanonok, kanonok korában 1504. Szent Margit napján mondta újmiséjét. 1506-ban a káptalan megbízásából egy lovászfiúval 9 lovat vitt Budára a királynak ajándékul. 1507-

ben Zsid és Tóti káptalani faluk dézsmáját bérelte a káptalantól. 1513-ban tagja volt annak a küldöttségnek, mely Szent Jakab napján Budára a királyhoz ment, hogy a kölcsönadott 200 forint visszautalását kérje. 1516. káptalani dékán. Kisbaráti szőllőbirtokot szerzett magának.

(Győri k. m. lvt. 21. T. 3203. sz. — I. Szám. k. 159. 192. 321. 388. l. — Héderváry-család oklvt. 1, 560. l.)

1503—11. *Burján László* locsmándi főesperes. 1511-től esztergomi kanonok, hol sasvári főesperes, majd milkói v. püspök lett.

(Kollányi F. i. m.)

1503—9. *Szathmáry Péter* soproni főesperes. 1509. után nem találkozunk nevével.

1504—6. *Soklyósy Péter* mesterkanonok. 1506. az esztergomi káptalanban nyert stallumot.

(Kollányi F. i. m.)

1504—5. *Szegedy Miklós* mesterkanonok. Sohasem tartózkodott Győrött; a kórusban a káptalan mindig helyettest rendelt ki kötelességének végzésére.

(I. Szám. k. 125. 129. 134. 143. l.)

1504—25. *Körmendy András* mesterkanonok.

1505—12. *Szombathelyi (de Saba ia) Gáspár*, a kánonjog doktora, győri segédpüspök. 1505—8. mesterkanonok, 1508—10-ig rábaközi főesperes, 1510—11-ig pápai, 1511—12. locsmándi főesperes. Többé nem találkozunk vele a győri kanonokok között. 1519-ben az erdélyi püspök 50 forintot küldött a győri káptalannak Szombathelyi Gáspár 100 forintos hagyatékának első részeteül: ebből következtetjük, hogy Győrből az erdélyi egyházmegyébe ment át valamely javadalomra, és ott is halt meg.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 8. C. 3. fasc. 2. sz. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 252. 285. 287. l.)

1505—8. *Dengeleghy Gáspár* mesterkanonok.

1505—26. *Gerliczy Gergely* doktor, a székesegyházi kar igazgatója. Zselicségi (Kaposvártól délre Somogy egy része, bencés apátsággal) néven is nevezik okmányaink. 1511-ben a pozsonyi káptalan javára perbe idézte a Szentgyörgyi grófokat. Igen gyakran és hosszabb időn át is tartózkodott idegenben; ilyenkor a káptalan visszatartotta jövödelmét, majd Gosztonyi János püspök kezéhez szolgáltatta ki. 1526-ban nagy szegénységben volt, se-

gítséget kért a káptalantól, mert napi élelme sem volt meg. 1526. után nem találkozunk nevével.

(I. Szám. k. 566. 568. 577. 661—71. 528. 587. 695. l. — Magyar Sion III. 106. l.)

1506—8. *Némethy Jakab* mesterkanonok. Sohasem tartózkodott Győrött, azért kötelességeit a káptalan által kirendelt helyettes végezte.

1507. *Báthory István* mesterkanonok. II. Gyula pápa biróul rendelte ki a répceközi dézsma ügyében 1507-ben. Ez adaton kívül egyebet nem tudunk felőle.

(Győri kápt. m. lvt. I. Cth. 2. sz.)

1507—30. *Győri Balázs*. II. Gyula pápa udvarában Rómában tartózkodott. 1507—8. mesterkanonok. 1508. febr. 3. a pápa nekiadta a győri őrkanonoki stallumot, melyről Bodrogi Fülöp lemondott; azt is megparancsolta II. Gyula a tarentói és milopolitani püspököknek, a győri helynöknek, hogy őt stallumába beiktassák. Az őrkanonokság jövödelme ekkor 20 aranydukátot ért. 1527-ben résztvett a János király által Pannonhalmára elrendelt nagygyűlésen. 1528-ban Mária királynénál járt a káptalan küldötteivel Csitvánd-puszta ügyében. 1530. után nem találkozunk nevével.

(Hazai okmt. 2, 391—4. l. — Győri k. m. lvt. I. Cth. 2. 3. 4. sz. — 31. T. 4225. sz. — I. Szám. k. 477. l. — Egyháztört. Eml. I. 299. — Pannonhalmi orsz. lvt. 91 C. Lit. M.)

1508—16. *Németthy-Nemptthy János* mesterkanonok. Mind a két néven írja okmányunk.

1508—23. *Meszlényi György*, a kánonjog doktora. 1508—19. mesterkanonok, 1519—23. komáromi főesperes, 1522—3. években püspöki helynök.

(I. Szám. k. 555. 584. l.)

1508—15. *Némethy Ferenc*, 1508—10. mesterkanonok, 1510—15. soproni főesperes.

1508—1519. 1525—1529—1540. *Szathmáry Ferenc* pápóci prépost.

(Kettős prépostságának érdekes történetét l. a Pápóci prépostság történetében: Bedy Vince dr. kézirata.)

1509—11. *Hospitál Pál* mesterkanonok.

1509. *Mihály*, a megholtak oltárának igazgatója. Ez egy éven kivül nem találkozunk nevével; ekkor a tornatapolcai kerületben a dézsmanegyedet szedte be.

(I. Szám. k. 232—34. l.)

1509—17. *Ikervárv Mátyás* mesterkanonok. 1510-ben valamely fontos ügyben a káptalan megbízásából Komáromban járt az ott tartózkodó Gosztonyi János püspöknél.

(I. Szám. k. 261. l.)

1509—20. *Szegedy János,* 1509—19. mesterkanonok. Kanonoksága első éveiben távol volt Győrtől, mert a karban helyettes végezte teendőit. 1519—20. mosoni főesperes.

1509—17. *Felpéczy* v. *Péczy Gergely* mesterkanonok 1509-ben a szombathelyi püspöki vár udvarbírája.

(I. Szám. k. 224. l.)

1509—34. *Babothy Mihály* mesterkanonok. Előbb 1502-től győri karbeli pap, 1515-ben kétszer is megfordult a káptalan nevében Werbőczy István országbírónál a bödögei, és a Bedegey János által hagyományozott nagyécsi birtok ügyében.

(I. Szám. k. 36. 151. 172. 188. 321. 356. 358. ll.)

1509—13. *István* nagyprépost. 1511-ben a kisigmándi birtok átvételénél volt jelen. 1513-ban Budán járt Győrváros szabadsága és más káptalani ügyekben.

(I. Szám. k. 287. 320. l.)

1509—30. *Lábady Pál* mesterkanonok. 1516-ban Rómába küldte a káptalan, hogy a Szentháromság-kápolna igazgatóságának adományozási jogát védelmezze meg Gosztonyi János megyéspüspök ellen. Ezt meg is tette, de a többi rábízott dolgot nem végezte el teljesen, azért az útiköltségül neki adott 10 aranyból 7-et visszafizettetett vele. 1524-ben VII. Kelemen pápa Kayáry István kanonok társaságában kiküldte a somlyóvásárhelyi apátnő panaszának megvizsgálására, akit Bakócz Tamás esztergomi érsek benedekrendű apácáival együtt elűzött, és kolostorát a premontrei apácáknak adta át. Meghagyta a pápa, hogy Ilona apátnőt apácáival együtt helyezze vissza a kolostorba. 1529-ben helyettes püspöki vikárius.

(Győri kápt. m. lvt. 4. T. 1344. sz. — 5. Cth. 187. sz. — 10. Cth. 800. B. sz. — 6. Cth. 291. A. sz. — I. Szám. k. 409. 439. l. — II. Szám. k. 107. l. — Veszpr. püspöks. róm. oklvt. IV. 231. sz. okm. — Pannonhalmi orsz. lvt. 9. C. litt. M.)

1509—23. *Szanyi Mihály* mesterkanonok. Előbb 1503. székesegyházi karbeli pap. 1511—12. 1517-ben káptalani dékán. 1510-től a Szent Egyed oltár-igazgatója.

(Héderváry-család oklvt. 1, 1512. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 8. C. 3. fasc. 2. sz. — U. o. 2. Protokoll. fol. 420 († Balics Lajos írói hagyatékából). — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 64. 278. 302. 425. l. — U. o. hit. h. lvt. IX. Cth. 601. sz.)

1510—15. *Sergardis Fülöp* mesterkanonok. Idegen nemzetiségű, sohasem tartózkodott Győrött, helyettes végezte kórusi zsolozsmáját is. Okmányunk nem is tartja rendes kanonoknak, bár installáltatta magát. Stallumának jövödelmét Gosztonyi János megyéspüspök közbelépésére adta ki 1515-ben a káptalan. Később nem is találkozunk nevével.

(I. Szám. k. 307—8. lapok között levő betoldás, — és 271. 369. 371. l.)

1510—12. *Sárváry Simon* mesterkanonok.

1510—42. *Sárffy Ferenc* rábaközi főesperes. Különböző hivatalokban számos küldetésben járt el a káptalan nevében. 1510-ben káptalani dékán; 1514-ben Budán a királynál járt a győrmegyei kiküldöttekkel a káptalani zsoldos katonák ügyében. 1515-ben a káptalan katonáit kereste fel, zsoldjukat kiadta; a felfegyverzett zsoldosokat táborhelyükre utasította. 1516-ban Kanizsay László ellen, 1518-ban Héderváry István és Ferenc ellen kért Budán birtokháborítás miatt perbe idézőlevelet. A mohácsi csata idején a káptalan zár alá vette jövödelmét, míg a helyette megfizetett kir. adó meg nem térül. Ez időben a győri várban mint udvarbíró az őrség parancsnoki tisztét is gyakorolta. Ebben a minőségében kapta Mária özvegy királynétól azt az utasítást, hogy Czettrik Ulrik királyi kamarás mellé 12 lovat adjon, midőn ez a török kivonulása után a mohácsi csatatérre indult a király holttestének fölkutatására. A csapattal Sárffy is elment és részt vett a tetem fölvételében. Erről a tényről levelet is írt Győrből Brodarics kancellárhoz. A szerencsétlen II. Lajos halála körülményeinek tisztázásához a legértékesebb adatokat ez a levél szolgáltatja. 1528-ban Báthory István nádor a káptalan által megintette, hogy fizesse meg néhai Paksy Balázs püspök 38 forintos tartozását Héderváry Istvánnak, mivel a püspök a mohácsi csatába való indulásakor neki mint a vár udvarbírájának adta át vagyonát. Ez adósság kiegyenlítéséről nem szólnak ismert okirataink. A Hédervváryakkal később sem volt jó viszonyban; azért gyanusították őt is arról, hogy a szomszédok által a Hédervváryak öttevényi birtokán 1529. jan.

6-án elkövetett erőszakos támadásban neki is része volt. Később okmányban ismerték el Sárfy ártatlanságát.

(Héderváry-család oklvt. 2, 3. l. — 14. l. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 339. 355—6. 405. 451. 722. l. — II. Szám. k. 110. l. — Pray: Annales V. 120—23. l.)

1511—1533. *Pápóczy Imre.* Bakócz Tamás már 1505-ben pozsonyi kanonoki stallumot adott neki, ahol Balby Jeromos prépostnak, később Ujlaky Ferenc prépostnak helynöke volt még 1545-ben is. 1511-ben már Győrött is volt kanonoki stalluma; 1530—32. között olvasókanonok volt. Mivel azonban pozsonyi prépositi helyettesi működésében akadályozta a győri olvasókanonoki elfoglaltság — cserélt Nagyváthy Pál mosoni főesperessel. 1532—33. években mosoni főesperes volt. Mosoni 1533. évi főesperesi dézsmájáért 40 aranyforintot követelt per útján Wethezlaw Boldizsártól, a lébényi apátság jogtalan birtokosától 1540-ben. Ez időben már veszprémi nagyprépost volt. A győri kanonokok névsorában 1533. után nem találkozunk vele. A győri káptalan később is összeköttetésben állott vele: 1544-ben 2 forint 66 denár és 2 bécsi denár értékű bort ajándékozott neki aug. 15-én, szüretkor pedig 2 akó mustot vett számára 3 forintért. Veszprémben halt meg.

(Magyar Sion 1866. 339. 775. l. — 1869. évf. 115. l. — III. 122. 181. 197. ll. — Egyháztört. Eml. V. 256. l. — Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 252. sz. — V. Cth. 220. sz. Győri kápt. hit. h. lvt. 11. Lad. 31. fasc. 1350. sz. — III. Szám. k. 8. l.)

1511—38. *Kajáry István,* Kajári Balassa Máté fia, 1511-ben sublektor, 1512-ben mesterkanonok, közjegyző; 1515—38. soproni főesperes, kinek sok dolgot adott a soproni polgárok hitújítási mozgalma. 1524-ben ez ügyben vizsgálatot tartott Sopronban; kihallgatta Peck Kristóf plébánost, aki elpanaszolta, hogy a polgárok összejöveteleiken Luther iratait olvassák. Kristóf ferencesbarátot is vádolta, hogy Luther szellemében prédikál. Résztvett VII. Kelemen pápa megbízásából a somlyóvásárhelyi elüzött apácák ügyének rendezésében. Gosztonyi János, Paksy Balázs és Ujlaky Ferenc püspökök idejében a helynök és ügyhallgató tisztét viselte. 1529-ben a soproni plébános és ferencesek lelkipásztori ügyét rendezte; kijelölte mindegyiknek hatáskörét. 1536-ban a Szentháromság-kápolnát illető mesterfai borkilenced egyharmadának ügyében pereskedett.

(Veszpr. püsps. róm. oklvt. IV. 296—8. 294. l. — Pannonhalmi orsz. lvt. 8. C. tit. X. — Pannonhalmi főapát. tört. III.

703. l. — Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 191. A. sz. — V. Cth. 187. sz. — 15. T. 2594. sz. — I. Szám. k. 283. 307 l. — Egyháztört. Eml. I., 107. 225. 273. l. — Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. 7. l. — V. Házi Jenő: Sopron sz. kir. város tört. 7, 116. 175. 352. l.)

1511. *Endrődy Gergely* mesterkanonok. A szentvidi erdőn a szentiványiak által elkövetett hatalmaskodás megvizsgálásában vett részt mint káptalani hites ember. Ez egyetlen egy adaton kívül mást nem tudunk róla.

(Pannonhalmi főapáts. tört. III., 242. l.)

1511—22. *Zelestei (Nárdai) Tamás*, 1511—14. mesterkanonok, 1515—22. olvasókanonok. A bolognai egyetemen tanult 1519-ben is. 1522. után nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 246. sz. — I. Szám. k. 181. l.)

1511—23. 1544—52. *Sudor Fehérvári (de Alba v. Albensis) Fábián.* 1511—23. mesterkanonok. Azután eltünt a részesedő kanonokok közül, mert a kir. kancelláriában teljesített jegyzői szolgálatot. Ez időben csak kivételesen részesült a káptalani jövödelemből. A számadókönyv 1543-ban külön is megjegyzi róla, hogy a belmurai tizedből nem részesedik, mert ekkor még nem szolgálattevő kanonok. Úgy látszik, 1523-ban le is mondott — és 1544-ben újból visszajött az olvasókanonoki stallumra. Utoljára 1552-ben találkozunk nevével.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. Protocoll. 5. extraserial. fol. 182. Győri kápt. hit. h. lvt. I. felvall. jk. 221—2. l. — U. o. m. lvt. III. Szám. k. 9. l.)

1511—2. *Szentistváni (Sancti Stephani)*, a Szent István-templom plébánosa lehet csak, mert a számadó megjegyzi róla, hogy osztalékából 2 forintot lefogott katedratikum címén, katedratikumot pedig a káptalani területen működő plébánosok fizettek a káptalannak.

(I. Szám. k. 270. 281. l.)

1511—18. *Vértesy János* mesterkanonok. Sohasem tartózkodott Győrött; a részesedők között nem is kerül elő neve. A helyettes kirendeléséből, aki kórusi kötelezettségét végezte, tudjuk, hogy győri kanonok volt.

1511—14. *Hermann Ferenc* mesterkanonok.

1511—27. *Galgóczy Miklós* pápai főesperes. 1513—15-ben káptalani dékán. 1513-ban Trencsénben járt előttünk ismeretlen káptalani ügyben. 1522—24. püspöki

helynök, mint ilyen a bakonybéli apátság adósait szorította tartozásuk törlesztésére. 1525-ben a szentszéki bíróság előtt meg nem jelent soproni tanácsot oktatta ki cselekedetének helytelenségéről. 1526-ban II. Lajos király a pannonhalmi konvent előtt teendő vallomástételre utasította Jakab bakonybéli apát Oldor Simon nevű polgári jobbágyának a boldogasszonyi—dörgicsei szőllőre vonatkozó okmányai ügyében, melyeket a győri szentszék előtt felmutatott — de most nem találhatók. † 1527. Végrendeletének végrehajtása körül per támadt. Lelke üdvéért hagyta házát, melyet végrendeletének végrehajtói, Győri Balázs őrkanonok, és Kajáry István soproni főesperes el akartak adni, de Komlósy Benedek olvasókanonok és Nándory Lukács mesterkanonok ellentmondtak. A per eldöntésére 1528. márc. 5. I. Ferdinánd király, Södényi Demjén doktor Kalcedoni püspököt, Cesius András doktor esztergomi nagyprépost, apostoli főjegyző, Körmendy János dr. apostoli főjegyző, esztergomi éneklőkanonokot küldte ki, akik a végrendelet végrehajtóit felhatalmazták a hagyatéki ház eladására, alpereseket 100 forint becsületsértési, 25 forintot perköltség és 4 forintot kézbesítési költségből álló büntetésre ítélték. Ha megtagadnák az engedelmességet, és a költségeket nem fizetnék meg, kiközösítendők. A kiközösítés szertartását is részletesen előírták.

(Pozsonyi kápt. orsz. lvt. 51. C. Lit. W. — † Balics Lajos irói hagyatékából. — Pannonhalmi orsz. lvt. 9. C. lit. M. — Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 291. sz. — — I. Szám. k. 324. l. — Egyháztört. Eml. I., 128. 220. 273. l. — V. Házi J. i. m. 7, 173. l.)

1512—30. *Körmendy Ferenc* mesterkanonok.

1512—30. *Pathy-Paghy Mihály,* mindkét néven írja okmányunk. 1512—24. mesterkanonok. 1521-ben szervezte a káptalan zsoldos csapatát; Pinnyey András kapitányt felhívta, hogy »*készüljön a halálra*«, a király parancsa szerint minél előbb a kijelölt táborba érjen csapatával. Ekkor vonult a török nagy haderővel Nándorfehérvár megvételére. A csapat 33 forint havi zsoldját is Pathy vette át. Nándorfehérvár eleste után szétoszlott a magyar tábor; a káptalani csapat a zsoldból 10 forintot visszahozott. Pathy 1524—30. komáromi főesperes. Később nem találkozunk nevével.

(I. Szám. k. 536. 538. 539. 548. l.)

1512—35. *Ludányi Kalmár Péter,* 1512—14. mesterkanonok, 1514—35. éneklőkanonok. Igazgatója a Szent

Demeter-oltárnak, melynek érdekeit erősen védelmezte. † 1535. Hagyatékából 2 aranygyűrű jutott a káptalannak; egyikben drágakő is volt; ezt a káptalan a Bakits Péter ellen folytatott per költségeinek fedezésére eladta 1543-ban 5 forint 33 denár és 1 bécsi denárért, a másikat, melyben kő nem volt és így csak 4 forint 40 denárt ért, Bejczy Ambrus káptalani ügyésznek ajándékozta. Ludányi a templom javítására 100 forintot ígért a Szent Demeter-oltárjavadalomból, mivel azonban a templom elhagyatott állapota miatt nem lehetett ez összeget felhasználni, adós maradt vele. Hagyatékából, özvegyétől György deáktól követelte a káptalan ez összeget; aki 32 forintot meg is fizetett, a többit szegénysége miatt elengedte neki a káptalan.

(Pannonhalmi o. rsz. lvt. 9. C. lit. M. — Győri kápt. hith. h. lvt. I. T. 24609. sz. — U. o. m. lvt. II. Cth. 38. sz. — VI. Cth. 219. sz. — X. Cth. 763. 766. sz. — 46. T. 5641. sz. — II. Szám. k. 96. 263—4. 286. sz.)

1512—13. *Szathmáry Ferenc* mesterkanonok, különböző a vele egy időben élő, hasonló nevű pápóci prépostól. Csak két évben említik nevét okirataink.

(I. Szám. k. 315—16. l.)

1514—24. *Nárday János.* 1514—17. mesterkanonok, 1517—24. szentadalberti prépost. A párizsi egyetem tanulója még 1519-ben is. Győrré sohasem jött. A püspök közbenjárására részesítette a káptalan évi jövedelméből.

(Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 264. sz. — I. Szám. k. 369. 371. l.)

1515—20. *Eölbőy Albert* mesterkanonok.

1515—51. *Pápay Benedek,* 1515—27. mesterkanonok. 1515-ben Óvárott járt a királyi uradalom vezetőségénél a védenyi birtok ügyében. 1516-ban az Urkon vizének és rajta épült malomnak ügyében a pápai várnagynál járt. 1527—29. pápai főesperes, a Szent Fábián- és Sebestyén-oltár igazgatója. Kérésére Péter csornai prépost a nagybaráti oltárszőllőt a pecsétpénz fizetése alól felmentette. 1529—36. években a rendesen osztozkodó kanonokok között nem találkozunk nevével. Talán ez időben Esztergomban tartózkodott, hol 1530-ban már stalluma volt. 1543—51. években ismét megjelenik a győri kanonokok névsorában.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. T. 24610. — sz. — U. o. m. lvt. X. Cth. 763. 766. sz. — I. Szám. k. 374. 383. 514. l. — Egyháztört. Eml. II., 79. l.)

1515—20. *Sárospataky Menyhért* mesterkanonok, egyuttal veszprémi kanonok és apostoli főjegyző. Sohasem tartózkodott Győrött, kanonoki jövödelmét rendes szerződéssel bérbeadta a győri káptalannak 19 forintért, azonfelül a káptalan gondoskodott kórusi kötelességeinek elvégeztetéséről is. 1519-ben helybenlakásra hívta fel a káptalan; nem jött Győrré, inkább 1520-ban stallumáról lemondott.

(L. Szám. k. 385. 117. 123. 116. 170. 182. 493. 507. 514. l.)

1516—59. *Velykey Márk* kereszteslovag, a Keresztelő Szent Jánosról nevezett győri menedékház főnöke. Családi neve, úgy látszik, Zádory; mert testvérét így nevezik okirataink. Rendkívül ügyes, képzett és szolgálatrakész tagja volt a káptalannak. Sokféle kiküldetésben, nehéz és fontos ügyekben járt el kanonokságának hosszú ideje alatt. Érdemeiért egyik méltóságot a másik után ruházták rá elöljárói.

1516-ban találkozunk nevével első ízben a részesedő kanonokok között: Márk keresztes (Marcus crucifer) néven; azután 1527-ig nem fordul elő neve. Nem tudjuk megállapítani, hogy a rendház dolgai foglalták-e el? a rend birtokában levő Kónyfalu kezelése kötötte-e le idejét? vagy közben kimaradt-e a kanonokok közül? Többször találkozunk okiratainkban nevével, de nem mondják őt kanonoknak. Menedékháza ügyében Rómában is járt. 1520-ban a királynál emelt panaszt, hogy Győr mellett levő birtokában Szent György nap után is legeltetnek a győriek, a bírság fejében behajtott állatokat pedig fegyveres erővel elviszik. II. Lajos király 1520 március 5-én Budán kelt okiratában megparancsolta a győrieknek, hogy országos szokás ellenére Szent György nap után ne legeltessenek a földeken; marhabehajtás esetén pedig minden erőszaktól tartózkodjanak. 1527—29-ben ismét a mesterkanonokok között találjuk; 1527-ben a budai országgyűlésen a káptalan követe. 1528-ban káptalani ügyben Prágában járt a királynál. 1529—42-ig pápai főespere. Ez időben 1534-ben káptalani dékán; 1536-ban, mikor Bakits Pál huszárjai bírták Győrt, és a kanonokok házait is lefoglalták, Márk keresztes házában tartotta a káptalan tanácskozásait. 1538-ban Bakits Pált kereste fel a győri vám tizedének visszakövetelése ügyében. A Szent Imre-oltár nyuli szőllőjét, melyet senki sem gondozott, a löveldi konvent mint földesúr szintén elhagyott, Velykey Márk felfogta, értéke fejében a székesegyháznak 75 forintot fizetett. 1541-ben 100 magyar forintért zálogba

vette baboti Cseszneky György enesei nemesi kúriáját a hozzátartozó földekkel együtt testvére, n. Zádory György számára, — de 1549-ben visszaadta Cseszneky Györgynek. 1542—59-ig szentadalberti prépost. Ez időben — 1543-ban Pozsonyba a püspökhöz küldte őt a káptalan, hogy az olvasókanonok kinevezését szorgalmazza, és a nagyprépost ellen indított perben ítéletet kérjen. Innét Thurzó Elekhez utazott a belmurai tized kiszolgáltatásáért. 1543-ban érdemeiért neki adta a káptalan a Szent Demeter-oltárt és javadalmát; de esküt vett ki tőle, hogy a káptalan iránt engedelmességgel viseltetik, javadalmát megvédi, és káplánjaival az oltárhoz kötött kötelességeket pontosan elvégezteti. Ugyancsak ebben az évben neki és testvérének, n. Zádory Györgynek eladta a káptalan 20 forintért a várral szemközt levő Rába-utcában a Rába hídja felé fekvő üres telket, mely már 15 év óta pusztán állott. 1546-ban lemondott a Szent Demeter-oltár javadalmáról a káptalan javára, mivel a káptalan nagy szükségben volt; de a káptalan viszont kötelező ígéretet tett arra nézve, hogy új adományozás esetén neki adja vissza e javadalmat. 1546-ban elnyerte a vasvári prépostságot is. Nem tudjuk, hogy 1548 után birtokában maradt-e e javadalomnak.

Mint a Szent János-lovagrend tagja, a győri menedékház elpusztulása után saját hasznonélvezetében bírta a rend kónyi birtokát.

Apostoli főjegyző és comes palatinus címet és kitüntetést is nyert.

1547-ben Körmenden, a vasmegyei közgyűlésen, 1548-ban a pozsonyi országgyűlésen képviselte a káptalant. 1550-ben ismét Rómába utazott; ekkor Kónyfalut szarvaskendi Sibrik Máténak adta bérbe évi 100 forintért; de ezenfelül a bérlő tartozott még 25 kocsi fát, 25 szekér szénát, valamint a vaj, sajt, kappan járulék felét is neki Győrré beszállítani, a várban (in arce Capitulari) levő házát is tatarozni. A jobbágyok pedig a bérlet ideje alatt is tartoznak a prépostnak mindazt a szolgálatot teljesíteni, amire szüksége van.

1551-ben Újlaky Ferenc győri püspök és királyi helytartó parancsából az eretnekek nyomozására Sopronba ment két kanonoktársával; 1552-ben pedig mint püspöki helynök körlevelet küldött a cenki, pinnyei, keresztúri, nyéki, csepregi plébánosokhoz, hogy a soproniakat szólítsák fel a szentszéki bíróság előtt való megjelenésre. — 1557—9. években felsorolt javadalmai és

méltóságai mellé a győri nagyprépositi méltóságot és javadalmat is megkapta. † 1559.

Dalmady Sebestyén, a keresztesek főnöke 1559-ben tiltakozott a győri káptalan előtt az ellen, hogy Velykey Márk halála előtt a kónyi birtokot, a magyar keresztesek nagy kárával, Nádasdy Kristófnak zálogba adta; Nádasdy Tamás nádort és Kristófot tiltotta a birtok elfoglalásától és megvételétől.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 413. 748. l. — II. Szám. k. 12. 127. 178. 298. l. — III. Sz. k. 35. 64. 67. l. — U. o. II. Cth. 34. sz. — VIII. Cth. 541. 543. 551. sz. — IX. Cth. 681. sz. — U. o. 15. T. 2592. sz. — 37. T. 4710. sz. — 43. T. 322. a) b) sz. Győri kápt. hit. h. llvt. I. felvall. jk. 27. 64. 77. 134. 145. 221—2. l. — II. felv. jk. 75. 89. 380. l. — III. felv. jk. 75. 89. 380. l. — III. felv. jk. 58. l. — Egyháztört. Eml. IV. 503. l. — Payr Sándor. A soproni evang. egyházközség tört. 77. 79. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. Protocoll. 6. fol. 40. — 33. Capsa. 12. fasc. 8. sz.)

1516—28. *Kajáry Antal,* a kánonjog doktora. A papi rendet kanonok korában vette fel, első szentmiséjét 1519-ben husvét után 4. vasárnapon mondta, amikor a káptalan 2 forintot ajándékozott neki. Éveken át a káptalani jegyző fontos hivatalát töltötte be, aki a hiteleshelyi felvallásokat szokta írásba foglalni. — 1518-ban a bácsi országgyűlésen képviselte a káptalant. 1521—32-ig esztergomi kanonok is, ahol 1526-ban nyitrai főesperes, 1530-ban olvasókanonok. — Hamarosan Egerben is stallumot nyert, 1527-ben egri helynök. Szalkay László érsek és prímás így jellemezte őt: *tevékeny, okos, komoly, éleselméjű és gyakorlati ember.* — A Szent Benedek-rendű apátoknak János király parancsából 1527-ben Pannonhalmán tartott nagygyűlésen mint nyitrai és esztergomi kanonok és érseki helynök vett részt.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 450—1. 454. 471. 700. l. — Pannonhalmi főapáts. tört. III. 703. l. — Kollányi F. i. m. — Egyháztört. Eml. I. 249. 299. l. — Hazai okmt. 2, 414. l.)

1516—33. *Olaszkay Benedek.* 1516—22-ig a megholtak oltárának mestere, 1522—33-ig mesterkanonok. A székesegyházi Szent Kelemen-oltár igazgatója. 1523-ban a pozsonyi káptalannak a Szentgyörgyi grófokkal folytatott perében a királyi ítéletet végrehajtotta. Lokaszigetet visszafoglalta a káptalan javára.

(Győri kápt. m. lvt. X. Cth. 793. sz. 1531. év. — I. Szám. k. 450. 463—4. lapok között levő betoldás, 502. 552. l. — Pápóci

préposts okl. 4. T. 416. sz. — Magyar Sion III. 253. l. — Pannonhalmi orsz. lvt. 9. C. Lit. M.)

1517—20. *Sárvárv Pál* mesterkanonok.

1517—30. *Meszlényi Bálint* mesterkanonok; előbb 1506—7-ig székesegyházi karbeli pap.

(I Szám. k. 174. l. — Liber. Cant.)

1517—49. *kisvárdai Várday Balázs*, a kánonjog és a szépművészetek doktora. Tanulmányait a párisi egyetemen végezte; ott volt még 1519-ben is, de már 1517-ben kanonok, 1527-ig locsmándi főesperes. 1525-ben a káptalan megbízásából Gosztonyi János erdélyi püspöknél járt Budán; 1527-ben nagybátyja, Várday Pál esztergomi érsek mellett a titkár hivatalát töltötte be; őt küldte az érsek a szebeni dekanátus alá tartozó papsághoz biztosul, és ott a szükséges intézkedéseket végrehajtotta. 1527—49. győri nagyprépost. A püspöki szék üresedése idejében bizonyára nagybátyja segítségével került e stallumba. Bakits Pál volt ez időben a püspöki vár és javadalom ura, kinek erőszakossága sok keserűséget okozott a káptalannak. 1530-ban a pozsonyi káptalan előtt tiltakozva adta elő Várday Balázs Bakits ellen való panaszát: a káptalan összes birtokát, vámját, tizedét, dézsmanegyedét, malmait, halászóvizeit lefoglalta; kíméletlenül bánik a kanonokokkal, papokkal, jobbágyokkal; emberei ütik-verik a jobbágyokat, bebörtönzik, kezeiket eltörik, pénzt zsarolnak ki tőlük, marháikat elhajtják; a törökök által el nem égetett házaikat lebontják, a háztetőket és egyéb elvihető dolgaikat a várba hordják be. Az ő városi házában levő raktárát is feltörték, 200 forint értékű dolgát elvitték, kocsiját is elrabolták. Jakab böcsi plébánost egy töröknek adták át kastrálásra; a török már készítette a kését, és csak 30 forinttal tudta magát megváltani a plébános. A tiltakozásnak nem igen látta eredményét a káptalan.

Várday a főapáti széket is meg akarta magának szerezni nagybátyja segítségével. A Szent Benedek-rend 1533-ban Máté főapát mellé utódlási joggal koadjutort akart választani; Ferdinánd király Várday Pál érsek tanácsára csak úgy adta meg erre az engedélyt, ha a rend Várday Balázs győri nagyprépostot választja meg. A rend meg is választotta Várdayt, de kikötötte, hogy a rendbe lépjen be, és egyuttal a simoniára is figyelmeztette őt. A rendbe nem lépett be, inkább lemondott a főapátságról. Később lemondását megbánta, főapátnak cí-

meztette magát; sőt a főapátság birtokait is le akarta foglalni. 1539-ben Sándor perjel és Mihály rendi tag a konvent nevében tiltakoztak a győri káptalan előtt az ellen, hogy Ferdinánd király Máté főapátot lemondásra kényszeríti; tiltakoztak Várdaynak kierőszakolt megválasztása ellen és a főapáti cím birtoklása ellen, mivel Várday sem a szerzetesi fogadalmat letenni, sem a rendi ruhát felvenni nem akarja; tiltakoztak a kolostornak és vagyonának elfoglalása ellen. — Ezzel Várday főapátsága végleg elintéződött. Nem csodáljuk, hogy a rend nem kívánta főapátjának. Társaival szemben is kíméletlen, durva és erőszakos tudott lenni. Igazolja ezt Gyirmóti Soós Bálint kanonok esete is, aki 1538-ban a káptalan előtt óvást emelt a nagyprépost minősíthetetlen eljárása ellen. Albert esztergomi segédpüspök látogatása alkalmával a káptalan ősi szokás szerint ajándékot küldött a vendéglátó Várday házába: halat, kenyeret, bort. A nagyprépost keveselte az ajándékot, durva módon visszautasította: a halakat ócska csikoknak nevezte, és kiszórta, a bort kiöntötte és nagy lármát ütve az ajándékvívő Soós kanonokot köszöntés nélkül otthagyta. Néhány nappal később a város piacán, a prépostsági ház előtt találkozott vele Soós, és a nagyprépost őt papok előtt megtámadta, bestiának nevezte; majd ismét néhány nap mulva templombajövet találkozott vele, és ekkor kurafinak, az egész káptalan előtt pedig tolvajnak nevezte.

Maga a káptalan is állandóan perben állott vele: 1539-ben a püspöknél emelt panaszt ellene, mert a győri polgárokat szabadságuktól megfosztja, bántalmazza; egyik káptalani jobbágyot kocsistól-lovastól együtt elfogatta, bebörtönöztette. Azt is szemére hányta a káptalan, hogy kötelességét elmulasztja, a káptalan érdekeit nem védi meg: 1542-ben avval a megbízással küldte a káptalan a királyhoz, hogy fontos ügyeit intézze el; költségeire 4 forintot adott neki. Mindent megigért, hogy úgy a királynál, mint a főuraknál eljár a káptalan dolgában, de mint máskor is mindig, most is csak ígéret maradt fogadkozása. Szigorú szavakkal írja róla a számadókanonok: *veleszületett gyávaságánál, hanyagságánál, vagy inkább természetes paraszti mivoltánál fogva semmit se végzett, — de a 4 forintot elköltötte.*

Emellett kapzsi ember is volt. Bácsa és Sárás birtokokból ötöd járt a nagyprépostnak, Várday pedig a két falut teljes úri adójával, tizedével a maga számára foglalta le, és 14 éven át jogtalanul haszonélvezte is. 1542-ben erővel vette vissza tőle a káptalan.

Nem tudjuk, hogy hanyagsága, kapzsisága adott-e rá okot, vagy más körülmények is hozzájárultak-e ama szokatlan és különös dologhoz, hogy a káptalan maga bíráskodott nagyprépostja felett, és bebörtönözte őt; börtöne ablakaira a várbeli ágyumesterrel 16 dénárért még erős vasrácsot is készíttetett, azt kőművessel a börtön ablakára beleerősíttette, és az ablakokat is külön megerősíttette. A nagy elővigyázatosság megfelelt a nagyprépost erőszakos természetének. A fogság tartamát nem ismerjük. 1543-ban azért emelt ellene panaszt a káptalan a püspöknél, mert a védenyi kilencedből, a bordézsmából is ötödöt követel, holott csak a bordézsmából jár neki fél-ötöd; ez is csak azért, hogy a káptalan ügyeit az országgyűlésen, a királyi kúrián és az oktavális bíróságoknál a saját költségén intézze el. Ő minden munkájáért külön díjat követel. Újlaky Ferenc püspök a bemutatott ősi okiratok alapján a káptalannak adott igazat pozsonyi ítéletében. 1537—38—39. évi pozsonyi országgyűléseken a káptalant képviselte. Az általános püspöki helynök méltóságát és hivatalát is viselte; püspöki címét nem ismerjük.

1545—48. években gyakran volt távol Győrtől; 1549 után nem találkozunk nevével.

Sok rossz tulajdonsága mellett valami kiválóságnak is kellett abban az erőszakos lélekben lakozni, különben méltóságokat, fontos hivatalokat nem ruháztak volna rá elöljárói.

(Győri kápt. m. lvt. 25. T. 3571. sz. — 24. T. 3443. sz. — V. Cth. 246. sz. — I. Szám. k. 671. l. — II. Szám. k. 126. 169. 179. 183. 201. 272—3—4. 310. 311. l. — III. Szám. k. 21. 65—6. l. Győri kápt. hit. h. lvt. I. felvall. jk. 13. 21—2. 29. 113. l. — A pannonhalmi főapátsági tört. IV. 152—3. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 13. Capsa, — 9. C. 7. fasc. 3. fasc. 15. sz. — 6. Protocoll. 288. l.)

1518—30. *Győri Ambrus* mesterkanonok. Előbb 1516—18-ig székesegyházi karbeli pap.

(I. Szám. k. 408. 432. 444. l.)

1519. *Miklós* mesterkanonok. Csupán annyit tudunk felőle, hogy Szent Luca napja (december 13) után iktatta be a káptalan az elhunyt Pápay Miklós mesterkanonok stallumába. Nevét a káptalani számadó sem tudta, mert *bizonyos Miklós mesternek* írja (quidam magister Nicolaus). Többé nem is találkozunk vele.

(I. Szám. k. 485. l.)

1519—34. *Kistörei Törey Gergely* mesterkanonok † 1534. A Halottak utcájában (Platea defunctorum) fekvő házát — betegségében — 50 forintért eladta 1534 február 1-én Nagyváthy Pál olvasókanonoknak; többé nem is találkozunk nevével.

(Győri k. hit. h. lvt. I. felv. jk. 3. l. — Akad. lvt. fvrét 14.)

1519—34. *gelsei Pethő Gergely* pápóci prépost. 1519-ben mint bolognai egyetemi tanulóval találkozunk vele. Győrött sohasem tartózkodott: 1520-ban helyettesének 2 forintot fizetett a káptalan; 1522-ben állandó távolléte miatt bőjt 3. vasárnapján csak 1 forint osztalékban részesült ;nagycsütörtökön egész jövödelmét kézhez kaphatta; 1523-ban is távol volt; 1524 karácsony vigiliáján még osztozkodott kanonok társaival, — azután többé nem találkozunk vele.

(Győri k. m. lvt. VI. Cth. 246. sz. — I. Szám. k. 587. 653. l. — Pápóci préposts. okl. 4. Tárca, 416. sz. — Hazai okmt. 4. 446—7. l.)

1520—42. *Letenyey János;* 1520—25-ig mesterkanonok, 1525—42-ig szentadalberti prépost. Igen ritkán olvassuk felől'e, hogy valami káptalani szolgálatot teljesített volna. Valószínű, hogy idegenben is volt javadalma. Mikor Bakits Pál a pannonhalmi várat átadta Máté főapátnak 1533-ban, Letenyey mint hites tanu volt jelen. 1542-ben végleg eltávozott Győrből nagyobb javadalmára. Okmányunk helymegnevezés nélkül említi, hogy a prépostságban utóda kocsin ment hozzá, hogy az Olajközből járó dézsma lajstromát visszahozza tőle.

(Hazai okmt. 5, 434. l. — Egyháztört. Eml. 2, 251. l. — II. Szám. k. 276. l.)

1520—21. *Vizy Balázs* mesterkanonok.

1520—27. *Bogyoszlói Pál* mesterkanonok. Nevét felváltva Bogiszlói-, Bugiszlói-, Budiszlóinak írja a káptalani számadó. 1520-ban a győri püspök szombathelyi várának udvarbírája; 1521—22-ben káptalani dékán.

(I. Szám. k. 495. 516. 550. l. — Pannonhalmi orsz. lvt. 9. C. lit. M.)

1520—25. *Nyuli Dénes* a megholtak oltárának mestere.

(I. Szám. k. 502. 511. 620. 629. 665. l.)

1520—1530. v. 1539. *Thury János* mesterkanonok. 1524-ben a szombathelyi vár udvarbírája. A részesedő kanonokok között neve csak 1530-ig fordul elő, de Pacha

János soproni főesperes csak 1539-ben vette át a nagybaráti hegyben, a keresztúti dülőben fekvő szőllőjét adóssága fejében, — amiről arra következtethetünk, hogy ez időben halt meg; a részesedő kanonokok között nem fordul elő neve, mert mint udvarbíró a szombathelyi várban tartózkodott.

(Gy. k. m. lvt. I. Szám. k. 622—3. l. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 31. l. — Pannonhalmi orsz. lvt. 9. C. Lit. M.)

1520—28. *Kakathy Miklós* székesegyházi főesperes. Ritkán tartózkodott Győrött; de többször eljárt oly megbízatásokban, melyek inkább budai tartózkodására vallanak. 1523-ban Báthory Istvánnak, a nádornak, Pál fordulása napján tartandó menyegzőjére Budán 25 forintért díszes serleget vett. 1528-ban ő adta át Thurzó Eleknek menyegzője alkalmával azt a két aranyozott ezüst serleget, melyeket a káptalan Thury János kanonoktól vett meg 22 forintért és 16 forintért aranyműves által megújíttatott. 1524-ben a káptalan budai házát, mely *a Duna partján a vörös torony mellett* feküdt, eladta 70 forintért. 1528 után nem találkozunk nevével.

(I Szám. k. 581. 587. 634. l. — II. Szám. k. 17—18. l.)

1521. *Szily Tamás* mesterkanonok.

1521—43. *Kuzmich Mihály* mesterkanonok. Kellemetlenül jellemzi őt a számadó megjegyzése: a káptalan háta mögött 1531-ben királyi adományozás által akarta megszerezni a Szentháromság-kápolna igazgatóságát, de a káptalan a vármegye előtt tiltakozott jogának megsértése ellen; hivatkozott Gosztonyi János püspök idejére, mikor a római Szentszék is elismerte a káptalan adományozási jogát. Ferdinánd király erre leintette Kuzmichot: megtudtuk, hogy a Szentháromság-kápolna adományozása a káptalan joga; mivel pedig senki jogát sérteni nem akarjuk, hallgatást parancsolunk neked, hogy a káptalan szabadon gyakorolhassa jogát. — † 1543.

(Győri k. m. lvt. II. Szám. k. 309. 325. l. — 4. T. 1344. sz. U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 44. l. — 11. Lad. 32. fasc. 1334. sz.)

1521—38. *Nagybaráti Bakonyi Tamás* mesterkanonok. Sokféle káptalani küldetésben járt el: 1521-ben Budán a szepesi grófot (Zápolya Jánost) kereste fel, kinek tisztjei a káptalan egyik jobbágyát erőszakkal Ménfőre hurcolták, elégtételt kért. 1531-ben Bakits Pál ellen tiltakozott a pozsonyi káptalan előtt, mivel a székesegyháznak a nagy égés (1529) után megmaradt 2 harangját és a Szent István-templom egyetlen harangját összeöntette

és általa mint káptalani dékán által erőszakkal Pozsonyba vitette Wolfgang ágyuöntőhöz. 1535-ben mint káptalani hites ember jelen volt a szentmártoni konventnek Laki Deák Balázs előbbi várnaggyal való leszámolásánál. — 1537-ben a pozsonyi országgyűlésen a káptalan követe. — 1531 végén sokféle szolgálatának elismeréséül a káptalan neki adta a Szentháromság-kápolna igazgatóságát.

Fogságot is szenvedett valahol — okmányunk nem mondja meg, hogy hol és miért —, és e fogsága alatt a káptalan pénzéből 12 forintot elvesztett; mit a káptalan nem is követelt tőle.

(Győri kápt m. lvt. I. Szám. k. 546. l. — II. Szám. k. 12. 144. 160. 166. l. — X. Cth. 794. sz. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 10. l. — Egyháztört. Eml. II., 49. 128. l. — III. 3. l.)

1521—40. *Vizy Márton* mesterkanonok. Újmiséjét 1523-ban, tehát kanonok korában mondta Advent I. vasárnapján Hi eleshelyi kiküldetésben 1536-ban birtokba iktatta Sauli Józsa Farkast. 1540. áprilisban már nem élt.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 614. l. — II. Szám. k. 211. l. — U. o. hit. h. lvt. 6. Lad. 17. Fasc. 553. sz.)

1521—31. *Martonfalvay Gergely* mesterkanonok, de 1521—5. egyúttal a megholtak oltárának igazgatója is.

1521—33. *Pazmani Ferenc* mesterkanonok.

1522—30. *Komlóssy Benedek;* 1521-ben közjegyző, e hivatalának megtartása mellett 1522—24-ig mesterkanonok, 1524—8-ig olvasókanonok. Csitvánd-birtok érdekében 1528-ban Óvárott Mária királynénál járt követségen. † Galgóczy Miklós hagyatéka körül támadt perben elítélték. (L. Galgóczy Miklós adatainál 1511—27.); mivel pedig a kirótt büntetést és 32 forint perköltséget nem fizette meg, kiközösítés alá esett. Thurzó Elek jelentette neki, hogy házát is lefoglalják, javadalmától is megfosztják, ha feloldozást nem szerez, és a költségeket meg nem fizeti. További életét nem ismerjük.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 584. l. — II. Szám. k. 28. l. — VII. Cth. 291. sz. — 31. T. 4225. sz. — U. o. hit. h. lvt. 1. Lad. 2. fasc. 86. sz. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 13. Capsa. 3. fasc. 10. sz.)

1522. *Csesztreghy Benedek* mesterkanonok.

1522—42. *Nagyváthy Fekete Pál.* 1522—32-ig mesterkanonok; ez időben káptalani dékán, ki a Nagyhat-

vanba küldendő háborús adó fejében 219 forint 16 dénárt szedett be a jobbágyoktól. 1530-ban az olvasókanonokok társaságában a káptalani dézsmák ügyében Bécsben a király intézkedését kérte. 1532—42-ig a Pápóczy Imrével történt stallumcsere után olvasókanonok. Beteg ember volt; 1542-ben a mannersdorfi fürdőn keresett gyógyulást, de nem talált, ez év őszén meghalt.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 670. l. — II. Szám. k. 46. 269. l. — X. Cth. 770. 805. sz.)

1523. *Mindszenty Ferenc* mesterkanonok, előbb székesegyházi karbeli pap.

1523—42. *Pesty Pál* mesterkanonok. Újmiséjét kanonok korában, 1524 Vízkereszt nyolcada alatt mondta, mikor a káptalan 2 forint ajándékkal kedveskedett neki. Állandóan távol volt Győrtől.

(I. Szám. k. 619. l.)

1524. *Pál,* a megholtak oltárának igazgatója. Valószínű, hogy Révkomáromy Pállal azonos, aki királyi közjegyző; 1526-ban a soproni tanács perében prokurátor.

(I. Szám. k. 620. 629. l. — V. Házi J. i. m. VII. 180. l.)

1524—27. *Pécsy Ferenc* mesterkanonok.

1525. *Várkonyi Vilfing* mesterkanonok, Várkonyi Amade István fia. Pálfordulás napján helyettes személyében installáltatta magát. Semmi más adatunk nincs felőle.

(I. Szám. k. 656. l.)

1525—6. *Újhelyi Miklós Ambrus* mesterkanonok.

1525—42. *Vissy István* mesterkanonok. Január 25-én installálta a káptalan. 1535-ben Újlaky Ferenc püspöknél járt követségben a keszői várban; de még ez év február 3-án, valami nagyobb hibájáért, a káptalan kizárta egy időre kebeléből, hivatalától felfüggesztette, egy évi jövödelmétől megfosztotta. — 1536-ban már újból teljesítette rendes szolgálatát, javadalmát is élvezte. A Szentháromság-kápolna javadalma ügyében járt el; mint hiteleshelyi kiküldött birtokba iktatta Wenceslaus Boldizsárt. 1542 után nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 97—8. l. — III. Szám. k. 1. l. — V. Cth. 187. sz. — U. o. hit. h. lvt. 27. Lad. 9. fasc. 846. sz. — Hazai okmt. 4, 434. l.)

1525—27. *Csáky Imre* nagyprépost. Világi ember volt, aki még installációjára sem jött Győrré, hanem megbízottat küldött, és az ő nevében azt iktatta be a

káptalan január 25-én. Jövödelmét állandó távolléte miatt nem adta ki a káptalan; 1526. bőjt 5. vasárnapján 78 forintot szolgáltatott át e címen Paksy Balázs püspöknek. Hivatalos dolgaiban az őrkanonok helyettesítette. A papi rendet 1537-ben még nem vette fel. Ez év után nem is találkozunk nevével.

(I. Szám. k. 656. 695. 784. l.)

1526—36. *Privigyei Polus (Polyus) Miklós* mesterkanonok.

1526—30. *Szegedy Demeter* mesterkanonok.

1526—1552. *Pápay Balázs* mesterkanonok. Sokoldalú tevékenységével találkozunk kanonoksága utóbbi éveiben. Különösen gazdasági ügyeinek elintézését bízta rá a káptalan; ami tekintélyes, befolyásos emberre vall. 1549-ben a nádaslaki peres földek ügyében egyezkedett a kisfaludi nemesekkel; említi nevét a püspöki tizedet és káptalani negyedet részletező 1549. évi lajstrom is. 1550-ben a mosoni dézsmanegyed ügyében Újlaky Ferenc püspököt kereste fel Pozsonyban, majd pedig Révay Ferenchez ment Szombathelyre az árokközi dézsmanegyed kiadásáért. A simaházi malom felülvizsgálását Pápán és Simaházán tárgyalta le; majd más káptalani dologban Bécsben találjuk. A protestánsok kényes ügyében is őt bízta meg a püspök: 1552-ben mint püspöki syndikus jelent meg Sopronban, hogy a protestánsokat a konzisztóriumi bíróság elé idézze. Ez évben káptalani dékán is, — és május 1-én még házat vesz a Buza-piacon —: de azután többé nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. m. lvt. V. Cth. 163. sz. — 14. Fasc. 6004. sz. — III. Szám. k. 99. (103. 118. l. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jkv. 231. l. — Payr Sándor i. m. I. 76. l.)

1527—32. *Gútay Ferenc* mesterkanonok.

1527—8. *Oláh Miklós* mesterkanonok. Sohasem tartózkodott Győrött; mint a király és királyné titkára, udvari szolgálatot teljesített. A karban helyettese végezte kötelességét; a misézésben különben is helyettesre szorult, mert nem volt felszentelt pap; a papi rendet csak egri püspök korában vette fel. Győri kanonokságának emlékét két ezüst gyertyatartó őrizte a székesegyházban, melyeket címere ékesített. Ma már nincsenek meg, valamelyik háború költségeire beolvasztották.

Közbenjárására újította meg I. Ferdinánd 1527-ben a káptalani jobbágyok szabadságára vonatkozó kiváltságokat, melyeket II. Ulászló, I. Károly, IV. László ismétel-

ten megadtak: még lopás esetén sem voltak elvonhatók a földesúr bíráskodásától; országos és egyéb közadóknak csak felét fizették.

1527-ben a fehérvári őrkanonokságot is elnyerte Oláh Miklós. 1528-ban még ajándékul bort, kenyeret, gyümölcsöt, lovainak zabot küldött a káptalan, de azután nem fordul elő neve a győri kanonokok között. Az esztergomi káptalanban is volt stalluma 1522—42. években. 1543-ban zágrábi, 1548-ban egri püspök, 1553-ban esztergomi érsek lett.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. indexében a gyertyatartókra vonatkozó feljegyzés. — II. Szám. k. 11—15. l. — IV. Cth. 134. sz. — Egyháztört. Eml. V. 586. l. — Kollányi Ferenc i. m.)

1528—30. *Debreczeni Ambrus* mesterkanonok. 1531-ben esztergomi kanonok.

(Kollányi F. i. m.)

1528—30. *Kamanczy Miklós* székesegyházi főesperes. (II. Szám. k. 41. 46. l.)

1529—30. *Szebeni (de Cibinio) Teofil* mesterkanonok.

1530—45. *Nagybaráti Csege János.* 1530—44-ig őrkanonok. 1542-ben a pozsonyi országgyűlésen káptalani követ; Gewke Boldizsárnak a káptalan megbízásából 1 forint 35 dénár értékű ezüst kanalat ajándékozott, mert a jogtalan haszonélvezőtől visszafoglalta a káptalan győrmegyei birtokait; Várday Balázs nagyprépost ő is szavette Bácsát és Sárást. — Fehérvárott is bírta az éneklőkanonoki stallumot, ezért ott is gyakrabban tartózkodott. 1544—45-ig bírta a győri éneklő a kanoki stallumot fehérvári stallumának megtartása mellett. 1545 után nem találkozunk vele a győri kanonokok között. 1560-ban az esztergomi kanonokok között ismerünk Nagybaráti Jánost, de a személyazonosságot nem tudjuk megállapítani.

(Győri kápt. hit. h. lvt. I. felv. jk. 57. l. — U. o. m. lvt. 4. T. 1374. sz. — 15. T. 2592. sz. — II. Szám. k. 152. 283. 303. l. Egyháztört. Eml. II. 71. l. — Kollányi F. i. m. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 9. C. 7. fasc.)

1530—48. *Nándory Lukács;* 1530—42. mesterkanonok; ez időben vette fel a papi rendet, első szentmiséjét 1535 Szentháromságvasárnapja előtt mondta. 1539-ben Zany Pétertől házat vett magának a Német-uteában 36 forintért. — 1542—48-ig pápai főesperes, a győri vár udvarbírája.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 93. l. — II. Szám. k. 306. l. — 14. T. 3443. sz. — 15. T. 2592. sz. — U. o. hit. h. lvt. 1. Lad. 2. fasc. 90. sz.

1530—37. *Gönyüi Miklós* mesterkanonok; 1520-ban székesegyházi karbeli papnak ismerjük.

(Gy. k. m. lvt. X. Cth. 798. sz. — I. Szám. k. 510. l.)

1531. *Morvay Gergely* mesterkanonok.

(Lib. Cant.)

1531. *Berzsenyi Domonkos* mesterkanonok.

1531—33. *Tolnay Mátyás* pápóci prépost.

(L. A pápóci préposts. tört.: Bedy Vince dr. kézirata.)

1532—42. *Borhy* v. *Borohy Jakab* mesterkanonok. A pozsonyi káptalan előtt 1538-ban tiltakozott Török Bálint pápai főkapitány és Báthory Bonaventura ellen, akik 1500 emberrel megtámadták Győrt, hogy Bakitson boszút álljanak; a külvárosban romboltak, gyujtogattak, gyilkoltak, 25 ezer forintnyi kárt okoztak a város polgárainak. — 1539., 1542. káptalani dékán. † 1542 szeptember végén vagy október elején.

(Győri kápt. m. lvt. IX. Cth. 674. sz. — 4. T. 1374. sz. — II. Szám. k. 63. 203. 268. 280. 289. l. — Hazai okmt. V., 434. l.)

1532—42. *Nagybaráti Csege Márton* mesterkanonok. Valamelyik külföldi egyetemen tanult, de már 1539-ben itthon volt, mert ekkor Újlaky Ferenc győri püspök és pozsonyi prépost ügyében mint káptalani hites ember járt el Báthory nádor özvegye ellen. Török fogságba esett, melyből elrejtett pénzén Giczy János, Nádasdy Ferenc ikrényi jobbágya váltotta ki. 1542 után nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. m. lvt. VIII. Cth. 587. sz. — 15. T. 2592. sz. — U. o. hit. h. lvt. 17. Lad. 51. fasc. 2649. sz. — II. felv. jk. 161. l.)

1532—3. *Szentiványi Pál* mesterkanonok.

1532—61. *Körmendy Balázs*. 1510-ben találkozunk vele első ízben, mikor február elején lemondott a Szent Egyed-oltár javadalmáról Szanyi Mihály kanonok javára. Ugyanekkor az écsi hegyben 3 szőllőt és 200 forintot ajándékozott az oltár javadalmára. Ez adomány fejében a javadalmastól 2 szentmise elszolgálását kívánta. Ez időben a székesegyházban a succentor hivatalát töltötte be. 1532—45-ig győri kanonok és székesegyházi főesperes. Első esetben találkozunk nála avval a megjegyzéssel,

hogy *a kanonokká kinevező királyi okmány kiváltásáért 9 forintot kellett fizetnie,* amit a káptalan kölcsönzött neki. 1523-ban már veszprémi kanonoknak ismerjük, aki az ottani székesegyházban levő Mindenszentek oltárának javadalmát is bírta. E javadalmát 1523 február 4-én Bykaad Ferencnek a szentkeresztről elnevezett javadalmával elcserélte. Veszprémi kanonoksága adja magyarázatát annak, hogy Győrből gyakran és hosszabb időre távol volt, mikor a káptalan helyettest rendelt ki a kórusi kötelesség végzésére — az ő javadalma terhére. 1543-ban győri székesegyházi gondnok (vitricus ecclesiae). 1545—61. őrkanonok. Még 1550-ben veszprémi kanonok is; ugyanis a veszprémi káptalan nevében ekkor kérte Nádasdy Tamás pártfogását a rigácsi dézsma és a szepetneki dézsmanegyed ügyében. — 1561-ben adta el a győri káptalan 40 forintért azt a házat, melyet Körmendy Balázs succentor és őrkanonok korában lakott: — innét következtetjük, hogy ez időben halt meg.

(Győri kápt. hit. h. lvt. IX. Cth. 604. sz. II. felv. jk. 165. l. 11. Lad. 32. Fasc. 1322. sz. — U. o. m. lvt. II. Szám.k. 62. 65. 241. 317. l. — III. Szám. k. 1545. márc. 3. — 37. T. 4710. — Egyháztört. Eml. I., 79. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 10. Protocoll. 195. l.)

1533—37. *Nagymartoni Imre* komáromi főesperes. Betegségében orvosi kezelésre Pozsonyba ment, ahol 1537-ben meg is halt.

(II. Szám. k. 140. l.)

1533—56. *Pásztory Vince;* előbb, 1522 ben karbeli papnak ismerjük; 1533—39-ig mesterkanonok, 1538-ban káptalani dékán, aki gazdasági ügyben Török Bálintnál járt. 1539—56-ig komáromi főesperes. A káptalan 1547-ben példás büntetéssel sujtotta a káptalani hivatalos üléseken tárgyalt ügyek kibeszéléséért: kizárta egy időre tanácskozásaiból, jövödelme egyik részétől is megfosztotta. 1550—1-ben ismét a dékán teendőit végzi.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. Protocoll. 238. l. — Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 165. 178. 203. l. — III. Szám. k. 60. 82. 85. 90. l. — Liber. Cant. — V. Házi J. i. m. 7, 30. l.)

1533—42. *Tatay Gergely* mesterkanonok. 1522-ben karbeli pap, 1532-ben Szent László király és Szent Gergely pápa oltárának igazgatója, aki szerződést kötött a káptalannal a kórusi misék végzésére úgy, hogy három hetenkint 1 forintot kapott, szüretkor pedig 16 csöbör bort.

(II. Szám. k. 57. l. — V. Házi J. i. m. 7, 30. l.)

1533—43. *Soklyósy László* mesterkanonok. Előbb 1525—33-ig pozsonyi kanonok, honnét győri mesterkanonoki stallumra jött át, — és nem őrkanonoki stallumra, mint Kollányi írja; innét pedig 1543-ban az esztergomi káptalanba ment át. † 1557.

(Kollányi F. i. m. 144. l. — Liber Cant.)

1534—40. *Püspöky Orbán* mosoni főesperes. Az 1535—6. években a bécsi egyetem tanulója, ahol a főanyakönyvben Zukari Orbán néven található. Okirataink 1537-ben is skolasztikusnak nevezik, tanulási helyét nem nevezik meg; még 1539-ben sem tartózkodott Győrött, a káptalan ezért le is foglaltatta a mosoni főesperes Lébényszentmiklósról megillető gabonáját. 1540-ben ő perelt a pozsonyi káptalan előtt az 1534—38. évekre Lébényből járó tizedéért, amit Wethezlaw Boldizsár deák, a lébényi apátság birtokosa visszatartott. 1540 után neve nem fordul elő ismert okirataink ban.

(Frakl Vilmos: A hazai és külföldi iskolázás a 16. században, 230. l. — Egyháztört. Eml. IV., 576. l. — Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 128. 199 .l. V. Cth. 219. sz. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 9. Capsa, 7. Fasc.)

1534—54. *Pápay Pál,* 1534—42-ig mesterkanonok; többször járt ez időben káptalani küldetésben; 1539-ben Ferdinánd király parancsával törvénybe idézte Wethezlawczi (ismételten másként írják nevét okirataink) Boldizsárt, aki a zavaros időben a lébényi apátság birtokát jogtalanul elfoglalta. — 1542—54-ben rábaközi főesperes; ez időben fizette vissza káptalanának azt a 35 forintot, melyet nagy szegénységében kölcsön kért. 1544—50-ig káptalani tómester. 1545-ben valamely hibájáért a káptalan saját bírósága elé idézte; az ítéletről nem szól okiratunk. — 1554-ben a Szentháromság-kápolna igazgatója. Többé nem találkozunk nevével a győri kanonokok között. 1538—61. években esztergomi kanonok, nyitrai főesperes, éneklőkanonok, nagyszombati plébános, végre érseki helynök. 1550-ben mint éneklőkanonok javadalmat cserélt Kozma Péter pornói apáttal, de tettét megbánva, a cserét visszamondta.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 1. 218. 221—2. l. — 291. Fasc. 24360. sz. — U. o. m. lvtár: II. Szám. k. 1. 97—8. 259. 265. 303. l. — III. Szám. k. 75. 348. l. — V. Cth. 187. sz. — X. Cth. 800. A. sz. — 25. T. 3564. sz. — Egyháztört. Eml. III., 348. l. — V. 314. l. — Kollányi F. i. m. 142. l.)

1534—41. *Czeglédy János* mesterkanonok. Oláh Mik-

lósnak, a királyné titkárjának jó barátja, kivel levelezésben állott. Oláh Miklós ígérte meg neki 1533-ban május 1-én Brüsselben kelt levelében, hogy győri kanonoki stallumot szerez számára. Tényleg 1534-ben már Győrből írt Oláh Miklósnak; ebben az évben már az osztozkodó kanonokok között találjuk. 1541-ben találkozunk vele utoljára Győrött. Később veszprémi éneklőkanonok, kinek a győri káptalan többször ajándékot küldött. 1543-ban Hegyfalvy Pál veszprémi őrkanonokkal Sopronba vitte a veszprémi egyház kincseit, mentve a törökök elől.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 86. 204. 242. 236. 276. l. Egyháztört. Eml. II., 247. 334. l. — IV. 299. l.)

1535—42. *Verőczey János* mesterkanonok. Nem sokat tudunk felőle azonkívül, hogy valamelyik külföldi egyetemen tanult, és még 1539-ben sem vette fel a papi rendet. A káptalani számadókönyv azok között sorolja fel, kik csak terhére vannak a káptalannak, szolgálatot nem tesznek.

(II. Szám. k. 105. 127—8. 130. 184. 197. l.)

1535—42. *Gyirmóti Soós Bálint* mesterkanonok. Gyirmóti származású, hol családjának 1518-ban két gazdatelke volt, mely után urasági adót nem fizetett. Atyja Soós György Bálint deák a káptalan gazdatisztje lehetett. 1519-ben már felszentelt pap, hites jegyző; 1532-ben közjegyzői tisztének megtartása mellett szentbenedekfalvi plébános. 1538-ban a pozsonyi országgyűlésen káptalani követ; ez évben életveszedelemben forgott, mikor Bakits Pál várnagya, Bereck megtámadta katonáival, és megölette volna, ha néptömege támadásától nem tart. 1539-ben ismételten megfordult Pápán Török Bálintnál a gyirmóti malom és sebesi erdő visszakövetelése ügyében.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 459. l. — II. Szám. k. 57. 169. 203. l. — VI. Cth. 216. sz. — Egyháztört. Eml. III., 294. l.)

1535—40. *Bakonyi Tamás,* a megholtak oltárának igazgatója. 1521-ben mondta újmiséjét, melyre a káptalan 2 forintot adott neki. Ez időtől 1535-ig székesegyházi karbeli pap.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 533. 615. 638. l. — II. Szám. k. 104. 106. 207. 239. l. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk, 18. l.)

1535—43. *Tatay Jakab,* a megholtak oltárának

igazgatója és egyúttal a »*Tertiarum*«-kápolna káplánja, melyért 1 forintot fizetett neki a káptalan. Sem a kápolnáról, sem az abban végzett szolgálat mibenlétéről nincs semmi adatunk sem. — 1535-ben mint káptalani megbízott járt el felpéci Saffár Tamás és balapacsi Haly Ágoston ügyében, akik Kispéc és Felpéc birtokaikat kölcsönösen elcserélték.

(II. Szám. k. 92. 97. 104. 106. 148. 207. — A kápolnáról a 97. lapon olvassuk: Feria 4. in vigilia Catharine virginis Jacobo defunctorum pro *Capellanatu Capelle Tertiar.* solvimus flor. 1. — Győri kápt. hit. h. lvt. 20 Lad. F. Fasc. 287. sz.)

1537—58. *Gyulay Ferenc;* 1537—39. években sublector, vagyis a káptalani iskola tanítója; 1539-ben e címen 4 forintot fizetett neki a káptalan. 1539—58-ig mesterkanonok; 1543-ban mondta újmiséjét. Gyakran résztvett káptalani kiküldetésekben: 1545-ben Várkonyi Amadét iktatta be Radvány és Nyárád birtokába; 1553-ban Csaby Fülöpöt idézte perbe Pernezi Ferenc javára; 1554-ben a Potyondi nővérek ügyében járt el, 1558-ban pedig némai Kolos János peres ügyében. Fehérvári Fábián olvasókanonokot egy éven át helyettesítette kórusi kötelességének végzésében, amiért az 10 forint lefizetése mellett lovat adott neki.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VI. C h. 292. sz. — 1. Lad. 2. Fasc. 57. sz. — U. o. 3. Fasc. 137. sz. — 2. Lad. 2. Fasc. 215. sz. — I. felv. jk. 217—8. l. — U. o. m. lvt. II. Szám. k. 141. 198. 299. 313. l.)

1537—39. *Pápay Béda Bálint* mesterkanonok.

(Győri kápt. hit. h. lvt. I. felv. jk. 29. l. — U. o. m. lvt. II. Szám. k. 155. 175. l.)

1537—41. *Flandriai Hugó.* 1537—39-ig éneklőkanonok; 1539-ben stallumáról lemondott, de még két éven át megtaláljuk a mesterkanonokok között, 1541-ben még helyettest rendelt ki számára a káptalan a kari kötelességek végzésére. — Idegen embernek kellett lennie, Győrött sohasem tartózkodott.

(II. Szám. k. 153—156. 219. l.)

1538—46. *Zalánkemény Imre* mesterkanonok, székesegyházi plébános.

1538—42. *Kapossy Péter* mesterkanonok. Mint csornai prépostot iktatta be a káptalan győri stallumba 1538-ban husvét után 5. vasárnapon, és jogának elismeréséül 1 forintot adott neki. † 1542. Ingóságait Nádasdy Fe-

renc kapuvári várnagya iratta össze, és adta át a Nádasdy által kinevezett új prépostnak.

(II. Szám. k. 168. l. — Egyháztört. Eml. V., 3. 159. l.)

1539. *Pápay Vince* mesterkanonok. Csak abból az egy hiteleshelyi eljárásból ismerjük, melyben Felpéci Ferenc ügyében járt el a felpéci Czakó testvérek ellen.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 11. Lad. 33. Fasc. 1357. sz.)

1539—42. *Löveldy Márton* mesterkanonok.

1539—42. *Saffarith János* mesterkanonok. Állandóan nem tartózkodott Győrött, mert gyakran találkozunk helyettesével a kórusban; de összeköttetései, befolyása alapján gyakran járt el főuraknál káptalani ügyekben. 1539-ben Galgóczon járt a Bakits testvéreknél az árokközi és szombathelyi dézsma ügyében; 1540-ben Bánffy Boldizsártól hozta meg a felkési kerület tizedének 60 forint árát; 1541-ben a banai tized ügyében Nyáryt kereste fel. Egyéb adatunk nincs működéséről.

(Győri kápt. hit. h. lvt. I. felv. jk. 49. l. — U. o. m. lvt. IX. Cth. 646. sz. — II. Szám. k. 237. 249. l.)

1539—40. *Veszprémy Ferenc* komáromi főesperes, majd éneklőkanonok. Veszprémben is volt stalluma. — Győri stallumát elvesztette; 1547-ben a győri káptalan Szőllősy János kanonokot küldte vele Újlaky Ferenc püspökhöz stallumának visszaszerzése ügyében. Úgy látszik, nem értek el eredményt, mert Győrött nem találkozunk többé nevével az osztozkodók között. A káptalan még ezután is összeköttetésben volt vele: 1546—7. években többször ajándékot küldött neki Veszprémbe.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 182. 199. 200. l. — III. Szám. k. 64—5. l. — 8. Cth. 538. sz.)

1539—42. *Csepregi Pacha János* soproni főesperes. 1515—22-ig büki plébános, később a soproni keresztes javadalom élvezője; 1526-ban lósi plébános, akinek számára II. Lajos király a Szent Mihály-templomban legközelebb megüresedő oltárjavadalmat kérte a soproni tanácstól; ugyanezt kérte Mária királyné is. Már ebben az 1526. évben a soproni Szent Mihály-egyház plébánosa; amely javadalomban találjuk 1533-ig. A két király versengése idején Hartitsch Ditrich soproni várkapitány elfogatta káplánjával, Máté pappal együtt, és vasraverve Ausztriába küldte, bebörtönözetve, azzal vádolta, hogy János királynál járt, annak magyar híveivel cimborál. Ő azonban Ferdinánd királyhoz írt folyamodásában til-

takozott a vád ellen, sőt magyar érzelmeit is megtagadta, azt állítván, hogy mindig Sopronba kívánkozott a németek közé. Ki is szabadult, sőt Ferdinánd kegyeit is megnyerte, mert 1533-ban neki adta a szentkereszt-ről nevezett oltárjavadalmat, és a vonakodó városi tanácsot kényszerítette a javadalom átszolgáltatására. Elnyerte a kereszteslovagok főnökségét is, és plébániájáról lemondott. — 1539-ben husvét után 2. vasárnapon győri kanonokkká és soproni főesperessé installálta a káptalan, és a keresztesfőnökséget továbbra is megtartotta. Valószínű, hogy többet tartózkodott Sopronban, mint Győrött, mert többszöri távolléte miatt egyik-másik osztalékától megfosztotta a káptalan, de valamely részt később kiadott neki. — A Kanizsay- és Nádasdy-családdal mindig összeköttetésben volt; a Nádasdyak kiváló pártfogói, védelmezői voltak; előmenetelét is e családoknak köszönhette. 1542 után nem találkozunk vele.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 33. C. 8. Fasc. — Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 381. 384. 446. 449. 485. 490. 555. 567. ll. — II. Szám. k. 184. 210. 275. 666. ll. — III. Szám. k. 16. 33. ll. — Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. 12. 13. l. — V. Házi Jenő i. m. 7, 182—3. l. — Századok 1910. évf. Reiszig Ede: A Jánoslovagok Sopronban.)

1540—41. *Bősy (de Bewss) János* mesterkanonok. Valószínűleg más javadalmának székhelyén tartózkodott, mert a győri kanonokok részesedői között neve soha sem fordul elő. Azt tudjuk felőle, hogy az assistálásban helyettesítette őt a káptalan. Talán azonos az 1545-ben ismert Bews Máté pozsonyi kanonokkal. A keresztnév ugyan különbözik, de kettős név is, téves név is fordul elő okmányainkban.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 237. 246. 252. l. — VI. Cth. 252. sz.)

1540—68. *Herczegszőllősy István.* Leggyakrabban Herczeg, de Szőllősy néven is említik okirataink. 1540-ben sublector, de már mesterkanonok is 1546-ig. 1546—68-ig székesegyházi főesperes. A nyulszigeti apácák patasi birtokán 1549-ben határjárást akart végezni I. Ferdinánd rendeletére, de az Amade-család megakadályozta ebben. — A káptalanban nagy tekintélynek örvendett, azért egyik-másik okiratunk tévesen nagyprépostnak is mondja; 1564-ben megbízást kapott a káptalantól a maga mellé veendő 6 kanonok társával mindennemű káptalani ügy elintézésére. Még 1568-ban is mint főesperes intézte el a nyulszigeti apácák és a győri őrkanonokok

között folyó határsértési pert, melyet az apácák gazdatisztje követett el.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 244. l. — V. Cth. 182. sz. 8. T. 1718. sz. — 15. T. 2592. sz. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 226. l. — 1. T. 21631. sz. — Egyháztört. Eml. V., 228. l.)

1541—43. *Szentmáriay Demeter* mesterkanonok. A bécsi egyetem tanulói között találjuk 1535 téli és nyári félévében; a nyári félévben ő a burza seniorja. Az anyakönyvi bejegyzés így említi: Demetrius Sebastianus de Santh Maria. Demetrius Zenthmarianus Dioecesis Quinqueecclesiensis. Győrött először sublector. Káptalani kiküldetésben is járt Bécsben a királyi udvar regens urainál a Harrach Lénárd elleni perben.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k .253. 255. 275. 295. l. — Egyháztört. Eml. IV. 587. l.

1541—42. *Barsy János* mesterkanonok. Nem tartózkodott Győrött, a részesedők között nem is fordult elő neve; az istentiszteletnél helyettest rendelt ki a káptalan kötelességének végzésére.

(II. Szám. k. 251—2. l.)

1540—42. *Fehérváry Péter*, a megholtak oltárának mestere és succentor. Többféle káptalani kiküldetésben járt. 1542-ben a törökök megölték.

(Győri kápt. hit. lvt. 1. Lad. 3 Fasc. 119. sz. — 1. Lad. 33? Fasc. 1352. 1370. sz. — U. o. m. lvt. II. Szám. k. 250. 268. 275. l.

1541—49. *Szőllősy János* mesterkanonok. Már 1525-ben találkozunk vele mint a székesegyház subcustosával. Kanonok korában a Szentháromság-kápolna igazgatója; 1543-ban a székesegyház gondnoka. Gyakran igénybevette a káptalan szolgálatát hiteleshelyi kiküldetésekben. 1549 után nem találkozunk vele.

(Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 663. l. — II. Szám. k. 305. 314. 317. l. — U. o. hit. h. lvt. 2. Lad. 53. Fasc. 2948. sz.)

1541—1558. *Tranquillus Andronikus* pápóci prépost.

(L. a pápóci préposts. tört.: Bedy Vince dr. kézirata.)

1542 előtt *Lőrinc* mester a megholtak oltárának igazgatója és subcustos. † 1542-ben, hagyatékából a nyári 16. vasárnapon adtak át Baráthy János őrkanonok és Körmendy Balázs főesperes 4 aranyat a székesegyháznak.

(II. Szám. k. 261. l.)

1542—57. *Vásárhelyi György* mesterkanonok. 1540-ben találkozunk vele első ízben, mikor a káptalan harmadmagával hajón Esze gomba küldte András préposthoz, hogy a *felső és alsó pártok* között fegyvernyugvást eszközöljön ki. — Hevesvérű, kíméletlen természetű embernek kellett lennie, mert többször összeütközésbe került a káptalannal: 1544-ben Zalánkemény Imre kanonok vádolta valami hibáról, amiért a káptalan minden jövödelmétől megfosztotta, amig nem tisztázza magát. A vád tárgyát és elintézését nem említi meg okmányunk. 1545-ben ismét büntetéssel fenyegette meg a káptalan, ha Nagybaráthy János őrkanonok és Körmendy Balázs székesegyházi főesperes ellen meggondolatlanul kimondott vádját mégegyszer megismétli. — 1557-ben találkozunk vele utoljára, mikor Pokol Györgyöt birtokba iktatta.

(Gy. k. m. lvt.: II. Szám. k. 208. l. Feria 5. post Cinerum Georgio presbytero de Vásárhel in negociis Capituli per navim Strigonium tribusmet ad Reverendissimum dominum prepositum Andream pro sciscitandis induciis celebrandis inter partes superiores et inferiores eunti pro expensis excommissione dominorum Capitularium dedimus flor. 1. — Semmiféle okmányunk nem ád felvilágosítást arról, hogy micsoda viszálykodásról volt szó, kit és mit akarnak a felső és alsó pártok jelenteni? — U. o. III. Szám. k. 9. l. — 1545. márc. 3. feljegyzés. — U. o. hit. h. lvt. II. felvall. jk. 33. l. — 26. Lad. N. Fasc. 610. sz.)

1542—3. *Kémlyk* v. *Nagykémlyk Péter* mesterkanonok. Mind a két néven említik okmányaink. 1542 husvét után 5. vasárnap előtt iktatta be a káptalan. † 1543. Virágvasárnap előtt már néhainak írja a számadó.

(II. Szám. k. 266. 269. l.)

1542—47. *Pátkai Igaz Lázár* mesterkanonok. Pünkösd vasárnapján iktatta be a káptalan. 1544-ben Pozsonyban a királyi tanács előtt emelt panaszt Horáthynovics Bertalan ellen, ki a káptalan fehértói halastavát elfoglalta.

(II. Szám. k. 271. l. — III. Szám. k. 322. l.)

1542—51. *Tiszavarsányi Mihály*. Legtöbbször csak Varsányi néven említi okmányunk. 1542—3-ig a megholtak oltárának mestere; 1543-ban hamvazószerdán installálta a káptalan mesterkanonokká.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 277. 281. 287. 289. 297. ll. — U. o. hit. h. lvt. 16. Lad. 47. Fasc. 2335. sz. — I. felvall. jk. 189. l.)

1543. *Eszéki Mátyás* mester; hamvazószerdán installálta a káptalan a megholtak oltárának igazgatójává.

1543—59. *Sárkány Simon János* mesterkanonok. 1543-ban hivatalos kiküldetésben találjuk őt Valpói Szabó Pál özvegyének ügyében; 1551-ben fontos püspöki megbízással Sopronba ment az eretnekek kinyomozására; 1553-ban a püspök levelét kézbesítette Telekessy Imrének. Neszmélyen házat és szőllőt szerzett magának, melyet 1555-ben rokonának, Chompó Andrásnak ajándékozott el. — 1559-ben még osztozkodott a dézsmanegyed jövödelméből, — de többé nem találkozunk vele.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 96—111. l. — U. o. hit. h. lvt. I. Lad. 2. Fasc. 78. sz. — 14. Fasc. 6004. sz. — II. felv. jk. 21. 29. 378. l. — Egyháztört. Eml. IV. 158. l. — Payr Sándor: A sopr. evang. egyházközség tört. 77. l.)

1543—51. *Czenky Benedek* soproni főesperes; előbb soproni oltárjavadalmas pap; e javadalmát kanonok korában is megtartotta. Stallumába és főesperességébe 1543-ban Keresztelő Szent János ünnepe után iktatta be a káptalan. Legtöbbször Sopronban, vagy Újlaky Ferenc püspök oldala mellett tartózkodott. † 1551-ben Sopronban. A győri püspökség tizedjövödelmére vonatkozó lajstrom iratai között maradt, onnét a soproni polgármester és a végrendelet végrehajtója vette ki, és adta át Szerechenyi Sixtusnak, a püspöki vár udvarbírájának.

(Egyháztört. Eml. V. 595. l. — II. Szám. k. 261. 317. l. — III. Szám. k. 9. 22. l. — Payr Sándor i. m. 76. l.)

1543—48. *Csőszy Benedek* mesterkanonok. Husvétkor installálta a káptalan. Kanonokságának ideje előtt testvéreivel, Nagymihályi Gergellyel és Jánossal véletlenségből megölték Dyenesszeghy Pált, akinek rokonságával 1543-ban egyeztek ki 60 forint váltságdíjban.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 298. l. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 77. l. — 22. Lad. A. Fasc. 25. sz. — 27. aLd. G. Fasc. 831. sz.)

1543—52. *Lovászpatonay Dénes*, a megholtak oltárának mestere.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 323—4. l. — III. Szám. k. 21. 42. l. — U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 127. 230. l. — 21. Lad. H. Fasc. 370. sz. — I. Fasc. 408. sz.)

1543—47. *Szerecsenyi Szeghy Sixtus* mesterkanonok. Úrnap nyolcadán installálta a káptalan. Világi ember volt, mindig teljesen világias ruhában is járt. Szinte félt

a káptalan, hogy félévi jövedelme (8½ forint, 1 arany, 11 bécsi dénár), amit egyszerre vett kézhez, lelkének veszedelmére válik. A papi élet iránt semmi kedvet és hajlandóságot sem mutatott; ismételt sürgetés, jövedelemtől való megfosztás után sem vette fel a papi rendet. 1546—51. években a püspöki várban az udvarbírói tisztet viselte; e minőségében sok kellemetlenséget okozott a káptalannak különösen akkor, midőn megvált a kanonoki stallumtól. A városbírót megverette, bebörtönözte. Ezért a püspöktől intézkedést kért a káptalan, mert e durvaságok napirenden voltak. A káptalan borait lefoglalta, sőt hatalma alá akarta kényszeríteni az egész káptalant. A számadókönyv szemrehányást tesz neki: a káptalan sok jótéteménye után tanusít ily hálátlanságot; nem méltó a *literatus* névre, mert viselkedése szerint *illiteratus.*

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 314. l. — III. Szám. k. 8. 9. 32. 44—46. 73. l. — U. o. hit. h. lvt. 25. Lad. K. Fasc. 471. sz. — Egyháztört. Eml. V, 595. l.)

1543. *Nagyjenői Benedek* mesterkanonok. A nyári 3. vasárnap után installálta a káptalan. Ez egyetlen adaton kívül semmit sem tudunk felőle.

(II. Szám. k. 316. l.)

1545—52. *Pécsy Mihály* locsmándi főesperes. December 6-án installálta a káptalan kanonokká és főespereссé.; neki adta a Szentháromság-kápolna igazgatóságát is. E javadalom kertai és nagyszőllősi gabona- és bortizedét 1547-ben 90 magyar forintért adta bérbe Choron András devecseri birtokosnak. A győri püspöki várban az udvarbíró tisztét viselte. — Nyerstermészetű, szenvedélyes ember volt, a káptalannal ismételten összeütközésbe került. 1547-ben megkérte a káptalan, hogy udvarbírói tiszténél fogva tiltsa le a püspök börcsi jobbágyait a patonai erdő irtásáról. Az erdőt ugyanis annyira pusztítják, hogy a káptalan abdai malmához és malomgátjához szükséges faanyag sem marad meg. Pécsy erre oly indulatba jött, hogy *a tisztességről, a becsületről, a szentevangéliumra tett esküjéről megfeledkezve, a káptalan iránt minden tiszteletet levetkezve, méltatlan gyalázó szavakra fakadt:* »*kutya legyek,* ha az abdai malmot gátjával együtt szét ne hányatom, hogy többé uram jobbágyainak földjére és rétjére ne duzzassza a vizet; jobbágyaitokat pedig uram birtokáról kiűzöm és kiszórom.« Ily kifejezésekkel lépett ki a kápolnából, és a börcsi bíróhoz fordulva, azt ujjával megfenyegetve, így kiáltotta rá: »kutya bíró! akiket a káptalan jobbágyai

közül találsz, azokat megkötözve börtönbe vitesd, mert a káptalan az én uram és püspököm ellen támadt, jobbágyait rablóknak nevezte.« Mindez pedig a templomban történt a Szentháromság-kápolna ajtaja előtt 1547 október 20-án, Vespera után. — November 22-én meg azért támadt a káptalanra, mivel ősi szokás szerint a heti mise végzésére a püspököt is kiírta. Megjegyzi róla a számadó, hogy *a jó testvér esküje ellenére minden ősi, káptalani szokás ellen kifakad.* — 1552-ben még találkozunk Mihály mester nevével, aki állandóan a püspök mellett tartózkodik; többé azután nincs róla szó.

(Győri kápt. m. lvt. V. Cth. 176. sz. — VIII. Cth. 586. sz. — F3. T. 322. sz. C. pont. — III. Szám. k. 1. 35. l.)

1545—59. *Budav János Gál,* 1545—50-ig mesterkanonok, egyúttal a keszői vár udvarbírája; azért nem is tartózkodott Győrött, 1550—59-ig pápai főesperes. Mint jó gazda, szőllőt szerzett a felpéci hegyben. Ezt azonban 1550-ben 32 forintért eladta Hathalmy Imrének, és nagyobbat vett helyette 50 forintért a csanaki hegyben. 1554-ben káptalani megbízással járt Pozsonyban az érseki helynöknél. 1560-ban mondja okmányunk néhainak, és hagyatéka körül ekkor folyt per: azért kanonokságát 1559. évig számítjuk.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 55. l. — 37. T. 4710. sz. U. o. hit. h. lvt. I. felv. jk. 190—1. l. — II. felv. jk. 115. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 10. Protocoll. 195. l.)

1545—60. *Pály Gellért* a megholtak oltárának igazgatója; ez állását 1545 július havában foglalta el; 1550-ben a várban levő Szent Gellért-kápolna plébánosa is. Sokféle káptalani megbízásban járt el: 1547-ben esztergomi Pokol Pétert iktatta be komáromi házába; 1548-ban N. Nagy László vitám-vári prefektust iktatta be nagymegyeri birtokába; 1551-ben a Závay-család, 1553-ban Nemesóchay Ferenc birtok ügyében járt el kolosnémai Kolos János ellen.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 22. 37. 42. l. — U. o. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 130. sz. — 2. Lad. 4. Fasc. 168. sz. 3. Lad. 7. Fasc. 293. sz. — 17. Lad. 51. Fasc. 2641. sz. — 24. Lad. 3. Fasc. 409. sz. — 27. Lad. 9. Fasc. 821. 824. 828. sz. 27. aLd. R. Fasc. 891. sz — Akad. kéziratt. Czech János kéziratai. — IV. K. III. 29.)

1545—46. *Pesty Ferenc* mesterkanonok. 1537-ben pesti plébános, ekkor már epipháni felszentelt püspök, pécsi kanonok és segédpüspök, budafelhévízi vicarius

in spiritualibus. Ad thermas superiores fundata ecclesia, vagyis a Szentháromságról nevezett templom saját egyháza volt, melyben 1539-ben ordinált is. 1541-ben Pestről menekült, Pozsonyba jött, hol kanonoki stallumot és segédpüspöki megbízatást is nyert. 1543-ban a bécsi egyetem tanulói között találjuk. 1545—6-ban győri kanonok is, de ide sohasem jött, jövedelmét a káptalan visszatartotta és hovafordítása felől a megyés püspököt kérdezte meg.

(Némethy Lajos: Series parochiarum et parochorum Archidioecesis Strigon. 852. l. — Egyháztört. Eml. IV. 579. l. — Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 252. sz. — III. Szám. k. 45. l.)

1546—48. *Edvy Tamás* mesterkanonok, székesegyházi plébános és succentor; előbb 1521-től somlyósági plébános, aki gyakran tett szolgálatot a káptalannak mint tizedszedő. 1547-ben káplánjaiért 1 forintot kapott, mit a püspök helyettese a kar succentorának adott.

(I. Szám. k. 524. 529. 559. 571. 638. 664. ll. — III. Szám. k. 60. l.)

1547—54. *Hally János* (de Hall) mosoni főesperes. Sohasem tartózkodott Győrött, azért jövedelmének is csak felét adta ki neki a káptalan. Főesperesi járulékait azonban megkapta: az öttevényi és szigeti tizedet 1549-ben Héderváry Lőrincnek adta bérbe 12 forintért. Pozsonyban tartózkodott, hol szintén kanonoki stallumot bírt és az érseki helynök tisztét viselte.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 10. Protocoll. 195. l. — Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 59. l. — 37. Téka, 4710. sz. — Egyháztört. Eml. V. 160. l.)

1549—51. *Kálmánchey Pál* mesterkanonok, a Szent István-templom és egyuttal a székesegyház plébánosa. 1549-ben mint hites ember járt el Amade Lászlónak Csaby Péter ellen folyó perében.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 80. 90. 103. 111. l. — U. o. hit. h. lvt. 14. Fasc. 6001. sz. — 18. Lad. 54. Fasc. 3031. sz.)

1549. *Paxy Pál és Paxy Balázs* mesterkanonokok. E két kanonokkal csak egyetlenegyszer találkozunk ismert okiratainkban. A győri káptalan ezek jelenlétében kötött egyességet a kisfaludi nemesekkel bizonyos legelőre és földre vonatkozólag Somorján, Csallóközben.

(Győri kápt. m. lvt. 24. T. 3438. sz. Praesentibus ibidem honorabilibus Magistris Paulo et Blasio de Faxa Canonicis dictae ecclesiae Jaurien.)

1549—67. *jelóczi Zovits György* mesterkanonok. Káptalani kiküldetésben majd minden évben találkozunk vele; csak néhányat akarunk megemlíteni: 1562-ben Nádasdy Tamás nádor eljárása ellen emelt óvást a vasvári káptalan előtt, mivel ősi szőkeföldi birtokát idegennek, Bejczy Gergelynek adományozta; 1564-ben Gregóriancz Pál megyés püspök ellen tiltakozott, aki a mihályfalvi, sömjéni és sitkei dézsmagyedet nem akarta a káptalannak kiadni. Győri tartózkodását jelenti az a körülmény is, hogy 1567-ben itt 40 forintért házat vett.

(Győri kápt. m. lvt. VIII. Cth. 554. sz. — IX. Cth. 586. sz. U. o. hit. h. lvt. II. felvall. jk. 331. 351. l. — 2. Lad. 4. Fasc. 178. sz. — 24. Lad. I. Fasc. 406. sz. — 42. Fasc. 6694. sz. — VI. Cth. 295. 298. sz.)

1550—57. *Újlaky Gergely János* nagyprépost. 1550-ben még nem is felszentelt pap; Győrött sohasem tartózkodott, azért a káptalan jövedelmének csak felét adta ki. 1543-ban a bécsi egyetem tanulói között olvassuk nevét. *Újlaky Ferenc* egri püspöknek testvéröccse, kinek révén másutt nagyobb javadalomhoz juthatott: 1555-ben tinnini püspök.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 10. Protocoll. 188. l. — Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 97—116. l. — X. Cth. 755. sz. — Egyháztört. Eml. IV. 579. l.)

1550—53. *Tapolczay Vince* mesterkanonok.

(Győri kápt. hit. h. lvt. I. felvall. jk. 199. 201. 203. 206. ll.)

1550—52. *Urbóczy Gergely* mesterkanonok. Okiratunk nyerstermészetű embernek jellemzi, mert a káptalan panaszt tett ellene a püspöknél a bold. Szűz és a szentek káromlása miatt. Néhány hiteleshelyi kiküldetésben találkozunk vele.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 113. l. — Hit. h. lvt. 18. Lad. 54. Fasc. 3021. 3037. 3041. sz. — I. felvall. jk. 212. 230. l. — Egyháztört. Eml.)

1550—51. *Thury* v. *Nagythury Lőrinc* mesterkanonok. 1546-ban az esztergomi káptalanban ismerünk azonos nevű kanonokot; talán onnét jött Győrré 1550-ben. Győri letelepedési szándékát jelzi az a körülmény, hogy 1550-ben a maga és nővére számára a ménfői hegyben szőllőt vett.

(Kollányi F. i. m. — Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 132. sz. — 4. Lad. 10. Fasc. 198. sz. — I. felv. jk. 203. l.)

1550. *Rokonoghy András* mesterkanonok.

1550—51. *Szentdömötöri Szempczey Mihály* mesterkanonok. 1550 augusztus 10-én installálta a káptalan, 1551-ben hiteleshelyi kiküldetésben járt a Marczaltőy-család érdekében; többé nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 104. l. — Hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 131. sz.)

1551—52. *Körmendy Bertalan* mesterkanonok. Ötvenedvasárnapon installálta káptalan. 1552-ben Jós Lukácsot iktatta be felsőszapi és alsószapi birtokába. Többé nem találkozunk vele.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 113. l. — U. o. hit. h. lvt. 24. Lad. I. Fasc. 435. sz.)

1551—52. *Obedinói Márk* mesterkanonok. Április 23-án installálta a káptalan; a következő évben kétszer is járt hiteleshelyi kiküldetésben, — de azután nem találkozunk vele.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 118. l. — U. o. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 115. sz. — 25. Lad. M. Fasc. 596. sz.)

1551. *Bozorády Gergely* mesterkanonok. Újlaky Ferenc püspök eretnek nyomozásra Sopronba küldte. Ez egyetlen adaton kívül mást nem tudunk felőle.

(Payr Sándor i. m. 77. l.)

1552—3. *Chytvándy Bálint* mesterkanonok.

(Győri kápt. hit. h. lvt. I. felv. jk. 223. l. — Liber Cant.)

1552—69. *Körmendy Kálmán* olvasókanonok, pápóci prépost. 1554-ben a védenyi tizedből járó részesedés ügyében vita támadt közte és a káptalan között; a káptalan ősi szokásjog alapján csak $^1/_2$ tizedet adott neki. A kérdés megoldására Gregoriáncz Pál püspök mindkét felet maga elé idézte Pozsonyba. Mint dolgozatunk folyamán már említettük, ez időben még nem volt felszentelt pap, azért jövedelmét csak a püspök különös parancsára adta ki a káptalan. — Az olvasókanonokság mellett 1565—69. években a pápóci prépostságot is birta. † 1569 végén, vagy 1570 elején.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 29. C. 1. Fasc. 48. sz. — Győri kápt. hit. h. lvt. I. felv. jk. 221—2. l. — II. felv. jk. 333—4. 400. l. — III. felv. jk. 18. l. 22—3. l. — U. T. 21634. sz. — U. o. m. lvt. 43. T. 322. sz. — V. Cth. 181. sz. — VI. Cth. 257. sz. — XI. Cth. 864. sz. — U. o. Pápóci prépostsági oklevelei: I. Cth. 32. sz. — I. Tárca 237. sz. — 9. T. 830. sz. — Balics Lajos írói hagyatéka.)

1553—59. *Dunay János.* 1553—8. mesterkanonok. Ez időben igen fontos kiküldetésekben járt el. 1553-ban Ásványi Miklós deák, a győri vár udvarbírája és Győrvármegye alispánja javára perbe idézte Várkonyi Amadé Lénárdot. 1555-ben kihallgatást végzett bedegi Nyáry Lőrinc ügyében, hogy miért és miként foglalta el a török Szolnok várát?

1559-ben mint mosoni főesperes Gall Ádám győri helyettes főkapitány és Gyulay László ügyében járt el hiteleshelyi kiküldetésben.

(Pozsonyi kápt. m. lvt. 29. C. 1. Fasc. 48. sz. — Győri kápt. hit. h. lvt. 12. Lad. 34. Fasc. 1403. sz. — 14. Lad. 40. Fasc. 1792. sz. — 19. Lad. 56. Fasc. 3121. sz.)

1553—88. *Hodászy Mihály* mesterkanonok. Tanulmányait a győri káptalani iskolában végezte; 1539-ben több alkalommal találkozunk vele mint tanulóval, aki káptalani ügyekben segédkezett. Pappá való felszentelése előtt már a szentadalberti prépostság kanonokja volt (1543—53); új miséjét 1543-ban Vízkereszt nyolcada alatt mondta, amikorra a káptalan 2 forint ajándékot adott neki. Már ekkor is járt káptalani kiküldetésben mint megbízható és ügyes ember: 1543-ban Deésy Boldizsárt iktatta be a szentmártoni konvent által neki ajándékozott győrcsanaki birtokába.

1553-tól kezdve a székeskáptalan tagja; és egyuttal 1550—53. években székesegyházi subcustos is. Szinte évről-évre találkozunk vele káptalani kiküldetésekben: 1554-ben Csegley Pósa János özvegyének perében; 1559-ben a szarvaskendi Sibrik-család ügyében Poky győri alispán ellen; 1571-ben Fejérkövy István őrkanonok és Máhéssy István nagyprépost ellen a káptalan ügyében, hogy mint haszonélvezők a pápóci prépostság szőllőit el ne adják, el ne zálogosítsák.

1571-ben örökösödik is: mosoni Hosszu Jánossal együtt szőllőt adott el, melynek árából az ő része; 1 db aranyozott ezüst kehely tányérkájával együtt, 18 forint 83 denár értékben. Ez időben már senior-kanonoknak írja okmányunk, jeléül annak, hogy a káptalan legrégibb tagja. 1588-ban Húsvét után Visről való Hodászy Benedek, Finta Benedek és Bereck, másként Hodászy Mihály mint vérrokonok elismerik, hogy † Hodászy Mihály seniorkanonok nagybátyjuk ingó és ingatlan hagyatékát kézbesítették nekik a végrendeleti végrehajtók, Gabriny Antal aradi és pápóci prépost és Vitriarius János mosoni főesperes; 1589-ben ugyanezek nyugtatják

a hagyatékból kézhezvett 61 + 52 forintot. Ezekből következtetjük, hogy Hodászy Mihály 1588 elején halhatott meg.

(Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 203. és több lapja; VI. Cth. 292. A., B., C. sz. III. Szám. k. 81. 106. l. — VIII. Cth. 559. sz. — U. o. hit. h. lvt. VI. Cth. 289. sz. — 16. Lad. 47. Fasc. 2346. sz. — 1. Lad. 3. Fasc. 144. sz. — 11. Lad. 31. asc. 1275. sz. — 1. T. 24634. sz. — III. felv. jk. 44/2. l. 77. l. — IV. felv. jk. 876. 1005. l.)

1555—57. *Pozsgay István* rábaközi főesperes.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 36. 351. l. — 23. Lad. F. Fasc. 273. sz.)

1556—61. *Gorigniczay Bálint* komáromi főesperes. különböző családok birtokügyeiben káptalani kiküldöttként járt el.

(Győri hit. h. lvt. II. felv. jk. 33. l. — 3. Lad. 7. Fasc. 279. sz. — 4. Lad. 10. Fasc. 395. 409. sz. — 7. Lad. 19. Fasc. 673—4. sz. — 13. Lad. 39. Fasc. 1743. sz. — 17. Lad. 49. Fasc. Szilasi Pázmány Zoltán: Családi regeszták.)

1558. *Kapronczay Mihály* mesterkanonok.

(Lib. Cant.)

1559—60. *szebeni Lysthy Sebestyén* mesterkanonok. Velykey Márk halála után a Jánoslovagok győri főnöke. Ezt a címet és méltóságot Oláh Miklós érsektől kapta.

(Liber Cant. — Rupp Jakab: Magyarország helyrajzi tört. 1/2. 429. l.)

1559—64. *Guáry Péter* éneklőkanonok. 1558—9-ben esztergomi kanonok volt, de e javadalmat felcserélte a győri éneklőkanonoki stallummal. Jelentékeny családi birtokkal rendelkezett; 1559-ben vasmegyei, guári, rábcai félmalmát a hozzátartozó földekkel együtt, amik őt örökrész címén és jogán illették meg, testvére fiának, Guáry Fülöpnek adta. Úgy látszik, feleséges, családos ember volt, mert 1562-ben Welchey András 16 forintért elzálogosította neki és fiának Dénesnek a góri hegyben 15, a szentgyörgyiben 19, a csepregiben 7 csöbör borrészét, de kikötötte, hogy tőle és fiától N. Guáry Dénestől ezt vissza is válthassa. 1564 után nem szólnak róla okirataink.

(Pozsonyi kápt. lvt. 29. C. 1. Fasc. 48. sz. — Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 97. 169. 191. l. — 1. T. 24631. sz. — 2. Lad. 5. Fasc. 201. sz. — 3. Lad. 7. Fasc. 276. sz. — Kollányi F. i. m. 163. l.)

1559—76. *Fejérkövy István.* 1522-ben született a győrmegyei Kónyfaluban. Ifjúkoráról, tanulmányairól ismert okirataink nem szólnak. 1559—63-ig győri kanonok és székesegyházi főesperes. Nagy szolgálatot tett a győri káptalani iskola ügyének, mikor Gregoriáncz Pál győri püspökkel egyetemben a kihalt Jánoslovagok kónyi birtokát 1559-ben I. Ferdinánd királytól megszerezte a káptalan, illetőleg a káptalani iskola számára; e birtok jövödelmét 100 forintra növelte, jobbágyait megvédelmezte; ezért hálából a káptalan az ő kónyi házát édesanyja és testvérei számára minden földesúri adó alól felmentette. 1561-ben a nyuli Szuthor nevű szőllőt, mely Nagy Pál magvaszakdtával a káptalanra, mint földesúrra szállt, 8 magyar forintért oda adta Fejérkövynek és testvéreinek, Jánosnak, Mártonnak, Annának, Krisztinának.

1563—76 őrkanonok. A káptalan e kiváló és befolyásos tagjában jogainak megvédésére erélyes embert nyert: 1563-ban a káptalant jogaiból kiforgató katonák Balázs Pál, Jagosich Ferenc, Székely Miklós, Kolos János, Gregoróczy Vince kapitányok ellen tett panaszt; de óvást emelt Ferdinánd és Miksa királyok, Oláh Miklós érsek, kir. helytartó ellen is, akik a káptalan házait eladományozták. Majd Székely Lőrincet idézte perbe, aki a káptalan visi birtokát akarta jogtalan adományozás címén elfoglalni.

Nem feledkezett meg családjáról és barátairól sem: Kónyi házát 1567-ben testvérének, Pynkovics Mihálynak ajándékozta, csanaki szőllőjét pedig Szowáthy Pálnak adta.

Egyik kitüntetése a másik után érte: a király tinnini püspökké nevezte ki; 1567—93. években pannonhalmi kormányzó főapát; 1572-ben egyuttal veszprémi püspök is; 1572-ben a karthauziak leveldi perjelségének kormányzója. A perjelség birtokának, nevezetesen pedig szőllőjének gondozását fehérvári Szabó Gergelyre bízta, akinek nyuli szőllőjét — hű szolgálata jutalmául — a földesúri kilenced alól felmentette.

Mint győri őrkanonok balonyi földje miatt perbe került a nyulszigeti apácákkal, minek elintézésére a győri káptalan által 1568-ban tanuvallatást végeztetett. Az őrkanonokságot 1576-ig tartotta meg.

1579-ben a kancellár helyettesítésével bízta meg a király; 1587-ben a királyi kamara elnökévé nevezte ki, 1587 aug. 13. nyitrai püspök lett; ugyanekkor Rudolf király Magyarország helytartójává nevezte ki; 1593-ban

lemondott a főapátság kormányzóságáról; 1596-ban júl. 17-én elnyerte a sokáig üresedésben levő esztergomi érsekséget. † 1596 november 20.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 212. l. — V. Cth. 182. sz. IX. Cth. 636—7. sz. — U. o. hit. h. lvt. II. felv. jk. 166—7, 236. 289. 345. 376. ll. — III. felv. jk. 78—9. 322. l. — A pannonhalmi főapáts. tört. IV. 61. és kk. ll. — Pesti orsz. lvt. Benignae Resolutiones Regiae XVIII. 37. l. — Liber Dignitatum Eccl. XXV.)

1559—69. *Kethelyi Péter.* 1559—63. mesterkanonok. Ez időben jár el hites emberként Várkonyi Amadé Lénárd perében Gyulafy László ellen; 1560-ban a káptalan kényes ügyét intézi el: a pozsonyi káptalan előtt visszaveszi Szentiványi Sebestyén deák, Győr- és Komárommegyei jegyzőtől azt a jobbágytelket, melyet a káptalan 5 év előtt ajándékozott neki, mert a kikötött feltételeket nem teljesítette.

1563—67 pápai főesperes, 1567—69 éneklőkanonok. Ez időben is többször találkozunk vele hiteleshelyi kiküldetésben.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 18. Lad. 54. Fasc. 2994. sz. — II. felv. jk. 236. 353—4. l. — U. o. m. lvt. V. Cth. 1881. sz. — IX. Cth. 666. sz. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 29. C. 1. Fasc. 48. szám.)

1560—62. *Winodoli v. Winodolay György* mesterkanonok. Többszörös káptalani kiküldetésen kívül más adatot nem szolgáltatnak felőle okirataink.

Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 125. 181. l. — 1. T. 24613. sz. — 12. Lad. A. Fasc. 45. sz.)

1560. *Segesdy Antal* mesterkanonok. Egyetlenegyszer találkozunk vele okiratszerűen, mikor a Marczaltőy- és Poky-család perében mint káptalani hites ember járt el.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. T. 24631. sz.

1560—65—79. *Akócs v. Akácz Miklós* mesterkanonok. Mint káptalani hites ember tiltakozott Gregoriáncz István győri püspöki udvarbíró ellen, aki a püspök tisztjeinek nemességét számba se véve bebörtönözte őket. Számadó könyvünkben 1565-ig találkozunk vele, de a Draskovich püspök idejében 1579-ben Szombathelyen tartott egyházmegyei zsinaton résztvett *Akácz Miklós* soproni oltárjavadalmas pap is: meglehet, hogy e kettő egyugyanaz a személy.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 294. l. — L. T. 24610. sz. — Károlyi Lőrinc: Speculum Ecclesiae Jauriensis, 89. l.)

1562. *Szőllősi Szeles János,* a megholtak oltárának mestere, előbb 1558—61. székesegyházi subcustos és a Szent Kálmán-oltár igazgatója.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 181. l. — L. Lad. 2. Fasc. 53. sz. — 3. Fasc. 147. 150. sz. — 11. Lad. 32. asc. F. 1348. sz. — 16. Lad. 74. Fasc. 2333. sz. — 18. Lad. 54. Fasc. 3039. sz. — 24. Lad. H. Fasc. 380. sz. — 25. Lad. K. Fasc. 462. sz. — 26. Lad. N. Fasc. 604. sz. — 27. Lad. R. Fasc. 858. 871. sz. — 1. T. 24628—9. sz.)

1562—66. *Bői Jagnesich István* a megholtak oltárának mestere.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 2. Lad. 4. Fasc. 184. sz. — 17. Lad. 50. Fasc. 2632. sz. — II. felv. jk. 313. l.) — U. o. m. lvt. VIII. Cth. 555. sz.)

1563—69. *Körmendy Benedek*, 1563—68. a megholtak oltárának mestere. 1563-ban Gregoróczy másként Tolmach Vince győri kapitányt törvénybe idézte n. bajcsi Horváth György ellen elkövetett hatalmas erőszakoskodásért. 1569. mesterkanonok.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 206. l. — 1. Lad. 3. Fasc. 118. sz. — 17. Lad. 51. Fasc. 2644. sz. — 51. aFsc. 2660. szám. — 27. Lad. G. Fasc. 840. sz.)

1564—71. *Szentgyörgyi Lukács* mosoni főesperes. 1568-ban székesegyházi plébános. Többször járt káptalani kiküldetésben. 1571-ben örökségen osztozkodott.

(U. o. 15. Lad. 44. Fasc. 2066. sz. — II. felv. jk. 389. l. — III. felv. jk. 2. 27. 68—9. l.)

1565—85. *Zlatári Péter,* 1565—73 mesterkanonok. Szlavóniából, a zegerjei kerületben fekvő Zlatár községből származott, családi neve Chychek. 1568-ban a káptalan neki adta Szent Katalin-oltár kőházát, melyet romjaiból saját költségén épített fel; mely ház a várban (in Castro) az őrtorony és az őrkanonok házának szomszédságában állott. 1571-bén II. Miksa király neki adta a pápóci perjelséget, mert Nádasdy Ferenc a kegyuraságra igényt tartott, a perjelséget Sennyey Pongrác tanuló ifjúnak adta. Salm Egon győri főkapitány fenyegetése bírta rá Nádasdyt, hogy a király parancsának engedelmeskedjék. Így jutott 1573-ban a perjelség birtokába.

1573—96 székesegyházi főesperes, ez időben több-

féle kiküldetésben járt el. † 1585. Kisasszonynap előtt. *H*agyatékának tárgyalására vérrokonai Szlavoniából, a zegerjei kerületből jöttek Győrre, név szerint Zlatári Chychek György és János, és Zlatári Szentlőrincfalvy Pál. Mivel végrendelet hátrahagyása nélkül halt meg, házát a káptalan földesúri jogon lefoglalta, és 600 forintért eladta.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 291. 298. 389. l. — IV. felv. jk. 130. 374—5. 493—5. 563. 633—4. l. — 17. Lad. 51. Fasc. 2662. sz. — U. o. m. lvt. VI. Cth. 260. sz. — VIII. Cth. 556. sz. U. o. Pápóci préposts. okl. I. Cth. 33—36. sz. — II. Cth. 67—9. szám. — 8. T. 711. 716. sz. — 10. Tárca, 881. sz.)

1564—91. *Mátéssy István.* Ferdinánd király titkára volt, aki a trienti zsinatra küldött követei, Kolosváry János csanádi és Draskovich György pécsi püspök mellé rendelte ki titkárnak. Trientben szentelte őt pappá Draskovich György 1562 február havában. Felszentelése után hamarosan elnyerte a pécsi nagyprépositi stallumot. Dudits (Sbardellatus) András pécsi püspök 1564-ben neki mint pécsi főprépostnak és testvéreinek Lászlónak, Imrének és Ferencnek adta a baranyamegyei Bysse-pusztát, de úgy, hogy az egyháztól soha el nem idegeníthetik.

1564—65-ig győri éneklőkanonok; e minőségben birtokügyben ismételten járt káptalani kiküldetésben. A trienti zsinat tartama alatt, 1562 november 14-én Trientben meghalt Kolosváry János csanádi püspök és lébényi apát; e nagy javadalmat 1563-ban Mátéssy szerezte meg magának. Mint lébényi apát 1571-ben az apátsághoz tartozó öttevényi földekből 20 holdat Héderváry Jánosnak adott bérbe; 1580-ban pedig az apátságnak a Lajtán álló 2 kerekű malmát Ágoston Balázs molnármesternek adta használatra. Felépítette az apátsági házat, mely elődje tisztjének gondatlansága folytán leégett. Az apátsági templomot a Bécs alá özönlő török sereg égette fel, melynek tetőzetét az apát saját maga erejével nem tudta megépíttetni, sem a templomot előbbi fényébe visszaállítani. Segítséget pedig a háborús időben nem kaphatott. Gondja volt rá mégis, hogy a templom teljesen el ne pusztuljon. A győri vár építéséhez fel akarták használni e templom anyagát is, de az olasz nemzetiségű várépítők megakadályozták lebontását.

A faluban álló plébániai Szent Margit templomot a protestánsok foglalták el, és prédikátort tartottak benne. Ezt sem tudta az apát a katolikusok számára visszaszerezni.

1565—91. években a győri nagyprépositi stallumban találjuk. Szerzett más javadalmat is, 1569-ben elnyerte a jászóvári prépostságot; azóta sokszor tartózkodott Jászón és Leleszen. A székesegyházi iskola kónyi birtokát bérbevette a püspöktől; itt adta férjhez 1575-ben unokahugát, Kunovics Katalint, kinek lakodalmán és a nászajándékok felvallásánál a káptalan 4 kanonokkal képviseltette magát.

A káptalan jogainak szigorú és lelkiismeretes őre volt, még saját érdekeinek és szabadságának feláldozásával is. 1576-ban Czobor Imre alnádor előtt tiltakozott Teiffl Kristóf győri élelmezési főtiszt ellen, aki az 1566. évi általános táborbaszállás idején az őrkanonok házát és az iskolát lefoglalta, sütőházzá alakította át — és ez ideig sem adta vissza. Tiltakozott a király intézkedése ellen is, mellyel a káptalan földesúri jogának megsértésével és nagy kárával a várőrségnek július—augusztus hónapokra bormérési engedélyt adott; a várőrséget a Rábán és Rábcán szabad halászatra jogosította fel. Óvást emelt Gregoróczy Vince vicegenerális, Sves Orbán várfelügyelő, (superintendens fabricae), Malatesta Benedek, a német gyalogosok kapitánya, Kapra Ferenc, Képiró Miklós rác és más kapitányok ellen, akik a káptalan házait erőszakkal elfoglalták. A főkapitány szemében nagy szálka volt az erélyes nagyprépost, nem is nyugodott addig, míg meg nem alázta. 1577-ben Szabó Máté győri bírót a káptalan elé küldte magyar nyelvű írással, melyben Mátéssyt megfenyegette, hogy a király parancsából vasra vereti és a városból kiűzi, ha tovább is ellenkezik vele. Teiffl főkapitány végre is hajtotta fenyegetését. Mátéssyt 8 hónapra kitiltotta, száműzte a városból. A káptalan a király helyetteséhez folyamodott, hogy tekintélyével segítse elő nagyprépostjának visszatérését. Maga Mátéssy száműzetésének két hónapja után Ernő főhercegnél keresett oltalmat, hogy mint nemes embert, főpapot védelmezze meg. 1577 május 5-én a királyhoz folyamodott, hogy három hónapi számüzetése után bocsássa vissza Győrbe. Teiffl utóda Czelting Károly főkapitány bezáratta előtte a város kapuit, és nem engedte be a székhelyére. Felpanaszolja, hogy a legnagyobb gonosztevőket is kihallgatják, őt pedig kihallgatás nélkül elítélték; pedig más bűne nincs, minthogy a káptalan jogait védelmezte. Már 14 év óta szolgálja a káptalant, de ekkora szükség talán sohasem volt rá, mint most, mikor a püspöki szék is üresedésben van, és ő az általános helynök székhelyétől távol szintén

nem gondoskodhatik az egyházmegye lelki szükségletéről. Ezután visszajött Győrré.

Az 1580. évi országgyűlésre egybegyült rendek a tinnini püspökséget, a kapornaki és zalavári apátságot kérték számára a királytól. Tinnini püspökké tényleg ki is nevezte a király, és egyúttal neki adta a bakonybéli apátságot. 1582 február 21-én csanádi püspökké lett; minthogy azonban egyházmegyéje török hódoltsági terület volt, előbbi javadalmait továbbra is megtartotta. 1587-ben váci püspökké lett; a lébényi apátságról ekkor lemondott. Pápai megerősítést csak 1589 január 23-án nyert, — de ezután sem ment Vácra, hanem leginkább Leleszen tartózkodott.

Többi javadalmához megszerezte a pozsonyi székesegyház Szent András-oltárának javadalmát is.

Győrött 1567-től általános püspöki helynök volt.

A káptalan dézsmanegyed jövödelméért Delfini Zakariás bíbornok és Listhy János megyéspüspökök ellen is pert indított Czobor Imre alnádor előtt. Meghalt Bécsben 1591 szeptember 10-én, és onnét hazahozták, a székesegyház kriptájában temették el. A káptalan siremléket állított neki, helyesebben mondva családi címerével ékített sirfedőlapot készíttetett neki evvel a felírással: Hic jacet pie in Domino defunctus R. D. Stephanus Mátéssy Episcopus Vaciensis, S. C. R. Majestatis Consiliarius, atque hujus Ecclesiae Jauriensis Maior Praepositus, de eiusdem Ecclesiae Capitulo 27 annis optime meritus, qui hanc sepulturae commoditatem consensu eorum commodavit. — E siremlék a székesegyház déli hajójában, közvetlenül a Szent József-oltár mellett ma is látható.

Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 56. 81. 151. 295. 419. l. — VIII. felv. jk. 39—40. l. — 1. Lad. 3. Fasc. 119. sz. — 11. Lad. 33. Fasc. 1362. sz. 21. Lad. 62. Fasc. 3708. sz. — 22. Lad. C. Fasc. 120. sz. — 24. Lad. H. Fasc. 368. sz. — III. Cth. 130. sz. — Győri kápt. m. lvt. III. Cth. 84. sz. — V. Cth. 183—5. 189. sz. — VI. Cth. 259. 292. A., B., C. 295. sz. — 14. T. 2402. 2413. sz. — 16. T. 2691. sz. — 19. T. 2910. sz. — 43. T. 385. sz. — Rapaics Rajmond: Egyetemes egyháztört. III. 198—9. l. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apáts. tört. 211—5. l. — 297. l. — A váci egyházmegye történeti névtára II. 553—4. l. — Koller: Historia Episcopatus Quinqueccl. VI. — Győri Szemle III. évfolyam. Bedy Vince értekezése: Mátéssy István. Itt életéről, működéséről, családi, vagyoni viszonyairól részletes adatok találhatók.)

1565. *Bythwánczy* v. *Lythwánczy Pál,* a megholtak oltárának mestere. Két kiküldetésben találkozunk vele, — többé nincs említés róla.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 14. Lad. 41. Fasc. 1856. sz. — 17. Lad. 51. Fasc. 2646. sz.)

1565—71. *Alsólyndvay Gergely* mesterkanonok. Két ízben káptalani kiküldetésben látjuk a Zováthy-család ügyében. Feleséges ember volt; felesége 1571-ben a káptalan előtt gyámot rendelt két leánya számára az apjukról rájuk szállt dunaszerdahelyi $^1/_4$ malomrész, és szőllő kezelésére. A gyám a birtokot férjhezmenetelük alkalmával tartozik a leányok kezére bocsátani. Az egyik leány, Ilona, 1579-ben adta el a Gergely presbytertől mint atyjától származó házrészét.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 125. sz. — 7. T. 25255. sz. — II. felv. jk. 390. l. — III. felv. jk. 72. 319. l.)

1566—7. *Szepetnekv-Kanizsay Mihály,* a megholtak oltárának igazgatója. A káptalan 1566-ban nagyböjt 4. vasárnapja előtt adta neki e javadalmat, mivel Bői (de Bew) István — egyúttal soproni oltárjavadalmas is — annyi ideig maradt távol Győrtől, hogy javadalmát megüresedettnek kellett tekinteni. Azt is kijelentette a káptalan, hogy a másik defunctorum javadalmas kinevezése a püspököt illeti. E kijelentés azért feltűnő, mert soha semmi nyomára nem találtunk történetünk folyamán okirataink közt, hogy a püspök valaha befolyt volna a defunctorum mesterek kinevezésébe.

Okiratunkban mindkét néven előfordul.

Egyetlen egyszer találkozunk vele káptalani kiküldetésben: 1567-ben Gerebechy Balázst révfalui házának szabad birtokába iktatta be Delfini Zakariás püspök okmánynak alapján.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 313. l. — 21. Lad. J. Fasc. 405. sz. — U. o. m. lvt. VIII. Cth. 555. sz.)

1567—73. *Szentkereszty György* mesterkanonok. Többféle hiteleshelyi kiküldetésben járt el.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Lad. 2. Fasc. 99. sz. — 27. Lad. G. Fasc. 834. sz. — II. felv. jk. 418—9. 421. l. — III. felvall. jk. 98. l.)

1568—83. *Atádi Máté,* 1568—9-ig a megholtak oltárának igazgatója; 1569-től mesterkanonok. Káptalani kiküldetésekben többször találkozunk vele 1574-ig; azután nem. — Kanonokságának idejét azért toljuk ki mégis 1583-ig, mert vagyonát ez évben adta át örökösének

Kőrösy Péter pápai főesperes. A hagyaték leszámolása a káptalanban — ha per nem akasztotta meg — a halál után hamarosan meg szokott történni. — Feleséges ember volt; vagyonát fiára, Ferencre hagyta, neki számolta le 1583-ban Kőrösy Péter főesperes.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 369. l. — III. felv. jk. 63. l. — IV. felv. jk. 338. l. — 17. Lad. 50. Fasc. 2638. sz. — 21. Lad. J. Fasc. 401. sz. — 15. Lad. 41. Fasc. 2065. sz. — 22. Lad. A. Fasc. 19. sz. — 1. Lad. 3. Fasc. 128. sz.)

1569. *Zabadi Bogyay Mihály,* a megholtak oltárának igazgatója; Miksa király parancsából Balogh Pétert beiktatta bogyai nemesi birtokába. Többször nem is találkozunk nevével.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. Cth. 54. sz.)

1569—76. *Bogár Mihály,* a megholtak oltárának igazgatója. Feleséges ember. Szabó Mihály győri bíró 1569-ben neki, feleségének Erzsébetnek, fiának Jánosnak és leányának Ilonának adta el 70 forintért győri kőházát. 1576-ban Pápay János éneklőkanonok, Kőrösy Péter dékán és Egyeduty Gergely kanonok bizonyítványt adtak néhai Bogár Mihály feleségének és leányának Ilonának, férjezett szabári Orbán Gergelynének az elhunyt hagyatéka tárgyában.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 395. l. — III. felvall. jk. 188. l.)

—1572. *Dombróy Mátyás* mesterkanonok. Csupán annyit tudunk felőle, hogy 1572-ben győri stallumát esztergomival cserélte fel.

(Kollányi F. i. m.)

1571—83. *Kőrösi Turcsyn Péter.* 1571-ben a megholtak oltárának igazgatója; 1572—81. mesterkanonok; 1582—3-ig pápai főesperes. Többféle hivatalos kiküldetésben járt el, melyek közül csak néhányat említünk fel: 1572-ben II. Miksa király parancsát kézbesítette Nádasdy Ferencnek arranézve, hogy a pápóci perjelséget adja át Zlatáry Péternek. 1576—7. évben mint dékán perbe idézte Fejérkövy István veszprémi püspököt mint főapátot, és Galambok Máté csornai prépostot, és tisztjüket, Zováthy Miklós Lőrincet, mivel a káptalannak a nagybaráti hegyben levő szőllőjét pecsétpénzzel rótták meg. — 1583-ban Atády Ferenc, Atády Máté presbyter fia elismerte, hogy apjától rámaradt ezüst poharát, kanalát és 90 forintját Kőrösy Pétertől átvette. — 1572—3-ban székesegyházi plébános is volt.

† 1583 végén vagy 1584 elején; ugyanis testvére, Turcsyn Pál 1584-ben virágvasárnapon adott elismervényt arról, hogy Kőrösy Péter hagyatékát átvette.

(Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 63/2. 188. l. — IV. felvall. jk. 130. 338. 374—5. l. — 22. Lad. B. Fasc. 932. sz. — U. o. m. lvt. V. Cth. 186. sz. — XI. Cth. 931—2. sz. 10. T. 2003. sz. — 23. T. 3414. sz. — U. o. Pápóci préposts. okl. II. Cth. 68. szám.)

1572. *Saisenburgi János* mesterkanonok. Échy János és Chyky Tamás végrendelkezésénél tanuskodott. Egyéb adatunk nincs felő'e.

(Győri kápt. hit. h. lvt. II. felv. jk. 118—9. 421. l.)

1572—1600. *Pápai Ozon János;* 1572—4-ig mesterkanonok; 1575—1600-ig éneklőkanonok. Sokféle hiteleshelyi kiküldetése közül megemlékezünk a következőkről: 1573-ban a király és prímás megbízásából számadásra hívta fel Zowáthy Jánost, a győri vár udvarbíráját. — 1574-ben Berenhidán birtokba iktatta Huszár Pétert és Mátyást. 1576—93-ig a püspöki helynöki tisztet is viseli. 1579-ben a szombathelyi zsinaton zsinati bíró. 1600-ban halt meg, mert 1601-ben már üresedésben találjuk stallumát.

(Héderváry-család oklvt. II, 205. l. — Liber Cant. — Győri püsp. lvt. Protocollum Sedis Spiritualis I, hártyaokmánytáblája. Acta et Constitutiones Dioec. Synodus Jaur. sub. Georgio Draskovich. — Győri kápt. m. lvt. II. Cth. 79. sz. — VI. Cth. 260. sz. U. o. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 105. sz. — 7. Lad. 19. Fasc. 687. sz. — 21. Lad. G. Fasc. 340. sz. — 3. Lad. 7. Fasc. 295. sz. 14. Lad. 12. Fasc. 1906. sz. — 21. Lad. 61. Fasc. 3609. sz. — III. felv. jk. 151. 250. 283. l. — IV. felv. jk. 838—9. 1047. l. — VI. felv. jk. 76. 182/2. 301. l. — Győri tört. és régészeti füzetek I, 218. lap.)

1573—93. *Gabrini (Gabrinus-Caprini) Antal.* 1573—90-ig pápóci prépost, 1590—93-ig csak mesterkanonok; mert a pápóci prépostságról lemondott, mikor 1586-ban Rudolf királytól az aradi prépostságot és pornói apátságot megszerezte, de a győri kanonoki stallumot továbbra is megtartotta. Testvére, János, Ernő főherceg udvari kamarása volt, kinek révén ő is kedvelt embere volt a királyi udvarnak. 1583-ban 200 tallért vett kölcsön Kapornaky Ferenc deáktól, hogy apjától reá és kiskorú testvérére maradt birtokának átvételére és rendezésére Olaszországba utazhassék. A tényből megtudjuk, amit neve után is hittünk, hogy olasz nemzetiségű férfiú

volt. — 1591-ben okmányunk győri kanonokjának, aradi prépostnak, pornói apátnak mondja, kinek a nyuli hegyben is jelentős szőllőbirtoka volt. Majdnem állandóan győri házában tartózkodott; még aradi prépost korában is. † 1593 vége felé.

Három prépostsága és kanonoki stallumának jövödelme ellenére sok adósságot hagyott maga után. Kutassy János püspököt zaklatták hitelezői; aki Gabrini házának és ingóságainak árát ki is fizette a hitelezőknek, de a vagyonát meghaladó adósságért a felelősséget elhárította magától. Boda Ferenc olasz még 1599-ben is perelt Draskovich Mátyás nagyprépost ellen, aki Kutassy János püspök rendelkezéséből magához vette néhai Gabrini javait a hitelezők kielégítésére, — de a vagyon az adósságot nem fedezte.

(Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 105—6. 284. l. — IV. felv. jk. 270—1. 741. 751. l. — felv. jk. 85. 153—4. 158. 270. 277—8. l. — VI. felv. jk. 41. l. — 4. Lad. 10. Fasc. 390. sz. — U. o. m. lvt. V. Cth. 183—4. 292. B., C. sz. — III. Cth. 84. sz. — 19. T. 2910. sz. — U. o. Pápóci prépostság oklevelei II. Cth. 70. sz. — 1. T. 237. sz. — 10. T. 881. sz. — Történ. Adalttár I. 230. l.)

1574—92. *Vitriarius János.* A 16. század derekán a kiváló diplomata és vitéz főkapitány Zay Ferenc fiainak nevelője volt; talán innét származó pártfogás alapján került győri kanonoki stallumba. 1574—80-ig mesterkanonok. 1574-ben Mátéssy István nagyprépost kíséretében Sopronba ment a protestáns városi tanács megintésére. Használható munkásságát jelzi az a körülmény, hogy a Draskovich György püspök által hirdetett szombathelyi zsinatra ő készítette el a meghívókat; résztvett a zsinaton is.

1580—92-ig mosoni főesperes. Hiteleshelyi működéséből megemlítjük, hogy 1580-ban tengerdi Wincze Lukácsot, Mátét és Margitot birtokba iktatta; 1586-ban Fugger Máriának, Pálffy Miklós komáromi főkapitány feleségének végrendelkezésénél tanuskodott. 1587-ben bizonyítványt kért a káptalantól arra nézve, hogy néhai Draskovich György püspököt 7 éven át helyettesítette a kórusi misézésben, és ezért ez ideig semmi tiszteletdíjban nem részesült. 1590-ben is, 1592-ben is végrendleti tanu; később nem találkozunk nevével.

(Payr Sándor i. m. 121. l. — Acta et Constitutiones Dioec. Synodus Jaur. sub. Georg. Draskovich 1579. — Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 121. l. — IV. felv. jk. 161. 669—670. 775. l.

V. felv. jk. 2. 3. 69. 151. 204. l. — 24. Lad. G. Fasc. 341. sz. — Takáts Sándor: Régi idők, régi emberek, 30. l.)

1574—1600. *Belynich Pál.* 1574—77-ig a megholtak oltárának igazgatója, 1578—1600-ig mesterkanonok. Többféle káptalani kiküldetésben találkozunk vele. Meghalt 1600-ban; ugyanis testvére ekkor adta el ráhagyott házát; hagyatékát csak 1604-ben bonyolította le végrendeleti végrehajtója; hagyatékából ekkor adott át hetesi Pethe Márton püspök rendelkezése szerint 80 forintot a székesegyháznak.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 7. Lad. 19. Fasc. 671. sz. — 27. Lad. G. Fasc. 830. sz. — 4. aLd. 10. Fasc. 448. sz. — V. felv. jk. 23. 434. 151. 204. l. — VI. felv. jk. 51. 208/2. l. — U. o. kápt. m. lvt. VI. Cth. 292. A. B. sz.)

1575—83. *Egyeduthy Gergely.* 1571—3. években valószínűleg a krakói egyetem tanulója volt, hol irodalmilag is működött. *Kalendarium Az égnek forgásábul megismert és elrendelt praktikáival egyietembe és mostani Urunk Jézus születése után 1571. esztendőre Cureloniai Szaniszló Jacobenis mester Crakkói Academiának Astrolog. iudicioma szerént.* Egyeduti Gergely által magiarra fordetatoth. 1571-ben pártfogójának, Telegdi Miklós esztergomi olvasókanonoknak, 1572-ben Verancsics Antal érseknek ajánlotta. Az 1573. évi példány csonka.

1575—80-ig mesterkanonok. 1576-ban a püspök részéről erős megrovásban részesült. Listhy János december 7-én köpcsényi várában kelt levelében ugyanis meghagyta a káptalannak, hogy Egyeduthy kanonokot tiltsa le a várőrség katonáival való mulatozásról és civakodásról, követelje meg tőle, hogy újmiséjét karácsonyon túl ne halogassa. Tehát felszentelt pap volt, de újmiséjét sokáig halogatta.

A Szombathelyre 1579-re összehívott egyházmegyei zsinat előtt a plébániák látogatásával és a zsinat kihirdetésével őt bízta meg Draskovich György püspök.

1580—83-ig locsmándi főesperes. Ez időben használatra és művelésre neki adta a káptalan a Szent Katalin-oltár ménfői, és a Szent András-oltár kisbaráti szőllőjét.

1583-ban Margit-nap előtt rövid idővel halálosan megsebesítette őt Pápai Bálint deák, minek következtében meg is halt. A győri püspök és káptalan panaszára a pozsonyi káptalan ez év június 20-án tanuvallatást is rendelt el; 1585-ben pedig a káptalan jelentése alapján Radéczy királyi helytartó elfogatóparancsot (mandatum

compulsatorium) adott ki Bálint deák ellen. A per lefolyását nem ismerjük.

Vagyonát Jelenchich Gergely rábaközi főesperes vette kezelésbe, és ő elégítette ki rokonát, Egyedúty Benedeket.

A maga és vérrokonai számára nemességet és címert nyert a királytól. Rokonai között külön említés van Ráday Jánosról.

(Szabó Károly: Régi magyar könyvtár, I. 43—4. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 19. Capsa, 3. Fasc. 7. sz. — U. o. orsz. lvt. 66. C. 1. Fasc. 16. sz. — Győri kápt. hit. h. lvt. 15. Lad. 44. Fasc. 2070. sz. — 17. Lad. 51. Fasc. 2645. sz. — 296. aFsc. 28806. sz. — III. felv. jk. 179. l. — IV. felv. jk. 92. 124. 366. l. — V felv. jk. 101. l. — U. o. m. lvt. VI. Cth. 260. 292. A. sz. — VIII. Cthh. 312. 500. sz. — Acta et Constit. Dioec. Synodus Jaur Sub Georg. Draskovich 1579.)

1575—77. *Sztobiczay Pál;* 1575-ben a megholtak oltárának igazgatója, 1576—77-ig mesterkanonok. Többféle káptalani kiküldetésben találkozunk vele.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 105. sz. — 4. Lad. 11. Fasc. 437. sz. — 22. Lad. B. Fasc. 97. sz. — 24. Lad. H. Fasc. 400. sz. — 27. Lad. G. Fasc. 822. sz. — III. felv. jk. 225. l.)

1575—98. *Jelenchich Gergely.* 1576—82-ig mesterkanonok; 1582—92-ig rábaközi főesperes; 1592—98-ig székesegyházi főesperes. Ügyességét, munkabírását jellemzi az a körülmény, hogy a káptalan ismételten őt bízta meg az elhalt kanonokok hagyatékának rendezésével: 1583-ban Egyeduthy Gergely, 1584-ben Kőrösy Péter, 1591-ben Mátéssy György, 1593-ban Lázy Ferenc hagyatékát rendezte. Hiteleshelyi kiküldetésben is találkozunk vele. 1582-ben Samariai (a Casa) Nándor veszprémi vicegenerálist, 1583-ban Zokoli Chutor Jánost iktatta birtokba; 1593-ban átiratta Újlaky Ferenc püspök kiváltságlevelét, mely András király okmányát foglalta magában. Kár, hogy forrásunk az okmány tartalmát nem közli. A káptalani birtokok kezelésében 1580—83-ig mint dékán tett jó szolgálatot a káptalannak.

Okmányainkból merített adatainkkal ellenkezik Kollányi Ferenc állítása, aki 1596—7. években Dubovszky Györgyöt tartja székesegyházi főesperesnek.

(Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 169. 249. l. — IV. felv. jk. 336. 374—5. l. — V. felv. jk. 201. 262. 264. 237—8. l. VI. felv. jk. 49. l. — II. Cth. 56. sz. — 15. Lad. 44. Fasc. 2058 sz. — 4. Lad. 10. Fasc. 363. sz. — 3. Lad. G. Fasc. 355. sz. —

19. Lad. 55. Fasc. 3107. sz. — U. o. m. lvt. VI. Cth. 292. A., B. sz. — 12. T. 2242. sz. — Győri tört. és régész. füzetek, I, 218. lap. — Kollányi F. i. m. 201. l.)

1576—1598. *Ankerreith Ádám*, 1576—91-ig szentadalberti, 1591—98-ig pápóci prépost. 1579-ben Ernő főherceg nyilt parancsát kézbesítette a kisbodaki birtokosoknak: czoborfalvi Czobor Mártonnak, Héderváry Jánosnak és társaiknak. Ugyanebben az évben az adalberti prépostság hegyeshalmi birtokjövedelmét 3 évre 100 forintért eladta Teeth János óvári vártisztnek, hogy az útra költsége legyen, mikor Draskovich György püspököt Prágába kíséri a királyhoz. 1580-ban ugyancsak Teeth Jánostól vett kölcsön 200 forintot tanulmányainak folytatására. Kezesei voltak czoborszentmihályi Czobor Márton és pakosi Paksy György. Később ismét 100 forintot vett tőle kölcsön, minek biztosítására lekötötte hegyeshalmi tizedjövedelmét. 1558-ben testvére, Gáspár, ennek fia és felesége, Sitkei Zsuzsa nevében tiltotta a Sitkeyeket felpéci és gyömörei birtokaik eladásától. Amint 1591-ben a pápóci prépostságot elnyerte, óvást emelt elődje, Gabriny Antal intézkedése ellen, aki Viczay Tamás nemes ifjúnak, mivel a pápóci perjelségre igényt tartott, az écsi és nyuli borkilencedből részt adott. Kijelentette, hogy nem osztozkodik gyerekkel, akinek még szent rendjei sincsenek, és aki a perjelséget jogtalanul bitorolja. Családi örökségéből kielégítette Zsuzsa nővérét, aki előbb N. Matheasycs Ferenc felesége volt, most pedig Heresinszky Pálé. A prépostság birtokait nagy erélyességgel védelmezte ebben a jogi és vagyoni biztonságot nélkülöző időben: minden németi nemes és nem nemes lakost tiltott Dág-pusztának elfoglalásától; majd pedig Rudolf királyt, és a nádort tiltotta a pápóci prépostsághoz tartozó Zentmiklósfalva birtok adományozásától. A prépostság javainak védelmezéséért minden földesúri teher alól felmentette 1592-ben nováki Andreassych Mátyás koronaügyész nagyécsi, faluszőllődülőbeli szőllőjét. A káptalan is iparkodott e befolyásos tagjának közbenjárását kihasználni, mikor 1593-ban arra kérte őt, hogy a tarisznyavári-megyeri területre vonatkozó, a győri harmincadosokkal folytatott perében a királynál védje a káptalan jogait.

1593-ban a káptalan előtt végrendelkezett: minden ingó és ingatlan vagyonát, győri házát, a prépostság felszerelését, amit maga vett, mert semmit se

talált, testvéreinek, Absolonnak, Jánosnak hagyta. A pálii vetés és termés felét azonban utódjának, a pápóci prépostnak hagyta. Temetéséről asztalfiókjában levő másik végrendeletében intézkedett. Végrendelkezése után azonban tovább is élt: 1594-ben Gregoróczy Vince özvegye, Telekessy Kata és fia Péter között egyességet hozott létre; 1595-ben Zrinyi György a soproni tanácstól még oltárjavadalmat kért számára; 1598-ban aláírta a káptalan szerződését az Őrségbeliekkel, melyben tizedváltság fejében 28 forintot ajánlottak fel. Többé aztán nem találkozunk vele.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 4. Lad. 10. Fasc. 386. 405. 448. sz. 16. Lad. 46. Fasc. 2305. sz. — 27. Lad. G. Fasc. 822. 830. 830 sz. — III. felv. jk. 334—, 400—1. l. — IV. felv. jk. 564. 857, 100. l. — V. felv. jk. 83. 153—4. 164. 172. 181. 267. 276—7. l. VI. felv. jk. 19. l. — U. o. m. lvt. II. Cth. 72. sz. — Pápóci préposts. okl. II. Cth. 70. sz. — 10. Tárca, 881. sz. — Pacher Donát: A dömölki apáts. tört. 41. l.)

1578—9. *Csiszár Gergely* a megholtak oltárának mestere.

(Győri kápt. hit. h. lvt. III. felv. jk. 354—5. l.)

1578—79. *Spinola Jeromos* őrkanonok. Előkelő összeköttetései révén 1579-ben Ernő főherceg hívta meg udvarába alamizsnásnak. A káptalan tiltakozott e tisztség elfogadása ellen; a királyt és a primást is kérte, hogy ne engedje meg Spinolának e tisztség viselését, vagy mondassa le az őrkanonokságról, mert az őrkanonoknak hivatalánál fogva Győrött kell laknia. Mindezek ellenére Spinola elfoglalta az alamizsnás hivatalát és stallumát is megtartotta. Néha mégis tartózkodott itthon is, mert káptalani kiküldetésekben találkozunk vele. 1593 július 2-án már üresedésben volt az őrkanonoki stallum.

A pásztói apátságot is megszerezte.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 4. Lad. 10. Fasc. 390. 448. sz. — 27. Lad. G. Fasc. 830. sz. — 30. Lad. 59. Fasc. 3525. sz. — IX. Cth. 610. sz. — V. felv. jk. 292. A., B. sz. — 31. T. 4647. sz.)

1579—93. *Lázi Marton Ferenc;* 1579—84-ig mesterkanonok, 1584—93. pápai főesperes. 1581-ben mint káptalani dékán tiltakozott Alsoky László alispán előtt Thulok más néven Tömördy Lajos és János, Cziráky Mátyás és Ferenc és az Újszászy-család ellen, kik a káptalan szemerei fél birtokát, melyet Cziráky György adott a káptalannak, és amelyet jobbágyokkal most

telepített meg, el akarták foglalni. 1582-ben őt is megsebesítették a győri vár katonái, amiért 1583-ban a király szemrehányást tett Teiffl András főkapitánynak. — † 1593; ugyanis ez év szeptember 8-án nyugtatták Marton-Lázy Benedek és Ambrus néhai Lázy Ferenc által nekik hagyott 32 forintot; n. Marton Lázy Albert pedig nyugtatta a hagyatékból neki jutott 25 aranyat, 1 lovat és nyerget, chimazin-posztót, rókamállyal bélelt subát, fekete felsőruhát, granati alsóruhát és pecsétgyűrűt.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Lad. 3. Fasc. 127. sz. — 22. Lad. C. Fasc. 143. sz. — IX. Cth. 608. sz. — IV. felv. jk. 365. 374—5. 388. l. — V. felv. jk. 175. 262. 264. l. — U. o. m. lvt. XI. Cth. 871. sz. — III. Cth. 85. sz. — VI. Cth. 292. A., B., C. sz. — VIII. Cth. 562. sz. — Győri tört. és régész. füzetek I. 218. l.)

1579—1608. *Megyery György.* 1579—85-ig mesterkanonok, 1586—92. székesegyházi főesperes, 1591—1607-ig olvasókanonok, 1607 pünkösdtől 1608 őszéig szentadalberti prépost. 1607-ben már dömölki apátnak is ismerjük; Dömölköt 34 forintért bérbe adta Miklósnak, a pápai vár vajdájának. 1582-ben őt is megsebesítették a várőrség katonái, mikor reggel templomba ment. Mint dékán ismételten foglalkozott a káptalan gazdasági dolgaival, de a saját anyagi dolgait sem hanyagolta el; 1580-ban javításra szoruló nagyobb háza volt, melynek tatarozására 100 forintot vett kölcsön Kapornaky Ferenc deáktól, a győri főkapitány titkárától. 1589-ben ismét házat vett 240 forintért, és egyuttal Pataházán a maga és testvérei számára fél telket és nemesi kúriát szerzett 360 forintért Mészáros Gergelytől, aki ez összegért török fogságból váltotta ki magát; 1590-ben a Szent István-téren lévő házát 160 forintért eladta Bolla Ferenc olasznak.

1587-ben mint székesegyházi főesperes néhai Draskovich György bibornok győri püspök hagyatékából Pozsonyban, a kir. kamara megbizottaitól és Draskovich Jánostól átvette a székesegyház számára szóló értékes felszerelést. Erről a székesegyház történetében emlékeztünk meg, azért itt nem soroljuk fel. Átvette Terepusich László aradi prépost, győri kanonok hagyatékából a székesegyháznak szóló 107 forint ajándékot.

Olvasókanonoksága mellett egy évig a székesegyházi főesperességet is megtartotta. 1590-ben székesegyházi plébános is. 1598—1602-ig az apostoli főjegyzői

címet és méltóságot is viselte. Hiteleshelyi működéséből csak azt említjük meg, hogy 1593-ban jelen volt Forgách Ferenc veszprémi püspök felvallásánál, aki vanyolai birtokát 600 forintért elzálogosította Hathalmy Mátyás pápai kapitánynak, hogy sümegi várőrségének zsoldját ki tudja fizetni.

1608 november 29-én már utódját ismerjük a szentadalberti prépostságban —: tehát ez év őszén halhatott meg.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 3. Lad. G. Fasc. 356. sz. — 4. Lad. 10. Fasc. 390. sz. — 25. Lad. K. Fasc. 484. sz. — 26. Lad. N. Fasc. 638. sz. — VI. Cth. 303—4. sz. — 302. Fasc. 29059. sz. — III. felv. jk. 391. 394. 408. l. — IV. felv. jk. 189. 563. 633—4. 774. 776. 865—6. 1062. 1081. ll. — V. felv. jk. 71. 159. 183. 233—4. l. — VI. felv. jk. 266—7. 276. l. — U. o. m. lvt. 33. T. 4426. sz. — 43. T. 397. L. sz. 1602. sz. — III. Cth. 85. sz. — VI. Cth. 292. A., B. sz. — Győri tört. és régész. füzetek I, 218. l. — Héderváry-család oklvt. II., 153. 205. l.)

1580—83. *Thurniczay-Thurnystyay Gergely* a megholtak oltárának mestere.

(Győri hit. h. lvt. 4. Lad. 10. Fasc. 377. sz. — 21. Lad. 61. Fasc. 3643. sz. 3643. sz. — IV. felv. jk. 94. 101. 253. l.)

1583—86. *Somorjai András* mesterkanonok, székesegyházi plébános. Többször járt hiteleshelyi kiküldetésben. 1585-ben 500 forintért és 17 csöbör borért megvette Kyller Tamás tüzérkatona házát.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 1. Lad. 2. Fasc. 79. sz. — 2. Lad. 4. Fasc. 517. sz. — 4. Lad. 70. Fasc. 368. sz. — 22. Lad. B. Fasc. 3643. s z. — IV. felv. jk. 165. 581. l.)

1584—98. *Bay István,* 1584—88-ig mesterkanonok, 1588—93-ig locsmándi, 1593—98-ig soproni főesperes. Különféle káptalani kiküldetésben találkozunk vele. 1598. június 24-én már más a soproni főesperes, tehát ez idő körül halhatott meg.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 3. Lad. G. Fasc. 357. sz. — 12. Lad. A. Fasc. 47. sz. — 17. Lad. 50. Fasc. 2636. sz. — 22. Lad. A. Fasc. 24. Lad. H. Fasc. 379. 390. sz. — IX. Cth. 610. sz. — V. felv. jk. 3. 304. 255. 233—4. l. — VI. felv. jk. 68. 138. l. — Győri tört. és régész. füzetek, I, 218. l.)

1587 előtt *Terepusich László* mesterkanonok. Mint zágrábi kanonoknak és goriciai főesperesnek Draskovich György győri püspök szerezte meg az aradi prépostságot Rudolf királytól 1581-ben és birta is haláláig 1587-ig. Meglehet, hogy már ekkor győri stallum-

hoz is juttatta Draskovich püspök jóakarata. Hálából a győri székesegyháznak 107 forintot hagyott.

(Győri kápt. hit. h. lvt. IV. felv. jk. 776. l. — Karácsonyi János: Négy fejezet az aradi prépostság történetéből. Budapesti növ. papság magyar egyházirod. Iskolájának 1881. évi kiadványa. Juhász Kálmán: A csanádi püspökség tört. 1552—608., 115. 125. l. Tört. Adattár. I., 190—1.

1587—1607. *N. Makovich György.* Draskovich György udvarában teljesített szolgálatot; a püspök vasvári kanonoki stallummal jutalmazta, de tovább is udvarában tartotta. Draskovich halála után a vasvári prépost felhívására Szombathelyre költözött, de már ez évben győri stallumot nyert. 1587—88 mesterkanonok és székesegyházi plébános; 1588—91-ig komáromi főesperes, 1591—1607. szentadalberti prépost. Sokféle kiküldetésben, tanuskodásban tett káptalani szolgálatot. Utódjával 1607. Pünkösdkor találkozunk —, tehát ez idő körül halhatott meg.

(Győri kápt. hit. h. lvt. IV. felv. jk. 731. 774. 1028. l. — V. felv. jk. 204. l. — VI. felv. jk. 119. 124—5. 139. 194. 208. 237. 266—7. l. — 17. Lad. 50. Fasc. 2634. sz. — 18. Lad. 54. Fasc. 3024. 3030. sz. — 22. Lad. C. Fasc. 139. sz. — 24. Lad. H. Fasc. 379. sz. — 27. Lad. G. Fasc. 837. sz. — Győri tört. és régész. füzetek, I., 218. l.)

1587—1601. *Haznich Ambrus.* Draskovich György püspök udvarában szolgált, onnét lett kanonokká. 1587—92-ig mesterkanonok, 1592—94-ig rábaközi, 1594—1601-ig locsmándi főesperes. Ismételten találkozunk vele hiteleshelyi kiküldetésekben. A nehéz lakásviszonyok között 1589-ben 70 akó borért vett magának házat, mely a torony környékén feküdt.

1600 december 26-án tett végrendeletet, melyet hetesi Pethe Márton püspök 1601 január 22-én erősített meg. Ekkor már Haznych nem élt, tehát január első felében hallhatott meg. A káptalan 1601. husvét után Sopronban bizonyitványt állított ki arról, hogy Haznich Ambrus Draskovich György püspök udvarában káplánkodott, és II. Rudolf királytól nemeslevelet, címert nyert, amit a győrmegyei közgyűlésen is kihirdettek. Az armális akkor veszett el, mikor Sinan basa Győrt elfoglalta. A nemesség Haznich testvéreire Györgyre, Mihályra és Mártonra is kiterjedt. N. Haznich György, Kevendi Székely Frigyesnek, Ormosd és Kaprina urának, kamarása 1608-ban kérte a káptalantól bátyja hagyatékából az őt illető ház kiadását.

(Győri kápt. hit. h. lvt. I. Lad. 10. Fasc. 370. 364—5. sz. — 12. Lad. A. Fasc. 47. sz. — 14. Lad. 42. Fasc. 1906. sz. — 21. Lad. 61. Fasc. 3609. sz. — 22. Lad. A. Fasc. — 24. Lad. X. Fasc. 396. sz. — 25. Lad. K. Fasc. 487. sz. — 1. T. 24684. sz. — IX. Cth. 610. sz. — 293. Fasc. 24459. sz. — 302. Fasc. 29060. sz. — V. felv. jk. 204. 263. l. — VI. felv. jk. 4. 35. 59—60. 101., 173. 302. ll. — U. o. m. lvtár 11. T. 2169. 2171. sz. — Győri tört. és régész. füzetek, I., 218. l.)

1587—91. *Makó Pál.* Okmányunk 1590-ben főesperesnek írja, de főesperessége címét nem mondja meg; más okiratokból sem tudtuk meghatározni. 1591 végén vagy 1592 elején halt meg, mert testvére N. Makó Ferenc és András 1592. november 1-én adták el 300 forintért tőle örökölt házukat.

(Győri kápt. m. lvt. XI. Cth. 927. sz. — 28. T. 3928. sz. — U. o. hit. h. lvt. 309. Fasc. 29318. sz. — IX. Cth. 610. sz. — 1. Lad. 2. Fasc. 80. sz. — 3. Lad. 7. Fasc. 280. sz. — 24. Lad. H. Fasc. 392. 394. sz. — V. felv. jk. 195. l.)

1591—1610. *Mátéssy György,* István nagyprépost és váci püspök unokaöccse. 1591—98-ig mesterkanonok, 1598—99-ig soproni főesperes, 1599—1610-ig pápóci prépost. Mint főesperes rendezte 1598-ban elhalt Kapplych Mátyás szarvkői plébános hagyatékát. Egyik javadalmát a másik után szerezte meg: 1601-től, de bizonyosan 1605-től bakonybéli apát is; 1609-ben esztergomi kanonoki stalluma is van; majd megkapta a fehérvári őrkanonoki stallumot. 1608-ban a tihanyi apátságot kérte Rudolf királytól, aki Mátyás főherceg véleményét kérdezte meg. A véleményt nem ismerjük, de Mátéssy a tihanyi apátságot nem kapta meg. Meghalt 1610. vége felé. Katalinnapkor (nov. 25) még élt; 1611-ben Ötvenedvasárnapon tett jelentést Monoszlay Mihály éneklőkanonok a káptalannak néhai Mátéssy György tinnini püspök, fehérvári őrkanonok, bakonybéli apát,, győri pápóci prépost hagyatékáról. Két házát a püspöknek hagyta 900 forintért. A püspök az összeget avval fizette ki, hogy ami az adósság után megmarad, a templomé legyen. Ennyi javadalom után semmije se maradt, bár Mátéssy István váci püspöknek is ő volt örököse.

(Győri kápt. m. lvt. 3. T. 97. 133. sz. — II. Cth. 84. sz. — III. Cth. 90. sz. — Pápóci préposts. okl. 1. T. 609. sz. — Kollányi Ferenc i. m. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. ab an. 1600—1666. — Sörös Pongrác: A bakonybéli apátság tört. 1213. l. Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. 21. l. — Győri kápt.

hit. h. lvt. VI. felv. jk. 4. 49. 50—1. 134. 239. 362. 368. ll. — Győri tört. és régészeti füzetek, I., 218. l.)

1591—1604. *Draskovich Mátyás* nagyprépost. 1580—91. esztergomi kanonok és szenttamási prépost; 1591-ben átjött a győri nagyprépositi stallumra; ugyanakkor a knini püspökséget adta neki a király. A győri káptalan 1592-ben, mikor már a püspöki helynök tisztét is viselte, neki adta Sáránserü- (Sárás) pusztáját arra az időre, míg Győrött marad. Halála vagy eltávozása után a saját költségén emelt épületek a káptalan tulajdonába mennek át. Győr elfoglalása után Sopronba menekült a káptalannal együtt, ekkor 1595-ben Mátyás főherceg kívánságára Sopronváros tanácsa neki adta a Szent Kunigunda-oltár javadalmát avval a kikötéssel, hogy halála után a soproni plébániára szálljon vissza. 1598-ban elnyerte a fehérvári őrkanonoki javadalmat is. Ugyanebben az időben kapta a kir. tanácsosi címet és rangot. 1593-ban Kónyfalut, a káptalani iskola birtokát Kuthassy János püspök 210 forintért neki adta bérbe.

A protestánsok ügyében Sopronban kiszálló bizottsággal, a váci és veszprémi püspökökkel 1595-ben ő is Sopronban járt. Még 1600-ban püspöki helynök és általános ügyhallgató, aki tizedperekben is gyakran ítélkezett.

Meghalt 1604. február havában. 1629-ben a nádor kérdezősködött Böythe Miklós olvasókanonok útján végrendelete felől. Társai ekkor vallják: volt háza is, melyet Bezerédj Bálinttól és feleségétől vett, aki huga volt, — ezért e házat neki hagyta. Ettől Ivánczy János knini püspök vette meg 375 forintért.

(Kollányi F. i. m. — Payr Sándor i. m. 178. 228. l. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. 1600—1666. és ennek hártyaokmánytáblája. — Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 293. 294—6. 297. sz. — IX. Cth. 730. sz. — 13. T. 397. és 397/a sz. — III. Szám. k. 13. l. — U. o. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 74. l. — Győri tört. és régész. füzetek. I., 218. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 30. C. 1. Fasc. 21. sz.)

1591—1604. *Kovachich János;* 1591-ben a megholtak oltárának igazgatója; 1592—3-ig mesterkanonok; 1594—1604-ig komáromi főcsperes. Két házat is szerzett Győrött: egyiket, mely a püspök fundusán állott, eladta 250 forintért; a másikat 1601-ben nővérének, Margitnak ajándékozta.

(Győri kápt. hit. h. lvt. V. felv. jk. 158. 176—7. 181. l. — VI. felv. jk. 49—50. 59—60. 116. 220. l. — 3. Lad. 7. Fasc. 301. sz.

12. Lad. A. Fasc. 47. sz. — 21. Lad. 61. Fasc. 3609. sz. — 22. Lad. A. és H. Fasc. 396. sz. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. 1600. és annak 1599-ből való hártyatáblája.)

1592—1607. *Paukovits György;* 1592—4-ig mesterkanonok, 1594—1600-ig rábaközi, 1601—7-ig locsmándi főesperes. Ismételten találkozunk házvételével és eladásával, továbbá hiteleshelyi kiküldetéseivel. 1601-ben még Sopronban lakott, ott hivatalos megbízatás alapján György prédikátor ellen lépett fel, de eredményt nem érhetett el, mert a soproni tanács is protestáns volt; a prédikátor pedig a Nádasdy-család udvari papja volt: így hatalmas pártfogók álltak háta mögött.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 12. Lad. A. Fasc. 47 sz. — 14. Lad. 42. Fasc. 1906. sz. — 16. Lad. 46. Fasc. 2289. sz. — 20. Lad. 59. Fasc. 3525. sz. — 22. Lad. A. Fasc. — 24. Lad. H. Fasc. 395—6. sz. — V. felv. jk. 215. 256. l. — VI. felv. jk. 5. 49. 173. 279. l. — XIII. Cth. 408. sz. — Győri püsp. lvt. A. Capsa, II. Fasc. 15. sz.)

1593—98. *Wukovych György,* pápai főesperes, fehérvári őrkanonok. Ismételten járt káptalani kiküldetésekben.

(Győri kápt. hit. h. lvt. 4. Lad. 10. Fasc. 397. sz. — 22. Lad. A Fasc. — 24. Lad. H. Fasc. 396. sz. — VI. felv. jk. 5. 49 l. — 292. Fasc. 24431. sz. — 302. Fasc. 29059. sz.)

1593—1600. *Marton Miklós,* 1593—4-ig mesterkanonok, 1594—1600-ig mosoni főesperes. 1600-ban Szent Lukácsnapja előtt végrendelkezett Sopronban, a Szent Györgyről nevezett plébánia házában, betegágyában, Monoszlay Mihály soproni főesperes és Polosticzay András kanonok, soproni keresztes előtt. Lukács-napja után való kedden már nem élt.

(Győri kápt. hit. h. lvt. V. felv. jk. 125. 252—4. l. — VI. felv. jk. 59—60. 94. l. — 8. Lad. 21. Fasc. 943. sz. — 22. Lad. A. Fasc. — 24. Lad. H. Fasc. 396. sz. — Győri püsp. lvt. Protoc. Sedis. Spirit. I. és e könyv hártyatáblája, mely Rudolf királynak Chapy Péter és felesége, Előry Orsolya völcseji birtokosok javára 1599-ben kiadott birtokbavezető parancsát tartalmazza, melyet 1600-ban hajtott végre a káptalan.)

1593-ban *Henrik* kanonok nevével is találkozunk, aki Ankerreith Ádám pápóci prépostot helyettesítette.

(L. A pápóci préposts. tört.: Bedy Vince dr. kézirata.)

1594—1608. *Lépes Bálint* őrkanonok. Győrött született és nevelkedett, mint ő maga írja 1610-ben a

győri káptalannak. Atyja Lépes György, anyja N. Dorottya asszony volt. 1589-ben csornai prépost, 1593—4-ig esztergomi kanonok; ekkor átjött a győri káptalanba az őrkanonoki stallumra. Míg a káptalan Sopronban tartózkodott, ő is igen szegényes viszonyok között élt; 4 éven át a Szent Mihály-templom hitszónoka volt. A törökőknek Győrből való kiűzetése után teljes hatalommal felruházva küldte ide a káptalan jószágainak birtokbavételére és rendezésére. 1600-ban váradi nagyprépost, apostoli főjegyző, soproni oltárjavadalmas. Ez oltárjavadalmat 1628-ban Deithey Balázs egri kanonok és Szent Péterről nevezett egri-vári prépost kezében találjuk. 1602-ben aradi prépost és szkalkai apát; 1606-ban knini püspök és kir. tanácsos, 1608-ban veszprémi püspök. Ekkor vált meg győri őrkanonoki stallumától. Még ez évben nyitrai püspökké, november 22-én kir. kancellárrá nevezte ki a király, majd 1619-ben szülővárosának főpásztora lett és a kalocsai érsekség címével együtt viselte 1623-ban bekövetkezett haláláig.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 43. 46. 94. 141. 201. 378. 329. l. — 3. Lad. 7. Fasc. 2950. sz. — 14. Lad. 40. Fasc. 1804. sz. — 18. Lad. 54. Fasc. 2954. sz. — U. o. m. lvt. 43. T. 407. 413. sz. — III. Szám. k. 61. l. — Payr Sándor i. m. 173. l. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apáts. tört. 421. l. — Károlyi Lőrinc: Speculum Eccl. Jaur. 93. l.)

1593—1615. *Polosticzay András.* A jezsuitarend kötelékéből 1585-ben lépett ki; 1587-ben Esztergomi Ferenc átengedte neki a soproni keresztes javadalmat, melyben Nádasdy Ferenc kegyúr is megerősítette. 1593—1607. végéig mesterkanonok, 1608—15-ig olvasókanonok; esküjét 1608. Vízkereszt után tette le: hogy mindenben ami jog és ősi szokás szerint a győri lektorság kötelességei közé tartozik, szorgalmas és hűséges lesz. A káptalan kiváltságleveleit, okmányait senkinek sem mutatja meg, ki nem adja, a levéltárt fel nem nyitja — a káptalan tudta és engedelme nélkül. 1611-ben résztvett a nagyszombati tartományi zsinaton, annak határozatait aláírta. Mint püspöki helynök és általános ügyhallgató számtalan fontos ügy elintézésében vett részt, amelyek ez időben a konzisztórium hatáskörébe tartoztak.

A soproni kívül a fehérvári keresztesek házának is főnöke. A keresztesség javait rendbe szedte, gyarapította. 1613-ban Sopronban 158 aranyért és 293 rajnai forintért értékes házat vett a javadalomnak; igen sokat

vesződött a krucigeratus bői birtokával. A szent keresztről nevezett soproni oltárjavadalmat is bírta, — Győrött háztulajdonos volt.

(Pacher Donát írói nagyatéka: Sopron; Bencések lvt. — Dobronoki Gergely soproni jezsuita naplója. 59. l. — Bécs cs. és k.u dvari lvt. — Budapesti orsz. lvt. Acta Collegii Societ. Jesu, Sopron. 1. Fasc. 14. sz. — Győri püsp. lvt. Protoc. Sedis. Spirit. I. — Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 18. 68—9. 287. 414. 453. l. — 2. T. 24711. sz. — 7. Lad. 19. Fasc. 657. sz. — 302. Fasc. 29059. sz. — U. o. m. lvt. 7. T. 1620. sz. — Péterfy: Concilia S. Hung. II. 217. Payr Sándor i. m. 216. 282. l. — Reiszig Ede: A jeruzsálemi Szent János lovagrend Magyarországon 235—237. Az ő nyomán irjuk Polosticait 1593-tól már kanonoknak; 1598. évi végrendeletében ő maga sem írja magát kanonoknak.)

1597—1630. *Baksay István.* Selmecen született; anyai nagybátyja Himmelreich Tibor, a császár magyar titkárja, és Himmelreich György pannonhalmi főapát neveltették. Tanulmányait a prágai jezsuitáknál kezdte, ennek eredménye, hogy katolikussá lett. Nagybátyja mint 14 éves fiú számára megszerezte 1587-ben Rudolf királytól a lébényi apátságot, Mátéssy István, váci püspök lemondása után. Teológiai tanulmányait Rómában a Germanikumban végezte 1595—7. években; onnét hazajövén Győrött kanonoki stallumot kapott. 1597—1602-ig mesterkanonok, 1602—30-ig rábaközi főesperes. 1611-ben elnyerte a bakonybéli apátságot is, melynek birtokába szeptember 3-án Kajáron Nagyfalvy Gergely pápóci prépost iktatta be. 1616. évi tiltakozásában felsorolta az apátság birtokait. Ekkor ugyanis Halas Bálint pápai vicekapitányt és Bonka Jánost tiltotta Bakonybél, Akol, Barátokfölde, Ponyvád, a veszprémi völgyben levő malom, veszprémmegyei, és Alsóörs,, Paloznak, Vászol, Tagyon zalamegyei birtokainak elfoglalásától, melyek a bakonybéli apátsághoz tartoztak. Már előbb, 1613-ban Ergely Ferenc veszprémi püspököt tiltotta zalamegyei birtokainak elfoglalásától. A király és a nádor ellen is tiltakozott, hogy az apátságot másnak ne adományozzák. A Tapolca folyón Agyaglik nevű 2 kerekű malma is volt az apátságnak, melynek bérlője már 3 év óta nem fizette meg a 8 forint bért, ezért 1618-ban újból egyezkedett vele.

1631-ben már üresedésben volt a rábaközi főesperesség, tehát 1630-ban halhatott meg Baksay.

(Sörös Pongrác: A bakonybéli apáts. tört. 14. l. — El-

enyészett bencésapátságok tört. 13. és kk. II. — Győri tört. és régész. füzetek, I., 218. — Győri kápt. hit. h. lvt. IV. felv. jk. 838—9. l. — VI. felv. jk. 184. 221. 434. 511. l. — VII. felv. jk. 49. l. — 2. Lad. 6. Fasc. 265. sz.)

1600 előtt *Ebeczky Sándor* kanonok. Káptalani levéltári okirataink semmit sem tudnak felőle; Karácsonyi János nyomán írjuk győri kanonoknak. Nem sokáig lehetett a stallum birtokában, mert belépett Szent Ferenc rendjébe, hol 1602-ben soproni házfőnök; 1603-ban tartományi főnök; 1610-ben mint öreg és nagyrabecsült rendtagot ismét tartományi főnökké választották. Meghalt 1614-ben és a pozsonyi apácák templomában temették el.

(Karácsonyi János: Szent Ferenc rendjének tört. Magyarországon 1711-ig. I., 99. 106. l. — II., 108. 110. 259. l.)

1598—1616. *Monoszlay Mihály:* 1598—99-ig mesterkanonok, 1599—1608-ig soproni főesperes, 1608—16-ig éneklőkanonok. Az egyházmegyei ügyész nehéz és fontos tisztét viselte; itt szerzett tapasztalatainak érvényesítése céljából Naprághi Demeter püspök helynökévé és általános ügyhallgatóvá nevezte ki. II. Mátyás király a zirci apátság címével és javadalmával tüntette ki. A káptalan gazdaságában mint dékán dolgozott 1600—1., 1608. években. Fontos szolgálatairól még a következőket jegyezték fel okirataink: 1608-ban néhai Haznich György locsmándi főesperes hagyatékát tárgyalta le; evvel kapcsolatban 1609-ben arra nézve tett a káptalan előtt érdekes vallomást, hogy Draskovich Mátyás knini v. püspök, általános püspöki helynök és apostoli főjegyző a Szentszéktől nyert meghatalmazása alapján törvényesítette Haznich Márton papnak házasságon kívül született gyermekeit, Jánost és Györgyöt. 1610-ben a káptalan jogait védelmezte a bácsai prediális nemesek ellen, mikor a bácsai teljes határba való beiktatásukat, és az országos nemesek közé való felvételüket sürgették.

Naprághi Demeter püspök kíséretében 1611-ben résztvett Prágában II. Mátyás koronázási ünnepségén. Háza a Szent Sebestyén- (ma Teleky-utca) és Erzsébet-utca (ma Apáca-utca) sarkán állott, melyet halála után a káptalan elajándékozott. Szigeti kertjét már életében eladta ő maga. Meghalt 1616. október 16. előtt.

(Győri kápt. m. llvt. VI. Cth. 293—5—6—7. sz. — III. Cth. 99. sz. — IX. Cth. 639. 688. sz. — III. Szám. k. 317. l. — 2. rész,

35—6. l. — U. o. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 302. 308. 369. 391. 416. 507. 520. ll. — Győr városi lvt. 1617. évi telekjk. — Győri tört. és régész. füzetek, I., 218. l.)

1599—1607. *Themely István.* 1597-ben vasvári kanonoknak ismerjük, 1599—1601-ig győri kanonok és pápai főesperes, 1601—7-ig mosoni főesperes. 1603-ban egyházlátogatást végzett főesperesi kerületében, mikor Mátyás főherceg megparancsolta Cauriano Oktaviusz magyaróvári főkapitánynak és Strausz Kristóf scharfenecki prefektusnak, hogy a főesperest útjában és működésében segítsék; a plébánosokat és a népet iránta engedelmességre intsék.

1606—9. a felsőőrsi prépostságot is bírta, ahol malmai ügyében foganatosított komoly intézkedéseket.

1607—9-ben ismét vasvári kanonok.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 63. 241. 255. 262. 267. l. — 1. T. 24677. sz. — 296. Fasc. 28811. sz. — U.o. m. lvt. III. Szám. k. 2. része, — XI. Cth. 918. sz. — 33. T. 4352. sz. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spir. — Bedy Vince: A felsőőrsi prépostság tört.)

A 17. század kanonokjai.

Előkelő nemesi családok tagjait, országos nevű írókat, jogtudóst, egyházi szónokot, 14 felszentelt püspököt, több címzetes püspököt ismerünk e század kanonokjai között, kiváló működésükkel, példaadó életükkel is számosan tűntek ki. Mindegyikről élet- és jellemrajzot nem adhatunk, mert dolgozatunk keretében nem is férne el ennyi külön tanulmány; életük és működésük körvonalait rajzoljuk csak meg; egy-két vonással világítunk bele működésükbe.

1600—38. *Altabak János,* olasz-dalmát származású ember. Nem tudjuk egészen pontosan megállapítani kanonoksága idejét; bizonyos, hogy 1600-ban már Sopronban a kanonokok között foglalt helyet. 1601—7. pápai főesperes, 1607—8. éneklőkanonok, 1608—38. szentadalberti prépost.

1601-ben Sopronból mint dékánkanonok jött Győrré, imádkozva lépett be a városba, hol pusztulást látott. A bécsi békekötés sérelmes pontja ellen ő is tiltakozott a pozsonyi káptalan előtt. Kónyfalut 1620-tól bérben bírta, 1636-ban határjárást is végeztetett a szomszédok ellen.

1638 október 16-án tett végrendeletet, melyet a püspök november 2-án erősített meg, mikor ő már nem

élt: tehát október 16—november 2. között halt meg 75 éves korában. Végrendeletében Szent Rudolf-utcai házát, mely a Bécsi-kapúval szemben feküdt, a szemináriumnak hagyta, mint már 2 évvel előbb, életében is, e célra vallotta fel.

(Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 610. 630. sz. — IX Cth. 640. sz. X8. T. 1668. sz. — 25. T. 3548. sz. — U. o. hit. h. lvt. VI. felv. j k. 156. l. — 3. Lad. 7. Fasc. 295. sz. — 14. Lad. 42. Fasc. 1906. sz. — 21. Lad. 6. Fasc. 3609. sz. — XIII. Cth. 409. 433. 416. 110. sz.)

1601—42. *Fülei Farkas Tamás;* 1601—5. mesterkanonok, 1605—38-ig komáromi főesperes, 1638—42. éneklőkanonok. 1605-ben már a jászói kerületi Szent Jánosegyház őrének, savniki és pilisi apátnak ismerjük. Apátsági birtokaival sok baja-gondja volt, mert ismételten idegen hatalmasok foglalták el. 1609-ben Bolgár Miklós és Morlay Jakab nemes urak ellen tiltakozott, kik a pilisi apátsághoz tartozó Szentendrét, Békásmegyert, Kaloloth-ot, Démest foglalták el. 1613-ban Thököly Istvánt, a késmárki vár urát tiltotta a savniki apátsághoz tartozó szepesmegyei birtokának, Chavnik, Hranovicza, Teplicz, Vidernik, Kubachy, Kraniani, Wikathowcze, Sznoniawa, Primavcze faluknak elfoglalásától; a királyt és nádort pedig azok adományozásától. 1615-ben ismét pest-pilismegyei birtokainak: Békásmegyer, Démes, Pilis, Zánthó, Zent-Endréd, Kurt, Wiltho, Kaloch, Sikátor, Zent-Márton, Tothy, Pomáz faluk elfoglalásától és adományozásától tiltott mindenkit.

Anyjáról, nemes Pethő Orsolyáról (apja N. Fülei Farkas Bálint) és rokonságáról bőkezűen gondoskodik: 1610-ben 325 forintért házat vett anyjának és testvérének, Farkas Andrásnak; 1616-ban minden ingó és ingatlan vagyonát, házát, ezüstjét, marháját, bútorát, 50 drb tehenét-borjúját, 50 drb birkáját, 40 drb sertését, melyek a pozsonymegyei csákányi birtokon voltak, anyjának és nővérének Farkas Ilonának és testvérének Farkas Andrásnak vallotta fel.

1622-ben lemondott a savniki apátságról.

Házvételeivel és ajándékozásával azután is találkozunk: 1636-ban 400 ezüst talléron vett házat a Dunakaputéren; 1641-ben egyik házát rokonának, Maradics Györgynek adta; másik értékesebb házát, melyhez kőből épült beszálló (quarterium) is tartozott, a székesegyház javítására hagyta. Ezt 1646-ban Suppanich György kanonok vette meg 600 forintért.

Meghalt 1642 december 3-án, 69 éves korában.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 2. rész, 7. l. — IV. Szám. k. 275. l. 6. T. 1548. sz. — U. o. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 307. 360. 443. 489. 518. ll. — VIII. felv. jk. 180. l. — IX. felv. jk. 55. 138. l. — Budapesti orsz. lvt. Liber I. Collat. 277. l. — Győri székesegyházi plébánia régi halotti anyakönyve 343. l.)

1601—1605. *Chemetey István* székesegyházi főesperes. Pethe Márton püspök 1604-ben vasvári prépostá nevezte ki, de még egy évig győri stallumát is meghagyta. A stallum jövödelmét azután a káptalannak adta a püspök, mivel Győrnek Sinán basa által történt elfoglalása és a 15 éves háború pusztítása folytán annyira megfogyatkozott a káptalan jövödelme, hogy a kanonokok alig tudtak megélni. Chemetey győri házát 1607-ben N. Groff Tóbiás veszprémi főkapitánynak adta el. További életfolyása, szomorú vége a vasvári káptalan történetébe tartozik. Meghalt 1615. második felében.

(Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. I. 9. l. — Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 6. l. — VI. Cth. 264. sz. — U. o. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 269. 300. 503. 425—6. l. — 1. T. 24683. sz. — 22. Lad. C. Fasc. 131. sz. és B. Fasc. 75. sz.)

1601—13. *Köntös János*. Csepregi születésű, Köntös Tamás mészáros fia. Magyaróvári plébánosból lett kanonokká. 1601—5-ig mesterkanonok, 1605—13-ig székesegyházi főesperes; óvári plébániáját még ez időben is bírta: 1609-ben a kir. udvar óvári uradalma megtagadta a püspök tizedének és káptalan quartájának kiadását azért, mert az óvári híveket gondozás nélkül hagyták. 1611-ben a felsőőrsi prépostságot és dömölki apátságot is bírta; e címeken írta alá a nagyszombati tartományi zsinat határozatait. 1612—20-ig soproni plébános volt; annak jogán tiltakozott Lasky János pozsonyi kanonok ellen, aki a Szent Kunigunda-oltárjavadalomra kir. adománylevelet nyert; jóllehet e javadalom a soproni plébánost illeti. Győrújvárosban a Rába partján álló házát 1612-ben elajándékozta nővére fiának, Pálfy Mátyásnak.

1615-ben vasvári prépostá nevezte ki a püspök, de plébániáját meg akarta tartani, amit a püspök nem engedett meg, ezért inkább a prépostságról mondott le.

Meghalt 1620 végén vagy 1621 elején: ugyanis Lépes Bálint május 16-án hívta fel a soproni tanácsot plébánosválasztásra.

(Farkas Sándor: Csepreg mezőváros tört. 385. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 224. 276. 312. 343—4. 362. 394. 423. 493. ll. — 14. Lad. 40. Fasc. 1790. sz. — 27. Lad. S. Fasc.

901. sz. — U. o. m. lvt. 43. T. 406. sz. — Póda Endre i. m. 34—5. l. — Pacher Donát: A dömölki apátság tört. 40. l. — Péterffy: S. Conc. Hung. II. 217.)

1603—27. *Pozsgay Mátyás*, 1603—9-ig mesterkanonok és apostoli főjegyző, 1609—27-ig locsmándi főesperes. Többféle káptalani kiküldetésben találkozunk vele. 1610—1614., 1619-ben a káptalani dékán tisztét is viselte. 1627. január 4-én tett végrendeletet, melyben a káptalani iskola tanulóinak, akik a zsoltárokat éneklik felette a temetési menetben, 6 forintot hagyott. Rókaprémes subáját Teobald székesegyházi javadalmasnak (karkáplán) hagyta 12 szentmise elvégzése fejében. Meghalt 1627 január 7-én.

(Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 296. sz. — X. Cth. 815. sz. — IX. Cth. 639. sz. — 33. T. — III. Szám. k. 2. rész 15. l. l. — UU. o. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 317. l. — VII. felv. jk. 271—77. l.)

1604—36. *Ivánczy János* nagyprépost. Mint hetesi Pethe Márton unokaöccse került fiatalon a nagypréposti stallumba; de előkelő származásán, rokonságán kívül szellemi kiváló tulajdonságai, a káptalannak később tett értékes szolgálatai is érdemessé tették a kitüntetésre. Hamarosan több javadalomnak és kitüntetésnek is birtokába jutott. 1614-ben a király pécsváradi apáttá nevezte ki avval, hogy az apátság terheit lelkiismeretesen viselje, ha a török uralom alól felszabadul. Javaiban maga II. Mátyás király védelmezte, mikor 1615-ben a kiskomáromi őrségnek meghagyta, hogy az apátot javainak fosztogatói ellen vegye oltalmába.

A szepesi káptalanban levő Corpus Christi oltárjavadalmat, később Sopronban is bírta az egyik oltárjavadalmat.

Dávid Pálnak pécsi püspökké való kineveztetése után neki adta a király a knini püspökséget.

A bécsi békekötés sérelmes pontja ellen a káptalan nevében tiltakozott. Az 1611. és 1629. évi nagyszombati zsinatokon résztvett. A pozsonyi országgyűléseken ismételten képviselte a káptalant, és jogait védelmezte.

A Szentháromság-kápolna szőllőjét majdnem újból kiültette, jó karba hozta, azért nagyprépost utódjának hagyta, de e rendelkezését a káptalan kifogásolta.

1636 július 30-án régi végrendeletét érvényesnek ismerte el a káptalan kiküldöttei előtt; halála után augusztus 3-án bizonyos változtatásokkal jóvá is hagyta Draskovich György püspök —: tehát 1636. július 30. és augusztus 3. közt halt meg.

(Török János: Magyarország primása II. 126. l. — Péterffy: S. Conc. Hung. II. 216. 264. l. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apátságok: 41. l. — Budapesti orsz. lvt. Liber I., Collat. 253. 296. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. II. Cth 62. sz. — VI. felv. jk. 324. l. — U. o. m. lvt. III. Szám. k. 3. l. — VIII. Cth. 607. l. Pozsonyi kápt. m. lvt. 35. C. 46. Fasc. 13. sz. — 9. Fasc. 15. sz. — († Balics írói hagyatékából.) — Szombathelyi kápt. lvt. Protoc. de an. 1692. 85. l. — Magyar Sion. 1869. évf. 92. l.)

1607—38. *Wrachewich Farkas*, 1607—9-ig locsmándi 1609—32-ig soproni főesperes, 1632—8. éneklőkanonok. Póda Endre már 1603-ban győri kanonoknak mondja, de a mi ismert okmányaink 1606—7-ig székesegyházi javadalmasnak írják, aki pl. 1605-ben a belmurai tizedet szedte be a káptalan megbízásából. Sopronban oltárjavadalmat is bírt, és a Corporis Christi Confraternitasnak rektora volt.

II. Mátyás királytól címeres nemesi levelet kapott magának és testvéreinek, Mihálynak, Mártonnak, nővérének, Ilonának és ennek fiának, Iwokovych Jánosnak. 1617-ben hites tanuként jelen volt Kálly Péter csornai prépostnak és Nagyfalvy Gergely pápóci prépostnak a pálii és keresztúri határban fekvő Fölerdő-re vonatkozó egyezkedésénél.

1621-ben Kálly Péter csornai prépost és szekszárdi apát végrendelkezésénél tanuskodott. E végrendelet a maga korára, a csorna—premontrei rend helyzetére és a Nádasdy-családra vonatkozólag igen érdekes adatokat tartalmaz.

Farkas papnak nevezi magát, okmányaink is legtöbbször így emlegetik.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 253. 418—9. 527. l. — VII. felv. jk. 123—4. l. VIII. felv. jk. 172. l. — Poda E. i. m. 28. l. — Győri kápt. m. lvt. 43. T. 417—27. sz. — III. Szám. k. 14. l. — IV. Szám. k. 54. l.)

1607—48. *Baranyai Forrás Péter*. A pécsi egyházmegyében született 1576—8 körül. Pontos idejét nem állapíthatjuk meg, mert okirataink egymásnak ellentmondanak: egyik 1639-ben 63 évesnek, a másik 1641-ben csak 62 évesnek mondja, a harmadik 1598-ban 24 évesnek állítja.

Gramatikai tanulmányait Egerben és Nagyszombatban, a retorikát és logikát 4 éven át Olmützben a jezsuiták kollégiumában végezte. 1598-ban került Rómába a Germánikumba; 1604-ben Rómából írja, hogy anyja és nővérei Magyarországban törökdúlta vidéken laknak,

azért igen aggódik értük. A püspöktől javadalmat kapott, el kellene foglalnia. Amint Rómából visszajött, kanonoki stallumot adott neki a püspök, melybe 1607. április 23-án iktatta be a káptalan. 1607—32-ig pápai, 1632—38-ig locsmándi, 1638—48-ig soproni főesperes. 1617-ben bordézsmát szedett Lózson, honnét a dézsmaszedőkre nézve igen jellegzetes levelet írt a nagyprépostnak: *a must olcsó, 2 forintért adják csöbörét, melyben harmadfél akó van, aki úgy veszi, hogy a maga hordóiba önteti.* Azután önmagáról ir: *zállásom igen főnogiaval vagion; az sátor alatt való ciganioknak több niugodalmok és alkalmatosságok vagion, hogisem ennekem. De bár chiak az én ebecskemnek Giöröth való háló zurdékát kaphatnám, ugian megh közönném.*

Családjára is nagy gondot fordított. Hugának és testvére fiának, Forrás Györgynek nemességet és címert kért a királytól. Mint érdemes egyházi férfiút ajánlották a királynak Pyler János váradi püspök, Dávid Pál knini püspök és Himmelreich György főapát; Balázsffy Tamás mint tudós papot ajánlotta. A nemességet 1621-ben meg is kapta.

Győrszigetben szerzett magának üdülésre szolgáló kertet, de 1646-ban eladta 95 forintért. Meghalt 1648. június 28-án.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 314. l. — VIII. felv. jk. 157. l. — IX. felv. jk. 139. l. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — 24. Lad. H. Fasc. 362. sz. — U. o. m. lvt. 6. T. 1548. sz. — 43. T. 118. sz. — VIII. Cth. 610. 630. sz. — IV. Szám. k. 407. l. — Veress Endre i. m. 9. l.)

1609—43. *Nagyfalvy Gergely*. Erdélyi származású; mint klerikus a váradi egyházmegye növendéke volt. A logikát Olmützben, a teológiát Rómában tanulta a Germanikumban; hová 1599-ben ment, 1606-ban távozott mint felszentelt pap. A jogi tudományban is kiváló jártasságot szerzett. Előbb házi káplán volt Majthényi László prépostnál, majd főesperes, 1611—18. pápóci prépost, 1618—43. őrkanonok.

1614—16. években Napraghi Demeter győri püspök és kalocsai érsek érseki helynöke. II. Ferdinánd 1624. szeptember 22-én szerémi püspökké, 1625 május 24-én zalavári és kapornaki apáttá nevezte ki. 1629-ben résztvett a nagyszombati zsinaton, melynek határozatait alá is írta. Ugyanekkor győri általános püspöki helynök és ügyhallgató is.

1635-ben Draskovich Györgyöt Vácról a győri

püspöki székre helyezte át a király; utódjául váci püspökké Nagyfalvyt nevezte ki; de 1637-ben elvette tőle a zalavári és kapornaki apátságot. Legnagyobb részében török hódoltság alá került püspöksége mellett azonban továbbra is megtartotta a győri őrkanonoki stallumot, és Győrött is lakott. 1638-ban résztvett a nagyszombati tartományi zsinaton, mely arra nézve is hozott határozatot, hogy a váci püspök vagy személyesen lakjék Nógrádvárában, vagy pedig tartson ott egyházi renden lévő komoly, bölcs, tapasztalt férfiút helyettesül.

Összeütközésbe került Draskovich György püspökkel, minek az lett a következménye, hogy a püspök 1638. október 5-én kiközösítette, minden javadalmát lefoglalta, elkobozta. E szokatlanul szigorú eljárásnak okául azt adta Draskovich György püspök, hogy Nagyfalvy a nagyszombati zsinat határozata ellenére nem teszi át székhelyét Nógrádvárába vagy Buyákra, és nem mond le az őrkanonokságról, jóllehet püspöksége jövödelméből is tisztességesen megélhetne, mert 4000 forintja van; neki nem engedelmeskedik, a káptalant is ellene tüzeli. Nagyfalvy fellebbezett, mire Lósy Imre feloldozta őt a kiközösítés alól, javadalmába is visszahelyezte. Nagyfalvy erre figyelembe se véve Draskovich nevében Bény János ideiglenes őrkanonok tiltakozását, lezárt házába bement, hivatalos káptalani iratokat vitt el, a sekrestyéhez pedig külön kulcsot szerzett. Draskovich püspök a királyhoz, mint főkegyúrhoz fellebbezett Lósy primás ítélete ellen; de kijelentette azt is, hogy kész Nagyfalvyt javadalmába visszahelyezni, ha reversalist ád arról, hogy ezután engedelmeskedik neki, és ha a székesegyház céljára adományt ígér. A király 1639-ben elrendelte Nagyfalvynak jogaiba és javadalmába való visszahelyezését; ajánlotta neki, hogy a megyés püspök iránt engedelmességgel viseltessék, a templom céljára adakozzék, — de reversalist nem követelt tőle. Nagyfalvy így visszajutott őrkanonoki stallumába. 1641. január 13-án szentelte püspökké Lósy Imre primás Nagyszombatban. Meghalt 1643. január 9-én Győrött és 15-én itt temették el a székesegyház kriptájában. Még halála előtt átadta Pálfy Mátyás főapátnak Bercsényi Imre nógrádi főkapitánynak 2000 aranyról szóló adóslevelét, hogy restauráltassa a török pusztítás nyomait magán viselő főmonostort. Pálfy főapátot tette végrendeleti végrehajtójává is, ki Nagyfalvy halála után azonnal átvette a főmonostornak hagyott vagyont is. Draskovich György püspök kifogást

emelt a végrendelet ellen, mert Nagyfalvy megfeledkezett a szemináriumról és keveset hagyott a javításra szoruló székesegyházra, melyre 200 forint helyett 2000 forintot követelt, a szemináriumnak pedig legalább 100 forintot, — de a főapát ragaszkodott a végrendelet intézkedéséhez.

Veress Endre: A római Collegium Germanicum—Hungaricum magyarországi tanulóinak anyakönyvei és iratai 1559—1917. 10. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 312. 343—4. l. — VII. felv. jk. 129. l. — VIII. felv. jk. 91. 302—3. l. — U. o. m. lvt. 6. T. 1541. sz. — VIII. Cth. 614. 617. sz. — IV. Szám. k. 231. 289. l. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedist. Spirit. ab an. 1600. — Budapesti orsz. lvt. Liber I. Collat. 291. 375. 390. l. — U. o. Resolutiones Regiae 56. fol. 43. — A váci egyházm. tört. névtára 1917. II. 569—70. l. — A pannonhalmi főapáts. tört. IV. 93—4. l.)

1609—18. *Balásffy Tamás* őrkanonok. Kolozsvárott nemes családból született 1580-ban; a teológiát Bécsben és Rómában tanulta. A Germanicum növendékei a házi szabályok szerint nem hallgathatták egy időben a teológiát és jogot; és erre esküvel kötelezték magukat. Balásffy nem akarta az esküt letenni, azért elbocsátották a kollegiumból. Pappászentelése után egy ideig a lelkipásztorkodás terén működött. 1609-től győri őrkanonok, és a pozsonyi érseki aulában levő Szent László kápolna igazgatója. A győri káptalan képviseletében résztvett az 1611. évi nagyszombati zsinaton. 1619-ben a király boszniai püspökké, zalavári és kapornaki apáttá nevezte ki. Pázmány Péter megbízásából Alvinczy Péter »*Tükör*« c. iratára készítette válaszul »*Csepregi iskola*« c. munkáját, mellyel nagy feltűnést keltett.

Nagy érdeme a káptalanban, hogy magának és őrkanonok utódainak 1612-ben házat épített a székesegyház szomszédságában. Apátsági birtokairól nem tudott megfelelő módon gondoskodni, azért 1617-ben bérbeadta testvérének, Balásffy István kapornaki kapitánynak. 1618-ban elnyerte a jeles pozsonyi prépostságot, de mellette a győri őrkanonoki stallumot is meg akarta tartani; csak Róma beavatkozása után hagyott fel pereskedésével.

A különben kiváló tehetségű és nagyműveltségű főpap nyers természetével elidegenítette magától kartársait. Amennyire örült a győri káptalan távozásán, annyira bánta odajövetelét a pozsonyi káptalan. Erőssza-

kos modorával, durva bánásmódjával itt is sok kellemetlenséget okozott. A pozsonyi kanonokokat szidta, bebörtönözte, arculverte, jövödelmüket lefoglalta, katonákkal rontott rájuk, ágyút szegeztetett nekik.

1621-ben váci püspökké nevezte ki II. Ferdinánd, 1622-ben már pécsi püspök volt. Megyéje a török hódoltsági területhez tartozott, azért továbbra is Pozsonyban maradt. Meghalt 1625. március 10-én.

Irodalmi művei: Csepregi iskola. Pozsony 1616. — Epinocia Benedicto Nagi. Posonii 1616. — Echo Christiana et Catholica. Posonii 1616. — De fidelitate subditorum. Viennae 1620. — Apologia sive reputatio libelli, cui titulus: Quaerelae Hungariae. Viennae 1620. — Castigatio libelli Calvinistici, cui titulus: Machiavellizatio. Argentorati 1620. — Christiana Responsio ad libellum Calvinisticum Alberti Molnár. Argentorati 1621. — Bethleniani Novisolensis Articuli XXV. Refutatio. Argentorati 1621. — Magyarország mostani állapotáról. — Vita Nicolai Istvánffy (versekben).

(Győri kápt. hit. h. lvt. VII. felv. jk. 1. l. — U. o. m. lvt. 46. T. 5618. sz. — III. Szám. k. — Veress Endre i. m. 12. l. — A váci egyházm. tört. névtára 1917. — II., 559—62. l.)

1611—54. *nyéki Vörös Mátyás.* Baranyamegyében született 1576—84. évek között. Egyik okmányunk 1641-ben 60 évesnek mondja, e szerint 1581-ben kellett születnie; másik okmányunk 1654. halálakor 78 évesnek mondja: e szerint 1576-ban született.

Szülőinek nevét és foglalkozását nem ismerjük; csak azt tudjuk, hogy nem a nemesi rendből valók, de mégis a jobb középosztályhoz tartoztak. Anyjának második házassága folytán, vagy a törökök elől való menekülés alkalmával telepedett meg családja Komárommegyében. Tanulmányainak végzéséről nincsenek biztos adataink. Lehet, hogy a bécsi egyetem diákja volt, de az is lehetséges, hogy a vágsellyei jezsuitáknál tanult. Felszentelése után hamarosan bejutott a magyar királyi kancelláriába, hol megszerezte Pethe Márton győri püspök, akkori kancellár jóindulatát. 1611-ben Naprághi Demeter püspök győri kanonokká és mosoni főespereссé nevezte ki; stallumába január 23-án iktatta be a káptalan. Naprághi kíséretében jelen volt 1611. május 22-én Prágában II. Mátyás király koronázási ünnepségén. 1615-ben Naprághi Demeter és más pártfogóinak ajánlására Nádasdy Pál neki adta a soproni keresztes javadalmat. A Bethlen Gábor támadása idején e javak na-

gyobb részét visszavette Nádasdy Pál, de a békekötés után ismét kezére bocsátotta. Javadalmaihoz elnyerte a Krisztus teste- és a Szt. Kereszt-oltár soproni javadalmait is. 1636—54. pápóci prépost. Draskovich György püspök Sopronba megtelepítette a jezsuitákat, kiknek számára szüksége volt a krucigeratus épületére, templomára és javadalmára, azért Vörös Mátyást lemondásra bírta, kárpótlásul neki adta a pápóci prépostságot.

A krucigeratust a király Nádasdy Pál özvegyének beleegyezésével Draskovich György püspöknek adta, ő pedig 1637-ben a jezsuiták javadalmául engedte át. 1639-ben Vörös Mátyás Draskovich György püspök javára lemondott a Corporis Christi Confraternitatis rektorságáról, és a hozzátartozó házról, szőllőkről, nevezetesen a meggyesi hegyben fekvő Wiser-szőllőről: ezeket is a jezsuiták javadalmának gyarapítására szánta Draskovich György. 1641-ben III. Ferdinánd a pápóci perjelséggel tüntette ki, a püspök pedig 1643-ban helynökévé és általános ügyhallgatóvá nevezte ki. 1648-ban jelen volt a nagyszombati nemzeti zsinaton. Az écsieknek megengedte, hogy megélhetésük jobbítására kis folyójukhoz malmot építsenek. Meghalt 1654 április 1-én mint 42 éves kanonok, — állítólag 78 éves korában.

Még életében, 1652-ben pert indított ellene a káptalan végrendelete miatt. A káptalannál őrizetbe letett végrendeletét Matkovich Mihály olvasókanonok, a káptalan tudta és beleegyezése nélkül kiadta az örökösöknek. Erre a káptalan tiltakozott a pozsonyi káptalan előtt a végrendelet intézkedése ellen, melyben házát és egyházi pénzen szerzett vagyonát hugának (féltestvére leányának) Radován Juditnak, Boronkay Ferencnének hagyta. Vörös Mátyás halála után Radován István pápai kapitány rögtön lefoglalta a maga számára a kérdéses házat. Az erőszak ellen a vasvári káptalan előtt tiltakozott a káptalan.

Irodalmi téren kiváló nevet szerzett; a maga korában általánosan ismerték, műveit keresték. A legújabb időben ismét előkeresték az elfeledés porából, és érdeme szerint méltatták is műveit. Nem akarunk ismert dolgokról szólni, azért csak munkáinak címét soroljuk fel: 1. Zsoltárfordításai, melyeket sokáig Balassa Bálint művének tartottak; 2. Dialogus azaz Egy kárhozatra szakadt gazdag test és lélek egymással való beszélgetések; 3. Tintinnabulum tripudiantium, azaz A földi részeg szerencsének és dicsőségének álhatatlan lakodalmában tombolók jóra intő csengetyűje; 4. Kisebb költemények;

5. Imádságoskönyv 1624—55-ből, melyet kéziratban a Nemzeti Múzeum könyvtára őriz.

(Győri kápt. hit. h. lvt. IV. felv. jk. 168. l. — VIII. felv. jk. 348. l. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — U. o. m. lvt. III. Szám. k. 35—6. l. — IV. Szám. k. 1654. april 1. feljegyzés. — I. Cth. 42. sz. — II. Cth. 79. sz. — IX. Cth. 693. sz. — 12. T. 2288. községi lvtára. — Pápóci prépostság okl. 9. T. 798. sz. — Kőműves Nándor Kolos: nyéki Vörös Mátyás élete és munkái. Csorna 1918. — Payr Sándor i. m., I., 118. l. — Péterffy: S. Conc. Hung. II., 384—5. l. — Győri tört. és régész. füzetek. I., 65. l. — Héderváry-család oklvt. II., 257. l.)

1613—19. *Beber János* mesterkanonok; előbb székesegyházi javadalmas pap. 1619 után nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 436. l. — VII. felv. jk. 72. l. — 2. T. 24753. sz. — U. o. m. lvt. III. Szám. k. 2. rész. 103—4. l.)

1616—37. *Vasvári Szeghy György*. Fiatal korából csak azt tudjuk, hogy a bölcseletet Bécsben tanulta. 1609-ben a Vág mellett fekvő Szerdahely plébánosa. 1610—16. esztergomi kanonok, de egyuttal érsekújvári hitszónok és plébános. Ez időben elnyerte a Gyöngyös mellett levő sári és vele egyesített földvári apátságot. 1616-ban győri olvasókanonok lett; 1616—30. éneklőkanonok, 1630—36. pápóci prépost, 1636—37. nagyprépost. 1623-tól élete végéig a püspöki helynöki és általános ügyhallgatói tisztet töltötte be Dallos Miklós és Senynyey István püspökök megbízásából. 1624., 1629. a káptalani dékán hivatalát viselte és a káptalan vagyoni helyzetét védelmezte. További működését, élete folyását l. a pápóci prépostság történetében.

Meghalt 1637. augusztus 6-án.

(Némethy Lajos: Series parochiarum et parochorum Archi-Dioecesis Strig. 83. 1015. l. — Kollányi Ferenc i. m. — Győri kápt. hit. h. lvt. VI. felv. jk. 437. 492. 509. 513. l. — VIII. felv. jk. 150. ll. — U. o. m. lvt. II. Cth. 74—5. sz. — XI. Cth. 881. sz. — 6. T. 1546. sz. — 21. T. 3181. sz. — 22. T. 3266. sz. — VI. Szám. k. 128. l. — Szombathelyi kápt. Protocoll. de an. 1627. 193. l. — Budapesti orsz. lvt. Liber I. Collat. 379. l.)

1616—34. *Bőythe Miklós* olvasókanonok. Előbbi életéről ismert okirataink nem szólnak. Néhány alkalommal hiteleshelyi kiküldetésben találkozunk vele. 1631-től esztergomi kanonok is; 1634-ben sági prépost, esztergomi olvasókanonok, érseki általános helynök és ügy-

hallgató. Ekkor lemondott győri stallumáról. 1638-ban szerémi püspökké nevezte a király. Ez évben Győrött is megfordult mint a választott bíróság tagja, mely a káptalan és jezsuiták között levő peres ügyben ítélt. Meghalt 1640-ben.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VII. felv. jk. 45—89. 293—1 fl. U. o. m. lvtár, IV. Szám. k. 49. l. — 7. Cth. 303. sz. — 21. T. 3181. sz. — XI. Cth. 881. sz. — Szombathelyi kápt. lvt. Protocoll. de an. 1627. 193. l. — Kollányi Ferenc i. m.)

1618—30. *csikamadéfalvi Szentandrássy (Csiki) István* pápóci prépost.

(Élettörténetét, működését l. a Pápóci prépostság történetében. Bedy Vince dr. kézirata.)

1620—29. *Bornemissza Trombitás Gábor* mesterkanonok, Szent Radegundról nevezett nagyhőflányi és fraknói javadalmas kalocsai és türjei prépost. 1620. február 17-én installálta a káptalan győri kanonokká. Lépes Bálint győri püspök 1623-ban, elődjének, Naprághi Demeternek 1614. évi egyházlátogatási okmánya alapján visszakövetelte Bornemissza Gábor számára jogtalan birtokosától a nagyhőflányi kápolnát a benne levő kúttal és mellette fekvő fürdőházzal együtt, melybe a kápolnából folyt át a víz.

A Szent Radegund javadalom elnyerése után 1619-ben is, utóbb is tiltakozott a kápolna és fürdőház jogtalan birtokosa ellen. Lépes Bálint püspök 1623-ban a soproni plébániára ajánlotta őt a városi tanácsnak, de nem választotta meg. Többi javadalma székhelyein többször, huzamosabb időn át tartózkodott; a káptalan felhívására nem is felelt; azért 1623-ban egyik osztozkodásból ki is zárta. Még 1627-ben is nagyhőflányi javadalmával bajlódott; ekkor adta ki neki II. Ferdinánd király parancsára a káptalan hiteles másolatban a Naprághy-féle 1614. évi egyházlátogatási okmánynak a Szent Radegund javadalomra vonatkozó részét. Meghalt 1629. december 8. előtt.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 2. része, 104. 127. l. — VI. Cth. 206. sz. VIII. Cth. 571. sz. — U. o. hit. h. lvt. VII. felv. jk. 414. l. — Póda E. i. m. 37. l. — Payr S. i. m. 281. l.)

1627—37. *Kopchányi Mihály.* A humaniórákat Bécsben, a bölcseletet Grácban, a teológiát Rómában tanulta, hová 1619-ben ment, 1627. január 21-én installálta a káptalan győri kanonokká és locsmándi főesperessé. 1632—4-ig székesegyházi, 1634—7-ig soproni főesperes.

1633—46-ig bakonybéli apát is, e címen résztvett a nagyszombati 1633. évi zsinaton, melynek titkára volt. 1637-ben július 8-án pozsonyi prépostta nevezte ki a király. 1638-ban jelen volt a nagyszombati zsinaton, és annak határozatait aláírta, 1640-ben szerémi v. püspökké, 1644-ben váci megyés püspökké nevezte a király. Továbbra is Pozsonyban maradt, mivel a váci egyházmegye töröknek hódolt terület volt. Meghalt 1646. március hóban, mielőtt Rómából megérkezett volna a váci püspöki székre vonatkozó megerősítése.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 1627. jan. 21. feljegyzés. — IV. Szám. k. 12. 53. l. — 21. T. 3201. sz. — 46. T. 5650. sz. — U. o. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 21. és kk. ll. — Veress Endre i. m. 24. l. — A váci egyházmegye tört. névtára II. 573. l. Sörös Pongrác: A bakonybéli apátsz. tört. 19. l.)

1630—34. *Bakocz-Bakoch Pál,* 1630—33. mesterkanonok, 1633—4-ig soproni főesperes. Sennyey István püspök 1637-ben január 14-én bírói úton megfosztotta javadalmától megbotránkoztató hibája miatt, amit okirataink nem neveznek meg; javadalomlevelét átadta, az ítéletbe belenyugodott, és kijelentette, hogy szerzetbe lép. Mégis január 30-án a püspök Sárffy István jószágkormányzója által — láncra verve — a keszői vár börtönébe vitette, hogy büntetését ott töltse ki. Győri házát a káptalan február elején eladta. Még 1636-ban élt és a káptalantól lefoglalt vagyonát óhajtotta visszaszerezni Draskovich püspök segítségével. A püspök nem engedte meg, hogy személyesen Győrré jöjjön, mert attól félt, hogy »a nép előtt megújul gyalázatának emlékezete«, de pártját fogta és Pázmány segítségét kérte részére. További életét nem ismerjük.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 1630. jan. 16. feljegyzés. — 46. T. 5650. sz. — U. o. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 145. l.)

1631—59. *Bény János*, 1631—2-ben mesterkanonok, december 28-án installálta a káptalan; 1632-ben pápai, majd 1634-ig rábaközi, 1634—38-ig székesegyházi főesperes, egyben püspöki helynök. 1638—9. években, a Nagyfalvy Gergely őrkanonokkal folytatott per idején őrkanonokká nevezte ki Draskovich György püspök; de 1639-ben Nagyfalvy visszakapta stallumát; ekkor Draskovich püspök Bényt, mint helynökét a főesperesek előtt való rangsorba osztotta be. Ilyen rangfokozat a győri káptalanban sohasem volt. 1640—41-ig olvasókanonok, melynek stallumába augusztus 10-én iktatta be a káptalan;

1641—59. nagyprépost. Amikor a káptalanban a legnagyobb méltóságot elnyerte, 37 éves fiatal férfiú volt. 1646. április 23. neki adta a király a Szentháromságról nevezett siklósi apátságot; e címen résztvett az 1648. évi nagyszombati zsinaton. Az 1646. évi pozsonyi országgyűlésen Cziriáky György szentadalberti prépositall együtt a káptalan követe volt. A gyűlésen sokáig kellett Pozsonyban időzniök, azért költségükre 93 forintot, 2 font borsot, 4 edény kifőzött sót adott nekik a káptalan. Az 1649. évi országgyűlésen Berdóczy György kanonoktársával képviselte a káptalant, amikor igen fontos ügyek elintézésén fáradozott. Mivel azonban a káptalan részéről bizalmatlansággal és különféle gyanusításokkal találkozott, május 4-én társával együtt lemondott a követségről. A gyanusítás és bizalmatlanság főképpen arra vonatkozott, hogy Draskovich György püspök ellen nem elég keményen szorgalmazza a káptalan ügyét. Úgy látszik, a káptalan megkérlelte őt és követtársát, mert továbbra is Pozsonyban az országgyűlésen találjuk őket. Június 8-án írta ismét a káptalannak, hogy Draskovich püspök ellen rendben van a káptalan ügye. A patonai vár kérdésében is kedvező ígéretet nyert arra, hogy a győri várparancsnok joghatósága alól kiveszik, és egyenesen a káptalan felügyelete alá helyezik. A hadi tanácstól kér erre nézve határozatot, mert az országgyűlés cikkelye e nélkül csak írott malaszt marad. A hídvám ellen indított pert azonban a győriek valószínűleg megnyerik; ugyanis az illetékes urak itt úgy gondolkoznak, hogy a jobbágy földesura hídján nem fizet, elég az, ha a híd fenntartásának fele költségét viselik a győriek. A marhavásár vámjára vonatkozólag a nádor az országgyűlésen a győriek javára hozott ítéletet, mert a káptalannak e vámot illetőleg nincs kiváltságlevele. Bény János a pozsonyi káptalan előtt tiltakozott a nádor ítélete ellen, melyet a káptalan meghallgatása és védekezése nélkül hozott. Tiltakozott az ellen is, hogy a győrieket Nobiles, prudentes, Circumspecti címmel szólította meg. Ez a cím csak az országos nemeseket illeti meg. A káptalan érdekében végzett munkájának elismeréseül a Szentháromság-kápolna csanaki szőllőjét élete végéig neki adta haszonélvezetre. Meghalt 1659-ben.

(Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 1631. dec. 28. feljegyzés. — IV. Szám. k. 221. 365. 409. l. — 1. T. 1045. sz. — 18. T. 2844. sz. — 42. T. 430. 439. 5340. sz. — U. o. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 290. l. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — Orsz. lvt. Liebr Collat. I., 489. l. — Péterffy: S. Conc. Hung. II., 384—5. l.)

1631—38. *Chehi István.* Alsólendvai származású. Nevét állandóan latinosan Chehoviusnak írja, csak egyikmásik okiratunk nevezi Cheh és Chehi néven. Veszprémi kanonokból installálta a káptalan 1631. július 6-án győri kanonokká. 1631—32-ig mesterkanonok, 1632—6-ig pápai, 1636—8-ig mosoni főesperes.

Jó vagyoni viszonyaira vall az a körülmény, hogy 1632-ben 800 forintért és 6 aranyért megvette a maga és és atyja Cheh másként Csizmazia János és anyja Orsolya számára Bekaria Virgil győri olasz kereskedő házát; 1635-ben pedig atyja Csizmazia János és nővére részére 250 ezüst talléron vett házat.

1638-ban jelen volt a nagyszombati zsinaton.

1638-ban a soproni tanács plébánossá választotta, és a főesperes mellőzésével hivatalba is iktatta. Ekkor kanonoki stallumáról lemondott. 1638—44-ig plébánoskodott Sopronban. Mivel magyar ember volt, német hívei számára német káplánt tartott. Meghalt 1644. szeptember 29-én, és a Szentlélek-templom főoltára alá temették el.

(Bécsi császári udvari kvtár: Historia Collegii Sopron. 104. l. — Győri kápt. m. lvt. III. Számt. k. 2. rész, 1631. júl. 6. jegyzet. — 8. Cth. 573. 596.s z. — Pápóci préposts. okl. 7. T. 650. sz. 27. T. 3872. sz. — 43. T. 429. sz. — U. o. hit. h. lvt. VII. felv. jk. 520. l. — VIII. felv. jk. 103. 297. l. — Póda E. i. m. 34. 40. l. — Payr S. i. m. 328. l.)

1634—39. *Lóny Mihály.* Lóny Mihály soproni polgár és N. Borbála asszony fia. Családja a növekvőben levő protestantizmus felé hajolt; nővére Lakner Kristófnak, a soproni protestánsok egyik főoszlopának volt a felesége; ő maga is protestáns szellemben nevelkedett, protestáns prédikátorrá lett, Batthyány Ferenc és fia Ádám udvarában vállalt lelkészi állást. A Pázmány Péter buzgólkodása folytán 1630-ban katolikussá lett Batthyányiakkal együtt tért át ő is a katolikus vallásra. Miután a bécsi jezsuiták előkészítették a papságra, fel is szentelték pappá és Komárom várának és városának plébániáját bízták rá. 1632-ben a kir. kamara tájékoztatást kért a komáromi plébános, Lóny Mihály tiszteletdíja felől. Ez után az óvári harmincad terhére 100 birodalmi tallért ki is utaltak számára. Ez évben Szent Antal napján a maga és anyja nevében protestált Lakner Kristóf jogi doktor, soproni tanácsos végrendelete ellen, mert minden vagyona feleségétől származott, aki előbb Töltöll János felesége volt, — és aki a protestáló nővére

Sennyey István győri püspök 1634-ben kanonokká és rábaközi főesperessé nevezte ki; április 23-án iktatta be a káptalan. 1637—9-ig olvasókanonok. A káptalan használatára engedte át a Szentháromság-kápolna csanaki szőllőjét, melyet ő szerzett vissza a főapátságtól. 1638-ban résztvett a nagyszombati tartományi zsinaton. Ebben az évben a soproni plébániáért folyamodott avval a megokolással, hogy soproni születésű, szülői is soproni polgárok, azért ő is haza kívánkozik. Azt is felemlíti, hogy már 8 év óta dolgozik sok nehézség között az egyházban. A tanács nem választotta meg, — de hamarosan neki adta a jobb jövedelmű Szent Erzsébet-oltár javadalmat és vele összekötött hospitale prefektusságát Sopronban. Eme javadalmához tartozó rákosi malmát 1640-ben neki adta a soproni jezsuitáknak.

1639—44-ig vasvári prépost. Győri stallumáról lemondott. Az 1637-ben 150 forintért vett házát ekkor eladta 700 ezüst talléron. E házat nyugatról a székesegyházi magyar beneficiatus háza, délről nyilvános tér, északról a dunakapui őrtorony határolta: tehát a Káptalandomb elején, a mai frigyszekrény környékén feküdt e ház.

Batthyány Ádám mint volt udvari papjának neki adta 1639-ben a felsőőrsi prépostságot, melyet haláláig bírt is.

1644-ben a soproni tanács plébánossá választotta meg, amikor aztán megvált a vasvári prépostságtól. A Sopronban dühöngő pestisnek esett áldozatul 1645. október 3-án. A Szent Ferencrendűek templomában temették el.

(Protestáns Szemle 1903. évf. 301. l. Thury Etel cikke. — Győri kápt. hit. h. lvt. VII. felv. jk. 480—1. l. — VIII. felv. jk. 121. 227—8. 280. 335. l. — Soproni bencés székház könyvtára: Pacher Donát írói hagyatéka II. 51. l. — Bécsi udvari könyvtár: Historia Collegii Sopr. 14002—1. — Győri kápt. m. lvt. VI. IV. Szám. k. 53. 127. l. — 43. T. 417—432. sz. — 27. T. 3872. sz. — 8. Cth. 596. 596/B. sz. — Budapesti orsz. lvt. kincstári osztály: Benignae Resolut. Reg. 624. 51. 70. — Szombathelyi kápt. lvt. Protocoll. de an. 1642. 21. l. — Póda E. i. m. 41. l. — Payr S. i. m. 239. 333. l. — Bedy Vince: A felsőőrsi prépostság tört.).

1634—36. *Győri Kolompár István* olvasókanonok. Nemes protestáns szülőktől származott, de őt katolikusnak nevelték. Tanulmányait a nagyszombati szemináriumban kezdte meg, valószínűleg itt vette fel a papi rendet is. Győri házát 1614-ben eladta Varga Imrének,

hogy tanulmányait folytathassa a bécsi szemináriumban. Azt is megígérte Varga Imrének, hogy fiát tanítja és a szemináriumba besegíti. Varga viszont az ígérte, hogy — több gyermeke nem levén — halála után a megvett házat Kolompár Istvánra hagyja. Teológiai tanulmányait Rómában fejezte be; itt töltötte be 1615-ben vízkeresztkor 26. évét. A kollégiumból 1619-ben távozott. 1622-ben szekszárdi apát és vasvári prépost lett; innét hozta át Sennyey István a győri olvasókanonoki stallumba, melybe április 19-én iktatta be a káptalan; 1636-ban böjt 5. vasárnapján tett végrendeletet a káptalan kiküldöttei előtt. Házát a győri székesegyházban felállítandó Szent István-oltárra hagyta. Végrendeleti végrehajtója Sobry Márton veszprémi nagyprépostnak adta el 400 ezüst tallérért; e 600 forintnak megfelelő összeget Draskovich György püspök a templom tetőzetének javítására fordította. Papi ruháit a szemináriumnak hagyta. E helyett a püspök inkább 80 forintot követelt. A végrendeletet március 18-án hagyta jóvá a püspök Győri István halála után —: tehát 1636. március 18. előtt halt meg.

(Veress E. i. m. 21—22. l. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apátságok története. 65. l. — Győri kápt. hit. h. Ivt. VI. felv. jk. 465. l. — VIII. felv. jk. 157. 215. l. — U. o. m. Ivt. IV. Szám. k. 53. 55. 122. l. — 8. Cth. 610. 630. sz.)

1637—48. *Alberti Prym Márton.* Nemes szülőktől született 1604—8. között. A humaniorákat Nagyszombatban tanulta, innét Rómába küldte Draskovich György v. pécsi püspök 1627-ben. Ekkor már a kisebb rendeket felvette. Ekkor 23 évesnek mondja egyik okiratunk. 1637-ben nevezte ki Draskovich püspök győri kanonokká és rábaközi főesperessé; augusztus 14-én iktatta be a káptalan.

1643—8-ig éneklőkanonok, és ker. szt. Jánosról nevezett zsámboki apát. Kanonoki javadalma mellé megszerezte a soproni Szent György-oltár javadalmát is.

Házának javítására 300 forint kölcsönt vett fel. Ez ügyből megtudjuk háza fekvésének helyét is: kelet felől szűk tér, délről nyilvános tér, nyugatról a magyar káplán, a harangozó és az őrkanonok háza, északról az őrtorony és a Dunakapu határolta, tehát a mai Káptalandombi 15. sz. ház helyén állott.

Meghalt 1648. április 23-án. Április 13-án húsvét másnapján, miután bútorait a ferencrendűekhez és rokonaihoz hordatta, érthetetlenül eltávozott, Sopron felé ment. Fehérvasárnap után való kedden visszatért dél-

után 6 órakor. Szent Adalbert napján reggel szolgája felöltöztette; kevéssel később, votivmise alatt ágyán hanyatt fekve, kezét mellén összetéve, holtan találták meg.

(Ismételten rámutatunk, hogy okiratainkból az életkort pontosan nem tudjuk megállapítani: egyik okmányunk 1641-ben 33 évesnek mondja, tehát 1608-ban született volna; másik okmányunk 1627-ben 23 évesnek írja, eszerint 1604-ben született volna. — Szombathelyi kápt. lvt. Protocoll de an. 1642. 21. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — U. o. m. lvt. IV. Szám. k. 284. 385. 403. l. — 8. Cth. 610. sz. — 43. T. 434. sz. — 13. Cth. 276. sz. — Veress Endre i. m. 28. l.)

1637—49. *Chákány János.* Született 1589-ben; ugyanis egyik okiratunk 1641-ben 52 évesnek mondja; 1623—37-ig vasvári kanonok volt, innét hozta át Győrré a püspök a pápai főesperesi stallumba; február 8-án iktatta be a káptalan. 1640—49. locsmándi főesperes. Amint Győrré jött, itt 850 forintért és 12 arany dukátért házat vett. Meghalt 1649. augusztus 3-án.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 116. 536—7. l. — 23. T. 340—1. sz. — U. o. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 195. 277. 286. 364. l. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — Győri székesegyházi plébánia legrégibb halotti anyakönyve, 343. l. — Bencések lvt. Liber benefactorum et piorum legatorum Templi et Collegii Societatis Jesu Jaurini.)

1638—40. *Gody Imre* székesegyházi főesperes. Veszprémi származású. Tanulmányait a jezsuiták győri gimnáziumában kezdte meg, innét Draskovich György püspök Bécsbe küldte teológiai tanulmányokra. Visszatérve a szanyi plébániára került. A felfüggesztett és kiközösített Nagyfalvy püspök helyére Bény Jánost nevezte ki a püspök őrkanonoknak, annak helyére pedig Godyt erőszakolta be. A káptalan óvást emelt kineveztetése ellen azon a címen, hogy kanonoki stallum nincs üresedésben, a főesperességre magára nem lehet kanonokot kinevezni. Mikor Nagyfalvy visszakerült az őrkanonoki stallumba, Gody számára tényleg nem maradt hely. A lehetetlen helyzetet Gody hithagyása oldotta meg, aki 1640-ben stallumát és hitét elhagyta. Csepregben, Légrádon, Kőszegen működött mint luteránus prédikátor és esperes (senior) haláláig.

(Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 616. sz. — Acsay Ferenc: A győri főgimn. tört. 104. l. — Farkas Sándor: Csepreg mezőváros tört. 417. l. — Magyar Sion II., 759. l. — Payr Sándor i. m. 307. l.)

1638—41. *Mariani Péter.* Draskovich György püspök 1638 április 6-án kiközösítés terhe alatt parancsolta meg a vonakodó káptalannak, hogy a nápolyi származású Mariani Péter veszprémi olvasókanonokot, hántai prépostot iktassa be a győri éneklőkanonoki stallumba. A káptalan ama kifogásait, hogy nem tud magyarul, és így sem prédikálásra, sem gyóntatásra nem alkalmas, sem országgyűlési követ nem lehet, sem a gazdaságban nem alkalmazható, avval utasította vissza, hogy a prédikálás és gyóntatás nem az éneklőkanonok dolga; az országgyűlésen már tényleg részt is vett; ha hántai prépostnak és veszprémi kanonoknak jó volt, miért ne lehetne jó győri kanonoknak is. A káptalan 1638. április 20-án beiktatta az éneklőkanonoki stallumba, de már ez évben szentadalberti prépositá nevezte ki Draskovich György püspök. Győrré hozta nőtestvérét is, akinek 1639-ben megvette Kopchányi Mihály pozsonyi prépost győri házát 500 ezüst talléron.

III. Ferdinánd király 1640. október 7-én zengi és modrusi püspökké nevezte ki; egyuttal esztergomi kanonoki stallumot is kapott, melyet 1652-ig megtartott. 1647-ben egy időre elhagyta egyházmegyéjét és átment a szerémi püspökségre, de 1652-ben május 18-án végleg elbúcsúzott Nagyszombattól és visszament előbbi püspöki székére. Meghalt 1665-ben.

(Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 629. sz. — VII. Cth. 416. a. sz. — U. o. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 370. l. — Orsz. lvt. Liber Collat. I., 439. II., 323. l — Kollányi Ferenc i. m.)

1638—41. *felsőkáldi Káldy Mihály* nagyprépost. A soproni születésű, birtokos nemes családból származó Káldy pozsonyi kanonokból lett 1624-ben soproni plébánossá, hol 1638-ig működött. Elnyerte a pápóci perjelséget is. Draskovich püspök előbb győri olvasókanonokká, majd nagyprépositá nevezte ki; stallumába április 11-én fehérvasárnapon iktatta be a káptalan. Még ez évben résztvett a nagyszombati zsinaton. 1640. július 4-én III. Ferdinánd király neki adta a Böythe Miklós halála folytán megüresedett zirci apátságot.

A pápóci perjelség birtokait 1634-ben testvérének, Káldy Ferenc vasmegyei alispánnak akarta elzálogosítani, de az alapítólevél rendelkezésére hivatkozva tiltakozott ellene Vasváry György pápóci prépost.

Meghalt 1641. április 16-án Pápán, mikor testvérének, Káldy Péternek menyegzőjén betegen megjelent.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 142. 233. l. — VIII. Cth.

596. 610. sz. — 27. T. 3872. sz. — Pápóci préposts. okl. I. Cth. 42. sz. — II. Cth. 75. sz. — 8. Tárca, 751. sz. — 9. T., 785. sz. — Orsz. lvt. Liber Collat. I., 438. l. — Péterffy: S. Conc. Hung. II., 374—5. l. — Szombathelyi kápt. lvt. Protocoll. de an. 1639. l.)

1638—44. *Sobry Márton.* A Bethlen-féle felkelés idején találkozunk vele először mint szombathelyi plébánossal és őrkanonokkal. Bethlen katonái elől a hiteleshely irataival a monyorókeréki várba menekült, hol plébánosi teendőket is végzett. A békekötés után visszament Szombathelyre. Innét azonban 1630-ban távoznia kellett, mert egyik hívét úgy megütötte, hogy az nyolcad napra meghalt. Pázmány Péter Szenczre küldte plébánosnak; ismét 1635-ben Veszprémbe került kanonoki stallumba és a nagypréposti székbe. 1624—38-ig felsőőrsi prépost is. 1638-ban a felsőőrsi prépostságról is, a nagypréposti stallumról is lemondott, és Győrré került kanonoknak. 1638—9-ig komáromi, 1639—40-ig mosoni, 1640—1-ig székesegyházi főesperes; 1641—3-ig szentadalberti prépost. Ebben az időben a nagy paphiány miatt a kónyi plébániát adminisztrálta 1642—3-ban; pedig ekkor már nem volt fiatal ember, egyik okiratunk 1641-ben 55 évesnek mondja; Kónyfalut is bérelte, melynek határait 1649-ben hivatalos határjárás kieszközlésével védelmezte.

1643—4-ig őrkanonok. Mintha közeli halálát érezte volna, vagyonát szétosztani kezdte: 1644-ben egyik házát Szombathelyi Imre deák özvegyének és gyermekeinek, a másikat pedig Bogdán Mihálynak adta. Meghalt 1644-ben.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 125. 165. 180. 215. l. V. Cth. 244—5. sz. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — IX. felv. jk. 86. l. — 22. Lad. B. Fasc. 53. sz. — U. o. m. lvt. IV. Szám k. 168. 238. 261. 296. l. — 21. T. 3206. sz. — Győri püsp. lvt. Prtoc. Sedis. Spirit. ab an. 1600, 442. l. — G. Capsa, 5. Fasc. 6. sz. — Orsz. lvt. Liber Collat. I., 419. l. — Nemzeti Múzeum kéziratt. tára. Quart. Lat. 1123. Nagyfalvy Gergely naplója. — Némethy Lajos i. m. 626. 929. l. — Esztergomi érseki lvt. Draskovich György 1634. évi főesperesi jk. — Bedy Vince: A felsőőrsi prépostság tört.)

1639—48. *Herber Illés.* Győri német család fia, ugyanis családi győri házát 1638-ban adta el 100 forintért Szalatnay Jakab székesegyházi succentornak. 1637—39-ig székesegyházi német javadalmas (karkáplán), 1639-ben Draskovich püspök kanonokká és komáromi főesperessé nevezte ki; stallumába január 2-án iktatta be a

káptalan. Fiatal ember volt, 1641-ben lett 30 éves. 1645-ben Mansfeld Fülöp gróf győri főkapitány ajánlására a soproni tanács plébánossá választotta meg december 28-án. Draskovich György püspök a választást nem erősítette meg, mert Herber Illés nem tudott magyarul, így híveinek egyik részét nem tudta volna gondozni; továbbá a gazdálkodáshoz sem értett; így pusztulás várt volna a plébánia szőllőire; végül a hírek szerint a választás előtt vesztegetett; ezért egyáltalában nem alkalmas a plébániai teendők ellátására.

1645 október 25-én kácsi apáti címet kapott; 1646—48-ig pápai főesperes. Meghalt 1648 január 7-én.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám .k. 10. 259. 397. l. — V. o. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 213. 366. l. — IX. felv. jk. 242. l. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — Payr S. i. m. 333. l. — Póda Endre i. m. 41. l. — Orsz. lvt. Liber Collatt. I., 483. l. — Sörös P.: Elenyészett bencés apátságok története. 368. l.)

1639—72. *babojellychi Berdóczy György.* Zágrábmegyében született 1608-ban Berdóczon; jelentékeny birtoka is volt ott, mely Zomstedvárához tartozott. Ezt 1647-ben testvérének, Berdóczy Mártonnak ajándékozta. Fiatal pap korában Batthiány Ádám gróf udvarába került; innét hozta el és nevezte ki Draskovich György püspök győri kanonokká és locsmándi főesperessé. Stallumába január 14-én iktatta be a káptalan. 1640—48. mosoni főesperes, 1648—56-ig őrkanonok, 1656—72-ig szentadalberti prépost.

Batthyány Ádám gróf az udvarában teljesített szolgálat elismeréséül 1645. október 25-én felsőőrsi préposttá nevezte ki. Ezt a javadalmát élete végéig 1672-ig megtartotta.

1649-ben a pozsonyi országgyűlésen káptalani követ.

Őrkanonok korában a székesegyház fatornya rozoga állapotban volt, azért minden felelősséget elhárított magától az estre, ha a nehéz harang alatt, a javítások idején, e torony leszakadna, a kórust és orgonát agyonnyomná. A király a rosoni v. püspök címével tüntette ki. Győrött több házat, Győrszigetben kertet, a nyúli Gerhahegyen és Csanakon több szőllőt szerzett. Nyúli szőllőjét 1659-ben 100 arany dukátért és 40 magyar forintért vette. Vagyonának legnagyobb részét rokonságának adta.

Meghalt 1672. április és augusztus hónapok között levő időben.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 168. 259. l. — 1. T.

1043—5. sz. — 32. T. 4331. sz. — 5. Cth. 234. sz. — U. o. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 220. 245. 296. 311. l. — X. felv. kj. 85—6. l. — XI. felv. jk. 104. 394—5. l. — V. Cth. 249—50—51. sz. 6. T. 25170.s z. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — Bedy Vince: A felsőőrsi prépostság története.)

1639—71. *Suppanich György.* 1632. április 23-án lett győri székesegyházi magyar káplánná; 1633-ban a püspök különleges adományából a kanonoki stallumban kapott helyet. 1639. február 15-én — a káptalan ajánlására — kanonokká nevezte ki Draskovich György püspök. Ekkor is fiatal ember volt, 1641-ben lett 36 éves. Atyja Suppanich Márton, anyja Nagy Afra. Anyjának mint özvegynek 1644-ben Győrött házat vett. 1639—46-ig mesterkanonok, 1646—8-ig komáromi, 1648—9-ig rábaközi 1649—54-ig locsmándi, 1654—63-ig mosoni főesperes, 1663—71-ig éneklőkanonok. 1651-ben mint locsmándi főesperes Püsky János püspök rendeletére egyházlátogatást végzett főesperessége plébániáin; melynek okmányát ma is őrzi a püspöki levéltár.

1659-ben nyerte el a Szentháromságról nevezett siklósi apátságot.

Nyers, heves természete miatt többször összeütközésbe került kanonoktársaivat; sőt büntetést is kapott a Constitutiók rendelkezése szerint. Meghalt 1671-ben.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 54. 259. l. — V. Szám. k. 1. l. — 43. T. 441. sz. — III. Cth. 111. sz. — XI. Cth. 969. sz. U. o. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 92. 166. l. — 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — Győri püsp. lvt. Locsmándi főesperesség 1651. évi Can. Visit.)

1641—43. *Kápolnai Lindvay István* pápai főesperes. 1639—41-ig székesegyházi magyar káplán. Ő volt az első, akit Draskovich György püspök az újból visszaállított két kanonoki stallum egyikére 30 éves korában kinevezett. A káptalan tiltakozott a kanonokok számának kettővel való szaporítása ellen, de még inkább rossz néven vette Lindvay kinevezési okmányának szokatlan és a régitől eltérő formuláját, a benne foglalt okokat, és a kiközösítéssel való fenyegetést, ha Lindvayt elfogadni és beiktatni vonakodnék a káptalan.

1641. január 10-én beiktatta őt a káptalan, és ráruházta a székesegyházi plébánia vezetését is avval a kötelezettséggel, hogy minden reggel 6 órakor — mint régen is szokásban volt — a Boldogságos Szűz tiszteletére énekes szentmisét mondjon.

Meghalt 1643 április 27-én 33 éves korában. Beteg-

ségében nagy kellemetlenséget okozott neki Draskovich püspök, ami halálát is siettette: arra kényszerítette ugyanis, hogy a szentgyörgynapi vesperán — a káptalani Constitutiók értelmében — jelenjék meg. A beteg átvitette magát a templomba, de oly izgatottság fogta el a méltatlan bánásmód miatt, hogy 27-én meghalt. Halála után való éjjel összes ingóságait lefoglaltatta a püspök jus spolii címén, és a holttest mellől hordatta el.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 230. 286. l. — VIII. Cth. 619. sz. — U. o. hit. h. lvt. 7. Lad. 20. Fasc. 718. sz. — Székesegyházi plébánia legrégibb anyakönyve. 313. l.)

1641—47. *Újváry Mihály* székesegyházi főesperes. Nyitrai kanonokból és plébánosból 1641. december 31-én installálta a káptalan kanonokká és székesegyházi főesperessé. Kinevezésekor a káptalan kifogást emelt ellene, mert rossz hír előzte meg. Beiktatásakor azt kívánta tőle a káptalan, hogy szerénységével, buzgóságával, a prédikálásban és egyéb rábízott ügyekben való szorgalmával cáfolja meg a felőle elterjedt kedvezőtlen véleményt. Hamarosan házat vett Győrött a Ferenc-rendűek kolostora közelében, de 1644-ben anyjának, nemes Chastor úrnőnek és testvérének, Újváry más néven Trombitás Mátyásnak ajándékozta. A káptalan előtt avval okolta meg ajándékozását, hogy házát nem a győri stallum jövödelméből szerezte.

1647-ben III. Ferdinánd király csanádi apáttá nevezte ki.

A felőle Győrré érkezett rossz hír nem volt egészen alaptalan, mert — okiratunkban meg nem nevezett — hibája miatt a püspök 1647-ben felfüggesztette stallumától és jövödelmétől, tehát nagyobb kifogás alá esett élete. Még ez évben el is tűnt Győrből, állítólag hitét is elhagyta.

(Győri kápt. m. lvt. 252. 386. l. — U. o. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 93. l. — Budapesti orsz. lvt. Liber Colllat. I., 509.)

1642—48. *Nagy Albert.* Nádaslaki származású. Egyházasgellyei plébánosból január 8-án installálta a káptalan mesterkanonokká. Mivel Draskovich György püspök a káptalan akarata ellenére visszaállított 15-ik stallumra nevezte ki őt, a káptalan beerőszakoltnak (intrusus) nevezte. Beiktatása alkalmával oly hangon beszélt a káptalannal, hogy ezzel is magára vonta mindenki nehezteléséť. Mint féléves mesterkanonokot a káptalan második méltóságára, az olvasókanonoki stallumba emelte

Draskovich püspök 1642. augusztus 16-án. 1648. után nem találkozunk nevével.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 253. 269. l.)

1643—1653. *Magyary Mihály* mesterkanonok. 1632-ben Bécsben tanulta a bölcseletet, de még ez évben a vajkai plébániára került. Itt ismerte meg őt Draskovich György mint főesperes 1634-ben végzett Canonica visitatiója alkalmával. Azt írja róla: 30 éves, túlzott buzgósággal kezd bele dolgaiba és mindent azonnal szeretne elvégezni. Tudása középszerű. Mint győri püspök 1643-ban kanonokká nevezte ki Draskovich. Stallumában nem vált püspökének és a káptalannak becsületére. Kapzsiságával kifosztotta az abdai vámot, amiért kétszer is pénzbüntetéssel sujtotta a káptalan; majd a visi malom gabonáját dézsmálta meg tilos módon. Más kihágásai miatt a káptalan 1647-ben 30 napra kitiltotta a templomból, jövödelmét lefoglalta, és házi fogságra ítélte. Nem javult meg. Draskovich György püspök bírói eljárás mellőzésével megfosztotta stallumától, és Bezenyére küldte plébánosnak. A Draskovich ellen hozott bírói ítélet Magyarynak 1649-ben visszaadta stallumát. Ezután sem mutatta magát méltónak a kanonokságra. Megismételt kihágásai miatt 1653. október 16-án Püsky János püspök bírói ítélettel fosztotta meg stallumától. Ismét a bezenyei plébániára került vissza. Győri házát 1200 forintért Püsky János püspök vette meg; más okmányunk szerint e házat 12 szentmise alapítványául a máriavölgyi pálosoknak hagyta; de ezen felül még 1000 forintot hagyott nekik másik 12 szentmise alapítványául.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 322. 392. l. — 1653. évi szentgyörgynapi feljegyzés. — IX. Cth. 692. sz. — XI. Cth. 969. sz. — U. o. hit. h. lvt. 293. Fasc. 24471. sz. — Némethy Lajos i. m. 758. l.)

1643—49. *Paulesich Miklós*, 1643—48-ig rábaközi főesperes. Stallumába augusztus 12-én iktatta be a káptalan. 1648-ban pápai, de még ez évben 1649-ig soproni főesperes. 1646-ban november 25-én testvérének, Gergelynek ajándékozta Darázsfalván levő egy, Kelénpatakon (Klingenbach) fekvő két szőllőjét, és Darázsfalván a Bulkán (Vulkapatak) levő 3 kerekű malmát. Az adatokból bizonyosnak látszik, hogy e vidékről származott, vagy itt volt plébános. 1649. bőjt 3. vasárnapján eladta győri házát 700 forintért, — azután nem sokára lemondott stallumáról, és a magánéletbe vonult vissza.

(Győri kápt. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 176. l. — X. felv. jk. 11. l. — U. o. m. lvt. IV. Szám. k. 104. l.)

1644—46. 1648—58. *Kéry István.* 1644-ben nevezte ki a püspök kanonokká és pápai főesperessé; a káptalan február 28-án iktatta be. 1646-ban a soproni tanács plébánossá választotta meg bizonyos feltételek kiszabása mellett, amiket alá is írt. Mivel azonban a kegyúr nem szabhat feltételeket a javadalom betöltésénél; és mivel a kiszabott feltételek károsak voltak a javadalomra: a püspök azokat nem fogadta el. Kéry visszavonta beleegyezését és aláírását a győri káptalan előtt. 1648-ban a plébániáról is lemondott. Draskovich György püspök újból győri kanonokká és mosoni főesperessé nevezte ki. A Szent Györgyről nevezett oltárjavadalmat, melyet plébános korában adott neki a soproni tanács, továbbra is megtartotta. 1654—58-ig éneklőkanonok. Meghalt 1658-ban.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k 303. l. — U. o. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 144. l. — XI. felv. jk. 29. 224—5. l. — 6. T. 25158. sz. — Héderváry-család oklvt. 2., 279. l. — Póda Endre I. m. 43. l.)

1645—49. *Cyriáky György* (Cyriacus Hortensis) szentadalberti prépost. A papirendet 1635. július 17-én vette fel és a nyitramegyei Nagykéren plébánossá lett. 1640-ben egri kanonoki stallumot kapott; 1643. július 6-án liptói préposttá nevezte ki a király; 1644-ben Lippay érsektől a szentadalberti prépostságot kérte győri kanonoki stallummal együtt, amit 1645-ben tényleg el is nyert, február 26-án iktatta be a káptalan. Hamarosan megszerezte a madocsai apátságot, sőt a pásztói prépostságot is. 1646-ban a pozsonyi országgyűlésen káptalani követ, 1648-ban megjelent a nagyszombati zsinaton is.

Meglehetős vagyonnal rendelkezett: Győrött két háza, Újfaluban egy jobbágytelke volt. Egyik házát apjának, Cyriaky Györgynek adta el 1648-ban 1600 forintért, a másikat 1650-ben 800 arany dukátért Pázmán Miklós feleségének, hetesi Pethe Rozinának engedte át. E házat a tűz által elpusztított várostorony határolta északról, nyugatról pedig az a kis utca, mely a székesegyházhoz vezett fel. Újfalusi telkét 1649-ben 180 ezüst tallérért adta el. 1649-ben esztergomi kanonokká, székesegyházi főesperessé és szentgyörgymezei préposttá lett; majd elnyerte az apostoli főjegyzői címet is. Meghalt 1652. február 12-én Pozsonyban.

(Orsz. lvt. Liber Collat. I., 463. 508. l. — Kollányi Ferenc i. m. — Némethy Lajos i. m. 535. l. — Péterffy: S. Conc. Hung. II., 384—5. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 323, 365. 409. l. — U. o. hit. h. lvt. IX. felv. jk. 245. 311. l. — X. felv. jk. 85—6. l. — A győri székesegyházi plébánia 1616. évi *a* nyakönyve.)

1645—47. *Telegdy György* őrkanonok. Nagyszombatban nemes szülőktől származott. Teológiai tanulmányait részben Bécsben kezdte és Rómában fejezte be 1630—36. években. Már római növendék korában, 1631-ben nyitrai kanonoki stallumot kapott; mikor az intézetből eltávozott, 1637-ben esztergomi kanonokká, 1638-ban zólyomi főesperessé lett. 1645-ben a győri őrkanonoki stallumot adta neki Draskovich György püspök; március 6-án iktatta be a káptalan. A szekszárdi apátságot is bírta 1641—48. években. Győrből 1647. év vége felé átment a pozsonyi káptalanba. Meghalt 1658. v. 1659. Pozsonyban.

(Veress E. i. m. 311. l. — Kollányi F. i. m. 250. l. — Sörös P. Elenyészett bencés apátságok története 65. l.)

1646—76. *Gaborjáni Kövér Tóbiás.* Gaborjáni Vazul és Vodi Ilona gyermeke. 1614-ben Debrecenben született. 1638-ban 24 éves korában a római magyar—német kollégiumba került teológiai tanulmányainak végzésére, honnét 1642-ben távozott. 1646. augusztus 14-én installálta a káptalan győri kanonokká, és egyuttal a székesegyházi plébánia vezetésével is megbízta. 1646—47-ig mesterkanonok, 1647—48-ig székesegyházi főesperes, 1648—54-ig éneklőkanonok, 1654—1662-ig olvasókanonok, 1663—72-ig őrkanonok, 1672—76-ig szentadalberti prépost. A gazdálkodással is foglalkozott: Biharmegyében, Kovácsiban levő szőllőjét, melyet apjától örökölt, 1648-ban eladta 100 ezüst tallérért testvérének, Kövér Boldizsárnak; de 1651-ben bérbevette a győri jezsuiták pataházai házát a hozzátartozó telekkel együtt. Hitelleshelyi működéséről megemlítjük, hogy mint Konszky Gáspárné szül. Balassa Zsuzsa végrendeletének végrehajtója 1650-ben azt vallotta, hogy gyarmati Balassa Zsuzsa Draskovich György püspöktől 2000 forintért házat vett. Ezt ennek az összegnek fejében az esztergomi káptalanra hagyta. Pálffy Tamás bátai apát, zólyomi főesperes a házat át is vette.

Azért érdekel bennünket közelebbről ez ügy, mert ezt a házat Altabak János szentadalberti prépost a győri szemináriumnak hagyta, de Draskovich püspök lefog-

lalta és elidegenítette. Az esztergomi káptalan 1652-ben 2000 forintért tovább adta e házat Thuckner Boldizsár Ferenc győri seregkapitánynak; innét került az Ott-család birtokába. Ma is Ott-ház néven ismerik a mai Erzsébet-tér és Szent László király-utca sarkán, és a Szél-utca (Jacobusgassen) sarkán álló szép baroképületet.

A nagy paphiány miatt 1656-ban a kónyi plébániát adminisztrálta és egyuttal a kónyi birtokot bérelte. Családját illetőleg 1666-ban azt a vallomást tette a káptalan előtt, hogy Várad elfoglalása és felégetésekor testvére, Kövér Balázs elvesztette minden vagyonát, feleségével és gyermekeivel együtt a törökök fogságába esett, ő váltotta ki a káptalan segítő adományával. Most testvére megélhetésére neki adja a káptalani iskola szomszédságában lévő győri házát, bácsai házát, Kisbarátin, Nyulon és Szabadhegyen levő 7 szőllőjét, a győri határban fekvő 3 hold szántóföldjét.

E felvallás arról is tudósít bennünket, hogy Gaborjáni meglehetősen jómódú gazda volt.

Meghalt 1676. január 24-én d. e. 10—11 óra között. A számadókönyv azt jegyzi meg róla, hogy az éltes férfiút nem az öregség ölte meg, hirtelen halállal hívta el az Úr. Kiváló férfiú, a kifogástalan papi élet mintaképe volt.

(Veress E. i. m. 41. l. — Győri kápt. ltv. lvt. IV. Szám. k. 361. 510. 536. l. — V. Szám. k. 112. l. — 21. T. 3229. sz. — 23. T. 3401. 3411. sz. — U. o. hit. h. lvt. 5. T. 25100. s z. — X. felv. jk. 84—5. 93—4. 401—3. l. — XI. felv. jk. 29. l. — XII. felv. jk. 2. rész, 21—4. l. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. II. 3. 40. 43. l. — III. 3. l. — Héderváry-család oklvt. 243. sz. okm.)

1647—8. *Wlahovich János* mesterkanonok. Darázsfalvi születésű, horvát nemzetiségű. Naprághi Demeter szentelte pappá, Stotzing Lénárd báró kegyúr neki adta a vulkapordányi plébániát 1611-ben, melyen 36 és fél évig működött, egyben a soproni kerület esperesi tisztét is viselte. Saját költségén templomot épített, melyet 1642-ben maga Draskovich György püspök szentelt fel pünkösd után kedden. A püspök ez érdemeiért akarata ellenére kanonokká nevezte ki 1647-ben; stallumába április 23-án iktatta be a káptalan. A következő 1648. év október végén Draskovich püspök lemondatta stallumáról. 1651-ben ismét a vulkapordányi plébánián találjuk, ahol ekkor új iskolát épített.

(Győri püsp. lvt. A soproni főesperesség 1641. 1651. évi

Can. Visit. 18. 19. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 364. 384. l. — Esztergomi primási egyházi lvt. Régi 2102. sz. — Wlahovich sajátkezű levelei.)

1648—50. *Bolgár Gergely*; 1648—50. győri kanonok, 1650. komáromi főesperes; de már ez év szeptember 5-én meghalt.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 414. l. — U. o. hit. h. lvt. 302. Fasc. 29069. sz.)

1648—83. *Bellesich (Bellichich) Péter*. A zágrábi egyházmegye területéről származott, Károlyvárosban született. Atyja Bellichich Márton, anyja Steuchich Dorottya voltak. Teológiai tanulmányokra Rómába került a német—magyar kollégiumba 21 éves korában, ott tartózkodott 1638—44. években. 1646—48-ig győri karkáplán, 1648-ban kanonok és székesegyházi plébános, 1648—9-ig mesterkanonok, 1649—54-ig pápai, 1654—67-ig locsmándi főesperes, 1667—8-ig olvasókanonok, 1668—83-ig pápóci prépost.

Már fiatal kanonok korában 850 forintért házat vett Győrött, és Héderváry István özvegyétől Esterházy Erzsébettől 1649-ben 200 ezüst tallérért szőllőt szerzett Kisbarátin. Magyar Placid főapát 1661-ben Dianesevich Miklós zágrábi nagyprépost halála után Bellichichnek adta a telki apátságot, amit haláláig meg is tartott. Hamarosan Sopronban is kapott oltárjavadalmat. Pápóci prépost korában a püspöki helynök és ügyhallgató tisztségét is viselte.

Érdeméül irják fel okmányaink, hogy mint pápóci prépost a kegyurasága alá tartozó ősrégi, ócsi Szent István-templomot az utolsó török háború előtt megújította.

Meghalt 1683. augusztus 3-án. Nyuli szőllője a káptalanra szállt, de az a szemináriumnak adta.

(Veress E. i. m. 41. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 370—85. l. — V. Szám. k. 6. l. — VI. Cth. 298. A. sz. — Pápóci préposts. okl. 2. Tárca, 247. sz. — Győri kápt. hitt. h. lvt. IX. felv. jk. 319. l. — X. felv. jk. 39—40. l. — XII. felv. jk. 452. 483. l. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. II. 105. 107. l. A győri főesperesség 1698. évi Can. Visit. — C. II. Capsa, 25. Fasc. 2. sz. — Keresztély Ágost-féle 1718. évi Can. Visit. 83. l. A pannonhalmi főapátság története. IV. 99. 146. l. 186. okm. — Héderváry-család oklvt. II., 279. l.)

1648—55. *Szalay János*. Győrött tanult, itt mutatta be első szentmiséjét is; Tapolcára került plébánosnak; 1638-ban már veszprémi kanonok, 1648-ban ott olvasó-

kanonok és egyuttal fehérvári prépost. E címén részt vett a nagyszombati zsinaton. Mindkét javadalmának megtartása mellett 1648-ban elnyerte a győri olvasókanonoki stallumot is. 1649—55-ig szentadalberti prépost.

Meghalt 1655. augusztus 18-án. Végrendeletében a székesegyháznak 500 aranyat (= 1000 tallér) és különböző egyházi ruhákat hagyott. A szeminárium házvételre 100 forintot, a Magyar Ispita 100 forintot örökölt tőle. Háza az adalberti prépostságban utódaira maradt havonkint 1 szentmise elvégzése fejében. Azt kívánta, hogy a székesegyház kriptájában temessék el, mivel e templomban mondta első szentmiséjét.

(Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 271. sz. — Liber Cant. — Péterffy: S. Conc. Hung. II., 385. l.)

1648—83. *Kálóczy Miklós;* 1648—56-ig székesegyházi, 1656—73-ig soproni főesperes; 1673—6-ig éneklő-1676—83-ig olvasókanonok.

1665-ben már hatvani prépost is. Győri házvételével, Bácsán és Kisbajcson ismételt telekvételével találkozunk: tehát a szerző emberek közé tartozott. Hiteleshelyi kiküldetésben is látjuk néhányszor. Meghalt 1683-ban.

(Győri kápt. hit. h. lvt. X. felv. jk. 312—3. 590. l. — XII. felv. jk. 238—40. 339. 458—61. l. — U. o. m. lvt. V. Szám. k. 122. l. — 7. T. 1695. s z. — Liber Cantoralis.)

1649—55. *Philippachich Péter.* 1643—49-ig vasvári kanonoknak ismerjük; 1648-ban elnyerte a kapornaki apátságot, melyet haláláig meg is tartott. E címen jelen volt a nagyszombati zsinaton. Vasvárról győri stallumba jött át, 1649—50-ig komáromi, 1650—54-ig rábaközi, 1654—55-ig pápai főesperes. Meghalt 1655. március 6-án vagy más okiratunk szerint június 10-én.

(Sörös P. Elenyészett bencés apátságok története. 301—2. l. Payr S. i. m. 331. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. X. felv. jk. 432. l. — 302. Fasc. 29074. sz.)

1649—53. *Magnovich János,* soproni főesperes. Pozsonyi származású. 1641-ben 21 éves korában került a római kollégiumba; onnét hazajövén felbári (egyházasbár), 1647-ben vajkai, azután lózsi plebános. Majd Batthyány Ádám generális két fiának, Pálnak és Kristófnak nevelője, prefektusa lett Sopronban. Ez állását kanonok korában is megtartotta, mert még 1651-ben is Sopronban találjuk a jezsuiták gimnáziumát látogató Batthány fiúk mellett.

1649. április 23-án installálta a káptalan kanonokká

és soproni főesperessé. Atyja nemes Magnovich István, anyja nemes Karchy Zsuzsa, kinek 1650-ben Győrött házat vett 412 ezüst tallérért; de még halála előtt eladta. 1300 forintért. Meghalt 1653. október 31-én.

(Veress E. i. m. 42. l. — Takáts Sándor: A régi Magyarország jókedve. 258—62. l. — Némethy Lajos i. m. 85. 305. 757. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1649. ápr. 23. feljegyzés. U. o. hit. h. lvt. 302. Fasc. 29072. sz. — X. felv. jk. 157—9. 535. l.)

1649—62. *Matkovich Mihály.* Jasztrobazkai származású horvát. Mint a zágrábi egyházmegye növendéke teológiai tanulmányait a római Germanikumban végezte. Növendék korában, 1640-ben, már zágrábi kanonoki stallumot nyert. Az intézetben 1638—42-ig tartózkodott. 1646-ban császmai, 1648-ban camarcai főesperes; 1647. március 8-án murakeresztúri apáttá nevezte ki a király. 1649-ben Draskovich György püspök győri olvasókanonoki stallumra hozta át. Győr határaira érdekes megvilágosítást mutat 1650. évi óvása Lippay Gáspár barsi főispán ellen, aki a Dóczy-családtól megvette Saáskeüvárát a hozzátartozó földekkel együtt; a bácsai és vámosi káptalani jobbágyakat bizonyos földterület használatában akadályozta azon ürügy alatt, hogy e földterület a sáskői vár Szent Vidfölde nevű birtokának tartozéka. 1651-ben III. Ferdinánd a Szűz Máriáról nevezett oltárjavadalmat adta neki a hozzákötött kötelezettségek teljesítésének kikötésével. Sopronban is szerzett oltárjavadalmat. 1651-ben családi birtokát, a jasztrobazkai várhoz tartozó Wchiák-hegyben fekvő szőllőjét Anna nővérének, férjezett N. Witkovich Imrénének adta. E szőllőt a jasztrobazkai Szent Miklósról nevezett plébánia földje és Breznica folyó határolta.

1654—62-ig pápóci prépost. Püsky János püspök idejében (1651—57) a püspök jószágainak felügyelője volt; 1657-ben bizonyítványt állított ki számára a vasvári káptalan arról, hogy a püspökség jövödelmét mindig hűségesen átszolgáltatta a püspöknek, aki sokat zaklatta őt pénzért. Néha Folnay Ferenc vasvári préposttól kért kölcsönt, hogy a püspök kérését kielégíthesse.

Javadalmaihoz megszerezte a hatvani prépostságot is, címeihez pedig a skardoni v. püspöki címet, és az apostoli főjegyzőséget. Meghalt 1662-ben.

Az 1718. évi Keresztély Ágost-féle Can. Visit. szerint Matkovichot a király zágrábi püspökké nevezte ki. Ekkor különböző ezüstneműeket szerzett, hogy honfi-

társai között nagyobb fénnyel jelenhessék meg. Azonban püspöki székét nem foglalhatta el, mert Győrött hirtelen meghalt. Végrendeletet nem hagyott hátra, vagyonát a püspök foglalta le: 6000 forintot a szemináriumnak, 5000 forintot a Magyar Ispitának adott.

1662-től 1718-ig csak 56 év mult el, és igy a hagyomány könnyen fennmaradhatott. Tény, hogy Széchenyi György, 1663. május 25-iki nyugtája szerint Matkovich hagyatékából felvett 200 aranyat, 48 garast, 440 + 317 tallért, 19·93 apró tallért, 115 ezüst girát. Ruháit a káptalan adta el 19 fl. 31 dénárért. Ezüstedényeiről szó sincs. Tény az is, hogy a szeminárium 6000 forintot, a Magyar Ispita 5000 forintot kapott hagyatékából; tény az is, egyik 1657-ből való okiratunk külségén levő irás püspöknek mondja Matkovichot; tény az is, hogy az 1767. évi Zichy püspök féle Can. Visitatiót előkészítő iratok electus episcopus Zagrabiensis-nek mondják őt — mégis kétségbe vonjuk a zágrábi püspökségére vonatkozó hagyományt.

A zágrábi püspökség 1662-ben nem volt üresedésben; 1648—67-ig Petretic Péter a püspök, 1667—87-ig pedig Borkovic Márton. Az 1657-ből való okmány hátirata pedig a skardoni v. püspöki címre vonatkozhatott. Veress Endre is foglalkozik püspökségének kérdésével, és annak valótlanságát bizonyítgatja. Vele szemben mégis rámutatunk arra a tévedésre, mely Matkovich halálát 1649-re teszi. Veress nem tudta, hogy Matkovich 1649-ben a győri káptalanba jött át, és itt csak 1662-ben halt meg.

(Veress E. i. m. 10. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 418. 599. 622. 641. 047. l. — V. Cth. 201. sz. — IV. Cth. 113. sz. IX. Cth. 694. sz. — 21. T. 3195. sz. — 18. Fasc. 6090. sz. — 29. T. 3990. sz. — Pápóci préposts. okl. II. Cth. 77. sz. — 7. T. 652. sz. — 1718. évi Can. Visit. 76—7. l. — U. o. hit. h. lvt. X. felv. jk. 231—2. l. — Orsz. lvt. Liber. Collat. I. 510. l. — Zágrábi 1917. évi egyházm. névtár. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 35. Capsa, 4. Fasc. 13. sz. 9. Fasc. 15. sz.)

1650 előtt *Cserey István* mesterkanonok. Erdélyi származású nemes szülők gyermeke. 1636-ban a bécsi Pazmaneumban tanult. Győri kanonokból lett 1650-ben esztergomi kanonokká, majd honti főesperessé. Meghalt 1676. január 30-án.

(Kollányi Ferenc i. m. 266. l.)

1650—54. *Vasvári György* mesterkanonok. Korábbi életéről annyit tudunk, hogy 1644. február 15-én adta

neki Nádasdy Ferenc a peresztegi plébániát, melybe Lony Mihály vasvári prépost iktatta be. 1649-ben elnyerte a soproni plébániát, és egyik ottani oltárjavadalmat. A plébániáról 1650-ben lemondott, és április 10-én győri kanonokká installálta a káptalan. Kanonok korában, 1653-ban administrálta a szanyi plébániát, mikor is a keszői erdőügyben felvett tanuvallomások okiratában találkozunk nevével. Meghalt 1654. december 25-én. Az éjféli misét megkezdte, de abban kellett hagynia: szélhűdés érte. Reggelre meghalt.

(Győri kápt. hit. h. lvt. VII. Cth. 489. sz. — U. o. m. lvt. IV. Szám. k. 1654. dec. 24. feljegyzés. — Póda E. i. m. 43. l. — Payr S. i. m. 341. l. — Győri püsp. lvt. B. Capsa, 3. Fasc. 7. sz.)

1651—62. *Báró Héderváry János*. Győrmegyei származású. Tanulmányait mint konviktor a bécsi Pazmaneumban kezdte, onnét 23 éves korában a római Germanikum-kollegiumba ment teológiai tanulmányokra. 1646-ban már pozsonyi kanonok; 1647-ben Gorup Ferenc v. novii püspök önkéntes lemondása után a király neki adta a zirci apátságot. Pozsonyból győri kanonoki stallumra jött át, 1651—54-ig komáromi 1654—56-ig soproni főesperes, 1656—62-ig őrkanonok. Már 1651-ben az apostoli főjegyzői címet is elnyerte. Lelkiségét jellemzi, hogy ez évben Magyar Placid főapát fraterré fogadta és minden rendi lelki előnyben is részessé tette. 1658-ban I. Lipót király skopiai v. püspökké nevezte ki. 1659-ben pedig királyi tanácsossá.

A jezsuiták győri házának főnöke, Tissinger János 1654-ben azt kérte Püsky János püspöktől, hogy Kónyt adja bérbe Héderváry Jánosnak, aki igen szegény, a birtokkal járó kötelességeket annál szívesebben teljesítené a koralistákkal szemben, mert maga is a zenészek nagy barátja. Anyagi helyzetén segített az a körülmény, hogy 1659-ben örökölte Revistye várát és a sárfői kastélyt. Közben soproni oltárjavadalmat is kapott.

1657-ben a káptalan előtt tett végrendelet, melyben javait 3000 forint értékben öccsének, Lőrinenek hagyta, aki azonban 1000 szentmisét tartozik érette elszolgáltatni. Meghalt 1662. augusztus végén vagy szeptember elején.

(Héderváry-család oklvt. II., 261. l. 231. sz. okm. — 233. sz. okm. — 289. l. — 272. sz. okm. — 304—5. l. — 279. sz. okm. — 365. l. 229. sz. okm. — U. o. A család története, 88. és kk. ll. — Győri kápt. hit. h. lvt. XI. felv. jk. 116—7. 299. 336—7. l.)

1653—56. *Zichy György.* Régi nemesi családból származott. Vasmegyében, atyja Zichy Benedek, anyja Czobor Erzsébet protestáns vallásúak voltak, de ő már ötéves korától fogva a katolikus vallásban nevelkedett. 20 éves korában Rómába került a Germanikum-kollégiumba, hol 1648-ban kezdte meg a logika tanulását. 1653-ban távozott a kollégiumból mint felszentelt pap, bár még csak 2. éves teológus volt. A tudományokban kiválóbb haladást nem tett, de igen jó magaviseletet tanusított. A győri káptalanban nyert kanonoki stallumot, melybe 1653. október 28-án iktatta be a káptalan. 1653—4-ig mesterkanonok, 1654—6-ig komáromi főesperes. E stallumától 1656. április 14-én megvált, az esztergomi káptalanban kapott stallumot, ahol honti, majd zólyomi főesperessé lett.

(Veress E. i. m. 49. l. — Kollányi F. i. m. 271. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1653. okt. 28. jegyzet.)

1654—58. *Pozsgay János.* Karkáplánból lett győri kanonokká. 1654—6-ig mesterkanonok, 1656—8-ig komáromi főesperes. 1657-ben a káptalani dékán tisztet viselte. Későbbi időről nincsenek róla adataink.

(Győri kápt. m. lvt. I. Cth. 1080. sz. — A székesegyházi plébánia legrégibb anyakönyve. — A Liber Cantoralis 1657-ben éneklőkanonoknak mondja; de ez téves adat, mert 1654—8-ban Kéry Istvánt ismerjük éneklőkanonoknak.)

1654—57. *Szentmiklósi és óvári báró Pongrácz György* rábaközi főesperes. 1630 körül született; anyja Révai Erzsébet volt. A humaniorákat és bölcseletet Nagyszombatban, a jezsuiták kollégiumában tanulta, melyből 1655. tavaszán mint a bölcselet és szabad művészetek mestere került ki. Már 1654-ben kanonoki stallumot és főesperességet adott neki Püsky János püspök, melybe szeptember 29-én iktatta be a káptalan avval a megjegyzéssel, hogy a 17. században szokatlan dolog ily gyermek-klerikusnak kanonokká való kinevezése.

1655-ben teológiai tanulmányokra Rómába ment, innét mint felszentelt pap és a teológiai tudományok doktora jött haza.

1657-ben esztergomi kanonok, 1667-ben szendrői v. püspök, 1668-ban esztergomi nagyprépost, 1669-ben váci megyés püspök. Rómából 1672-ben érkezett meg a püspöki székben való megerősítése; ekkor szentelte püspökké Szelepchényi György primás. Meghalt 1676. március 5-én. Jeles szónok, egyházmegyéje kormányzásában buzgó és lelkiismeretes egyházfő volt.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1654. szept. 29. jegyzet. — Veress E. i. m. 54. l. — Kollányi F. i. m. — A váciegyházmegye tört. névtára 1917. II., 585—90.)

1655—63. *Lynchei (Lincaeus) Valter báró,* pápai főesperes, irországi klonferti püspök, apát, a teológia és mindkét jog doktora. A Cromwell Olivér-féle kegyetlen üldözés idején menekült Irországból. 1655-ben Bécsben megismerkedett Püsky János győri püspökkel, aki kanonoki stallumot adott neki, és segédpüspökévé nevezte ki. 1659-ben ő szentelte fel (november 23-án) a Szent Ferenc-rendűek győri Szent István-templomát. Csendes, jámbor életét 1663. július 14-én reggel 3 órakor fejezte be. Élete a jámbor papi élet tükre volt. Drága ereklyét hagyott a győri székesegyházra: a Klonfertből hozott Mária-képet ölében a kis Jézussal. A kép 1697. március 17-én, Szent Patrik, Irország apostolának napján reggel 6 órától 9-ig vérrel verejtékezett. A győri székesegyház azóta különös tisztelettel és kegyelettel őrzi e szentképet. A Zichy Ferenc gr. püspök által épített remek márványoltár felett az északi hajóban nyert elhelyezést.

(Győri kápt. hit. h. lvt. XIII. felv. jk. 8—9. l. — 8. T. 25321. sz. — U. o. m. lvt. IV. Szám. k. 1663. júl. 14. feljegyzés.)

1656—67. *Kőszeghy István.* 1656-ban mesterkanonok, ez év július havától 1662-ig székesegyházi főesperes, 1663—67-ig olvasókanonok. Jó gazda: ismételten találkozunk házaival, kertjével. 1658-ban Gorup Ferenc novii v. püspök házát vette meg 1000 forintért, és távollétében még a kórusban való helyettesítését is elvállalta; de már ez év augusztus havában el is adta 1100 forintért, és 1150 forintért másikat vett. Győrszigeten kertje is volt, a jezsuiták kertjének szomszédságában a Rábca partján; de ezt 1663-ban a pápai pálosoknak adta el. 1667-ben nagybőjt 2. vasárnapján tett végrendeletet, melyben családi vagyonát testvérének, Györgynek, és unokaöccsének, Istvánnak hagyta.

(Győri kápt. hit. h. lvt. XI. felv. jk. 224—5. l. — XII. felv. jk. 452. l. — U. o. m. lvt. V. Szám. k. 4. l. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis. Spirit. II., 40—3. l.)

1656—77. *Gorup Ferenc Gábor.* Előkelő nemesi családból származott. Ifjúkoráról, tanulmányairól nincsenek adataink. 1626-ban Sobry Márton vasvári őrkanonok és szombathelyi plébános házában tartózkodott, mint tanulónövendék; 1630—31-ben ugyanott káplánoskodott is.

1638-ban rajki prépost; Sobry Márton lemondása után veszprémi nagyprépost 1640—57-ig. Már 1636-tól kezdve tagja volt a vasvári káptalannak is, hol az olvasókanonoki stallumot bírta. A király a novii v. püspöki címet adta neki; 1644-ben Gyulay Kristóf, Csobáncz várának főkapitánya kegyúri jogánál fogva a javaitól megfosztott rátóti prépostságot adta neki. Sopronban oltárjavadalmat szerzett. Ezekhez járult a fehérvári nagy javadalmú őrkanonokság, melyet 1641-től 1671-ig, sőt valószínűleg 1675-ig bírt. 1651-ben a zirci apátságot is megszerezte, majd a kir. tanácsosi méltóságot nyerte el. 1654-ben Tissinger János győri jezsuita házfőnök a győri olvasókanonoki stallumot kérte számára Püsky János püspöktől, mivel igen érdemes ember, a jezsuiták rendjének is kiváló jó barátja. E kérelmet a káptalan is, Mansfeld Fülöp gróf győri főkapitány is támogatta, a püspök még sem teljesítette. 1656-ban mégis adott neki győri stallumot, melyet július 16-án foglalt el; 1656—8-ig mesterkanonok, 1658—60-ig éneklőkanonok, 1660—67-ig nagyprépost.

A fehérvári őrkanonokság birtokai közül 1641-ben visszanyerte Kisbérfalut, Nagybérpusztát. Herovits őrkanonok (1618—21.) e birtokot Secy Jánosnak zálogosította el, melyeknek visszafoglalását Lippay György veszprémi püspök Zichy Pál győri vicegenerálisra bízta, de az nem tudta visszafoglalni. A zavaros időben Török István foglalta el. Wragonich Magdolna, boldogfalvi Seey János özvegye azt állította, hogy e birtok felét férje világi kézből vette át, másik felét a fehérvári őrkanonoktól bérelte. A birtokok elhagyatott puszták voltak, férje telepítette meg jobbágyokkal. Az erőszakkal foglaló Török István kezéből pedig sok fáradság után nagy költséggel váltotta ki. Mivel azonban Gorup Ferenc eredeti, hiteles okiratokkal igazolja, hogy a fehérvári őrkanonokság javaihoz tartoznak, per nélkül visszszabocsátja kezére; csak azt kívánja, hogy a mostani szüretből 100 akó bort adjon neki és a jobbágyok jogos követeléseit elégítse ki.

Összehalmozott javadalmaiból nagy vagyont szerzett: Komárom-, Fehér-, Tolna-, Mosonmegyében falui, pusztái voltak, melyeket részint örökáron, részint zálogban bírt, részint javadalmaihoz tartoztak. E vagyonából bőven jutott rokonainak, de került egyházi intézményeinknek is. Elajándékozta, felvallotta, majd meg visszavonta és újból másoknak, más intézményeknek adta birtokait. Csak néhány ajándékozó intézkedését so-

roljuk fel: 1653-ban adománylevelet állított ki a győri jezsuiták számára, melyben 135 házból álló fehérmegyei Perkátafaluját, melyet Török Istvántól vett zálogba; Szentágota fehérmegyei pusztáját és Tápé, tolnamegyei birtokát, halála esetére a győri kollégium birtokába bocsátotta; 1662-ben felvallását megismételte; 1670-ben pedig, tehát még életében, Tápé és Szentágota birtokát tényleg a jezsuitáknak adta át. 1663-ban Eszterházy Dániel feleségénél, Rumy Juditnál kölcsönben levő 5000 forintját egyenlő részben a győri jezsuitáknak és ferencrendűeknek, a pannonhalmi bencéseknek, szombathelyi döméseknek és soproni ferencrendűeknek adta. 1667-ben alsólászlói, kéthelyi birtokrészeit és malmát, melyeket 5000 forintért vett, a vándorfi (sopronbánfalvi) pálosoknak adta avval a teherrel, hogy hetekint egy szentmisét mondjanak érette, életében bűneinek bocsánatáért halála után lelke nyugalmáért. Horvátkimlei birtokát, melyet 3000 forintért zálogban bírt Lippay János és György grófoktól, és Miskey Józseftől, 1672-ben a győri jezsuitáknak adta. Győri házát elcserélte a pápai pálosok győri házával, de halála esetére e házat minden ingóságával együtt a pálosok kolostorának vallotta fel. A fehérvári őrkanonoksághoz tartozó Kisbért és Nagybért, miután saját vagyonából világi kézből visszaváltotta, királyi engedéllyel bizonyos időre a győri szemináriumnak adta. Egyéb birtokait: radingi birtokrészét, Bornemissza Ferenctől 1665-ben 3500 forintért zálogba vett szentmargiti birtokát, házát, malmát, rétjét, halászóvizeit rokonainak adta.

Meghalt 1677. február 22-én, 80 éves korában. Családjának későbbi két tagja, János és Pál csak 1791-ben kapott címeres nemességet.

(Strausz Antal: A veszprémi nagyprépostok 1630—1930. 12. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. VIII. felv. jk. 506. l. 1641. év Szent Lukács napja. — X. felv. jk. 232—3. l. — XI. felv. jk. 302. 315. 379—80. l. — XII. felv. jk. 50—1. 226. 236—7. 442. 445. 449—50. l. — XII. felv. jk. 2. része, 87—90. 311. l. — U. o. m. lvt. IV. Szám. k. 1656. júl. 20—23. között levő jegyzet. — V. Szám. k. 131. l. — XIII. Cth. 447. sz. — 27. T. 3886. sz. 36. T. 4665. sz. — Budapesti orsz. lvt. Liber Collat. I., 419. l. — U. o. Elenchi Actorum Ecclesiasticorum C. csomo, 292. Fasc. Litteralium instrumentorum Seminarium Jauriensi clericorum tangentium fasciculus.)

1656—59. *Holbich János* mesterkanonok Kelénpatakon, Sopronmegyében született. 1650—56-ig győri székes-

egyházi káplán. 1656—9-ig kanonok. 1659 elején lemondott kanonoki stallumáról, elment fehéregyházi plébánosnak. Ő kezdte meg a jelenlegi fehéregyházi templom építését a hegyen, hol a régi Szent Márton-templom is állott. Meghalt Fehéregyházán 1676-ban.

(Mohl Adolf közlése után.)

1658—60. *Jongelin Gáspár* mesterkanonok. Született Antverpenben 1605. körül. A Szent Salvatorról nevezett belgiumi cistercita kolostorban tett ünnepélyes fogadalmat. Mint fiatal szerzetes Franciaországban, Németországban utazott, és gyüjtötte az adatokat az összes ciszterciták történetéhez. Először Disenbergben (Disibodenberg) választották meg apátnak, azután 1642-ben Eyssersthalban (Uterina Vallis). Mindkét kolostor Bajorországban volt (Rheinpfalz), közel feküdt a mai Landau városhoz. Eyssersthal község ma is létezik, de az apátságot a franciák 1794-ben elpusztították. A westfaliai békekötés előtt mindkét kolostorból a luteránusok űzték el. Bécsbe menekült, és III. Ferdinánd király pártfogására Eszterházy László gróf a kismartoni plébániát adta neki, hol 1650—9. lelkipásztoroskodott. Draskovich György püspök plébániája megtartása mellett győri kanonoki stallumot adott neki. A plébániát valószínűleg 1659-ben hagyta el, mert ekkor már administratorról szólnak a kismartoni anyakönyvek; viszont a káptalani számadókönyv ekkor is plébánosnak nevezi, aki gyakran távol volt Győrtől, azért egyik-másik részesedésből ki is zárta a káptalan. Tudós és jámbor egyházi férfiú volt, kit az 1651. évi Can. Visitatio szerint hívei *mirum in modum* tiszteltek. 1653-ban Eleonóra királyné a kishőflányi jóhírű javadalomra ajánlotta őt Eszterházy Pál grófnak, — de eredmény nélkül. 1657. július 2-án ő vezette a szokásos kismartoni zarándoklatot Lorettóba, hol egy zsidó férfit és egy zsidó nőt megkeresztelt a féligkész nagy templomban. 1659-ben július 2-án jelen volt mint győri kanonok a lorettói országos hírű templom felszentelésén. Ekkor már *Historiographus Regni Hungariae* címet adtak neki. E címet Révay Péternek *de Monarchia et Sacra Corona Regni Hungariae Centuriae septem* című, 1659-ben Frankfurtban kiadott munkájához írt toldalékért kapta; e toldalék címe: *a nádorok és országbírók jegyzéke.*

1660-ban visszatért hazájába, ott 1669-ben meghalt. Nyolc, a ciszterciákra vonatkozó munkát hagyott hátra; a 9. és 10. tizedik Révay említett munkájának toldaléka.

Nádasdyhoz való bizalmas barátságát mutatja az is, hogy időnkint az ő bécsi palotájában tartózkodott és dolgozott.

(Bécsi ciszterciták könyvtárában Jongelin munkái, és azok előszava. Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1658. dec. 16-iki jegyzet. — Mohl Adolf: Loretto története, 21. l. — Kismartoni hercegi lvt. 10. Fasc. 54. sz. — Stotzingi plébánia, Kereszteltek anyakönyve. — Szabó Károly: Régi magyar könyvtár. III/1. 633. l. 0258. sz.)

1658—73. *Szily Márton.* 1647-ben gútai plébániáján találjuk. 1658-ban installálta a káptalan győri kanonokká. 1658—65-ig komáromi, 1665—67-ig rábaközi, 1667—69-ig locsmándi, 1669—73-ig mosoni főesperes.

1659-ben Mosonmegyében Canonica Visitatiót tartott, melynek okmányát ma is őrzi az egyházmegyei levéltár. Tudjuk felőle, hogy 1662-ben Győrött házat vett 270 forintért, 1665-ben pedig 33 ezüst tallérért Csanakon szőllőt szerzett. Néhányszor hiteleshelyi kiküldetésben is találkozunk vele. Meghalt 1673-ban.

(Németthy Lajos i. m. 101. 965. l. — Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1659. márc. 18-iki jegyzet. — VII. Cth. 315. sz. — U. o. hit. h. lvt. XI. felv. jk. 307. 311. l. — XII. felv. jk. 68. 277. 428. 492. 549—50. 598. l. — XIII. felv. jk. 112. l.)

1659—81. *Kasza Ferenc.* 1659-ben Szent György-nap előtt installálta a káptalan veszprémi kanonokból győri kanonokká és rábaközi főesperessé. 1659—64-ig rábaközi, 1664—68-ig mosoni főesperes, 1669—72-ig olvasókanonok, 1672—81-ig őrkanonok. A káptalani dékáni hivatalt viselte 1666-ban és 1668-ban, és III. Ferdinánd királytól kieszközölte 1668-ban a Szapáry-családdal közösen bírt Borbapuszta felosztását; a pusztának $^2/_3$ részét a káptalan tulajdonául különítette el a győrmegyei hatóság, $^1/_3$-át pedig a Szapáry-család vette át.

1671. március 13-án elnyerte a Szentháromságról nevezett siklósi apátságot. Meghalt 1681-ben.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1659. apr. 20. után való jegyzet. — VI. Cth. 121. sz. — IX. Cth. 1839. sz. — 23. T. 3439. sz. — 35. T. 3101. 3111. sz. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. II., 113. 200. l. — III., 3. l. — Sörös P.: Elenyészett bencés apátságok története. 340. l.)

1659—66. *Kondray Tamás* mesterkanonok. 1656—60-ig sárvári plébános; plébániája megtartása mellett 1659-ben győri kanonoki stallumot kapott, melyet akkor is megtartott, mikor átment a csepregi plébániára. 1663-

ban Csepregből küldte őt Széchenyi György püspök Kemenesaljára, hogy a protestáns lelkészeket istentisztelet tartásától eltiltsa. 1663—66-ig másodízben sárvári plébános; 1666—73-ig vasvári prépost. Ekkor megvált győri stallumától is, a sárvári plébániától is. 1673—79-ig prépositi stallumának elhagyásával a büki plébániára ment át; 1679—84-ig ismét a csepregi plébánián működött; 1684—90-ig harmadízben foglalta el a sárvári plébániát. 1676-ban a soproni plébániáért folyamodott, de a városi tanács nem választotta meg, bár a püspök is őt ajánlotta, mégis neki adta a Szent Dorottya-oltár javadalmát. Bírta a Szent Jakabról nevezett somogyvári apátságot is. Meghalt 1690-ben Sopronban.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1666. Szent György-napi és aug. 15-iki jegyzet. — Magyar Sion 1865. 758. l. — Farkas Sándor: Csepreg mezőváros tört. — Póda E. i. m. 64. l. — Sárvári és büki plébániák anyakönyvei. — Győri kápt. hit. h. lvt. XV. felv. jk. 151—2. l. — 16. Lad. 46. Fasc. 2292. sz.)

1660—67. *Gallovich István.* 1651. évben veszprémi olvasókanonok; e javadalma megtartása mellett 1652-től fehérvári prépost, 1657—60-ig veszprémi nagyprépost, 1660—63-ig győri éneklőkanonok, 1663—67-ig pápóci prépost. 1663-ban a győri egyházmegyében Can. Visitatiót tartott.

Veszprém v. Fehérvár számára 1657-ben a pápai kapitánytól harangot vett 100 forintért és egy török rabért. A rabot sokáig nem tudta megadni, azért perbe került. Többszörös, javadalmából Veszprémben házat vett 32 császári tallérért. Lovasnál a patakon malma is volt, melyet 1653-ban eladott 100 magyar forintért.

(Strausz Antal: Veszprémi nagyprépostok. 12. l. — Győri kápt. m. lvt. Pápóci préposts. okl. 3. Tárca, 320. sz. — U. o. hit. h. lvt. VI. T., 25156. sz. — Győri püsp. lvt. Protocolll. Sedis Spirit. II., 6. 7. 11. l.)

1661—81. *Ferenczfy János.* 1657—61-ig kilitii plébános; március 10-én installálta a káptalan győri kanonokká. 1661—3-ig mesterkanonok, 1663—72-ig júniusig székesegyházi főesperes, 1672. június 9-ig már éneklőkanonok; 1672. november 16-ig olvasókanonok; 1676—84-ig szentadalberti prépost.

Több ízben viselte a káptalani dékán tisztét: 1672—75-ig, 1679—80-ig, ami a gazdasági ügyek vezetésében való buzgóságát mutatja. A császári német tisztviselők és gazdatisztek bánásmódja sok keserűséget okozott neki, mikor a prépostságához tartozó tizedjövedel-

met követelte. Has János győri élelmezési főtiszt és egyuttal a magyaróvári várhoz tartozó javak kormányzója lefoglalta a prépostság hegyeshalmi és podersdorfi tizedét. A bécsi udvari kamaránál valóságos kálváriát járt ez ügyben, hol megszégyenítő módon bántak vele a német főhivatalnokok: óraszám álldogáltatták az előszobában, és végül is menetközben a lépcsőn álltak vele szóba, azután köszöntés nélkül hátat fordítottak neki. Mikor végre mégis megkapta igazságot szerző okmányát, akkor a kormányzó főtiszt a győri katonák előtt megszégyenítő módon adta ki követelését. Meghalt 1681. március 6-án.

Érdekes dolog, hogy Széchenyi György püspök nem hagyta jóvá végrendeletét, mivel a székesegyházra semmit sem hagyott, pedig a *királyi rendelet* értelmében elsősorban erről kellett volna megemlékeznie.

(Némethy L. i. m. 129. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 112. 122. 189. l. 1. T. 1044. sz. — 8. T. 1658. sz. — 23. T. 3401. 3411. sz. — 43. T. 472. sz. — VII. Cth. 451. sz. — IX. Cth. 676. sz. — X. Cth. 780. sz. — XI. Cth. 914. sz. — U. o. Adalberti prépostság okiratai: 4. T. Decim. C. Capsa, 1. Fasc. 83—5. sz. U. o. hit. h. lvt. VI. T. 25174. sz. — XIV. felv. jk. 33. l. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. II., 194. 200. l. — III., 23. lap.)

1663—84. *Fábry Kovács Miklós.* Atyja Fábry Kovács Péter, anyja Dicheő Margit volt. Szili plébánosból lett 1663-ban győri kanonokká, de plébániáját továbbra is megtartotta, melyet még 1666-ban is administrált, 1663—67-ig mesterkanonok, 1667—72-ig rábaközi, 1672—76-ig székesegyházi főesperes; 1676—84-ig éneklőkanonok; 1684-ben pápóci prépost és egyben püspöki helynök. Meghalt 1684. augusztus havában.

(Győri kápt. hit. h. lvt. XII. felv. jk. 255. 257. 269. 454—5. l. — U. o. m. lvt. IV. Szám. k. 655. l. — V. Szám. k. 228. l. — VII. Cth. 315. sz. — 27. T. 3888. sz. — 43. T. 473. sz.)

1663—71. *Görgey János György.* Röjtöki plébánosból lett győri kanonokká, de plébániáját még 1666-ban is administrálta. 1663—5-ig mesterkanonok, 1665—69-ig komáromi, 1669—71-ig locsmándi főesperes.

A vasvári káptalan előtt 1666-ban óvást emelt Fosse Márton győri német hadbíró ellen, aki a Széchenyi György püspök által 1000 forintért vett magyar menházba a szegények felvételét és elhelyezését akadályozta. 1671. után nem találkozunk vele.

(Győri kápt. m. lvt. IV. Szám. k. 1666. Szent György-

napi jegyzet. — IX. Cth. 696. sz. — U. o. hit. h. lvt. XII. felv. jegyzőkönyv 2. rész, 117. l.)

1667—8. *Páhy László* pápai főesperes. Sümegi származású; atyja Páhy Mátyás, anyja Tömörkényi Judit katolikus nemesek voltak. A humaniorákat Sopronban, a bölcseletet Nagyszombatban tanulta, ahol mesteri rangfokot is nyert. Az esztergomi érsek ajánlására 1660-ban Rómába került, de már a következő években elhagyta a Germanikumot és a bécsi Pazmaneumban folytatta teológiai tanulmányait, ahol 1663-ban mint a bölcselet és szabad művészetek mestere a Szent István-templomban nyilvános vitatkozásban vett részt. Művének címe: Bonum omen, quod a Divi Ladislai Regis Hungariae magis triumphali quam funebri quadriga qua sacrum ejus corpus Varadinum deferebatur, felicitati Regni Apostolici concepit; 1666—8. években pápai plébános, és egyúttal 1667. április 23-tól győri kanonok és pápai főesperes. Meghalt 1668-ban.

(Veress Endre i. m. 58. l. — Kiss István dr.: A pápai plébánia története. 127. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 2. l. — Szabó Károly: Régi magyar könyvtár. III/$_1$ 679. l.)

1667—84. *Kamerinoi Salvucci Oktavián.* Olaszországból, a Kamerinoi hercegségből származott, hol valamelyes családi birtokkal is rendelkezett, melynek kezelésére 1669-ben a káptalan előtt gondnokot rendelt. 1667. január 9-én iktatta be a káptalan győri kanonoki stallumába. 1667—9-ig mesterkanonok, 1669—73-ig komáromi, 1773—84. mosoni főesperes.

Előkelő összeköttetései révén egyik javadalmat a másik után szerezte meg magának: 1671-ben a Szent Miklósról nevezett ercsii apátságot kapta, melybe 1672-ben be is iktatták. Ennek birtokaiért Szapáry Péterrel pereskedett. 1673-ban Olaszországban a Szent Gergely reciglianói oltárjavadalmát is bírta. 1675-ben a nagyjavadalmú fehérvári őrkanonokságot kapta meg. Első dolga az volt, hogy tiltakozott elődjének, Gorup Ferencnek intézkedése ellen, aki Perkáta, Tápé és Szent Ágota őrkanonoksági birtokokat a győri jezsuitáknak engedte át. 1675-ben Sopronban is szerzett oltárjavadalmat. 1676. márciusu 29-iki adománylevéllel neki adta Lipót király a tihanyi apátságot; megszerezte a türjei prépostságot is, — végül a királytól novii v. püspöki címet kapott.

Kielégíthetetlen kapzsisággal szedte-halmozta összes javadalmait, — de semmi nagyobb adományáról nem emlékeznek okirataink.

Többet tartózkodott Bécsben és másutt, mint Győrött, azért a káptalan ismételten megrótta, és osztalékától megfosztotta.

1680-ban házat vett Győrött 250 forintért, régebbi kőházát pedig elajándékozta 1683-ban testvéreinek, Bálintnak és Viriának. Meghalt 1684. február 29-én. Borait a káptalannak hagyta.

Javadalmaiból a káptalan is hasznot akar húzni: mikor 1684. március 3-án halálát jelentette a püspöknek, azt kérte tőle, hogy a fehérvári őrkanonokságot és tihanyi apátságot, mult zavaros időkben tanusított hűségéért és vagyoni veszteségeiért, a győri káptalan tagjainak szerezze meg a királytól. Nem történt meg.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 227. l. — 43. T. 476. sz. U. o. hit. h. lvt. XII. felv. jk. 169. l. — 2. rész, 169—70. l. — XIII. felv. jk. 87. 212—3. 425. 448—9. l. — XIV. felv. jk. 19. 128. l. — IX. T. 25445. sz. —XI. Cth. 25611. sz. — Erdélyi László: A tihanyi apátság története. I., 98. l.)

1668—90. *Csernátonyi Miklós.* Erdélyben, kálvinista szülőktől származott, de már kora gyermekségében a katolikus vallásra tért és abban nevelkedett. 1668. szeptember 1-én installálta a káptalan győri kanonokká. 1668—72-ig mesterkanonok, 1672—85-ig locsmándi, 1685—6-ig székesegyházi főesperes, 1686—90. éneklőkanonok.

Szelepchényi György fontos megbizatást adott neki 1674-ben, hogy Győr-, Veszprém-, Sopronmegye prédikátorait és iskolamestereit citálja bírói széke elé.

A nem megvetendő tehetségű férfiú élemedett korában szánalomraméltó módon tiltott viszonyba keveredett; két kanonoktársa házasságtörésen érte. Félve a nyilványos gyalázattól, önként lemondott stallumáról 1690-ben. A pannonhalmi főapáthoz folyamodott, hogy vegye be a rendbe, melynek egyik tagja térítette őt fiatal korában a kálvinista hitről a katolikus egyház fiává. Értékes bútorait, borait, gabonáját azonnal átadta a főmonostornak. A főapát nem vette fel a rendbe, hanem állandó lakásra vendégül fogadta a főmonostorba, hol 17 évet töltött el mint buzgó gyóntató és kiváló szónok. Rumer Ádám főapát 1692-ben a bélai apátsággal tüntette ki, neki adva Apparocz-várral együtt az apátság birtokait. Lendvay Placid főapát elvette tőle az apátságot. Karner Egyed főapát telki apáttá nevezte ki.

A szeszesitalok élvezése sok kellemetlenséget, gúnyolódást és üldözést okozott neki, mint maga vallja

meg. Meghalt 1706-ban, és a boldogságos Szűz kápolnájának helyén temették el Pannonhalmán.

Végrendelete élete hibájának jóvátevését szolgálta. 300 forintot hagyott a telki apátság birtokainak felkeresésére, hogy legalább utódai beköltözködhessenek az apátságba. A főmonostornak 5000 forintot hagyott, minek fejében azt kívánta, hogy a rendtagok 100 szentmisét mondjanak el érette. Ez összeg Amadé Ádámnál volt elhelyezve, és 1707-ig 7000 forintra növekedett. A Boldogasszonykápolnára 2000 forintot, oltárra 310 forintot, szentségházra 16 forintot, templomi ruhákra 760 forintot adott. Szűz Mária pannonhalmi magyar társulatának 100 forintot hagyott, hogy annak tagjai imádkozzanak lelki nyugalmáért; a német társulatnak 30 forintot hagyott. A pannonhalmi koldusokról is megemlékezett 60 forintos hagyományával. A győri karmeliták kapták kisbaráti szőllőjét 100 mise elmondása fejében; a győri ferencesek 100 forintot, a móri kapucinusok 50 forintot, a győri Magyar Ispita 50 forintot kapott. Egyéb jótéteményei is megközelítik az 1000 forintot.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 23. 386. l. — U. o. hit. h. lvt. XI. Cth. 736. sz. — A pannonhalmi főapátság tört. IV., 115. 145. 117. 346—48. 671—2. l.)

1668—1702. *Jager Márton.* Székesegyházi karkáplánból installálta a káptalan 1668. május 30-án győri kanonokká. 1668-ban mesterkanonok, de még ez évben pápai főesperes 1671-ig; 1672—84-ig rábaközi, 1684—87-ig mosoni főesperes, 1687—1702-ig olvasókanonok, 1684-ben augusztus 20-án a Szentháromságról nevezett siklósi apátságot adta neki a király *mint az egyház szolgálatában megöregedett* kanonoknak; de jóhiszeműleg is csak címét használta, mert javait 1696-ban Caprara grófnak adományozta a király.

Meghalt 1702. január 8-án, életének 80., kanonokságának 34. évében. A székesegyházi német karkáplánságban eltöltött 16 év beszámításával 50 évig szolgált buzgón a székesegyházban. Munkásságával, jámborságával, szeretetreméltó szelid modorával igazi példaképül szolgált mindenkinek. Jámbor életét jámborul fejezte be. Ily dícsérettel és elismeréssel emlékezik meg róla a káptalani számadókönyv. (Vitam sancte conclusit.)

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 21. 267. 348. l. — I. T. 1014. sz. — X. Cth. 780. sz. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apátságok története. 340. l. — Győri kápt. hit. h. lvt. XV. felv. jk. 115. l. — Héderváry-család oklvt. II., 309. l.)

1668—1713. *Matusek András*. Széchenyi György püspök hédervári plébánosból nevezte ki kanonokká; 1668. június 1-én iktatta be a káptalan stallumába és rábízta a győri plébánia vezetését is. Még a következő évben is plébánosnak ismerjük. 1668—71-ig mesterkanonok. Rövid ideig administrálta ekkor a barbacsi plébániát. 1671——83-ig pápai, 1683—84-ig székesegyházi főesperes, 1684—99-ig szentadalberti prépost, 1699—1713-ig nagyprépost, általános püspöki helynök és ügyhallgató. Sok kitüntetésben volt része, melyek részben javadalommal is jártak. Szent Lőrincről nevezett háy apát, fehérvári őrkanonok, győri és soproni oltárjavadalmas, skopiai v. püspök, 1708. tinnini felszentelt püspök. 1693-ban pécsi püspökké is kinevezte a király, de Matusek nem fogadta el a püspöki kinevezést. Ugyanis Radanay Mátyás Ignácot nevezte ki 1687-ben pécsi püspökké, de a várőrség és a kamara tisztviselői, több vádat emeltek ellene; a pápai bullát sem tudta kiváltani, azért nem foglalhatta el a püspökséget. E zavarban Matusek nem akart a pécsi püspöki székbe kerülni. Később Kollonits Lipót bibornok és Jaklin Balázs kancellár nyitrai püspök közbenjárására mégis csak Radanay Mátyás lett a tényleges püspök. Takáts Sándor is érdemetlennek tartja Radanayt, kit Bécsben le is tartóztattak és pert indítottak ellene — és 1693—96. években Matuseket, 1696—99. Dolny Istvánt tartja pécsi püspöknek. A pécsi egyházmegyei névtár sem Matuseket, sem Dolnyt nem sorolja fel a püspökök között, hanem 1687—1703-ig Radanayt mondja püspöknek.

Mint a győri Szent Ferencrendűek syndikusa 1697-ben tiltakozott az ellen, hogy a bécsi karmeliták Győrött a Bécsi-kapunál lévő Perger Simon-féle házat megvegyék és ott letelepedjenek. Avval okolta meg tiltakozását, hogy Győrött sok a protestáns, egy kolduló szerzet is alig tud megélni. Mint nagyprépost a bácsai prediálisták főispánja volt, e tisztében hatalmasan tiltakozott a protestánsoknak Bácsán való megtelepedése ellen; akik már követői voltak az új vallásnak, azokat a katolikus egyházba való visszatérésre kötelezte. 1695-ben nagy jótevője, Széchenyi György primás felett ő mondta a halotti beszédet, melynek érdekes címe a következő: Matusek András: Arbor tangens caelum: Az Az legfőbb tisztre emeltetett Méltóságos és Nagyságos Fejedelem, Széchenyi György Esztergomi Érsek, Magyar Ország Primása, Apostoli Követ, Nemes Esztergom Vármegyének örökös Fő Ispánya, Első és legfőbb Secreta-

rius, Cancellarius, Fölséges Római Császár és Magyar Ország Királyának Belső Titkos Tanácsa, Életének Fejedelmi Fája. Melynek A Magyar Országi Egyházi Fő Rendeknek közepéből az irgalmatlan halál által való szomoru kivágását a töb halotti tisztességek között magyar élő nyelvel praedikálotta Tekintetes és Nagyságos Matusek András Scopiai Püspök, Székes Fejérvári Custos, Szent Adalberti és szt. Lőrinci Praepost, Győri Kanonok, Soproni Beneficiatus, Posoni Nemes Captolon szt. Márton Püspök Templomában die 18. Martii Anno 1695. Nyomtattatott Nagy Szombatban az Akademiai Bötükkel Frey János által.

1696-ban Keresztély Ágost szász választófejedelem, győri püspök üdvözlésére írt beszédet.

1702-ben ő köszönte meg Keresztély Ágostnak február 2-án a székesegyház számára küldött színarany szentségmutatót, melyet még ma is őriz a székesegyház kincstára. Ugyancsak 1702-ben mint fehérvári őrkanonok lemondott a kisbéri és nagybéri uradalomról, melyet királyi engedély mellett a győri szemináriumnak engedett át.

Zálogos birtokot is szerzett magának: 1677-ben Pozsonymegyében Sellyén 450 forintért zálogba vette 15 évre Vitali János özvegyének, Barilovits Juditnak jobbágytelkét (Barandy Mihály-féle telek), melyet azonban 1688-ban 600 forintért eladott Vásoni Mártonnak. Ugyanekkor Győrött a Magyar Ispita szomszédságában 1400 forintért házat vett.

1712-ben tartotta meg aranymiséjét; ekkor Keresztély Ágost püspök Kontor Istvánt segédvikáriusul nevezte ki melléje. 1713-ban lemondott a nagyprépostságról, de kanonoki stallumát továbbra is megtartotta. Meghalt 1713. május 7-én.

(Károlyi Lőrinc: Speculum Ecclesiae Jaur. 107. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 21. 332—3. l. — 43. T. 472. 478. sz. — U. o. hit. h. lvt. XII. felv. jk. 2. rész. 148. l. — XIII. felv. jk. 817. l. — XIV. felv. jk. 23. 61. 263—4. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai, I., 1411. l. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 31. C. 19. F. 7. — Héderváry-család oklvt. II., 309. l. — orsz. lvtár: Elenchi Actorum Ecclesiasticorum C. csomó, 292. Fasc. Semin. Jaur. — Szabó Károly: Régi m. könyvtár I., 592. l., II., 504. l. Brüsztle: Recensio Univ. Cleri Dioec. V. Eccl. I., 434. l. — Szentkirályi: Kéziratos gyüjteménye: A pécsi papság. — Takáts Sándor: A magyar mult tarlójáról. 171—6. l.)

1672—86. *Kuzmich Péter.* Öttevényi plébánosból

nevezte ki a püspök győri kanonokká. 1672—4-ig mesterkanonok, 1674—6-ig komáromi főesperes. A nagy paphiány miatt a közeli falukba Győrből jártak ki a kanonokok vasárnapi és ünnepi istentisztelet tartására, a távolabbi nagyobb plébániában pedig állandó plébánosul is elmentek. Igy került Kuzmich Péter Kőszegre, hol 1674—75. években a plébánosi teendőket végezte; 1675—76-ig Sopronban teljesítette ugyanezt a szolgálatot. 1676—86-ig soproni főesperes.

A lelkipásztori teendőkön kívül is sokoldalú munkásságot fejtett ki: 1682-ben tiltakozott az 1681. évi soproni országgyűlés 25. és 26. t. cikkelyei ellen, melyek a protestánsoknak kedveztek. E tiltakozását Széchenyi György püspök nevében az április 6-án tartott sopronvármegyei gyűlésen mondta el. A katolikus ügynek másutt is buzgó apostola volt: a siklósi apátságot főleg a rábaközi eretnekek megtérítésével szerzett érdemeiért kapta. 1684. május 30-án Lipót király a tihanyi apátságot adta neki. Egy hónappal utóbb, mikor nem régen leégett templomát, rezidenciáját és malmát Tihanyban felépítette, neki adta a király a fehérvári Nagyboldogasszonyról nevezett prépostságot. A fehérvári prépostságba a veszprémi várban augusztus 12-én iktatták be, a tihanyi apátságba pedig egy hónappal utóbb Tihanyban.

Széchenyi György püspök Canonica Visitatio végzésével bízta meg, melyet a soproni főesperességben 1678-ban teljesített. Elnyerte még a szkardoni v. püspöki címet is. Meghalt 1686-ban.

(Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. II., 150. l. — Keresztély Ágost iratai, VIII. 121. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 215. l. — VII. Cth. 307. sz. — U. o. hit. h. lvt. 12. T., 25747. sz. — Pozsonyi kápt. m. lvt. 24. C. 17. Fasc. 9. sz. Pacher Donát: A dömölki apáts. tört. I., 65—6. l. — Payr Sándor i. m. 506. l. — Erdélyi László: A tihanyi apátság története. I., 98. l. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apátságok története. 340. lap.)

1672—1699. *liptófalvi Dvornikovich Mihály.* 1655 körül született Rohoncon, Vasmegyében, horvát nemzetiségű szülőktől. Atyja, János, a kir. kancellária pecsétőre és kir. táblai ülnök volt. Tanulmányait Nagyszombatban kezdte meg, hol 1677-ben a bölcselet borostyánosává avatták. A zágrábi káptalan segítségével a bolognai egyetemre került jogi tanulmányokra, és négy év után az egyházi és világi jogi tudományok doktorává avatták. Hazajövén a nagyszombati akadémián a jogot

tanította. 1672-ben, 17 éves korában mint nagyszombati bölcseleti tanuló győri kanonoki stallumot kapott. 1672—77-ig mesterkanonok. Már 1672-ben a Batthyány-család neki adta a kegyurasága alá tartozó felsőörsi prépostságot, melyet 1689-ig meg is tartott. 1677—84-ig komáromi főesperes. Ebben az időben ismét két javadalom birtokához jutott: Sopronban oltárjavadalmat szerzett; a Batthyány-család pedig 1679-ben neki adta a kegyurasága alá tartozó másik prépostságot, a türjeit, melyet még váci püspök korában is megtartott. A győri káptalanban is egyik méltóságot a másik után nyerte el: 1684—86-ig éneklő-, 1686—7-ig olvasókanonok, 1687—99-ig nagyprépost. Széchenyi György püspök pedig 1684-ben általános helynökévé is kinevezte. Nagypréposti stallumának megtartása mellett 1687-ben csanádi püspökké nevezte ki a király. Győrött maradt, mert egyházmegyéje török hódoltsági területen feküdt. 1689-ben a váci püspökségre nevezte ki a király; de még ezután is megtartotta nagypréposti stallumát, nem ment Vácra; püspöki javainak gondnokául Bendő István váci helynökét vallotta fel a győri káptalan előtt. 1699. július 4-én mondott le stallumáról, és költözködött át Vácra. A Rákóczy-féle kurucháború idején káptalana Rákóczyhoz csatlakozott, ő pedig Győrré költözött vissza. Meghalt 1705. augusztus 31-én. Győrből való eltávozásakor, 1699-ben ezer aranyról végrendelkezett: a bolognai egyetemnek, hol négy évig tanult, 100 aranyat, a zágrábi káptalannak, mivel Bolognában taníttatta, 100 aranyat, rohonci rokonainak 100 aranyat hagyott.

(A váci egyházm. tört. névtára 1917-re. II., 601—6. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 61. 621. l. — VII. Cth. 456. sz. U. o. hit. h. lvt. XIV. felv. jk. 310. l. — 303. Fasc. 29091. sz. Bedy Vince dr.: A felsőőrsi prépostság története.)

1673—1699. *Telekessy István.* Vasmegyében, Csömöte községben született 1633. augusztus 20-án. A humaniorákat Sopronban, a bölcseletet Nagyszombatban a Collegium Rubrorum-ban tanulta; a teológiai tudományok elsajátítására a bécsi Pazmaneumba, majd Lippay György primás akaratából Rómába ment a Germanikum kollégiumba. 1660-ban Rómában vette fel a papi rendet, első szentmiséjét május 6-án a Szent Apollinaris templomban mondta. 1661-ben hazajött, Rozsnyóra ment, hol a jezsuitákkal együtt mint misszionárus működött. Majd Tornamegyében a hárskuti plébániát kapta meg. Nádasdy Ferenc 1667-ben a kiváló sárvári plébániát adta

neki, mellyel az ő beleegyezésével egyesítette a pápóci perjelséget, mihez Széchenyi György püspök is hozzájárult. Élettörténetének írói nem ismerik a pápóci prépostság és perjelség között levő különbséget, azért őt tévesen pápóci prépostnak nevezik. 1773-ban Széchenyi György püspök győri kanonokká és soproni főesperessé nevezte ki. 1773—76. években maradt e stallumban. 1676—81-ig székesegyházi főesperes, 1681—2. szentadalberti prépost, 1682—99. őrkanonok.

Igen sok érdemet szerzett a székesegyház külső és belső restaurálása körül, amit az ő gondos felügyelete alatt Széchenyi György áldozatkészsége hozott létre. Gyakran járt Bécsben a szükséges egyházi ruhák, szerelvények, szobrok kiválasztásáért és megvételéért. Az őrkanonok házát a máig is meglevő Mária szoborral ékesítette.

Széchenyi György 1684-ben általános helynökévé nevezte ki. A király 1686-ban december 16-án a tihanyi apátságot adta neki, melyet még egri püspök korában is bírt. Ekkor az osztrák altenburgi kolostor váltotta magához ez apátságot: 10.000 forintot fizetett érette az aradi vár erősítésére, Telekessynek pedig 6000 forintot az egri szeminárium felállítására. 1689-ben csanádi püspökké nevezte ki a király; püspökségét a török hódoltság miatt nem foglalhatta el, azért Győrött maradt, 1699-ben egri püspökké lett, mikor is győri stallumáról lemondott.

Mint győri kanonok ő építette az abdai Szent József-kápolnát körülbelül 3000 forint költséggel. Egerben nagy alkotások őrzik emlékét: megvetette a szeminárium alapját, melynek fenntartására megnyerte a királytól a három forrásról nevezett béli vagy apátfalvi javadalmas apátságot. Megkezdte a Szent Mihály-templom építését.

A kurucháború idejében Rákóczy Ferenc híve volt. Rákóczy azt írta felőle: *úgy tekintem őt mint atyámat, és ő engem mint fiát.* Résztvett a szécsényi gyűlésen, mely Rákóczyt a szövetség vezérévé választotta; Rákóczy, az ő kezébe tette le az esküt. Résztvett 1707-ben az ónodi országgyűlésen, mely az osztrák uralkodóházat trónfosztottnak nyilvánította; öreg korára és méltóságára való tekintetből neki kellett először leadnia szavazatát. A kuruc hadak leveretése után ő is szomorú napokat látott. Keresztély Ágost primás 1709-ben Brevét eszközölt ki XI. Kelemen pápától, melynek erejével a királyhoz hűtlenekké vált egyháziakat méltóságuktól és javadalmuktól megfosztotta, ha megszabott idő alatt nem

igazolták magukat. Telekessy későn vette kezéhez a primás felhívását, a közlekedésnek is annyi akadálya volt, hogy kellő időben nem igazolhatta magát. A primás tehát őt is megfosztotta püspökségétől. gróf Csáky Imre kalocsai érseket bízta meg az adminisztrátorsággal. Telekessy visszavonult szarvaskői várába, ott mutatta be az Úrnak 1710. május 6-án aranymiséjét. A primási ítélet ellen a római Szentszékhez fellebbezett, mely méltóságát és püspökségét is visszaadta. Meghalt 1715. március 3-án és az általa épített Szent Mihály-templomban temették el.

(Magyar Sion II., 1864. évf. 321. 401. stb. ll. — Veress E. i. m. 56. l. — Némethy L. i. m. 354. 982. l. — Payr S. i. m. 506. l. — Győri kápt. m. lvt. VII. Cth. 459. sz. — U. o. Pápóci prépostság oklevelei: III. Cth. 105. sz. 2. T. 256. sz. — 8. T. 763—4. sz. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. III., 3. l. Keresztély Ágost iratai I., 29. 493. l. — III., 105—8. l. — Erdélyi László: A tihanyi apátság története. I., 98. l.)

1674—84. *Iomnicai Kissevich-Horváth János Ferenc.* Atyja Kristóf, anyja Katalin protestánsok voltak, de ő már 7 éves korában a katolikus vallásra tért át. A humaniórákat Kassán, Szepesen és Pozsonyban tanulta, a bölcseletet pedig Bécsben. Az esztergomi érsek ajánlására Rómába került a Germanikumba 1660-ban, húszéves korában, de már a következő évben eltávozott onnét, és tanulmányait a nagyszombati főiskolában folytatta, ahol 1661-ben a hittudományok borosztyánosává, 1662-ben a bölcselet mesterévé avatták. 1664—73-ig a pozsonyi főesperességhez tartozó egyházgellyei plébánián, 1673—4-ig a csepregi plébánián működött a lelkipásztorkodás terén. 1674-ben győri kanonokká lett, de plébániáját 1678-ig megtartotta; ez év július 30-án iktatta be a káptalan stallumába. 1674—81-ig mesterkanok, és Szent Erzsébetről nevezett soproni oltárjavadalom birtokosa; 1681—82-ig székesegyházi főesperes. 1681-ben a Szentlélekről nevezett monostori apátsággal tüntette ki a király. 1682—84-ig szentadalberti prépost. Meghalt 1684-ben.

(Veress E. i. m. 58. l. — Farkas S.: Csepreg mezőváros története. 454. l. — Némethy L. i. m. 80. 631. l. — Pacher Donát: A dömölki apátság története. 63. l. — Győri kápt. m. lvt. VI. Szám. k. 95. l. — U. o. hit. h. lvt. XIV. felv. jk. 64. l.)

1676—84. *Ray Imre* mesterkanonok. Előbb 1667-től bői, majd öttevényi plébános, innét került Győrré kanonoknak; 1676. május 30-án iktatta be a káptalan

stallumába. 1676—78. években a karkápláni teendőket végezte és a győri plébániát vezette. Meghalt 1684. november 29-én.

(Farkas Sándor i. m. 452. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 215. 220. 227. l. — U .o. hit. h. lvt. 31. T. 27635 sz.)

1677—87. *Széchenyi Pál* nagyprépost, v. pécsi püspök, szentgotthárdi apát, királyi tanácsos. Április 17-én iktatta be a káptalan nagypréposti stallumába. Mint remete Szent Pál rendjének növendéke Sopronbánfalván (Vondorf) a kolostorban kezdte meg tanulmányait; a bölcseletet Bécsben tanulta, teológiára, nagybátyja Széchenyi György ajánlására Rómába ment a Germanikum kollégiumba 1655-ben, 20 éves korában. Hazajövén Máriavölgyön noviciusmester, 1673-ban Nagyszombatban teológiai tanár, 1674-ben a vondorfi (Sopronbánfalva) kolostorban tanított. 1676-ban püspökké nevezte ki a király; 1674-ben a győri nagypréposti stallumot nyerte el, 1687-ben veszprémi püspökké lett. Ekkor győri stallumáról lemondott.

1696-ban kalocsai érsekké nevezte ki a király. 1697-ben grófi címet és rangot nyert. Meghalt 1710. május 22-én Sopronban; a vondorfi kolostor kriptájában temették el, honnét később nagy ünnepélyességgel átszállították a Széchenyi-család nagycenki sírboltjába. Győri nagyprépost korában, 1697-ben Canonica Visitatiót tartott a püspök megbízásából.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 134. 136. l. — VII. Cth. 307. sz. — Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. III. 339. l. — Veress E. i. m. 62—3. l.)

1681—96. *Kecskeméty Mihály*. Pettes György és Deák Anna nemes szülők fia. A humaniórákat Gyöngyösön, a bölcseletet Kassán tanulta, hol mesteri rangfokot is nyert. A teológia tanulását Bécsben kezdte meg; hol 1668-ban mint a kalocsai érsek növendéke a Szent István-templomban nyilvánosan vitatkozott. Vitatkozásának tárgya és címe: Felix orbis incendium, sive Spiritus Sanctus in Linguis igneis Orbi illapsus. — Rómában folytatta tanulmányait, hova 1668-ban ment 23 éves korában. 1671-ben távozott a kollégiumból mint felszentelt pap. Ikervári, majd 1673-ban sárvári plébános lett. E plébániát Telekessy István ajánlatára a győri püspök adta neki a pápóci perjelséggel együtt, és a pozsonyi királyi kamara erősítette meg. 1681-ben lett győri kanonokká, de plébániáját 1684-ig megtartotta.

1681—86-ig mesterkanonok, 1683-ban június 28-án

a káptalan katonáival táborba szállt. A káptalan ekkor 6 forintért sátort vett számára, és költségeire 50 forintot adott neki. A katonák részére külön, több részletben 62 forintot vett át a számadóktól, puskaporra pedig 60 dénárt. A katonák havi zsoldja 20 forintot tett ki. 1687-ben 50 forintot adott neki a káptalan azért, mivel a táborban sajátjából sokat költött, és a saját lován szolgált. 1686—70-ig székesegyházi főesperes, 1689-ben szemináriumi prefektus is volt. 1690—96-ig éneklőkanonok lett Kollonits Lipót püspök akaratából. 1696-ban veszprémi nagyprépost, mikor győri stallumától megvált. 1701-ben Heister Sigbert katonáitól sok méltatlanságot, bántalmazást szenvedett. Maga Heister is durván bánt vele. Meghalt 1710-ben.

(Veress E. i. m. 66. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 206. 215. 256. 386. 541—6. l. — III. Cth. 116. sz. — 10. T. 1998. sz. — 41. T. 5186. sz. — 43. T. 486. sz. — U. o. Pápóci préposts. okl. 2. T. 256. sz. — 8. T. 763—4. sz. — U. o. hit. h. lvt. XIII. Cth. 497. sz. — Győri püsp. lvt. B. Capsa, 3. Fasc. 10. sz. — Szabó Károly: Régi m. könyvtár $III/_1$ 756. lap. — Strausz Antal: Veszprémi nagyprépostok, 15—6. l.)

1686—1713. *Nagy Mihály.* Kollonits Lipót vasvári kanonokká akarta tenni, de mégis győri stallumot adott neki. 1686—88-ig locsmándi, 1688—91-ig soproni, 1691—96-ig székesegyházi főesperes, 1696—99-ig éneklőkanonok, 1697-ben egyuttal szemináriumi prefektus, 1699—1713-ig szentadalberti prépost. Már kanonoksága első évében Győrött a Duna-kapu táján házat szerzett magának. Néhányszor hiteleshelyi kiküldetésben találkozunk vele. A győri kálvária építésére ő engedte át a prépostság régi helyét, és a költségekhez 256 forinttal járult hozzá, az alapítónevet tartván fenn magának. Meghalt 1713. augusztus 29-én.

A pannonhalmi Boldogasszony-kápolna építésére 3000 forintot hagyott; jelentékeny összeggel járult hozzá a győrszigeti templom építéséhez is.

(Győri kápt. m. lvt. Nem protokollált iratok. Fasc. Fontosabb iratok. Can. Visitatiok. — Telekessy István 1685. évi kézirata: Ordo seu series ad Capitulum. — IX. Cth. 697. sz. — 10. T. 1998. sz. — 22. T. 3280. sz. — V. Szám. k. 332—3. l. — U. o. hit. h. lvt. XII. T. 25800. sz. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 30. l.; II., 663. l.; III., 55. l. — D. Capsa. 8. Fasc. 4. sz. — Székesegyházi plébánia 1690—1701. anyakönyvei. A pannonhalmi főapátság története. IV., 670. l.)

1687—92. *Kaleschak (Kaleschiák) Péter.* Előbb 4

évig császárfalui, majd 6 évig fülesi, majd kövesdi plébános volt; de betegsége miatt lemondott plébániájáról és Sopronba ment Vitnyédy Ferenc városi plébános mellé káplánnak. 1657-ben elnyerte a legszentebb Megváltóról nevezett soproni oltárjavadalmat; 1667—87-ig győri székesegyházi magyar káplán. 1687—92-ig győri kanonok, június végén iktatta be a káptalan stallumába; egyuttal mosoni főesperes is. 1692—96-ig soproni főesperes. Meghalt 1696. március elején; e hó 18-án és 27-én vették fel hagyatékából örökrészüket testvére, Mihály és a győri magyar kongregáció. 1696. február 1-én még élt, mert a szentmártoni kolostornak ekkor rendelt vagyonából 10 forintot.

(Póda E. i. m. 46. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 16. 88. 270. l. — 43. T. 488. sz. — U. o. hit. h. lvt. 302. Fasc. 29088. sz. — 14. T. 25928. 25946. sz. — Mohl Adolf: Lövő története. 119. lap.)

1688—99. *Dusich Mátyás.* Előbb a kalocsai—bácsi egyházmegyében volt javadalma: 1682-ben a Szent Pálról nevezett báchi prépostságot adta neki a király; és Széchenyi György mint infulatus prépostot installálta 1688-ban nyert győri kanonokságot, melynek javadalmába szeptember 25-én iktatta be a káptalan. 1688—89-ig mesterkanonok, 1689—91-ig pápai, 1691—92-ig locsmándi, 1692—96-ig mosoni, 1696—99-ig soproni főesperes. Buzgóságát jellemzi, hogy 1694-ben 1000 forintot adott a Szent Ágoston rendjén levő lékai kolostornak, hogy heteként 4 szentmisét mondjanak szándékára. Meghalt 1699. július 16-án.

(Győri kápt. hit. h. lvt. XV. felv. jk. 135. l. — U. o. m. lvt. 43. T. 490. sz. — Győri püspl. lvt. D. Capsa 8. Fasc. 4. sz. — Keresztély Ágost iratai. I., 29. 436.)

1688—1721. *Bubnich Mátyás.* 1684—88-ig győri székesegyházi német káplán; 1688—92-ig kanonok és rábaközi főesperes, mely stallumába szeptember 25-én iktatta be a káptalan .1692—96-ig locsmándi, 1696—99-ig mosoni főesperes, 1699—1721-ig éneklőkanonok, később a Szent Lászlóról nevezett zemlini prépost is. Meghalt 1721 április 2-án.

Végrendeletében 4 táblából álló nyuli szőllőjét, présházát, győri két házát két kanonok társának hagyta úgy, hogy halálakor 10—10 és havonkint 1—1 szentmisét mondjanak érette; a háza falán levő Mária-kép előtt szombaton lámpát gyujtsanak; a nyuli hegyben álló Mária-szobrot jó karban tartsák.

A szőllő a káptalan tulajdonába ment át, ő teljesíti a hozzáfűzött kötelezettséget is. A háza falába illesztett Mária-kép ma is megvan épségben.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 239. 279. 332—3. l. — 1. T. 1016. sz. — 43. T. 491. sz. — U. o. hit. h. lvt. VIII. Cth. 558. sz. — 303. Fasc. 29097—8. sz. — Győri püsp. lvt. A mosoni főesperesség 1696. évi Can. Visitatiója, melyet Bubnich végzett. — Keresztély Ágost iratai: I., 30. l.; III., 532. l.)

1688—91. *Zombori Lippay Miklós Antal gróf* almádi apát, locsmándi főesperes. Teológiai tanulmányait a római Germanikum kollégiumban végezte 1684—6-ig. Mint felszentelt pap távozott onnét. Hamarosan elnyerte az almádi apátságot. 1688—91-ig győri kanonok és locsmándi főesperes. 1691-ben Nagyboldogasszony ünnepe előtt lemondott stallumáról. Eltávozásakor a káptalan bizonyítványt állított ki arról, hogy példásan viselte magát, stallumáról önként mondott le. Pozsonyi kanonok és vágújhelyi prépost lett. Itt rovására írták fel, hogy a prépostság andódi birtokát eladta Kaunitz grófnak. — Meghalt 1718 vagy 1719-ben.

(Veress E. i. m. 84. l. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 396. l. — U. o. hit. h. lvt. XIV. felv. jk. 374. l. — Némethy Lajos i. m. 745. l.)

1692—5. *Skadváry Lőrinc* komáromi főesperes. Kapuvári plébánosból április 11-én installálta a káptalan kanonokká és komáromi főesperessé. Meghalt 1695 január havában.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 396. 309. l. — 10. Tárca, 1998. szám.)

1692—1713. *Gurahy Mátyás*. 1687—92-ig győri székesegyházi magyar káplán. 1692 április 11-én installálta a káptalan kanonokká és rábaközi főesperessé. 1692—96-ig rábaközi, 1696—7-ig pápai, 1697—99-ig locsmándi, 1699—1713-ig soproni főesperes. 1697-ben mint locsmándi főesperes Can. Visitatiót tartott főesperessége plébániáin. Elnyerte kitüntetésül a zebegényi apátságot. Meghalt 1713. március 20-án. A győri székesegyházban jeles kidolgozású vörös ornátus, és remekművű kovácsolt ezüst nagy tálca és kanna őrzi emlékét és egyházias szellemű jótékonyságát.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 283. 396. l. — Győri püsp. lvtár. Keresztély Agost iratai: I., 29—30. l.)

1692—1718. *Lacza János*. Szili plébánosból installálta a káptalan április 11-én kanonokká és pápai fő-

esperessé. 1692—6-ig pápai, 1696—99-ig székesegyházi főesperes, 1699—1718-ig őrkanonok. Ez utóbbi s allumába augusztus 12-én iktatta be a káptalan; 1698-ban a székesegyházi főesperesség plébániáin Can. Visitatiot végzett, mely még ma is legértékesebb okmányunk ez időbeli egyházi állapotokról. Őrkanonoksága idején került a székesegyház tornyába óra. Elnyerte a Szűz Máriáról nevezett zebegényi apátságot. Meghalt 1718 július 3-án.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 333. l. — 10. T. 1998. sz. VII. Cth. 485.s z. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: III., 339. lap.)

1695—1716. *Mikos Ferenc.* Előbb bői, majd a Rábán túl levő Szent Miklós (Mosonszentmiklós) városi plébános. 1695 január 28-án installálta a káptalan kanonokká. 1695—6-ig mesterkanonok, 1696—98-ig rábaközi, 1698—99-ig pápai, 1699—1702-ig székesegyházi főesperes. 1702-ben mint jeles szónokot ajánlotta Matusek András püspöki helynök Mikost, siklósi apátot az olvasókanonoki stallumra. A püspök ki is nevezte. 1702—16-ig olvasókanonok. Meghalt 1716 március 5-én.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 309. l. — 21. T. 3181. sz. Budapesti egyetemi könyvtár: Hevenessy-féle gyüjtemény. — Győri püsp. lvt. Keresztély Á. iratai: I., 1420. l.; III. 179. l.)

1696—1711. *Liptay Ferenc.* Pálii plébánosból április 12-én installálta a káptalan kanonokká és komáromi főesperessé. 1696—98-ig komáromi, 1698—99-ig rábaközi, 1699—1711-ig mosoni főesperes. Kanonok korában is jó ideig megtartotta pálii plébániáját. Meghalt 1711 január 21-én.

(Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 314. l. — 27. T. 3776. sz. Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 30. l.)

1697—1709. *Zichy Pál gróf.* Győrött született; atyja Zichy Pál gróf, anyja Károlyi Katalin volt. A humaniórákat Pozsonyban, a bölcseletet Bécsben, a teológiát Rómában tanulta, ahová 21 éves korában, 1691-ben ment. A négy kisebb rendet már ekkor felvette, és elnyerte a budai prépostságot. 1695-ben távozott az intézetből mint felszentelt pap és a teológiai tudományok doktora. 1697-ben lett győri kanonokká; ekkor adta el apai győri házának őt illető részét 2000 forintért testvérének, Imrének. — 1697—1702-ig komáromi, 1702—9-ig locsmándi főesperes és bácsi prépost. Alig nevezte ki Keresztély Ágost locsmándi főesperessé, már a beteg Nagy Mihály halála esetére a szentadalberti prépostságot kérte;

arra is kérte a püspököt, hogy tekintélyével szerezze vissza neki a bácsi prépostságot, melyet a kalocsai érsek foglalt el. Erős kuruc érzelmű magyar ember volt, és Rákóczihoz csatlakozott. Családi és kanonoki jövödelmét is a kurucokra költötte el. Győrt elhagyta, a kurucokkal járta az országot. A káptalan is panaszkodott, hogy kanonoki kötelességével nem törődik. A fejedelmi udvarban Rákóczi főpapként alkalmazta. Az utolsó erdélyi fejedelmi beiktatáson ő helyettesítette az erdélyi püspököt. A fejedelmi ünnepélyes eskütétel alkalmával Zichy nyujtotta át az evangéliumos könyvet, ő végezte az ünnepélyes hálaadó istentiszteletet. A Keresztély Ágost által kihirdetett pápai breve (XI. Kelemen 1709 augusztus 14.) után sem tért vissza I. Lipót hódolatára, azért 1709 október 16-án mint felségsértőt megfosztotta őt kanonoki javadalmától. A szatmári béke neki is kegyelmet hozott, 1711-ben Keresztély Ágost prímás esztergomi kanonokká nevezte ki; majd sasvári főesperes, később őrkanonok és skutarii v. püspök lett. — Meghalt 1737-ben Nagyszombatban.

(Veress E. i. m. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 1483. l.; II., 262. 413. l. — Győri kápt. hitt. h. lvt. XV. felv. jk. 325. l. — Márki S.: II. Rákóczi Ferenc. I. 604—6. l. — Magyar Sion 1864. évf. 407. l. — Kollányi F. i. m. 331. l.)

1699—1729. *Pechman Herman Antal báró.* Keresztély Ágost püspök 1699 augusztus 1-én tudatta káptalanával, hogy Pechman Herman Antal báró klerikusnak, akinek 1697 március 2-án saját házi kápolnájában már feladta a tonzurát és kisebb rendeket, kanonoki stallumot ád. A káptalan kifogást emelt a 14 éves gyermek beiktatása ellen, aki még a humaniórákat sem végezte el. A püspök követelte az installációt atyjának érdemeiért, aki Budavár visszavételénél kitüntette magát. A beiktatás meg is történt. 1699—1712-ig mesterkanonok. Tanulmányait 1712-ben végezte be, doktori rangfokot is nyert, és felvette a papi rendet. Csak ekkor engedte be tényleges javadalmának használatába a káptalan a püspök rendeletére. 1712—13-ig rábaközi főesperessé lépett elő. A rövid életű győri vári plébánia (1710—12) fennállása idejében elvette Keresztély Ágost püspök Pechman kanonoki jövödelmét, és a vári plébánosoknak adta, ami ellen a káptalan ismét óvást emelt, de a püspök kánoni és világi megtorlással fenyegette az ellenszegülő káptalant. 1713—29-ig szentadalberti prépost és de Valle honesta nevezett apát, biduani v. püspök volt Pechman.

Meghalt 1729-ben. Bécsben temették el végrendelete szerint a Szent Ferenc-rend templomában, kiknek szentmisékre 500 forintot, a karmelitáknak pedig 100 forintot hagyott. Örököseiül két testvérét jelölte meg.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1696. sz. — VII. Cth. 403. sz. — Piláti kanonok jegyzetei. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 40—41.; II., 39. 433. 439. 441'. a29. nn5. 517. 663. 429. 445. 517. 663. 763. III.)

1699—1713. *Pagelly György János.* Magyaróvári plébánosból nevezte ki a püspök június 27-én kanonokká és rábaközi főesperessé, mely stallumába augusztus 5-én iktatta be a káptalan. — 1699—1711-ig rábaközi, 1711—13-ig mosoni főesperes és Szent Lőrincről nevezett háy apát. Rábaközi főesperes korában szomorú képet rajzol a főesperesi kerületében levő templomokról, melyeknek javítására a püspök sürgős segítségét kéri. Mosoni főesperességében Can. Visitatiot tartott. Itt az a meglepetés érte, hogy a ciszterci plébánosok nem engedték be templomukba, mert apátjuktól nem kaptak erre utasítást. — Meghalt 1713-ban 54 éves korában.

1699—1725. *Tarródy János.* Tarródy István és Bornemissza Anna fia; atyja katolikus, anyja kálvinista volt. Szombathelyen született; a humaniórákat Győrött, a bölcseletet Bécsben tanulta. 1689-ben 22 éves korában Rómába került a Szent Apollinaris-kollégiumba a teológiai tanulmányok elvégzésére. 1693-ban távozott az intézetből mint felszentelt pap. Kőszegen nyert plébániát, onnan került Győrré kanonoki stallumba. Kőszegről panaszolja 1699-ben a püspöknek, hogy a protestáns prédikátor beszédeire a katonák dobbal hívják össze a híveket. Az ő katolikus hívei is oda sereglenek. A vicecollonellus királyi engedélyre hivatkozik. Kéri a püspököt, hogy katolikus híveit tiltsa el a prédikátor hallgatásától.

1699—1702-ig locsmándi, 1702—16-ig székesegyházi főesperes, és Szent Péterről és Pálról nevezett tatai apát; 1716—25-ig olvasókanonok. — Családi viszonyait is felemlítette: nemes családból származott; távolabbi ágon grófi és bárói rokonai vannak; ezek között van a zágrábi püspök is: Eszterházy Imre gróf. A híres, régi Rumy-családdal is rokon; sógorságban van Meszlényi János győri alispánnal. — 1702—12-ig szemináriumban szolgált, mint prefektus (igazgató). Meghalt 1725 július 9-én.

(Veress E. i. m. 87. l. — Győri kápt. m. lvt. 21. T. 3184.

sz. — 29. T. 3991—2. sz. — V. Szám. k. 332—3. 526. l. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 30. 393. 505.; III., 215. — Tarródy eredeti levele. — Pápóci prépostság irattára 8. Tárca, 764. szám.)

A 18. század kanonokjai.

A rendiség jellege még mindig erősen meglátszik a káptalan tagjainak összetételén: jobbágyi sorból kikerülő papok alig fele részben jutnak stallumhoz; a 77 kanonok között 14 mágnást, grófot és bárót, és 20 jobb nemesi családból származót találunk. A mágnások között 7 német van, kiket a szintén német származású Keresztély Ágost herceg, püspök erőszakolt be a kanonoki stallumba. Nádasdy László gróf nagyprépost ki is fakadt a püspök ellen, hogy egymásután németajkú, gyermekifjakat nevezett ki kanonokoknak. A káptalan tagjainak kiválóságát jellemzi az a körülmény, hogy 7 megyés és 9 felszentelt püspök került ki közülük. A káptalan tagjainak összetételét talán abból is magyarázhatjuk, hogy a kuruc világban szívesen látták a püspökök a császárhű mágnásokat és nemeseket; vagy a barok világában feléledt erősebb vallásos érzés is vitte az előkelő családok tagjait az egyház szolgálatába. Meg kell állapítanunk, hogy kiváló munkássággal, a székesegyházzal szemben nagy teljesítményekkel, a tudományos élet terén elismert működéssel örökitették meg nevüket többen e század kanonokjai közül. Mint püspöki és káptalani helynökök is jelentékeny részt vettek az egyházmegye kormányzásában; ami különösen a század első felében, a távollakó püspökök idejében rótt rájuk nagyobb feladatot.

1700—1709. *Haidfeld Bernát* pápai főesperes. Keresztély Ágost püspök udvari káplánja, tanácsosa, gyóntatója. 1700-ban oldalkanonokjává és pápai főesperessé nevezte ki. 1709-ben a pozsonyi káptalanban adott neki stallumot.

(Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: II., 109. 307. l.)

1700—1701. *Kollonits Zsigmond gr. pápóci prépost.*[1])

1701—1736. *monyorókeréki Erdődy Ádám László gróf* pápóci prépost. Kollonits Zsigmond lemondása után 1701-ben Erdődy Ádám gróf királyi tanácsos, rákonyi apátot nevezte ki Keresztély Ágost pápóci prépostá. Erdődy Kristóf gróf megköszönve fia kinevezését, a

[1]) L. a pápóci prépostság történetében. (Bedy Vince dr. kézirata.)

püspöki palotában kért fia számára megfelelő lakást. Ugyanezt kérte maga Erdődy Ádám is olasznyelvű levelében, — de nem kapta meg. Javadalmával nem volt megelégedve, 1702-ben a Jager Márton halálával megüresedett lektori javadalmat kérte prépostsága mellé. Ezt sem kapta meg. 1708-ban nyitrai megyéspüspökké nevezte ki a király, de győri javadalmát továbbra is megtartotta. A káptalan statutumaira való hivatkozással megtagadta jövödelmeinek kiadását. Keresztély Ágost kötelezte a káptalant a kanonokság és pápóci prépostság jövödelmének kiadására, mert a pápai dekretum meghagyta Erdődyt e jövedelmeinek élvezetében. (... quos grossiores et corporales vocant, utpote frumenti et vini tam allodialis quam decimalis, ac censuum a subditis annuatim provenire solitorum, reliquarumque arendarum). Mégis kötelezte Erdődyt, hogy a stallumhoz és prépostsághoz kötött kötelességeket más által végeztesse el. Várkonyi Amade Ignác báró 22 éves alszerpapot akarta Keresztély Ágost kanonokká és Erdődy helyetteséül kinevezni úgy, hogy jövödelmeinek egyik részét tartozik Erdődynek kiadni, mindaddig, míg nyitrai püspökségének teljes birtokába jut. A káptalan óvást emelt e kinevezés ellen, mert. 1) ez simonia-ízű; 2) mert a kanonoki kórusi kötelezettségeknek nem áldozópap nem felelhet meg; 3) mert a prépostság érdekeit ily gyermek-ifjú nem tudja megvédeni; 4) mert ellenkezik Keresztély Ágost 1700 július 12-én irásban adott amaz igéretével, hogy többé fel nem szentelt ifjaknak nem ád kanonoki stallumot; 5) mert elég botrány a káptalanban Zichy Pál gróf kanonok élete ki a kurucokkal járja az országot, stallumának kötelességeit egyáltalán nem teljesíti —, újabb botrányra nincs szükség. Keresztély Ágost tervét elejtette —, Amade Ignác bárót később nevezte ki kanonokká. Erdődy Ádám 1786 május 12-én bekövetkező haláláig megtartotta győri stallumát és a pápóci prépostságot.

(Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 1371. 1373. 1387.; II., 259. 261. 255. 645. — Győri kápt. m. lvt. 7. Tárca, 1696. sz. — V. Szám. k. 346. 355. 373. l. — U. o. Báró Pilati Lipót jegyzőkönyve.)

1702—1718. *Ribics József Márton.* Nezsideri plébánosból nevezte ki Keresztély Ágost győri kanonokká. Magyarul nem tudott; a kurucoknak nem jó barátja: 1705-ben áprilisban értesítette Keresztély Ágostot Károlyi dunántúli betöréséről, és a Heister generáalistól szenvedett vereségéről.

1706-ban komáromi, 1710-ben locsmándi, 1713-ban soproni főesperes. A székesegyházi főesperességre nem léphetett elő, mert magyarul nem tudott, így nem is prédikálhatott. Ercsii c. apát. — Meghalt 1718 június 8-án.

(Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: I., 1577.; II., 418. 645. 717. 719.; III., 57. 323. ll. — Győri kápt. m. lvt. V. Szám. k. 373. l.)

1710—1718. *Várkonyi Amade Ignác báró.* A stallumától megfosztott Zichy Pál gróf helyére nevezte ki kanonokká Keresztély Ágost 1710 március 11-én; még ez év június 19-én a komáromi főesperességet is neki adta. 1713 április 13-án locsmándi, ez év december 13-án mosoni főesperessé lépett elő. Székesegyházi főesperes nem lehetett, mert beteges volt, szónokolni nem tudott, de nem is volt rá tehetsége — így jelentette a püspöki helynök. Meghalt 1718-ban.

(Keresztély Ágost iratai: II., 303. 413. 513. 515. 657. 717. 645.; III., 319. 175. ll.)

1709—1711. *Zádory Mihály.* Előkelő, felsővidéki nemesi családból származott; ősei nyitrai és komárommegyei birtokosok voltak. 1709 december 8-án szentmiklósi plébánosból nevezte ki a püspök győri kanonokká és pápai főesperessé. Téves értesülés alapján a helyi viszonyokat nem ismerő Keresztély Ágost vári plébánossá nevezte ki, hogy a vár lakossága lelki gondozás nélkül ne maradjon. A káptalan óvást emelt a plébánia felállítása ellen, mert ilyen sohasem volt Győrött, nincs szükség rá, mert a székesegyházi plébánia gondozza a várban lakó híveket; javadalma sincs; újabb megterhelés ellen a város is tiltakozik. A püspök cenzurával fenyegeti a káptalant, ha rendelkezéseinek ellentáll; a plébánia javadalmául átadja a távollevő Pechman báró kanonok stallumának jövödelmét; a káptalant pedig kötelezi, hogy a két káplánt a várplébános rendelkezésére adja. — Zádory nem tudott plébániai működést kifejteni, sem temploma, sem kántora nem volt. 1710 augusztus 24-én jelentette Keresztély Ágostnak, hogy katonát akart zenészek közreműködésével eltemetni, de Bubnich kántorkanonok a székesegyházi zenészeket letiltotta a temetésen való működésről, — így ő megszégyenült. 1711-ben a veszprémi nagyprépositi stallumba segítette be Keresztély Ágost, hol a zebegényi apáti címet és a prisztinai v. püspöki méltóságot nyerte el. Meghalt 1741-ben Veszprémben.

(Strausz Antal: A veszprémi nagyprépostok 1630—1930. — Keresztély Ágost iratai: II., 357. 433. 409. 441. 445. 447. 461. ll.)

1709—1712. *Matalics Gergely.* Pápai plébánosból nevezte ki Keresztély Ágost kanonokká és vári plébánossá. 1711-ben a komáromi főesperességet kérte ob decorem stalli et integrae epomidis canonicalis, meg is kapta. A vári plébánia dolgában ő is a káptalan ellenállására talált. A püspök nem sürgette többé, átvitte az esztergomi káptalanba, ott a szentgyörgyi apát és a vegliai felszentelt püspök méltóságát nyerte el. — Meghalt 1723-ban.

(Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai: II., 513. 515. l ; IV. 225. l. — Győri káptalani Liber Cantoralis.)

1711—1729. *Nádasdy László gróf* csanádi püspök. Mint kinevezett csanádi püspöknek adta Keresztély Ágost a győri kanonoki stallumot és pápai főesperességet. 1712-ben a püspöki helynöki méltóságot kérte, melyről az idős Matusek le akar mondani. A püspök azonban tagadó választ adott neki: nem bízhatja rá e hivatalt, mert pápai engedély alapján csak öt évre kapta a kanonoki stallumot, a helynöknek pedig állandóan győri kanonoknak kell lennie.

1713-ban Matusek lemondása után nagyprépositá és a lelkiekben segédpüspökévé nevezte ki Keresztély Ágost, és évi 300 forint tiszteletdíjat állapított meg részére. Ugyancsak Matusek lemondása után megszerezte a gazdag fehérvári őrkanonokságot, és egy soproni oltárjavadalmat is. Mivel a kanonokházak nem nyujtottak számára kényelmes lakást, a pápai pálosok megszállóházát kapta meg élete végéig lakásul. Ennek magyarázata lehet az, hogy Nádasdy a pálosok rendjéből került püspöki székbe. A nemzeti ügyért vértanuságot szenvedett Nádasdy Ferenc grófnak, a győregyházmegyei katolicizmus egyik leghatalmasabb támogatójának, a magyar Krőzusnak fia volt.

A káptalan és az egyes kanonokok sorozatos feljelentést tettek ellene durva, kíméletlen, civakodó magaviselete miatt. Holdkórosnak mondták, mert különösen holdtölte és fogyatkozása alkalmával jelentkezett nála e tűrhetetlen magaviselet. A legkíméletlenebb sértő és gyalázó szavakkal illette társait; püspöktársát, Acsádyt sem kímélte. 1721-ben Keresztély Ágost ellen is kifakadt, hogy németeket és fiatal ifjakat nevez ki kanonokká, mint Pechmannt, Malzant, Gaunt. Keresztély Ágost pedig azzal fenyegette meg, hogy öt éve lejárván, stallumáról való lemondását követeli.

Az 1718. évi egyházlátogatás alkalmával sok pontban

sorolta el a káptalan panaszát, melyre orvoslást kért. — 1729-ben távozott el Győrből, hogy püspökségében viaskodjék tovább a császári katonai parancsnoksággal, a királyi kamarával püspöki jogainak elismeréséért és joghatóságának érvényesítéséért.

(Keresztély Ágost iratai: II. 461. 850.; III., 57. 215. 231. ll. — Győri kápt. m. lvt. 15. T. 2565. sz. — 1718. évi Can. Visit.)

1712—1736. *Kontor Szabó István.* Szabó-nak nagybátyja, Szabó Gergely káptalani tóbíró után nevezték. Előbb szombathelyi, majd soproni plébános, ekkor már zselizi apát. 1712 november 2-án nevezte ki Keresztély Ágost kanonokká; a káptalan november 20-án be is iktatta. Egy ideig még Sopronban maradt a plébánia ügyeinek elintézésére. Az öreg és beteges Matusek András mellé kisegítő püspöki helynökké rendelte ki Keresztély Ágost; Matusek halála után pedig, 1713-ban rendes helynökévé nevezte ki. 1713-ban a knini felszentelt püspöki méltóságot is elnyerte, és Keresztély Ágost az egyházmegye területére a pontifikaliák használatának jogát is megadta. A káptalanban fokról-fokra emelkedett a rangsorban: 1712-ben komáromi, 1713-ban pápai, 1715-ben locsmándi, 1716-ban székesegyházi főesperes, 1718-ban őrkanonok. A távollevő püspök helyett az egyházmegye kormányzását erős kézzel intézi; leveleinek nagy száma mutatja, mennyi kényes személyi és dologi ügy fordult meg kezén, amikről mindig pontosan értesítette Keresztély Ágostot. Nagy elfoglaltsága mellett mint a szeminárium igazgatója is sok munkát végzett. 1716-ban kérte e tiszte alól való felmentését. Ugyanekkor kérte a püspöktől a lektori stallumot, — de nem kapta meg. 1720-ban a protestánsok terjeszkedéséről tudósítja a püspököt: a bőnyi protestánsok a rombadőlt katolikus templom helyére maguknak építenek templomot. A katolikusság itt is visszaszorul. — Meghalt 1736-ban.

(Keresztély Ágost iratai: II., 645. 657. 871.; III., 349. 175.; IV., 225. ll. — Győri kápt. m. lvt. 29. T. 3991—2. sz. — V. Szám. k. 366. l. —, † Balics Lajos irói hagyatéka.)

1713—1748. *Szgodics András.* Peresznyei, 1703-ban hidegségi plébános, azután karkáplán. 1713-ban kanonoki stallumért folyamodott; érdeméül megemlíti, hogy 9 évig volt plébános, 10 év óta pedig karkáplán; a forradalom (kuruc háború) idején nehéz szolgálatot teljesített. 1713 április 6-án ki is nevezte őt Keresztély Ágost kanonokká és komáromi főesperessé. Még ez évben rábaközi, majd pápai főesperessé, 1716-ban locsmándi, 1718-ban mosoni

főesperessé, 1730-ban pedig lektorrá lépett elő. — Az ő érdeme a ma is meglevő deficientia-ház a nyugalmazott papok javára. — Meghalt 1743-ban.

(Keresztély Ágost iratai: II., 653. 663.; III. 175. ll. — Győri kápt. m. lvt. 9. T. 1886. sz. — 6. T. 1537. sz. — 27. T. 3776. sz, U. o. báró Pilati kanonok jk. — U. o. V. Szám. k. 373. l.)

1713. *Kőkedy Mihály.* Köveskúti plébánosból 1712 augusztus 23-án vasvári kanonokká, 1713 május 7-én pedig győri kanonokká nevezte ki Keresztély Ágost; 1713 szeptember 13-án a komáromi, december 16-án pedig a rábai, 1716-ban pápai, 1718-ban locsmándi és rövidesen székesegyházi főesperes. — Meghalt 1713 december 21-én.

(Keresztély Ágost iratai: II., 643. 663. 645. ll.)

1713—1724. *Vargyassy András.* Szombathelyi, majd kőszegi plébános, innét 1713-ban győri kanonok és komáromi főesperes, még ez évben december 27-én rábai, 1716-ban pápai, 1718-ban locsmándi és rövidesen székesegyházi főesperes. Kiváló munkásságát jelezte 1721-ben a nagyprépost, amikor a kántori stallumra ajánlotta őt, de azt nem nyerte el. — Meghalt 1724-ben.

(Keresztély Ágost iratai: II., 645.; III., 175. 319. 319. 533.; IV., 447. ll.)

1713—1736. *Acsády (de eadem) Ádám.* Pápai plébános, hántai prépost, 1713 december 18-án győri kanonok, még ez évben komáromi főesperes; 1716-ban rábai, 1718-ban pápai, majd locsmándi, 1719-ben székesegyházi főesperes. — 1725-ben veszprémi püspökké és királyi kancellárrá nevezte ki a király, de győri kanonoki stallumát 1736-ig megtartotta. Püspök korában sem feledkezett meg Győrről. A jezsuiták szép barokk-temploma belső díszének nagyobb részét neki köszöni. — Meghalt 1744 október 11-én Pápán.

(Keresztély Ágost iratai: II., 645.; III., 175. 319. 365. 533. ll. — Győri kápt. m. lvt. Báró Pilati kanonok jk. — Liber Cantoralis. — V. ö. Pigler: A győri Szent Ignác-templom és mennyezetképei. 21—24. l.)

1713—1726. *Várkonyi Amade Ádám báró.* 1713 december 21-én nevezte ki Keresztély Ágost kanonokká, 1716-ban komáromi, 1718-ban rábai, majd pápai főesperessé. — Meghalt 1726-ban.

(Keresztély Ágost iratai: II., 45.; III., 175. 319. 349. ll.)

1716—1720. *örményesi Fiáth Zsigmond.* Fiáth János győri alispán, budavári hős és töltéstavai birtokos fia.

Csetenyei plébánosból nevezte ki Keresztély Ágost 1716 március 23-án kanonokká, komáromi, 1718-ban rábai főepressé. Vigyázatlanságával, gyanura alkalmat adó látogatásaival botrányt idézett elő. 1719-ben január 6-án éjjeli kimaradása alkalmával a katonai őrség őrizetbe vette és csak reggel 4 óra tájban bocsátotta szabadon. Fiáth elhagyta Győrt, és atyja birtokára távozott. A káptalan lemondását követelte. Még ez 1719. évben újabb szerencsétlenség történt vele. Amade Ádám báró kanonok meglátogatta őt atyja birtokán; tiszteletére és a többi vendég mulattatására Fiáth tüzijátékot rendezett. Bombát töltött meg puskaporral és azt felrobbantotta. A robbanás Amade kocsisát megsebesítette, aki sebébe bele is halt. Orvosi bizonyítványokkal iparkodtak igazolni, hogy a kocsis nem sebe miatt halt meg, ez csak siettette halálát. Fiáth irregularitas alól feloldozást kért, amit a püspök megadott neki, de lemondását is követelte. Fiáth 1720 február 11-én lemondott, és szerzetbe lépett.

(Keresztély Ágost iratai: II., 615.; III., 57. 319. 369. 447. 485.; V., 753. 768. ll.)

1718—1732. *Vallesassinai gróf Thurn Antal.* Keresztély Ágost 1718 július 12-én nevezte ki kanonokká és soproni főesperessé; a káptalan augusztus havában iktatta be. 1720-ban a szentkeresztről nevezett preslaui prépostságot, később a bulcsi apátságot nyerte el. 1728-ban a király belgrádi, 1732-ben pedig pécsi püspökké nevezte ki. — Meghalt 1734 december 25-én.

(Keresztély Ágost iratai: III. 340. 343.; VI. 375. ll. — Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apátságok. 449. l. — Liber Cant.)

1718—1733. *Gráczol János.* Vépi plébános volt, kinek 1711-ben Erdődy Ádám gróf a csatári apátságot adta jó szolgálata jutalmául. Később csepregi plébános és alesperes, akit 1716-tól ismételten a püspök figyelmébe ajánlott a káptalan is, a püspöki helynök is. 1718 július 12-én ki is nevezte Keresztély Ágost kanonokká és komáromi főesperessé; a káptalan augusztus hóban beiktatta, — de ideiglenesen visszament Csepregre. 1720-ban rábai főesperessé lépett elő. Egy ideig a szemináriumot is kormányozta. — Meghalt 1733-ban szélhüdésben.

(Keresztély Ágost iratai: III., 179. 319. 335. 343.; VI., 375. ll. — Győri kápt. m. lvt. XI. Cth. 158. sz. — 10. T. 2074. sz.)

1719—1732. *Nyitray István.* Jánosházai, majd lébényszentmiklósi plébános. A káptalan 1716-ban is, 1718-ban is mint érdemes papot ajánlotta kanonokságra. 1718-

ban ő maga is kérte a püspöktől az üresedésben lévő stallumot, mert már 1702 óta dolgozik a lelkipásztorságban, és már 60 éves. 1719-ban ki is nevezte Keresztély Ágost kanonokká, 1720-ban pedig komáromi főesperessé. 1725-ben Szent Péterről és Pálról nevezett tatai apátnak ismerjük; 1726-ban szemináriumi prefektus. 1731-ben a győri kármelitáknak 600 rajnai forintot adott 30 szentmise alapítványi tőkéjéül. — Meghalt 1732-ben mint székesegyházi főesperes.

(Keresztély Ágost iratai: III., 323. 179. 361. ll. — Győri kápt. m. lvt. 29. T. 3991—2. sz., 27. T. 3776. sz. — U. o. hit. h. lvt. 8. Lad. 23. Fasc. 279. sz.)

1720—1746. *Malzan Károly báró.* 1720 február 20-án nevezte ki keresztély Ágost kanonokká, jóllehet a káptalan magyarul tudó kanonokokat kért. Keresztély Ágost azt írta róla a káptalannak, hogy gyermekkorában tért át a lutheránus vallásról a katolikus hitre; utána szülői is megtértek. Újmiséjét őelőtte mondta el Wienben. Kiválóan jámbor pap, kire unokaöccse nevelését is rábízta, hogy a katolikus hitben azt is megerősítse. Ma is vele van Kölnben. Jelzi azt is, hogy már 20 kanonokot nevezett ki, Malzan az első, aki udvarából került kanonoki stallumba. A beiktatásnál Kontor püspöki helynök helyettesítse őt.

1721-ben a kántorkanonoki stallumot adta neki. Hamarosan elnyerte a leonpolitani püspöki méltóságot, és felszenteltetvén Keresztély Ágost segédpüspöke lett. Meghalt 1749 június 1-én 52 éves korában szélhüdésben.

(Keresztély Ágost iratai: III., 509. 536. l. — Győri kápt. m. lvt. 9. T. 1886. sz. — U. o. Báró Pilati kanonok jk.)

1721—1765. *Lövengangi báró Gaun Antal József.* Mint monostori apátot nevezte ki Keresztély Ágost kanonokká 1721 április 8-án. 1736—1765-ig őrkanonok, (infulatus), majd farosi v. püspök, királyi tanácsos. Mint őrkanonok balonyi birtoka ügyében 1756-ban határjárást is tartott. — Meghalt 1765 január 5-én. 65.000 forint értékű ingóság maradt utána, mit a püspök és káptalan vett át.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 9. T. 1886. sz. — 8. T. 1748. 1830. sz. — 5. T. 1509. sz. — U. o. 1738. évi Can. Visitatio.)

1724—1729. *Kopcsinay Ferenc.* A káptalan mint káptalani karkáplánt már 1715-ben ajánlotta őt Keresztély Ágostnak, mint aki már 18 év óta működik a lelkipásztorkodás terén mint plébános és karkáplán. 1721-ben meg-

ismételte ajánlatát. 1724-ben tényleg ki is nevezte Keresztély Ágost kanonoknak. — Meghalt 1729-ben. Neve ismeretessé vált a magyar regényolvasó közönség körében Jókai Mórnak népszerű, sokat olvasott regénye, »A lőcsei fehérasszony« révén. A regény és az anyakönyv szerint is ő kísérte el a vérpadra a Győrött kivégzett Korponay Jánosnét, Garamszegi Géczy Juliánnát 1714 szeptember 24-én.

(Keresztély Ágost iratai: III., 205. 533. 536. ll. — Győrvárosi plébánia 1692—1743. házasultak anyakönyve. — Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1696. sz. — Szabady B.: A »lőcsei fehér asszony» Jókai és a történelem megvilágításában. 7., 13. l.)

1726—1747. *Károlyi Lőrinc*. Szanyi, utóbb vámosderecskai plébános, majd győri karkáplán. 1726-ban nyert kanonoki stallumot; 1729 december 24-én rábaközi, 1736-ban székesegyházi főesperes. Mint szemináriumi igazgató a kisbér-hántai birtok ügyében sokat fáradott. Jeles egyházlátogatást végzett főesperesi kerületében. Elnyerte a zebegényi apáti, skardoni v. püspöki, és a knini felszentelt püspöki méltóságot. 1741-től fogva káptalani nagyprépost. Jeles irodalmi munkával gazdagította a történelemtudományt: Speculum Jaurinensis Ecclesiae, melyben a székesegyház és a püspökök történetét írja meg. E munka sok tekintetben okmányul, forrásul szolgál. — Meghalt 1747 március 21-én.

(Győrbelvárosi pléb. 1692—1743. házasultak anyakönyve. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6544. sz. — 6. T. 1537. sz. — 9. T. 1886. sz. — U. o. Pilati kanonok jk.)

1726—1738. *Pogány Pál*. 1713 október 1-én vasvári t. kanonokká nevezte ki Keresztély Ágost. A káptalan 1716-ban és 1718-ban mint érdemes büki plébánost, 1721-ben pedig mint munkás tatai plébánost ajánlotta kanonokságra. 1726-ban tényleg kanonoki stallumot adott neki Keresztély Ágost; 1729-ben a komáromi, 1736-ban a soproni főesperességet nyerte el. Mint szemináriumi prefektus is szolgált az egyházmegyének. — Meghalt 1738 július 18-án.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6544. sz. — 6. T. 1537. sz. 43. T. 527. sz. — Győri püsp. lvt. Keresztély Á. iratai: III., 179. 536. 323. ll., II., 667. l.)

1729—1761. *méhkerti Milkovich János*. Sinzendorfi udvari káplánból 1729-ben győri kanonok; 1736—1761-ig pápóci prépost. A prépostság javait rendbeszedte, jövedelméből a nagyécsi és pápóci templomokat gyökeresen

megjavította, a pázmándit újraépítette. Pápócon a plébániát rendezte. — Meghalt 1761 szeptember 21-én.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. szl. — 9. T. 1886. sz. — 8. T. 1830.s z. — U. o. A pápóci prépostság irattára: 6. T. 569. 566. sz. — 1. T. 327. sz. — U. o. Piláti kanonok jk.)

1730—1755. *Thassuli báró Pilati Lipót.* 1725 óta trienti kanonok, de még nem felszentelt pap. A magyar bíbornok-prímás mellé konklavei titkárul küldte ki a király XII. Kelemennek 1730-ban pápává választása alkalmával. Sinzendorf Lajos győri püspök ekkor nevezte ki őt győri kanonokká és szentadalberti prépositá. Mivel a káptalan felszentelése előtt nem akarta elfogadni, felvette a papi rendet. 1749-ben elnyerte a trienti dékánságot, ott kellett laknia, hogy Ő Felségének szolgálatára lehessen. A győri káptalan felmentette a helybenlakás kötelezettsége, valamint a szentgyörgynapi és nagyboldogasszonynapi jelenlét alól; ő pedig lemondott kanonoki stallumának jövödelméről a káptalan javára — kivéve a készpénz-jövödelmet, de stallumát és a szentadalberti prépostságot megtartotta halála napjáig. — Irodalmilag is működött: a székesegyház és a püspökök rövid történetét megírta, a káptalan dolgairól is értékes feljegyzéseket hagyott hátra. — Meghalt 1755-ben.

(Győri kápt. m. lvt. Báró Pilati kézirásos könyve, melyben önmagáról is megirta kinevezésének történetét. — U. o. 6. T. 1537. sz. — 7. T. 1711. sz. — 9. T. 1886. sz. — 7. Fasc. 5890—3. szám.)

1730—1740. *németújvári Batthyány Pál gróf* dombói apát 1730-ban nyerte el a győri nagypréposti stallumot. A káptalan gyirmóti lerombolt malmáért a győri várőrség ellen perelt. — Meghalt 1740 december 5-én Pozsonyban.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 7. T. 1705. sz. — 9. T. 1886. sz. — 13. T. 2333. 2338. sz. — 18. T. 2798. sz. — U. o. Pilati jk.)

1732—1746. *Horváth János.* Berkesdi plébánosból 1732-ben kanonok; 1736-ban locsmándi, 1740-ben soproni főesperes. Helyettes győri plébános is volt egy ideig, de betegsége miatt lemondott e tisztségről. Sinzendorf püspök idejében résztvett a szeminárium kibővítésének munkájában. — Meghalt 1746 március 23-án szélhüdés következtében.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. 9. T. 1886. sz. — U. o. Pilati kanonok jegyzőkönyve.)

1733—1749. *Barilich Mátyás.* Fülesi plébános, majd káptalani német karkáplán; 1733-ban kanonok, 1736-ban pápai, 1738-ban rábai, 1740-ben locsmándi főesperes; 1746-ban lektorkanonok. Mint iváni apát már korábban infulátus. — Meghalt 1749-ben.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 9. T. 1886. sz. — 27. T. 3776. sz. — U. o. Pilati jk.)

1733—1769. *jerebicsi Stehenich János.* 1696-ban született; 1720—25-ig mint újmisés pap lövői, 1725—26-ban szanyi plébános; 1726—33-ig veszprémi őrkanonok; 1733 november 23-án Groll Adolf püspök győri stallumra nevezte ki. Mivel már régebbi kanonok, azt is megengedte neki, hogy oly mozettát viselhessen, mely mindkét vállát takarja; nem kell megvárnia az első prédikáció idejét. A káptalanban 1736—43. években a mosoni főesperes, 1743—46-ig az olvasókanonoki, 1746—47-ig az éneklőkanonoki, 1747—69-ig a nagyprépositi méltóságot viselte. A káptalan anyagi ügyeit 1730—40-ig mint dékán intézte; e szolgálatáért a káptalan kisbaráti szőllőjét felmentette a tizedfizetés alól. A szemináriumi prefektus nehéz tisztét is viselte egy ideig.

Egyházi kitüntetései: 1734-ben ildai apát, 1747-ben knini felszentelt püspök. Az egyházmegye kormányzásában 1742—53-ig mint püspöki helynök vett részt. Mint nagyprépost és a bácsaiak főispánja 1759-ben szigorúan rendezte jobbágyai ügyét: Bácsán protestáns nem lakhatik; de amíg vannak, az egyházi körmenetekben tartoznak résztvenni; szükség esetén a bácsaiak katonai szolgálatot teljesítenek, azért jobbágyi telkük asszonyra nem szállhat át. — Meghalt 1769 február 17-én. A bakonyszombathelyi plébániai templom keresztelő kápolnájában temették el.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 7. T. 1705. sz. — 9. T. 1886. sz. — 4. T. 1369. sz. — U. o. Pilati jk. — Mohl Adolf kanonok jegyzetei: Jelesebb szónokok.)

1736—1740. *Lassek Ferenc.* 1726-tól káptalani magyar karkáplán. 1736-ban kanonok és rábaközi, 1738-ban pápai főesperes. — Meghalt 1740 július 9-én.

(Győrbelvárosi plb. 1692—1713. házasultak anyakönyve. — Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 9. T. 1886. sz.)

1736—1746. *Esztergami Szaniszló.* 1734—36-ig káptalani karkáplán; 1736-ban kanonok, komáromi, 1740-ben rábai, később soproni főesperes. — Meghalt 1746-ban tüdővészben.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 9. T. 1886. sz. — U. o. Pilati jk. — 1692—1743. házasultak anyakönyve.)

1736—1746. *Dombi Mihály.* Magyar káplánból 1736-ban kanonok, ki még a következő években is végezte mint karkáplán a plébániai teendőket. 1740-ben komáromi, később mosoni főesperes. — Meghalt 1746 október 12-én tüdővészben.

(Lib. Copul. 1692—1743. — Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1537. sz. — 9. T. 1886. sz. — U. o. Pilati kézirata.)

1739—1755. *Boussard János.* Római növendékpapból lett kanonokká; 1745-ben rábai, utóbb székesegyházi főesperes. — Meghalt 1755-ben.

(Győri kápt. m. lvt. 9. T. 1886. sz. — Pilati kézirata. — Liber Cantoralis.)

1740—1748. *Szammer Mihály.* Vasvári kanonokból lett győrivé. Mint szentbenedeki prépost infulatus 1746-ban győrbelvárosi plébános. — Meghalt 1748-ban mint székesegyházi főesperes.

(Pilati kézirata. — Liber Cant. — Győri kápt. m. lvt. 27. T. 3776. sz.

1741—1768. *Pfütschner (a Palude) Frigyes báró.* 1741-ben nancyi kanonokból győri kanonok; majd komáromi főesperes, vaskai apát, soproni oltárjavadalmas trachoni felszentelt püspök; 1755—68-ig szentadalberti prépost. — Meghalt 1768 június 9-én.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz.)

1743—1781. *Kovács László.* Előbb nádasdi plébános; 1743-ban kanonok, 1757-ben lektor, 1769-ban nagyprépost, skardoni v. püspök. — Meghalt 1781 július 11-én.

(Győri kápt. m. lvt. 1. T. 1062. sz. — 8. T. 1830. sz. — Pilati kézirata. — Liber Cant.)

1746—1752. *Vörös Dániel.* Püspöki titkárból, 1746-ban kanonok, még ez évben szemináriumi prefektus. Rákonyi c. apát; győrbelvárosi plébános, mosoni főesperes. — Meghalt 1752 szeptember 25-én.

(Győri kápt. m. lvt. 43. T. 537. sz. — Pilati kézirata. — Lib. Cant.)

1746—1766. *niczki Niczky József.* 1746-ban kanonok, majd pápai, utóbb székesegyházi főesperes; 1757-ben kántorkanonok. 1752-ben a káptalani dékán hivatalát töltötte be. 1766-ban lemondott stallumáról, de a kántor címet megtartotta.

(Győri kápt. m. lvt. 13. T. 230. sz. — 8. T. 1830. sz. — Pilati kézirata. — Liber Cant.)

1746—1754. *Rosenits Jakab.* 1736-tól káptalani német karkáplán; 1746-ban kanonok, 1749-ben dékán. — Meghalt 1754-ben mint soproni főesperes.

(Győrbelvárosi pléb. 1692—1743. házasultak anyakönyve. — Győri kápt. m. lvt. 13. T. 2304. sz. — 8. T. 1830. sz. — Pilati kézirata. — Liber Cant.)

1746—1765. *Heinrich Ferenc.* 1746-ban kanonok, installálva november 5-én. Elnyerte a de Loco Regali c. apátságot; a káptalani rangsorban a székesegyházi főesperességig ment fel. 1765-ben stallumáról lemondott.

(Győri kápt. m. lvt. Pilati kézirata. — U. o. 8. T. 1830. Liber Cantoralis.)

1747—1770. *Liszt József.* 1747. kanonok, 1748. pápai, majd soproni főesperes; 1765—1770-ig őrkanonok. — Meghalt 1770 január 7-én.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — 27. T. 3776. sz.)

1748—1761. *szini Sebő Mihály.* 1757-ben mosoni főesperes; a Szent Péterről és Pálról nevezett tatai apát; győrbelvárosi plébános. Meghalt 1761 február 28-án.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — 27. T. 3776. sz. — Liber Cantoralis.)

1749—1754. *Kiss Dániel.* 1750-ben szemináriumi prefektus. — Meghalt 1754 szeptember 9-én mint rábai főesperes.

(Győri kápt. m. lvt. 43. T. 543. 549. sz. — Lib. Cant.)

1752—1762. *Kászonits János.* 1755-ben locsmándi főesperes. — Meghalt 1762-ben végrendelet nélkül; Zichy püspök intézkedett vagyonáról.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — † Balics Lajos írói hagyatéka: Eredeti okmányok.)

1754—1762. *Zeitler József.* 1755-ben pápai, majd locsmándi főesperes. — Meghalt 1762 július 16-án.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — 27. T. 3776. sz.)

1754—1790. *Schogg Kristóf.* Káptalani német karkáplánból 1754-ben kanonok. 1757-ben rábai főesperes, 1762-ben pópóci prépost. Mint püspöki helynök az egyházmegye kormányzásában fontos munkát végzett. Mint pápóci prépost elődeinek névsorát és munkásságát — bár tökéletlenül — összeírta. — Meghalt 1790 június 19-én.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — Pápóci prépostság irattára: 1. T. 237. sz. — 8. T. 767—8. sz.)

1755—1769. *Herman József.* 1697-ben született Magyaróvárott, hol plébános is lett; 1755-ben kanonok és győrbelvárosi plébános; jeles egyházi szónok. 1757-ben komáromi, majd székesegyházi főesperes. Elnyerte a mézeskúti apáti címet. — Meghalt 1769 július 22-én.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — 27. T. 3776. sz. — Mohl Adolf: Győregyházmegyei jelesebb szónokok c. kézirata.)

1755—1782. *Schmitt Gábor.* 1710-ben született; teológiai tanulmányait Bécsben és Győrött végezte. 1737—55-ig tatai plébános alesperes. 1755-ben győri kanonok. 1770-ben olvasókanonok, 1777—82-ig őrkanonok. A székesegyháznak a Molinarollo Jakab Gábor által, Szent István király tiszteletére készített két jeles fekete oltárt ajándékozta, melyeknek egyikét címere is ékesíti. Mint őrkanonok 1778-ban Balony és Medve között határjárást tartatott. — Meghalt 1782-ben 72 éves korában.

(Győri kápt. m. lvt. 8. T. 1830. sz. — 1748—9. sz. — Mohl Adolf: Tatai plébánia tört. Életéről és jeles működéséről is bőven emlékezik.)

1759—1775. *gönczruskai Korniss Ferenc gróf.* 1769—1775-ig szentadalberti prépost, tihanyi és bihari apát, juliopolitani felszentelt püspök. 1775-ben váradi nagyprépost.

1761—1770. *Szabó Imre.* Győrújvárosi plébánosból 1761-ben kanonok; 1762—68-ig szemináriumi prefektus; egyben az intézet jótevője, mert 2000 forintot ajándékozott neki. 1768-ban casari apát, és olvasókanonok. — Meghalt 1770 április 14-én.

(Győri kápt. m. lvt. 43. T. 549. sz. — 29. T. 3981. sz. — 27. T. 3776. sz. — XIII. Cth. 549. sz.)

1762—1808. *Scharlach Károly.* 1762-ben kanonok és püspöki helynök, 1770-ben már olvasókanonok, pankotai apát. Fengler püspök halála után káptalani helynök. A király a szerbiai v. püspök méltóságával tüntette ki. — Meghalt 1808 április 19-én.

(Győri kápt. m. lvt. 29. Fasc. 2446. sz. — Liber Cantoralis.)

1763—1778. *Ruisz Pál.* Káptalani magyar karkáplánból kanonok. A káptalani rangsorban székesegyházi főesperessé, 1777-ben lektorkanonokká lépett elő. — Meghalt 1778 január 14-én.

(Liber Cantoralis.)

1764—1777. *felsőszopori Szily János.* Zichy Ferenc udvari papjából nevezte ki kanonokká; 1769-ben droszói c. prépost, 1766-ban éneklőkanonok, 1770-ben őrkanonok, 1775-ben szentadalberti prépost és knini felszentelt püspök, 1777-ben az első szombathelyi püspök, kinek alapvető buzgó munkája és tiszta jelleme, fáradhatatlan püspöki tevékenysége maradandó emléket állított. Győrött is nagy érdemet szerzett magának a Zichy Ferenc püspök költségén renovált székesegyház munkálatainál, melyet ő vezetett, irányított a püspök megbízásából.

(Életét és munkásságát l. Géfin Gyula dr.: A szombathelyi egyházmegye története. 1. kötet.)

1765—1791. *várbogyai Bogyay Ignác.* 1765-ben kanonok, később soproni főesperes, 1780-ban nagyprépost, hrapkói apát. — Meghalt 1791 január 5-én.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1677. sz. — Liber Cant.)

1765—1774. *Fogler József.* Mosoni főesperes, monyoródi c. apát. — Meghalt 1774 november 25-én.

(Liber Cantoralis.)

1766—1781. *Farkas György.* Meghalt 1781 január 12-én mint soproni főesperes.

(Liber Cantoralis.)

1769—1804. *sárdi Somssich János.* 1771-ben rábai, majd székesegyházi főesperes, később olvasókanonok; 1793—1804-ig szentadalberti prépost, beeni c. apát. — Meghalt 1804 július 19-én.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1525. sz. — U. o. Hit. h. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — Liber Cant.)

1769—1803. *Dongó Mihály.* 1768-ban vasvári, 1769-ben győri kanonok; 1771-ben pápai, később székesegyházi főesperes; tatai c. apát; 1780-ban szemináriumi prefektus; 1782—1803-ig őrkanonok. Nagy jótevője volt a szemináriumnak, mert a bástyafalon fekvő hatalmas kertjét neki hagyta 20 ezer forint készpénzével együtt. Az őrkanonokságban avval örökítette meg nevét, hogy balonyi birtokán templomot épített, plébániát szervezett. — Meghalt 1803 július 1-én.

(Győri kápt. m. lvt. 43. T. 557. sz. — 8. T. 1756. sz.)

1770—1796. *Apffalter József.* 1776—1783-ban a győri akadémia igazgatója, mely állásában kiváló munkásságot fejtett ki. A káptalani rangsorban 1770-ben komáromi, majd székesegyházi főesperes. Kácsi c. apát. — Meghalt 1796 december 21-én.

(Liber Cant. — Németh Ambrus: A győri Tudomány Akamia tört. 40. l.)

1770—1785. *Teuffel Kajetán.* 1773—76-ig a győri akadémia teológiai karán tanár és akadémiai igazgató; 1774—9-ig a győri teológiai főiskolában igazgató. 1779-ben káptalani dékán. — Meghalt 1785 január 26-án.

(Németh Ambrus i. m. 40. 57. l. — Győri kápt. m. lvt. 1. T. 1082. sz.)

1775—1786. *lászlófalvi Eördögh István.* Nyuli plébánosból 1775-ben kanonok és komáromi, később mosoni főesperes. — Meghalt 1786 október 1-én.

(Liber Cantoralis.)

1775—1805. *hódosi Pierer József.* 1775-ben rucensi prépost, oldalkanonok; 1778-ban olvasókanonok, kaposfői prépost, felszentelt knini püspök, segédpüspök, táblabíró, 1798 július 8-án nagyprépost, és mint ilyen bácsai főispán. A szemináriumnak kiváló jótevője: végrendeletében 4000 forintot hagyott neki. — Meghalt 1805 július 7-én.

(Győri kápt. m. lvt. 4. T. 1380. sz. — 1872. évi Can. Visit. Liber Cantoralis.)

1777—1792. *Kelcz Imre.* Mint kőszegi javadalmas pap és vérteskereszturi apát került kanonoki stallumba. 1777—1792-ig szentadalberti prépost. — Meghalt 1792 november 15-én.

(Liber Cantoralis.)

1718—1804. *székhelyi Majláth Antal.* A Jézustársaság tagja; a rend feloszlatása után győri egyházmegyei pap; 1783—4-ig a győri akadémia igazgatója, egyben a teológiai karon az erkölcstan, lelkipásztorkodástan és egyházi szónoklattan tanára; 1778-ban kanonok, komáromi főesperes, borchi c. apát, 1790—1804-ig pápóci prépost. — Meghalt 1804 december 20-án.

(L. Bedy Vince dr. kéziratát: A pápóci prépostság és perjelség tört. — Németh Ambrus i. m. 40. l.)

1781—1788. *Keller Antal.* Győrújvárosi plébános; a akadémia teológiai karán 1773—1783-ig az egyházjog, majd a patrológia, dogmatika tanára; 1776-ban a kar seniorja, vasvári t. kanonok. Az 1782—3. iskolai év végén vonult nyugalomba. A káptalanban locsmándi főesperes. Meghalt 1788 szeptember 27-én.

(Németh Ambrus i. m. 57. és kk. ll. — Győri kápt. m. lvt. 27. T. 3776. sz.)

1781—1818. *hollósi Hollósy Mihály.* 1747 szeptember 17-én született Asszonyfán; teológiai tanulmányait Győrött végezte. 1771-ben noszlopi plébános, majd püspöki titkár, vasvári t. kanonok; 1781-ben győri kanonok. 1794-ben soproni főesperes, váradi szentpéteri c. apát; 1801-ben székesegyházi főesperes, 1806 február 8-án nagyprépost; Vilt püspök halála után 1813-ban káptalani helynök. — Meghalt 1818 május 27-én.

(Mohl Adolf: Győregyházmegyei jeles papok 208. l. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. — 1811—13. évi Can. Visit. U. o. Hith. h. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — Liber Cant.)

1782—1823. *Frankl János.* Fehéregyházán született 1776 január 6-án. Pappá szenteltetése után illmici, majd nyéki plébános, vasvári t. kanonok, alesperes; 1782 április 23-án győri kanonok, 1801-ben soproni főesperes, 1806-ban kántorkanonok, lucentiai c. apát. — Meghalt 1823 április 27-én.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 1811—13. évi Can. Visit. — U. o. Hit. h. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — Liber Cant.)

1790—1823. *büki Nagy Imre.* Röjtökön született 1744 október 18-án. 1760-ban a bécsi jezsuiták növendékei közé nyert felvételt; a rend feloszlatása után sárvári, majd bogyoszlói plébános; később soproni olvasókanonok. II. József zavaros idejében a csepregi plébániát vezette, majd ismét soproni stallumát foglalta el. 1790 augusztus 13-án győri kanonok, locsmándi főesperes; 1793-ban olvasókanonok, boldogfalvi apát. — Meghalt 1828 december 24-én.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. — U. o. Hit. h. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — Liber Cant.)

1790—1806. *alapi Salamon István.* Nyuli plébános és alesperes, 1790-ben kanonok, mosoni, majd soproni főesperes, dömölki c. apát. — Meghalt 1806 március 31-én.

(Győri kápt. m. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — Liber Cant.)

1790—1822. *perlaki Somogyi Lipót.* Sopronszentmártonban született 1748 november 10-én. Teológiai tanulmányait Győrött végezte. Korniss segédpüspök mellett titkár, óvári káplán, majd győri karkáplán. 1773-ban akadémiai tanár; győrújvárosi plébános és egyúttal káptalani helynöki titkár, kismartoni plébános. 1790-ben győri kanonok, 1794-ben győri plébános, budavári apát; 1801-ben locsmándi főesperes, 1805-ben pápóci prépost, királyi táblai prelátus; 1806-ban szombathelyi püspök, titkos

tanácsos. A pápóci prépostságot mint püspök is bírta haláláig. — Meghalt 1822 február 19-én.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. — 1811—13. évi Can. Visit. — 6. T. 1546. sz. — U. o. Hit. h. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — Géfin Gyula dr.: A szombathelyi egyházm. tört. I. Somogyi életét, működését részletesen megírja.)

1790—1822. *Frank György.* Váradon született 1742 augusztus 24-én. Nagyszombatban tanult. 1770-ben teológiai doktor, 14 évig az egyháztörténelem tanára; 1788-ban a pozsonyi generális szeminárium rektora. 1790-ben győri kanonok; 1794—1802-ig a győri teológiai főiskola prodirektora; pápai, azután rábaközi, majd székesegyházi főesperes, püspöki helynök; mézeskuti apát. — Meghalt 1822 december 2-án.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. 1811—13. évi Can. Can. Visit. — 6. T. 1546. sz. — U. o. Hit. h. lvt. 29. Fasc. 24467. szám.)

1792—1822. *Starhemberg Emmánuel gróf.* Innsbruckban született 1759 január 19-én, Linzben nevelkedett, a teológiát Rómában tanulta. 1784-ben esztergomi városkáplán, 1785 október 9-én budai vári plébános; 1792 február 11-én győri kanonok, Szent Miklósról nevezett ercsii apát; 1801-ben komáromi, majd soproni főesperes. 1811—22-ig teológiai főiskolai igazgató.

(Némethi Lajos: Series parochiarum et parochorum A. Dioec. Strig. 936. l. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. 1811—13. évi Can. Visit. — 6. T. 5525. sz. — U. o. Hit. h. lvt. 29. Fasc. 24467. sz.)

1796—1810. *Balogh Sándor.* A Jézustársaság tagja, a rend feloszlatása után győri egyházmegyei pap; akadémiai tanár, gimnáziumi igazgató. 1796-ban győri kanonok, 1800-ban pápai főesperes; 1795—1798-ig és 1801—1806-ig szemináriumi rektor; 1805—1810-ig szentadalberti prépost; monostori c. apát. Hatalmas és értékes könyvtára alkotja a szemináriumi nagy könyvtár alapját. — Meghalt 1810 július 14-én.

(Győri kápt. m. lvt. 29. Fasc. 24467. sz.)

1797—1821. *Martony János.* Rohoncon született 1747 november 23-án. Győrött tanult. Pappá szenteltetése után hegyeshalmi káplán, nezsideri, majd ruszti plébános, alesperes. 1788-ban kanonok;1802-ben győri plébános, locsmándi, majd mosoni főesperes; 1818-ban nagyprépost, vérteskereszturi c. apát; 1798—1801-ig szemináriumi rektor. — Meghalt 1821 április 23-án.

(Győri kápt. m. lvt. 29. Fasc. 24467. sz. — U. o. m. lvt. 33. Fasc. 6551. sz. 1811—13. évi Can. Visit. — U. o. T. 1546. sz. — Liber Cantoralis.)

A 19. század kanonokjai.

E század 74 kanonokja között csak 1 főnemest (grófot), 5 nemesi családból származót találunk, — de a tudománnyal, irodalommal foglalkozók száma 16, akik egyetemen, teológiai főiskolán és tanintézetek vezetésében jeleskedtek; az egyházi és világi irodalomban, költészetben is elismerésre érdemesültek. Négy megyés- és két felszentelt püspök került ki közülük. Egyházi szónoklással, a jámbor élet példaadásával számosan kiváltak.

1803—1828. *fületinczi Kelcz János.* Bécsben született 1741-ben; 1752-ben belépett a Jézustársaságba; melynek feloszlatása után mint tanár, majd mint kőhalmi plébános működött. 1780-ban az újonnan szervezett soproni társaskáptalan prépostja és szentkereszti c. apát lett. 1803-ban a győri őrkanonoki stallumra jött át. — Meghalt 1828 június 11-én.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. 1811—13. évi Can. Visit. — U. o. 7. T. 1677. sz.)

1806—1826. *Paintner Mihály.* Sopronban született 1753 szeptember 6-án; 1769-ben belépett a Jézustársaságba, melynek eltörlése után 1774—5-ben kőszegi tanár; 1780-ban Grassalkovich herceg fia mellett 16 éven át nevelősködött. 1785-ben elnyerte a rátóti prépostságot; 1805-ben a győri tankerület főigazgatójává nevezte ki a király. 1806-ban nyert győri kanonoki stallumot; 1809—11-ig locsmándi főesperes; 1811—1826-ig szentadalberti prépost. 1808-ban mint a káptalan követe az alsótábla nevében köszöntötte Mária Ludovikát megkoronázása alkalmával; ekkor nyerte a királytól a káptalan számára a kanonoki csillagot. 1811-ben a novii püspök címével tüntette ki a király. Kora legjelesebb íróival szoros barátságban volt; maga is jeles író. Történelmi dolgozatai kéziratban ma is megvannak. — Meghalt 1826 szeptember 27-én Győrött.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. 1811—13. évi Can. Visit. — Mohl Adolf kézirata: Győregyházmegyei jelesebb szónokok.)

1806—1821. *Minián Antal.* Óvárott született 1752 október 15-én. Óvárott és Győrött végezte tanulmányait. 1776-tól szolnoki káplán, azután kálnoki, rajkai, végül

óvári plébános, t. kanonok. 1806-ban győri kanonok és komáromi, 1809-ben rábai főesperes, 1823-ban éneklőkanonok, bélakuti c. apát. Schwarzenberg Ernő püspök halála után 1822-ben káptalani helynök. — Meghalt 1824 szeptember 6-án.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. Can. Visit.)

1806—1822. *szentpéteri Szentpétery László.* Kisbajcson született 1756 március 3-án; tanulmányait Győrött végezte. 1780-ban Pierer segédpüspök cerimoniáriusa, majd karkáplán, konzisztoriumi jegyző; Fengler püspök titkára; 1794-ben téti plébános, alesperes, t. kanonok. 1806-ban győri kanonokká, 1809-ben komáromi főesperessé lett; kitüntetésül a sajószentpéteri c. prépostságot kapta; káptalani fokozatban rábai főesperessé, 1820-ban nagyprépostá lépett elő. — Meghalt 1822-ben.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz. Can. Visit. — U. o. 6. T. 1583. sz.)

1808—1809. *Csontos Ferenc.* Répceszemerén született; sajtoskáli, majd 1797-ben lövői plébános, alesperes, innét 1808-ban győri kanonok. — Meghalt 1809-ben.

(Mohl Adolf: Lövő története, 122. l.)

1808—1816. *Kiss József.* Sátoraljaújhelyen született 1757 március 18-án. Tanulmányait Győrött végezte. 1775-től a nemesi konviktus prefektusa; 1780-ban visi, 1790-ben nyuli plébános és alesperes; 1808-ban győri kanonok és pápai főesperes. — Meghalt 1816-ban.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz.)

1811—1822. *Tumpacher József.* Teológiai tanulmányait a pozsonyi generális szemináriumban végezte. 1790—1805-ig a győri teológiai főiskolában a szentírástudomány tanára volt; ekkor a pesti egyetemre hívták meg tanárnak. 1811-ben győri kanonoki stallumot nyert, és a locsmándi főesperességre lépett elő. — Meghalt 1822. évben.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6554. sz.)

1816—1832. *Kramarits Kristóf.* Széplaki plébános és alesperes; 1816-ban kanonok, később székesegyházi főesperes. — Meghalt 1832 július 24-én.

(Liber Cantoralis.)

1820—1835. *Berghofer Mihály.* 1769-ben született; 1795-ben soproni káplán, majd soproni kanonok, városi plébános, káptalani prépost; 1820-ban győri kanonok, ko-

máromi főesperes, gottáli c. apát; 1821-ben nagyprépost, városplébános; 1825—35-ig püspöki helynök, 1824—25-ig káptalani helynök, 1829-ben szerbiai v. püspök. — Meghalt 1835 február 11-én.

(Mohl Adolf: Győregyházm. jeles szónokok — kézirat — Liber Cantoralis.)

1822—1850. *Asztl János.* Oroszvári plébános és alesperes, t. kanonok, 1822-ben győri kanonok, pápai főesperes, 1827—50-ig éneklőkanonok, borchi c. apát. — Meghalt 1850 július 8-án.

(Liber Cantoralis.)

1822—1852. *Dresmitzer József.* Győrött született 1769 június 15-én. Teológiai tanulmányait a pozsonyi generális szeminriumban végezte, 1792-ben vette fel a papi rendet. 12 évig a Majláth-családnál, 5 évig a Károlyi családnál, majd Somogyi János helyettes alkancellárnál volt nevelő. Ezután a lelkipásztorkodás terén működött: 1812—13-ig szabadhegyi, 1813—14-ig sövényházai plébános. — 1814-ben Hollósy Mihály káptalani helynök maga mellé vette titkárnak; 1819-ben a püspöki udvarban teljesített titkári szolgálatot. 1822-ben nyert kanonoki stallumot, és 1823-ban mosoni főesperessé lépett elő. A kinevező királyi okirat megállapítja, hogy stalluma jövödelme nem haladja meg az 1500 forintot, azért a fortaliciumokra évenkint csak 5%-ot tartozik a kincstárba fizetni. 1824—41-ig győri tankerületi főigazgató, e mellett az orsolyiták házának igazgatója is; mint ilyen 1852-ben az orsolyiták elemi iskolája fölé emeletet épített, 1829—52-ig pápóci prépost, királyi tanácsos, 1848-ban káptalani helynök.

A káptalan hálaját avval érdemelte ki, hogy tágas házat épített saját költségén, mely a káptalan tulajdonába ment át. Mint pápóci prépost és kegyúr az écsi templomot megnagyobbította, a plébániaházat pedig újból építette fel. — Meghalt 1852 július 24-én.

(† Balics Lajos írói hagyatéka: eredeti kir. kinevező okirat. Mohl Adolf: Győregyházmegyei jeles papok; 200. l.)

1822—1837. *Sztankovits János.* 1781-ben született; mint az esztergomi egyházmegye növendéke Nagyszombatban és Bécsben végezte tanulmányait. 1804-ben vette fel a papi rendet. Nagyszombatban tanári katedrát kapott. Schwarzenberg Ernő püspök udvarába vitte titkárnak, és 1822-ben kanonoki stallumot nyert; 1829—37-ig az őrkanonoki méltóságot viselte; közben a tatai apát

címét nyerte el. Királyi táblai prelátussá és v. boszniai püspökké, majd helytartósági tanácsossá nevezte ki a király. 1837-ben győri stallumát a váci nagyprépositi székkel cserélte fel, 1838—1848-ig pedig győri püspök volt. Mint a zene kiváló kedvelője, Pesten is, győri püspök korában Győrött is, maga köré gyüjtötte a zeneértőket. Meghalt 1848 március 7-én.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1583. sz. — 1928. évi egyházmegyei névtár: A győri püspökök névsora. Szabady Béla dr. értekezése.)

1824—1865. *Sütő József.* Pinnyén született 1784-ben. Teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte; 1810-ben teológiai főiskolai tanár lett és e hivatalában 29 évet töltött el; 1824-ben győri kanonok; 1837-ben őrkanonok, naoni (zámi) c. apát, 1858-ban olvasókanonok; 1845—50-ig teológiai főiskolai prodirektor. — Meghalt 1865 május 11-én, miután a székesegyházat teljes, aranyezüst brokát főpapi ornátussal gazdagította.

(Bedy Vince: A győregyházmegyei papnevelés története.)

1825—1832. *Hodich György.* Csornai plébánosból kanonok; 1829—32-ig olvasókanonok. — Meghalt 1832 június 29-én.

(Liber Cantoralis.)

1825—1845. *Sailer György.* Teológiai tanulmányait a pozsonyi generális szemináriumban végezte. 1797-ben halászii, 1806-ban mosonszentjánosi plébános lett. Miután 35 évet töltött a lelkipásztorkodásban 1825-ben győri kanonok, majd dunaszigeti c. apát, áiltalános püspöki helynök, majd káptalani helynök, 1833-ban olvasókanonok lett; 1835-től nagyprépost volt, 1838-ban elnyerte a v. boszniai püspök címét. — Meghalt 1845 május 14-én.

(Egyházmegyei névtárak. — Szemin. irattár: Protocollum Clericorum. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6557. sz.)

1825—1848. *Kovács József.* Teológiai tanulmányait a pozsonyi generális szemináriumban végezte. 56 éves korában dadi plébános, kerületi alesperesből 1825-ben győri kanonok lett; 1835-ben olvasókanonok, gottali c. apát, majd 1845—48-ig nagyprépost. Ezután szolgált a katonaságnál, majd az erdélyi püspök mellett egy évig, a lelkipásztorkodásban 31 évig. — Meghalt 1848 szeptember 15-én.

(Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6557. sz.)

1827—1840. *Hohenegger Lőrinc.* Teológiai tanulmá-

nyait 1803-ban végezte el Győrött. 1805—16-ig a teológiai főiskola tanára, 1816—26-ig rákosi plébános, 1827-ben győri kanonok; 1837—40-ig szentadalberti prépost, 1831—36. a teológiai főiskola prodirektora. Jeles író. — Meghalt 1840 június 9-én.

(Püspöki lvt. Liber de statu sacerdotum sub episcopo Fengler. — Rákosi plébánia irattára.)

1829—1835. *Wagner Mihály.* Császári és királyi udvari plébánosból 1829-ben győri kanonok, pagrani c. apát; de egyúttal megtartotta udvari plébánosi tisztét; 1829—35-ig szentadalberti prépost, egyúttal 1833-ban tábori vikárius, felszentelt belgrádi és szemendriai püspök; 1835-ben St. pölteni püspök. — Meghalt 1842 október 23-án.

(Liber Cantoralis.)

1832—1848. *sági Sághy János.* Répceszemerén született 1774-ben. Teológiai tanulmányait Győrött végezte; 1798-ban győri szentszéki jegyző, 1800-ban dadi helyettesplébános, 1804-ben császári, 1823-ban tatai plébános; 1838-ban tatai apát; 1845—48-ig székesegyházi főesperes, majd olvasókanonok. — Meghalt 1848 december 31-én.

(Mohl Adolf: Tatai plébánia tört. 202. l. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6557. sz.)

1832—1848. *Karner Antal.* Győregyházmegyei születésű. Teológiai tanulmányait a bécsi Augustinumban fejezte be, mint az intézet első győri növendéke. 1817-ben vette fel a papi rendet. Hamarosan püspöki titkár, 1832-ben győri kanonok, rábai, majd mosoni főesperes. A pesti királyi generális szeminárium igazgatói állását is rábízták; majd helytartótanácsi tanácsos; Győrött 1840—1848-ig szentadalberti prépost a káptalanban; azután bácsi v. püspök; 1848-ban székesfehérvári, 1849-ben győri megyéspüspök. Főpásztorkodása idején megvetette alapját a győri kisebb papnevelő intézetnek, midőn a pápóci prépostság jövödelmének egy részét az illetékesek engedelmével gimnázisták nevelésére foglalta le. — Meghalt 1856-ban; a székesegyház kriptájában temették el.

(Győri kápt. m. lvt. 6. T. 1546. sz. — 1928. évi egyházmegyei névtár: Series episcoporum.)

1832—1840. *Feltinger István.* Mihálii plébános és alesperesből 1832-ben győri kanonok lett. — Meghalt 1840-ben mint soproni főesperes. — 1824-ben 44 éves és már 22 éve szolgál a lelkipásztorkodás terén.

(Mohl Adolf kézirata: Jelesebb egyházi szónokok. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6557. sz.)

1834—1848. *Varga János.* Tanulmányait a pozsonyi generális szemináriumban végezte. 1824-ben már 33 éves plébános és 18 éves kerületi esperes. Felsőszakonyi plébánosból lett kanonok, pápai, majd székesegyházi főesperes, prinui c. apát. — Meghalt 1848 április 21-én.

(Liber Cant. — Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6557. sz.)

1834—1864. *Tóth József.* Lozson (Sopronmegye) született 1786-ban, a papi rendet 1809-ben vette fel; 1810-ben szemináriumi aligazgató, innét 1834-ben kanonok, székesegyházi főesperes, majd olvasókanonok, c. apát; 1848-ig városplébános. — Meghalt 1864 január 20-án.

(Püspöki lvt. Album Sacerdotum Dioec. — Szemin. irattár: Protocollum Clericorum. — Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz.)

1836—1846. *Payer László.* Csepregben (Sopronmegye) született 1773-ban. Bölcseleti és teológiai tanulmányait Győrött végezte; 1796-ban vette fel a papi rendet; 3 és fél évig karkáplán, 1803-ban Vértesto nán (Komáromegye), 1806-ban Gyömörén plébános, kerületi alesperes. 1836-ban kanonok, később komáromi főesperes. 1836—1845-ig szemináriumi igazgató. — Meghalt 1846 március 28-án.

(Püsp. lvt. Can. Visit. Fasc. Gyömöre. — Győri kápt. m. lvt. 7. Cth. 410. sz. — Szemin. irattár: Protocollum Clericorum. Győri kápt. m. lvt. 33. Fasc. 6557. sz.)

1838—1841. *vásonkői Zichy Domonkos gróf.* Szőnyi plébános és alesperes; 1838-ban kanonok, pápai főesperes, bothi c. apát; 1841-ben rozsnyói, 1842-ben veszprémi püspök lett, de 1849-ben az önkényuralom idején kényszerítve lemondott püspökségéről és családi birtokán élt haláláig.

(Liber Cantoralis.)

1838—1846. *Wurda Károly.* Győri születésű; teológiai tanulmányait a budapesti központi szemináriumban végezte. 1816-ban szemináriumi tanulmányi felügyelő, 1818-ban a dogmatica tanára, 1838-ban győri kanonok. 1843-ban másfél éven át az országgyűlés alsó tábláján káptalani követ. Kanonoki házát, melyet nem talált megfelelőnek, 1838-ban 5500 forint költséggel alakíttatta át. — Meghalt 1846 december 6-án.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1715. sz. — Győri püsp. lvt. Album sacerdotum Dioec.)

1845—1853. *prileszki Prileszky Imre.* Bői plébános és alesperes; innét győri kanonok, mosoni főesperes; 1850-ben olvasókanonok. — Meghalt 1853 szeptember 4-én.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz. — Liber Cant.)

1845—1857. *Silberknoll József.* Ságí születésű. Teológiai tanulmányait Győrött végezte; 1810-ben vette fel a papi rendet; 1817-ben gyarmati plébános, alesperes, innét győri kanonok, locsmándi, 1850-ben soproni főesperes, majd éneklőkanonok, prinoui c. apát. 1845—50-ig szemináriumi igazgató. — Meghalt 1857 február 2-án.

(Győri kápt. m. lvt. 7. Cth. 410. sz. — 7. T. 1717. sz. — Győri püsp. lvt. Can. Visit. Fasc. Gy.)

1845—1856. *Susich György.* Teológiai tanulmányait a bécsi Augustineumban fejezte be. 1846—48-ig a teológiai főiskolán a dogmatika tanára; bágyogi plébánosból lett kanonok; rábaközi, 1850-ben mosoni főesperes, 1851-ben nagyprépost. — Meghalt 1856 április 1-én.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz. — Püsp. lvtár: Album sacerdotum Dioec.)

1847—1872. *Deáky Zsigmond.* Himodon (Sopron megye) született 1795-ben. Teológiai tanulmányainak befejezése után Somogyi Lipót szombathelyi püspök udvarában szolgált, itt vette fel 1817-ben a papirendet. Gróf Eszterházy Miklós fiai mellett vállalt nevelői tisztet; a családdal Rómában is tartózkodott, hol a bölcselet és szépművészetek doktori rangját is megszerezte 1823-ban. Bourbon Károly luccai herceg, spanyol infans fiának, Ferdinándnak nevelőjéül hívták meg 1827-ben, és e tisztet 1841-ig töltötte be. 1832-ben a magyar tudományos akadémia, 1836-ban pedig a pesti egyetem teológiai kara választotta tagjává. 1835-ben a pápai prelátusi, 1836-ban a kácsi c. apáti, 1841-ben pedig a caesaropolisi felszentelt püspöki méltóságot nyerte el. 1847-ben győri kanonoki stallumot kapott, komáromi, rábai, 1850-ben locsmándi főesperessé, majd olvasókanonokká lépett elő; 1857-ben a káptalan nagyprépositi székét nyerte el, 1849-től a győri kerületi főigazgató hivatalában dolgozott. 1856-ban a káptalani helynök tisztét töltötte be. — Meghalt 1872 december 29-én.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz. — Dánielik József: Magyar írók II. 55. l.)

1847—1866. *Putz Ferenc.* Budán született 1795-ben. Bölcseleti tanulmányait Győrött, a teológiát Budapesten

végezte. 1819-ben vette fel a papi rendet; 1827-ig szemináriumi tanulmányi felügyelő, ekkor rákosi plébános, 1836-ban kerületi alesperes, 1847-ben kanonok, pápai, 1850-ben rábai főesperes, majd 1859-ben őr-, 1864-ben éneklő-, 1865-ben olvasókanonok; saári c. apát. — Meghalt 1866 augusztus 30-án.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz. — Győri püsp. lvtár: Album Sacerdotum Dioec.)

1847—1868. *Mogyoróssy Pál.* Győrött született 1796-ban, a papi rendet 1818-ban vette fel; győri káplán, 1829-ben káptalani karkáplán, 1834-ben szemináriumi aligazgató, 1847-ben kanonok és városplébános, 1848-ban c. ócskai prépost; 1850-ben iskoláskanonokból komáromi főesperes, 1857—68-ig pápóci prépost; 1856-ban az üresedésben levő püspökség javainak jószágkormányzója. Meghalt 1868 június 7-én.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz. — Győri püsp. lvtár: Album Sacerdotum Dioec.)

1851—1857. *Müller Károly.* Győrszigetben született 1788-ban. A papi rendet 1812-benvette fel; 1814-ben környei, 1832-ben tatai plébános, alesperes, nyulszigeti c. prépost. 1851-ben kanonok, pápai, majd locsmándi főesperes, komáromi táblabíró. — Meghalt 1857 július 13-án.

(Győrszigeti plébánia anyakönyve. — Mohl Adolf: Tatai plébánia tört. 203. l. — Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz.)

1851—1870. *Novák Ferenc.* Püspöki titkárból 1851-ben iskoláskanonok, komáromi főesperes, 1852—58-ig városplébános, 1853-ban szentkereszti c. apát, 1858—68-ig szentadalberti prépost, 1868—70-ig pápóci prépost, püspöki helynök. — Meghalt 1870 január 28-án.

(Győri kápt. m. lvt. 7. T. 1717. sz. — Liber Cant.)

1851—62. *Kistatai Tatay János.* Régi nemesi családból a zalamegyei Pölöskén született 1789-ben. A szombathelyi egyházmegye növendéke és papja lett. Teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. 1815-ben Szombathelyen teológiai tanári széket nyert, innét jött át 1820-ban a győri egyházmegyébe, a lövői plébániára. Nagy műveltségére vall 500 kötetes könyvtára, és a kora jeles íróinak ismeretsége. Összeköttetésben állott Dukai Takách Judit írónővel, Döbrenteyvel, Berzsenyivel, Kazinczyval — mint az irodalomnak nagy kedvelője és művelője. 1851-ben Győrött kanonoki stallumot nyert és a szemináriumi igazgató tisztét töltötte be. 1858-ban a széplaki

apátság címével tüntette ki a király. A káptalanban székesegyházi főesperessé lépett elő. — Meghalt 1862 január 23-án.

(Mohl Adolf: Lövő története. — Sopronvármegye c. lap 1936. évi 31. számában Mohl Adolf cikke. — Magyar T. Értesítő 1862. I. 188. Tatay életrajza.)

1853—1859. *Barbély György.* 1792-ben született Sarródon (Sopronmegye), teológiai tanulmányait Győrött végezte; 1816-ban vette fel a papi rendet. 1853-ban győri kanonok, 1858-ban titeli c. apát. — Meghalt 1859 március 10-én.

(Liber Cant. — Egyházm. névtárak. Album Sacerdotum Dioec.)

1854—1870. *Sterne Nándor.* Nagyszentmiklóson, a Bánságban született 1802-ben. 1825-ben vette fel a papi rendet; mehádiai, majd fehértemplomi plébános. A helytartótanács a győri főigazgatói kerület iskolai felügyelőjévé nevezte ki, azért 1848-ban a győri egyházmegyébe jött át. 1850-ben c. tatai apát. 1854-ben kanonok; a Ferenc József-rend lovagja. A káptalani rangsorban 1856-ban soproni, majd székesegyházi főesperes, 1864-ben őrkanonok, 1866-ban éneklőkanonok, majd olvasókanonok lett. — Meghalt 1870 szeptember 23-án.

(Püsp. irattár: Album sacerdotum Dioec.)

1858—1873. *Szerdahelyi Antal.* Nagyváradon született 1797-ben, mint a pécsi egyházmegye növendéke teológiai tanulmányait Pesten végezte; 1820-ben vette fel a papi rendet. 1827-ben a győri egyházmegyébe jött át, és a püspöki udvarban teljesített szolgálatot. 1830-ban a szanyi plébániát foglalta el; 1854-ben t. kanonokká, 1858-ban valóságos kanonokká lett. 1861-ben apáti címet nyert. Káptalani rangsorban 1862-ben soproni, 1864-ben székesegyházi főesperessé 1865-ben őrkanonokká, majd 1873-ban olvasókanonokká, és még ez évben nagyprépostá lépett elő. — Meghalt 1873 október 15-én.

(Album sacerdotum Dioec.)

1858—1871. *Hauszer Fábián.* Oroszvárott született 1790-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1815-ben vette fel. 1822-ben az oroszvári plébániát nyerte el. Dícséretére jegyezte fel az egyházmegyei hatóság, hogy ő volt az első az egyházmegye plébánosai között, aki híveinek missiót tartatott a jezsuiták

által. 1842-ben kerületi alesperes, 1854-ben t. kanonok, 1858-ban tényleges győri kanonok; 1861-ben c. prépost; rábai, mosoni, 1864-ben soproni főesperes, majd olvasókanonok. — Irodalmilag is működött, a bérmáltak megerősítésére könyvecskét adott ki, a helytartótanács felhívására pedig a horvát tanuló ifjúságnak írt útmutató könyvet. — Meghalt 1871 augusztus 1-én.

(Album sacerdotum Dioec.)

1858—1878. *Zerpák János.* A tolnamegyei Ireghen született 1809-ben. A filozófiát Budapesten, a teológiát Győrött tanulta. 1833-ban vette fel a papi rendet. 1837—58-ig a püspöki udvarban teljesített szolgálatot; 1858-ban kanonok és komáromi főesperessé lett; a szeminárium igazgatói tisztét bízta rá a püspök, majd mint városplébános a lelkipásztori életben működött. 1859-ben c. apát. Káptalani rangsorban 1864-ben mosoni főesperessé, 1868-ban szentadalberti prépostá, 1870-ben pápóci prépostá lépett elő. 1865-ben a teológiai főiskola prodirektori tisztét is ráruházta a püspök, 1870-ben helynökévé nevezte ki. 1876-ban a skardoni v. püspök méltóságát nyerte el, majd a vaskoronarend lovagkeresztjét kapta meg. — Meghalt 1878 január 30-án.

(Album sacerdotum Dioec.)

1859—1862. *Schreiber László.* 1828-ban született; teológiai tanulmányait Pesten végezte, a bécsi Augustineumban fejezte be. A papi rendet 1851-ben vette fel. Rövid ideig Brunswith Ferenc gróf családjánál nevelősködött, majd az esztergomi érsek udvarában szolgált, honnét Simor János püspök hozta magával titkárul. Irodaigazgatóból 1859-ben kanonok, komáromi főesperes, c. szekszárdi apát. — Meghalt 1862 október 23-án.

(Album sacerdotum Dioec.)

1864—1896. *Nogáll Károly.* Győrött született 1816-ban; teológiai tanulmányait a budapesti központi szemináriumban végezte; a papi rendet 1840-ben vette fel. 1843-ban Deáky Zsigmond segédpüspök titkára, 1844-ben Pálffy Ferenc gróf fiai nevelője, de még ez évben környei plébános; 1858-ban kisebb szemináriumi rektor és teológiai tanár; 1860-ban t. kanonok, 1864-ben tényleges kanonok és locsmándi főesperes; 1865-ben c. apát; 1870—4-ig szentadalberti prépost, 1874-ben őrkanonok, 1878—96-ig pápóci prépost és püspöki helynök; 1879-ben ozerói v. püspök. — Meghalt 1896 július 2-án.

(Album sacerdotum Dioec.)

1864—1886. *Winterl Antal.* Győrszigetben született 1814-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte; 1847-ben győrszigeti, 1851-ben tatai plébános, alesperes; 1864-ben kanonok és rábaközi főesperes — és városplébános, 1866-ban c. apát. Káptalani rangsorban 1871-ben éneklő, 1873-ban olvasókanonok, még ez évben nagyprépost, majd pápai prelátus.

Nevéhez fűződik a nádorvárosi leányárvaház megalapítása. Lelkipásztori működésében a buzgó pap mintaképe, a szegények atyja. A városi életből is kivette a maga részét; emlékét avval örökítették meg, hogy arcképét a közgyűlési terem számára megfestették. — Meghalt 1886 január 22-én.

(Album sacerdotum Dioec. — Mohl Adolf: Győregyházmegyei jeles papok 262. l.)

1864—1897. *Mayerhofer József.* Okán (Sopronmegye) született 1810-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte; 1835-ben vette fel a papi rendet — és a szemináriumi prefektus tisztét bízta rá a püspök; 1841-ben a tanítóképző intézetben is tanított; egyben az elemi, reáliskola és tanítóképző igazgatói munkakörét töltötte be; majd pedig teológiai főiskolai tanár lett. 1864-ben kanonok és komáromi főesperes; még ez évben c. prépost; 1873-ban éneklő-, még ez évben olvasókanonok, 1881-ben pápai prelátus, 1886-ban nagyprépost.

Irodalmi téren is működött: a teológiai főiskola számára erkölcstani tankönyvet írt; majd a Fertőről és a fertővidéki madárvilágról értekezett. Kisebb értekezései: Katolicizmus és Antikatolicizmus. A katolicizmus az ő különböző hitigazságaiban. Jeles madár- és ásványgyüjteményt szerzett össze. — Meghalt 1897 május 12-én.

(Album sacerdotum Dioec. — Emlékkönyv Zalka János püspökségének 25. éves jubileumára.)

1867—1872. *Tartsay Ferenc.* Rábapordányban (Sopronmegye) született 1800-ban. Teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte; 1822-ben vette fel a papi rendet; 1832-ig Pallavicini Ede őrgróf családjánál nevelősködött, azután a püspöki udvarban teljesített szolgálatot. 1834-ben teológiai tanár lett, innét 1867-ben kanonok, székesegyházi főesperes. — Meghalt 1872 június 26 -án.

(Album sacerdotum Dioec.)

1867—1870. *Orbán György.* Osliban (Sopronmegye)

született 1814-ben, 1834-ben vette fel a papi rendet; 1844—1858-ig Eszterházy Miklós gróf fiainál nevelősködött, azután szemináriumi vicerektor, 1860-ban püspöki titkár, 1867-ben egyházmegyei irodaigazgató, — innét kanonok, locsmándi főesperes. 1870-ben apáti címet kapott, de felavatása előtt meghalt: 1870 december 30-án.

(U. o.)

1868—1871. *Fábián István.* Tamásiban (Sopronmegye) született 1809-ben. Tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1833-ban vette fel. 1845-ben elnyerte a széplaki plébániát, — ez időben Esterházy Miklós herceg családjánál egy évig nevelő is volt. 1864-ben nyerte el a süttöri plébániát, honnét 1868-ban kanonok, szemináriumi rektor és c. apát, mosoni főesperes lett. A magyar és finn nyelvek jeles művelője. Tudományos munkái: A szólelemzés és szóértelmezés alapjai. A finn nyelv nyelvtana. E munkáiért a Magyar Tudományos Akadémia, és a helsinki finn Akadémia tagjává választotta. Meghalt 1871 július 19-én.

(U. o.)

1868—82. *Hupka Ferenc.* Győrött született 1811-ben; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1833-ban vette fel. Egy évig Tige József gróf gyermekei mellett nevelősködött Lainzban; 1834-ben szemináriumi prefektus, 1837-ben teológiai tanár. 1868-ban c. prépost, győri kanonok. Káptalani rangsorvban 1873-ban őr-, majd éneklőkanonokká lépett elő. — Meghalt 1882 szeptember 8-án.

(U. o.)

1870—1874. *Hodich Ferenc.* Sopronban született 1809-ben. Teológiai tanulmányait Budapesten és Győrött végezte, a papi rendet 1832-ben vette fel. 1832-ben Zichy Miklós gróf családjánál vállalt nevelői állást. 1845-ben soproni káplán, 1847-ben harkai plébános 11 évig; majd 3 hónapig egyik huszárezred tábori lelkésze. 1858-ban soproni kanonok, 1861-ben pápai kamarás, 1864-ben őrkanonok, 1866-ban a Szent György-templom plébánosa, 1867-ben c. apát; 1870-ben győri kanonok, 1873-ban őrkanonok. — Meghalt 1874 január 11-én.

(U. o. és Mohl Adolf: Tatai plébánia története. 205. l.)

1871—1883. *Asztl Lajos.* Miháliban (Sopronmegye) született 1808-ban. Győrött és Pesten végezte teológiai tanulmányait; 1831-ben vette fel a papi rendet. 1838-ban császári, 1864-ben tatai plébános, alesperes, 1867-ben

c. apát. 1871-ben győri kanonok, 1874-ben szentadalberti prépost, 1878-ban őrkanonok. — Meghalt 1883 június 22-én.

(U. o.)

1871—1885. *Szabó István.* 1805-ben született; tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1831-ben vette fel. 1845-ig Jankovich Izidor gróf családjánál nevelősködött; ekkor a csepregi plébániát nyerte el. 1867-ben kerületi alesperes, 1871-ben kanonok, 1872-ben c. apát lett. Káptalani rangsorban 1878-ban szentadalberti prépositá, 1883-ban őrkanonokká lépett elő. — Meghalt 1885 június 11-én.

(U. o.)

1871—1893. *Trichtl József.* Vimpácon (Sopronmegye) született 1814-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte. Rövid ideig a püspöki udvarban szolgált, majd 12 éven át felsőgallai és kecskédi plébános volt. 1861-ben a szemináriumi vicerektori állásra nevezte ki a püspök és t. kanonokká, 1871-ben tényleges kanonokká léptette elő. Préposti címet is kapott. Káptalani rangsorban 1872-ben komáromi, 1878-ban székesegyházi főesperessé, 1882-ben éneklő-, 1886-ban olvasókanonokká lépett elő. Jámborsága jótékonyságával vetekedett; vagyonát templomokra, templomi felszerelésekre költötte; 40 ezer forintnyi tőkéjét győri harmadik zárdára hagyta. Meghalt 1893 március 24-én.

(U. o. — A magyarországi papi imaegyesület értesítője 1913. évf. 4. sz. Trichtl életrajza.)

1871—1889. *Farkas Imre.* Pinnyén (Sopronmegye) született 1796-ban. Tanulmányait Győrött végézte, a papi rendet 1819-ben vette fel. 1819—25-ig Zichy—Ferraris Ferenc gróf családjánál nevelősködött, ekkor lébényi majd szentmiklósi plébános lett. 1866-ban t. kanonok, 1871-ben tényleges kanonok, 1875-ben c. apát. Káptalani rangsorban 1878-ban soproni, 1882-ben székesegyházi főesperessé, 1883-ban szentadalberti prépositá lépett elő. — Meghalt 1889 május 16-án mint az egyházmegye nestora.

(U. o.)

1871—1897. *Kokas József.* Csornán (Sopronmegye) született 1822-ben. Teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte és az Augustineumban fejezte be. 1847-ben vette fel a papi rendet. 1853-ban szemináriumi prefektus és teológiai főiskolai tanár; 1867-ben kisebb szemi-

náriumi igazgató; 1869-ben t. kanonok, 1871-ben tényleges kanonok és 1883-ig nagyobb szemináriumi igazgató; 1875-ben c. apát. 1883—1891-ig teológiai főiskolai prodirektor. Káptalani rangsorban 1878-ban mosoni, 1882-ben soproni, 1883-ban székesegyházi főesperessé, 1885-ben őr-1886-ban éneklő-, 1893-ban olvasókanonokká lépett elő. Meghalt 1897 február 15-én.

(Album sacerdotum Dioec.)

1873—1898. *Mester István.* Peresztegen (Sopronmegye) született 1818-ban. Tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1844-ben vette fel. 1848-ban a nagyigmándi plébániát nyerte el, innét 1873-ban kanonok lett. A káptalani rangsorban 1878-ban locsmándi, 1882-ben mosoni, 1883-ban soproni, 1885-ben székesegyházi főesperessé, 1886-ban őrkanonokká lépett elő. Az itubui préposti címet is elnyerte 1878-ban. A győri tanulóifjúság számára nagyobb alapítványt tett le a Tápintézetben. — Meghalt 1898 március 10-én.

(U. o.)

1873—1905. *Bertha János.* Sopronkőhalomban született 1821-ben. Teológiai tanulmányait Budapesten végezte; 1844-ben vette fel a papi rendet. Rövid ideig a püspöki udvarban, majd a szemináriumi prefektusi állásban működött; 1848—49-ig a főiskola nem működött, azért káptalani karkáplánként dolgozott. 1849-ben a kéthelyi plébániát nyerte el, hol egyúttal az alesperesi tisztet is betöltötte. 1873-ban nyert kanonoki stallumot; 1878-ban c. prépost lett. A káptalani rangsorban 1878-ban rábai, 1882-ben locsmándi, 1883-ban mosoni, 1885-ben soproni, 1886-ban székesegyházi főesperessé, 1890-ben szentadalberti préposttá, 1893-ban éneklőkanonokká, 1893-ban nagypréposttá lépett elő. Egy ideig a teológiai főiskola prodirektora is volt. 1903-ban a pápai prelátusi kitüntetésben részesült. A budapesti tudományos egyetem teológiai kara bekebelezett doktorává választotta. Kétszázezer koronányi vagyonát a sopronkőhalmi apácazárda és polgári leányiskola alapítására adta oda életében. — Meghalt 1905 január 27-én.

(U. o.)

1873—1889. *Ebenhöch Ferenc.* Győrött született 1821-ben. Tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1844-ben vette fel. Egy évig Szapáry József gróf családjánál nevelősködött. 1851-ben a koroncói plébániára választotta meg a győri káptalan, hol a kerületi alesperesi tisztet is

viselte. 1873-ban kanonok, 1884-ben c. apát. Káp'alani rangsorban 1878-ban komáromi, 1882-ben rábai, 1883-ban locsmándi, 1885-ben mosoni, 1886-ban soproni főesperessé lépett elő. — A király 1884-ben tomaji apáti címmel tüntette ki. A teológiai főiskolán az egyházművészetet tanította. Számos régészeti, egyházművészeti cikke jelent meg a tudományos jolyóiratokban; a székesegyház felszereléséről, történeti viszontagságairól is jeles cikkeket írt. A koroncói község és plébánia történetéről szóló kézirata ma is megvan a káptalan magánlevéltárában. Mint országos nevű régész nagy gyüjteménnyel gazdagította a Nemzeti Múzeumot. Kiváló szaktudással írta le a székesegyházi kincstár műértékű darabjait, — és óriási szorgalommal, szakszerűen rendezte a káptalan hiteleshelyi és magánlevéltárát. — Meghalt 1889 július 16-án.

(U. o.)

1874—1893. *Jordán Tamás.* Oroszváron (Mosonmegye) született 1815-ben. Tanulmányait Győrött végezte, 1839-ben vette fel a papi rendet. 1848-ban oszlopi, 1858-ban darázsfalvi plébános, alesperes, 1874-ben kanonok. A káptalan rangsorban 1878-ban pápai, 1882-ben komáromi, 1883-ban rábai, 1885-ben locsmándi, 1886-ban mosoni, 1890-ben székesegyházi főesperessé, 1893-ban szentadalberti préposttá lépett elő. A király 1884-ben c. préposttá nevezte ki. — Meghalt 1893 november 25-én.

(U. o.)

1878—1924. *Szelv Lajos.* Csepregben (Sopronmegye) született 1842-ben, tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1865-ben vette fel. 1866-ban szemináriumi prefektus, 1867—78-ig a püspöki udvarban szolgált, 1878-ban kanonok lett; 1883—1890-ig szemináriumi rektor, 1905—10-ig püspöki helynök. A káptalani rangsorban 1882-ben pápai, 1883-ban komáromi, 1885-ben rábai, 1886-ban locsmándi, 1890-ben soproni, 1893-ban székesegyházi főesperessé, 1894-ben szentadalberti, 1897-ben pápóci préposttá lépett elő. 1884-ben c. apáti, 1903-ban apostoli főjegyzői kitüntetést kapott. Több történeti munkát írt: Az 1171. évi bakonybéli összeírás és I. András győri püspöksége. — Kéziratban maradt meg: II. Miklós győri püspöknek a Csák-nemzetségből való származása. A győri kanonokok névsorát Telekessy Arca Noe c. munkájának felhasználásával összeállította és kiadta az egyházmegye 1877. évi névtárában. Kiváló pomológus névre is érdemesült. — Végrendeletében nem feledkezett meg a papnevelőintézetről: győrrévfalui értékes házát és kertjét

arra hagyta szőnyegeivel együtt. — Meghalt 1924 július 13-án.

(U. o.)

1882—1896. *Holdházy János.* Vácott szüle ett 1840-ban; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1862-ben vette fel. 1863—71-ig a püspöki udvarban szolgált; 1871-ben kisebb szemináriumi igazgató; 1877—1892-ig József királyi herceg gyermekeinek nevelője Alcsuton; 1878-ban c. apát, 1882-ben kanonok, 1887-ben a vaskoronarend III. osztályának tulajdonosa; pápai t. kamarás, 1892-ben tribunici v. püspök. A káptalani rangsorban 1883-ban pápai, 1885-ben komáromi, 1886-ban rábai, 1890-ben mosoni, 1893-ban soproni, 1894-ben székesegyházi főesperes. Egész életében érdeklődött a tudományok iránt. Ennek bizonysága többezer kötetes, értékes könyvtára, melyet fenntartásra szánt alapítványával együtt a papnevelőintézetnek hagyott. — Meghalt 1896 április 15-én.

(U. o.)

1883—1916. *Mohl Antal.* Kapuvárott jeles iparos családból született 1816-ban; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, a papi rendet 1857-ben vette fel. Rövid mosonszentjánosi káplánkodás után 1858-ban a kisszeminárium spirituálisa; 1863-ban a teológusok lelkiigazgatója, 1869-ben teológiai tanár; 1877—1883ig kisebb szemináriumi rektor; 1883-ban kanonok és 1886—1906-ig győri belvárosi plébános, c. apát. 1901-ben káptalani, 1902-ben püspöki helynök, 1905-ben szerbiai v. püspök. 1907-ben 50 éves papi jubileuma alkalmával a vaskoronarend 2. osztályával tüntette ki a király. A káptalani rangsorban 1885-ben pápai, 1886-ban komáromi, 1890-ben locsmándi, 1893-ban mosoni, 1894-ben soproni, 1897-ben székesegyházi főesperessé, még ez évben olvasókanonokká, 1905-ben nagyprépostta lépett elő.

Mint szemináriumi elöljáró jóságos és példaadó, mint tanár buzgó és lelkiismeretes; mint plébános a szónoklásban, betegek látogatásában fáradhatatlan, mint lelkiatya a gyóntatószékben mindig található, mint espere-res és iskolaigazgató az iskolák gyakori látogatója. E nagy munkássága mellett az irodalom művelésében is jeleskedett. Nevezetesebb dolgozatai: A papi életszentség. A lelki magány. (Mindkettő németből való fordítás.) — A Mária-kongregáció története Maagyarországon. Jézus szentséges Szívének dícsérete. Jézus szentséges Szívének szentelt élet. Győr eleste és visszavétele. Ezen kívül több

szónoki beszéde jelent meg nyomtatásban. — Jó szíve ismeretes volt. Névtelen adományai mellett nagy alapítványok (kb. 70.000 korona) őrízték meg nevét, melyhez fűződik még az orsolyiták iskolájának nagyarányú fejlesztése és a katolikus fiúinternátus építése. — Meghalt 1916 december 28-án és Kapuvárott temették el.

(U. o. és Mohl Adolf: Győregyházm. jeles papok, 284. l.)

1885—1902. *Beidl Alajos.* Temesvárott született 1844-ben; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1866-ban vette fel. 1867—74-ig a püspöki udvarban teljesített szolgálatot, 1874—79-ig a védenyi plébánián működött. 1879—85-ig ismét a püspöki titkár és egyházmegyei irodaigazgató hivatalát viselte a püspöki udvarban. 1885-ben nyert kanonoki stallumot, és apáti címet. 1896-ban püspöki helynök, majd pápai prelátus. A káptalani rangsorban 1886-ban pápai, 1890-ben rábai, 1893-ban locsmándi, 1894-ben mosoni, 1897-ben soproni főesperessé, 1897-ben éneklőkanonokká lépett elő. — Meghalt 1902 március 13-án.

(Album sacerdotum Dioec.)

1886—1894. *Tóth István.* Nagysitkén (Vasmegye) született 1821-ben; tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1846-ban vette fel. 1852-ben a gönyüi plébániát nyerte el; 1871-ben mint a péri kerület képviselője az országgyűlés tagja volt; 1884-ben a Ferenc József jeles rend lovagja lett. 1886-ban lett a káptalan tagja és a káptalani rangsorban 1890-ben komáromi, 1893-ban rábai, 1894-ben locsmándi főesperessé lépett elő. — Meghalt 1894 június 2-án.

(U. o.)

1890—92. *Steiner Márton.* Fehéregyházán született 1828-ban; teológiai tanulmányait Nagyszombatban, Esztergomban és Győrött végezte; a papi rendet 1851-ben vette fel. 1858-ban óvári plébános, 1867-ben c. apát, majd a Ferenc József-rend lovagja; 1890-ben kanonok és pápai főesperes lett. — Meghalt 1892 január 21-én.

(U. o.)

1890—1903. *Surányi János.* Okán (Sopronmegye) született 1835-ben; tanulmányait Budapesten végezte — és az Augustineumban fejezte be; a papi rendet 1860-ban vette fel. A teológiai főiskolában 1866-ban tanári katedrát kapott, 1902-ben pedig a főiskola igazgatói tisztét vette át. Egy évig mint szemináriumi rektor is működött. Káptalani rangsorban 1892-ben pápai, 1893-ban komáromi,

1894-ben rábai, majd locsmándi, 1897-ben mosoni főesperessé, még ugyanebben az évben szentadalberti prépostá, 1898-ban őr-, 1902-ben éneklőkanonokká lépett elő. — Mint a történelmi és jogi irodalom művelője több elismeréssel méltatott cikket írt. Önálló művei: Gerbert és kora.. A magyar katolikus szentszékek rendtartása. — Meghalt 1903-ban június 17-én és Okán temették el.

(U. o. és Zalka Emlékkönyv.)

1892—1930. *Mladoniczky Ignác.* Szőllősön (Komárommegye) született 1840-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1863-ban vette fel. A lelkipásztorkodás terén működött Bánhidán és Kocson mint adminisztrátor, Győrött mint káptalandombi lelkész. 1872-ben a nagyszeminárium vicerektorává, 1883-ban a kisebb szeminárium rektorává nevezte ki a megyéspüspök. 1889-ben t. kanonokká, 1890-ben a nagyobb szeminárium rektorává lett. 1892-ben kanonok, 1897-ben c. prépost, 1917-ben korzolai v. püspök. A káptalani rangsorban 1893-ban pápai, 1894-ben komáromi, majd rábai, 1897-ben locsmándi, majd székesegyházi főesperessé, 1898-ban szentadalberti prépostá, 1902-ben őr-, 1903-ban éneklő-, 1905-ban olvasókanonokká, 1917-ben nagyprépostá lépett elő. Jótékonyságáról ismert főpap volt, aki hosszú életében minden jövödelmét az egyház javára értékesítette. Ellenőrizhető adakozásában a legjelentékenyebb tétel, 60.000 pengő a győrgyárvárosi plébániaháznak és templomnak jutott. Nem feledkezett azonban meg a székesegyházról sem, melynek nagy költséggel új ablakokat készíttetett és amelyet körüskörül cementburkolattal tett könnyen tisztíthatóvá. Értékes miseruhák adományozásával is gyarapította annak készletét. Megújította Győr egyik legértékesebb barokkműemlékét, a frigyszekrény-emlékművet 2000 pengő költséggel. Mint a bencés gimnázium püspöki biztosa, sokat áldozott a tanuló ifjúság segélyezésére is. Meghalt 1930 február 19-én. A győri kármeliták kriptájában temették el.

(U. o.)

1893—1909. *Schlegel Péter.* Győrött született 1839-ben; teológiai tanulmányait is itt végezte, a papi rendet 1861-ben vette fel. A lelkipásztorkodás terén szolgált 1865—1870-ig mint győrkáptalandombi lelkész, 1870—1893-ig mint süttöri plébános, ahol emlékét az ő idejében és fáradozásával épült szép templom őrzi. 1893-ban kanonok, 1899-ben c. prépost. A káptalani rangsorban 1894-

ben pápai, majd komáromi, 1897-ben rábai és soproni, 1898-ban székesegyházi főesperessé, 1902-ben szentadalberti prépostá, 1903-ban őr-, 1905-ben éneklőkanonokká lépett elő. — Meghalt 1909 november 8-án.

(U. o.)

1894—1913. *Kutrovátz Ernő.* Siklóson (Sopronmegye) született 1841-ben; tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1865-ben vette fel. 1872-ben szárazvámi plébános és alesperes, innét 1894-ben kanonok; 1894-ben pápai, 1897-ben komáromi, 1897-ben mosoni, 1898-ban soproni, 1902-ben székesegyházi főesperes, 1903-ban őrkanonok lett. 1897-ben a martiani felszentelt püspök és győri segédpüspök méltóságát nyerte el. — Meghalt 1913 október 21-én és Szárazvámon, az általa épített új templomban temették el.

(U. o.)

1894—1922. *Balits Antal.* Pinnyén (Sopronmegye) született 1840-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte el, a papi rendet 1864-ben vette fel. Hamarosan szemináriumi prefektussá és teológiai főiskolai tanárrá nevezte ki a megyéspüspök. 1894-ben kanonok, 1897-ben pápai, majd locsmándi, 1898-ban mosoni, 1902-soproni, 1903-ban székesegyházi főesperes, 1905-ben szentadalberti prépost, 1909-ben éneklő-, 1917-ben olvasókanonok. Elnyerte a borsmonostori c. apáti és a pápai prelátusi méltóságot. A bibliai tudomány terén folyóiratokban számos figyelemre méltó cikket írt. Önálló munkája: Jézus Krisztus élete a négy evangélium nyomán. A népnevelés ügyének tett szolgálatot, mikor mint szentadalberti prépost a töltéstavai iskola számára házat vett, amely iskolát a szentadalberti préposti birtok cseléd-gyermekei is látogatnak. Életében jelentékeny összegeket juttatott egyházi célra és örököse is az egyház lett. — Meghalt 1922 október 19-én.

(U. o.)

1896—1917. *Braun Adolf.* Endréden (Zalamegye) született 1835-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1859-ben vette fel. 1867-ben nezsideri, 1888-ban mosonszentjánosi plébános volt. Többféle kitüntetésben részesült: 1879-ben a koronás aranyérdemkereszttel tüntette ki a király, 1890-ben c. apáttá nevezte ki; 1907-ben a pápai prelátusi méltóságot nyerte el. 1896-ban kanonok, 1897-ben rábai, 1898-ban locsmándi, 1902-ben mosoni, 1903-ban soproni, 1905-ben székesegy-

házi főesperes, 1909-ben szentadalberti prépost, 1913-ban őr-, 1917-ben éneklőkanonok. Az új szeminárium építéséhez jelentékeny összeget adott. — Meghalt 1917 december 27-én.

(U. o.)

1897—1901. *Karall Lőrinc.* Szabadbárándon (Sopronmegye) született 1834-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1861-ben vette fel. 1865-ben újfalui, 1879-ben pándorfi plébános; 1897-ben kanonok, komáromi, majd rábaközi főesperes. — Meghalt 1901 december 5-én

1897—1901. *Hahnekamp György.* Lajtaszentgyörgyön (Sopronmegye) született 1843-ban; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte. 1869-ben kisszemináriumi, 1877-ben nagyszemináriumi lelkiigazgató, 1882-ben a soproni Voss-féle árvaház igazgatója. Innét 1889-ben a Megváltóról nevezett bécsi apácák lelkiigazgatójává hívták meg, honnét 1891-ben jött vissza Győrré, és a megyéspüspök a kisszeminárium, 1893-ban pedig a nagyszeminárium rektori tisztét ruházta rá. 1893-ban t. kanonk, 1897-ben tényleges kanonok; pápai, majd komáromi főesperes. — A vallásos irodalom terén is működött, több eredeti és idegen nyelvből fordított cikke jelent meg a folyóiratokban. Önálló nagyobb munkája: Magyar konvertiták könyve. — Meghalt 1901 május 17-én.

(U. o. és Mohl Adolf: Győregyházmegyei jeles papok, 330. lap. — Zalka emlékkönyv.)

1897—1923. *Giesswein Sándor.* Tatán született 1856-ban; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban és Budapesten végezte, a papi rendet 1878-ban vette fel. 1881-ben tanítóképző intézeti tanár, 1883—1897-ig a püspöki udvarban szolgált. 1897-ben kanonok, 1898-ban pápai, 1902-ben locsmándi, 1903-ban mosoni, 1905-ben soproni, 1909-ben székesegyházi főesperes, 1913-ban szentadalberti prépost, 1917-ben őr-, 1918-ban éneklő-, 1922-ben olvasókanonok. 1902-ben c. apáti, 1909-ben pápai prelátusi kitüntetésben részesült. A bibliai tudomány és az összehasonlító nyelvtudomány elismert művelője; tudományos értekezései hazai és külföldi folyóiratokban jelentek meg. Kiváló munkája: Mizraim és Assur tanusága. Tudományos képzettségének elismeréseül a Szent István-társulat alelnökévé választotta meg. Utóbb a keresztény szociális munkásszervezetek megalapításán dolgozott úgy a társadalmi téren, mint az országgyűlésen mint képviselő. A

világbéke gondolatának szolgálatában sokat fáradozott és nevét világszerte ismeretessé tette. Legutóbb az eszperanto nyelv terjesztésének volt lelkes híve. Magyaróvárott szobrot emeltek neki. — Meghalt 1923 november 15-én Budapesten, és a kerepesi temetőben temették el.

(U. o.)

1898—1906. *Nagy Antal.* Csécsényben (Győrmegye) született 1842-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1866-ban vette fel. 1869-ben felsőgallai, 1876-ban szőnyi plébános, 1878-ban kanonok; 1902-ben rábai, 1903-ban locsmándi, 1905-ben mosoni főesperes; 1905-ben c. sümegi prépost. Az egyházi szónoklat és hitoktatás terén jelentékeny irodalmi munkát fejtett ki. Számtalan prédikációja jelent meg folyóiratokban. Önálló nagyobb munkái: Lelki mindennapi kenyér — Imádságos és elmélkedésre való könyv. Hitelemzés példákban. Katolikus hitoktatók kézikönyve 3 kötetben. — Meghalt 1906 március 24-én.

(U. o.)

Huszadik századbeli kanonokok.

A huszadik század eddigi 23 kanonokja közül tudományos irodalmi, szónoklati munkássággal öten váltak ki, akik országos viszonylatban is elismerésre érdemesültek; egy pedig a felszentelt püspöki méltóságot nyerte el.

1902—1911. *Varga János.* Felsőszakonyban (Sopronmegye) született 1851-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1876-ban vette fel. 1882-ben nagyszemináriumi lelkiigazgató, 1889-ben vicerektor, 1892-ben kisszemináriumi igazgató, 1897-ben t. kanonok, 1902-ben tényleges kanonok és nagyszemináriumi igazgató; 1906-ban c. apát. Káptalani rangsorban 1902-ben komáromi, 1903-ban rábai, 1905-ben locsmándi, 1906-ban mosoni, 1909-ben soproni főesperes. — Meghalt 1911 március 22-én.

(U. o.)

1902—1932. *Balics Lajos.* Lövőn (Sopronmegye) született 1856-ban; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, a papi rendet 1879-ben vette fel. 1881-ben nagyszemináriumi prefektus; 1886-ban teológiai tanár, 1894-ben nagycenki plébános, 1902-ben győri kanonok — és teológiai főiskolai prodirektor. 1906-ban c. apát — egyházmegyei főtanfelügyelő; 1910-ben püspöki helynök,

1913-ban pápai prelátus. A király a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. A káptalani rangsorban 1902-ben komáromi, 1905-ben rábai, 1906-ban locsmándi, 1909-ben mosoni, 1911-ben soproni, 1913-ban székesegyházi főesperessé, 1918-ban őr-, 1922-ben éneklő, 1923-ban olvasókanonokká, 1930-ban nagyprépostá lépett elő.

A történetírás terén országos nevet szerzett magának. Nagyobb művei: A római katolikus egyház története Magyarországban; A kereszténység története hazánk mai területén a magyarok telepedéséig; Szent László király fejereklyéjének története. Írói hagyatékában az egész ország levéltáraiból összeszedett jegyzetek maradtak hátra, melyek fáradhatatlan munkásságát igazolják. — Meghalt 1932 december 19-én.

1902—1914. *Ruschek Antal.* Győrött született 1851-ben; teológiai tanulmányait is itt végezte, a papi rendet 1873-ban vette fel. 1875-ben káptalandombi lelkész, 1879-ben győrszigeti, 1894-ben győrnádorvárosi plébános, alesperes. 1902-ben kanonok, 1906-ban győri városplébános, c. apát, a Ferenc József-rend lovagja. A káptalani rangsorban 1903-ban pápai, 1905-ben komáromi, 1906-ban rábai, 1909-ben locsmándi, 1911-ben mosoni, 1913-ban soproni főesperessé lépett elő.

A szónoklat országszerte ismert mestere. Több kötetben jelentek meg magyaros, igazán szónoki stílusban írt egyházi beszédei: Betegségünk — orvosságunk; Alkalmi ünnepi szentbeszédek; Az Olajfák hegyétől a Golgotáig. Ezeken kívül több kisebb füzet egyes alkalmakra. Több idegen nyelvből fordított vallásos munkája is jelent meg: franciából: Jézus Krisztus élete; Szent Monika élete; német nyelvről: Kolping Adolf élete. Mint hosszú időn keresztül a győri katolikus legényegylet elnöke megírta és külön kötetben kiadta: A győri katolikus legényegylet történetét; majd a Katolikus legényegylet magyar földön c. munkáját. Magyarra fordította Stolz Albán: Üdvözlégy Mária c. munkáját. A keresztény nő c. felolvasását is kiadta. — Meghalt 1914 január 30-án.

(U. o.)

1903—1933. *Sinkó István.* Sopronperesztegen született 1850-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, a papi rendet 1875-ben vette fel. 1877-ben kisszemináriumi lelkiigazgató; 1878—1892-ig a püspöki udvarban teljesített szolgálatot; 1892-ben t. kanonok és nagyszemináriumi rektor; 1893-ban szanyi plébános; 1903-ban kanonok; 1911-ben c. apát. A káptalani rangsorban

1905-ben pápai, 1906-ban komáromi, 1909-ben rábai, 1911-ben locsmándi, 1913-ban mosoni, 1914-ben soproni, 1917-ben székesegyházi főesperessé, 1918-ban szentadalberti prépositá, 1922-ben őr-, 1923-ban éneklőkanonokká lépett elő. 1918-ban a pápai prelátusi kitüntetésben részesült. Meghalt 1933 november 27-én.

(U. o.)

1905— *Bedy Vince.* Gyirmóton (Győrmegye) született 1866-ban; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1889-ben vette fel. Győrszigetben káplán három évig, püspöki szertartó két évig, teológiai főiskolai tanár nyolc évig, püspöki irodaigazgató kilenc évig. 1903-ban pápai kamarás, 1905-ben kanonok.1906-ban pápai, 1909-ben komáromi, 1911-ben rábai, 1913-ban locsmándi, 1914-ben mosoni, 1917-ben soproni, 1918-ban székesegyházi főesperes; 1922-ben szentadalberti prépost, 1923-ban őrkanonok, 1933-ban nagyprépost. 1911-ben prépositi címet, 1923-ban pápai prelátusi kitüntetést kapott. Magyarország kormányzója a magyar érdemrend középkeresztjével és a csillaggal tüntette ki. A magyar országgyűlés felsőházának tagja.

1906—1929. *Molnár Ignác.* Farádon (Sopronmegye) született 1856-ban; teológiai tanulmányait Budapesten végezte és az Augustineumban fejezte be. A papi rendet 1881-ben vette fel. 1886-ban szemináriumi prefektus, 1887-ben teológiai főiskolai tanár — 1889-től egyben szemináriumi lelkiigazgató, 1902-ben szemináriumi rektor, 1906-ban kanonok, de 1911-ig továbbra is szemináriumi rektor. — 1893-ban cs. és kir. káplán, 1911-ben c. prépost, 1923-ban pápai prelátus. — Káptalani rangsorban 1909-ben pápai, 1911-ben komáromi, 1913-ban rábai, 1914-ben locsmándi, 1917-ben mosoni, 1918-ban soproni, 1922-ben székesegyházi főesperessé, 1923-ban szentadalberti prépositá, 1914-ben pápóci prépositá lépett elő. A káptalannak nagy szolgálatot tett hosszú időn keresztül teljesített dékáni munkájával. Az új szeminárium építését avval segítette elő, hogy hétezer koronáért telket vett a várostól, a régebben megvett telek megnagyobbítására és az új épület berendezésének munkáját is végezte. A papnevelés ügyét mindig szívén viselte, és általános örökösévé is a papnevelő-intézetet tette. A hagyatéktömeg értéke a hivatalos leltár szerint 32.428 pengő volt, melyből a köteles egyházmegyei címekre 15%-ot levontak. — Meghalt 1929 december 31-én.

(Album sacerdotum Dioec.)

1909—1924. *Köllv György.* Keszthelyen született 1841-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1862-ben vette fel. Répcekethelyi plébánosból 1909-ben kanonok, 1911-ben pápai, 1913-ban komáromi, 1914-ben rábai, 1917-ben locsmándi, 1919-ben mosoni, 1922-ben soproni,1923-ban székesegyházi főesperes. — Meghalt 1924 április 27-én.

(U. o.)

1911—1937. *gombai és marcsamagyari Zalka László.* Jobaházán (Sopronmegye) született 1862-ben. Teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, a papi rendet 1885-ben vette fel. Utána Fertőfehéregyházán, Vágon és Tatán a lelkipásztorkodásban működik; 1887-ben szemináriumi prefektus, 1893-ban vicerektor, 1894-ben teológiai főiskolai tanár, 1907-ben t. kanonok, egyházmegyei tanfelügyelő, 1911-ben püspöki irodaigazgató, 1924-ben c. prépost, 1926-ban pápai prelátus. A káptalani rangsorban: 1913-ban pápai, 1914-ben komáromi, 1917-ben rábai, 1918-ban locsmándi, 1922-ben mosoni, 1923-ban soproni főesperes, 1924-ben szentadalberti, 1931-ben pápóci prépost.

Irodalmi munkája: Az iskolai közigazgatis kézikönyve. — Meghalt 1937 július 27-én.

(U. o.)

1913— *Várits Károly.* Felsőkismartonhegyen született 1862-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet1881-ben vette fel. Ezután Fertőfehéregyházán, majd Feslőkismartonhegyen káplán. 1891-ben feketevárosi, 1893-ban felsőkismartonhegyi plébános és egyúttal kismartonvári javadalmas prépost. 1913-ban győri kanonok, 1914-ben c. apát, 1914-ben győrbelvárosi plébános, 1926-ban pápai prelátus. A káptalani rangsorban 1914-ben pápai, 1917-ben komáromi, 1918-ban rábai, 1922-ben locsmándi, 1923-ban mosoni, 1924-ben soproni, majd székesegyházi főesperes, 1931-ben szentadalberti prépost, 1934-ben éneklőkanonok. A Ferenc József-rend lovagja. A penitentiarius kanonok nehéz munkáját végzi kiváló buzgósággal.

1914— *Szentiványi János.* Mosonszentjánoson született 1874-ben; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1898-ban vette fel. Ezután segédlelkész Nagyhöflányban és Sopronszentmártonban, majd püspöki levéltáros és helyettes főiskolai tanár, 1900-ban püspöki szertartó, 1902-ben püspöki titkár, 1904-ben pá-

pai titkos káplán, 1907-ben kisszemináriumi rektor, 1910-ben ismét püspöki titkár, 1913-ban t. kanonok, 1914-ben tényleges kanonok és nagyszemináriumi rektor 1917-ig. 1917-ben c. prépost. A káptalani rangsorban 1917-ben pápai, 1918-ban komáromi, 1922-ben rábai, 1923-ban locsmándi, 1924-ben mosoni, majd soproni, 1931-ben székesegyházi főesperes.

(U. o.)

1917—1925. *Horváth Viktor.* Csepregben született 1858-ban; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1880-ban vette fel. 1890-ben kismartonvárosi plébános, alesperes, 1903-ban c. prépost; 1917-ben kanonok, 1918-ban pápai, 1922-ben komáromi, 1923-ban rábai, 1924-ben locsmándi főesperes; 1917—20-ig szemináriumi rektor. Sok emberen segített titokban és a székesegyház főbejáratát, nagykapuját jelentékeny áldozattal rendbe hozatta. — Meghalt 1928 június 17-én.

(U. o.)

1918— *Czingráber Lajos.* Szakonyban (Sopronmegye) született 1847-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1872-ben vette fel. Feketevárosi és magyaróvári káplánkodás után 1881-ben miklóshalmi plébános, hol templomépítéssel, apácazárda, leányiskola és óvoda rendszeresítésével szerzett magának emléket. 1904-ben alesperes, 1905-ben pápai kamarás. 1907-ben mosoni plébános, 1910-ben c. prépost. 1918-ban kanonok és győri belvárosi plébános; 1922-ben pápai, 1923-ban rábai, 1924-ben locsmándi, 1926-ban mosoni, 1931-ben soproni főesperes, 1934-ben őrkanonok, gyémántmisés áldozópap.

(U. o.)

1922— *Ragats János.* Nagycenken született 1879-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte; utána 1901—3-ig Kürthy Lajos családjánál volt nevelő. A papi rendet 1902-ben vette fel. 1903—5-ig kisszemináriumi, 1905—9-ig nagyszemináriumi prefektus; 1907-ben tanítóképzőintézeti tanár, majd középiskolai internátusi igazgató; 1909-ben teológiai főiskolai tanár; 1913—22-ig püspöki titkár és irodaigazgató, 1922-ben kanonok, 1924—1936-ig győrbelvárosi plébános, 1925-ben lébényi c. apát. Káptalani rangsorban 1926-ban locsmándi, 1931-ben mosoni főesperes, 1934-ben szentadalberti, 1937-ben pápóci prépost. A püspöki szentszék elnöke és 1938-ban pápai prelátus; a hittudományi főiskola igazgatója. Városi plébánosi működésének emlékére a székesegyház déli hajó-

jának falfestményeit közel ötezer pengő költséggel renováltatta; a győrgyárvárosi új plébániatemplom építését 5500 pengős és a győrnádorvárosi Szent Imre-egyházközség templomának építését 3000 pengős adományával elősegítette.

(U. o.)

1923—1937. *Paár István.* Mosonszentjánoson született 1864-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, a papi rendet 1889-ben vette fel. 1889—93-ig Nezsideren, Rábapordányban és Magyaróváron káplán, 1893-ban szemináriumi prefektus, 1902-ben teológiai főiskolai tanár, 1913-ban pápai kamarás, 1936-ban szentszéki elnök; a budapesti egyetem hittudományi karának bekebelezett doktora. A káptalani rangsorban 1924-ben pápai, majd komáromi, 1926-ban rábai, 1931-ben locsmándi főesperes. A bibliai tudomány jeles művelője: 2 kötetben adta ki *A vasárnapi evangéliumi szakaszok* c. értékes dolgozatát. Kéziratban maradt meg a zsoltárok magyarázatáról szóló nagyobb dolgozata. — Meghalt 1937 január 31-én.

(U. o.)

1924—1933. *Werdenich Endre.* Lajtakörtvélyesen született 1871-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, és 1894-ben történt felszentelése után az Augustineumban fejezte be. 1897-ben magyaróvári káplán, 1898—1900-ig a soproni honvédfőreáliskolában hittanár, 1900-ban győri kisszemináriumi prefektus, 1902-ben teológiai főiskolai tanár; 1909-ben cs. és kir. udvari káplán és augustineumi lelki, majd tanulmányi igazgató; 1910-ben pápai kamarás, 1911-ben bécsi egyetemi kisegítő tanár, 1917-ben a Ferenc József-rend lovagja, 1920-ban győri szemináriumi rektor; 1924-ben kanonok és egyúttal teológiai tanár. A káptalani rangsorban 1926-ban komáromi, 1931-ben rábai főesperes.

A keresztény bölcselet és dogmatika jeles művelője. Irodalmi művei: A természetes istentan; A természetbölcselet kézikönyve; melyek a teológiai főiskolán tankönyvekül szolgáltak. Nagy tudásával, bámulatos emlékező tehetségével mindenütt elismerést aratott. Magasszínvonalú hittani előadásait és konferenciabeszédeit szívesen hallgatták. Fáradhatatlanul írta hittudományi traktátusait, melyek mellől hirtelen ragadta el a halál. — Meghalt 1933 február 16-án.

(U. o.)

1926— *Mohl Adolf.* Sopronlövőn született 1855-ben;

teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1878-ban vette fel. 1878—84-ig kismartoni káplán, 1885-ben lorettomi, 1902-ben tatai plébános és alesperes; 1910-ben c. tatai apát, 1916-ban soproni őrkanonok, 1920-ban Sopronban a káptalani plébánia adminisztrátora; 1926-ban győri kanonok és pápai főesperes. 1931-ben komáromi, 1933-ban rábai főesperes, 1937-ben szentadalberti prépost, 1938-ban pápai prelátus, gyémántmisés áldozópap. Úgy a vallásos, mint történelmi irodalom országos nevű művelője. Jelesebb irodalmi mnukái: Betegek könyve; Miklós országában (Verses gyermekmese — Pap bácsi néven jelent meg); Lövő története; A horvátok átvonulása Sopronmegyén; Törökvilág Kismarton vidékén; Pásztorjátékok; Karácsonyi aranykönyv; Tata plébánia története; Loretó magyarországi búcsújáróhely története; A Kis Jézus (Verses mese gyermekeknek); A kismartonhegyi kálvária-búcsújáróhely története; Horvátok bevándorlása 1533.; Herceg Esterházy Pál nádorispán; Nyugatmagyarországi mondák és mondafélék; A soproni Szent György-templom és plébánia rövid története; A soproni Szent Mihály-templom ősi Mária-szobra; Sopron mint Civitas Eucharistica; Győregyházmegyei jeles papok. — Egy emberélet munkájátmeghaladó irodalmi munkásságát még ma is folytatja. Jegyzetek tömege vár feldolgozásra. Győrre és Győrmegyére vonatkozó adatokból hatalmas múzeumot állított össze. Tudományos munkássága elismeréseül a Szent István akadémia tagjai sorába választotta. Az Oltáriszentség imádásának buzgó terjesztője paptársai körében, még ma is keresett és fáradhatatlan gyóntató.

(U. o.)

1927— *Ragats Rudolf.* Nagycenken született 1876-ban; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1899-ben vette fel; kis- és nagyszemináriumi prefektus, 1903—27-ig teológiai főiskolai tanár; 1906—9-ig középiskolai fiúinternátus igazgatója is; 1910—17-ig szemináriumi vicerektor, egyházmegyei tanfelügyelő, majd főtanfelügyelő; 1932—5-ig szentszéki elnök; 1935-ben c. apát, 1936 óta püspöki helynök, pápai prelátus.

(U. o.)

1930— *Grősz József.* Féltoronyban született 1887-ben; teológiai tanulmányait a Pazmaneumban végezte, a papi rendet 1911-ben vette fel. 1911—14-ig segédlelkész Farádon, majd Oroszvárott; 1914—1930-ig a püspöki udvarban szolgál; 1928-ban orthosiai felszentelt püspök és

győri segédpüspök; 1930-ban kanonok, pápai főesperes; 1932—33-ig püspöki, majd káptalani helynök, 1934-ben olvasókanonok, újra püspöki helynök; 1936-ban kanonoki stalluma megtartása mellett szombathelyi apostoli adminisztrátor.

(U. o.)

1933— *Saly László.* Kissitkén (Vasmegye) született 1881-ben; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1903-ban vette fel. Egy ideig Széchenyi Emil gróf családjánál nevelő; 1904—6-ig tatai káplán és rábacsanaki kisegítő lelkész; 1906-ban a budapesti Szent Imre kollégiumban prefektus; 1910-ben a budapesti központi szemináriumi prefektus, 1914-ben pápai kamarás; 1924-ben a budapesti egyetem teológiai karának bekebelezett doktora; 1929-ben c. apát; 1933-ban győri szemináriumi rektor és kanonok, egyúttal teológiai főiskolai tanár; 1936-ban a budapesti egyetem hittudományi karának cím. nyilvános rendkívüli tanára.

(U. o.)

1934— *Erényi Károly.* Móron (Fehérmegye) született 1865-ben; teológiai tanulmányait Győrött végezte, a papi rendet 1888-ban vette fel. Rövid ideig a Guary családnál volt nevelő. 1889—97-ig segédlelkész Szomódon, majd Magyaróvárott. 1897-ben németjárfalui, 1901-ben mosonszentpéteri, 1908-ban mosonszolnoki plébános, 1919-ben alesperes, m. kir. kormányfőtanácsos, t. kanonok, 1934-ben tényleges kanonok és soproni főesperes; 1938 január 29-én aranymisés.

(U. o.)

1934— *Nagelreiter Alajos.* Sopronban született 1873-ban; teológiai tanulmányait mint a fehérvári egyházmegye növendéke Rómában végezte; 1908-ban jött át a győri egyházmegyébe. Magyaróvári káplán lett. 1912-ben kisszemináriumi lelkiigazgató, 1917-ben teológiai főiskolai tanár, 1934-ben kanonok és pápai főesperes.

(U. o.)

1936— *Pokorny Miklós.* Győrött született 1893-ban; teológiai tanulmányait Budapesten végezte, a papi rendet 1915-ben vette fel. 1915—18-ig a soproni városplébánián, 1918—21-ig a győrbelvárosi plébánián segédlelkész. 1921—1936-ig a püspöki udvarban teljesített szolgálatot. 1929-ben pápai kamarás, 1936-ban kanonok, rábai főesperes és győrbelvárosi plébános.

(U. o.)

1937— *Wagner Mihály*. Sopronselegden született 1877-ben; teológiai tanulmányait Budapesten végezte; a papi rendet 1902-ben vette fel. 1907-ben karkáplán, 1909-ben nagyszemináriumi lelkiigazgató és a teológiai főiskolán docens, 1921-ben csornai plébános, 1931-ben alesperes, 1935-ben helyettes főesperes, 1937-ben kanonok.
(U. o.)

FÜGGELÉK.

OKIRATOK.

STATUTA CAPITULARIA

Illmi Dni *Francisci* ab *Ujlak* Eppi Jaur. de anno 1550. confirmata per Em. Cardinalem *Georg Draskovits* aeque Eppum Jaur. Anno 1586.

Constitutiones veteres Capituli Jauriensis Reformatae

Anno Domini MDLXXXVI.

Nos Georgius Draskovitius Miseratione Divina Sanctae Romanae Ecclesiae Praesbyter Cardinalis, Archiepiscopus Colocensis, Administrator Episcopatus Jauriensis, locorumque eorundem Comes perpetuus, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius et per Regnum Hungariae Summus Cancellarius ect. Universis et singulis Christifidelibus praesentium notitiam habituris salute et paterna benedictione praemissa, notum facere voluimus, quod cum Nos superioribus mensibus in Ecclesia nostra Cathedrali Jaurien. iuxta decretum Sacrosancti Concily Tridentini privilegia et scripturas revidere vellemus, inter alia venerabiles Fratres nostri dictae ecclesiae Capitulum praesentarunt nobis scriptum quoddam vel potius simplex exemplar literarum authenticarum (quibus olim Rndissimus Franciscus ab Uylak praedecessor noster bonae memoriae ex antiquis scriptis collectas constitutiones comprehenderat) per temporum iniuriam et templi conflagrationem deperditam, humiliter postulantes, ut dictos articulos non solum gratos et acceptos haberemus, sed ut in authenticas literas descriptos benevole confirmaremus; quorum quidem articulorum tenor talis est:

Nos Franciscus ab Ujlak Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus ecclesiae Jaurien. locique eiusdem Comes perpetuus, Praepositus Posonien. et Serenissimi Principis et Domini dni Ferdinandi divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae ect. Regis semper Augusti, infantis Hispaniarum, Archiducis Austriae ect. Locum tenens. Universis et singulis Christifidelibus praesentibus et futuris praesentium notitiam habituris, salu-

tem in omnium Salvatore. Ad universorum notitiam Harum serie volumus pervenire. Quod cum nos ad pastoralis officii culmen licet indigni dignatione divinae Maiestatis simus provecti, omnium tamen subditorum nostrorum curam vigili sedulaque solertia gerere, ac intimae considerationis oculo singulorum merita discernere et providae deliberationis nostrae statera librare debemus, ut quos justi vigor examinis modo dignos ostenderit, congruis attollamus honoribus atque favoribus. Quos vero reos, paenis debitis puniamus. Appendentes semper praemium et meritum humilium, et rebellium contumaciam aequa lance, unicuique iuxta operis, poenae vel meriti quantitatem metientes, ut dum agro Dominicae messionis eradicatisque evulsisque vitys virtutes plantaverimus, et ad iustitiam spectandam alios erudierimus, quasi stellae in perpetuas aeternitates ab aeterno omnium Creatore illustrati, et in paucis fideles inventi supra multa constitui mereamur. Proinde ut Fratres nostri Canonici quodcunque beneficium in dicta Ecclesia nostra Jauriensi amplectentes et in quocunque dignitatis gradu existentes in domo domini pari consensu ambulare valeant, et pensum sui ministery debite exolvere queant, dissensionibus ac iurgiorum seminarys eradicatis, cupirentes ex animo inter Praepositum et Capitulum veram concordiam stabilire. Siquidem concordia parvae res crescunt, discordia quantumvis magnae dilabuntur. Maxime autem ipsorum humili suplicatione et unanimi voluntate ad haec nos invitante operae precium duximus ordinationes nonnullas et Constitutiones ad communem usum, salutem et quietem Fratrum nostrorum edere et in capita ac articulos redigere redactaque scriptis et literis nostris inserere et promulgare, ut deinceps quisquam Fratrum videat, intelligat et sciat, quid sibi sequendum, quidve fugiendum sit; licet et antea habuerint quasdam ordinationes ac constitutiones per Rdos in Christo Patres et Dominos quondam Omodeum et Colomannum successive episcopos jam fatae Ecclesiae Jaurien. praedecessores nostros felicium recordationum editas et concessas, ipsorumque litteris confirmationalibus roboratas. Quae quia praesentis temporis conditioni minime deservire videantur et adversis quasi frontibus obluctentur, placuit ut illarum aliquas statum nostri temporis respicientes excerptas aeceptemus et approbemus, alias resecemus vel immutemus, quasdam vero velut novas et pro statu Ecclesiae nostrae utiles ac necessarias addamus. Quarum ordinationum et Constitutionum series et forma est talis:

Caput primum. De officio Episcopi.

Cum beatus Apostolus a Mileto discessum maturaret Hyerosolimam profecturus praedicans Verbum Dei vocatis ad se ab Epheso Ecclesiae Praepositis Apostolica vehementia ipsis inculcaverit ac impresserit inquiens: Attendite vobis et universo gregi, in quo nos Spiritus Sanctus posuit eppos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo; nimirum eos commonens, ut qui Speculatores in Dei Ecclesiam constituti sunt, provinciae sibi demandatae vigilantissime intendant, fidem, conversationem, mores et vitam singulorum explorent ac castigatissima censurae lima examinent, corrigant, provideantque, ne alicubi quipiam in ea vocatione, ad quam a Deo vocati sunt, torpescant, potissimum hi, qui ad sortem Domini delecti sunt, et de patrimonio Christi victitant. Hi etenim tribum Leviticum prae se ferentes peculiari quadam ratione ministerio Dei et ecclesiae dedicati sunt, et vel ipsi sors, id est pars Domini sunt, vel Domini partem habent, ob id tales se exhibere debent, ut et ipsi possideant Dominum et possideantur a Domino, quocum Propheta confidenter dicant: Dominus pars haereditatis meae et calicis mei.

Cap. 2. De vita ac officio Canonicorum.

Sane igitur, ut imprimis de vita et officio Canonicorum, in quorum commodum has ordinationes instituimus, dicamus paucis. Respondeat eorum vita titulo, respondeat nomen, sint re ipsa, ut sunt nomine, canonici id est regulares, neque enim clam est primam eorum originem monasticae fuisse disciplinae. Imitentur Apostolos et nascentis Ecclesiae ministros, quorum erat cor unum et anima una qui quotidie (ut in Actis Apostolicis legimus) per durantes unanimiter in templo et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, perseverantes in orationibus, collaudantes Deum et habentes gratiam ad omnem plebem. De tali conventu Psaltes dixit, ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum, qui et compellens ac provocans ejusmodi conventum ait: Ecce nunc benedicite Domino omnes servi domini, Qui statis in domo Domini, in atrys domus Dei nostri. Huic nempe collegio et Paulus praecepisse visus est, cum dixit: Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri

Jesu Christi Facite, gratias agentes Deo et Patri per ipsum, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum. Quodcunque facitis, ex animo operemini, sicut Deo et non hominibus, orationi instate vigilantes in ea cum gratiarum actione. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere. Omnis autem sermo malus ex ore nostro non procedat, sed si quis bonus ad aedificationem fidei, ut det gratiam audientibus, et nolite contristare Spiritum Sanctum Dei. Induite autem vos sicut Electi Dei, Sancti et dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, super omnia autem haec charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, et grati estote, verbum Christi habitet in vobis abundanter; modestia vestra nota sit omnibus hominibus. De caetero quaecumque sunt vera, quaecunque pudica, quaecunque justa, quaecunque sancta, quaecunque amabilia, quaecunque bonae famae, si qua virtus, si qua laus disciplinae, haec cogitate et Deus pacis erit vobiscum.

Cap. 3. Preces horariae aliaeque divinae laudes quo affectu decantandae.

Verum ut haec Apostolica praecepta mentibus Fratrum nostrorum altius imprimantur, statuimus inviolabiliter observari, ut statis ac debitis horis laudes divinae non cursim ac festinanter, sed tractim, non truncatim, sed integre, distincte, devote reverenterque ab omnibus decantentur persolvanturque, et cum psallendi gratia conveniatur, ibidem muta, aut clausa labia nemo tenebit, sed omnes pariter senes cum junioribus laudent nomen Domini in psalmis, hymnis et canticis spiritualibus Deo gratias agentes et alacriter modulantes, sic tamen, ne boatus confundat recitationem; cavebitur autem quam maxime ne cantantes aut psallentes alio mente respiciant, quam ad solum Deum alioqui in precantes competet illud Esaiae. Populus hic labys me honorat, cor autem eorum longe est a me. Qui divini numinis elementiam sibi conciliare volet orando, oculis interioribus in coelum intentus orabit Spiritu. orabit pariter et mente, psallet et Spiritu, psallet et mente, effundetque animam suam in conspectu Dei Domini sui, quemadmodum divinus Psaltes ait: Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo. Item Domine ante Te omne desiderium meum; et iterum: adhaesit anima mea post de Deus, et his mille similia in

psalmis obvia. In summa, quod maledictus sit, qui opus Domini facit negligenter. Cultus divinus, quem sacerdos in domo Dei exhibet, debita cum veneratione peragendus est, ut et Deo gratus sit, et inspicientibus placitus, qui considerantes non solum instruat, sed et reficiat. Monet siquidem Deiloquus Paulus, ut omnia nostra ordinate ac honeste fiant: ac acerrime increpat Corinthios, quod irreverenter convenirent in unum ad Caenam Domini manducandum.

Cap. 4. De silentio Chori.

Et cum domum Domini deceat sanctitudo longe abominabile est, quod quidam fratrum tum cum divina aguntur, inter sese de rebus profanis tractant mussitationes, colloquia, risus et cachinnos intermiscent, quidam autem in aliquem angulum chori se recipientes de nugis, ne quid gravius dicamus, commentantur, aut foris per templum magno cum populi offendiculo deambulantes oculos pariter et aures ad vanitatem convertuunt atque sacra loca foedant, positi in lapidem offensionis et petram scandali, non animadvertentes, quod hisce rebus domus Dei contemnitur, de qua Christus eiecit ementes et vendentes et non sinebat, ut quis transferret vas per templum, et dicebat docens: nonne scriptum est, domus mea domus orationis vocabitur. Propterea districtius prohibemus, ut cum fratres in choro divinis officys assistunt, nullus suis confabulationibus aut mussitacionibus chori silentium aut divinum praesumat perturbare officium, sed si quis fratrum cum suo confratre aliquem habet tractatum, seorsum illum conveniat extra chorum ibique cum eodem conferat; neque liceat infra laudes divinas causas aliquas audire vel discutere, aut literas expedire aut sigillare, nisi urgens necessitas requirat aut commodum communitatis suadeat, sed corde, ore et animis divinis officys omnino sint intenti, curandum est n. et enitendum summo studio, ut ex intimo affectu quique sincere Deo exhibeat famulatum et tam corde, quam voce, tam animo, quam corpore debitum illi praes'ent officium et obsequium servitutis. Qui vero temere contra haec aliquid attentaverint, subeant irremissibiliter muletam denariorum 20 ad fabricam Ecclesiae. Volumus et praecipimus strictissime, ut dignitates in choro iuxta earundem praecedentiam et Canonici iuxta senium loca teneant et non mixtim in choro consistant.

Cap. 5. Ut Canonici Sacris adsint.

Praeterea cum divinis et humanis legibus hoc potissimum negotium sacerdotibus et ecclesiae ministris sit injunctum, ut qui de bonis ecclesiasticis aluntur. Deum habere propitium in commissum sibi populum ac de se bene merentem, cunctis orationibus enitantur, quod non solum sacrificys efficitur, sed etiam precibus, quae a pio corde proficiscuntur, ipsi etiam pro populo interpellant, et populi peccata comedunt, quia precibus suis et orationibus ea delent atque consummunt, nam omnibus quidem dictum est: Petite et accipietis, his tamen, ut semper petant, nec pro semet ipsis tantum, sed et pro tota Ecclesia Dei ut vincat populus, qui sub ipsis est, hostes illos invisibiles, impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Christo, ut stent sicut Moyses elevatis semper interioribus animi manibus in coelum in confractione in conspectu Domini ad avertendam iram eius, ne disperdat populum suum assidue peccantem. Quia igitur et secundum Divi Pauli sententiam: Qui vivunt de altari, tenentur altari deservire: Statuimus, ne quis Canonicorum Sacris absit, sed omnes per se ipsos, festis praesertim summis ac diebus solemnibus in hac nostra Ecclesia consuetis et ab antiquo observatis ad divinum officium et servitium venire teneantur, nisi quos infirmitas corporis vel alia rationabilis causa posset excusare; alys autem diebus liceat eis per vicarios ministrare; nec quisquam Cantoris mandatum NB. refugere praesumat, si cui lectiones legere, responsoria cantare vel alia officia in choro secundum ordinem suum praecepit exercere. Qui vero in his negligentes inventi fuerint aut rebelles, ad arbitrium Vicary nostri in Spiritualibus et totius Capituli in subtractione proventuum suorum priventur.

Cap. 6. De Missis chori hebdomadalibus.

Ad haec aequum et iustum esse censemus, ut qui emolumentum ferre volunt, officium quoque suum, propter quod beneficium datur, in Ecclesia ferant: volumus itaque in perpetuum observari, ut singuli Canonici Missas chori hebdomadales aliaque ministeria ecclesiastica juxta seriem in albo et ab antiquo observatam in suo ordine per se, vel si legitime impediti fuerint, arbitrio Vicary nostri generalis per vicarios seu Capellanos ad id subrogatos et idoneos peragere teneantur. Qui autem

vices suas persolvere utcumque neglexerint, pro qualibet Missa chori privationem floreni unius incurrant ad fabricam Ecclesiae exponentem; qui vero Missas votivas, ratione quarum certos habent proventus, absque causa rationabili celebrare et exequi non curaverint, pro singula quaque Missa in denarys quinquaginta puniantur applicandos fabricae ecclesiae, insuper neglectas Missas complere teneantur.

Cap. 7. De vestitu Canonicorum.

Vestitus quoque in hisce Ecclesys ministrantium tanto debet esse decentior, quanto sunt in altiori loco, perinde atque in specula quaedam constituti. Statuimus igitur, ut Fratribus nostris chorum ingredientibus sint vestes, sint pilei tales, in quibus non affectatae sordes aut exquisitae deliciae vel mentis levitas, sed clericalis ordinis honestas et modestia deprehendatur, quando quidem ita semper visum est maioribus nostris externum habitum, quid intus crepet, designare, in peragendis vero et decantandis divinis Laudibus velut religiosis Magistri sancti et electi superpelliceis et epomidibus sive caputys, Dignitates quidem utrumque humerum, Canonici vero alterum tandem tegentibus utantur, quibus ante ingressum chori tamquam in conspectum Domini Dei sui prodituri decenter induantur.

Cap. 8. De concordia et unanimitate Canonicorum. De loco et voce in Capitulo.

Caeterum cum unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, ut testatur Sanctus Apostolus non debeant Seniores juniores contemnere, nec juniores senioribus invidere, sed qui in una Ecclesia uni Domino famulantur, pari gaudeant libertate et pacis commodo gratulentur. Qui n. uno Spiritu vivimus, eadem mensa participamus, eodem baptismo in unum corpus colligimur, unum Deum adoramus, unum Patrem invocamus, communi Redemptori gratias agimus, per unam viam ad coelos properamus, necesse est, ut in hisce collegiis mutua charitate, mutuo animorum consensu connexi in pace omnia transigamus. Cum ergo Fratres nostri capitulariter in consistorium pro communi negotio inter sese tractando consultaturi conveniunt, a Praeposito, Lectore, Cantore et Custode incipiendo unus quisque in suo loco et secundum dignitatem antiquitatis suae proponat

sine rancore cum mansuetudine et maturitate, quod concepit, nec alter Alterius verba aliquomodo interpellet, aut interrumpat, ut quisque mentem et voluntatem suam cum effectu aperire valeat, atque ita hujus ordinis modus a primo ad ultimum usque observetur. Siqui autem (sicut aliquando contingit) spiritu inobedientiae inflati, vixque sui ipsius capaces, non servato ordine contumaciter in Capitulo verbis indecentibus usi fuerint, poenam unius Marcae ad Fabricam Ecclesiae persolvant. NB.

Cap. 9. Contentiosi Canonici ad pacem revocandi.

Porro invidiae datractionesque vitium longe omnium pestilentissimum in Collegys Capitularibus non est novum, quod humani generis hostis inter Fratres seminare conatus est. Quemadmodum de Abel et Cain, de Joseph et Fratribus ejus legimus. Imo parum aberat et ab omnium sanctissimo illo Collegio Apostolico, nisi pacificator Christus Jesus intercessisset et Satanam repente ejecisset. Hinc saepenumero in Clero irae, rixae, iurgia, discordiae, inimicitiae et injuriae nascuntur; hinc multae falsae criminationes, emulationes, detractiones ect. delationes oriuntur, et lingua ordinata in laudem Dei sit inquietum malum, plena veneno mortifero, sit denique ut in ea, qua benedicimus Deum Patrum, in ipsa maledicantur homnies, qui ad imaginem et similitudinem Dei facti sunt atque ex eodem ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet (inquit divus Jacobus) Fratres mei haec ita fieri, sed qui sapientes et disciplinati inter vos sunt, ostendant ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiae, nam si zelum amarum habetis in vobis et contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus Veritatem, non enim est ista sapientia desursum descendens a Patre luminum, sed terrena animalis diabolica. Ubi enim zelus et contentio est, ibi inconstantia et omne opus pravum. Quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis plena misericordia et fructibus bonis, non judicans, sine simulatione, fructus enim justitiae in pace seminatur facientibus pacem. Proinde si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. Ad haec, cum et Christus Jesus perfectionis ille magister et praeceptor sapientissimus sciret adesse tempus ad habitacula paterna migrandi, ut omnem ody et invidiae radicem discipulorum cordibus eximeret, maxi-

mum et summum atque iterumreplicatum praeceptum ipsis impressit, inquiens: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem. Item: in hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad .nv.cem. Item: manete in dilectione mea, sicut dilexi vos. Et iterum: hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem. Sciebat n. nullam rem esse penitiorem neque magis praesentaneam ad consequendam salutem ipsa dilectione, neque esse quicquam, quod magis separat a consortio coelestium, sicut dilectionis neglectio. Ad quod Apostolorum quoque Princeps hortari nos videtur dicens: Ex puro corde vos invicem diligite: Adstipulatur huic sententiae, nec immerito, et illa charitatis commendatio D. Apostoli, quam in primis sectandam omnibus proposuit atque omnium quasi colophonem et basim subiecit. Si quid in pretio legis est, charitas, et latissime sese diffundit in opera erga Deum et proximum, et sicut ira, odium, invidia, concertationes ac simulationes corpus dissipant, et disiiciunt, sic charitas colligat et connectit membra ecclesiastica, ac totum corpus perficit et in integritate conservat. Quando autem antiquis etiam Canonibus constitutum sit, ut quicunque in hisce collegiis odio aut longinqua inter se lite dissentiunt, et ad pacem revocari nequiverint, primitus arguantur, qui si inimicitias deponere pernitiosa intentione noluerint, de Ecclesiae coetu iustissima excommunicatione pellantur. Similiter et illi, qui non solum apud Fratres, sed etiam apud saeculares et praecipne adversarios religionis Catholicae confratribus suis detrahere solent, si admoniti per Vicarium nostrum non cessaverint, eadem poena corrigantur.

Poena contentiosorum.

Proinde sancimus, et cum hoc districtius prohibemus, ne ex praeconcepto odio opprobria et convitia ac verba contumeliosa, maiores aut minores adversus fratrem suum, in Ecclesia aut in Capitulo aut ubicumque praesumant inferre vel excitare; quod si quis facere praesumpserint et hoc pro vero communitati constiterit, per trigintadies ab ingressu ecclesiae et consortio Fratrum, tamquam excommunicati arceantur et totidem diebus privationem distributionum omnium, quae infra illos dies fieri contigerit, irrecuperabiliter patiantur, iniuriam autem passo satisfaciant, coram capitulo de praemissis. NB.

De atrocioribus iniuriis.

Si quis autem, (quod tamen absit) in Fratrem suum insurrexerit, aut illum atrocioribus iniurys afficere praesumpserit vel in domos eorum armata manu irruerit, aut quoquo modo manus cum illo conseruerit, omnibus beneficys suis per spatium unius anni omnino privetur; de cujus beneficii proventibus iniuriam passo primum satisfiat, et post haec residium ad Fabricam ecclesiae convertatur; nec liceat Capitulo aliquam misericordiam facere cum illis, quos pro suo temerario ausu de hujusmodi excessibus contigerit condemnari, nisi Ordinario tamquam Sedis Apostolicae delegato aliter visum fuerit; ut qui stultus est in culpa, sapiens sit in paena.

Cap. 10. Derisiones inter Canonicos vitandae.

Derisiones quoque et subsannationes contra Minores Superiores nullo modo praesumant excitare, ne per hoc simplicioribus materia scandali oriatur, quando quidem omnes in una spe vocationis vocati sunt ad id, in quo sunt; non est igitur, cur derideatur et contemnatur, qui minus habet, nec est, cur cristas tollat, qui plus habet, aut cui vel eruditio major, vel sapientia et rerum gerendarum foelicitas celebrior in ecclesia contigit, quia illud dispensantis est Dei, hoc largientis. Varia sunt dona, quae Deus juxta animi sui consilium et beneplacitum unicuique dispensat, et tantum cuique donat, quantum expedire novit. Proinde quivis suae vocationis memor omnem debet impendere operam, ut spartam, quam nactus est, hanc exornet, concordiamque et mutuum honorem amet, sicut aperte docuit Paulus apostolus.

Cap. 11. De secretis Capituli non revelandis.

Statuimus insuper et firmiter praecipimus, nequis unquam fratrum acta et secreta Capituli revelare aut cuique manifestare praesumat, si autem quis fecerit, et si sub testimonio fide digno in hoc inventus fuerit culpabilis, vel ordine convictus judicario, beneficys suis absque aliqua spe restitutionis spolietur et e medio fratrum excludatur. Propterea etiam volumus observari, ut ad secreta consilia Capituli nemo, nisi ordines sacros habuerit, accedere valeat, ne hi qui non sunt sacris ordinibus insigniti, desiderio rerum temporalium illecti sedu-

cantur, atque iterum ad saeculum reversi secretiora Capituli decreta in publicum prodant et in compitis praedicent.

Cap. 12. Non licere Canonico tabernam intrare, nec mercaturam exercere.

Olim tanta honestas desiderabatur in clero, ut ne nuptialibus quidem convivys ipsis interesse liceret, nec immisceri spectaculis ac coetibus, ubi amatoria cantantur, aut obscoeni motus corporis choris et saltationibus efferuntur, ne auditus et intuitus sacris misteriis deputatus turpium spectaculorum atque verborum contagione pollueretur, a crapula quoque et ebrietate, a compotationibus illis ad haustos aequales obligatorys, a luxu, ab alea, ab immoderatis sumptibus et commessationibus Sacri Canones clericos revocant, eisque ejusmodi flagitia vehementer interdicunt, sequendo etiam Veteris Testamenti institutum, quo ministris templi vinum et sicera prohibebatur, ne ebrietate gravarentur corda eorum, et ut sensus eorum semper vigeret ac liberior laudibus Divinis insisteret, seseque divinae voluntati attemperaret; et si Divo Hyeronimo credimus, olim clericus in ebrietate deprehensus triginta dierum spatio a Communione fidelium et ab ingressu templi arcebatur, huic non sine ratione et Apostolus ait: nolite inebriari vino, in quo est luxuria; et iterum: Non in commessationibus et ebrietatibus; atque alibi Salomon: luxuriosa res vinum et tumultuosa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit sapiens. Statuimus ergo et prohibemus, ne posthac aliquis fratrum nostrorum tabernam intrare praesumat, nisi in via existens necessitatis causa ad eam diverterit; neque in aedibus suis ad mensas compotationibus et comessationibus indulgere praesumat, neque quispiam ex ipsis sordissimum cauponem vel mercatorem agat lucri exercendi gratia, sub poena arbitrii Ordinarii infligenda, nam nemo militans Deo, implicat se negotys saecularibus, ut ei placeat, cui se probavit; breviter vitet omnia, quae pastoralem authoritatem aut capitularem dignitatem dedecorant vel imminuunt.

Cap. 13. De honesta Familia Canonicorum.

Sancimus etiam, ut quilibet fratrum nostrorum rationem publicae honestatis et salutis prae oculis habens, honestam familiam alere debeat, ne inde occasio alicujus

infamiae et scandali in Capitulum redundet, alioqui poenae canonicae imminent ei, qui Capitulo aliquam ignominiosam notam inurere tentaverit, expedit n. juxta canonicas sanctiones, ut clerici publice delinquentes, et ecclesiam Dei ordinemque suum scandalizantes, publice quoque aggraventur et puniantur Ordinarii ejusque Vicarii arbitrio.

Cap. 14. De lectione Sacrae Scripturae.

Ut autem Fratres nostri profana omnia et saecularia devitent, ac totam vitam in lectione Sacrarum literarum expendant, et in lege Domini meditentur die ac nocte, ut judicia Domini vera iustificata in semetipsa desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, dulciora super mel et favum totis praecordiis amplectantur, exquirant, scrutenturque, semper tenaci memoria tenentes illud Evangelicum: Scrutamini Scripturas, quoniam illae sunt, quae testimonium perhibent de me. Volumus, ut singuli Canonici librum legum, hoc est sacra Biblia habeant, atque in eis legendis optimas horas collocent, et non recedat volumen legis hujus ab ore eorum, sed meditentur in eo diebus ac noctibus, si quidem ibi reperitur fons vitae scaturiens, ex quo qui haurit, non sitit in aeternum. Et ibi est thesaurus evangelicus reconditus, ex quo pendens pater familias profert nova et vetera, adhibitis tamen semper Catholicis et Neotericis interpraetibus.

Cap. 15. De quotidiano conventu capituli et sigillatione literarum.

Conventus Capitulares aut maturius ante diurnam Missam, aut statim post illam servandi sunt, dum et negotia ecclesiastica, siquae emerserint, communiter erunt pertractanda, decidenda et expedienda; nec possunt privatae personae relationem de re communi facere, aut debita relaxare, vel excessus delinquentium remittere, sed communiter relationem faciant et quibus voluerint debita ac delicta relaxent, et recipiant quae fuerint recipienda. Item quod non duae vel tres personae de communibus Capituli negotys definire et concludere praesumant sed quod commune est, omnium vel majoris partis suffragiis concludatur; neque etiam propter unius aut alterius absentiam capitulum silere teneatur. Omnia praeterea privilegia et omnes literae de Capitulo emanandae, audiente toto Capitulo per unum Canonicum recitentur, appro-

batae sigillentur, reprobatae corrigantur vel rejiciantur; si autem urgens necessitas requirat, aut utilitas suadeat, hora quae est inter nonan et vesperas aut statim post eas sigillationi literarum deputetur, ne propter hujus modi occupationes divinum officium vel suspendatur, vel praecipitetur vel denique ab ipsis Canonicis negligatur. Debet enim causa Dei omnibus alys anteponi. ut testatur ipsemet Christus: Primum quaerite regnum Dei et haec omnia adjicientur vobis.

Cap. 16. De Missa Beatae Virginis Matutina.

Quoniam antiqua Patriae nostrae consuetudine inolevit, ut mane statim post auroram aut in ipsa aurora quotidie Missa in honorem Beatae et semper gloriosae Virginis Mariae in quibusvis ecclesiis celebretur, neque id immerito, quum ipsa Patrona Hungariae a nobis dicitur et singularis Sacrosancti sacrificy ministra ac liberalissima dispensatrix fuisse perhibetur. Statuimus ergo, ut singulis diebus per Plebanum Cathedralem aut Capellanum ad id deputatum Missa Beatae Virginis solemniter debeat celebrari; qui si eam celebrare recusaverit; plebaniam ipsam cum Canonicatu adjuncto resignare tenetur. Item Sacerdotes chori et rectores altarium facta elevatione Missae Beatae Virginis, si voluerint celebrare, usque ad horam Primae celebrent, ut sic omnibus horis, nocturnis, et divinis possint et debeant interesse sub poena suspensionis a Divinis.

Cap. 17. De officio et munere Vicary.

Quo igitur haec quae praediximus repurgentur, ac debita simul cum omnibus alys ad divini officy prosecutionem ac chori disciplinam spectantibus observentur, Vicarius noster in Spiritualibus diligenter invigilabit, hinc et hinc circumspiciens, ne quid inordinate aut indebite fiat. Cui etiam potestatem ecclesiae nostrae in personas ecclesiasticas plena auctoritate facimus. Si quos itaque rebelles, cernat, si divini cultus atque sui officii negligentiores, si rixosos, si litigiosos, si discordes, si percussores, si aleatores, si susurrones, aut alys publicis criminibus irretitos, atque hi fraternam correptionem audire recusaverint, agat in eos cum Capituli consilio, quod jubet Paulus: Peccantes coram omnibus corrige, tum si resipiscere nolint, arceat a Sacris, prohibeat participare fructus, donec ad meliorem vitae frugem revertantur; sic

tunc, ut hic, servetur regula Apostolica: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, patientes estote ad omnes, et neque ira, neque odium, neque rancor ullas sibi partes vendicet. Nam illa praepositorum sollicitudo est utilis, illa cautela est laudabilis, in qua totum ro (ratio) agit, et furor sibi nihil vendicat. Ira enim saepe etiam innocentes ad crimen adducit, dum non justo amplius irascimur et volumus aliena coercere peccata, graviora commitimus. Quicunque autem ex dnis Capitularibus, quavis dignitate censeantur vel fruantur, contra Vicarium nostrum, aut dignitatem et honorem ipsius verbis, contumeliosis vel factis illicitis insurgere praesumpserint, aut ejus sententias juste latas non servaverint, vel monitis et praeceptis illius non obtemperaverint, aut correptionibus legitimis non paruerint, poenam unius marcae ipso facto incurrant; pars Vicario cedat, altera Fabricae Ecclesiae deputetur irremissibiliter persolvenda. — Ad curam autam Vicarii pertinebit, ut Cleros suos ad observationem piorum rituum provocet ac reducat; ut ad agendam vitam clericis dignam perpetuo cohortetur ac impellat; ut a negotiis, a tumultibus mundanis revocet, ne magis saeculi, quam Christi milites videantur; ut comessationibus, ebrietati ac omni luxui interdicat, denique ut singulos suo officio satisfacere compellat, implorato ad hoc, ubi opus fuerit, Praelati aut Capituli auxilio.

Cap. 18. De proventibus Canonicorum in publico studio literis navantium.

Quando multum referat doctos et integrae inculpataeque vitae viros esse in ecclesia Dei, qui sacerdotes ac quoscunque alios in Sacris literis, quae ad curam animarum pertinere dignoscuntur, instituant et plurimos ad iustitiam erudiant, — statuimus, ut canonicis de consensu Praelati et Capituli studys, potissimum Sacrarum literarum et juris Canonicici in Universitatibus publicis privilegiatis, ac bene Christianis incumbentibus redditus ecclesiae canonicales, quos grossiores seu corporales vocant, integre prout jura dictant administrentur, indignum est enim studio tam frugifero intentos ac in vinea Dni operantes diurno denario defraudari, modo tamen testimonium exhibeant studiorum, quod omne tempus absentiae ipsorum rectis impenderint disciplinis. Hoc idem decernimus de Canonicis nondum sacris ordinibus consecratis etiam praesentibus. Aly tamen Canonici absentes, proventus ecclesiae non debeant percipere, nisi absint pro commodo ecclesiae ex voluntate praelati vel Capituli,

vel nisi canonice et legitima causa fuerint impediti et rationabiliter excusandi. Qui vero in propriis negotys absque scitu capituli ultra dies quattuordecim extra ecclesiam et Capitulum fuernit remorati, privationem distributionum omnium illis diebus fiendarum patiantur.

Cap. 19. De officio Custodis circa ecclesiam.

Praeterea quum ad Custodis officium pertineat Sacristiam ecclesiae, Sanctorum reliquias, vasa sacra, vestimenta et omnia ecclesiastica ornamenta, item privilegia super libertatibus et juribus ecclesiae confecta diligenter observare, — constituimus, ut vel per se vel per succustodem suum nempe fidum, probatum et Capitulo juratum, omnia quae in sacrario fuerint collocanda, summa cum diligentia deponat et necessaria exportet, caveatque ne per dissolutam ipsius custodiam privilegia aut aliae opes ecclesiasticae contingat deperire, vel minus honeste contrectari; plerisque enim Conciliorum canonibus sancitum est, ne ministri laici licentiam habeant ingrediendi in Sacrarium, neve vasa dominica vel sacratas pallas contingant; ad haec continuam adhibebit diligentiam, ne in matutiniset alys horis, divinis officiis mancipatis luminaria deficiant, vel alia servitia subtrahantur, quae ecclesiae et choro tenetur ex officio suo exhibere, ac quaevis hactenus in majoribus solemnitatibus et alys festivis ac feriatis diebus luminaria sive caudelas subministrare debuerit, idque absque aliquo onere facere potuerit, cum singuli Parochi totius Diaecesis pro novo sacro crismate accipiendo venientes certum fasciculum candelarum adferre et custodi donare debebant; nunc tamen propter horum temporum iniquitatem nos ex consensu praedicti Capituli nostri eum in aliqua parte supportare iuvareque volentes decrevimus, ut ad singulas Missas Praelati sive Episcopi decentes maiores candelas quatuor ipsemet Praelatus tam in primis Vesperis, quam in Matutinis precibus, in Missa majori et secundis Vesperis subministrare teneatur. Similiter Praepositus et omnes aliae Dignitates Dominicis et omnibus alys festivis diebus, cum ad illos ordo celebrandi pervenerit, majores et decentes candelas similiter quattuor in primis et secundis Vesperis ac summo sacro administrare teneantur, Canonici autem, cum diebus festivis ordo ad eos parvenerit, binas candelas eodem modo praestare tenebuntur. Reliquis autem omnibus diebus feriatis totius anni, tam ad matutinum, quam ad Summum Sacrum, Vespertinas preces et omnes

alias horas Canonicas Custos ipse candelas, non ut hactenus, parvulas, sed majores subministrare tenebitur, signanter vero lampadem ante Sacrum Ciborium perpetuo ardentem juxta veterem consuetudinem conservare teneatur. Nec interim praeterire volumus ablutionem pallarum indumentorumque altarium et sacerdotalium custodiae suae commissorum curae ipsius subjacere; seriem quoque executionis citra omnem favorem ipse debebit providere. Pulsatorem autem sive Campanarium teneat talem, qui officio pulsatoris statutis ac debitis horis et temporibus undequaque advigilet et absque reprehensione satisfaciat. Item privilegia de juribus et possessionibus ecclesiae confecta in unum congreget diligenter, et de sumptibus Capituli eorundem continentiam in unum volumen redigi faciat seriatim, quod volumen in principio eujusque mensis in Capitulo perlegat, ne Fratres nostri incerti aut ignari sint de omnibus, quae Capitulum ratione ecclesiae jure haereditario debet possidere. Et quia inter Capitulum et Custodem de offertorio reliquiarum Corporis Xti differentia et dissensio non nunquam fuisse dicitur, statuimus, ut custos ecclesiae nostrae reliquias Corporis Xti, hoc est ipsum — ut vocant — miraculum die Dominica proxima ante Festum Sacratissimi Corporis Xti ad manus Decani vel procuratorum Capituli ad id per ipsum constituti assignare teneatur tenendas et conservandas usquead octavas ejusdem festi et offertorium infra id temporis ad reliquias illas proveniens ad usus Capituli communiter cedat, Custos vero habeat ex eo unam portionem Canonicam. Item de offertorio earundem reliquiarum solemnibus diebus per anni circulum fiendo, ut puta in die Nativitatis Dni, in Caena Dni, in die Pasche. Ascensionis, Pentecostes, Assumptionis et Nativitatis Beatae Mariae Virginis. Item de offertorio Regum, Regalium, Reginarum, Praelatorum, Baronum et aliarum personarum illustrium, custos ecclesiae decimam partem offertory et unam portionem Canonicam habere debet, residuum inter Canonicos dividatur. Volumus praeterea, ut neminem inhabitatorem possessionis custodiae, qui olim pulsatores vocabantur, valeat liberare, nisi forte Eppus una cum Praeposito et universo Capitulo super hoc quicquam voluerit definire.

Cap. 20. De conductoribus proventuum Capituli et de poena eorundem.

Quoniam aliquando contigit, quod non nullos proventus et decimarum redditus Capitulo annuatim prove-

nientium privatae personae de medio fratrum pro seipsis percipiendos conducunt, et in terminis tempore conductionis ejusdem assignatis, imo nec post, occasiones pro causis assumentes, pretium proventuum conductorum cum integritate persolvere curent, et sic lucrum eorum cum damno Capituli amplectuntur, volentes tamen indemnitati Capituli providere. Statuimus, ut tales conductores in terminis per Capitulum expressis et conductionis tempore ipsis assignatis pecuniam conductionis integre et absque defectu ullo persolvant, alioquin conductoribus ipsis tamdiu sit ecclesiae aditus interdictus, donec pecuniam debitam cum integritate persolverint. Quo interdicto durante de proventibus undecunque capitulo provenientibus nihil omnino recipiant, sed illorum portio inter Fratres dividatur in principali debito minime computanda. Tales vero proventus Capituli omni favore aut amore posthabito illis locentur, qui carius et majori pecunia illos conducere voluerint; quorum pretium manibus divisorum ad usum Capituli convertendum, aut inter Fratres dividendum assignare teneantur, neque possint per se ipsos dividere.

Cap. 21. De paena Canonicorum res Capituli occupantium.

Quicunque autem ex Canonicis Spiritu alienationis et elationis motus res, proventus, terras vel possessiones, earundem reddditus ad Capitulum communiter pertinentes indebite aut contra jura Ecclesiae in parte vel toto per se occupare et usurpare, aut a Capitulo quocunque quaesito colore alienare praesumpserit, sententiam ex communicationis incurrat ipso facto, et de Capitulo pro periurio (sicut profecto meretur) expellatur.

Cap. 22. De collationibus Capellarum Capituli.

Capellas vero, quas prepositus et Capitulum communiter possident, et in quarum collationibus jure patronatus ordinario gaudent, easdem personis idoneis ac bene meritis de Capitulo quibus voluerint conferant, aut sacerdotes ministrantes in easdem introducant, et si excessus illorum meruerint, excludant, communiter etiam judicent illos et corrigant, in quibus fuerint judicandi.

Articuli de rebus externis.

Expeditis iam Deo opitulante (a quo omne datum optimum ac omne donum perfectum descendit), quae ad res Ecclesiasticas et divina officia in domo Dni digne peragenda, integramque ac inculpatam vitam Fratrum nostrorum pertinere videbantur, superest, ut de officio praepositi et rebus externis commune bonum respicientibus paucis proponamus.

Articulus primus. De officio Praepositi.

Qum ergo Praepositus Cathedralis post dignitatem Episcopalem primum inter Fratres nostros locum et officiolatum post Capitulum in Civitate ipsorum Jaurien. ac duabus villis eorundem Bacha et Saransiry vocatis habeat: Volumus, ut universos etiam jobagiones Capituli et liberos homines ad terram ejusdem Jaurien. congregatos et in futurum congregandos Praepositus associatis sibi aliquibus de Canonicis in omnibus causis et quaestionibus a sede Judicis pro tempore constituti ad eum translatis seu apellatis judicabit, et judicia ipsorum recipiet summam unius Marcae in poena judicii non ex cedendo, sed secundum causae qualitatem aut etiam quantitatem ipsum judicium moderando. Alias vero causas, quarum poena judicialis duas vel tres marcas attingit vel transcendit, cum Capitulo judicare teneatur.

Art. 2. Causas quoque viduarum tam inter hospites et jobagiones, quam conditionarios exortas Praepositus cum Capitulo debeat judicare.

Art. 3. Item bona jobagionum Capituli intestatorum et sine haerede decedentium Capitulum cum Praeposito sibi recipiet regni consuetudine observata.

Art. 4. De onere Praepositi et causis per eum supportandis.

Quum autem Praepositus ratione quintae, quae ex certis ecclesiae redditibus recipit a Capitulo, teneatur pro posse suo onera ecclesiae provide et sedulo supportare, statuimus, ut dum terrae, praedia vel possessiones ecclesiae, earumque pertinentiae repetentur, aut etiam privilegiis falsitatis vitia opponerentur, ipse ad hujusmodi causas prosequendas in Curiam Regiam et Judicium regni

ordinariorum in suis expensis decedere teneatur, Canonicis autem, qui cum eo destinabuntur, ex parte Capituli providetur in expensis.

Art. 5. De descensu Praepositi ad populos Capituli.

Item Praepositus a populis Capituli non debet exigere procurationem aliquam pro descensu, nec descendat aliqualiter super eos, nisi forte in negotiis Capituli in itinere fuit constitutus, et tunc a populis procurationem accipiat moderatam. Cum idem ad praepositum et Capitulum communiter debeat pertinere. Adiicimus tamen, quod si ipsum pro privato negotio suo in itinere ad populos ecclesiae divertere casualiter contigerit, reverenter recipiatur et honeste, ac procuratio sibi dabitur moderata, quae non possit populos aggravare.

Art. 6. Ad haec absolvere volentes populos communitatis ab indebitis exactionibus, et novis adinventionibus debitorum: Praeposito nec ligna, nec foenum deferant nec aliquas res ultra debita servitia, quibus ecclesiae tenentur, sint adscricti nisi forte si voluerint ex propria voluntate.

Art. 7. Praepositus Canonicos indicare non potest.

Praeterea cum solus eppus sit caput Capituli, volumus et firmiter observari praecipimus, ne Praepositus canonicos in aliqua causa indicare prossit ullo modo, sed qui ex ipsis in negotiis et quorumcunque proventuum administrationibus Capitulum concernentibus delinquerit, aut sese mutuo (quod tamen absit) fraternae charitatis obliti utcunque offenderint, Praepositus cum Capitulo judicabit, et juxta eorum demerita aggravabit et puniet, prout magis vel minus inventi fuerint deliquisse; hoc autem ideo, ne Praelatus assiduis eorum querelis proquacunque levi causa importune ac opportune per cos obtundatur; in alys vero excessibus pastoralem dignitatem quoquo modo offendentibus examini eppi cribranti submittentur.

Art. 8. Quinta Praepositi qua ratione recipiatur.

Statuimus etiam, quod de omni pecunia pretextu terragii sen qualicunque alia ratione Capitulo provenienti quintam suam Praepositus (prout et antea in consuetudine fuit usurpatum) simul cum Capitulo et non prius accipiat,

nam si prior ipse quintam reciperet de solutione portionum Capituli, minorem forte diligentiam adhiberet, sic que in hac parte juri et honori Capituli contingeret derogari; hoc tamen intelligi volumus de pecunia, de qua ipse quintam habere consuevit ab antiquo; de usonibus autem simplicem et canonicalem portionem Praepositus habeat, de piscibus vero et piscinarum piscaturis in quocunque loco sub titulo Capituli existentium, et quovis anni tempore inter fratres dividend. simplicem canonicam portionem habeat et non quintam.

Art. 9. Item de vino ad cellarium fratrum ex decimis Capituli congregari solito, quinta Praepositi ante fores cellary et non alias recipiatur, quandoquidem exdecimis vinorum Capitulo annuatim in specie provenire debentium Praepositus post decimam Lectoris integram accipit quintam, excepta quadam possessione Capituli Weyden nominata, ubi Praepositus mediam tantum quintam ab antiquo habere consuevit, similiter Lector mediam decimam; sed hoc intelligi volumus de pura tantum decima, nam de nona et jure montano nec Praeposito quinta, nec Lectori decima, sed nec Cantori duppla debetur.

Art. 10. De munere Praepositi in Capitulo.

Quando autem Praepositus non tam dignitate quam ab officio Canonicis praesse dicatur, interpretetur probe vocabulum beneficy sui et curet esse, quod dicitur, memineritque oneris potius quam honoris, opus faciat praepositi, et ministerium suum, propter quod emolumentum a Capitulo recipit, citra reprehensionem impleat. Hinc itaque ante omnia curae erit negotis ecclesiae et Capituli undecunque et ex quacunque causa emergentibus ac officium Praepositi concernentibus diligenter advigilare, in omnibus laborare, muneri suo semper intentumesse: De proventibus Capituli fratres commonefacere, de nondum perceptis sollicitare, et ubi necessitas postulaverit, conventus Capitularis cogere, commodum Capituli fratribus proponere, et de utilitatibus communitatis cum eisdem mature consultare, ac sano ipsos consilio juvare ad tuenda jura Ecclesiae eosdem, ut fratres exhortari, ad suscipiendos pro ecclesia quosumque labores persuadere, se vero imprimis contra omnes Capituli impugnatores constanti animo intrepidum opponere ac operarium inconfusibilem omnia recte tractantem exhibere. In summa quidquid sibi in obeundis Capituli negotys sors tulerit, süsque-deque ferre. Quod si autem Praepositus in su-

beundo onere sui beneficy negligens omnino fuerit inventus, et se suamque operam ad hanc amussim minime attemperaverit, plus quaestui quam labori intentus, merito ipsius proventibus de Capitulo sibi cedentibus hac nostra sanctione privandum decernimus.

Art. 11. De Judice Civitatis eligendo et eius officio.

Volumus insuper jure et consuetudine regni exigente in perpetuum observari, ut populi et hospites civitatis Jaurien. iudicem iuratosque cives ex se sibi communiter eligant et assumant, qui causas omnes inter ipsos hospites subquoquam acquisitionis titulo exortas possint judicare, ac concives suos caeterosque hospites ad quamlibet debitorum satisfactionem communi institia suadente compellere. Terragia vero sua et alia donaria capitulo annuatim provenire debentia manibus judicis assignabunt ad certum numerum mansionum sive sessionum, Praeposito et fratribus nostris statuto anni tempore offeranda, quod pro termino solutionis habuerunt ab antiquo, quem si praetermiserint in solvendo, in secundo termino eis a Praeposito et Capitulo ad solvendum assignato, dupplum solvere teneantur, in quo si contumaciter solvere noluerint, ex tunc amissionem omnium bonorum suorum incurrant pro facto. Si vero solutio dicti terragii per negligentiam et contumaciam judicis fuerit retardata, privationem judicatus sui et amissionem omnium bonorum suorum patiatur. Hanc etiam poenam universis jobagionibus et conditionariis hominibus in quibuscunque possessionibus Capituli commorantibus, in censibus domariis consuetis et per eos caertis anni temporibus fratribus nostris persolvendis ac offerendis imponibus et inviolabiliter observari praecipimus.

Art. 12. De electione Decani.

Praeterae consuetudinem antiquam et approbatam volentas reformare: statuimus, ut quotannis ipso die beati Georgii martyris decanus per Praepositum et Capitulum, odio, amore et favore posthabito, per suffragia consueta communiter eligatur et constituatur, qui anno completo administrationis suae reddita ratione decanatum suum ad manus Praepositi et Capituli resignabit, quem si fideliter et laudabiliter invenerunt administrasse, eundem iterato efficere poterunt in Decanum, sin autem alius ex canonicis decanus eligatur modo praenotato, cui ratione

novitatis populi ecclesiae de singulis mansionibus singulos denarios solvere teneantur, hoc tamen adjecto, quod si aliquem propter suae probitatis merita per plures annos officium decanatus administrare contingat, non propter hoc aliquid a populis ecclesiae exigere potest ratione novitatis.

Art. 13. De officio Decani.

Haec autem sunt, quae pertinent ad jura et officium decanatus: universos Capituli jobagiones et hospites in possessionibus et predys ipsorum ubicunque habitantes, excepta civitate Jauriensi et duabus villis eorundem Bácha et Sáránsyry nominatis, in quibus Praepositus officiolatum ab antiquo habuisse dignoscitur, decanus gubernabit, ac in omnibus causis et quaestionibus a iudicio maioris villae hoc est Judicis ad eum appellatis iudicabit. Summam unius marcae in poena judicii non excedendo, eosdem vero ad sua debita servitia Capitulo et ecclesiae exhibenda coget et compellet. Census quoque ipsorum ordinarios et donaria omnia statutis temporibus ipse recipiet. Census quippe manibus divisorum assignando, donaria vero per se fratribus fideliter dividendo.

Art. 14. De onere Decani.

Sicut autem omnes jobagiones Capituli et condicionarios ipse decanus judicat et gubernat, ita omnes causas ecclesiae in sedibus iudiciarys omnium communitatum et alias ubicunque in propriis expensis procurabit, exceptis causis illis, quae procurationi Praepositi sunt commissae. Verumtamen si ultra duas dietas ad curiam regiam vel aliorsum pro negotiis ecclesiae fuerit destinatus, moderate sibi ex parte Capituli inspecta negotii quantitate et temporis qualitate providebitur de expensis.

Art. 15. Quicunque autem jobagionum, hospitum vel etiam condicionariorum per Praepositum aut decanum senserit se aggravari, liceat in re clamare et ad judicium Capituli suam causam deducere.

Art. 16. Liceat praeterea decano quaerere de jobagionibus Capituli circumspectum aliquem et discretum virum, cui officium curialis comitatus possit comittere, quem inventum Capitulo et Praeposito praesentabit loco sui ad officium comitatus statuendo.

Art. 17. Item quum dominis honor et reverentia semper et ubique a subditis debeat exhiberi, ut testatur Paulus Apostolus, — statuimus, ut quicunque jobagionum

aut condicionariorum Capituli fratres nostros verbis contumeliosis aut injurys molestare praesumpserit, per decanum et Capitulum puniantur, pout magis ut minus inventi fuerint excessisse. Cives autem et liberae conditionis homines in terra Capituli commorantes, si consimilia vel alias dehonestationes in dedecus fratrum nostrorum attentare praesumpserint, Praepositus et Capitulum illam Salvatoris sententiam prae oculis tenendo (quod uni ex minimis meis fecistis, nihi fecistis) communiter puniant, qui si in subeunda vel complenda sententia contumaces extiterint, de terra ecclesiae omnino pellantur, si ordine judicario convicti fuerint in hac parte.

Art. 18. Descensus Fratrum ad populos Capituli.

Sancimus etiam, ut Fratres nostri si in ecclesiae aut etiam proprys negotiis forte fortuna ad populos Capituli conditionis diverterint, idem eos reverenter recipiant et honeste secundum suas facultates procurare teneantur, quod si non fecerint et super hoc verbo Canonici non recepti facta fuerit fides Capitulo, hi tales paena pecuniaria ad arbitrum Capituli puniantur.

Art. 19. De discessu colonorum de terra Capituli.

Item quicunque Jobagionum, hospitum aut condicionarium de terra Ecclesiae recesserint, sata eorundem, et alia bona, si quae forte remanserint, ad jus et proprietatem Capituli et Praepositi devolvantur, ita quod nec Praepositus, nec decanus sibi vel per se valeat quicquam ex illis vendicare. Sicut autem universi iobbagiones, hospites et condicionary ac omnes alii sub titulo capituli qualitercunque commorantes a descensu Praepositi modo praenotato sunt exempti, ita eosdem ad debita vel servitia ultra quam eorum conditio requirat, Praepositus et decanus cogere non debeat nec praesumat, neque eos percuterè, nec captivare nec vituperare vel alys verbis inhonestis afficere, nec etiam bona eorum pro aliquibus excessibus auferre valeat aut praesumat ullo modo. Sed cum capitulo eosdem judicet et condemnet, si fuerint condemnandi. Haec eadem per decanum et custodem, in suis subditis, inviolabiliter volumus observari.

Art. 20. Electio divisorum.

Caeterum ut de cordibus fratrum nostrorum materia et fomes duorum nocentissimorum malorum dissensionis videlicet et suspicionis penitus evellatur, et concordiae ac

aequalitati via servetur, statuimus et in perpetuum observari volumus, ut singulis annis post sese recurrentibus, in die festo beati Georgii Martyris duo ex capitulo, nempe iusti, fidi et probati per suffragia et vota consueta ad officium divisioratus pari consensu unanimique voluntate eligantur, quorum manibus omnes proventus et denary undequaque ex quacunque causa capitulo provenientes administrentur pro usibus, utilitatibus et necessitatibus fratrum et ecclesiae, per eosdem fideliter distribuendi, prout communitati videbitur expedire. Qui anno dispensationis ipsorum completo, divisoratum Capitulo resignabunt, et reddita tandem ratione, si in aliquo inventi fuerint minus juste dispensasse, damnum illatum cum dupplo refundere teneantur, vel pront magis et minus in his excesserint, ad arbitrium Capituli puniantur. Et haec eadem per reliquos Capituli officiales, ut puta decanum, magistros piscinarum, molendinorum, vitricos ecclesiae, decimatores ac alios quoscunque in proventuum Capitularium exactionibus et administratoribus volumus et inviolabiliter mandamus observari. Nemo autem ex ipsis ratione laborum suorum ultra quam ab antiquo consuetum fuit, aliquid pro se recipere praesumat, sub poena paulo ante adnotata.

Art. 21. Ad haec habet nostra Cathedralis Ecclesia (sicut fere omnes aliae Hungariae) suum peculiare juramentum, quo omnes Canonici in Capitulum recens admissi primum Nobis et successoribus nostris Dnis Eppis canonice intrantibus et ipsorum Vicarys pro tempore constitutis juramentum super fidelitate et obedientia praestare debebunt, deinde toti Capitulo juramento astringuntur, cujus quidem iuramenti formam velut in ipsorum incorporatione semper observatam et in perpetuum firmiter observandam in calce harum Constitutionum nostrarum de verbo ad verbum inserendum censuimus, quae (ut ex maioribus nostris accepimus) talis est:

Juramentum Canonici recens in Capitulum admissi.

Ego N. de N. juro, quod ab hodie in antea Venerabili Caplo hujus almae ecclesiae Jaurien. fidelis et obediens ero, laudabiles consuetudines Capituli observabo, senioribus meis debitam reverentiam exhibebo; secreta Capituli non revelabo; bona ecclesiae non dissipabo neque abalienabo, sed quae dissipata essent vel alienata, pro posse recuperabo. Discordias inter fratres non excitabo, sed excitatos pro posse sopiam. Conventicularia concilia vi-

tabo. Votum in electionibus officialium ac collationibus beneficiorum extra Capitulum nemini deferam. Etsi Rndssimus dnus Praelatus noster vel sui successores aut Venerabile Capitulum ad quodcunque officium ecclesiasticum aut saeculare me instituerint, causis occurrentibus, contra venerabile Capitulum aut personas de Capitulo singulares, ac eorundem subditos, non odio, non invidia, aut favore via facti, sed iuris potius ordine, seclusa omni affectione, juste, pront mihi Deus inspiraverit, procedam. Si autem me dempto ad latus Rndssimi dni Praelati nostri, aut expresso consensu Capituli rationabili de causa absentem ultra debitum tempus esse contigerit nec directe, nec indirecte perme, vel per quemcunque alium cujusvis praeminentiae et dignitatis hominem Venerabile Capitulum pro reservatis meis proventibus solicitare, turbare, et inquietare promitto. Sic me Deus adiuvet et haec Sancta Dei evangelia. Tangat pectus.

Porro hae nostrae ordinationes seu constitutiones mentibus fratrum nostrorum tenacius inhaereant, nec quisquam ex ipsis continentiam earum se penitus ignorare praetendat, praesertim quam juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendit, opere pretium nobis videtur, ut singulis angarys hujusmodi statuta nostra in Capitulo coram Fratribus nostris perlegantur. Per haec tamen privilegiis ac legitimis et ab antiqua, observatis consuetudinibus Ecclesiae nostrae Fratrumque nostrorum nihil praejudicamus, neque derogamus.

Nos igitur humillimis et devotis suplicationibus praefati Capituli dictae ecclesiae Jaurien. Nobis porrectis, uti justis et saluti et fraternae charitati consentaneis favorabiliter inclinati, volumus et perpetua stabilitate confirmamus, ut hujus nostrae constitutionis series in omnibus capitibus et articulis. Primo principaliter per Praepositum, Lectorem, Cantorem, Custodem, Decanum ac Universos Fratres nostros firmiter et inviolabiliter observationem juramento alligetur. Si quis autem ipsorum ejasdem nostrae Constitutionis in quocunque articulo trangressor extiterit, interdicti vel excommunicationis vel alia censura sive poena legitima, secundum excessuum quantitatem, canonica monitione praemissa, puniatur.

Actum Jaurini in loco Capitulari. Praeposito et universis Fratribus nostris approbantibus, simul et consensum praebentibus. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras privilegiales pendentibus sigillis nostro videlicet et praefati Capituli consig-

natas duximus dandas et concedendas. Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo.

Nos itaque tum humillimis et devotis petitionibus praedictorum Fratrum nostrorum inclinati, tum vero propter magnam utilitatem, quam inde ad dictam ecclesiam nostram redundare videbamus, paucis pro horum temporum necessitate additis, idque tamquam delegati Apostolici facientes, praedicti sacri concily authoritate accedente dictorum Constitutionum articulos cum additionibus in formam hujus privilegii nostri redigentes per praesentes ratificams, approbamus, et confirmamus, firmissime observari mandantes.

Datum Sabariae vigesima die mensis July Anno Dni Millesimo quingentesimo octogesimo sexto. L. S. Georgius Drascovitius Archi Epus Colocensis, Administrator Jaurien. S. R. E. Presbyter Cardinalis. m. pr. David Ritigardius m. pr.

Leopoldus Cardinalis a Kollonits Archi Epus Colocensis. Administrator Jaur. Ao. 1690.[1])

---

[1]) Győri kápt. m. lvtár 6. Fasc. 5848. sz. — és a belső sekrestyében őrzött, díszes, bekötött példány.

Additamenta ad Constitutiones Piae Memoriae Francisci ab Uylak Episcopi Jaurinensis pro Capitulo Jaurinensi.[1])

Nos Dei gratia Christianus Augustus... ect.

Damus pro memoria quibus expedit universis. Quod posteaquam Praepositus major, caeterique Cathedralis nostrae Ecclesiae Jaur. V. Capituli Canonici, Nobis in Xto dilecti, certa quaedam puncta unanimi consensu invicem 1. Martii 1715. conclusa et idcirco apposito Capitulari etiam sigillo, nomine totius Capituli subscripta Nobis humiliter praesentassent. suppliciter petentes, quatenus eadem pro maiori hujus V. nostri Capituli emolumento, Authoritate Nostra benigne confirmare, caeterisque Capitularibus statutis jam dudum a bonae memoriae antecessore nostro dno Francisco ab Uylak Episcopo Jaur. confirmatis, in futurum pariter ab omnibus Capitularibus observanda super addere et annectere dignaremus. Nos igitur, qui tametsi omnium Nobis a Christo concreditorum fidelium bono pia et pastorali solicitudine, quantum in Domino possumus, intenti sumus, singulari tamen quadam cura, ea praesertim qua in Venerabilis saepe fati nostri Jaurinensis Capituli incrementum et utilitatem conducere, procurare, et quantum in Nobis est, promovere intendimus; eadem puncta matura discussione revidentes ipsaque omnino in praemissum finem utilissima et maxime salutaria fore comperientes, supplicationi idcirco per saepe fatum nostrum Jaurinense Capitulum Nobis factae annuendum esse, praeattactisque punctis, eodem ut mox sequitur tenore, per Nos reductis approbationem nostram et confirmationem esse impertiendam censuimus:

Primo. Si quis Canonicorum ab intestato decederet, substentia eius per duos de gremio Capituli eligendos inventabitur, et ad manus ipsorum recipiatur. Ex rebus defuncti primum quidem competens sepultura fiat. Secundo debita et servitia famulorum fideliter persolvantur. Tertio detur aliqua proportionata elemosyna pro refrigerio animae defuncti, — et si quid ab his super fuerit, ex consensu Episcopi et Capituli ad pios usus convertatur. Ter-

[1]) Győri püsp. lvtár: Keresztély Ágost iratai III. kötet, 139., 147., 153. ll. és Győri Kápt. m. lvt. 9. Cth. 746. sz.

tia tamen pars consanquineis defuncti distribuatur. Fructus pendentes si ab intestato decesserit, inter Capitulares distribuantur, si quis vero de iis disposuerit, et post festum S. Georgii aut Assumptionis B. Mariae V. moriatur, ex messe aut vindemia pro rata temporis secundum dispositionem testamentariam fructus distribuantur.

Executores testamenti alicujus Canonici defuncti Capitulo, aut si ita visum fuerit, ipsi Ordinario pro tempore constituto rationes reddant. — Et quia praeter fructus et obventiones communi divisioni Canonicorum correspondentes, darentur speciales dignitatibus proprii ac singulares, videlicet quattuor columnarum Capituli et Praeposiurarum incorporatorum S. Salvatoris de Pápocz et S. Adalberti de Jaurino. Hinc fructus eorundem singulares seu pendentes seu etiam quavis modalitate obvenire debentes, vacantiae tempore Capitulum percipiat. Salva tamen libera disponendi facultatis Ordinary authoritate, ut si malit eos Capitulo reliquere, sin minus, pro Ecclesiae fabrica sartis tectis tenendis, alit alia quavis Ecclesiae necessitate convertere valeat; Caeterum vacantium beneficiorum fructus cum Capitulum perceperit, onera etiam eorum supportabit.

2. Quandoquidem in Cathedrali hac Ecclesia Jaurinensi antiquo usu introductum sit, quod ipsi Capitulares concionentur, hinc laudabili consuetudini inhaerere volentes, a Praeposito incipiendo usque ad ultimum Canonicum, inclusis etiam duobus Capellanis, qui portionem quoque Canonicam accipiunt. Dominus Cathedralis singulis angariis ordinem instituet, et Dni Canonici soli in persona, si lingua hungarica gnari capaces et legitime non impediti sint, concionabantur; secus propriis sumptibus de idoneo Concionatore providere tenebuntur. Cathedralis tamen obligabitur biduo aut triduo eum, qui in ordine concionari debet, ante praemonere, an provisus sit, qui si legitimam causam dederit, quod sit impeditus, Cathedralis tenebitur de Concionatore expensis impediti providere. Si autem ex negligentia aliquis concionari recusaverit, unum aurum ex portione talis recusantis apud Divisores desumet et Concionatorem contentabit. Capitulares porro qui ipsimet concionari non possunt, praeprimis alios Capitulares, qui concionari possunt, invitare tenebuntur.

3. Sine insinuatione Dno Praeposito maiori et Vicario Generali facta nemo ultra tres dies extra Capitulum emaneat, et hoc etiam congruentius est insinuare; quod si ultra triduum quis emanare velit, specialem licentiam

desuper accipiat. Qui autem sine concessa sibi licentia sineque urgente et legitima causa ultra tempus praefinitum emanserit, irremissibiliter modalitate in statutis apposita puniatur, appliceturque pena secundum normam eorundem. Dnus Praepositus maior non sit facilis ad frequenter dandas licentias, maxime ad longum tempus, neque semper iisdem facultatem concedat. In absentia dni Praepositi a Gen. Vicario aut a substituto vel a Capitulo licentia expetatur.

4. Canonicus de latere, nisi in actuali servitio et de latere constitutus sit Episcopi, nullo gaudet privilegio, et pro licentia emanendi, sicut quisque alter, dnum Praepositum et Generalem Vicarium requiret. Neque ipse etiam, neque aliis se, nisi ex legitima causa, a choro et Divinis absentabit alioquin poenis in Constitutionibus taxatis per Vicarium puniatur.

5. Divisores duo quolibet anno in festo S. Georgii eligantur de gremio Capituli; habeant centesimam ex censibus bonorum, ita et allodiatura. Dum aliqua precunia notabilis dividenda erit, a Capitulo duos deputatos ex petent, qui revidebunt, quid, cui et quantum distribuendum erit. Absoluto officio divisoratus rationem dabunt de perceptione et erogatione proventuum. Donec rationes dederint, eorum proventus apud successores divisores arestabuntur. — Ad easdem etiam rationes Capitulo dandas singuli piarum fundationum administratores et praefecti quotannis tenebuntur, quas rationes dein Capitulum singulis annis Episcopo transmittere, eumque super administratione facta informare obligabitur.

Sexto. Archivi, tam Capitularis, quam Regni tresclaves erunt, quarum unam D. Praepositus maior habebit, alteram Custos, aut ipso insufficiente alter per Capitulum consignabitur Tertiam unus de gremio Capituli per Capitulum eligendus conservabit.

Pariter cassa Capituli sub tribus clavibus, prout supra, conservabitur. Et si quid expendendum foret, per partes divisoribus pro expensis consignabitur. Nunquam Archivum vel Cassa aperiatur, nisi omnibus tribus, qui claves habent, personaliter praesentibus. Si quem ex dictis Canonicis discedere vel alias legitime impeditum non adesse contigerit, clavim alicui ex dnis Capitularibus coram Capitulo consignet, eandem in suo reditu vel cessante impedimento iterato recipiet.

7. Dum custos oneribus ipsi incumbentibus insufficiens erit, ex Confratribus Canonicis pro aedituo templi constituatur, qui supportat Custodem, prout nunc in ins-

tanti denominatur Andreas Vargyassy, absque illusione tamen necessariae spei fore potiundae successionis, cujus Nobis et successoribus nostris liberam semper collationem reservamus. Huic Custos centum Imperiales annuatim ex suis proventibus persolvet.

Talis vero Edituus omnium rerum Ecclesiae, caemeterii, campanarum pulsui et praecipue Archivi curam habebit, proventus percipiet, de omnibus perceptis et erogatis Capitulo rationem reddet. Ut autem Archivum in bonum ordinem quantocius redigatur et deinceps conservetur, Capitulum medio quorundam e gremio suo deputandorum allaborabit, ipsique tam D. Praepositus maior, quam Vicarius Gen. pro acceleratione hujus salutaris operis curam habebunt et quantum fieri potest, etiam manum ad hoc applicabunt. Deputandi ad hoc opus a Custode, qui causam disordini dedit, competentem mercedem habebunt.

Haec igitur septem praespecificata puncta authoritate nostra ordinaria ad ulterius usque nostrum vel successorum nostrorum beneplacitum approbamus, confirmamus, ut reliquis Capitularibus statutis annectantur futuris temporibus inviolabiliter pariter cum reliquis ab omnibus Cathedralis Nostrae Ecclesiae Jaurinensis Canonicis, donec Nos vel successores nostri aliter pro egentia temporis et circumstantiarum et rerum ordinaverimus et disposuerimus, observentur, volumus et statuimus. In quorum majus robur has praesentes manu nostra subscriptas et sigillo nostro munitas dedimus Posonii 27. Martii in Curia Nostra Archi Eppali A. Dni 1715.

Cardinalis de Saxonia Archiep. et primas Strig. m. p. (L. s.)

Praedicta puncta acceptata lecta et publicata in Capitulo Jaurini die 3. Aprilis Anno 1715.

Ad mandatum Eminentissimae suae Serenitatis
Franciscus Gözl Consil. et Proto.

Bizonyos, hogy e Constitutio pontok alkotására *Draskovich György* püspök *erőszakoskodása,* az üres javadalmak időközi jövödelmeinek általa történt lefoglalása, valamint *Nádasdy László gróf* csanádi püspök győri nagyprépost sok kellemetlenkedése, a levéltár *fontos iratainak általa történt elhordása:* adott alkalmat.

Az I. pont szóról-szóra a Draskovich György ellen hozott 1649. évi pozsonyi ítéletből van átírva.

NÉVMUTATÓ.

A.

Acsády (de eadem) Ádám, veszprémi püspök 458.
Acsády Ignác 91.
Adorján fia István 69.
Agonia-társulat 57.
Akócs v. Akácz Miklós 375.
Alapi Benedek 284.
Albert (1338.) 311.
Albert esztergomi s. püspök 349.
Alföldy Bálint 33.
Alföldy Péter 33.
Ali basa 125.
Alsáni Bálint 18, 317.
Alsoky László 73, 387.
Alsólyndvay Gergely 380.
Altabak János 60, 110. 111. 268, 397, 422.
Alvinczy Péter 404.
várkonyi Amade Ádám báró 439, 458.
várkonyi Amade Ignác báró 454, 455.
Amade István 291.
Amade olv. kanonok 324.
Amade testvérek 73.
Amade-család 363.
Amade László 369.
Ananiás 17, 301.
András (1311.) 308.
András nagyprép. 306.
András prépost 322.
András (1372.) 315.
András éneklők. 328.
András főesp. 330.
András (1400.) 318.
András prépost 365.
András fia Balázs 322.
nováki Andreassych Mátyás 386.
Angelus 307.
Ankerreith Ádám 386, 393.
Antal (1439.) 323.
Antal (1458.) 324.
Antal (1473.) 327.
Apffalter József 467.
Asszonyfalvy Gáspár 76, 164, 168.
Asszonyfalvy Kilián 31, 220.
Asztl János 473.
Asztl Lajos 482.
Atádi Máté 380.
Atády Ferenc és Máté 381.
Ábrahám mester 306.
nagyluchei Ábrányi István 19, 332.
Ágoston, győri püspök 323.
Ágoston Balázs 377.
Ákos nemzetség 313.
Ásványi Miklós 372.

B.

Baar Balázs és János 328.
Babonay János 171.
Babonay Zsigmond 283.
Babothy Mihály 339.
Babothy Miklós 23.
Bacskó Ferenc 187.
Badhochy Mátyás 114.
Bajor (de Bavaria) Gergely 331.
Bakady György 171.
Bakits-család 114, 187.

Bakits testvérek 265, 362.
Bakits Péter 123, 279.
Bakits Pál 9, 55, 56, 142, 180, 189, 193, 207, 223, 228, 232, 345, 348, 351, 352, 360.
Bakits Pál és Péter 296.
nagybaráti Bakonyi Tamás 23, 333, 352, 360.
Bakocz (Bakoch) Pál 44, 409.
Bakócz Tamás, győri püspök 30, 249, 257, 339, 341.
Baksay István 110, 260, 395.
Balassa Bálint 406.
gyarmati Balassa Zsuzsa 122.
Balásffy István 404.
Balásffy Tamás 74, 78, 89, 94, 107, 110, 402.
Balássy Ferenc 8.
Balázs őrkanonok 328.
Balázs fia Gergely 321.
Balázs fia Kelemen 63.
Balázs Pál 374.
Balbi Jeromos 271, 311.
Balits Antal 20, 489.
Balics Lajos 13, 20, 491.
Balogh János özv. See Julianna 201.
Balogh Péter 381.
Balogh Sándor 20, 63, 170.
Baranyai Péter 108.
Baranyai Forrás Péter 225, 269, 401.
Baráthy János 364.
Barbély György 479.
Barczar Kelemen 189.
Barilich Mátyás 463.
Barnabás (1407.) 319.
Barsy János 364.
Batthyány Ferenc 228, 251.
Batthyány Ferenc és fia Ádám 411.
Batthyány Ádám 218, 251.
Batthyány Orbán 295.
németújvári Batthyány Pál gróf 162.
Batthyány Pál és Kristóf 425.
Batthyány grófok 246, 248.
Bay István 389.
Baych (Bayt) Mihály 324.
Bánffy Boldizsár 211, 362.
Bánffy László 296.
Bánfy Zsigmond és András 276.
Báthory András 279, 296.
Báthory Bonaventura 367.
Báthory István 89, 331.
Báthory István nádor 71, 340, 352.
Báthory Zsigmond 296.
Beber János 407.
Bedegey János 29, 168, 339.
Bedegey Pál 29.
Bedy Vince 10, 493.
Beidl Alajos 487.
Bejczy Ambrus 344.
Bejczy Gergely 370.
Bekaria Virgil 411.
Bellichich Márton 121.
Bellesich Péter 121.
Belynich Pál 384.
Bende Gergely 262.
Bendő István 443.
Benedek főesperes 301.
Benedek (1308.) 308.
Benedek (1358.) 313.
Benedek (1409.) 319.
Benedek XIV. pápa 65.
Benedekfi Miklós 315.
Benkovich Péter 284.
Bercsényi Imre 403.
Berdóczy György 42, 43, 78, 94, 107, 410, 417.
Berdóczy Márton 417.
Bereck, a Salamon nemzetségből 17, 50, 302, 309, 310, 312, 324, 360.
Berghofer Mihály 472.
Bertha János 484.
Berzenchei István 317.
Berzsenyi Domonkos 357.
Bews Máté 363.
Bezerédj Bálint 392.
Béda — Weda 302.

Békefi Remig 330.
Bél Mátyás 120.
III. Béla 14.
IV. Béla 68, 113, 204, 222.
Bény János 42, 403, 409.
Bika-család 220.
Bocskay-felkelés 268.
Boda Ferenc 383.
Bodroghy Fülöp 17, 331.
Bogár Mihály 381.
Bogdán Mihály 416.
várbogyai Bogyay Ignác 467.
zabadi Bogyay Mihály 381.
Bogyoszlói Pál 351.
Bolgár Gergely 424.
Bolgár Miklós 398.
Bolla Ferenc 388.
Bonifác VIII. pápa 99.
Bonka János 395.
Borkovic Márton, zágrábi püspök 427.
Borhy v. Borchy Jakab 357.
Bornemissza Anna 452.
Bornemissza Ferenc 432.
Bornemissza Pál 73.
Bornemissza Trombitás Gábor 408.
Borromei Szent Károly 47.
Bors olvasókanonok 307.
Both ispán 2.
Both Máté 262.
Boussard János 464.
Bozorády Gergely 371.
Bői (de Bew) István 380.
Bősy (de Bews) János 363.
Bőythe Miklós 392, 407, 415.
Brandenburgi Joachim 145.
Braun Adolf 489.
Brodarics kancellár 340.
Brunswith Ferenc gróf 480.
Bubnich Mátyás 33, 107, 448.
Buday János Gál 368.
Buday Márton 110.
Bulcs — Bulchu 17, 302.
Burgio Antal 292.
Burján László 337.
Busbeque követ 296.
Büki István 322.
Bythwánczy v. Lytwánczy Pál 380.
Bykaad Ferenc 358.

C.

Caurino Oktaviusz 397.
Cesius András 343.
Chaby István 289.
Chanaky Márton 334.
Chanády János 42, 336.
Chapy Péter 393.
Chákány János 411.
Chevalvai Benedek 333.
Chehi István 411.
Cheh (Csizmazia) János 411.
Chemetey István 52, 269, 399.
Chepán (István) 303.
Chepán prépost 18.
Chobor Gáspár 294.
Chompó András 366.
Chorom András 228, 289, 367.
Chrodegang 2.
zlatári Chycher György és János 377.
Chyky Tamás 382.
Chytvándy Bálint 371.
Chytvándi Herke 149, 167.
Corporis Christi confraternitas rektorai 401, 406.
Cromvell Olivér 430.
Cureloniai Szaniszló Jakab 19.
Czakó testvérek 362.
Czeglédy János 28, 359.
Czelting Károly 378.
Czenky Benedek 366.
Czettrik Ulrik 340.
Czingráber Lajos 495.
Cziráky György 194.
Cziráki János 327.
Cziráky Mátyás 387.
Cziráky Mátyás és Ferenc 194.
Cziráky Tamás, István és Czirjék 194.
Cziriáky György 410.

Czobor Erzsébet 429.
Czobor Imre alnádor 93, 230, 258, 378, 379.
czoborfalvi Czobor Márton 386.
Cyriaky György 108, 421.
Csaby Fülöp 361.
Csaby Péter 369.
Csatáry Simon 147.
Csáky Imre 17, 41.
Csáky Imre gróf kalocsai érsek 445.
nagybaráti Csege János 356.
nagybaráti Csege Márton 357.
Csehfalvy Benedek 41.
Csepeli Benedek 19, 329.
Csereglyés 188.
Cserey István 427.
Csernátonyi Miklós 438.
Cseszneky György 346.
Cseszneky János 283.
Csesztreghy Benedek 353.
Csépán 2.
Csiszár Gergely 387.
Csitvándi-család 167.
Csitvándi Dénes 68.
Csitvándi István özvegye, Erzsébet 149.
Csontos Ferenc 472.
Csőszy Benedek 366.
Csupor Demeter 323.
Csupor Demeter, győri püspök 34, 92, 249.
Csytvándi Ferenc 149.

D.

Dalus Gáspár 333.
Dallos Miklós, győri püspök 407.
Dalmady Sebestyén 53, 347.
Damján (1314.) 308.
Dávid Pál knini püspök 402.
Dávid Pál pécsi püspök 400.
Deák Anna 446.
laki Deák Balázs 353.
Deáky Zsigmond 477.
Debreczeni Ambrus 356.
Debreczeni Lukács 336.
Décsy Boldizsár 372.
Deithey Balázs 394.
Delfini Zakariás, győri püspök 229, 230, 380.
Deli bég 57.
Demelky András 324.
Demelky László 324.
Demelky Máté 324.
Demeter 302.
Demeter 311.
Demeter (1368.) 315.
Demeter (1263.) 305.
Demeter (1345.) 7.
Demeter őrkanonok 323.
Dengeleghy Ferenc 335.
Dengeleghy Gáspár 337.
Dereskey István 171.
Devecseri Miklós 311.
De Vio Tamás bíbornok 292.
Dezső Gyula dr. 89.
Dezsőffy Ferenc 255.
Dénes kanonok (14. sz.) 16.
Dénes mester 311.
Dénes őrkanonok 321.
Dénesszapi Borbála 71.
Dobronoki György S. I. naplója 395.
Dolny István 440.
Dombi Mihály 464.
Dombrói Mátyás 328, 381.
Domonkos 306.
Domonkos (1358.) 313.
Domonkos (1371.) 315.
Domonkos (1369.) 315.
Domonkos (1311.) 308.
Domonkos (1411.) 319.
Domonkos (1412.) 63.
Domonkos fia Pál 322.
Domonkos főesperes 321.
Donatus Aretius 329.
Dongó Mihály 467.
Dóczy Ferenc 150.
Dianesevich Miklós 424.
Draskovich IV. György győri püspök 11, 23, 25, 42, 62, 77,

81. 111, 146, 182, 231, 384, 388, 389, 390, 415, 419.
Draskovich János 388.
Draskovich Mátyás 383, 396, 392.
Drágfi János 293.
Dresmitzer József 473.
Drugeth Vilmos nádor 138.
Dubovszky György 385.
Dudits (Sbardellatus) András 377.
Dukai Takách Judit 478.
Dunay János 372.
Durazzói László 17.
Dusich Mátyás 418.
liptófalvi Dvornikovich Mihály váci püspök 19, 442.
Dyenesszeghy Pál 366.
felkayári Dyetlin Miklós 63.

E.

Ebeczky Sándor 396.
Ebenhöch Ferenc 20, 160, 481—485.
Echu nemzetség 167.
Edvy Tamás 369.
Egyed prépost 64.
Egyed (Sclav.) 320.
Egyeduty Benedek 385.
Egyeduty Gergely 19, 381, 384.
Ekhardsaui Lénárd 312.
Ekker Lukács 215.
Ellerbach Berthold 92.
Endre II. király 16, 17, 69, 138, 177, 325.
Endrődy Gergely 342.
Enesey Zsuzsa 162.
Engel Benedek 316.
Eöchey Miklós 19.
Eölbőy Albert 314.
lászlófalvi Eördögh István 468.
Eöchényi Imre 23.
Eörkényi Péter 23.
Eőry Orsolya 393.
Erényi Károly 198.
Erdődy Ádám László gr. 17, 453.
Erdődy Ádám gr. nyitrai püspök 46.
Erdődy Ádám gr. prépost 111.
Erdődy Kristóf 453.
Erdődy grófok 226.
Ergely Ferenc veszprémi püspök 60, 110, 395.
Ernő (1318.) 309.
Ernő főherceg 125, 127, 378, 382, 386, 387.
Erzsébet királyné 171.
Eszéki Mátyás 366.
Esztergethő György 276.
Esztergami Szaniszló 463.
Esztergomi Ferenc 394.
Esterházy Dániel 432.
Esterházy László gróf 433.
Esterházy Miklós gróf 477, 482.
Esterházy Pál herceg 90.
Esterházy-család 246.
Ethey László 24.
Ewchányi György 328.
Ewehey Tamás Miklós 327.
Échy János 382.
Ézsaiás deák 114.

F.

Faber Mihály 262.
Fancsy János 187.
Farády Péter 332.
Farkas György 467.
Farkas Imre 483.
Fábián (1299.) 307.
Fábián István 482.
Fábián Péter licentiát. 170.
Fábry Kovács Miklós 136.
Fehérvári Fábián 42, 361.
Fehérvári Sudor Fábián 17.
Fehérváry (de Alba) Mihály 323.
Fehérváry Péter 364.
Fehérkövy István 178, 372.
Fehérkövy István 374, 381.

Fehérkövy István nyitrai püspök 223, 231.
Fehérkövy István 73.
Fehérkövy István veszprémi püspök 148.
Fekete Mihály 293.
Felicián dékán 302.
Felpéci Ferenc 362.
Felpéczi Miklós deák 114.
Fels Lénárd 296.
Feltinger István 475.
Ferdinánd I. király 15, 18, 62, 115, 133, 144, 178, 194, 228, 289, 343, 348, 355, 374.
Ferdinánd II. 143, 405.
Ferdinánd III. 130, 133, 148, 406, 415.
Ferenc (1318.) 309.
Ferenczfy János 435.
Fesser Farkas 269.
Fiáth János 458.
örményesi Fiáth Zsigmond 17, 458.
Finta Benedek és Bereck 372.
Fischer Benedek 32.
Flandriai Hugó 361.
Fogler József 467.
regensburgi Fogol György 321, 323.
Folnay Ferenc 426.
gyimesi Forgách Ferenc gróf esztergomi érsek 296.
Forgách Ferenc veszprémi püspök 267, 389.
Forgách Simon 161, 138.
gyimesi Forgách Zsuzsanna 261.
Forrás György 402.
Fosse Márton hadbíró 436.
Fraknói (Frankl) Vilmos 39.
Frankl György 48, 470.
Frankl János 469.
Frantiás Lőrinc 321.
Frigyes császár 106.
Fuerst-család 216, 247.
Fugger Mária 383.
Fülei Farkas András 398.
Fülei Farkas Bálint 398.
Fülei Farkas Tamás 110, 398.
Fülöp dékán 303.
Fürsth Konrád 115.
saághi Fyntha Albert 241.

G.

Gaborjáni Vazul 422.
Gabrini (Gabrinus—Caprini) Antal 78, 382, 386.
Galamboki Máté 220, 381.
Galgóczy Miklós 353.
Gall Ádám 372.
Gallovich István 435.
Gangel János 198.
Gara Miklós nádor 147.
Garázda András 317.
Gaun Antal báró 17, 84, 91, 460.
Gábor főesperes 311.
Gál 321.
Gálovics István 43.
Gáspár szónok 5.
Gedy Imre 414.
Geláz 316.
Gelsey Margit 3.
Gellért főesperes 52.
Gelliony Zsigmond 32, 220.
Gerebechy Balázs 380.
Gerendi Miklós, erdélyi püspök 294, 295.
Gergely (1286.) 307.
Gergely deák 83.
Gergely fia István 261.
Gergely fia Imre 318.
Gergelyfalvi János fia Péter 147.
Gergely mester 311.
Gergely IX. papa 7, 13, 51, 222, 302.
Gergely sebesi plébános 189.
Gerliczy Gergely 19, 337.
Gerliczy György 28.
Germany Dénes 154.
Geuke 314.
Gewke Boldizsár 356.
nemes Gewrffy István 283.
Géfin Gyula 31.

Giczy János 357.
Giesswein Sándor 20, 490.
Gindy Orbán 122.
Gorigniczay Bálint 373.
Gorup Ferenc v. novii püspök 260, 428, 430—2.
Gosztonyi János, győri püspök 41, 264, 291, 326, 337, 339, 341, 352.
Gönyüi Miklós 357.
Görgey János György 436.
Gráczol János 459.
Grebechy-Laky Gáspár, győrmegyei alispán özvegye, Angrano Ilona 261.
Gregoriáncz István 375.
Gregoriáncz Pál, győri püspök 13, 178, 229, 239, 336, 341, 370, 371, 374.
Gregoróczy Vince 371, 378.
Gregoróczy Vince özvegye, Telekessy Kata 387.
Groff Tóbiás 399.
Grősz József, orthosiai felszentelt püspök, apostoli adminisztrátor 497.
n. Guáry Dénes 373.
Guáry Fülöp 373.
Guáry Péter 373.
Guillelmus P. 313.
Guraby Mátyás 449.
Gutheil Jenő 8.
Gútay Ferenc 355.
Gyirmóthy-család 154.
Gyöngyösi Ferenc 336.
Győr-nemzetség 304.
György (1409.) 319.
György (1412.) 63.
György (1320.) 310.
György (1378.) 316.
György, bodoni püspök 330.
György olvasókanonok 327.
György prédikátor 393.
Győri Ambrus 24, 265, 350.
Győri Balázs (1519.) 71, 265. 331, 338, 343.
Győri István 260.
Győri Jakab 109, 329.
Győri Kolompár István 412.
Győri Pongrác 69.
Gyula II. pápa 331, 338.
Gyulay Ferenc 361.
Gyulay Kristóf 431.
Gyulay László 372.
rátóti Gyulaffy László 200, 375.
Gyurke 311.

H.

Hader Illés 261.
Hahnekamp György 490.
Haidfeld Bernát 453.
Halas Bálint 395.
balapacsi Haly Ágoston 361.
Hally János (de Hall) 369.
Hanenstein Mátyás 110.
iszapi Harcha Pál özvegye 71.
Harrach-család 226.
Harrach Károly 233.
Harrach Lénárd 364.
Hartitsch Ditrich 362.
Has János 436.
Hardegg Nándor 280.
Hauszer Fábián 479.
Hathalmy Imre 368.
Hathalmy Mátyás 369.
Haznich Ambrus 390.
Haznich György 396.
Haznich György, Mihály és Márton 390.
Haznich Márton 396.
Hector 305.
Hegyfalvy Pál 360.
Heinrich Ferenc 465.
Heister Sigbert 57, 156, 161, 282, 447.
Hemer fia Crathome és Heiur 218.
Henckel János 294.
petróczi Henczelffy István 291.
Henrik (1369.) 315.
Henrik kanonok 393.

Henyey András 331.
Herber Illés 416.
Herczegszőllősy István 363.
Heresinszky Pál 386.
Hermann badeni őrgróf 205.
Herman 311.
Hermann Ferenc 312.
Herman József 466.
Herovits őrkanonok 431.
Héderváry-család 16, 187.
Héderváry Dénes 314.
Héderváry Ferenc és István 71, 329, 340.
Héderváry István 224, 265, 333, 340.
Héderváry István özvegye, Esterházy Erzsébet 424.
Héderváry János báró 43, 65, 326, 377, 386, 428.
Héderváry János győri püspök 315, 317.
Héderváry Lőrinc báró 369, 428.
Héderváry Oszvát 327.
Héderváry Pál 323.
Himmelreich György főapát 395, 402.
Himmelreich Tibor 395.
Hippolit érsek 329.
Hodászy Benedek 372.
Hodászy Mihály (1543.) 64.
Hodászy Mihály 372.
Hodich Ferenc 482.
Hodich György 471.
Hohenegger Lőrinc 171.
Holbich János 486.
Holdházy János 486.
Hollósy Ádám 148.
Hollósi György fia Gáspár 322.
Hollósy László 148.
hollósi Hollósy Mihály 469.
Horváth György 376.
ugodi Horváth János 228.
Horváth János 462.
Horváth Márton 261.
Horváth Péter vajda 205.
Horváth Viktor 495.
Horvatynovich Bertalan 256, 365.
Hospitál Pál 109, 338.
mosoni Hosszú János 372.
Hunyady János 71, 75, 86, 106.
Hupka Ferenc 482.
Huszár Péter és Mátyás 382.

I.

Iborliczkói István 109, 112, 335.
Ibrahim spahi 155.
Illés (1261.) 307.
Illés dékán 301.
Ilona apátnő 339.
Imre (1299.) 307.
Imre (1350.) 311.
Ince IV. pápa 52, 304.
Ince VI. pápa 312.
Irén (1262.) 305.
Irén (1363.) 264.
Istentamása 316.
István II. király 17, 132, 301.
István III. 161.
István V. 68, 69, 71, 86, 116, 122, 124, 137.
István őrkanonok 69.
István (1348.) 311.
István (182.) 316.
István (107.) 319.
István (113.) 320.
István (116.) 323.
István (117.) 323.
István prépost (1146.) 323.
István (1450.) 324.
István (1485.) 328.
István (1495.) 331.
István (1497.) 334.
István (1509.) 339.
István (1513.) 133.
István mester 307.
István deák 252.
István fia Egyed 318.
Istvánffy Miklós 405.
akai Ivánczy István 29, 154.
Ivánczy János 102, 110, 400.
Iwokovych János 401.

J.

Jager Márton 439, 151.
Jakab apát 343.
Jakab bácsai plébános 140.
Jakab főesperes 301.
Jakab presbyter 28.
Jakab (1326.) 310.
Jakab fia Mihály 317.
Jankovich Izidor gróf 183.
János (1257.) 304.
János (1261.) 305.
János (1317.) 309.
János (1319.) 310.
János (1320.) 47.
János (1323.) 310.
János (1355.) 312.
János (1358.) 313.
János (1365.) 314.
János (1371.) 315.
János (1384.) 316.
János (1387.) 316.
János (1412.) 63.
János (17. sz.) 16.
János kanonok 4.
János (1216.) 302.
János (1209.) 301.
János (1469.) 327.
János (1497.) 332.
János (1264.) 52.
János kallipoli püspök 334.
János fia György 63.
János kántor 15.
János soproni plébános 47.
János XXII. pápa 46.
János király 362, 338.
János, győri püspök 16.
János fia Simon 321.
János (1431.) 322.
János (1478.) 328.
János (1489.) 329.
János-lovagok 165, 204, 315.
Jaklin Balázs, nyitrai püspök 440.
Jeklini Miklós 315.
Jelenchich Gergely 385.
Jenő pápa (1446.) 106.
Jongelin Gáspár 19, 133.
Joó Miklós 215.
Jordán Tamás 185.
Jókai Mór 461.
Jónás 303.
Jós Lukács 371.
sauli Józsa Farkas 358.
József (1301.) 308.
Juhász Kálmán 390.
Jurasich Molnár István 185.
Jzbek János 283.

K.

Kajáry Antal 11, 133, 317.
Kajáry István 61, 271, 339, 341, 343.
Kakathy Miklós 352.
Kaleschak (Kaleschiák) Péter 447.
Kalmár Balázs 296.
Kalmár Lukács 57.
ludányi Kalmár Péter 313.
Kamanczy Miklós 356.
Kanizsay-család 258, 363.
Kanizsay Ferenc 228.
Kanizsay György felesége, Klára 261.
Kanizsai István 322.
Kanizsai János 326.
Kanizsay László 155, 189, 192, 241, 291, 322, 327, 335, 340.
Kapornaky Ferenc deák 388.
Kapplych Mátyás plébános 391.
Kaposy Péter 28.
Kapossy Péter 361.
Kapra Ferenc 378.
Kapronczay Mihály 373.
Kara Musztafa 156.
Karall Lőrinc 490.
Karácson-Karachinus 306.
Karácsonyi János 331, 390.
Karchy Zsuzsa 426.
Karcsai Omode 68.
Karner Antal, győri püspök 475.
Karner Egyed 438.

Kasza Ferenc 434.
Kaszaházi Balázs 229.
Kathal János fia Péter 147.
Kaunitz gróf 449.
Káldy Ferenc 415.
felsőkáldi Káldy Mihály 108, 415.
Káldy Péter 415.
Kálly Péter 401.
Kálmán, győri püspök 3, 6, 50, 56, 89, 98, 264, 313.
Kálmánchey Pál 43, 369.
Kálóczy Miklós 425.
Kápolnai Ábrahám 317.
Kápolnai Mihály 324.
Károly Róbert király 70, 132, 167, 301, 355.
Károlyi Katalin 450.
Károlyi Lőrinc 461.
Kászonits János 465.
Kecskeméty Mihály 446.
Kelcz Imre 468.
fületinczi Kelcz János 471.
Kelemen VII. pápa 339, 341.
Kelemen (1412.) 320.
Kelemen, győri püspök 63, 322.
Keller Antal 468.
Kerecsényi László 290.
Keresztély Ágost, győri püspök 5, 10, 11, 13, 25, 40, 66. 440, 450.
Keresztury Balázs 336.
Keszői Kelemen 64.
Keszői Simon 325.
Kethelyi Péter 375.
Kémlyk v. Nagykémlyk Péter 365.
Képiró Miklós 378.
Kéry István 421, 429.
Késmárky György 17, 320.
Kilián nagyprépost 301.
Kiss Dániel 465.
kolgyasi Kiss György 328.
Kiss József 472.
lomnicai Kissevich-Horváth János Ferenc 415.
Kohly Károly 33.
Kokas József 483.
Kollányi Ferenc 39, 330.
Kollonits Lipót, győri püspök 440, 447.
Kollonits Zsigmond gróf 17, 453.
Kolos János 361, 368, 374.
Komlósy Benedek 109, 313, 353.
Konde Mihály 291.
Kondray Tamás 434.
Kontor István 34, 163, 141.
Kontor Szabó István 457.
Kopchányi Mihály 408, 415.
Kopcsinay Ferenc 460.
Kopornaky Ferenc 382.
gönczruskai Korniss Ferenc gróf 466.
Koronczóy-család 160.
Korponay Jánosné 461.
Kozma Péter 359.
Kothay János 240.
Kovachich János 392.
Kovács Antal 88.
Kovács József 474.
Kovács László 461.
Köcski Sándor 167, 301.
Kőkedy Mihály 158.
Kölly György 494.
Köntös János, soproni plébános 110.
Köntös János 399.
Köntös Tamás 399.
Körmendy András 330, 337.
Körmendy Balázs 28, 72, 357, 358, 361, 365.
Körmendy Benedek 376.
Körmendy Bertalan 371.
Körmendy Ferenc 277, 343.
Körmendy János 331, 343.
Körmendy Kálmán 371.
Körmendy László 31.
Kőrössy Gergely 333.
Kőrösi Péter 381.
Kőszeghy István 430.
Kőszegi János 321.

Kramarits Kristóf 472.
Kristóf szónok 5.
Kunovics Katalin 378.
Kuzmich Mihály 234, 352.
Kuzmich Péter 440.
Kuthassy János, győri püspök 268, 383, 392.
Kuthassy Tamás 19, 327.
Kutrovátz Ernő 489.
Kürthy Lajos 495.
Kyller Tamás 389.
Kys Miklós 24.

L.

Lacza János 71, 84, 87, 111, 449.
Ladomér érsek 67.
Lakner Kristóf 111.
Lamberg Kristóf 265.
Lasky János 399.
Lassek Ferenc 463.
Lábady Pál 339.
Ládonyi Miklós 241, 289.
Ládonyi László 197.
László (1353.) 312.
László IV. király 69, 70, 117, 132, 200, 355.
László V. 71, 132, 273.
László (1307.) 308.
László (1408.) 319.
Lajos II. király 18, 92, 71, 77, 177, 292, 335, 343, 345, 362.
marton Lázy Albert 388.
marton Lázy Benedek és Amb-rus 388.
Lencsy Bálint 90.
Lengyel László 204.
Leó X. pápa 334.
Letenyey János 109, 277, 351.
Leveldi János 322.
Leveldi Mihály 310.
Lépes György 394.
Lépes Bálint, győri püspök 110, 245, 393.
Liebenberg Károly 158.
kápolnai Lindvay István 418.
Lipót I. király 95, 442.
Lipchey 89.
Lippay Gáspár 139, 245, 426.
Lippay prímás 81, 433.
Lippay György veszpr. püspök 431.
Lippay János és György grófok 432.
zombori Lippay Miklós Antal gróf 449.
Liptay Ferenc 111, 450.
Listhy János, győri püspök 54, 230, 245, 379, 384.
Liszt József 465.
Lobkovitz Poppel Éva 251.
Lonberg generális 282.
Lóny Mihály 108, 411.
Lovászpatonay Dénes 366.
jánosfalvai Lórántffy Mihály 241.
Lottemberg Gergely 331.
Lőrinc (1388.) 317.
Lőrinc mester 364.
Lőrinc keresztes 322.
Lőrinc subcustos 28.
Löveldy Márton 362.
Ludányi Péter 109, 112, 277.
Ludas Jakab 72.
Lukács őrkanonok 326.
Luther 341.
szebeni Lysthy Sebestyén 373.

M.

Magnovich István 426.
Magnovich János 425.
Magyar Pálné 3, 167.
Magger Placid főapát 424, 428.
Magyary Mihály 43, 420.
székhelyi Majláth Antal 468.
Majláth István 295.
Majtényi László 200.
Makó Ferenc és András 391.
Makó Pál 391.
n. Makovich György 390.
Malatesta Benedek 378.
Malomsoki János 324.

Malzan Károly báró 17, 460.
Mansfeld Farkas 182.
Mansfeld Fülöp, 417, 431.
Maradics György 398.
Marcalli Miklós 291.
Marcallöy-család 371, 375.
Margit asszony 69.
Mariani 5.
Mariani Péter 115.
lázi Marton Ferenc 387.
Marton Miklós 393.
Martony János 470.
Martonfalvay Gergely 353.
Matalics Gergely 456.
Matheasycs Ferenc 386.
Matkovics Mihály 426.
Matkovics Mihály 406.
Matusek András 111, 140, 457.
Mayerhofer József 481.
Mária királyné 338, 353.
Mária Ludovika 471.
Mária Terézia 136, 176.
Márk (1258.) 305.
Márk Mihály 350.
Márkus Imre 345.
Márton deák 5, 6.
Márton II. egri püspök 8.
Márton őrkanonok 325.
Máté dékán 303.
Máté esztergomi őrkanonok 66.
Máté főapát 334, 348, 351.
Máté olvasókanonok 322.
Máté prépost 324.
Máté pap 362.
Máté vámosi licentiátus 208.
Mátéssy György 391.
Mátéssy István, váci püspök 14, 231, 372, 377, 383.
Mátyás (1307.) 308.
Mátyás (1281.) 307.
Mátyás (1296.) 307.
Mátyás (1317.) 309.
Mátyás II. király 130, 133, 134, 139, 143, 210, 233, 396, 400, 401, 405.
Mátyás főesperes 332.
Mátyás főherceg 267, 290, 397.
Mátyás—Macsa 309.
Mátyás (1319.) 47.
Mátyás vránai perjel 292.
Medgyesy László 341.
Megyery György 388.
Mehemet ispaja 169, 181.
Mester István 484.
Mesterfalvay László 171.
Meszlényi Bálint és Pál 23.
Meszlényi Bálint 348.
Meszlényi György 41, 109, 112, 338.
Meszlényi János 452.
Meszlényi Pál szentbenedekfalvi plébános 109.
Mesztegnyői Lukács 109, 333.
Mesztegnyői Miklós 328.
Mezányi Lukács 278, 283.
Mészáros Gergely 388.
Mihály (1348.) 311.
Mihály (1317.) 309.
Mihály (1318.) 309.
Mihály (1358.) 313.
Mihály (1387.) 316.
Mihály (1371.) 315.
Mihály (1273.) 306.
Mihály éneklőkanonok 325.
Mihály fia Pál 63.
Mihály főesperes 325.
Mihály igazgató 330.
Mihály orvos 329.
Mihály vámosi plébános 208.
Miklós (1214.) 302.
Miklós (1230.) 303.
Miklós (1261.) 305.
Miklós (1303.) 308.
Miklós (1318.) 309.
Miklós (1329.) 310.
Miklós (1352.) 312.
Miklós (1360.) 314.
Miklós (1412.) 63.
Miklós (1415.) 320.
Miklós (1406.) 318.
Miklós ajtónálló 314.
Miklós dékán 322.

Miklós fia János 32.
Miklós II. győri püspök 16, 154.
Miklós fráter 320.
Miklós krétai püspök 18.
Miklós pápai v. vajda 388.
Miklós prépost 327.
Mikó (1241.) 304.
Mikó (1269.) 306.
Mikó (1273.) 306.
Mikó őrkanonok 69.
Mikos Ferenc 450.
Miksa főherceg 142.
Miksa II. király 115, 290, 374, 381.
Mikulics Miklós 242.
Milkovics János 170.
méhkerti Milkovics János 461.
Mindszenty Ferenc 24, 354.
Minián Antal 471.
Mirha Miklós 121.
Miske kegyúr 69.
Miskey József 432.
Mladoniczky Ignác 488.
Mogyoróssy Pál 478.
Mohácsi Dénes 92.
Mohl Adolf 20, 496.
Mohl Antal 20, 486.
Molinarollo Jakab Gábor 166.
Molnár Ignác 493.
Molnári Kelemen, győri püspök 320, 322.
Molnár Péter fia György 321, 322.
Monoszlay Mihály 391, 393, 396.
More Mihály 275.
csulai More László 228.
Morlay Jakab 398.
Morvay Gergely 357.
Moysi János 316.
Móriczhiday Tamás 24.
Munkácsy Márton 109, 332.
Müller Károly 178.
Myke (Mikó) 304.

N.

Nagelreiter Alajos 498.
Nagy Albert 419.
Nagy Antal 20, 491.
Nagy Gergely 57.
büki Nagy Imre 469.
Nagy Lajos király 52, 154, 312.
n. Nagy László 363.
Nagy Mihály 84, 111, 107, 117.
Nagy Pál 374.
Nagybaráthy János 89, 260, 365.
Nagyfalvy Gergely 19, 71, 79, 90, 110, 111, 260, 395, 401, 402—4, 409.
Nagyjenői Benedek 367.
Nagyluchei István 133.
Nagymihályi Gergely és János 366.
Nagymartoni Imre 358.
Nagyváthy Fekete Pál 260, 311, 353.
Naprághy Demeter, győri püsp. 110, 139, 396, 402, 405.
Nádasdy Ferenc 178, 357, 361, 376, 381, 391, 456.
Nádasdy Kristóf 178, 347.
Nádasdy László 453, 456.
Nádasdy Pál özvegye, Révay Judit 134.
Nádasdy Tamás nádor 195, 295, 296, 358, 370.
Nádasdy Tamás, tárnokmester 228.
Nádasdy Tamásné 290.
Nádasdy László gróf 17.
Nádasdy Pál 405.
Nádasdy-család 363, 393, 401.
Nádasdy grófok 226.
Nándory Lukács 109, 313, 356.
Nárday János 19, 344.
Nemesóchay Ferenc 368.
Németh Benedek 24.
Némethy Ferenc 42, 338.
Némethy (Nemethy) János 338.
Némethy Jakab 28, 338.
Németújvári Henrik fia Miklós 17.

Niczky Ferenc 275.
niczki Niczky József 464.
Nogáll Károly 480.
Novák Ferenc 478.
Nórápi Tamás 21, 317.
Nybel Mihály 168.
Nylkay Albert 326, 331.
Nyalkay Albert 4.
Nyáry 362.
Nyári Dorottya 73.
Nyáry Ferenc 296.
Nyáry István 125.
bedegi Nyáry Lőrinc 164, 372.
Nyásy Dömötör 291.
Nyéki Simon 319.
Nyilas Bálint 60.
Nyitray Balázs 336.
Nyitrai Benedek 327.
Nyitray István 459.
Nyuli Dénes 351.
Nyuli János 327.

O.

Obedinói Márk 371.
Olaj bég 156.
Olaszkay Benedek 277, 317.
Oláh Balázs 275.
Olaszkay Fábián 21.
Oláh Lénárd 32.
Oláh Miklós (1527.) 18, 133.
Oláh Miklós, esztergomi érsek 197, 343, 355, 359, 360, 373, 374.
Oldor Simon 343.
Olláry Péter 332.
Ollári-család 75.
Omodé II., győri püspök 6, 222, 305.
Opus 13, 301.
Orbán György 481.
Orbán IV. pápa 52, 305.
Oroszlán és Jakab zsidók 365.
Osvát éneklőkanonok 328.
Ott-család 423.
Otting (Octavius) János 19, 324.
Ottmár (1270.) 306.
Ottó (1324.) 310.
Ottokár cseh király 106.
Ozbald (1366) 314.
Ozman Aga 125.
Ócsényi Péter 326.
Ölbőy Márton 162.

P.

Paár István 20, 496.
csepregi Pacha János 352, 362.
Pacher Donát 395.
Pagelli György János 111, 452.
Paintner Mihály 20, 471.
Pakay Vince 139, 297.
Paksy Balázs, győri püspök 12. 340, 341, 355.
pakosi Paksy György 386.
Pallavicini Ede őrgróf 481.
Pataky András 19, 316.
Pathy—Paghy Mihály 343.
Patkó Pál 171.
Patrona Hungariae 95.
Paukovits György 393.
Paulesich Miklós 420.
Pazmani Ferenc 353.
Payer László 476.
Payr Sándor (16. sz.) 53.
Paxy Pál és Balázs 369.
Páhy László 437.
Páhy Mátyás 437.
Pál (1326.) 310.
Pál (1359.) 313.
Pál mesterkanonok 302.
Pál kanonok 4.
Pál (1404.) 318.
Pál argentini püspök 18, 264.
Pál (1524.) 354.
Pál (1467.) 326.
Pál 322.
Pál II. pápa 92.
Pálfi Pál (1412.) 320.
Pálffy-család 187.
Pálffy Ferenc gróf 480.
Pálfy Mátyás 399.

Pálfy Mátyás főapát 403.
Pálffy Miklós 383.
Pálffy Tamás 422.
Pály Gellért 368.
Pály Mihály 11, 333.
Pápai Ambrus 328.
Pápay Antal 324.
Pápay Balázs 355.
Pápai Bálint 384.
Pápay Benedek 344.
Pápay Béda Bálint 260, 361.
Pápay Gergely 23.
Pápai Imre (1425.) 63.
Pápai Miklós 329.
Pápai Ozon János 382.
Pápay Pál 359.
Pápay Vince 362.
Pápóci Imre 53, 341, 354.
Pápóci Sebestyén 318.
Pásztory György deák 261.
Pásztory Vince 43, 358.
Pátkai Igaz Gáspár 365.
Pálussy János 333.
Pázmány Péter 411, 416.
Pechmann Hermann báró 17, 107, 451.
Peck Kristóf 341.
Pereszteghy Orbán 333.
Perényi Imre 228.
Perényi Péter 294.
Perlaki Kálmán 74.
Perláf basa 290.
Pernezi Ferenc 361.
Pesty Pál 276, 354.
Pethe 302.
hetesi Pethe Márton, győri püspök 268, 390, 399, 405.
Pethenyed fia, Varasló ispán 249.
gelsei Pethő Gergely 17, 19, 351.
Pethő Orsolya 398.
Petretic Péter, zágrábi püspök 427.
Petrovics Imre 148.
Pettes György 446.
Pécsi Benedek 333.
Pécsy Ferenc 354.
Pécsy Mihály 26.
Pécsy Mihály 367.
Felpéczy v. Péczy Gergely 339.
Péter (1262.) 305.
Péter (1309.) 308.
Péter (1370.) 315.
Péter (1412.) 319.
Péter, győri püspök 15, 98.
Péter főesperes 109.
Péter (1214.) 302.
Péter őrkanonok 70.
Péter, Pok nemzetségből 17.
Péter csornai prépost 344.
Péter succentor 28.
Péter őrkanonok 301.
Péterfia András 317.
Péter fia Bassan Mátyás 321.
Péter fia István 317.
Pfüttschner Frigyes báró 17, 464.
Philippachich Péter 425.
hódosi Pierer József 468.
Pigler Andor 95.
Pilaty Lipót báró 13, 17, 462.
Pinchman Wolfgang 89.
Pinney Antal 274, 283.
Pinnyey András 343.
Pinnyey László 328.
Plaga László 316.
Placentini bíbornok 63.
Pogány Pál 461.
Pokol György 365.
Pokol Mihály 31.
Pokorny Miklós 498.
Poky Boldizsár 192, 275, 283.
Poki Gáspár 72.
Poky Menyhért 151, 164, 256.
Poky-család 189, 375.
Polosticay András 53, 393, 394.
szentmiklósi és óvári báró
Pongrácz György 429.
Potyondi nővérek 361.
Pozsgay István 373.
Pozsgay János 429.
Pozsgay Mátyás 400.

Pozsgay Márton 111.
Pozsonyi Miklós 309.
Póda Endre 14.
csegley Pósa János özvegye 372.
Prainer János báró 121.
Prileszki Prileszky Imre 477.
Primus v. Primogenitus 302.
privigyei Polus (Polyws) Miklós 355.
Privigyey Miklós 41.
Pyber Zsigmond 332.
Pynkovics Mihály 374.
alberti Prym Márton 62, 413.
Putz Ferenc 477.
Puttnyk János 261.
Püski János, győri püspök 14, 420, 426, 430.
Püspöki Orbán 19, 53, 359.

R.

Radanay Mátyás Ignác, pécsi püspök 440.
Radéczy királyi helytartó 384.
Radován István 406.
Radován Judit 406.
Radovics Klára 118.
Ragats János 495.
Ragats Rudolf 497.
nagybaráti Ravasz András 265.
Rausar János 149.
Ray Imre 445.
Ráday János 385.
II. Rákóczi Ferenc 144, 444.
Révai Erzsébet 429.
Révay Ferenc 294, 355.
Révay Péter 433.
Révkomáromi Pál 24, 109, 354.
Rézmán aga 155.
Ribics József Márton 454.
Roger 304.
Roggendorf 296.
Rokonoghy András 370.
Rokenits Jakab 465.
Roycha (Roytha) Mátyás 17, 324.
Rozgonyi Péter, veszpr. püsp. 8.
Róh mester 318.
Rudolf király 125, 127, 133, 178, 211, 374, 389, 382, 390.
Rufinus, tolnai főesperes 46.
Ruisz Pál 466.
Rumer Ádám főapát 438.
Rumy-család 452.
Ruschek Antal 20, 492.

S.

Sabariai Gáspár 19, 260.
Saffarith János 229, 362.
Saffaryts János 28.
felpéci Saffár Tamás 361.
Sailer György 474.
Saisenbergi János 382.
Salamon István 48, 469.
Salamon Miklós és fiai 200.
Salamonvári János 314.
Salamonvári Lóránt 17, 313.
Salm Egon, győri főkapitány 9, 376.
Salud pasa 168.
kamerinoi Salvacci Octavian 437.
Saly László 498.
Samariai Nándor 385.
Saul (1320.) 310.
Saul (1258.) 304.
Saul Győr-nemzetségből 17.
sági Sághy János 475.
Sándor (1258.) 305.
Sándor VI. pápa 249, 331.
Sándor perjel 349.
Sándorfy János 70.
Sárfy Ferenc 17, 340.
Sárffy István 409.
Sárkány Miklós 204.
Sárkány Simon János 366.
Sárospataky Menyhért 266, 345.
Sárváry Pál 348.
Sárváry Simon 340.
Sávolyi Antal 333.
Scacchi Ferenc 51.

Scharlach Károly 466.
Scherfemberg János 312.
Schlegel Péter 488.
Schmitt Gábor 71, 466.
Schogg Kristóf 465.
Schrauf Károly 39.
Schreiber László 480.
szini Sebő Mihály 465.
boldogfalvi Seey János özvegye 431.
Segesdy Antal 375.
Seweskuthi Demeter 317.
Sennyey István, győri püspök 407, 409, 412.
Sennyey Pongrácz 376.
Sergardis Fülöp 340.
Seripár László 57.
szarvaskendi Sibrik Máté 177, 346.
Sybrik Oszvald 251.
Sibrik-család 372.
Siey János 193.
Sikátory Albert 32.
Silberknoll József 477.
Simon főispán 68.
Simonfi Balázs 314.
Simor János, győri püspök 62, 480.
Sinan basa 390, 399.
Sinkó István 492.
Sinzendorf Lajos, győri püspök 13.
Sitkeyek 386.
Sixtus (1264.) 305.
Sixtus IV. pápa 249.
Skadváry Lőrinc 449.
Smaragd 303.
Sobry Márton 413, 416, 430.
Somlyói Kelemen 332.
Soklyósy László 359.
Soklyósy Péter 337.
Sokorói Péter 329.
perlaki Somogyi Lipót 469.
Somorjai András 389.
sárdi Somssich János 467.
Soós Balázs 312.
gyirmóti Soós Bálint 349, 360.
Soós Dénes 219.
Soós György 360.
Södényi Demjén 343.
Söptéry Mihály 109.
Spanyol Mihály várnagy 261.
Spillinger Farkas 54.
Spinola Jeromos 73, 90, 387.
Starhemberg generális 282.
Starhemberg Emmánuel gróf 470.
jerebicsi Stehenich János 463.
Steiner Márton 487.
Sterne Nándor 479.
Steuchich Dorottya 424.
Stotzing Lénárd 423.
Strausz Kristóf 397.
Sudor Fehérvári Fábián 342.
Suppanich György 43, 398, 418.
Surányi János 20, 487.
Susich György 477.
Sükösd v. Syke 303.
Sümegi Imre 24.
Sütő József 474.
Syes Orbán 378.
fehérvári Szabó Gergely 374.
Szabó Imre 466.
Szabó István 483.
Szabó Máté 378.
Szabó Mihály 381.
valpói Szabó Pál özvegye 366.
Szalatnay Jakab 416.
Szalay János (1648.) 63.
Szalay János (1655.) 33, 108.
Szalay János 291.
Szalay János 424.
Szalkay László 347.
Szammer Mihály 464.
Szanyi Mihály 274, 357, 339.
Szapáry-család 147, 148, 431.
Szapáry József gróf 484.
Szapáry Péter 437.
Szappanfőző Ferenc 110.
Szathmáry Ferenc, győri püsp. 41, 330, 338, 344.
Szathmáry János 41. 333.

Szatmári György, pécsi püspök 292.
Szatmári Pál 18, 336.
Szatmáry Péter 337.
Szebeni (de Cibinio) József 356.
Szegedy Demeter 355.
Szegedy Gergely 19, 331.
Szegedy János 339.
Szegedy Miklós 337.
Szekesey Gergely 331.
Szelepcsényi György prímás 429, 438.
Szelestey Miklós 289.
Szely Lajos 170, 485.
Szemerei Péter 309.
csikamadéfalvi Szentandrássy István 408.
Szent Balázs vértanu 146.
szentdömötöry Szempczey Mihály 371.
szentguthy Szentvidi Dénes 24.
Szentgyörgyi András 323.
Szentgyörgyi Dénes 21.
Szentgyörgyi grófok 337, 347.
Szentgyörgyi Lukács 376.
Szentgyörgyi Péter 291.
Szent István 2.
Szentiványi János 491.
Szentiványi Pál 357.
Szentiványi Sebestyén 375.
Szentkereszty György 380.
Szent László 2, 154.
zlatári Szentlőrincfalvy Pál 377.
Szentmáriai Demeter 19, 364.
Szentmártoni Imre 28.
szentpéteri Szentpétery László 472.
Szerdahelyi Antal 479.
Szerecsenyi Szeghy Sixtus 42, 268, 366.
Széchenyi György, győri püsp. 34, 40, 178, 269, 436.
Széchenyi Pál, kalocsai érsek 17, 446.
Széchiek 249.
Széchy Dénes 251.
Széchy István 228.
Széchy Miklós 249.
Széchy Tamás 250, 242.
Székely Ferenc 198.
kevendi Székely Frigyes 390.
Székely Lőrinc 197, 374.
Székely Miklós 374.
Szgodics András 457.
felsőszopori Szily János, szombathelyi püsp. 331, 332, 467.
Szily Márton 434.
Szobieszky János 290.
Szombathelyi (de Sabaria) Gáspár 337.
Szombathelyi Imre karbeli pap 23.
Szombathelyi Imre (1472.) 327.
Szombathelyi Imre deák 116.
Szombathelyi Péter 325.
Szováthy Pál 374.
Szőllőssy János 362, 364.
szőllősi Szeles János 376.
Sztankovics János, győri püsp. 473.
Sztobiczay Pál 385.

T.

Tamás (1270.) 306.
Tamás (1216.) 302.
Tamás (1363.) 314.
Tamás esztergomi érsek 67.
Tamás (1495.) 331.
Tamás érsek (16. sz.) 336.
Tandallo Győri János 334.
Tatay Jakab 360.
Tatay Mihály 326.
Tapolczay Vince 370.
Tarródy István 452.
Tarródy János 452.
Tartsay Ferenc 481.
Tasnádi Tamás 293.
Tauris Pál minorita 134.
Tatay Gergely 358.
kistatai Tatay János 478.

Tápi Márton 147.
Teeth János 386.
Teiffl András 388.
Teiffl Kristóf 378.
Telegdy György 422.
Telegdy János, kalocsai érsek 34, 297.
Telegdi Miklós 384.
Telekessy Imre 366.
Telekessy István, egri püspök 17, 95, 443.
Teobald karkáplán 100.
Teobald 302.
Teodorik fia Gergely 318.
Terepusich László 388, 389.
Thakaró Gergely 330.
Themely István 397.
Thepány Wyd 154.
Thököly István 398.
Thuckna Boldizsár 423.
Thulok Tömördy Lajos és János 387.
vallesassinai Thurn Antal, pécsi püspök 17, 459.
Thurniczay Thurnystyay Gergely 389.
bethlenfalvi Thurzó Elek 251 228, 265, 289, 346, 352, 353
Thury Gergely 330, 335.
Thury György 230.
Thury János 351, 352.
Thury v. Nagythury Lőrinc 370
Thussay Péter 41, 333.
Tissinger János 431, 428.
Tiszavarsányi Mihály 365.
Teuffel Kajetán 468.
Teuffel Kristóf 93, 106.
Teuton Miklós 316.
Tolnay Mátyás 357.
gregóczy Tolmach Vince 376.
Tóth István 487.
Tóth József 476.
Tömörkényi Judit 437.
Töltöll János 411.
kistörey Törey Gergely 351.
enyingi Török Bálint 9, 114, 147, 190, 223, 228, 229, 232, 265, 257, 358, 360, 431.
Török Bálintné sz. Pemflinger Katalin 151.
Török János 148.
Tranquillus Andronikus 18, 364.
Trichtl József 483.
Turcsin Pál 382.
kőrösi Turcsyn Péter 381.
Tumpacher József 472.
Túróczy Miklós 293.

U.

Uglin 304.
Ujhelyi Miklós 354.
Ujhelyi Ferenc, győri püspök 5, 6, 7, 13, 53, 65, 78, 86, 102, 295, 341, 346, 350, 354, 355, 357, 362, 385.
Ujszászy-család 194, 387.
Ujváry Mihály 419.
Ulászló II. király 115, 132, 174, 177, 272, 325, 330, 355.
Urbóczy Gergely 370.
Uzsaly-család 161.
Uzsaly-család birtokai 161.

V.

Vaicas Sáva 121.
Vak Bottyán 225.
lynchei Valter báró 130.
Varangy Miklós 171.
Varjassy András 34.
Varga Imre 413.
Varga János 491.
Varga János (1834.) 476.
Vargyassy András 458.
Vas Péter 156, 157.
Vasvári Szeghy György 407.
Vasvári János 324.
Vasvári János fia Péter 321.
Vasváry György 162, 260, 415, 427.
Vaszari Miklós 63.
Vági Balázs 319.

Vági testvérek 329.
Váradi János 322.
Várday Balázs (1542.) 19, 41, 44, 137, 348, 356.
Várday Pál prímás 282.
Várday Pál, veszprémi püspök 293.
Várits Károly 494.
Várkonyi Amadé 70, 329, 354. 361, 375.
Várkonyi Amadé, Ignác és Ádám bárók 17.
Várkonyi Vilfing 17, 354.
Vásárhelyi György 28, 365.
Vede v. Bede 301.
Velykey Márk 5, 57, 69, 109, 177, 178, 229, 345, 347, 373.
Velykey Máté 280.
Verancsics Antal 384.
Verbőczy Imre 279.
Verbőczy István 168.
Veress Endre 39, 404.
Verőczey János 19, 360.
Veszprémy Ferenc 362.
Végh Ferenc minorita 134.
Vértesy János 342.
Viczay grófok 253.
Viczay Mihály gróf 74.
Viczay Miklós 228.
Viczay Tamás 386.
Vidafelder Benedek 328.
Vince főesperes 325.
Vilmos efezusi érsek 18.
Villányi Szaniszló 55.
Vince presbyter 28.
Vissy István 354.
Vitali János özvegye, Barilovits Judit 440.
Vitnyédy Ferenc 448.
Vitriárius János 26, 372, 383.
Vizy Balázs 351.
Vizy Márton 353.
Vörös Dániel 464.
nyéki Vörös Mátyás 19, 111, 405—7.
Vörös Péter 203.

W.

Waispriach János 245.
Wagner Mihály 499.
Wagner Mihály st. pölteni püspök 475.
Weisprecher Borbála 89.
Welchey András 373.
Wenceslaus Boldizsár 354.
Wees nemesek 154.
Werbőczy István 292, 294, 339.
Werdenich Endre 20, 496.
Werenhart kanonok 16, 304.
Wesselényi nádor 135.
Wethezlaw Boldizsár 341, 359.
Weykei Dénes 2.
Winodoli v. Winodolay György 375.
Wincze Lukács, Máté és Margit 383.
Winterl Antal 481.
Wirunto mester 302.
Wlahovich János 423.
Wrachewich Farkas 401.
Wukovych György 393.
Wurda Károly 476.

Z.

Zabó János 109.
Zalay Tamás 279, 283.
Zalánkemény Imre 361, 365.
Zalka János, győri püsp. 11, 26.
Zalka László 494.
Zanathy Imre 24, 109.
Zany Péter 356.
Zay Ferenc 383.
Zádory György 346.
Zádory Mihály 455.
Zámbó Gábor 91.
Zápolyai János 189.
Zápolya János 151, 153, 155, 334, 352.
Závay-család 368.
Zeitler József 465.
Zelestei (Nárdai) Tamás 342.

Zempléni Marcel fia Ferenc 312.
Zerpák János 480.
Zichy Benedek 429.
Zichy Domonkos, veszprémi püspök 476.
Zichy Ferenc 5, 59.
Zichy György 429.
Zichy István győri v. generális 269.
Zichy Miklós gróf 482.
Zichy Pál gróf 17, 111, 450, 454.
Zichy Pál generális 431.
Zlatári Péter 376, 381.
Zokoli Chutor János 385.
Zombathelyi Péter deák 134.
Zothlár Péter 24.
Zováthy Pál 148.
Zováthy János 382.
Zováthy-család 380.
Zovits György 370.
Ződi István 313.
Zrinyi György 387.
Ztarsich Farkas 200.
Zukari Orbán 359.
Zsigmond király 75, 149.
Zsigmond prépost 329.

HELYNÉVMUTATÓ.

A.

Abda 100, 102, 141—6, 251, 444.
Acha folyó 259.
Agyaglik malom 395.
Agyagos 241, 252.
Akol 395.
Alsó- és Felsőbeled 239.
Alsó- és Felsőpaty 238.
Alsóközéputca 109.
Alsólászló 432.
Alsólendva 411.
Alsóőrs 395.
Andód 449.
Andrecz 242.
Antverpen 433.
Apetlon 224.
Apparocz-vár 438.
Arak 232.
Asztalosrét 73.
Asszonyfapuszta 235.
Asszonyfalva (Ostffiasszonyfa) 239.

Á.

Ács 231.
Ákosfalva 313.
Árokköz 239.
Árokközkés 226, 227, 239.
Árokközszentpéterfalva 239.
Árpás 182, 217, 234, 237.

B.

Baath vize 73.
Babot 234, 322.
Bagod 240.
Bakonybél 395.
Bakonyszombathely 463.
Bakonytamási 235.
Bakófalva 239.
Balatonendréd 189.
Balony 68—88.
Bana 231, 252.
Bangó szőllő 29, 218.
Barátfalu 223.
Barátokfölde 395.
Barbacs 252, 440.
Barch vize 259.
Barcstó 69, 72.
Baricha 242.
Barkócz 242.
Bábolna 231.

Bácsa 102, 138—9, 140, 349, 356, 425.
Bágyog 230, 237.
Bálványtó 255.
Bánd 236.
Bándhegy 238.
Bán hegye (Szil határában volt) 239.
Bánhida 488.
Bárdos 239.
Bástyasor 110.
Bekény 252.
Belmurai kerület 30, 226, 248—51.
Bercel dűlő 58.
Berdócz (Zágráb vm.) 417.
Berkesd 462.
Bezenye 232, 420.
Bécs 7, 9, 13, 184, 267, 355, 422, 427, 450, 462.
Bécsújhely 54.
Békás 235, 237.
Békásmegyer 398.
Bika-szőllő 220, 221.
Bodonhely 182, 234.
Bodorfa 240.
Bogdán 235.
Boghod (Bokod) 238.
Bokod (Vas vm.) 252.
Bokrács 242.
Boldogasszony 223, 232.
Bologna 7, 19.
Borba 147—8, 252, 434.
Borgáta (Vas vm.) 102.
Borhida 242.
Borostyánkő 245.
Borostyánkővára 248.
Borsmonostor 247.
Börcs 251.
Bő 395, 445, 450, 477.
Bőny 58.
Bős 70.
Bősárkány 234, 252.
Bruck 224, 244.
Buda 16, 31, 291, 332, 340, 477.
Buda szőllők 220.
Buda vár 451, 470.
Buda ház és szőllő 31.
Buyák 103.
Bük 461.

C.

Chavnik 398.
Chechen 236.
Chehy 236.
Chelevíz 70.
Chitvánd 149.
Chombóága 70.
Chomaháza 240.
Chumbburd 70.
Czirák 194, 241, 252.
Csallóköz 125, 369.
Csanak 237, 417.
Csáford 241.
Csákány 398.
Csáklya rét 73.
Csáklya vize 73.
Császárfalu 448.
Csázd 240.
Csehimindszent 236.
Csepreg 247, 252, 399, 414, 435, 445, 476, 485.
Csetenye 459.
Csécsény 252.
Csénye 238.
Csikvánd 235.
Csipinc 242.
Csitvánd puszta 149.
Csobáncz vára 431.
Csorna 252, 474, 483.
Csömöte 443.
Csönge 237, 240.

D.

Dabrony 236.
Dad 474.
Damokosfalva 212.
Darázsfalva 420, 423, 485.
Dág puszta 386.
Dáka 235.
Debrecen 422.
Devecser 247.

Démes 398.
Dénesfa 241.
Disenberg 433.
Doba 236.
Dobravára 249.
Dolina 242.
Dömölk 388.
Dör 230.
Dunacsún 233.
Dunasziget (Győrsziget) 117.
Duroghpuszta 58.
Dusnok 160.

E.

Ebergőcz 241, 252.
Eger 280, 401, 444.
Egyed 252.
Egyházasgellye 419, 445.
Egyházaskesző 230, 237.
Endréd 69.
Enese 153, 179, 252.
Eny 252.
Erdőaljai rét 190.
Esztergom 289, 291.
Eysersthal 433.
Écs (Kis- és Nagyécs) 97, 223, 231,386, 424.
Écs-mesterfa 29.
Érsekújvár 282.

F.

Faluhelyi dülő 193.
Farád 234, 237, 493.
Fehéregyháza 469.
Fehértó 102, 151—2, 153, 252.
Fehértói tó 256.
Fehérvár 280, 356.
Fehérvári szandzsák 155.
Feketeerdő 233.
Felkert dülő 175, 223.
Felpécz 235, 361, 386.
Felsőfolyó 70.
Felsőgalla 483.
Felsőkesző 230.
Felsőkismartonhegy 494.
Felsőzsid 206.
Féltorony 497.
Fertőfehéregyháza 433.
Folyóbár 72.
Fölerdő 401.
Fraknó 245, 246, 252.
Füles 448, 463.
Fyzegh (Bakonyér) patak 160, 191.

G.

Galgon 232.
Galgóc 229, 362.
Gálos 223, 232.
Gáta 223.
Gencs 237.
Gecse 237.
Gereblén 195.
Geresd 241.
Gerhahegy 60, 417.
Gesztes 223.
Gércze 252.
Gicz 235.
Gógánfa 321.
Gönyü 231, 252, 487.
Götzendorf 233, 244.
Grác 408.
Gúta 434.
Gyarmat 234, 237, 477.
Gyékénesága 70.
Gyirmót 29, 97, 154, 190, 252, 258, 493.
Gyóró 241, 252.
Gyömöre 231, 235, 386, 477.
Győr 2, 9, 16, 92, 97, 106, 116, 150, 268, 393, 416, 473, 478.
Győrhegyi prépostság 3.
Győri-féle telek 197.
Győrmegye 186.
Győrsövényház 178, 473.
Győrszabadhegy 124, 473.
Győrszemere 193—4, 235.
Győrsziget 402, 478.
Győrújváros 120—2, 181, 182, 399, 259, 466, 468, 469.
Gyuke-utca 57.

Gyula vára 290.
Gyüd (Győr vm.) 313.

H.

Hainburg 292.
Halászi 233.
Hamar 198.
Harasztifalu 240.
Haraszty 240.
Harkál 313.
Hathalom 217.
Hatvan 76, 276.
Hárskut 443.
Hegyeshalom 60, 223, 386.
Hegyhát 243.
Heiligenkreutz 15.
Hermán 240.
Hédervár 440.
Hidegség 457.
Himfapuszta 243.
Himod 477.
Hof 232.
Horvátjárfalu 232.
Horvátkimle 432.
Horvátzsidány 252.
Hosszúpereszteg 236.
Hőgyész 237.
Hranovicza 398.

I.

Ihászi 252.
Ikenveiyz (Ikervíz) 69, 72.
Ikervár 446.
Ikrény 217, 252, 291.
Illmicz 223, 469.
Innsbruck 470.
Intapuszta 236.
Iregh (Tolna vm.)
Iszkáz 236, 237.
Ivanócz 243.
Iván 237, 322.

J.

Jaingmagalaága 70.
Jajcza 17, 275.
Jasztrobazka 426.
Ják 238.
Jákóvizerét 177.
Jákörömföli 73.
Jánosháza 247.
Jobbágyága 70.

K.

Kabold 228, 245, 252.
Kajár 395.
Kajd 240.
Kaloch 398.
Kaloloth 398.
Kanizsa 282.
Kansóc 243.
Kapi 252.
Kaprina 390.
Kapolch 69.
Kapuvár 247, 252, 449.
Karakó 236.
Karlingh 241.
Karling 252.
Kassa 294.
Kathe 249.
Kavas 313.
Káka-tó 145, 255.
Káld 237.
Kám 213.
Kámond 236.
Kántorrét 190.
Káptalan-Győr 55, 108, 117.
Károlyváros 424.
Kecskéd 483.
Kelénpatak 432.
Kemenesalja 103.
Kenderága 70.
Kepönyek rét 73.
Kerta 252.
Kertesszer-utca 55, 124.
Keresztur 247.
Kesző 330.
Keszői vár 230, 237, 409.
Keszthely 494.
Kéttornyúlak 235.
Kiliti 435.

Királyfölde 55, 57 121.
Kisbajcs 425, 472.
Kisbarátfalu 223, 224, 252, 384, 423, 424.
Kisbér 432.
Kisbérfalu 131.
Kisbodak 386.
Kis Domonkosné szőllője 219.
Kisfalud 234.
Kis Györgyné szőllője 219.
Kisigmánd 217.
Kismarton 228, 215, 216, 252, 433, 469.
Kismegyer 124.
Kispaty és Nagypaty 238.
Kispécz 231, 361.
Kissitke 498.
Kissomlyó 237.
Kis-Sydán és Nagy-Sydán 198.
Kisszőllős és Nagyszőllős 240.
Kisvanyola 252.
Kiszsidány 223, 241.
Knini püspökség 392, 394, 396, 400, 402, 157, 467, 468.
Kocs 488.
Kolozsvár 404.
Komárom 111.
Komárommegye 405.
Kompow rét 177.
Koroncó 30, 97, 159, 160—3, 252, 484.
Koroncói tó 257.
Korong 243.
Kovácsi (Bihar vm.) 67, 422.
Kovácsipuszta 252.
Kóntava 177.
Kóny 153, 177—9, 238, 252, 346, 392, 397, 416, 423.
Kónyi tó 256—7.
Köpcsény 89.
Körmend 346.
Körtvélyes 89, 261, 311.
Kövesd 223.
Kőszeg 228, 245, 414, 442, 452.
Krakkó 7, 19.
Kraniani 398.
Kubachy 398.
Kup 235.
Kurt 398.
Kustanócz 243.
Kúnsziget 217, 252.
Kükecs 243.
Külsővath 237.
Kyssomlyó 236.

L.

Lajtafalu 91, 223, 232.
Lajtakáta 232.
Lajtakörtvélyes 196.
Lajtaújfalu 223.
Lakompak 245.
Lassuág 70.
Lánzsér 228, 215, 252.
Lean 69.
Levél 232.
Lébény 53, 252.
Lébényszentmiklós 459.
Légrád 414.
Léka 247, 448.
Lékakés 226, 241.
Lévavára 217.
Locsmánd 322.
Locsmándkés 226, 237—8.
Lokasziget 347.
Lorettom 497.
Lorettó 433.
Loval 231.
Lovászpatona 15, 98.
Lövő 163, 478, 492, 496.

M.

Machonpuszta 58.
Maglóca 252.
Magyar- és Horvátkimle 232.
Magyarkeresztur 252.
Magyaróvár 60, 125, 223, 353, 397, 399, 452, 466.
Malomsok 235, 237.
Malomsokfalu (Révfalu) 116, 231.
Mannersdorf 232, 214, 252.

Marcal folyó 259.
Marcaltő 235, 237.
Markota 98, 100, 102, 238, 252.
Markota-Bödöge 164—6, 179.
Markusóc 243.
Martonfalva 236.
Martyánsz 243.
Máriakálnok 52, 233, 471.
Máriavölgy 446.
Mecsér 252.
Medve 73.
Megyehidpuszta 240.
Melegsár rét 73.
Merethe 235.
Merse 236, 237.
Mesterháza 97.
Mesterfalva 278.
Mestery puszta 236.
Ménfő 154, 159, 189, 223, 384.
Mihályi 476, 482.
Mihályfalva 252.
Miklósfalu 223.
Miklóshalma 233.
Mindszentek templom 208.
Mocs 249.
Mogyorósd 243.
Mogyorósdűlő 175, 223.
Mohács 17, 274.
Monostor 228, 231.
Monyorókerék 92, 246, 416.
Moson 52, 223, 232.
Mosonkés 226.
Mosonmegye 183.
Mosonszentjános 102, 223, 474, 490, 494, 496.
Mosonszentmiklós 53, 252, 450.
Mosonszentpéter 102, 223.
Mosonszolnok 102, 471.
Mosontarcsa 223, 233.
Mosontétény 232.
Mosonújfalu 232.
Mór 498.
Mórichida 235, 237.
Muzsaj 241, 252.
Muzsnya 213.
Mylaksár (Melegsár) 70, 72.

N.

Nagyalasonfalu 235, 236.
Nagyasszonyfa (Vas vm.) 102.
Nagybaráti 166, 219, 225, 252, 282.
Nagybérpuszta 431.
Nagy-Börsön 236.
Nagycenk 446, 495, 497.
Nagydém 235.
Nagy-Gyimolt 235.
Nagyhatvan 16, 118, 354.
Nagyhőflány 408, 494.
Nagyigmánd 232.
Nagykér (Nyitra vm.) 121.
Nagylózs (Loos, Lozs) 223, 225, 241, 252, 253, 402, 425.
Nagyölbő 102.
Nagypaty 252.
Nagyrét 190.
Nagy-Simonyi 236.
Nagysitke 487.
Nagyszentmiklós 479.
Nagyszombat 401, 403, 415, 422, 429, 451, 473.
Nagyvárad 470, 479.
Nagyzsidány 223.
Nádasd 464.
Nádaslak-puszta 97, 162, 172, 419.
Nándorfehérvár 274, 343.
Nemora 70.
Neudorf 244.
Nezsider 223, 232, 276, 454, 470
Némethi 234, 237.
Németjárfalu 224.
Németújvár 246.
Németzsidány 252.
Noszlop 469.
Nógrádvára 403.
Nóráp 235.
Nyárád 235.
Nyék 469.
Nyitra 274, 419.
Nyőgér 240, 252.
Nyul 33, 34, 98, 102, 109, 174

6, 209, 223, 231, 252, 413, 424, 448, 468.
Nyuli szőllő 218.
Nyulas 223, 233.
Nyulászpuszta 58.

O.

Oka 481, 487.
Olaszfalu 235.
Olaszka 243.
Olaszkakés 226.
Olcha (Ócsa) 217.
Olműtz 401, 402.
Ophida 69, 70.
Ormosd 390.
Oroszvár 232, 479, 485.
Osli 481.
Oszlop 485.
Ozora 114.
Ólmod (Bleigraben) 198.
Óratorony (Győr) 108.
Öttevény 217, 252, 441, 445.
Ötvös 236.
Őrség 328.
Őrségköz—Olajköz 226, 241.

P.

Paloznak 395.
Panolcz 243.
Pannonhalma 295, 301, 395, 447.
Pataháza (Győr) 388, 422.
Patas 72, 73.
Pádua 7, 19.
Pálfa 236.
Páli 234, 237, 238, 401, 450.
Pándorf 232, 244.
Pánzsaér 32.
Pánzsató 254.
Pápa 228, 280, 360, 415, 456, 458.
Pápócz 234, 238, 462.
Párizs 7.
Pásztori 234.
Pátfalu 90, 223.
Pázmánd 58, 232, 462.
Pereszteg 428, 457, 484, 492.
Perkátafalu (Fehér vm.) 432.
Pest-pilismegye 398.
Peszkosich 243.
Petáncz 243.
Pethlend 322.
Pethőföldje 72.
Petrocz 243.
Pécs 274.
Pér 58.
Pénzesrét 181.
Pilis 398.
Pinkafő 246.
Pinnye 223, 241, 252, 474, 483, 489.
Pok 192.
Pokol-féle ház 31.
Pomáz 398.
Pomogy 223.
Ponyvád 395.
Porpác 238.
Potzendorf 60.
Pozsony 16, 115, 269, 295, 330, 353, 368, 405, 409, 421, 422, 450.
Pozsony- és Valkó várm. 2.
Pölöske 478.
Prága 345.
Primavcze 398.
Prosznyákfa 243.
Puerbach 224.
Pusztacsó 211.
Puszta-Nádasd 252.
Pusztasomorja (Gestencze) 233.
Püski 187.

R.

Badvány 73, 361.
Rajka 232, 471.
Ravazd 223.
Rábacsécsény 491.
Rábaközkés 226, 234.
Rábapatona 100, 102, 180—6, 252, 258.
Rábapordány 252, 481.
Rábaszentmihály 234, 252.

Rábaszentmiklós 237.
Rábatamási 482.
Rába-utca 109.
Rábca 128, 143.
Rákos 224, 248.
Rákos (Pest vm.) 16, 276.
Rendek (Sümeg mellett) 224.
Revistye vára 428.
Rezii vár 204.
Répcekethely 432, 494.
Répcekőhalom 471.
Répceszemere 194, 309, 387, 472.
Réti 252, 253.
Rohonc 246, 442, 470.
Rorau 224, 233.
Rozsnyó 443.
Róma 334, 345, 346, 395, 401, 402, 404, 408, 413, 422, 424, 429, 437, 452.
Rózsa-vendéglő 120.
Röjtök 241, 252, 436, 469.
Röth—Rendek 198.
Ruszt 470.

S.

Saágh 236.
Salamon 237.
Sarkantyukőz (Uri-utca) 108.
Sarród 479.
Ságh 232.
Sághalom 58.
Sáráspuszta 100, 101, 102, 140, 255, 356, 392.
Sárásd 349.
Sárdosér 193.
Sárkerék dülő 154.
Sárvár 238, 434, 446.
Sásony 232.
Sátoraljaújhely 472.
Scharfeneck 233, 397.
Sebes (Sebus) 97, 156, 189.
Sebes (Sopron vm.) 234, 237, 238, 258.
Selmec 395.
Selyemsukdomb 58.
Selyemsukapuszta 58, 59.
Semjén 252.
Setéthal föld 73.
Sikátor 398.
Siklós 489.
Simonyi 237.
Sitbus v. Cytbusz 150.
Sitke 224, 252.
Soós-féle szőllő 219.
Sobry 252.
Sommerein 232.
Somlyó 224.
Somorja 369.
Sopron 9, 15, 16, 52, 53, 54, 268, 281, 287, 346, 360, 371, 392, 393, 394, 399, 411, 415, 421, 428, 457, 498.
Sopronbánfalva 432, 446.
Sopronkés 226, 234.
Sopronkövesd 247, 448.
Sopronmegye 183.
Sopronszentmárton 469.
Sótony 240.
Söptér 58, 61.
Sövényháza 153, 252.
Surány 238.
Sümeg 182, 437.

Sz.

Szabadbáránd 490.
Szakony 491, 492.
Szalmavvár 252, 333.
Szalónak 246.
Szany 230, 237, 414, 428, 461, 463.
Szap 70.
Szarvkő 224, 228, 245, 247, 252, 391.
Szarvkői vár 115.
Szárföld 234.
Száva 275.
Szegágér 72.
Szencz 416.
Szent Ábrahám-kápolna 57.
Szent András-oltár (Pozsony) 379.

Szent Apollinaris-kollégium 452.
Szent Bereck-oltár 328.
Szent Demeter-oltár 326, 346.
Szent Domonkos rendje 9, 115.
Szent Domonkos-templom 206.
Szent Dorottya oltárjavadalom (Sopron) 435.
Szent Egyed-oltár 339, 357.
Szent Erzsébet oltárjavadalom (Sopron) 412, 445.
Szent Fábián- és Sebestyén-oltár 344.
Szent Ferenc-kápolna 13, 21.
Szent Gellért-oltár 358.
Szentháromság-kápolna 400.
Szentháromság-kápolna háza 107.
Szent Imre-oltár (Győr) 318, 345.
Szent István-templom (Győr) 430.
Szent István-tér 388.
Szent József-oltár (Győr) 379.
Szent Katalin-oltár 107, 322.
Szent Kálmán-oltár (Győr) 376.
Szent Kelemen-oltár 317.
Szent Kereszt-oltár (Sopron) 406.
Szent Kunigunda-oltár 392, 399.
Szent László-kápolna (Pozsony) 404.
Szent László-oltár 358.
Szent Márton-templom 202.
Szent Mihály-templom (Sopron) 394.
Szent Péter és Pál-templom 206.
Szentandrás 234.
Szentágota puszta (Fehér vm.) 432.
Szentbenedekfalva 57, 97, 109, 122—4, 129.
Szentendre 398.
Szent Imre 58.
Szent Margit 432.
Szentlászló 232.
Szent Lőrinc 58.
Szentmiklósfalva 230.
Szentodorfapuszta 236.
Szentpálpuszta 100, 102, 192, 278.
Szentpéterfa 239.
Szent Vidföld 426.
Szepesmegye 398.
Szerecsen 235, 252.
Szergény 234.
Széchény 252.
Szécsen 240.
Széplak 236.
Szigeteges rét 73.
Szigetvár 290.
Szil 436, 449.
Szilsárkány 237.
Sziszek 182.
Sznoniawa 398.
Szombathely 287, 384, 416, 430, 452, 469.
Szombathelykés 226, 238—9, 457.
Szovát 237.
Szőkeföld 195—6.
Szőllős 69, 224, 252.

T.

Tagyon 395.
Tana 240.
Tamási 252.
Tapolca 424.
Tata 490.
Tápé (Tolna vm.) 432.
Táp 223, 232.
Teleke 249.
Temesvár 487.
Téplicz 398.
Teresztyénfa 238.
Tét 237.
Tétény 223.
Thaskand puszta 236.
Thunfalva 232.
Tihany 442.
Tokorcs 236, 237.

Tolna 275.
Torna 236.
Tornatapolcakés 226, 236—7.
Tothy 398.
Tóköz 177.
Tóti 100, 200—3, 221, 238, 271, 332, 337.
Tótkeresztúr 243.
Tótvázsony 69.
Töltéstava 58, 458, 489.
Tömörd 198, 241, 252.
Török Bálint 189.
Tunigh 70.
Türje 182.
Tüskevár 237.
Tüzestelek 176.

U.

Und 241, 252.
Ungerberg szőllőhegy 212, 223.
Urkonyföldje 153.
Utal 252.
Ujfalu (Győr vm.) 421.
Ujfalu (elpusztult hely Fehértó környékén) 153, 217.
Ujvár 182, 237.
Üllőfalva 236.

V.

Vadosfa 252.
Vajka 420, 425.
Vanyola 237.
Varsány 237.
Vaspuszta 232.
Vasvár 322.
Vaszar 98, 237.
Vaszarkés 226, 235—6.
Vágsellye 405.
Vágszerdahely 407.
Váradi egyházmegye 402.
Vág 234, 252.
Vámos 98, 100, 102, 207.
Várkesző 237.
Várkony 70.
Vászol 395.
Veszprém 333, 399, 414, 416, 456.
Veyeldorf 232.
Védeny 100, 102, 223, 224, 215.
Vép 459.
Vérkő 237.
Vértesszőllős 488.
Vértestolna 476.
Vidernik 398.
Vimpác 483.
Vis (Káptalanvis, Répcevis) 197—9, 223, 225, 241.
Vizere 177.
Vizhely rét 177.
Völcsej 393.
Völdevölgye 70.
Vörösvár 246.
Vulkapordány 423.
Wath 237.
Wikathowze 398.
Willhe 398.
Wiser-szőllő 406.
Wolfgang 353.

Z.

Zalalövő 243.
Zalók 237.
Zasty 70.
Zay-hegy 198.
Zágráb 427.
Zánk 100, 102, 214—6.
Zánki tó 257.
Zánthó 398.
Zent-Benedek 243.
Zent-Márton 398.
Zentmiklósfalva 386.
Zerphel monostor 116.
Zoa (Száva, Esztergethő) birtok 138.
Zobordereka 70.
Zomstedvára 417.
Zurány 223.
Zsebeháza 252.
Zsid (Syd) 204, 224, 271, 332, 337.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Bevezető szavak	III—V.
I. *A káptalan alapítása, belső szervezete.* A kanonokok száma. Kanonokok kinevezése, beiktatása. A kanonokok nem mind felszentelt papok. A káptalan mint hiteles hely. A káptalan országos, egyházi és tudományos vonatkozásban	1— 20
II. *A kanonokok kötelességei.* *A)* Korusi zsolozsma. Napi szentmisék. Istentiszteletnél való segédkezés. *B)* Alapítványjellegű terhek. *C)* Votivmisék alapítványi terhe . . .	21— 36
III. *A káptalan jövödelmeiből való osztozkodás. Helybenlakás. Távollét. Jövödelemtől való megfosztás. Büntetés*	37— 48
IV. *Az egyes rangfokokhoz kötött jogok, kötelességek, javadalmak*	49—103
V. *Kanonokok lakóházai*	104—112
VI. *A káptalan javadalma, jövödelmei.* *A)* A káptalan falui. *B)* A káptalan szőllőbirtokai. *C)* A káptalan bordézsmája, dézsmanegyed jövödelme. *D)* A káptalan tizedjövödelme. *E)* Halastavak, halászat. *F)* Végrendeleti hagyományok, büntetéspénzek	113—262
VII. *Az egyes kanonokok jövödelme általában, a török uralom, soproni tartózkodás alatt* .	263—270
VIII. *A káptalan hadi terhei.*	271—284
IX. *Káptalani terhek vendégfogadáskor a 16. és 17. században*	285—297

MÁSODIK RÉSZ.

A kanonokok névsora. Oldal

A 12. és 13. századbeli kanonokok . . 301—307
A 14. századbeli kanonokok . . . 308—318
A 15. századbeli kanonokok . . . 318—334
A 16. századbeli kanonokok . . . 335—397
A 17. századbeli kanonokok . . . 397—453
A 18. századbeli kanonokok . . . 453—471
A 19. századbeli kanonokok . . . 471—491
A 20. századbeli kanonokok . . . 491—499

Függelék. Okiratok . . . . . 501—531

Névmutató . . . . . 532—552

Helynévmutató . . . . . 552—561

Tartalomjegyzék . . . . . 563—564